

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka
(2)\Merle_Robert-Dedictvi_otcu_10-Lilie_a_purpur.pdb

PDB Name: Merle - DO10 - Lilie a purpur
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 25.9.2007
Modification Date: 25.9.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Robert Merle

Dědictví otců
Lilie a purpur

přeložily Jarmila Fialová a Marie Janů

KAPITOLA PRVNÍ

Naši bodří dvorští žvanilové tvrdili, že než Ludvík Třináctý povolal Richelieua do královské rady, byl vůči němu nanejvýš předpojatý. A byla to pravda. Říkali také, že Ludvík k sobě kardinála vzal jen na silné naléhání své matky. A nebylo větší nepravdy.

Byl-li na světě vůbec někdo, komu Ludvík nechtěl ani nemohl ustoupit, byla to právě tato žena, jež mu byla tak blízká, leč převelice ho pokořovala a snižovala v dětství, a když byl dospělejší, dvakrát proti němu pozdvihla zbraně. Poté co se konečně tohoto jha zbavil, byl Ludvík vůči kardinálovi dlouho nedůvěřivý, poněvadž býval ministrem hanebného Conciniho - popraveného na rozkaz Jeho Veličenstva dvacátého čtvrtého dubna 1617 -, a také proto, že byl hlavním rádcem královny matky, když byla - na synův příkaz - vypovězena do vyhnanství v Blois.

Ovšem v tomto bodě se Ludvíkův soud v průběhu let poněkud změnil. Nakonec uznal, že Richelieu se snažil Marii Medicejskou mírnit, pokud na ni vůbec mohl nějaký vliv zapůsobit.

Všiml si taktéž kardinálových nesmírných schopností, a přestože jej tyto schopnosti v jistém smyslu děsily - obával se totiž, aby ho prelát, dá-li mu nějakou moc, nechtěl tyranizovat -, k svým ministrům pojal takovou nechuť - byliť podprůměrní, zrádní a zneužívali úřední moci -, že se rozhodl pokusit se přinejmenším na nějakou dobu Richelieuovi důvěřovat, hotov jej propustit, jakmile by zavdal podnět k nespokojenosti. Leč Richelieu z oně tak nedůvěřivé důvěry učinil obratem ruky důvěru trvalou!

Poté co pana z Schombergu, vrchního správce financí, poslal na základě falešných obvinění do vyhnanství, Ludvík nakonec uznal, že se dopustil omylu. Dosti rychle zjistil, že se dopustil dalšího omylu, když na jeho místo povolal La Vieuville, zetě finančníka Beaumarchaise. Ludvík vynikal rychlým jednáním, a tak zasáhl s obvyklou rozhodností: uvěznil La Vieuville na zámku v Amboise. Beaumarchais, jemuž též hořela půda pod nohama, měl právě tak čas utéci se na svůj ostrov Noirmoutiers.

Ludvík tedy ustavil soudní senát a kromě La Vieuville a Beaumarchaise před něj postavil asi padesát finančníků. Chtěl ty podvodníky dát rychle a přísně potrestat. Nicméně v momentě, kdy rozjžděl soukolí, jež je mělo rozdrtit, poradil se s Richelieuem.

Nikdo nedovedl posoudit líp než kardinál pro a proti, aniž dal najevo, co preferuje, a nechává Jeho Veličenstvu volbu a rozhodnutí. Ono "proti" se však jevilo tak opodstatněné, že Ludvík, kterýž měl sdostatek soudnosti, nemohl než mu dát přednost.

Necht' mi čtenář dovolí shrnout, jak následuje, co kardinál u této příležitosti králi řekl.

"Sire, tito pánové skutečně vyplnili království bez nejmenšího studu a uvrhli vás do tuze svízelného postavení, protože bez peněz nelze dělat žádnou politiku. Dopustili se tedy vůči Vašemu Veličenstvu nejhrubšího zločinu a bylo by spravedlivé, aby byli co nejpřísněji potrestáni. Leč, Sire, v případě, že tyto podlce sprovedíme ze světa, pomůže nám to nalézt miliony, jež zcizili? Je velmi pravděpodobné, že nikoli. Potom je, Sire, možné jiné řešení: dalo by se s každým z nich vyjednávat a slíbit jim svobodu, jestliže svůj lup vrátí. Je na Vašem Veličenstvu zvolit to z obou řešení, jemuž dává přednost."

"Vyjednávejte, bratránku! Vyjednávejte!" řekl král po chvilce přemýšlení.

Podle mne pocíťoval Richelieu příjemnou slast pokaždé, když jej král nazval "bratránkem". Pro tebe, čtenáři, není tajemstvím, že podle protokolu bylo Jeho Veličenstvo kardinálům tímto lichotivým oslovením povinováno. Richelieu však velmi dobře věděl, že on už tento protokol překročil: v kauze finančníků Ludvík uposlechl jeho rady.

Richelieu jednal s finančníky opravdu tak, že ani v nejmenším neukázal zuby, pouze se sametovou mírností, přitom však naznačil, že je Ludvík rozhodnut k nejhoršímu, pokud jednání ztroskotá. A díky trpělivosti a obratnosti z nich vytáhl asi patnáct milionů ve zlatě. Ludvík byl nad tím husarským kouskem v sedmém nebi, neb zachránil královské pokladnice, a učinil něco, co dosud neudělal s nikým jiným: zeptal se Richelieua na radu v otázce výběru budoucího vrchního

správce financí.

Tento rozhovor, o jehož obsahu jsem zprvu neměl ani zdání, odehrál se mezi čtyřma očima v komnatě Jeho Veličenstva a já se nacházel v předpokojí, kamž jsem byl povolán, aniž jsem tušil, čeho si král ode mne žádá. Nemohl jsem než shledávat nanejvýš dlouhým čas, který jsem trávil s čelem přilepeným na sklo okna, pozoruje, jak na zamlženou Paříž padá toho dne hustý déšť, jenž nebere konce.

Krom toho jsem si ráno neuváženě oblékl kabátec a kalhoty, kteréžto byly tak trochu mou chloubou, ukázalo se však, že jsou ušité z látky na jarní chlad příliš lehké. Konečně se dveře královské komnaty otevřely, škvírou prostrčil hlavu Berlinghen a řekl mi:

"Pane hrabě, Jeho Veličenstvo si žádá vaší přítomnosti." Vstoupil jsem, odkryl hlavu, poklekl před králem, potom se hluboce uklonil kardinálovi a při tom dvojím cviku jsem si všiml, že Ludvík s kloboukem na hlavě sedí v křesle s opěrkami na ruce proti druhému křeslu s opěrkami, jež bylo prázdné, neb Richelieu zůstal stát. Z toho jsem usoudil, že Ludvík Richelieuovi vzhledem k jeho chatrnému zdraví nabídl, aby se posadil proti němu, ale že kardinál, úzkostlivě dbající účty, jíž je králi povinován, tuto nabídku odmítl.

Kardinál stál s odkrytou hlavou, v jedné ruce držel svou purpurovou čepičku a druhou se opíralo lenoch křesla, bezpochyby aby ulevil nohám. Bylo mu tehdy bezmála třicet devět let a na svou postavu mohl být nadmíru pyšný, byl vysoký, štíhlý, gráciézních pohybů a elegantního vystupování, měl orlí nos a podlouhlý jemný obličej, jež rozsvěcovaly nádherné černé oči.

Na svůj věk vypadal starší. Ludvík se naopak ve svých třidvaceti letech jevil mladší, jeho tváře si uchovaly dětsky hebkou pleť a kolem očí se mu neobjevila jediná vráska. I rty zůstaly plné a červené. Nejzralejší rys jeho fyziognomie se dal objevit v očích, byla v nich autorita, přisnost a nedůvěra, jimž chvílemi odporoval důvěřivý a laskavý výraz.

Kardinálovi bylo o šestnáct let víc nežli králi a jevil se starším, zatímco král naopak mladším, než byl jejich skutečný věk, takže byste bývali byli v pokušení považovat je za otce a syna. Když jsem si je dobře prohlédl, napadlo mě, že jestliže ten zatím nový a křehký vztah, který mezi nimi vznikl, šťastně potrvá i v dalších letech, mohl by Ludvík, vynořující se z dlouhé temnoty, do níž ho uvrhla vražda Jindřicha Čtvrtého, nalézt svého druhu otce v tom rádci překypujícím zkušeností a rozumem, který konečně vystřídal všechny ty ministry, jejichž neschopnost nebo hrabivost předtím smrtelně ohrožovala stát.

Při zběžném pohledu se zdálo, že mezi panovníkem, sedícím s kloboukem na hlavě, a prelátem, stojícím vedle něho s nepokrytou hlavou, existuje obrovský odstup. Než přišlo mi, že kardinálově takřka posvátné účt k vládci pomazanému svatým olejem již odpovídala i nevyjádřená uctivost mladého krále, oslněného a podmaněného moudrostí, zkušeností a věděním toho staršího.

"Bratránku," pronesl král, když jsem vcházel do komnaty, "znáte hraběte z Orbieu?"

"Sire," řekl kardinál a otočil se ke mně s úsměvem tím vlídnějším, že jsem jako jeden z králových nejbližších služebníků nebyl v jeho očích zanedbatelnou veličinou, "znám hraběte z Orbieu z toho, co mi o něm řekl otec Josef, který ho má ve velké účt ze třech důvodů. (Dokonce i v běžném hovoru vypočítával kardinál vždycky své důvody.) Primo je zcela oddán svému králi. Secundo je velice přičinlivý ve správě svého panství v Orbieu. A Tertio se v raném mládí postaralo své vzdělání v mnoha oborech, zvláště v cizích jazycích."

"Monsignore," odpověděl jsem a zároveň se mu uklonil stejně hluboce jako poprvé, "pokud jde o cizí jazyky, Vaše Eminence nemá komu co závidět..."

Byl bych mohl dodat, že kromě řečtiny a latiny ovládá kardinál ještě italštinu a španělštinu, ale přerušil jsem svůj kompliment, než poklesne do lichocení, jež Richelieu nenáviděl. Ne proto, že by byl sebedméně skromný, naopak, jelikož však byl zvyklý zasypávat příležitostně - jakkoli vždy zaobalené - nejlichotivějšími pochvalami sám sebe, považoval za nevhodné, ba téměř urážlivé, pokud ho jimi zahrnovali druzí. Byl totiž navýsost hrdý. ne na svůj rod, neboť pocházel z venkovské šlechty promíšené se zámožnou buržoazií, nýbrž samou svou povahou a díky vědomosti, kteroužto chovalo svých schopnostech.

"Zdalipak víte, bratránku," pokračoval Ludvík, "že když jsem propustil v nemilosti Schomberga, Orbieu měl odvahu zajít do jeho komnat a utěšovat ho v jeho osamělosti? A když ho utěšil, přinesl mi dopis, kde mne Schomberg prosil, abych parlamentu nařídil vyšetřit, jakým způsobem vykonával úřad vrchního správce financí. Co si myslíte, bratránku, o chování hraběte v této kritické situaci?"

"Sire," odpověděl kardinál s úsměvem, "určitý čin se dá soudit dvěma způsoby. Primo podle rizika, jež kvůli němu podstupujete. Secundo podle výsledků, jichž díky němu dosáhnete."

"Riziko bylo velké," řekl Ludvík. "Mohl jsem Orbieua zbavit své přízně."

"Leč neudělal jste to, Sire."

"Vskutku," souhlasil Ludvík. "Jeho jednání se mi docela líbilo. Nařídil jsem žádané vyšetřování, a Schomberg z něho vyšel bílý jako sníh."

"Výsledek je tedy excellentissimo!" zvolal kardinál, který miloval superlativy po italsku. "Sire," pokračoval, "s vaším dovolením bych hraběti z Orbieu rád položil jednu otázku."

"Položte ji, bratránku."

"Hrabě," tázal se tedy Richelieu, "domníváte se, že Schomberg byl dobrým vrchním správcem financí?"

Než jsem odpověděl, vážil jsem svá slova na zlatých vážkách, neb jsem si byl vědom, že odpověď se podle kardinálovy filozofie soudí dvěma způsoby: Primo podle rizika, jež kvůli ní podstupujete, Secundo podle výsledků, jichž díky ní dosáhnete. Nebyl jsem však tak duchaplný jako kardinál, a tak jsem si vybral upřímnost.

"Eminence," řekl jsem, "pan ze Schombergu je muž převelice poctivý a převelice dobrý voják, leč ve financích se nevyzná."

"Bravo, bravissimo, hrabě!" zvolal Richelieu. "Přesně to si myslí Jeho Veličenstvo! Proto také, když Schomberga

dosadilo zpět do úřadu vrchního správce financí, rozhodlo Jeho Veličenstvo dát mu k ruce pana z Marillaku a pana ze Champigny, kteří se v tom oboru vyznají."

Při zprávě, že se Schomberg vrátí do úřadu vrchního správce, jsem byl radostí bez sebe, a jelikož jsem si byl zároveň jist, že kardinál měl v tom rozhodnutí prsty, i pokud šlo o znovuzískání přízně, i ve jmenování Marillaka a Champignyho, obdivoval jsem obratnost, s níž kardinál - když získal, co chtěl - přisuzoval zásluhu za svá vlastní rozhodnutí králi.

"Sire," řekl jsem a hluboce se uklonil, "jsem převelice šťastný, že Vaše Veličenstvo vrátilo panu Schombergovi jeho úřad."

"Věc skončila k mému plnému uspokojení," odvětil král a zároveň pohlédl na hodinky, které vytáhl z manžety kabátce. Načež prudce vstal. Podle spěšného způsobu mluvy a hbitosti jeho pohybů jsem pochopil, že hoří touhou odjet na lov, poněvadž právě přestalo pršet.

"Siolaku," řekl vyslovuje "r" v mém jméně jako "l", jako to dělával v útlém dětství (dnes to byla známka velké přízně), "zajedete osobně, na mé útraty, za panem Schombergem do Anjou a oznámíte mu, jaké s ním mám úmysly, a přivezete ho zpátky. Pan Du Hallier vám dá jeden z mých kočárů a silný ozbrojený doprovod."

Jako jeho bratr pan z Vitry, Déagéant, Troncon, já a několik dalších podílel se pan Du Hallier na spiknutí, jež Ludvík zosnoval a dovedl k zdárnému cíli, aby tím odpravil Conciniho a zbavil matku moci, již se k velkému žalu a škodě svého syna křečovitě držela. Po popravě dobrodruha byl Vitry, do té doby kapitán královské gardy, králem povýšen na maršála Francie. aniž se mu posléze odvážili svěřit vojsko, a Du Hallier, kterýž byl jeho zástupcem, byl jmenován místo něho kapitánem gardy a dělal, co mohl, aby svou funkci plnil, neb jeho svaly byly lépe vybaveny než jeho mozkové závitky.

Du Hallier měl hranatou postavu, osmahlý obličej hrubých rysů, tuze tlustý nos a náramně široká ústa, rezavé vlasy a malá, hloupoučká očka. Jakmile mne spatřil, vrhl se na mne a objal mne, div mě neudusil, leč zcela upřímně. Pro něho jsem byl a navždy, až do konce pozemského žití, měl zůstat "spiklencem ze čtyřiačtyřicátého dubna". To znamená tím nejlepším, co se u dvora nacházelo, a krom toho neohroženým obráncem pana ze Schombergu, jenž byl u gardistů ve velké oblíbě.

Když mne takto silně stiskl ve své náruči, Du Hallier uchopil mou paži rukou silnou jako svěrák a odvedl mne, abych si pro své poslání vybral kočár.

"Jakže, Du Halliere," řekl jsem nanejvýš udiven, "vy mi chcete dát některý králův kočár?"

"Žádné jiné tu nejsou," odpověděl Du Hallier.

"Ale na dvířkách je královský erb!" vykřikl jsem, jak jsem obcházel půltucet pozlacených kočárů stojících v přístřešku.

"To byste chtěl, abychom je kvůli vám smazali?" smál se Du Hallier tak hlučně, že hřebec v blízké stáji začal řehat jako splašený a kopl kopytem do pažení svého stání.

"Toho nešťastného Ramsese znervózní sebemenší hluk," řekl Du Hallier. "Odvedli jsme mu jeho oblíbenou klisnu, aby dal ten bujný hřebec trochu odpočinout svému vrabčákovi, protože mu v pondělí přivezou kobyliku z dobrého plemene a on ji má obskočit. Nu a tomu byste nevěřil, Orbieu, my tomuhle mizerovi přivádíme nejkrásnější klisničky království. Pravda, obskočí je. Ale nejraději ze všech má svou kobyli a té bude brzy patnáct let...!"

Věděl jsem, že Du Hallier miluje jen koně, baží po nich, nesní a nemluví než o koních (jejich neodstranitelný pach jej ostatně provázel, kam se hnul), a spěchal jsem vrátit hovor do správných kolejí.

"Du Halliere, prosím! Co ta dvířka s erbem! Vy chcete, aby mne všude, kudy pojedu, považovali za krále?"

"Toho se věru nemusíte bát! Král cestuje jen s velkou družinou, a ta vaše bude arcimálá! Ubohý doprovod mušketýrů vedený malým poručickým sralbotkou, a jediný vůz na impedimenta!"

Tímto latinským slovem označovala se zavazadla zabírající příliš místa, a že je Du Hallier znal, zdálo se na první pohled překvapivé, jenže ono stálo do poslední písmeny v regulích královské gardy. Na druhé straně na výrazu "malý poručický sralbotka" nebylo v ústech kapitána gardy nic pohrdavého. Ba právě naopak, byl běžný.

"A kdo bude ten poručík?"

"Můj bratranec pan z Cléraku. Bude se vám líbit. To já jsem ho navrhl na poručíka do regimentu mušketýrů, který král zřídil před dvěma roky. Je z Périgordu jako váš otec. Takže, Orbieu, který kočár si vyberete?"

"Ten nejlepší..."

"Ten patří králi."

"Tak ten nejpevnější."

"Ten patří králi!"

"Tak ten nejlíp vypérovaný!"

"Ale to je pořád ten samý!" řičel Du Hallier a chechtal se na celou hubu.

A Ramses začal znovu řehat a mlátit kopytem do pažení jako splašený.

"Drahý Du Halliere, já spěchám. Vyberte kočár sám. Odevzdávám se zcela do vašich rukou."

Nato jsem odešel, leč ne bez dalšího dušení v jeho objetí, a utíkal jsem celý rozlámaný za panem z Marillaku, který vládl vrchní správě financí, než se stane pomocníkem pana ze Schombergu. Našel jsem ho ve společnosti kancléře, který mi předal pro Schomberga dopis, jímž se mu znovu svěřoval úřad vrchního správce. Ústně pak kancléř dodal, že Jeho Veličenstvo má v úmyslu Schomberga za několik měsíců jmenovat maršálem Francie.

"Takže teď může být spokojen!" zvolal pan z Marillaku, který mi připadal právě tak škrobený, příkrý a nedůtklivý, jako byl kancléř vlídný a zdvořilý. Od nynějška bude mít Schomberg sám pro sebe dvě apanáže, jednu jako vrchní správce financí, druhou jako maršál Francie."

Řekl to s tak mrzutým výrazem, jako by ty peníze měl vytáhnout z vlastního měšce.

"Pokud jde o vás, pane hrabě," pokračoval, "Jeho Veličenstvo mi přikázalo vyplatit vám tisíc dukátů na pokrytí výdajů během cesty."

"Ale to je moc!" divil jsem se.

"To je vskutku až příliš moc," pravil Marillac. "Tím spíše, že pana ze Schombergu mohl z Anjou přivést obyčejný královský kurýr."

"Jeho Veličenstvo o tom rozhodlo jinak," zasáhl kancléř, poněvadž považoval za nevhodné, aby pan z Marillaku kritizoval královo rozhodnutí.

"Spíše bych řekl, že je to kardinálův nápad," odpověděl Marillac s výrazem víc ryba než rak. "Kardinál miluje pompu a okázalou výpravu."

Ta špička vůči kardinálovi mne překvapila, neb každý na dvoře věděl, že mu Marillac vděčí za své současné povýšení. Bez dalšího okolkování otočil se ke mně Marillac zády, zatímco příručí přinesl pytlík a vyprázdnil ho na pult. U všech rohatých! Jaká to jásavá hudba, ten řinoucí se tok dukátů zvonících jeden o druhý! Než je vrátil zpátky do pytlíku, příručí je pak přepočítal, zavázal pytlík silným provazem a podal mi jej. Já ho vzal a podal La Bargeovi, který jej nesl schovaný pod kápí až do mého příbytku v Louvru a stěžoval si přitom, jak je těžký.

"Ten pytlík je těžký jak olovo, pane hrabě!" brblal kráčeje mi v patách.

"Láry fáry, synu!" usmál jsem se, "kdyby byl tvůj, připadal by ti jako pírkó!"

Při večeři jsem znovu spatřil Jeho Veličenstvo, kteréžto mi pravilo:

"Siolaku, během cesty si dejte načas! Schomberg vás bude chtít v Anjou slavnostně pohostit a mně by se nezdálo špatné, kdybyste se na zpáteční cestě zastavil v Orbieu a pohostinství mu oplatil. Domluvte to řádně s panem z Cléraku a vyrazte co nejdříve."

Tu jsem se Ludvíkovi odporoučel a vložil do svých diků notně vřelosti, poněvadž na rozdíl od toho, co kysele tvrdil Marillac, jsem si byl jist, že nápad poslat pro Schomberga mne byl králův a ne Richelieuův, neboť Jeho Veličenstvo, zprvu podrážděno, že jsem jediný z celého dvora navštívil Schomberga, když upadl v nemilost, nepřestávalo tím být po úvaze dojata, neb mělo měkké srdce, a za odměnu chtělo mne nyní vyslat k Schombergovi jako herolda jeho návratu do královské přízně.

Takřka za rozbřesku poslal jsem La Barge poprosit pana z Cléraku, aby mi udělal tu radost a posnídal se mnou. Přišel mému podkonímu takřka v patách a na "malého poručického sralbotku" mi připadal nadmíru bystrý a rázný. Nechtěl posnídat v mé společnosti, neb už svou krmí pozřel, o chvíli později však přijal sklenku burgundského a přípitky.

"Vypočetl jsem si, že až do Angersu budeme potřebovat šest zastávek. První bude samo sebou vaše panství v Orbieu. Potom Chartres, Nogent-le-Rotrou, Le Mans a na konci té dlouhé cesty La Flèche. S jedním nebo dvěma dny úplného odpočinku na zastávkách, abychom šetřili koně, zabere cesta týden."

"A kde bude na zastávkách spát eskorta?"

"V hostincích, pokud nebudou moc zblešené, nebo v klášterech, pokud mniši nebudou skrblicí a nepokusí se přespříliš pustit žilou vašemu měšci."

"A co já, pane z Cléraku? Kde budu ložirovat já?"

"Na biskupství, když tam nějaké bude, jinak u starosty. Ale je také možné, pane hrabě, že v některých městech, kde se zastavíme, bude si dobrá místní šlechta považovat za čest nabídnout vám příjemnější pohostinství."

"Kolik bude mušketýrů?"

"Pěťadvacet. Čtvrtina našeho pluku."

"Víte, proč král mluvil o tom, že mi dá gardisty, a pak mi poskytl mušketýry?"

"Máme výtečnou reputaci," řekl pan z Cléraku skromně.

"Lepší než gardisti?"

"Kdeže! Kdeže! Gardisti jsou výborní! Leč my máme pověst, že jsme rychlejší v náhodných bitkách."

"Čemu tak říkáte, pane z Cléraku?"

"Překvapením a léčkám."

"Ale kdo v tomto království by se k čertu odvážil napadnout králův kočár? Lupiči na cestách?"

"Kdeže, ti by se neodvážili. Leč naše tažení proti hugenotům zanechala následky: ozbrojené tlupy dezertérů, nebo v horším případě tlupy propuštěných žoldáků, kteří se vrací domů a na své cestě neopomenou ničit, co jim přijde pod ruku, zabíjet poddané, krást jídlo, znásilňovat děvčata. Ti jsou nebezpeční, protože umí bojovat."

"A ti by nás mohli napadnout?" ptal jsem se. "A proč?"

"Přece aby se zmocnili zbraní, našich koní a králova kočáru."

Po těch slovech cítil jsem se poněkud méně spokojený při představě, že se budu dva týdny, jeden cestou tam a druhý cestou zpátky, povalovat v satěnu a zlacení kočáru Jeho Veličenstva, ale zároveň mne jaksi zvláště popichovalo pomyšlení, že se budu bít v tak dobré společnosti, jakou jsou mušketýři, a samozřejmě sekat hlava nehlava do ničemů, kteří se odváží na nás vrhnout.

Leč jak dobře víme, nic se neodehraje tak, jak jsme předvídali, ať už jde o událost šťastnou či nešťastnou. Po cestě jak z Paříže do Angersu, tak z Angersu do Paříže jsme nezažili ani jediný výstřel z muškety. Na zastávkách jsem spal buď u biskupa, nebo u starosty, a u obou jsem si pochutnal na jídle, až na to, že jsem byl nucen spolýkat taktéž mravoučná kázání jednoho a stížnosti druhého. Jednou, jedinkrát mi "dobrá místní šlechta", abych citoval pana z Cléraku, nabídla pohostinství, které mi svými zvláštnostmi a poučením, jež jsem z toho vyvodil, připadá hodné, abych je v těchto Pamětech vypověděl.

Odehrálo se to v La Fleche, kde náš předvoj získal od jezuitů slavné koleje slib, že naši eskortu nechají jednu noc přespat. Právě jsem tam mířil, když jsem si dvířky všiml malého uličníka, jak běží podél mého kočáru, sotva dechu popadaje, a v ruce třímá nějaký papír. Zakřičel jsem na kočího, aby zastavil, vystrčil jsem hlavu a zeptal se, co chce.

"Ste to vy," řekl udýchaně, "co ste hrabě a cestujete v kočáře pana krále?"

"Ano, copak nevidíš na dvířkách jeho erb?"

"To byste teda jako byli hrabě z Orbieu?"

"To jsem."

"Tak to vám mám dát tady ten lístek od jedné paní..."

Jenže zároveň mi ho malý skočtam nejen nepodal, ale schoval ruku za zády, abych na něj nedosáhl.

"No tak mi ho dej," řekl jsem, "na co čekáš?"

"Že abyste zaplatili," odpověděl, "ta paní mně nedala nic, ani vindru."

Lépe jsem si toho velkého smlouvače prohlédl. Nebylo mu ještě ani deset, byl celý v cárech a umouněný, než oko měl bystré.

"Jak se ta paní jmenuje?"

"Paní baronka z Candissu."

"Vůbec ji neznám. Podle čeho soudíš, že ti tu tvou pochůzku zaplatím?"

"Právě jsem jim to chtěl říct: sou krásná jako nejsvětější panna."

"Nejsvětější panna by ti tu pochůzku zaplatila."

"Paní z Candissu teda ne. Sou škudlilka, oholili by i vejce."

Rozesmál jsem se a dal mu jeden sou za pochůzku a dva za to, že mne pobavil. Podíval se nadšeně na ty tři sou v dlani a nakonec svou špinavou pracku vnořil co nejniž do zalátané kapsy kalhot a rychle se rozhlédl kolem, jako by říkal:

"Teď se mi je pokuste vzít, jestli si troufnete."

Pak jsem se ho zeptal, kdo je ta baronka z Candissu, a on odpověděl:

"Sou dobře zaopatřená vdova."

"A kolik je jí?"

"Jako jím, pane hrabě."

Potom už nevydal ani hlásku, drže jazyk za zuby zrovna tak obezřetně jako mé mince v zalátané kapse, a odběhl.

Přečetl jsem si psaníčko. Bylo tuze elegantně zformulováno, a jak jsem uhodl předem, paní z Candissu mi nabízela nocování. Nechtěl jsem se však do toho pouštět bez uvážení a poslal k baronce svého podkoního, aby jí vyřídil mé poděkování a poklony a také aby její pozvání přijal nebo odmítl podle toho, co si o té dámě bude myslet.

"Pane hrabě," řekl mi La Barge po svém návratu se zlomyslným úsměvem, který mu zkřivil ústa. "Jestli ve vás to pozvání snad vyvolalo nějaké vedlejší myšlenky, tak si na ně rychle nechte zajít chuť. Paní z Candissu je tak krásná, že by se kvůli ní dal zatratit i světec, ale je to největší pobožnostkářka, jakou kdy Bůh stvořil. Je celá v černém, knoflíky zapnuté až ke krku, nepřítomný, zasněný pohled, jako by už nebyla z tohoto světa, a mluví vyhaslým hlasem. Krom toho je to v jejím domě samý krucifix, svaté obrázky, sošky Panenky Marie, obrazy světců a vůně kadidla. Člověk by myslel, že je na faře..."

"Její pozvání jsi tedy odmítl?"

"Naopak, pane, přijal jsem je."

"Jak to?"

"Řekl jsem si, že vzato kolem a kolem je hezká modlilka lepší než jezuiti, kteříž hezci nejsou. Aspoň vaše oko si přijde na své."

"A to ses nebál, že se s tou svatou ženou budu nudit?"

"Svatou, pane hrabě?" odpověděl La Barge zdvihaje přemoudře obočí. "Svatost ženy poznáte. Teprve až si ji vyzkoušíte..."

"Domýšlivý holobrádku!" řekl jsem. "Ty by ses opovážil dávat mi lekce z výše svých zkušeností? Užel jsi notný kus cesty od té doby, co jsi obdivoval jen podle toho, co se ti doneslo, snědé kozičky krásné Zohry, a vůbec ti nepřišlo na mysl, že by ses jich mohl jednoho dne sám dotknout!"

"To máte tak pane hrabě," mínil La Barge, který dosáhl ledva dvacíti let, "zestárl jsem..."

Potom jsem La Barge požádal, aby se uhnízdil vedle mého kočího a ukázal mu cestu k paláci Candissu.

"Pane hrabě, já a sednout si vedle kočího?" řekl červenaje se. "Račte mi poručit, abych jel před vámi na koni! To přece spíše odpovídá mé roli!"

"La Bargi, jestlipak víš, že být mušketýrem, přišlo by tě neuposlechnutí důstojníka pěkně draho?"

"Vím, pane hrabě. Proto jsem se rozhodl sloužit rytíři Svatého ducha, dobrému, lidskému a slitovnému."

"Drzouně La Bargi, pospěš si usadit zadek do sedla, než ti ho nakopu!" To jsem řekl jen tak. I když byl mým pážetem, nikdy jsem ho neuhodil.

Než jsem dojel do La Flèche, zastavil jsem se ve vesnickém hostinci, oblékl si svůj nejkrásnější oblek, opásal se dvorským mečem (dárkem od mé rozmilé kmotřičky, vévodkyně z Guise) a inspirován La Bargeovou poznámkou dal jsem chvíli před odchodem do paláce paní z Candissu svému skvělému odění poslední tečku něčím, co mi mělo vynést, jak jsem doufal, vážnost krásné modlilky: uvázal jsem si kolem krku svou modrou stuhu rytíře Svatého ducha s křížem ozdobeným bílou holubicí, která nemohla než polichotit vkusu dámy, k níž jsem šel.

Vrata velice krásného paláce paní z Candissu nám otevřel hubený sluha v poněkud vyrudlé livреи a ten přivolal maggiordoma, kterýž se mi hluboce uklonil a řekl mi, že se jmenuje pan z Lésignassu, že mne paní baronka nemůže hned přijmout, protože je na modlitbách, že tam setrvá ještě dosti dlouho, pravděpodobně až do večere, ale že zatím je mi k službám on sám ve všem, co se mi uráčí poručit.

Na to jsem mu řekl, že mně nemůže udělat větší radost, než když mi dá připravit lázeň, abych ze sebe shodil únavu po dlouhé cestě, a když také povolá bradýře, aby mi popopravil okraje kníru. Vyslechnuv mé přání stiskl pruderně rty, shledával asi, že mám přílišnou péči o své pomíjivé tělo. Nicméně projevil ochotu vyhovět mé prosbě a já mu vřele poděkoval, přestože se mi jeho vzhled mnoho nelíbil. Byl to muž tuze hubený, spíše dlouhý než velký, měl černé obočí, které mu nad kořenem nosu srůstalo, oči častěji sklopené než zdvižené a výraz zároveň duelanta i kostelníka.

Tu vstoupila na scénu dosti svižná malá komorná, kteráž nebyla ani zdaleka kanonického věku, požadovaného obvykle u ženy mající na starosti koupání panstva, jenže ač docela hezká, byla spíše hubená, jako všechno služebnictvo v tom domě, kde zřejmě dostávali k jídlu víc suchých kůrek než pečeného masa. Řekla mi chladným, nepřívětivým tónem, že mne přišla sléknout. Což učinila bez nejmenších rozpaků. Abych navázal hovor, zeptal jsem se jí na jméno, na což mi dala odpověď jen tak tak zdvořilou:

"Pan hrabě nepotřebuje znát mé jméno," řekla, aniž ke mně pozdvihla oči. "Poté co se vykoupe, pan hrabě už mě neuvidí."

Když jsem byl v rouše Adamově, přistrčila stoličku, z níž jsem mohl vlézt do kádě a máčet se tam, což po té dlouhé cestě byla úplná slast. Přispěla k ní tím, že mi třela záda a hrud', div mi kůži nesedřela. Její ruka však byla jemnější, čím hlouběji se nořila do vody, což u mne nezůstalo bez účinku. Než podobalo se to spíše inspekci než polaskání, tak rychle prsty odtáhla, přičemž se dál tvářila chladně a odtážitě jako na samém počátku.

Poté vstoupil bradýř a komorná se vzdálila, pozpátku, hluboce se mi uklánějíc, avšak bez jediného pohledu, kde by zazářil sebemenší záblesk lidskosti. Tu, zatímco mi bradýř obratně upravoval okraje kníru a vousu, položil jsem si otázku, jestli služebná se mnou nejednala, mutatis mutandis,* jako si počínal La Barge s její paní: jako průzkumník, aniž by - samozřejmě - šlo o týž průzkum... Nicméně sotva jsem ono podezření pojal, už jsem je zavrhl, poněvadž bylo naprosto neuvěřitelné, vždyť paní z Candissu měla pověst takové modlilky.

Když bradýř odešel, poté co mě otravoval svým neunavitelným žvaněním, vstoupil pan z Lésignassu a svěřil mne jiné komorné, aby mě zavedla do mého pokoje. Tahleta vypadala jako jeptiška, která špatně snáší klášterní pusty, měla totiž sinalé tváře, plochou hrud', tenounké údy a vlasy skryté pod čepcem bez nejmenšího cípku krajky. Její oči jsem neviděl, protože je měla stále sklopené, a také jsem nezaslechl její hlas: neotevřela ústa.

Můj pokoj byl rozlehlý a krásný a kdysi, jak se mi zdálo, býval v plném lesku, kdežto v současnosti vypadaly záclony, závěsy a koberce ubohé a vybledlé, což napovídalo, že buďto paní z Candissu přišla o část jmění, nebo byla příliš škudlivá, než aby svůj nádherný palác znovu vyzdobila.

Moje zavazadla byla již v pokoji a La Barge je právě otvíral, takže jsem jeptišku smutné tváře poslal ihned pryč a poprosil La Barge, aby mi pomohl s oblékáním. K čemuž svolil, pro formu s poznámkou, že je mým podkoním a ne sluhou.

"Ovšem kdybych si vzal sluhu," řekl jsem mu "tuze bys na tom prodělal, protože už bys nebyl mým důvěrníkem a mým rádcem. Nechápeš, že jsem tu chudinku jeptišku poslal pryč pouze proto, abych si s tebou mohl promluvit z očí do očí o tomhle domě a zdejším vedení domácnosti? Co si o tom myslíš?"

"Na mou věru, pane hrabě, hrubě se mi to nelíbí," odvětil La Barge. "Podle mne tady budete mít tuze ubohou, chudou stravu. Od paní domu až po posledního sluhu nejsou ti lidé než bigotní pobožnůstkáři. Potkáte tu jen sklopené oči, modlící se hlasy a ústa, ani jediná komorná se neodvažuje ukázat kousek cecku, a možná že je to tak lepší, protože jsou hubené jako vychrtlí koně. Potají jsem to tady tak trochu celé prolezl, bez valného užitku, protože sloužících je tu pomálu. Viděl jsem, kde vám podávají večeři: pouze dva přibory! Slyšel jste dobře, pane hrabě, dva přibory! Takhle vás chtějí uctít! Pokud jde o dobrou šlechtu z La Flèche, neposkytne vám hostitelka než svou přítomnost!"

"A přítomnost mladé ženy, o níž jsi, La Bargi, řekl, že je tak krásná, to je nic?"

"Krásná dozajista je, pane hrabě! Leč po pravdě řečeno se mi pranic nelíbí. Když je někdo takhle upnutý, pak za těmi knoflíky bývají bůhvíjaké tajnosti a podfuky..."

La Barge právě domluvil, když se ozvalo zaklepání, a po otevření dveří vstoupil pan z Lésignassu, stále tak zamračený. Leč jak tomu také mohlo být jinak za zátarasem černých chlupů, jenž mu stínil oči? Dosti nevlídným tónem oznámil, že se bude podávat večeře.

"Je pozván můj podkoní?"

"Ne, pane hrabě."

"V tom případě bych byl rád, aby byl pan La Barge obsloužen jak náleží, nikoli u stolu se služebnictvem."

Tu se pan z Lésignassu zadíval na La Barge s povýšeností, při níž musel mít meč mého podkoního velké trhání zasáhnout, nicméně podkoní, když po mně mrkl a četl v mém pohledu, že má být obezřelý, zachoval neproniknutelnou tvář.

"Postarám se o to, pane hrabě," ujistil mne Lésignasse a sklopil přitom oči. "Račte mě následovat."

Síň, do níž mne zavedl, byla dosti prostorná a měla týž vzhled, jaký mě už překvapil v mém pokoji, zřejmě totiž byla před mnoha lety zařízena se vši nádherou, ale posléze nikdo nepovažoval za nutné znovu ji zkrášlit. Uprostřed prostřeli stůl pro dva s překrásným ubrusem, křišťálovými poháry, zlatými přibory a talíři z nejjemnějšího porcelánu. Leč naneštěstí se s tím krásným prostředím tlouklo to, že v stolních svícních byly lojové svíčky, a ne jako u paní z Guise a u mého otce - jediný to přepych, ježž si dovoloval - navoněné voskovice.

Když mne požádal, abych usedl ke stolu, pan z Lésignassu odešel a já čekal dobrých deset minut, než se přede mnou objevila paní domu.

Konečně přišla. Povstal jsem, pokročil k ní, uklonil se, políbil jí ruku, pak odsunul a přisunul její židli, aby se mohla posadit, a odřikával přitom, aniž jsem poslouchal, co jí povídám, obvyklé poklony.

Byla dozajista převelice krásná, její obličej měl tvar dokonalého oválu a měla rovný a jemný nos a azurově modré oči lemované černými řasami. Je pravda, že její šaty byly taktéž černé a zapnuté až nahoru, leč nepůsobily tak přísně, jak se zdálo při prvním pohledu, neb živůtek byl výborného střihu a dával vyniknout štíhlé, pružné postavě a nahoře ženským tvarům (kdo by se odvážil mluvit o ceckách, když zde šlo o modlilku?). Pravda, řečený živůtek neměl pražádný výstřih a sahal velice vysoko, ale zdobila jej hezká benátská krajka, podtrhující bílý, oblý, křehký krk, jenž se příležitostně skláněl k rameni s velkou grácií. Je rovněž přesné, že paní z Candissu měla po většinu času sklopené oči, ale jejich azurová zář, když zdvihla víčka, byla oslnující. A její hlas se sice jevil zprvu skomírávavý, leč když jste si zvykli

na jeho slabší zvuk, okouzloval vás svou hudebností a líbezností.

Nemohu to sice tvrdit jistotou, myslím si však, že se zkrátila, i když velmi nenápadně. Ale přišlo mi, že dlouhé řasy, jež stínily její nádherné oči, byly trochu načerněné, aby se zdůraznila azurová barva zraku. Tváře a čelo si sice nenatřela bělobou a zinkovou pomádou, jakž to dělají frivolní dámy ode dvora, kteréžto sní jen o milostných dobrodružstvích, než zdálo se mi, že červeně jejich rtů je poněkud ruměnější. Jak předvídal La Barge, jídlo bylo bídné a chudé, pochutnával jsem si pouze na víně, jež bylo od Loiry, tudíž nemohlo být špatné. Na oplátku jsem se však nemusel namáhat hovorem. Dáma jej vedla sama a nemluvila než o sobě.

"Pane," začala, "prosím, abyste se nedivil ani neurazil, že jsem spolu s vámi nepozvala nikoho jiného, leč žiji zcela stranou společnosti. Nedělám to ze skrblictví ani z nelásky k lidem, protože chudým dávám téměř nepočítaně, ale abych se stranila zbytečností, které by mne vzdalovaly od Boha, neb láska k Bohu se mi po mém ovdovění stala jedinou náplní života. Je bohužel až příliš pravda, že za časů svého zemřelého manžela jsem žila hodně ve světské společnosti, protože tomu tak chtěl a mou povinností, již bych se byla nemohla vyhnout, bylo manžela poslouchat. Leč když ho Pán povolal k sobě a já se stala svou paní, rozhodla jsem se očistit svůj život a zbavit jej příležitostí k hříchu tím, že se nejen vyhnu jako moru špatným příkladům, nýbrž potlačím i sklon k marnivosti, na niž jsem za života svého manžela neprestajně žehrala. Propustila jsem tedy polovinu našich sloužících a od těch, kteréž jsem si ponechala a kteří mají víc práce, neb je jich méně, vyžadovala jsem mravnost, lásku k Bohu a dodržování zbožných návyků, v nichž jsem jim byla příkladem. Jak? Snažila jsem se opanovat slabosti patřící k mému pohlaví modlitbou, zpovědí a stálým rozjímáním, až jsem konečně dospěla nejenom k onomu 'stupni dokonalého milosrdenství', jež doporučuje František Saleský, ale k tomu, kdy moje srdce nadobro splynulo s Bohem..."

Tento projev, z něhož zde uvádím jen několik úryvků, trval dobrou hodinu, neb k chvále vlastních ctností dáma nutně ihned připojila pohrdavý odsudek neřestí ve společnosti, najmě v té z La Flèche, kde je, ubezpečovala mne sebejistě, většina příslušníků dobrých rodin, které poznala za časů nebožtíka manžela, zaslíbená plamenům pekelným, pokud se nenapraví.

Když ta slova pronášela, proletěl jí krásnýma očima záblesk, při němž jsem si pomyslel, že pravděpodobně autodafé jejích bývalých přátel jí nepůsobí takový smutek, jaký bych čekal od osoby, kteráž dosáhla stupně "dokonalého milosrdenství" Františka Saleského. Čtenář ostatně pochopí, že při jistotě paní z Candissu, že zná již předem boží úradek, bylo by se jí zdálo nevhodné pozvat zároveň se mnou a na mou počest příští odsouzení...

Zatímco paní z Candissu ku mně takto promlouvala, nímrala se mdle v nevalném jídle, zato však pila mnohem víc než já, neb když byl spořádán první flakon, poručila přinést další a vypila ho takřka do poslední kapky.

"Pane," pravila, když takto nabrala sil, "dovolíte mi položit vám několik otázek o vaší osobě, kteréž mne neprestajně trýzní?"

"Které vás trýzní, Madame!" divil jsem se zdvořile. "Moc vás prosím, položte mi ty otázky. Nerad bych, byste kvůli mně jakkoli trpěla..."

"Nuže, pane, abych přistoupila bez meškání k jádru věci, tu máte, co mne trápí. Jste synem hugenota, který konvertoval, a podle toho, co jsem slyšela, jste pokládán za dosti vlažného katolíka."

Zůstal jsem zírat, ačkoli jsem vlastně neměl proč. Poté co dáma vychválila vlastní ctnosti a vehementně odsoudila neřesti společnosti, bylo v logice věcí, že triptych dokoná ještě třetí částí: pátravými otázkami. Dám-li na svou zkušenost, mnoho těch pobožníků jsou lidé mající moc a nic nemilují tak jako vetřít se do života druhých a řídit jej.

"Madame," odpověděl jsem, "nebesa vás obdařila tolika půvaby, jak tělesnými, tak duševními, že na ně nedokážu pohlížet jinak než s neskonalým obdivem. A na druhé straně vám dlužím tolik díky za vaše pohostinství, že bych byl rád s to dát vám odpověď na vaši otázku, jakkoli mi přišla nečekaná. Než k tomu by bylo třeba se vyzpovídat, a zpovídat se komu? Vám, Madame, kterouž naše církev svatá nevysvětila na kněze? Mohla byste mi mé hříchy odpustit, i kdybych se vám k nim co nejkašněji přiznal? Na to mám bohudík svého zpovědníka abbého Courtila, kterýž je farářem v kostele svatého Heřmana Auxerrského. A vše, co vám k tomu mohu říci, Madame, neb mé zpovědi jsou tajné, je to, že abbé Courtil se mnou není zase tak nespokojen..."

Při té řeči proběhl okem paní z Candissu týž znepokojivý záblesk a přesvědčil mne, že dáma je povýšená a tyranská a za to, že jsem ji lehce odbyl, na mne bude mít zlost. Ona nicméně ve svém výslechu neustala, ale ve zcela jiné oblasti.

"Pane, odpustíte mi mou ženskou zvědavost, když vám položím ještě několik otázek? Znáte pana z Marillaku?"

Tato zdánlivě nevinná otázka nevinná vůbec nebyla, protože pan z Marillaku byl horlivý katolík, prokazatelně ultramontánní, a přesvědčený papeženec, jenž se v časech Ligy proslavil ostrým nepřátelstvím vůči hugenotům a Jindřichu Čtvrtému, k němuž se nicméně nakonec přidal.

"Znám ho," odpověděl jsem.

"A co si o něm myslíte, pane?"

"To, co si o něm myslí všichni. Je to muž nesmírně poctivý, a to je důvod, proč jej král jmenoval do financí s panem ze Schombergu."

"A co kardinál Richelieu, znáte ho?"

Zde jsem byl mnohem lakoničtější.

"Je považován za muže velkých schopností."

"Leč přisuzuje se mu úmysl, který mají mnozí za skandální," mínila paní z Candissu, "zasáhnout zbraněmi proti papežským jednotkám, které drží valtellinské pevnosti."

"Tak k tomu směřují všechny ty otázky," pomyslel jsem si. "Madame není jen bigotní. Patří ke straně bigotních a snaží se sama pro sebe i pro jiné zjistit, kterým směrem se kloní mé sympatie. Ti lidé mě nyní považují za muže jisté důležitosti, neb mne král vyslal s určitým úkolem v jednom ze svých kočárů."

"Madame," odpověděl jsem, "rozhoduje jedině král. Kardinál vysloví názor jako jeden každý ve velké královské radě."

"K níž, pane, náležíte."

"To je pravda."

"Máte tedy na otázku Valtelliny svůj osobní názor."

"O tom, Madame, nesmím říci ani slovo, dokud se o ní nediskutovalo v naší radě. Na oplátku jsem si však jist jednou věcí."

"Jakou?"

"Budu chtít, co chce král."

Chápal jsem tuze dobře, že tyto odpovědi, jinž naslouchala se sklopenýma očima, nemohly v žádném případě paní z Candissu uspokojit, leč smířil jsem se s tím, že o mně podá svým přátelům nevalnou zprávu.

"Pane," pronesla, "je pozdě a vy bez pochyby po té celodenní cestě toužíte po odpočinku. Dovolíte mi, než usnete únavou, abych vás navštívila ve vašem pokoji, kde bychom mohli při večerních modlitbách společně povznést své duše k Bohu?"

I když mne udivila na nejvyšší míru údivu, vyhověl jsem té prosbě, přestože jsem zůstal zírat, neb přicházela od modlítky.

Paní z Candissu ráčila dát najevo potěšení nad mým souhlasem. Vstala. Zpozoroval jsem, že vstaje se poněkud potácí, asi vlivem vína, které vypila.

Jakmile jsem se dostal do svého pokoje, svlékl jsem si kabátec a vyzul boty, než neodvažoval jsem se pokračovat ve svlékání, neb jsem nevěděl, co si myslet, a krom toho se mi chtělo tak hrozně spát, že jsem se v lenošce, kde jsem seděl, neodvážil zavřít oči ze strachu, že doopravdy usnu. Modlitba ve dvou mi nešla pod nos, tím spíše proto, že dáma setrvala na modlitbách po mém příchodu tak dlouho a já měl obavy, aby modlení se mnou, kteréž si přála, nebylo nekonečné.

Ne že bych ve svém každodenním životě kdy večerní modlitbu vynechal, ale mám-li mluvit otevřeně, bývala tuze krátká, nicméně ne tak krátká jako modlitba jednoho vojáka barona z Mespechu,* kterýž se jmenoval Cabusse.

Onen Cabusse byl silný řimbaba, jenžto získal bohatou kořist, když jsme získali od Angličanů zpátky Calais. Za své peníze si koupil kus dobré země, postavil dům, oženil se s hezkou komornou mojí babičky jménem Katka, a když se takto po všech stránkách zabezpečil, choval ovce a ve svých očích byl tuze bohatý a tuze šťastný. A přes Katku se celý Mespech dověděl a mocně žasl, jak Cabusse zkracuje své orace: ráno se protáhl a řekl: "Pane, tvůj služebník vstává! Dej mu krásný den!" a večer, zívaje: "Pane, tvůj služebník jde spát. Dopřej mu dobré noci s jeho ženou a manželkou!"

Otec mi o té Cabussově modlitbě nejednou vyprávěl, neb jsem ho nikdy neviděl, protože zemřel, než se já narodil. Ale když jsem si na to znovu vzpomněl po všem, co jsem se toho večera dověděl z úst paní z Candissu, shledal jsem, jak jsem tak o tom uvažoval, že víra Cabusse, jenž by sám nikdy ani ve snu netoužil po tom, aby "jeho srdce splynulo s Bohem", byla záslužná přinejmenším svou naivitou a skromností.

Právě tam jsem dospěl ve svých myšlenkách, když někdo slabě zaklepal na mé dveře. Šel jsem je otevřít a uviděl před sebou paní z Candissu se svícem v ruce. Objevila se přede mnou v nočním kabátku zouplna andělské modří, s rozpuštěnými vlasy, jež jí vlály na ramenou, zářivýma očima a s takovým výrazem nevinnosti, oblévajícím ji krásné tváře, až byste řekli, že ke vstupu do ráje jí chybí jen svatozář.

Háraly ve mně vůči ní pocity tak rozličné a protichůdné, že jsem nevěděl, co si myslet, a tím méně co říci. I rozhodl jsem se, že se ujmou svícnu, který se jí vzhledem ke své váze kymácel v rukou, a bez jediného slova jsem ustoupil, aby mohla vejít. Se sklopenýma očima, než odhodlaným krokem vstoupila bez váhání do pokoje. Zavřel jsem za ní dveře a zastrčil petlici, trochu rezivou, poněvadž výhruzně zaskřípala, aniž paní z Candissu dala najevo sebemenší rozrušení nad tím, že je takto o půlnoci se mnou zavřená v pokoji. Naopak, zamířila rovnou k závěsům lože, a zatímco jsem šel postavit svícen na malý noční stolek, poklekla k nohám lože s očima upřenýma ke křížifixu, visícímu na stěně pod nebesy postele.

"Pane," řekla hlasem, který se ani trochu netřásl, "budte tak laskav a připojte se ke mně."

Chvilí mi trvalo, než jsem se k tomu odhodlal, zůstáváje jako přibitý k zemi obdivem, jež ve mně vzbuzovala její krása. Jelikož se však k tomu obdivu, místu, hodině, tichu, ba i petlici, která nás oddělovala od světa, přidružil pocit neklidu, jež jsem dobře znal, cítil jsem, nikoli bez jisté tísně, že v té situaci se možná skrývá cosi nevhodného a snad i svatokrádežného.

Leč vyvolal jsem tu situaci já? A co pro paní z Candissu, kteráž mne zná teprve několik hodin, znamená toto podivné modlení ve dvou - o půlnoci, za zavřenými dveřmi, nikoli v její oratoři, kam mne zrovna tak dobře mohla pozvat, nýbrž v mém pokoji, v nohách mého lože a v nočním kabátku? Konečně jsem se k ní připojil, klekl si vedle ní, pokřivoval se a potichu začal Otčenáš.

"Promiňte, pane," řekla naklánějíc se ke mně, že se mne takřka dotýkala, "když se modlíme každý sám, nemodlíme se k Bohu. Musíme spojit své hlasy, aby splynuly naše duše!"

"Nuže učinme tak," řekl jsem spíše hrubě, ten mystický žargon už mi šel na nervy, neboť jsem v něm neshledával nic reálného.

Také jsem ani nebyl přesvědčen, že duše paní z Candissu je z těch, s nimiž bych z vlastní vůle toužil spojit tu svoji. A tu jsem začal litovat, že se zde nacházím s ní, nebo spíše že je tady ona se mnou, a začal jsem mít podezření, jež jsem měl mít hned od počátku: že nikoli moje dvornost rytíře, leč její okouzující krása mne přivedla k tomu, abych se dal vlákat do situace, kterou jsem neřídil a o níž jen ona sama věděla, kam vede.

"Takže já začínám," řekla, vůbec nedávajíc najevo, že si mé hrubosti všimla.

Začala polohlasem Otčenáš a já k ní připojil svůj hlas. Zdálo se mi, že to modlení trvá nekonečně dlouho, a musím se přiznat, že nikdy jsem se nemodlil tak špatně, neb myšlenka na Boha byla na hony vzdálена mému duchu, zmítajícímu se v naprostém zmatku, tak dalece jsem byl v područí svých smyslů, svaluje zároveň vinu na paní z Candissu, která

mne lapila na udičku svého půvabu a přiměla mne k poslušnosti. Spanilá čtenářko, řeknete si zřejmě, že záleželo jen na mém rozhodnutí, kdy ty dvojhlasé orace skončím. Ale kdeže, toho jsem nebyl schopen! Paní z Candissu byla tak krásná! A byla tak blízko mne! Okouzlovalo mne všechno: její vůně, její noční kabátek, její oči, její dlouhé vlasy, její hlas, ba i lehounký šelest při každém jejím nadechnutí.

Dobře věděla, licoměrnice, že v té hře má prim ona. A vskutku ji zastavila, když se jí zachtělo.

"To stačí, pane," pravila, "už jsme se dost pomodlili. Nechám vás vašemu odpočinku. Musíte být unaven, jste na cestě od samého rána."

Bylo načase, aby si všimla, že jsem unaven! Že na to ve svém "dokonalém milosrdenství" nepomyslela dřív, místo aby mne okrádala o spánek a vrhala mne do slastných pocitů a muk pokušení.

"Dovolíte, pane," pokračovala a šla se posadit do jednoho z křesel, stojících proti sobě u krbu.

A elegantním gestem ukázala na druhé křeslo se slovy:

"Buďte tak laskav a věnujte mi ještě chvíli: chci vám povědět o něčem, co mám na srdci."

"Madame," řekl jsem ani ryba ani rak, "jsem vám k službám a připraven splnit vaše příkazy."

"Slyšela jsem, pane, že jste byl na královském dvoře jediný, kdo navštívil pana ze Schombergu v den jeho nemilosti, a dokonce jste na vlastní nebezpečí hájil jeho věc u krále. Proto vás Ludvík poslal za panem ze Schombergu, abyste ho přivezl zpět do Paříže a opět ho uvedl do jeho úřadu."

"To je pravda, Madame: informovali vás velice přesně."

"Budu se moc mýlit, když řeknu, že vzhledem k vašemu šlechtnému postoji vůči jeho osobě k vám pan ze Schombergu pociťuje velké přátelství a že teď, když je znovu vrchním správcem financí, není nic, co by pro vás neudělal?"

"To nevím, Madame," odvětil jsem lakonicky, "nemám potřebu o něco jej žádat."

"Zato já," pravila paní z Candissu zdánlivě zcela neuváženě, "toho po něm chci hodně, a jestli mi k tomu dáte svolení, ráda bych tak učinila vašim prostřednictvím."

"Madame," odpověděl jsem a znovu se měl na pozoru, jak to pěkně vyjádřil můj otec - jednu packu vpředu a druhou již na ústupu, "než přijmu vaše poslání, rád bych věděl, oč jde."

"Pane," pokračovala, "pokládají mne za bohatou, leč skutečnost je žel zcela jiná. Jsem na mizině. Můj nebožtík manžel měl vskutku velké jmění, nicméně když zemřel, jeho dědičný majetek byl již v důsledku jeho extravagancí natěsně zmenšený. Ale okleštění, které způsobil našemu jmění svými výstřelky, nebylo ničím ve srovnání se ztrátami, jež způsobila má lhostejnost k pozemským statkům poté, co jsem ovdověla. Takto jsem se dostala až do nynější krajní tísně. Přitom je třeba, abyste věděl, pane, že můj manžel dostával za svého života od krále důchod - jako odměnu za služby, které Jeho Veličenstvu prokázal. Tento důchod přestal být po jeho smrti vyplácen a já bych chtěla, aby král vzhledem k nešťastné situaci, v níž se dnes nachází vdova po jednom z jeho nejvěrnějších služebníků, tuto penzi v můj prospěch obnovil..."

Už ve chvíli, kdy jej paní z Candissu pronášela, vzrušeně jsem o jejím proslovu přemýšlel. Za prvé z něho byla na sto honů cítit faleš. Žena schopná propustit obratem ruky polovinu služebnictva, jako to udělala ona po smrti svého muže, nebyla slepá vůči svým zájmům, jak tvrdila, ale naopak o ně dbala s velkou péčí a šetrností. Svědčil o tom na první pohled úsporný chod domácnosti, šetření na jídle, nepatrné výdaje na obnovu přepychového vybavení i sama žádost o důchod, kterou měla odvahu učinit hájíc se chudobou, chudobou, již předstírala a již jsem nevěřil.

Podle mne to nebyla nouze, ale chamtivost a nenasytnost. A tu ho máme jako na dlani, pomyslel jsem si, důvod, proč mi dáma nabídla pohostinství včetně captatio benevolentiae* v podobě oné dvojhlasé orace v mém pokoji: chtěla, abych se stal prostředníkem v nesnadném jednání s panem ze Schombergu.

Zmítán těmito myšlenkami, z nichž ta poslední byla nejméně příjemná, zůstal jsem zamlklý tak dlouho, až paní z Candissu projevila určité známky rozčilení a nakonec mi řekla s důstojnou tváří, jež podle mne nevěstila nic tuze dobrého:

"Pane, pokud se toto poslání u pana ze Schombergu dotýká jakkoli vašeho svědomí, Bůh je mi svědkem, že bych se raději vzdala své žádosti, než abych ranila váš jennocit."

"Ale kdeže, Madame," řekl jsem hbitě, "tato demarše ani sebestopávně netrápí mé svědomí, nicméně vidím v ní určitou drobnou potíž. Jitro moudřejší večera, říká se, jistě mi ji pomůže vyřešit. Ráno vám tedy budu schopen říci, jak jsem se rozhodl."

Tento odklad paní z Candissu přece jenom vyvedl z míry, neboť si nesporně myslela, že dosáhne cíle díky našim oracím - směsi zbožnosti a důvěrnosti. A jejíma krásnými očima projel záblesk v podstatě pramálo zbožný, než trvalo to velmi krátce, protože paní z Candissu okamžitě překryla své zorničky clonou více a její obličej nabyl opět svého obvyklého mírného výrazu.

"Pane," pravila a vstala, "budeme v našem rozhovoru pokračovat zítra, pro zatím vás ponechám vašemu odpočinku."

Také jsem vstal, leč místo aby se ubírala ke dveřím, jakž je běžné, chceme-li se rozloučit, paní z Candissu se k nim naopak otočila zády a zamířila ke mně. Blížila se pomalými krůčky a ponenáhlu krátila vzdálenost, jež ji dělila ode mne, takže brzy jsme stáli stopu jeden od druhého, což mi připadalo tuze podivné u dvou lidí, kteří se znají tak krátce, ale přece jen mne to vzrušovalo. Jak tak stála, skoro se mne dotýkajíc a zdvihajíc ke mně oči, nabízela mi bez jediného slůvka tak něžnou tvář, že se zdálo, jako by naznačovala, že se podvolí mým přáním. Ani tehdy jsem se nepohnul, pokušení to bylo arci' velké, leč měl jsem k ní tak malou důvěru, že jsem se v duchu tázal, nežádá-li si z mé strany určitého gesta, jen aby mne přikře odmítla.

"Pane," pronesla konečně, "během našeho rozhovoru jste mi projevil takovou dobrotu a takovou trpělivost, že bych vám ráda dala před odchodem - nejste-li úplna proti tomu - bratrské políbení."

A aniž vyčkala mé odpovědi, vystoupila na špičky, položila obě ruce na moje ramena a opírajíc se o mne celým tělem dala mi políbení, jež si ani místo, ani její oděv nedovolovaly splést s polibkem bratrským. Tu jsem se nemusel

rozhodovat. Moje paže, smím-li to tak říci, rozhodly za mne. Uzavřely ji vši silou v mém náručí. Odnosl jsem ji na postel, kde se bránila právě jen tolik, aby mohla příštího dne svému zpovědníkovi říci, že mi odolávala.

Paní z Candissu se ukázala po zbytek noci tak náročná, že jsem doopravdy usnul až následujícího dne v kočáře, kterýž mne unášel k Durtalu. Leč stovky otřesů té cesty mne občas probouzely a já se dlouze zabýval vzpomínáním na to, co se odehrálo minulé noci.

Byl jsem nad tou příhodou celý pryč. Jelikož byla paní z Candissu mladá a krásná, bylo mi nejdříve zatěžko věřit, že je natolik lakomá, že skrývá své bohatství, aby je rozmnožila. A jelikož byla fanatička, a navíc intrikánka a pletichářka, domníval jsem se zprvu, že se mi dává pouze z vypočítavosti, aby si ze mne udělala nástroj při handrkování, které se mi notně protivilo. I zde můj úsudek selhal; ona měla muže ráda.

Dáma se vytratila za rozbřesku, ovšem neopomněla si na odchodnou vyžádat můj slib, že o její věci promluví s panem ze Schombergu. Což jsem učinil na zámku v Nanteuil, kterýž je ve skutečnosti mnohem blíže La Flèche než Angersu.

Právě tam pan ze Schombergu, hrabě z Nanteuil, voják královského vojska jako před ním jeho otec a děd, po předcích Sas, svou volbou Francouz, neotřesitelně věrný svému panovníkovi, ať už to byl Jindřich IV. nebo Ludvík XIII., strávil kvůli nectným pomluvám pánů Br?lartů ze Sillery oněch několik měsíců exilu, o nichž si myslel, že potrvají celé roky.

Když viděl přijíždět k domu královský kočár obklopený pětadvaceti mušketýry, byl ohromen a nejdřív si myslel, že ho jedou zatknout. Nevystoupil jsem z kočáru, ale vyslal jsem La Barge, aby mu odevzdal dopis Jeho Veličenstva, ježž mi dal kancléř, a skryt za záclonkou dvířek, kterou jsem prstem lehce nazdvihl, viděl jsem Schomberga stojícího na vnějším schodišti zámku, jak bílý jako papír přejímá onen list, jak ho otvírá, čte, vyvaluje oči a pak rudne a takřka vrávorá radostí. Tu jsem vystoupil z kočáru a rychle stoupal po schodech k němu. On je seběhl zrovna tak spěšně ke mně, a jakmile jsem byl v jeho dosahu, rozevřel náruč, přitiskl mne k sobě, div mě neudusil, a křičel přerývaným hlasem, přičemž mu z očí vytryskly slzy velké jako hráchy:

"Och Orbieu! Orbieu! Nikdy vám to nezapomenu!"

"Hrabě," odpověděl jsem a snažil se poněkud uvolnit svěrák jeho objetí, "moje účast v tom šťastném zvratu je jen částečná. Odevzdal jsem váš dopis. Král nařídil parlamentní vyšetření, parlament vás očistil a kardinál králi poradil, aby vás opět dosadil do vašeho úřadu."

V té chvíli se nahoře na schodišti objevila hraběnka z Nanteuil, Schomberg mne pustil, otočil se a křičel na ni zvučným hlasem:

"Jsem zase v sedle! Král mne dosadil zpátky do mého úřadu! Vrátime se do Louvru!"

Hbitě vyběhl po schodech a pevně ji sevřel v náručí. Načež ji s prostotou měšténina políbil na obě tváře. Tyto způsoby jako by hraběnku poněkud zarazily, bylať rozená La Rochefoucauldová,* leč nevymanila se mu. Celý svět ji uctíval pro její ctnost a věrnost manželovi. Jejich svazek, pevnější než zvonovina, trval už dvacet čtyři roky, a kromě toho, že ji Schomberg miloval jako první den a dával to najevo, byl tuze neochvějný ve své zbožnosti a nikdy by mu nepřišlo na mysl protivit se desateru žádaje manželky bližního svého. Dokonce i arcikokety v Louvru se vzdaly dobývání tohoto krásného šlechtice - jejich drobné škrábance nenaleptaly ho o nic víc než žulu.

Jak to král byl předpověděl, Schombergovo slavnostní přijetí bylo zcela mimořádné, sezval všechny své přívržence z dobré místní šlechty na grandiózní hostinu a nezapomněl ani na pětadvacet mušketýrů pana z Cléraku, jimž připravil stejně výtečné hody v jiném sále zámku. Udělal něco ještě lepšího. Poslední večer k nim zašel na přípitek, pronesl k nim tuze přívětivou řeč a poděkoval jim, že se u něho chovali jako šlechtici a křesťané. Nikdy se nedozvěděl, že jsem z opatrnosti řekl panu z Cléraku: "Příteli, mohl byste laskavě připomenout našim Gaskoňcům, že s nanteuilskými pokojskými musí zacházet jako s jeptíškami, neboť zde nechci žádné nakrucování knírů, ruce frajersky opřené v bok a podmaňující mrskání očima. Pan ze Schombergu by si to vykládal tuze špatně."

Teprve večer před naším návratem jsem mohl mít s panem ze Schombergu rozhovor z očí do očí a svěřil mu, jak se to má s žádostí paní z Candissu. Přešel jsem nicméně mlčením návštěvu oné dámy v nočním úboru v mém pokoji, naše dvojhlasné orace i co následovalo a bylo méně povznášející, neb jsem soudil, že tam šlo o témata spadající spíše do kompetence mého zpovědníka než do kompetence vrchního správce financí.

"Drahý příteli!" zvolal Schomberg, "málem jste se stal obětí svého dobrého srdce u víře, že se stavíte za šlechtinou věc!" (Slyše tato slova, v nitru jsem se zarděl.) "Tentokrát však zcela mylně! Paní z Candissu, kteráž rok co rok snažně prosí krále, aby v její prospěch znovu zřídil důchod jejího manžela, je větší skrbík než kterákoli dcera poctivé matky ve Francii, a jelikož Durtal je pouhých pár mil od La Flèche, moc dobře vím, jak tomu je doopravdy. Nařiká si na bídu a každým tím nářkem se obohatí. Je majitelkou dobré poloviny domů v La Flèche a týž nebo téměř týž den, co zemřel její manžel, nestoudně zvýšila nájemné. Žije ve skrblictví, jaké nemá obdoby u té nejchudší anjouské šlechty. Nikdy nikoho nepozve ke stolu, chudé obdarovává pramálo, leč vždy okázale, při vši zbožnosti nechává hladovět služebnictvo a odmítá všechny nápadníky ze strachu, že by jí manžel mohl rozházet její dukáty. Zkrátka sázím se, že do desíti let zdvojnásobí své jmění. Ne mně," dodal se smíchem Schomberg, "měl král svěřit vrchní správu financí. Měl ji svěřit paní z Candissu!"

"Nejste, pane, vůči paní z Candissu trochu tvrdý? Nemyslíte, že ubohost jídla vynahradila svým způsobem sladkostí lože?"

"Abyste se nemýlila, sličná čtenářko! Ta sladkost obsahovala jakýsi druh smluvního závazku. Já jej splnil. Ve prospěch paní z Candissu jsem promluvil dvakrát. Poprvé, byla jste toho svědkem, s panem ze Schombergu: ten se tomu smál. Podruhé, po návratu do Paříže, se samým králem. Stroze mne odbyl: ‚Zakazuji si,‘ pravil nanejvýš příkře, ‚jakékoli další řeči o paní z Candissu.‘"

"Splnil jste, pane, jak říkáte, svůj smluvní závazek. Nicméně necháme-li stranou váš obdiv pro modré oči paní z Candissu, pro její rozpuštěné vlasy a noční úbor, máte ji pramálo rád."

"Arciže pramálo."

"Poněvadž je devótní?"

"Nechtěl bych, Madame, aby v tomto rozhovoru vzniklo sebemenší nedorozumění. Jsou dva naprosto odlišné druhy devótnosti a ten, k němuž náleží paní z Candissu, se mi nemálo protiví."

"A ten druhý?"

"Ten je dobrý. Rád bych vzal za příklad samého pana ze Schombergu. Je zbožný, ale v jeho zbožnosti není nic okázalého. Také nemá za cíl jeho vzestup a zájmy. Naproti tomu ovlivňuje jeho chování. Schomberg je opravdově ctnostný. A hlavně, sličná čtenářko, přestože pan ze Schombergu později vstoupil do Sdružení Nejsvětější svátosti, nikdy nebyl, ani srdcem, ani skutky, členem katolické strany."

"V roce 1624 již existovala katolická strana, pane?"

"Ale Madame! O tom není pochyb, přestože se zatím ještě neprojevovala. A existovala již drahně dlouho. Byla založena koncem století předcházejícího tomu našemu pod názvem ‚Svatá liga‘ vévodou z Guise. Povšimněte si, prosím, přívlastku ‚svatá‘, kterýž si Liga drze sama přisvojila. Její svatost vskutku zazářila arcipodivně v cíli, jež si předsevzala: vyhubit ohněm a mečem protestanty. V této perspektivě bylo zločinem zastávat jako Jindřich Třetí názor, že jelikož nezplodil dauphina, je jeho legitimním dědicem protestant Jindřich Navarrský, kterýž má nastoupit po něm. Tento zločin zaplatil Jindřich Třetí životem. Bylo zločinem uzavřít spojenectví, jako to učinil Jindřich Čtvrtý v roce 1610, s protestantskými knížaty německými proti Habsburkům, prohlašujícími se za zastánce protireformace v Evropě. A tento zločin zaplatil Jindřich Čtvrtý také životem."

"Ale pane, co Jacques Clément, Ravailac..."

"Ach Madame, ti lidé přece nic neznamenají! Jsou to slepí fanatici, jež šikovné ruce natáhly jako hodiny. A tyto ruce by rovněž nebyly ničím bez vychytralých mozeků teologů, kteří tvrdili, že papež má právo zbavit krále trůnu a že poddaným je dovoleno krále zabít, stane-li se ‚tyranem‘. A kdo podle vás rozhodne, že se jím stal? Proto jsme se, Madame, počali třást, když hanopisy inspirované Habsburky, leč šířené ve Francii katolickou stranou označily Ludvíka za ‚tyrana‘ a ‚Skyta‘, protože čelil papežovi v otázce Valtelliny."

"Kdo jsou ti ‚my‘, kteříž se počali třást?"

"My, sličná čtenářko, my opravdoví Francouzi..."

"Pane, dovolte, abych vás trochu pokárala! Není to trochu opovážlivé ze strany části Francouzů označovat se za jedině, kteříž se za ně smějí pokládat?"

"Ten výraz by byl opovážlivý, Madame, kdyby nevyšel z úst člověka, jemuž osud přiřkl roli bdít nad zájmy Francie: z úst krále."

"Krále?"

"Samého krále. Když spor Santarelův (promiňte, že z nedostatku času vám o něm nechci vyprávět) položil odvěkou otázkou příslušné pravomoci papežovy a královny, francouzští biskupové se po důvěrné domluvě postavili za papeže. Tento postoj Ludvíka nesmírně rozčilil, povolal je do Louvru a ostře je vyplínil těmito slovy: ‚Vy, pánové duchovní, tedy nedovedete mluvit jako opravdoví Francouzi!‘ Věděl dobře, že po Valtellině bude mít ve Francii co dělat s týmiž protivníky, kteří se vzepřeli jeho otci, když se spojil s německými protestantskými knížaty proti Španělsku."

"Co je to ta Valtellina, pane, o níž stále mluvíte...? Ale co se děje, pane, že se náhle stavíte tak zdrženlivým? Unavují vás moje otázky?"

"To já se obávám, že vás unavím, Madame. Poučovat poctivé lidi a zároveň je přitom pobavit je přetěžký úkol. A pokaždé, když opouštím románový tón a styl, abych s vámi zvážil historické problémy vlády, vždycky se bojím, že vás budu nudit."

"Co mi to tu povídáte, pane? Cožpak proto, že jsem žena, mám tak povrchní myšlení, že jsem schopna zajímat se pouze o drobné historky velké historie, ponechávajíc těm, kdož mají chlupy na bradě, aby si vyslechli problémy velké závažnosti? Protože mám dlouhé vlasy, musíte mne podezřívát, že mám krátký rozum? Protože mám křehkou postavu, musí moje paměť také po několika stránkách ochabnout? Z toho, že je moje tělo měkké a jemné, snad vyplývá, že jsem hrubého ducha?"

"Fidonc, Madame! Nikdy jsem nevyznával tyto pošetilé názory na ženy! Leč otázka Valtelliny je přece jenom tuze komplikovaná..."

"Ničeho se nebojte, pane, a bez dalšího váhání vysypte, co o tom víte. Však já už poznám, jsem-li příliš natvrdlá, abych to pochopila..."

"Sama jste to chtěla, Madame! Valtellina je průsmyk v italských Alpách."

"To je všechno?"

"Je to místo nejsnadnějšího průchodu, vyžaduje nejméně času k překročení."

"Nejméně času pro koho?"

"Pro španělské Habsburky, Madame, a pro německé Habsburky."

"Co tu má co dělat Španělsko?"

"Kromě jiných držav v Itálii patří Španělsku Milán a Milánsko."

Valtellina je tedy mostem, který umožňuje spojit okamžitě obě hlavy orla: španělskou a rakouskou. Poslechněte si, Madame, Richelieu: „Díky Valtellině mohou Habsburkové přesunout armádu z Milánu do Vídně v deseti dnech a z Milánu do Flander ve čtrnácti dnech.“

"Proč do Flander, pane?"

"Protože Habsburkové okupují také Flandry."

"Ale jak se Valtellina týká Francie?"

"Francie je obklíčena, nebo jak říká Richelieu, 'obehňána' Habsburky. Ti mohou na její území proniknout, Madame, na severu z Flander, na východě z Falce, na jihovýchodě z Milánska, na jihozápadě z Pyrenejí. V perspektivě války s Habsburky, kterou Jindřich Čtvrtý a po něm Ludvík Třináctý považovali za nevyhnutelnou, bylo stejně důležité pro dvojhlavého orla Habsburků Valtellinu ovládat jako pro Francii mu v tom zabránit."

"Ale komu tedy Valtellina patří?"

"Graubündenu."*

"A co je na Graubündenu tak šedivého, že to má v názvu?"

"Je to švýcarský kanton a říká se mu Graubünden, protože má ve znaku šedý pás."

"Žijí tam katolíci, nebo protestanti?"

"Protestanti."

"Ajaj!"

"Máte pravdu, když říkáte 'ajaj!', Madame, neboť Graubündeňané jsou sice hugenoti, zato Valtelliňané - obyvatelé údolí - jsou katolíci a ti druzí jsou vazaly těch prvních. To je zdrojem nesčetných konfliktů, které si Habsburkové vzali za záminku; v červenci 1624 do Valtelliny vtrhli a upevnili tam svůj výboj postavením čtyř pevností hájených španělskými pěšáky - těmi nejlepšími na světě, říkával Jindřich Čtvrtý. Dobu si vybrali tuze chytře. Ludvík měl na krku občanskou válku: jeho matka podporovaná grandy mu podruhé vyhlásila válku. Nicméně vyslal do Španělska vyjednávače, Bassompieru, kterýž projevila pevnost a neústupnost, takže Španělsko se Madridskou úmluvou zavázalo vrátit Valtellinu Graubündenu a zbořit pevnosti, jež vybudovalo."

"Takže vše je v nejlepším pořádku?"

"Kdeže, Madame, naopak v tom nejhorším. Nic není rozhodnuto, poněvadž Madridská úmluva je jednou z úmluv, jež jedna ze dvou stran - uhodnete která - podepisuje v pevném odhodlání nikdy je neplnit. Pevnosti tedy zůstaly stát, přinejmenším po tu dobu, co byl Ludvík po rebelii své matky zaměstnán potlačením rebelie francouzských hugenotů, leč věci vzaly jiný obrat, když bylo s řečenými hugenoty konečně podepsáno příměří - tuze nejisté -, a Ludvík vytvořil se Savojskem a Benátkami spolek k znovudobytí Valtelliny. Tehdy se Španělsko vyplašilo a spěšně svěřilo pevnosti ve Valtellině do správy Svatého stolce. Papež toto depositum přijal a pontifikální jednotky se tam vydaly vystřídát jednotky španělské. Co jste si pomyslela, sličná čtenářko, o té krásné španělské ráně do zad?"

"Že je machiavelistická."

"Kdyby nešlo o Svatý stolec, Madame, odvážil bych se dokonce říci, že je ďábelská. Jak by mohl papež opustit pevnosti, jež v jeho chápání brání katolické Valtelliňany proti protestantským Graubündeňanům? A odvážil se je na něm kdy Ludvík, nejkřesťanštější král, vybojovat se zbraní v ruce?"

"Zdalipak to udělal, pane?"

"Ano, Madame, on, Ludvík Pobožný, se toho odvážil. A věc skutečně neslýchaná, s naprostým souhlasem a na radu kardinála Richelieu. Ludvík vyslal do Itálie vojsko, jemuž velel markýz z Coeuvres, kterýžto z Valtelliny papežovy vojáky vyhnal a údolí předal Graubündeňanům."

"Dovedu si představit, pane, že 'opravdoví Francouzi', k nimž patříte, se z toho sice radovali, leč v katolické straně ve Francii to asi vyvolalo notný skandál?"

"Něco horšího! Nenávist, Madame, nenávist! Otevřeně proti Richelieuovi a po straně proti králi zakořenila se tu nenávist - ta nejhorší ze všech: nenávist fanatiků - a projevovala se nejdříve urážlivými, zuřivými pamflety a posléze komploty, které měly za cíl zavraždění kardinála a svržení krále."

* * *

Při návratu z Durtalu, kamž jsem zajel pro pana ze Schombergu, zastavil jsem se v Orbieu, ale nemohl jsem uhostit vrchního správce tak slavně a tak dlouho, jak bych byl chtěl, neb jsem po příjezdu našel dopis Jeho Veličenstva, nakazující mi, abych mu ho přivezl "bez meškání" do zámku v Saint-Germain-en-Laye, poněvadž ho chce znovu uvést "do jeho úřadu", jak jen to bude možné. Zůstal jsem tedy na svém panství pouze jeden večer a jednu noc, což rozesmutilo - z odlišných důvodů - Lojzičku i pana ze Saint-Clair.

Ten na mně vymánil slib, že se do Orbieu vrátím alespoň na podzim, neb se mnou musí projednat otázky správy panství, týkající se vinobraní a také prodeje našeho obilí, růstu dobytka* a máčení a potírání lnu našich poddaných. Pokud šlo o Lojzičku, kteráž v mé nepřítomnosti žila v neustálém podezření, že jsem jí nevěrný v čemž se projedenkrát nemýlila -, vyptávala se mne donekonečna na noclehy během mé cesty; když jsem se nejdřív ujistil o diskrétnosti La Barge, odpovídal jsem jí s obezřetností, za niž jsem po úvaze pocítil přece jen trochu studu. Stokrát raději bych ji býval řekl pravdu, že ji miluji přinejmenším tak silně, jako nemiluji paní z Candissu, než čtenář moc dobře ví, že žádná žena na světě není s to nalézt v podobném výroku sebemenší útěchu.

K našemu loučení došlo v mém pokoji za rozbřesku, protože jsem chtěl cestovat aspoň zčásti za svěžího povětří, neb slunce žhnulo, jen co vyšlo. Lojzka polykala slzičky, leč zmínil jsem její žal dárkem malého zlatého přívěsku, jehož každý řetízek měl na konci perlu. Koupil jsem ten dárek na zpáteční cestě a Lojzka to nečekala, protože se to vymykalo příležitostí, jako byly její jmeniny, narozeniny a Vánoce, kdy jsem ji obvykle obdarovával. Byla dojata a ve své vděčnosti tím něžnější, což ve mně opět vyvolalo jistou tíseň, poněvadž jsem si v tu chvíli uvědomil, že jsem ten šperk koupil v Le Mansu vskutku proto, abych vykoupil křivdu, již jsem se na ní dopustil.

Tato jediná noc v Orbieu s Lojzickou, možná proto, že byla jediná, zanechala ve mně tak hluboký dojem, že sotva jsem dorazil do Paříže a ocitl se ve svém příbytku v Louvru, už jsem se zaobíral plánem vrátit se do Orbieu. Udělal jsem na to před Ludvíkem několik narázek, ale jen zlehounka a špičkou jazyka, protože při prvním slově jsem vycítil, že nesmím jít dál, tak suše a odmítavě odpověděl. A vskutku jsem se do Orbieu vrátil teprve po půl druhém měsíci, poté co jsem dostal naléhavý dopis od pana ze Saint-Clair, oznamující, že réva je zralá na vinobraní, a nesmíme tudíž meškat vzhledem k tomu, že nikdo z mých poddaných nemůže začít se sklizením révy, dokud k tomu nedám znamení na vlastních vinicích.

V onom dopise mi Saint-Clair doporučoval cestovat se silnou eskortou, protože mu ze všech stran přicházely zvěsti o loupežích a vraždách páchaných ozbrojenými tlupami na cestách.

Nezbylo mi skutečně než ukázat ten spěšný list Ludvíkovi, abych ho přesvědčil, že mne má zprostit služby byt' jen na čtrnáct dní. Byl tak žárlivý na čas lidí, kteří mu sloužili, že jim jen neochotně povoloval, aby se od něho vzdálili, a šlo to tak daleko, že dokonce tomu či onomu významnému členu své rady vyčinił za to, že se jí málo účastní, a připomněl mu, že jako člen jeho rady "pobírající plat" má povinnost být přítomen. Co by tak byl řekl mně, kterýž jsem pobíral plat za účast v radě a jako první komoří, kdyby mi bylo napadlo opustit službu v Louvru bez jeho svolení? Ludvík byl dobrým pánem, protože byl nejspravedlivější z lidí a tuze milý ke svým služebníkům, ale za všech okolností hodlal zůstat, jak říkával jeho otec, "pánem krámu" a tvrdě nám to připomínal, když se domníval, že jsme nedostáli svým povinnostem nebo účtě, kterou jsme mu byli povinováni.

Kromě Poscance a Poprady, které mi půjčil otec, najal jsem pro svou eskortu dvanáct Švejcárů a byl jsem tuze šťastný, když jsem zase našel ty, co se zúčastnili mého výpadu proti Rapineauově korouhvičce. Nebyliť ovšem tak hbití a krásní jako mušketýři, kteří tvořili můj doprovod do Durtalu, ale hbitost vynahrazovali vahou a stateční byli také. Navíc nedělali tito robustní chlapi z hor takové drahoty, když bylo potřeba přiložit ruku k dílu na polích; což bych se byl nikdy neodvážil žádat po královských mušketýrech, kteříž byli všichni nejmladší synové dobrého rodu a byli by považovali za zneuctvující sáhnout na lopatu nebo motyku. Podivná filozofie, když na to tak člověk myslí! Kdo vůbec pracoval s motykou za Adamových časů? A kdo byl tehdy šlechticem?

Jakmile znal den mého příjezdu, snažil se Saint-Clair uhodnout i hodinu, což nedalo tak velkou práci, neb věděl, že z Paříže vyrážím vždy za rozbřesku. Tu vyslal do nejbližší vsi jezdece, jenž měl za úkol číhat na můj příjezd, a jakmile mne s jistotou pozná, vrátit se tryskem do Orbieu, aby o tom uvědomil faráře Serafina i jeho.

Jen se můj průvod objevil na hranici mého panství, Serafin nechal Figula rozhoupat zvony kostela a Saint-Clair měl čas shromáždit na mou počest na vnějším schodišti veškeré služebnictvo mého domu.

Tuto pompu pěstovali za časů nebožtíka hraběte z Orbieu (jehož titul jsem s královým souhlasem převzal, neb když jsem panství kupoval, jeho rod byl bez potomků) a pěstována byla odedávna, takže Saint-Clair mínil, že tyto zvyklosti je nutno zachovávat, tím spíše, že můj příjezd - mnohem více než příjezd nebožtíka hraběte - věstil pro mé poddané vždy jisté výhody. Když slyšeli radostné Figulovo vyzvánění, vycházeli poddaní ze svých chaloupek s čepicí v ruku, dosti rozradostněni, že v jednotvárnosti jejich tvrdé práce dochází k nečekané události.

Jakmile se můj kočár zastavil dole pod schodištěm, pan ze Saint-Clair, jenž si oblékl svůj nejhezčí šat, šel mi vstříc a já jej před služebnictvem rozestavěným stupňovitě na schodišti (muži po mé levici a ženy po pravici) pevně objal, abych dal přede všemi najevo, jak vysoce si ho vážím. Potom jsme bok po boku vystoupili po schodišti, a jak jsme postupně přicházeli do jejich výše, každý z mužů přede mnou smekl a každá žena udělala pukrle, na kteréžto pozdravení jsem vážně odpovídal přátelskou úklonou hlavy.

Na vrcholu schodiště stála Lojzka, správkyně mého domu, a Žaneta, její zástupkyně, s drobnými nuancemi v oblečení, které nikomu neunikly, neb Lojzka na sobě měla vyztuženou suknicí, jakou by jí záviděla leckterá měšťanská panička, a Žaneta venkovskou sukni, trochu bohatší než sukne našich pokojských.

Žaneta hrála před časem v životě pana ze Saint-Clair roli, jakou hrála Lojzicka v mém, což byl důvod, proč jsem poté, co pan ze Saint-Clair odešel po svatbě s Laurenou z Peyrolles na Rapineauovo panství, dal ubohou opuštěnou k ruce Lojzce a ta, jakmile se ujistila, že zaujímá stále první místo v zámku a jediné místo v mém srdci, se s ní dobře snášela. Když jsme došli na vrchol schodů, jedna jako druhá se hluboce uklonily, Žaneta s hlavou i očima sklopenýma, aby se nezdálo, že hledí na pana ze Saint-Clair, a Lojzka s bradou zdviženou a očima upřenýma do mých, aby dala služebnictvu jasně najevo, kdo je a přinejmenším do mého sňatku bude paní v tomto domě. V obřadu toho příjezdu bylo trochu divadýlka, jelikož však každý vypadal se svou rolí spokojen, od nejskromnějšího kuchtíka po hlavního aktéra, neviděl jsem důvod, proč od té okázalosti upouštět.

Jen jsem přestoupil práh, odebral jsem se ihned s panem ze Saint-Clair do knihovny a tam, sedíce proti sobě, hráli jsme jinou roli: já venkovského šlechtice pozorného k výnosu své půdy a pan ze Saint-Clair tu svoji, spočívající v skládání účtů, a to s takovou úzkostlivostí, že šla až do posledního zlomku haléře.

"Pane hrabě," řekl nakonec, "jak víte, sklizeň obilí nebyla dobrá pro nikoho. To naše jsem neprodal, čekal jsem, až jeho cena stoupne. Což se stalo, ale ne tolik, jak jsem si myslel."

"Prodávejte nyní, Saint-Claire! Nechte si však v rezervě velkou zásobu pro ty z našich poddaných, kterým bude od ledna obilí určitě chybět."

"Půjčíme jim na píd' půdy, na les, nebo dokonce na úhor?"

"Kdeže, to bychom je ožebračili."

"Na jakou tedy zástavu?"

"Jako loni na odpracované dny."

"Pane hrabě, někteří nám dluží již víc než rok pracovních dnů!"

"Pro ty, až je zaměstnáte, počítejte jeden odpracovaný den jako dva, ale neříkejte jim to."

"To by pro nás znamenalo ztrátu, pane hrabě."

"Ještě větší ztrátou by bylo, kdybychom jim na splácení dluhu urvali to málo půdy, co mají. Pak už by neměli chuť do ničeho. Buďte nicméně opatrní! Půjčujte obilí po malých dávkách a postupně dle potřeby. Někteří jsou neprozíraví a většina jich neumí počítat."

"Pokud jde o len, pane hrabě, teď, když je náhon na odvádění vody na máčení hotový a potěradlo na místě, co budeme dělat?"

"To záleží na kvalitě lnu našich poddaných. Je-li tak dobrá jako ta naše, odkoupíme ho od nich, až ho zpracují, a zaplatíme předem."

"Proč předem, pane hrabě?"

"Přece proto, aby měli nějaký peníz na královské berně. Víte, že nejtěžší pro ně je mít hotové peníze; a že proto, aby je měli, prodávají vejce a kuřata, a sami je nikdy nejedí."

"A kolik jim, pane hrabě, za to dáme?"

"O něco méně, než je pravděpodobná cena při prodeji."

"Ale pane hrabě, to by bylo dost riskantní!"

"Já vím, leč musíme to riziko podstoupit a našim poddaným tu výhodu poskytnout, pokud chceme, aby se snažili o lepší osev a měli větší péči o půdu."

"A co dělat, když bude len toho či onoho z našich poddaných špatný?"

"Nekoupíme ho. Budou ho muset sami prodat obchodníkovi."

"A budou pak přesto smět užívat našeho náhonu?"

"Budou, jakmile skončíme s máčením my sami."

"A budou mít přístup k našemu potěradlu?"

"Ale kdeže. To je příliš jemné zařízení, než aby se dalo svěřit kterémukoli rukám. Bude třeba zaučit několik šikovných poddaných, kteří ho budou mít na starosti."

"To zařídím," řekl Saint-Clair.

Načež se začervenal. A jelikož neřekl nic, co by vysvětlovalo ten nával studu, usoudil jsem, že se to týká toho, co mi teprve poví.

"Pane hrabě," promluvil znovu. "Podnikl jsem něco, o čem nevím, jestli to schválíte."

"Jen povídejte!"

"Vzpomínáte si bez pochyby, pane hrabě, že v době, kdy v našem lese u Cornebouku pobíhaly desítky vlků, rozdělil jste našim poddaným na obranu proti nim kuše a praky. Samozřejmě, že jakmile vlci zmizeli, kuše a praky jsem jim zase odebral, abych zabránil tomu, že jim poslouží při pytláčení. Nicméně když byly zvěsti o útocih ozbrojených tlup na zámky a panství přesnější, smyslem jsem si vybrat z našich poddaných mladé odhodlané muže, vycvičit je ve střelbě a tak jim umožnit, aby se proti těm nájezdům bránili."

"Ale bravo, bravissimo, Saint-Clair!" řekl jsem nadšeně. Načež se Saint-Clair znovu začervenal, ovšem nyní to bylo z uspokojení.

"Kolik je jich?" zeptal jsem se po chvíli mlčení.

"Dvanáct prakovníků a osm střelců z kuše."

"Zdalipak jsou v tom cvičení horliví?"

"Zprvu nebyli, ale díky vaší správce jsou z nich horlivci."

"Jakpak to?"

"Přišla jednou ke konci střelby na cvičišť se dvěma pokojskými, které nesly velké koše. Každý z chlapů dostal kus chleba a kus sýra. Po pravdě řečeno mi ten chléb připadal dosti tvrdý a sýr trochu starý. Naši muži ho však schroupali s velkou chutí. Nicméně jak jsem si všiml, někteří strčili polovinu svého dílu do kapsy, asi ho schovávali pro své děti nebo ženy."

"To je nanejvýš jímavé gesto," mnil jsem. "A rád bych, aby to nemuseli dělat. Naneštěstí se i v Orbiu jen menšina podruhů nají zúplna do sytosti."

"Alespoň už nejsou utiskováni nepoctivým správcem," dodal Saint-Clair, "jako za nebožtíka hraběte. A pytláčení je nyní stíháno jen velmi shovívavě, jak jste přikázal, pane hrabě, pouze proto, aby se udrželo v rozumných mezích. Ti nejšikovnější z nich jedí tudíž dosti často maso."

Ozvalo se zaklepání na dveře a po mé výzvě vstoupila Lojzka oznamující mi, že oběd je už na stole. Pan ze Saint-Clair mne opustil, neb byl pozván až na příští den se ženou Laurenou a se svými tchánem, panem z Peyrolles. Jen byl venku, Lojzka ke mně přistoupila blíž, než jí dovozoval protokol, jež si na veřejnosti sama předepsala.

"Dopřeje si pan hrabě po obědě svou malou siestu?" zeptala se.

"To bude záviset na mé náladě."

"A na čem závisí nálada pana hraběte?"

"Na tvé upřímné odpovědi na otázku, kterou ti hned položím."

"To si tedy dám na mou věru tuze velký pozor na svou odpověď," řekla Lojzka s lehkým důvěřivým zavlčením těla, jež vyšlo od ramen a proběhlo jí až po paty.

"Lojzko," pravil jsem, "vidím, že jsi s našimi střelci z kuší užila stejné taktiky, se kterou jsi tak uspěla u těch, kdož

pracovali na šterkování našich cest. Aby sis zajistila jejich vytrvalost, tak je krmíš."

"Udělal jsem chybu?"

"Měla jsi nastokrát pravdu. Jenomže proč jim dávat tak tvrdý chléb?"

"Přece těm křupanům nebudu nabízet čerstvý chléb," odpověděla Lojzka, kteráž jako rozená Pařížanka dávala najevo jisté pohrdání k vesničanům z nížiny.

"Lojzičko, tvá odpověď mne zlobí."

"Co na ní může pana hraběte zlobit?"

"Je v ní něco povýšeného a nadutého."

"Ale kdeže, kde že, pane hrabě," bránila se, "jestli mi dovolíte, abych vám podala vysvětlení, řeknu vám, proč jsem to udělala."

"To ti dovolím."

"Vy víte, pane hrabě, jak náročným se stává služebnictvo ve velkém domě, a ten váš velký je, tím, že se mu dostává zbytků ze stolu pánů. A u nás došla ta věc tak daleko, že když se našim lidem předloží chléb z minulého dne, vůbec ho nevezmou do pusy, tak výtečného jídla a šťavnaté zeleniny si dopřávají. A dobře také víte, že zahazovat chléb, i tvrdý, je plýtvání, ba co horšího, je to hřích proti Pánubohu, kterýž nám ho denně poskytuje. Proto mi přišlo na mysl dát ho našim střelcům, ti jsou zvyklí na tuze málo chutný chléb, který sami pečou ze smíšeniny ovsu a nevím čeho ještě, a jsou přeshťastní, když dostanou dobrý pšeničný chleba, i když je trochu tvrdý."

"Nuže dobrá," řekl jsem, abych to skoncoval, "snaž se, ať není příliš tvrdý a ať si na něm nevyhládnou zuby. Kdyby ti jednoho dne zachránili život, nebylo by ti stydno, že jsi ty lidi krmila našimi odpadky?"

"Budou to dělat tak, jak si přejete, pane hrabě. Už jste se se mnou udobřil?"

"Ano, už ano."

"To jsem tuze šťastná," řekla Lojzička něžně a potměšile, "protože pan hrabě si pěkně odpočine - a má toho zapotřebí, vypadá unaveně a dosti nerudně..."

Ono "dosti nerudně" byla malá impertinence, již se mstila za mou malou vádu. Nechtěl jsem však na ni odpovídat, neb jsem si nepřál číst jí levity dvakrát po sobě a měl notnou chuť na oběd i na svou siestu.

Jen siesta skončila, moje Lojzička, vždy jako čert do práce, vyskočila a běžela za svými povinnostmi; když už byla ve dveřích, požádal jsem ji, aby ke mně povolala La Barge, a tomu jsem řekl, aby mi osedlal koně a šel oznámit faráři Serafinovi, že ho chci odpoledne navštívit, poněvadž jsem od pana ze Saint-Clair věděl, že chodí.

La Barge byl pryč mnohem déle, než bych byl myslel, a když jsem ho po jeho návratu chtěl vyplísnit za zpoždění, řekl mi ten holobrádek s lesknoucíma se očima a tvářemi jakoby vzdušnými tím, co mi chtěl sdělit:

"Pane hrabě, kdybyste byl viděl, co jsem viděl já, pochopil byste, proč jsem se opozdil."

"A co je toho příčinou?"

"To, co jsem viděl."

"Chápu. Tak mluv."

"Ale pane hrabě, to chce malou předmluvu."

"Žádné předmluvy. Holá fakta. Paucis verbis.*"

"Probůh, pane hrabě, poslechněte si, co bude následovat. Slyšel jsem oknem pokoje (zde La Barge ztišil hlas), jak pan farář Serafín obdělává holku."

"Co jsi dělal u okna?"

"Právě tady by byla potřebná předmluva, pane hrabě."

"Tak pověz tu předmluvu."

"Nejdřív jsem šel ke dveřím fary a jemně jsem zaklepal, věda, že pan farář Serafín je churavý. Jenže nikdo neodpovídal, tak jsem dům obešel a přiblížil se k špatně dovřenému oknu, ze kterého vycházelo to sténání."

"Jaké sténání?"

"Byl byste řekl sténání vražděné, tuze toužící, aby vrah to vraždění protahoval."

"Třeba ses v povaze toho nářku mylil."

"Pane hrabě, jsem svědomitý, takže jsem v tom chtěl mít jasno."

Záclona byla špatně zatažená, nakoukl jsem a viděl jsem."

"Co jsi viděl?"

"To, co jsem viděl."

"Dobrý popis. Poslouchej mne dobře, La Bargi. Žádám tě nanejvýš naléhavě, abys o tom, co jsi viděl a slyšel a co jsi mi vyprávěl, držel jazyk za zuby, a to navždycky."

"Když mi to přikazujete, pane hrabě, dám si jazyk pod zámek."

"Nicméně vidím, že jsi celý zmatený."

"Ale to jsem, pane hrabě."

"La Bargi, pokud to už nevíš, tak věz, že kněz neskládá slib čistoty jako mnich, ale slib celibátu. V tom je velký rozdíl."

"Pane hrabě," řekl po chvíli přemýšlování, "znamená to, že kněz hřeší méně než mnich, když spí se ženskou?"

"Zajisté, kněz neporušuje žádný slib. On jenom hřeší. A každý hřích může být po zpovědi a pokání odpuštěn. Můj, tvůj, ten jeho."

"A kým ten jeho?"

"Jiným knězem."

"Pak je to v pořádku," řekl La Barge upíraje na mne naivní pohled. "Přesto však," pokračoval, "když si člověk na tu sladkou věc zvykl, je potom téměř nemožné se bez ní obejít. Tak například já, od té doby, co mě opustila moje kráska, cítím se osamělý a vyvedený z míry jako opilec bez své láhve."

"To je galantní přirovnání. Proto jsem tě viděl házet očkem po Žanetě, jen jsi dorazil?"

"Ó pane hrabě! Co ji pan ze Saint-Clair kvůli ženitbě opustil, viděl jsem, že je tak bleďoučká a smutná, že se mého srdce při pohledu na ni zmocnil soucit."

"Soucit je ušlechtilý cit, La Bargi, a tuze tě ctí, pokud v něm vytrváš."

"Vytykal byste mi, pane hrabě, kdyby moje srdce trochu překypovalo?"

"Nejsem tvůj anděl strážný, La Bargi. Jen dávej pozor, aby tvoje překypění neuvrhlo ubohé děvče do mnohem horší situace, než je ta, v níž se nachází dnes. Takže...! Ale dost řeči! Vráť se k panu Serafinovi, pořádně zaboucháš na dveře a řekneš mu, že mne tuze mrzí, že churaví, a ať mi dá vědět, až se zotaví, abych ho mohl pozvat k obědu. A jestli uvidíš sténající holku, chraň Bůh, abys ji vraždil nediskrétními pohledy."

Jakmile ke mně toho večera přišla moje Lojzka do pokoje, zeptal jsem se jí, zná-li neteř faráře Serafína.

"Angeliku? Tu jen tak nepotkáte, leda v neděli na mši. A považoval byste ji za jeptišku, tak je zabalená do těch svých hávů."

"A co řeči, které kolují o ní a o faráři Serafinovi?"

"Jestli nějaké řeči kolují, pak se dobře ví proč."

"A proč jsi mi o tom nic neřekla?"

"Měla jsem snad já být první, kdo po Angelice hodí kamenem?"

"Výborně! To je vskutku křesťanské počínání! Co na to říkají naši poddaní?"

"Vysmívají se tomu, ale potichu a nijak zloajně."

"Možná že mají k faráři menší respekt."

"Možná že v něm víc respektují muže," řekla Lojzicka s lehkým smíchem.

"A co ty?"

"Já, pane hrabě, mám faráře docela ráda. Měl byste vidět, s jakým taktem mě zpovídá! Až se někdy ptám, jestli hřešit s vámi je vůbec hřích..."

"Lojzicko, prosím, jen žádné impertinence! Ví o tom Saint-Clair?"

"Jak by to nevěděl?"

"Co si o tom myslí?"

"Saint-Clair vás, pane hrabě, klade nade všechny lidské bytosti, hned po Bohu Všemohoucím. Váš názor na to bude pro něho Písmem svatým."

"A jaký je můj názor, když všechno tak víš?"

"Že člověk nemůže být zároveň shovívavý k sobě a přísný k Serafinovi."

"Jsi vskutku pěkná mrška!"

A jak jsem ji vzal do náručí, přišel jsem o jakoukoli možnost příhodného rozhovoru.

* * *

Následujícího dne měl jsem poobědvat s panem ze Saint-Clair, jeho chotí a tchánem, panem z Peyrolles. A jelikož je Peyrolles kromě příbuzenství s mladým párem mým nejbližším sousedem, jemuž patří dokonce dobrá třetina mého lesa u Cornebouku, byl by se oběd mohl obejít bez velkého strojení a pozlátek, bez okolků. Takto to však nechápal pan z Peyrolles, velice zámožný měšťanin, který nebyl nakloněn tomu, aby svoje značné bohatství skrýval, a tak jezdil v pozlaceném kočáře a odíval se jako velký pán. Tato pompa vyžadovala totéž z mé strany, a jelikož jsem si chtěl obléci svůj nejhezčí šat, poručil jsem nejdřív Lojzice, aby mi umyla vlasy a nakadeřila je kulmou, což udělala nádherně, poslední vlna kadeří mi spadala na ramena v ruliče, kteráž mi připadala tuze pěkná. Neodvažoval jsem se Lojzku požádat, aby mi opravila okraje kníru a bíbru, ona však v mých věcech našla břitvu a udělala to sama od sebe s úžasnou obratností, takže nakonec bych býval byl s jejími službami docela spokojen, kdyby při holení krku břitvou nevyužila mého nuceného mlčení k tomu, aby strhala krásu Laureny ze Saint-Clair, popisujíc ji jako "fádní blondýnu s vybledlými očima".

Byla to čirá pomluva. Slavné krásky ode dvora - princezna Conti, paní z Guéméné a vévodkyně Chevreuse - by měly co dělat, aby krásnému pastýři Paridovi - kdyby došlo k soutěži krásy mezi nimi a Laurenou - zabránily podat jablko mé malé sousedce.

Měla nejzářivější zlaté vlasy, oči z nejčistšího azuru, štíhlou, pružnou postavu, oblé tvary, o jakých lze snít, a krom toho všeho svěží mladost pleti, jež nic nedlužila uměle vyčarovaným půvabům našich dvorních dam. A její oči měly kromě vlastní krásy navíc kouzelný výraz. Řekli byste, že se právě probudila do života a překvapeně a nadšeně jej shledává krásným. Je pravda, že sedíc u mé tabule ve své nejskvělejší toaletě zasedala tam jako královna, zbožňována otcem, panem ze Saint-Clair i mnou. Tu na Saint-Claira upírala oči, tu se na něho nedívala, leč stále ho měla v zorném poli a přímo kypěla štěstím tak zářivým, sladkým a důvěřivým, že by člověk musel být tygrem, aby jej to nedojalo.

Její otec pan z Peyrolles byl mým sousedem, leč k jeho panství, jak jsem uvedl, nepatřila ani vesnice, ani kostel, chodil proto na mši do mé farnosti. To kdysi dalo panu ze Saint-Clair a Laureně možnost v neděli se setkávat.

Nevím, jestli tomu tak chtěla Prozřetelnost, pakliže však ano, bylo to k její škodě, neb onu neděli i neděle následující sledovaly obě strany mši tuze nepozorně. Pokud jde o mne, seděl jsem z titulu majitele panství v kněžišti v křesle připraveném pro biskupa, kterýž, kam až paměť sahá, nikdy nesložil své fialové hýždě do křesla jakéhokoli venkovského kostelíka. A jelikož jsem měl z této biskupské stolicе výborný rozhled po přítomných, přiznám se, že i já jsem byl oné neděle rozptylován výměnou pohledů, jež jsem překvapil za zábradlím oddělujícím mne od věřících. Och, obě strany se přitom tvářily svatouškovsky, protože pan ze Saint-Clair byl rozený zdvořilý kavalír a Laurena z Peyrolles se naučila dobrým mravům u jeptišek Panny Marie od Andělů.

O čem jiném jsme během toho zmíněného venkovského oběda hovořili, ne-li o obilí, víně, lnu a vinobraní? A také o stádu mladých divočáků, co způsobili velkou újmu naší úrodě, takže bude nutno uspořádat naháňku. Leč jakmile jsme

tato témata vyčerpali, Laurena z Peyrolles - ale což bych neměl říci spíše baronka z Esparres? chopila se vyšívání a položila otázku jejímu srdci jistě bližší než všechno, co právě vyslechla. Obrátila se na mne jako na člověka žijícího u dvora a v tomto směru lépe informovaného než kdokoli jiný a zeptala se mne, jak tomu je se svatbou Jindřišky Marie Bourbonkové, královny sestry, s knížetem waleským.* Vložila do otázky jistý zápal, jímž se jí vzedmula krásná nadra, neb celým srdcem litovala ubohou princeznu, čekající již čtrnáct let, až jednání mezi Francií a Anglií vyústí k dobrému konci. Poškozovalo ji to i zraňovalo tím spíše, poznamenala malá baronka rozhořčeně, že obě její starší sestry, Alžběta a Kristýna, už pěkně dávno našly své prince, ta první se provdala za infanta, dnes španělského krále, a ta druhá za vévodu Savojského. Vévoda Savojský byl jistě malý pán ve srovnání s anglickým králem. Ale která dívka by ráda věčně postávala v předpokojí u dveří nějakého prince, byť byl první osobností křesťanstva?

"A jestli nás anglický král nechce," uzavřela Laurena rozkaceně, "ať to konečně řekne!"

"Madame," podotkl jsem, "z toho, že mají Anglie a Francie společného nepřítele, Španělsko, nelze ještě usuzovat, že jsou dobrými přáteli. Rozdělují je náboženství: Angličané jsou Anglikáni, Francouzi katolíci. A je-li pro protestantského prince nesnadné oženit se i s katolickou princeznou, pro katolickou princeznu je ještě složitější provdat se za protestantského prince, protože v tom případě potřebuje svolení papeže. Bez jeho dispenze žádná svatba! Přitom papež klade této svatbě tvrdé podmínky. Vyžaduje, aby Jindřiška požívala v Anglii svobody vyznání, aby své děti vychovávala katolicky až do věku dvanácti let, aby anglický král přestal pronásledovat své katolické poddané - žádost to legitimní -, ale aby též oněm řečeným poddaným povolil svobodu svědomí - žádost to z nejpodivnějších, neb papež sám svým protestantským poddaným onu svobodu ve svých státech nezaručuje."

"Ano, pravda," souhlasil pan z Peyrolles, jenž byl zbožný, leč jako měšťan soudcovského stavu často - galikán a pramálo nakloněný papežovi.

"Ale proč jsou ta vyjednávání tak obtížná?" vykřikla Laurena.

"Vždyť jde o dvojí vyjednávání, Madame. Francouzi se domlouvají s Angličany, ale také s papežem. Snaží se přimět papeže, aby snížil své požadavky, a zároveň usilují o to, aby Angličané zvýšili své ústupky. Je to tuze choullostivé vyjednávání. Budte však ujištěna, Madame, že konec nemůže mít jiný než dobrý: král tím pověřil Richelieua."

"To rád slyším!" zvolal pan z Peyrolles. "Říká se, že je to muž mimořádně obratný."

"Dovede se vskutku skvěle domluvit. Když anglický král poslal jako vyjednavče lorda Kensingtona a hraběte Carlisa, postrčil značně věci dopředu tím, že je postavil jednoho proti druhému. Leč jeho hlavní síla spočívá podle mne v tom, že nešetří námahou, když má získat informace. Již v roce 1616, když ho Concini jmenoval ministrem, byl Richelieu ohromen zjištěním, že francouzský sekretariát zahraničních věcí nemá archivy, slyšeli jste dobře! Neměl archivy! Richelieu okamžitě napsal všem velvyslancům, říká správně: všem, a zeptal se jich, jaké instrukce dostávali ode dne, kdy jsou v úřadě. A totéž metodické, podrobné pátrání podnikl znovu, když jej Ludvík povolal do své rady.

Ba co lepšího, když jej odpovědi, jež dostává, neuspokojí, kardinál neváhá na místo na své útraty poslat důvěryhodného člověka, aby jeho informace doplnil a ověřil. Výsledkem toho je, že Richelieu nikdy o žádné věci nemluví, aniž zná perfektně všechny podrobnosti. A mluví o ní dobře, výmluvně, s příkladnou jasností, aniž kdy co opomine, a s přesností, jež vychází z důkladného prostudování faktů. Načež navrhne celou řadu řešení, u nichž zváží nanejvýš skrupulózně všechna pro a proti. Jaký to kontrast s Šedobradými ministry, kteří vládli před ním, byliť leniví, upovídání, povrchní a téměř vždycky špatně zpravení o realitě cizích království."

"Jak bych byla šťastná, kdyby se to manželství konečně uzavřelo!" zvolala Laurena z Peyrolles, kteráž soudila všechny manželské svazky podle vlastního manželství a viděla v nich jen růže a slasti svého novomanželského ráje.

A možná že ubohá princezna Jindřiška, která na svého krásného prince čekala tolik let, smýšlela ve své naivní dobré víře stejně! Běda! Jak kruté bylo její zklamání! A jakým děsivým peklem sestupovala stupeň po stupni až do chvíle, kdy se hlava onoho královského manžela, jenž se tak málo uměl ucházet o lásku jak své ženy, tak svého lidu, skutálela do prachu veřejného popraviště, s'ata katem.

Když oběd skončil, pan z Peyrolles mne požádal o čest rozhovoru mezi čtyřma očima. Okamžitě jsem souhlasil, nechal mladé manžele v jídelně a zavedl ho do knihovny, kde jsem mu nabídl křeslo vedle čtecího stolku.

"Pane hrabě," začal vážným, tichým hlasem, "s vaším svolením půjdu rovnou k věci. Slyšel jste, co se ve vsi povídá o našem faráři Serafinovi?"

"V jakém ohledu, drahý příteli?"

"Ohledně jeho neterě, nebo osoby, která se za ni vydává."

Pan z Peyrolles zaváhal a já si nikoli bez jistého skrytého povyražení všiml, jak tento velký, statný muž, tak dobře usazený v životě, který je si tak jistý svým jménem, postavením a názory, upadne do rozpaků, když se má mluvit o věcech těla, toho těla, jehož si přece také užíval.

"Nemyslíte, pane hrabě, že tato osoba, která se jmenuje Angelika, což je jméno dosti nevhodné, je-li pravda, co se povídá, je trochu mladá na farářovu služebnou?"

"To tedy je."

"Vždyť není kanonického věku!"

"To je pravda. Nicméně je příbuznou pana Serafina a proti tomu se nedá nic namítat."

"Než je to opravdu jeho neter?"

"Jak to zjistit?"

"Přiznám se vám," pokračoval pan z Peyrolles s jistou nabubřelostí, "že tu situaci pokládám za znevažující a znepokojující."

Ta dvě "z" obou přídavných jmen se mu zřejmě zalíbila, neboť si povzddechl, a aby dodal větší váhu tomu, co řekne, je opakoval.

"Ano, pane hrabě, pokládám tu situaci za znevažující a znepokojující."

"V každém případě není hodna doporučení."

"Řekl bych dokonce," řekl znovu pan z Peyrolles, "že je neblahá." "Opravdu by ji šlo za neblahou považovat."

"Církevní pastýř pro své zbožné stádo měl být vzorem."

"Bylo by to tak lepší."

"A ne ho vést k hříchu tím, že mu jde ještě příkladem vstříc."

"Ačkoli po pravdě řečeno, drahý příteli, naši poddaní vůbec nepotřebují příkladu, aby hřešili."

"Ale církevní pastýř je církevní pastýř! Má dohlížet na mravnost svých oveček! A jak to může dělat, když..."

"Vskutku, jak to může dělat, když...?"

"Trvám tedy na tom, že vřed se musí vyříznout!" uzavřel důrazně pan z Peyrolles.

Při té představě jsem sraštil obočí a ušklíbl se.

"To znamená co, drahý příteli?"

"Předněst tu věc monsignoru biskupovi."

Na to jsem ani nehlesl, ale se sklopenýma očima přešel rukou po leštěném dubu stolní desky mezi námi. Jelikož se pan z Peyrolles ukázal během našeho krátkého rozhovoru naprosto neprostopatným vůči mé zdrženlivosti, viděl jsem, že s ním budu muset jednat ostřeji, a než ta lavina dobrých úmyslů, jež tak začasté dláždí cestu do pekel, nabere přílišnou rychlost, přímo a otevřeně ji zastavit.

"Drahý příteli," pronesl jsem tedy, "odpusťte, že s vámi budu mluvit tak upřímně. Jako pán Orbieu a první farník jeho kostela shledal bych obtížným připojit se k takovému zákroku."

"Jak to, pane hrabě?" pravil pan z Peyrolles a vytřeštil oči. "Povím vám to, drahý příteli, když mi to dovolíte. Náš biskup je nejmladší syn velké rodiny a král ho jmenoval, aby poctil jeho rod. Nic - a především žádná zbožnost - ho nepředurčilo k úřadu, v němž jako většina našich šlechtických prelátů nevidí poslání, ale zisk. Zajisté, v době žní vysílá velice pohotově svého desítkáře, aby vybral desátek od našich poddaných. Jenže ten desátek, který ony ubožáky nemírně zatěžuje, zpronevěří téměř celý pro své účely. Správně je určen na pomoc chudým. Pomáhá jim? Je pravda, že na nátlak Ludvíka Třináctého se poněkud zvýšila kongrua, to jest "přiměřené dily", jež biskupové dávají kněžím. Leč náš biskup na oplátku nesmlouvavě odmítá udržovat, jak by měl, církevní svatostánky. Zůstal hluchý k Serafinovu zoufalému upozorňování na zchátralost orbieuského kostela a byl jsem to já, kdo za své peníze dal udělat střechu, neboť hrozila zřícením. Ale je tu něco ještě horšího, drahý příteli. Náš biskup nikdy nevzkročí do vesnických kostelů, dokonce ani při svátosti biřmování."

"To všechno je pravda, bohužel," odpověděl pan z Peyrolles. "Jisté však je, že pan Serafin budí pohoršení."

"U koho? U našich poddaných? Tomu nevěřte. Tam, kde my vidíme hřích, vidí oni přirozenost. Jako praví Galové se tomu posmívají. Slyšel jsem, že při mši do sebe drbou lokty, když Serafin ve svém kázání odsuzuje děvčata, jejichž výstřih příliš odhaluje řadra."

"Jestli dobře rozumím vašim slovům, pane hrabě," řekl pan z Peyrolles poněkud dotčeně, "máme nad Serafinovými slabostmi klidně zavírat oči."

"Drahý příteli," řekl jsem, vstal jsem a přistupuje k němu s přívětivým úsměvem vzal jsem ho pod paží, důvěrnost, již - zdá se - pocíťoval jako velkou čest. "Abych mluvil jako muž s mužem, povím vám, co si myslím. Farář Serafin má svoje slabůstky. Není možné, abychom i my nějaké neměli. (Zde jsem měl dojem, že se pan z Peyrolles lehce začervenal.) Pomineme-li však to, co není než věci Serafina a jeho zpovědníka, faráře z Montfort-l'Amaury (slyšel jsem totiž, že se vzájemně zpovídají a dávají si rozhřešení), je pan farář Serafin kněz, jenž plní povinnosti svého úřadu pilně a svědomitě, zatímco náš neviditelný biskup se viditelně ke všem svým povinnostem obrací zády. Shledal bych tudíž pramálo spravedlivým žádat prelátu, který dělá své řemeslo tak špatně, aby soudil venkovského faráře, který dělá to své tak dobře."

* * *

Mravy faráře Serafina nebyly v roce 1624 žádnou politováníhodnou výjimkou. Leč měly jistou tendenci se jí stát, když kolem roku 1640 pan Vincent za podpory Richelieuovy ustavil nikoli sice úplně první seminář, protože už před ním existovaly jiné pokusy, kteréž špatně koncipovány - neuspěly, ale jeden z prvních seminářů plnicích úkol, jenž mu byl uložen, to znamená vychovávat vzdělané, ctnostné kněze.

Takže o pěknou řádku let později - přenáším zde čtenáře téměř o čtvrt století dopředu -, když k sobě faráře Serafina povolal náš Pán, poslal nám biskup kněze nového ražení, Lefébura, skutečného vojáka církve a katolické protireformace, tvrdého a přísného k sobě jakož i k druhým.

Pod jeho knutou se všechno změnilo. Snad již celá staletí měli jsme v Orbieu pramen považovaný za zázračný, neboť léčil revmatismus, pokud jej ovšem jakýmsi překvapivým způsobem naopak nevyvolával. Lefébure v tom učil odér pohanské pověry a zakázal, aby se do něho vstupovalo. Měli jsme také místního svatého, po pravdě dosti pochybného, jemuž lidé vděčili za dobrou úrodu a vzrůst dobytka, pokud ho vyzývali ve svých modlitbách. Farář Lefébure nám jej vzal a svatokrádežné vyzývání zakázal.

Zavedl pořádek v kostele. Poddaným bylo zakázáno vodit na mši psy, plivat na zem, měnit místo a hlasitě na sebe pokřikovat z jedné lavice do druhé, kroky to chvályhodné, jenže on je doprovodil strašnými hrozbami: kdo zákaz poruší, odsuzuje se k plamenům pekelným.

S děvčaty, která zhřešila před svátostí manželskou, jednal Lefébure mnohem krutěji než farář Serafin. Nejen že jim odmítal vyzvánění, ale oddával je pouze v sakristii.

Vyloučil z našeho výročního bálu neslušné tance, třeba voltu, při níž tanečník vyhazuje tanečnici do výšky, ona pak kmitá nožkami ukazujíc kotníky, někdy dokonce i kousek lýtky.

Krom sotva hodiny po mši byla vesnická hospoda každou neděli zavřená. Účast na nešporách, za Serafina nepovinná,

ted' povinná byla a modlení růžence se protáhlo na tak neúměrnou dobu, že hlavně v zimě nezbyl čas na kuželky a na házení na čáru, což byla s karetní hrou (ale hospoda byla odpoledne zavřena) jediná rozptýlení našich poddaných. Vesnice začala tichounce brblat, že den Páně za faráře Lefébura už není dnem odpočinku.

Leféburovi nutno přiznat jednu zásluhu: znal zpaměti počet, jméno a úkoly všech d'áblů v pekle. A jeho nedělní kázání bylo tak proloženo poznámkami nepřátelskými ženám, že jsem došel k názoru, že démon, který tohoto mladého statného kněze za jeho osamělých nocí trýznil, musel být ženského rodu. A potvrdilo se mi to, když začalo být jasné, že ze všech hříšníků a hříšnic, jimiž - nutno říci Orbieu bohatě oplývalo, ošklivil si farář Lefébure nejvíce Celestinu.

Celestina nebyla v útlém věku a dětství jiná než ostatní uličnice ve vsi. Ale když jí bylo třináct let, ovdovělý otec ji znásilnil a přivedl do jiného stavu. Zůstala opuštěná ve své chaloupce, a jelikož se s ní žádný chasník nechtěl oženit, neměla Celestina jiný zdroj příjmů než pelešení s vdovci a svobodnými chlapy: za tu službu dostala tu a tam drobnou minci, ale nejčastěji trochu chleba do truhly a slaniny do polévky. Dítka narozená z tolika otců umírala v útlém věku hladu. Leč Celestina, sám Pánbůh ví jak, přežívala v obecném opovržení, tolerována a v jistém smyslu i chráněna farářem Serafinem, který se domníval, že její obcování s muži, byť hříšné, snižuje počet znásilnění a incestů, tak častých na našich vesnicích.

Počínaje prvním dnem svého kněžského úřadu v Orbieu pojal farář Lefébure úmysl odříznout tento nemocný úd od své církve. Řekl to nepokrytě z výše kazatelny, a přestože jsem mu to vytkl cituje evangelia o Maří Magdaléně, pohrdl mou teologií z výše své vlastní a hřimavým hlasem pokračoval v strašlivé perzekuci.

Výsledky na sebe nedaly dlouho čekat. Nestoudní rošťáci docházející na katechismus házeli po Celestině kameny. Pekař jí odmítl prodat chléb. Pobili ji slepice. Ukradli ji kozu. A nakonec jí jedna zbožná ruka podpálila v noci chaloupku. Jako zázrakem se zachránila. Leč i ten zázrak odsoudil farář Lefébure jako d'ábelský. Jak si vzpomínáme, byl odborníkem na démonologii. Přišel za mnou a žádal, ba vyžadoval vyobcování hříšnice. Arogance toho duchovního mne zcela vyvedla z míry. Znovu jsem mu udělal kázání, dovolával jsem se úžasné slitovnosti pana Vincenta, který by mu býval měl být vzorem, poněvadž byl jeho učitelem. Všechno bylo marné. Lefébure nebyl hlupák, ale ovládal jen absolutní pravdy a jeho logika byla neúprosná. Jsem si jist, že v hloubi duše si říkal, že jestliže papež má být nadřazen králi, podobně má mít v Orbieu jeho, duchovní moc vrch nad tou mojí.

Poprvé jsem ho přikře odbyl, aniž jsem mu tím v nejmenším srazil hřebínek. A protože ubohá Celestina neměla střechu nad hlavou, přenechal jsem jí neobydlenou chatrč stojící na mém vlastním pozemku a daroval jí psa, jednak aby jí dělal společnost, jednak aby ji chránil před ničemnými pronásledovateli.

O měsíc později našla ho Celestina na prahu svého přístřešku mrtvého, zkrouceného křečí. Co nezmohly plameny, dokonalo toto otrávení psa: Celestina ulehla na svůj slavník, přestala jíst a zemřela.

Leč věc nevidaná, její smrt boj nezastavila. Nezanechala po sobě nic krom svých kostí, proto jsem faráři Leféburovi navrhl, že zaplatím otevření křesťanské půdy, aby se do ní uložilo její tělo. Přijmout ji na svůj hřbitov "mezi dobré křesťany" však rovnou odmítl, musel jsem tedy vyjednávat s farářem z Montfort l'Amaury, aby ji přijal na svůj. To byl farář podle starého stíhu. Stačilo ho sdostatek podmáznout, a Celestina mohla konečně odpočívat v pokoji.

Farář Lefébure se o tom vyrovnání dozvěděl, zalykal se rozhořčením a ztratil jakoukoli obezřetnost měl tu opovážlivost odsoudit ji v neděli při homilii, již končil mši, ledva zastřenými slovy.

To bylo víc, než jsem mohl připustit. Vstal jsem a sestoupil po schodech oddělujících kněžiště od věřících. Pan ze Saint-Clair a Laurena taktéž vstali a šli v mých stopách, následování s malým zpožděním panem z Peyrolles, ne proto, že by v podstatě se mnou souhlasil, ale protože nemohl setrvat, aniž by se zdálo, že schvaluje Leféburovu drzost.

Vyšel jsem z kostela a poněkud se zdržel na návsi, abych viděl, co se bude dít. Mnozí poddaní také opustili kostel, jedni se vztyčenou hlavou a zachmuřeným čelem, druhí se sklopenou hlavou a krácejíce bokem jako krabi. Dobrá polovina Orbieu se tedy víceméně postavila za svého pána. Jedni notně zpupně, druhí téměř pokradmu. Farář Lefébure měl ten nejlepší úmysl na světě, když chtěl ve své farnosti zavést pořádek. Zdařilo se mu ji jen rozdělit na dvě části. Neustal jsem kouti železo, dokud bylo žhavé. Vyslal jsem k biskupovi kurýra s dopisem, v němž jsem ho žádal, aby mne přijal pokud možno po obědě, s čímž hned souhlasil.

Monsignor byl nejmladším synem velkého rodu, spřízněného s Guisy. Setkal jsem se s ním dvakrát nebo třikrát v paláci své rozmilé kmotřičky a on dobře věděl, či jsem syn.

Našel jsem ho ještě u oběda, kterýž mi připadal jako úplná hostina, leč odmítl jsem jeho laskavé pozvání, abych se k němu připojil. Vyzval mne, abych se posadil, a jednal se mnou jako s příbuzným, což jsem svým způsobem byl, třebaže "z levého boku". Biskup byl mladý, půvabný, lehkomyslný, a jeho ústa tak čile pracovala, že mi naslouchal jen na půl ucha a pochopil jen pár věcí z mého příběhu o "vesnické děvce", jak ji mile nazval, a ještě méně chápal mou tvrdošíjnou vůli pochovat ji do křesťanské země, když by bývalo bylo jednodušší zahrabat ji mimo zdi hřbitova do společného hrobu s malomocnými, žebráky a cizinci. Leč ten daremný kněžour se odvážil postavit proti svému pánu: to bylo v jeho očích dostačující. Takovému holobrádkovi bylo třeba dát za vyučenou.

Dal jsem si dobrý pozor, abych faráře Lefébura neočerňoval. Naopak, chválil jsem jeho vědění, jeho pílí, horlivost a cudnost. Poprosil jsem biskupa, aby jej neposílal do "nejubožejší a nejzablácenější farnosti diecéze", jak na počátku zamýšlel, ale aby ho naopak povýšil, jen když to bude daleko od Orbieu.

"Chápu vás, bratranče," smál se biskup. (Měl ty nejbělejší zuby na světě a rád je ukazoval.) "Nechcete, aby si ten holobrádek stěžoval na vás i na mne svým učitelům v semináři. Máte nastokrát pravdu. Tihle devótní lidé jsou nebezpeční a nikdy nic neodpouštějí. Nuže dobrá, jmenuji Lefébura třetím vikářem svého kostela, což je pro mladého kněze skvělý vzestup. Kým ho chcete nahradit v Orbieu?"

"Vikářem Figulem."

"Ale Figulus nemá důchod!" vykřikl biskup, jako by se děsil. Čtenář si asi vzpomíná, že v té době biskupové vyžadovali od kněze, než mu přidělili nějakou faru, aby měl osobní roční důchod padesát liber. O to méně mu budou

muset odvádět jako "kongrua".

"Tu rentu Figulovi zařídím," odpověděl jsem rychle.

"Z vlastních peněz?" řekl biskup a zvedl obočí. "Je to jisté? Slibujete?"

"Zajisté, monsignore, máte mé slovo."

"Bože můj! Kolik jen peněz vás stojí odchod toho malého rošťáka Lefébura!" smál se biskup ještě víc.

O dva dny později přišel ke mně Lefébure zdvořile se rozloučit. Posbíral své švestky a odešel vstříc slavnému údělu, o jakém možná snil. Jeho přehnaná horlivost a zuřivost jeho vznětů v ničem nesnížily mé dobré mínění o seminářích. Leč mluvit jménem Boha má v sobě velikou sílu, kteráž si žádá mírné a citlivé srdce, jež tomuto tuhému holobrádkovi chybělo. Po jeho odchodu jsem musel sešívát, co on rozpáral, a ten úkol nebyl na mou věru ani krátkodobý, ani snadný...!

* * *

Teď se, čtenáři, laskavě se mnou vrať do přítomnosti, která je datována, ráčíš-li se na to pamatovat, podzimem 1624. Přesněji obdobím vinobraní v Orbieu, jež se díky mým Švejcům odehrálo rychle a bylo navíc dobré a veselé; pramálo se z něho daly věštít dramatické události, jež nám měly tak brutálně spadnout na hlavu, aniž nás však bohudíky zasáhly zcela nepřipravené.

Vinobraní bylo veselé z toho důvodu, že jsme s panem z Peyrolles, panem ze Saint-Clair, Poscancem, Poprdou a několika našimi sloužícími uspořádali naháňku na skupinu mladých divočáků, kteří mým poddaným i mně nadělali během léta velké škody. Pan z Peyrolles by před naháňkou byl dal přednost štvanci (kterou pokládal za vznešenější), leč já jsem nechtěl, neb jsem ji považoval za nebezpečnou pro naše psy. A udělal jsem dobře, protože když mladí kanci vyrazili, byli velice rychlí a útoční. Šest členů jejich skupiny to zaplatilo životem, a byla to mladá zvířata, stará něco mezi šesti a devíti měsíci, a jejich maso bylo šťavnaté. Každý z nás, Peyrolles, Saint-Clair a já, jsme dostali po jednom a zbytek jsem daroval poddaným, aby společně hodovali na návsí před kostelem. Při té příležitosti jsem jim dal zanést sud obsahující dost vína na rozveselení, ne však dost na opití. A po La Bargeovi jsem poslal Figulovi jednu a farář Serafinovi dvě láhve svého nejkvalitnějšího vína.

"Děláte dobře," uvažoval nahlas La Barge, "když dáváte panu farářovi Serafinovi dvě, vždyť on pečuje o duše."

"Chytráku! Jdi mi okamžitě z očí!" křikl jsem.

A hodil jsem po něm pantofle, který jsem si právě vyzul, abych si natáhl vysoké boty. Leč on byl tak hbitý, že pantofel zasáhl jen dveře, které za sebou zavřel.

"Jste k tomu zelenáci příliš laskav, pane hrabě," mínila Lojzka, "začíná být drzý."

"Pane hrabě," řekl mi následujícího dne pan z Peyrolles, "tři divočky a sud vína! Jste k svým poddaným příliš laskav!

Vzpomeňte si, prosím, na přísloví: Čiň čertu dobře, peklem se ti odmění! Mlať ho, a bude ti lízat boty!"

V hloubi duše shledával jsem dosti zábavným, že úřednický šlechtic cituje a přijímá za své staré kruté přísloví naší vojenské šlechty.

"Drahý příteli," odpověděl jsem, "myslím, že v situaci, v níž se oni a já nacházíme, je mlátím až až. Mám vám to připomínat? Platí mi roční daň; dávají mi lenní poplatek, když chtějí prodat svůj majetek; krom toho jsou mi povinováni dny roboty, zálohou na lis, jinou zálohou na mou pec, další na mlýn a teď na potěradlo lnu. Navíc mám samo sebou osobní zisk z prodeje jejich lnu. Zkrátka oni mne neustále, od začátku roku až do konce zásobí dobrými, zvonivými mincemi, ale co dělám já pro ně? Dám jim soudek svého nikoli nejlepšího vína a tři divočky, kteří mne stáli jen střelný prach. Je pravda, že nejsem necitlivý k jejich chudobě a někdy jim vypomohu. Není-liž to přirozené? Nejsou to lidé? Myslíte si, že bych je byl přitáhl k tomu, aby tak dobře a rychle vyštěrkovali moje cesty, kdybych s nimi byl zacházel nelidsky?"

"Zásah!" zvolal pan z Peyrolles, jenž si ve svém věku vzal do hlavy naučit se šermovat, najal si na to učitele a pokládal za vrchol elegance užívat výrazy z šermu. "Pane hrabě," pokračoval, "odpusťte tlachavému vousáči, že vypadá, jako by vás kritizoval, ale je pravda, že když poslouchám vaše moudré a přiléhavé odpovědi, hodně se učím."

Velice se to podobalo malému sladkému komplimentu pro labužníka, leč pan z Peyrolles říkal ve skutečnosti pravdu. Odporoval mi, jen aby se učil. Rozdělen mezi svou přirozenou dobrotu a snahu udržet si svůj rank necítil se úplně volně v panské roli a neustále si kladl otázku, má-li si brát za vzor mne nebo toho či onoho z našich sousedů, kteří byli k svým poddaným mnohem tvrdší a hrubší než já.

Tuže dobře si vzpomínám - a mám k tomu důvody! -, že tento rozhovor se odehrál patnáctého září kolem desáté hodiny dopoledne v mé knihovně, kam jsem pana z Peyrolles zavedl, abych mu půjčil slavné dílko Oliviera ze Serres: Divadlo zemědělství.

"Drahý příteli," řekl jsem mu, "tuto knížku četl a uctíval můj dědeček baron z Mespechu. Když můj otec, markýz ze Sioraku, koupil své panství U Osekaného dubu, také si ji přečetl a zbožňoval ji. A konečně já, když jsem získal Orbieu, ponořil jsem se do ní a shledal ji tak vzrušující a tak poučnou, že jsem si z ní udělal druhou bibli, svou polní bibli, smím-li to tak říci."

"Ale já jsem slyšel," pravil pan z Peyrolles a vyvalil oči, "že Olivier ze Serres byl hugenot."

"Byl," řekl jsem s úsměvem, "avšak buďte klidný: jeho zemědělství není kacířské."

V té chvíli za mnou přišel pan ze Saint-Clair a pozval nás na cvičnou střelbu svých prakovníků a střelců z kuše.

"Pane hrabě," dodal, "nelíbilo by se vám ozbrojit se nabitou pistolí? Já mám svou a mohli bychom..."

"Cože, Saint-Clair!" smál jsem se, "co to má znamenat? Vyzýváte mne na souboj?"

"Říkám si, že bychom mohli střilet do jednoho z mých terčů."

"Pane hrabě," zasáhl pan z Peyrolles, který nechtěl vypadat, že nejeví zájem o naše válečné hry, "smím se zúčastnit? Půjčíte mi pistolí?"

"Zajisté, drahý příteli."

Venkovská střelnice, kterou Saint-Clair upravil, nalézala se na pasece zvící padesáti čtverečních sáhů* při kraji mého lesa u Cornebouku. Od cesty, která ji obcházela, byla oddělena hustým vysokým živým plotem s dosti široce prosekaným otvorem uprostřed, aby tudy mohl projít kůň, a obvykle uzavřeným dřevěnou bariérou. Terče prkna šest palců široká a mající výšku muže - stály přibližně třicet sáhů od živého plotu a za nimi byla pevná ohrada určená k tomu, aby zarážela šipy z kuší a kameny z praků, kdyby ani jedny, ani druhé nezasáhly cíl. Na černých terčích byly bílou barvou nahrubo nakresleny lidská hlava a o něco níže srdce.

Když vešel na střelnici, zrudl Saint-Clair zlostí a studem: našel tam ledva polovinu svého mužstva: čtyři střelce z kuší a šest prakovníků.

"Co je? Co je?" zvolal. "Kde jsou ostatní? Válejí se v posteli nebo hrají čaru! Yvone!" (Yvon byl náš krčmář a ze všech poddaných nejvytrvalejší v střelbě.) "Utíkej pořádně zatřást těmi kapouny na jejich slavníku a donuť je vstát! Řekni jim, že tu je pan hrabě a rovněž pan z Peyrolles a že dostanou co proto, jestli tady nebudou, než bys řekl 'šibenice'."

Bylo to vojenské výrazivo, neb pan ze Saint-Clair nikdy nikoho neuhodil ani nepověsil. Pro zatím nechal Saint-Clair střilet jednoho po druhém prakovníky. Mocné roztáčení paže kolem ramene, jímž se zvyšovala odstředivá síla kamene v praku, mi připadalo výborné, leč přesnost hodu nedostatečná: nebylo zasaženo ani jedno prkno.

"Teď je jich jen šest," podotkl Saint-Clair. "Obvykle jich bývá dvanáct. A hustota projektilů je dnes nedostačující."

"Saint-Claire," radil jsem, "ať prakovníci postoupí o polovinu délky terénu blíže a střelí vždy dva najednou do téhož terče, jeden nahoru a druhý dolů."

Znovu se začalo střilet, za podmínek, jak jsem řekl, a ukázalo se to uspokojivějším. Zdálo se mi, že patnáct sáhů je délka spíše vyhovující přesnému vrhu těžkého kamene, a na druhé straně že postavit dva prakovníky k jednomu terči vytváří silnou soupeřivost. Ze tří terčů byly zasaženy tři a jeden tak prudce, že se prkno zakymácelo a málem spadlo.

"Teď se podívejme na střelce z kuší," navrhl jsem.

"Z patnácti sáhů, pane hrabě?"

"Ne, ne, ze třiceti. Míří přímo svou zbraní a nemusí do toho vložit sílu paží."

Saint-Clair dal každému ze čtyř střelců dva šipy, které zastrčili jeden za pás a druhý do drážky zbraně. Načež natáhli těživu, dlouze zamířili a vystřelili. Všechny šipy se pérující zabodly do prken.

"Saint-Claire," zeptal jsem se, "jsou nepřítomni stejně dobří?"

"Ale kdeže, tihle čtyři jsou nejlepší a také nejvytrvalejší."

"Jsou nejlepší, protože jsou nejvytrvalejší," podotkl pan z Peyrolles se zchytralým výrazem.

"Ale nejlepší ze všech," řekl znovu Saint-Clair, "je krčmář."

"Krčmář?" divil se pan z Peyrolles.

"Ano, pane tcháne."

"To je tedy střelivý krčmář," řekl pan z Peyrolles.

Na to pan ze Saint-Clair, jenž jak se zdálo na střelnici špatně snášel poštívání svého tchána, neřekl ani slovo, otočil se k svému mužstvu a velitelským hlasem zvolal:

"Střelci! Nasadte druhý šíp!"

"Než to provedou, pane hrabě," řekl Peyrolles, "co kdybychom si zastříleli my?"

"Ale s radostí," řekl jsem, "chcete začít?"

"Kdeže, kdeže, budu střilet poslední. Pane hrabě, prosím, vy máte přednost."

Saint-Clair, kterýž předtím položil pistole na velký kámen, teď jednu přinesl mně, druhou podal tchánovi a sám si vzal třetí. To vše poněkud netrpělivě. Nemohl se zbavit zatrpklosti z toho, že se mu nezdařilo shromáždit než polovinu svých mužů, a přítomnost pana z Peyrolles ho popuzovala.

Nevládl jsem onou úžasnou obratností Ludvíkovou, jenž zasáhne mušketou vrabce v plném letu nebo ranou z pistole zhasí plamen svíce. Podařilo se mi nicméně umístit střelu uvnitř bílé barvy, než po pravdě řečeno dosti daleko od středu. Očekával jsem, že Saint-Clair vystřelí lépe, bylo to však horší, tak byl, myslím, rozzlobený.

"Teď je tedy řada na mně," pravil pan z Peyrolles tónem poněkud okázalým a slavnostním.

Postavil se z profilu a pravá paže ve vodorovné poloze mířila nekonečně dlouze.

Bylo zřejmé psáno, že tu ránu nevystřelí, neboť přesně v tom okamžiku bylo slyšet hrozivý hluk cvalu a na střelnici vtrhli otvorem v živém plotě tři jezdcí vyražející divoký křik; zarazili své koně těsně proti našim mužům, kteříž - neuvědomujíce si ani na okamžik, že mají v rukou čím se bránit - se rozprchli běžíce se skrýt do mezery mezi prkna, jež sloužila jako terče, a ohradu, do níž se za nimi zabodávaly šipy, když nezasáhly terč. Takto nás oddělivše od našeho mužstva obrátili se tři jezdcí k nám, vyražejíce stále své divé výkřiky, a zabrzдили koně pět sáhů od nás. Podle jejich černé výstroje poznal jsem německé rejtary. Měli meč a dýku a bylo mi dobře známo, že každý má u sedla v pouzdře dvě pistole s křesacím kolečkem: pistole to, s nimiž zacházeli s obratností, jež je proslavila ve všech našich válkách, ať už bojovali v kterémkoli táboře, neboť coby žoldnéři prodávali své služby tomu, kdo je chtěl koupit, hugenotům jako katolíkům, králům jako velmožům, královně matce jako jejímu synovi.*

Nepřijeli se před nás postavit v jedné řadě, ale jeden za druhým, druhý stál trochu vlevo za prvním, aby na nás viděl, a třetí opět posunut doleva za druhým. Nevím, zda toto rozestavení bylo taktické, nebo odstupňované podle hodnosti, a je možné, že odpovídalo oběma možnostem, poněvadž první rejtar, který před námi zastavil, zdál se mi být velitelem, mluvil pouze on, druzí dva se spokojili s tím, že přitakávali.

Pokud jde o nás tři, byli jsme v nejhorším postavení, jaké kdy nastalo. Moje pistole a pistole pana ze Saint-Clair nebyly nabitý. Nabitá byla jen Peyrollesova, leč vousáč byl tak těžkopádný a tak pomalý, že jsem měl pochyby, zda by uměl uvážlivě zasáhnout. Cítil jsem, a dokonce jsem slyšel, jak mi srdce studem a zoufalstvím bije o hrudník. Byli jsme poraženi, ještě než jsme mohli bojovat! Co zmohou dvě nenabitě pistole proti šesti nabitým? A co proti nim zmohou meče, jež jsme měli s panem ze Saint-Clair připnuty k boku?

Velitel rejtarů chápal právě tak dobře jako my krutou ironii našeho postavení. Povolil koni uzdu, vnořil obě ruce do sedlových brašen a vytáhl z nich dvě pistole, jež jakoby ledabyly namířil na Saint-Claira a na mne. Přitom na nás pohlížel napůl výsměšně, napůl pohrdavě. Potom, otáčeje se v sedle, oslovil druhé dva rejтары ve své řeči. "Copak je to za vojsko?" řekl chraplavým hlasem. "Desítka udatných vojáků, co se při shlednutí tří mužů běží ukrýt za prkna? A tři oficiři s pistolí v ruce, kteří se neodvažují vystřelit!"

Tomu se ostatní dva rejтары rozesmáli na plnou hubu a jejich velitel je napodobil. Pan ze Saint-Clair německy neuměl, zato však tuze dobře pochopil, že je terčem posměchu, a zbledl zlostí. Obával jsem se, aby neřekl nebo neudělal něco, co by pro velitele rejtarů bylo záminkou k tomu, aby nás zabil, i vykřikl jsem orbieuským nářečím:

"Pro lásku boží nemluvte!"

Rozkaz platil také pro pana z Peyrolles, a moc dobře jsem viděl, že jeho ješitnost je přes závažnost chvíle jakoby pošlapána tím, že mu něco přikazují. Velitel rejtarů se zase tuze zakabonil, když mne uslyšel vykřiknout povel v řeči, jež mu byla zcela neznámá, namířil na mne jednu z pistolí daleko hrozivěji, než učinil předtím, a řekl francouzsky, neb k mému údivu mluvil francouzsky tuze dobře a se správným přízvukem:

"Co je to za hantýrku, pane? A co jste jim říkal?"

"Ta hantýrka je místní nářečí. A řekl jsem jim, aby na vaše provokace neodpovídali."

Zdálo se, že slovo "provokace" ho pohoršilo, a s nedůtklivostí, která mne notně překvapila, jal se to tvrzení vyvracet.

"To nejsou žádné provokace," namítl, "ale pravdivá skutečnost."

Jste nám vydáni na milost a nemilost."

"Pane," odpověděl jsem nanejvýš zdvořile, "vaše postavení není tak dobré, jak se domníváte. Pakliže nás zabijete, naši střelci z kuší si řeknou: „Jestliže zabijí nejdřív naše pány, přijde hned poté řada na nás." A protože strach jim dodá odvahy, vystřelí vám své šípy do zad. Jak vidím, již dva z nich vás mají na mušce."

Nato, jak jsem předvídal, otočil se velitel rejtarů na svém sedle a pozorně si prohlížel dolní část střelnice, kde bylo skutečně v mezeře mezi dvěma prkny vidět kuše, aniž se však dalo říci, zda na někoho míří.

Kdyby byl měl pan z Peyrolles v hlavě špetku rozumu, pak by ve chvíli, kdy se rejtar otočil, na něho musel vystřelit.

Leč přes nepatrné rychlé znamení, jež jsem mu dal očima, abych mu dodal odvahy, mi neporozuměl.

"Ó já nevěřím, že vystřelí," pravil velitel rejtarů obraceje se zpátky ke mně. "Tihle strašpytlové svedou tak právě nadělat si do kalhot..."

Ten výsměšný výrok se mu jevil tak vtipný, že jej přeložil zpátky do němčiny. Čemuž se jeho dva přísluhovači rozchechtali s hubou dokořán a i on sám, připojuje se k nim, vypadal celý rozjařený, což dle mého nevěstilo nic dobrého, cítil jsem dobře, že hra na kočku a myš už ho pranic nebaví a že začíná mít sto chutí sprovodit nás všechny tři hezky zatepla ze světa. Nicméně by byl možná ušetřil pana z Peyrolles, asi kvůli jeho věku a teřichu, neb ho zřejmě považoval za pominutelnou veličinu, poněvadž po celou dobu, co tu byl, neoslovil ho ani jedinkrát. O několik vteřin později jsem pochopil, do jaké míry tento postoj Peyrollese urazil.

"Pane," řekl rejtar, "přestože se ve vaší společnosti převelice dobře bavím, je nutné to skoncovat. Navrhuji vám malý souboj. Máte každý pistolí, já mám dvě a střílím oběma rukama. Bude to tedy vyrovnaná partie. Navrhuji vám toto."

Počítám do tří a pak střílíme, vy na mne, já na vás."

"Pane," odpověděl jsem, "nebyla by to vyrovnaná partie. Moje pistole není nabitá."

"Moje také ne," přidal se hned Saint-Clair.

Pomyslel jsem si a od té doby si znovu pomyslel víc než stokrát, že kdyby byl Peyrolles v ten okamžik na rejtara beze slova pohotově vystřelil, byl by ho zabil, neboť náš protivník mu nevěnoval nejmenší pozornost. Jednou provždy ho vyloučil, než právě proto, že ho Němec vyloučil a tím jeho ješitnost krutě utrpěla, pan z Peyrolles chtěl být té hry účasten, a místo aby jednal, tento velký řečník promluvil.

"Zato ta moje je nabitá," řekl nadutě.

A pomalu, teatrálně zdvihl paži a zamířil na rejtara.

Neměl čas ani na dokončení toho vznešeného gesta, tím méně na výstřel. Rejtar vystřelil první, pan z Peyrolles upustil pistolí a zhroutil se na zem. Saint-Clair se okamžitě vrhl na kolena k jeho tělu a já jsem bleskurychle pochopil, co chce dělat: pod pláštěm pomoci panu z Peyrolles sebrat jeho pistolí. Jakkoli byla tato akce troufalá, byla to jediná šance, jež nám zbývala, a já jsem se v mžiku oka rozhodl pomoci mu odlákáním pozornosti. Hodil jsem svou pistolí na nohy koně stojícího proti mně. Prudce uskočil nazad, což velitele rejtarů donutilo znovu jednou rukou uchopit otěže. Načež jsem na něho natáhl usvědčující prst a zařval jsem silným hlasem a německy: "Und jetzt hast du den alten Herrn getötet, du böser Mensch! "*"

Rejtar jen zíral, že je peskován takovým velitelským způsobem, a německy. Vykulil malá očka a řekl:

"Aber Sie sprechen Deutsch, mein Herr!"

A protože cítil, jako už předtím, potřebu se ospravedlnit, zvolal: "Ich bin kein böser Mensch! Der alte hatte mich bedroht! "***

Nikdy poté se mi nepodařilo upamatovat, zda stačil vyslovit slovo "bedroht", nebo zda jsem si tu větu dal později dohromady sám, poslední větu, kterou v tomto našem slzavém údolí vyřkl. Saint-Clair vystřelil z Peyrollesovy pistole a velitel rejtarů vypadl ze sedla, přičemž mu z levé ruky vyklouzla nabitá pistole.

Tu jsem se vrhl k hlavě koně, chopil se otěže a ze všech sil ho měl k tomu, aby se vzpínal, k čemuž mi brzy přispěl svými silami Saint-Clair, a společně jsme začali koně nutit, aby zacouval do koní druhých dvou rejtarů, důvěřující v to, že jezdec instinktivně nikdy nevystřelí, riskuje-li, že zasáhne koně, a ten náš nám sloužil, abych tak řekl, jako štít. Zároveň jsem řval, div jsem plíce nevyplivl, v orbieuském nářečí: "Střílejte! Střelci z kuše! Střílejte!"

Jsem přesvědčen, že i tehdy byli by moji poddaní zůstali ochromení a nehybní, kdyby se přesně v tu chvíli, jako

zázrakem, jak se mi zdálo, nejalý zvony orbieuského kostela vyzvánět nekonečnou hranu, zatímco já jsem zoufale hledal očima v trávě nabitou pistoli, již velitel rejtářů upustil při svém pádu. Střelci, jak mi řekli později, mysleli, že jim přichází pomoc od Švejců, a to poněkud dodalo jim odvahy, takže vystřelili (leč nepodělili se o dva terče) na nejbližšího rejtáře, přičemž zasáhnout na tu vzdálenost záda, mnohem širší nežli prkno, nebyl dozajista žádný výkon, zkrátka jejich šípý zapíchly se do nich všechny čtyři s takovým zasvěštěním, že jsem je navzdory rámusení zvonů tuze dobře slyšel. Připadalo mi, že nešťastník, jemuž z úst tekla krev, padá ze svého koně s překvapující pomalostí. Když však narazil břichem na zem, spatřil jsem se zamražením šípý zaryté do jeho zad jako obrovské špendlíky do klubka vlny.

Při tom pohledu zmocnila se přeživšího rejtáře hrůza, podle mne ho to vyděsilo mnohem víc, než kdyby jeho kamaráda zahubily kulky. Jeho postavení nebylo však ani zdaleka beznadějně, neboť měl v rukou dvě nabitě pistole a mezi nohama hbitého, silného koně. Býval by mohl například vystřelit naslepo na Saint-Claire a na mne a pak tryskem uprchnout. Leč připraven o svého velitele i o kamaráda a jakoby ochromen jejich smrtí, krom toho vyděšen zvoněním hrany, jež jako by oznamovalo strašlivou pomstu, vydal se všanc svému osudu a přesně ve chvíli, kdy jsem našel v trávě pistoli jeho velitele, odhodil obě své zbraně a zdvihl prázdné ruce.

Trochu se stydím doznat, že v zápalu chvíle a v téměř živočišné horečce boje pocítil jsem nejprudší touhu toho odzbrojeného muže zabít, abych se pomstil za smrt pana z Peyrolles a za ponížení, jež jsem utrpěl. Podařilo se mi ten popud potlačit, leč nikoli zahanbení, že jsem se mu poddal. Učí nás soucitu, odpuštění za urážky, lásce k bližnímu, než to jsou jen city, jež zůstávají pouze na samém povrchu myslí, někdy dokonce i v církvi, kteráž se v průběhu staletí neukázala tuze citlivá ke kacířům. Jakmile nastanou okolnosti, jež uvedou naše životy, ba dokonce naše zájmy do nebezpečí, živočich se probudí.

Zatímco přeživšího rejtáře svazovali, podle mého názoru zcela zbytečně, přikročil jsem k panu z Peyrolles a klekl si vedle něho. Náhle otevřel oči. Bohudíky nebyl mrtev! Nebyl dokonce ani tuze vážně zraněn, kulka proletěla ramenním důlkem, aniž se dotkla kostí, jak nás ujistil lazebník-ranhojič, jehož jsem dal okamžitě přivést.

Jen co panu z Peyrolles ovázal ránu, dal jsem si záležet, abych utěšit jeho ješitnost, ujišťuje ho se vši přesvědčivostí, kterou jsem do té chvíle uměl vložit:

"Pane sousede, byl jste převelice statečný."

Posadil jsem se do trávy vedle něho a tu jsem pocítil nesmírné vyčerpání. Stěží se mi dařilo naslouchat jakémusi dohadování, k němuž došlo mezi Saint-Clairem a střelci z kuší. Leč mohl jsem si tu námahu odpustit, protože po chvíli ke mně Saint-Clair přišel, posadil se vedle mne a řekl, o co šlo. Rysy jeho mladé tváře mi přišly zbrzděné a jakoby zestárlé únavou.

"Pane hrabě, žádají svůj díl kořisti," povzdechl si.

"Jaký díl?"

"Šatstvo, boty a peníze těch dvou mrtvých."

"Hrome! Ti neztrácejí čas! Ale velitele rejtářů jste zabil vy, Saint-Claire. Ten je váš."

"Nechci nic," řekl znaveným tónem. "Tahle kořist mne znechucuje. Ať si ji nechají."

"Výborně. Ať si ji tedy vezmou, leč pod podmínkou, že je oba pohřbí."

"Chtějí také koně toho, co ho oddělali."

"Ale ten kůň je příliš divoký pro práci na poli. Co s ním chtějí dělat?"

"Prodat ho na trhu v Montfortu a peníze si rozdělit."

"Souhlasím, leč my si samozřejmě ponecháme sedlo a postroje."

Oni je neupotřebí. Je to všechno?"

"Ne, pane hrabě."

"Co ještě chtějí?" divil jsem se.

"Pověsit zajatce vlastníma rukama."

Na to jsem se zaškaredil a dostal takovou zlost, že mi to náhle dodalo sílu, a zvolal jsem:

"Saint-Claire, ten nestydatý požadavek tvrdě odmítněte! Já jsem pánem se soudní pravomocí na tomto panství! Jedině na mně je rozhodnout o osudu toho muže!"

"Kdyby patřil mně," řekl pan Peyrolles, "s radostí bych ho pověsil."

Na to jsem neodpověděl ani slovem, a když jsem takto nechal uplynout tíživou, dosti dlouhou dobu mlčení, abych jej odradil od jakýchkoli dalších návrhů, obrátil jsem se opět k Saint-Claireovi.

"Víte, kdo dal zvonit hranu?"

"Ano, pane hrabě, Yvon."

"Yvon?"

"Vzpomínáte si bez pochyby, že jsme ho poslali do vsi, aby vyburcoval nepřítomné."

"Ano, vsutku."

"Když se s nimi vracel, uslyšel z dálky hulákání rejtářů, odvážil se nakouknout otvorem v živém plotě, a jelikož okamžitě pochopil, v jakém nebezpečí se nacházíme, běžel do kostela, až se za ním prášilo, a když nenašel ani Figula, ani Serafina, zazvonil sám hranu."

"Jednal skvěle. Leč proč raději nepřivolal Švejcary?"

"Nevěděl, kde jsou."

"Nicméně ho musíme odměnit. Jeho hrana protivníka důkladně zmátla."

Při večeři jsem byl sám a v jídle jsem se jen nimral, žaludek na vodě, hlavu prázdnou. Když jsem s nechutí polkl poslední sousto, šel jsem si lehnout, ani jsem se nesvlékl, nicméně jsem souhlasil s Lojzíččinou přítomností pod nebesy postele, leč nikoli s jejím žvatláním a otázkami:

"Dušinko, prosím tě, zmlkni! Později ti vše dopodrobna vypovím." Přitisknuv ji k sobě pocítil jsem takovou a tak velkou

úlevu z blízkosti jejího líbezného těla, že jsem bez meškání usnul. Spal jsem dvě hodiny v jednom kuse, takže jsem měl po probuzení pocit, že jsem trochu okřál, nicméně v hlavě jsem měl zmatek týkající se hrozby, kteráž podle mne visela nad Orbieu.

Šel jsem se podívat na zajatce do cely v podzemí, kam jsem kdysi zavřel ničemu Mougeota, žháře mého lesa u Cornebouku. Nebylo to místo nikterak ponuré, až na to, že jediné okno bylo zamřížované a vedlo k rybníku.

Muž mi řekl, že se jmenuje Hans Hetzel, a když jsem mu přislíbil, že ho nepověším, řekne-li mi všechno, rozpovídal se, francouzsky, poněvadž se narodil v Lotrinsku a před časem byl ve službách šlechtice spřízněného s Guisy. Bylo mu zřejmě o málo víc než dvacet roků, protože v jeho tváři se ještě zračila určitá prostomyslnost, třebaže měl hrubé rysy a svalnaté údy.

Jak jsem si myslel, oni tři rejtaři nebyli osamocená skupina, nýbrž průzkumná hlídka. Patřili k mocné tlupě o třiceti mužích, a hlavně ta mi dělala starosti. Hetzel mi vyprávěl, že tlupa patřila k žoldnéřské jednotce o stu vojáků, jejíž kapitán se dal najmout v poslední z našich válek jedním hugenotem. Jenže kapitán, jakmile mu poděkovali a zaplatili, utekl a vzal s sebou žold svých mužů, kteří se rozhodli, že se rozdělí do tří skupin, aby se lépe přizpůsobili na hojnostech kraje. Hans patřil k jedné z těchto skupin, jíž velel jistý Brüger a která se vyznamenala činy, obvyklými u tohoto druhu tlup: vražděním vesničanů, znásilňováním děvčat, zapalováním chatrčí a ničením ovocných stromů a zvířectva.

Až potud byl sice Hetzel upřímný, rázně však odmítl říci mi, kde kantonuje tlupa, k níž patří.

"Pane hrabě," řekl a vztyčil se v celé své výši, "dobrý voják nesmí zradit svého velitele."

"Kromě toho případu, Hansi, když je jeho velitel nejkrveživějším banditou, jakého kdy země nosila."

"Já nevím," řekl Hans. "Možná že i tehdy musí dobrý voják poslouchat velitele."

"Naneštěstí," upřesnil jsem, "pokud mi ten dobrý voják neřekne všechno, co ví, bude se houpat na šibenici a to je žalostné, protože špatný velitel se dokonce ani nedozví, že ho dobrý voják tak hloupě poslouchal."

"Pane hrabě, opravdu se tak stane?" zeptal se Hetzel a naivní tvář měl zbrocenou potem.

"Zajisté. A je mi to líto, Hansi, protože kdybyš mně byl řekl pravdu, vzal bych tě vzhledem k tvému mládí a síle k sobě do služby."

"Pane hrabě, vy byste mě vzal do svých služeb?"

"Sicher."

Řekl jsem "sicher" spíše než "jistotně", neb se mi zdálo, že "sicher" v němčině je mnohem britší. Načež jsem už nedodal ani slovo, otočil se k němu zády a šel ke dveřím.

"Pane hrabě! Pane hrabě!" křičel Hetzel a běžel za mnou, "když budu mlčet o jejich doupěti, tak mě pověsíte?"

"Sicher."

"Pane hrabě, kantonují v Richebourgu severně od Houdanu."

Příštího dne vyslal jsem Saint-Claira ke guvernérovi kraje se zprávou a o pět dní později obklíčilo rejtaři v lese poblíž Richebourgu asi padesát gardistů na koních a bez jediného výstřelu je zajalo. Nepověsili je, jak si přál pan z Peyrolles. Kardinál Richelieu měl přílišnou potřebu galejníků, kterýmiž hodlal vybavit loď, jež skupoval na všech stranách; potřeboval je proti bouřícím se larochelským hugenotům.

KAPITOLA TŘETÍ

Když jsem po návratu do Louvru vypověděl králi zevrubně vše o útoku německých rejtarů, při němž jsme Saint-Clair, pan z Peyrolles i já unikli smrti jen o vlasek, zjistil jsem k svému nesmírnému překvapení, že Ludvík se zajímá - odváží se bych se říci se zápletem - o mou bezpečnost. Vyptával se mě, jakým způsobem se cesta od Montfort-l'Amaury napojuje na příjezdovou cestu mého panství, a přikázal mi, abych nakreslil plánek těch míst, aby mělo onom rozcestí jasnější představu. Na jeho pokyn přinesl mi Berlinghen pultík na psaní a já kreslil. Jen jsem skončil, král si plánek prostudoval, pak mi vzal pero z ruky a s obdivuhodnou obratností nakreslil několika tahy vstupní hrádek tam, kde z hlavní cesty odbočovala příjezdová cesta na moje panství. Když to udělal, připojil k hrádce vpravo i vlevo dlouhé zdi.

"Není nutné," pravil, "aby zdi byly mimo dosah obléhacích žebřníků. Stačí, aby byly natolik vysoké, aby je nepřeskočil jezdec, pěší člověk se totiž méně ochotně odváží přelézt zeď, neb neví, nesetká-li se tam s pastmi a železnými ježky.

Váše zeď po každé straně vstupního hrádce musí vyústit do nepřekonatelných překážek, třeba do skalisek nebo trnitého křoví. Nevyhnutelně musí být váš vstupní hrádek opatřen uprostřed padací mříží a portálem a ve dne v noci obsazen dvěma třemi strážci, kteří se budou střídát a vyberete je z nejspolehlivějších vojáků na svém panství. Jak to tak dobře říkával můj otec, 'není dobrých zdí* než z dobrých mužů'."

Ludvík vypadal tak šťastný, když citoval svého otce, a po úvaze tak spokojený se svým nákresem (který mu bez pochyby připomněl onen krásný opevněný hrad, jejížto uplácá vlastníma rukama z hlíny v parku v Plessis-Ies-Tours), že než mu jej podal, podepsal ho svým křestním jménem jako nějaký královský výnos. Přijal jsem jej radostí bez sebe. "Steré díky, Sire," řekl jsem, "budu o tom uvažovat."

"Neuvažujte o tom, Sioraku," odpověděl vážně, "udělejte to. S malým panstvím je tomu jako s velkým královstvím. Abyste je opevnil proti zlým lidem, nesmíte litovat ani námahy, ani času, ani výdajů."

Příštího dne večer spal jsem v domě markýze ze Sioraku v ulici Na Rozkvetlém láně a večerel u jeho stolu, i vytáhl jsem královský nákras z koženého portfeje zakoupeného zvláště pro to, abych jej tam vložil, a ukázal ho otci a La Suriemu.

"Nuže, pane otče, co si o tom myslíte?" zeptal jsem se.

"Kakraholte," zvolal otec, "nákras z královny ruky! A podepsaný! Myslím si, že takový nákras je už sám božským darem! Půjde ve vašem potomstvu z ruky do ruky, synu, k úžasu vašich dětí a vnuků, pokud se ovšem," dodal s úsměvem, "jednoho dne uvolíte oženit."

"Ale s tím já počítám," řekl jsem usmívaje se. "Mám v Paříži palác v Bourbonenské ulici, který jsem koupil od paní z Lichtenbergu, a mám panství v Orbieu. Zbývá jen zvolit si krásku. Váš názor, rytíři, na ten nákras?"

"Přijde na to," mnil La Surie.

"Přijde na co?"

"Na to, co s ním uděláte."

"A co byste chtěl, abych s ním udělal? Vy sám na mém místě..."

"Zarámoval bych ho sametem a zlatem, ochránil ho tlustým sklem a zavěsil ho na oči všem nad nejvelkolepější ze svých krbů."

"Miroule, rozumím-li dobře tvým slovům," řekl otec s úsměvem, "jdou mnohem dál, než co říkají."

"To tuze rád připouštím," řekl La Surie pohlížeje na markýze ze Sioraku svým odlišně zbarveným očima s jiným výrazem z každém z nich: v kaštanovém s láskou, v modrém s šibalstvím.

"I já vám rozumím," pronesl jsem s úsměvem. "Kdybyste byl na mém místě, nepřiložil byste ruku k zednické lžici a ten vstupní hrádek byste v Orbieu nepostavil."

"V úvahu nutno vzít dvě věci," mnil rytíř La Surie, "bezpečnost a výdaje. Bezpečnost vašich poddaných i vaše by tím byly vskutku dokonale zajištěny, leč výdaje jsou obrovské..."

"Niměně," namítl jsem, "což mi to král nepřikázal? 'Neuvažujte o tom, Sioraku, udělejte to!' řekl král."

"To není příkaz," pravil otec, "to je rada. Král to nepovažuje za příkaz, pokud neotevře měšec a nedá vám prostředky na jeho provedení."

"Niměně," namítl jsem, "nebezpečí je až příliš skutečné. Bez vstupního hrádku nebudu nikdy ušetřen nějakého překvapení. Jaké ponížení, ocitnout se náhle uprostřed vlastních polí tváří v tvář pistolím těch ničemných rejtářů! Což se mám stále, o nocích i ve dne, trást, že mi nečekaně zničí panství, poddané, můj dům i dům mých blízkých? Jakou politiku vede král? Chrání své království před intrikami velmožů, hugenotů a rakouského rodu. Třebaže moji osobní nepřátelé nejsou než lidé ničemní a šibeničníci, jsou pro mne právě tak nebezpeční."

"Jisté je, že vstupní hrádek by vám vyprázdnil kapsu," uvažoval otec. "Ale konečně, Petře Emanueli," dodal po chvíli přemýšlení, "vy nejste chudý..."

Nato zaklepal na dveře Franz, a když byl vyzván, aby vešel, odevzdal mi lístek, který pro mne právě přinesl malý skočtam. Když jsem ho otevřel a zjistil, že mi přichází od vévodkyně z Guise, jejíž vztahy s otcem čtenář zná, přečetl jsem jej nahlas:

"Milý synofče,
přiďte zýtra v jedenáct na večeri mezi čtyřma očima se mnou a Luizou-Markétou.
Kateřina z Guise."

"To už je šest očí," podotkl markýz ze Sioraku, "a z toho čtyři ženské. Moc toho nenamluvíte..."

"Jen aby, pane otče! Přijdou určitě zálučné otázky, na něž budu muset odpovídat s... jakže to, pane otče, obvykle říkáte?"

"S jednou packou vpředu a druhou již na ústupu. '"

Tomu jsme se smáli na plnou hubu, ne že by ten žert byl nový, ale protože jsme byli šťastni, že jsme všichni tři pohromadě a že jej opakujeme.

Moje rozmilá kmotřička, vévodkyně vdova z Guise - pramálo věrná manželka Zjizveného, zakladatele Svaté ligy, jenž byl na rozkaz Jindřicha III. zabit Gaskoňci z oddílu Pětačtyřiceti na zámku v Blois - se narodila v roce 1553. V době oné večere "mezi šesti očima", jak to nazval otec, jí bylo dvaasedmdesát let, věk to bez nejmenšího vztahu k svěžesti, již se honosila. Kdybyste jí byli řekli jako Bassompierre, že vypadá o deset let mladší, zranili byste ji v nejcitlivějším místě.

"Deset let! Hrabě! O deset let mladší!" odbyla ho rozhořčeně, "chtěl jste říci o třicet: přeřekl jste se."

A je pravda, že měla překrásně hladkou pleť, beze skvrn a pih stáří, žádné pytlíky pod okem, žádné podbradky, nedotčené zuby, mladistvou, jiskrnou zorničku, tuze bohaté vlasy, s trochou pomoci světlé, leč nádherně kudrnaté. Živost jejích pohybů, její bouřlivá veselost a otevřenost jejích výroků zvyšovaly ještě dojem nezničitelného mládí, jímž působila. A vskutku, jaké odolnosti těla a duše v ní síly jí bylo zapotřebí, aby přežila jedenáct svých dětí, neb jedině, které zůstaly naživu, byl malý vévoda bez nosu, vévoda z Chevreuse, princezna z Conti a já.

Luiza-Markéta, její dcera a moje nevlastní sestra, vdova po princovi z Conti, tajně provdaná za Bassompierrou (to aby nepřišla o titul princezny, nad nímž byla u vytržení), nebyla věrná žádnému manželovi. Avšak na rozdíl od své matky se nepřipoutávala, otvírala svůj pestík každému hmyzu a v hloubi duše notně trpěla vědomím, že dosáhla věku třiceti

sedmi let, tím spíše, že její velká sokyně - v kráse i přátelství královny -, její švagrová paní z Chevreuse, vdova po Luynesovi, měla tu opovázlivost být o dvanáct let mladší než ona.

Nicméně jak se mi jevila toho dne, shledal jsem princeznu z Conti děsivě krásnou a tuze skvěle vyšňořenou.

Drobné světlé kudrlinky jí zdobily vršek čela a spadaly graciózně podél tváří, spojeny a po stranách a vzadu na hlavě pokryty velice hustou vrstvou nejkrásnějších orientálních perel, kteréžto navlečeny na neviditelných nitkách byly připevněny na pruh černého sametu, jenž začínal na temeni a zřejmě byl upevněn pod šíjí. Tuze půvabný, útlý krk zdůrazňovala jediná šňůra perel. Ale jakoby k zahanbení této střizlivosti zdobily tři řady perel výstřih tak hluboký, že by bylo vidět žlábek mezi řadry, nebýt velkého vypouklého drahokamu, kabošonu, a asi tuctu perel, jenž jej zakrývaly, zároveň mu dávaje vyniknout. Kvůli symetrii byly dva další kabošony umístěny v důlcích ramen. Odtud dál bylo všechno jednodušší. Jediná řada perel vedla středem břicha a dvě další, spadající od boků, připojovaly se k ní ve výši stydky krajiny vytvářejíce nanejvýš výmluvný geografický desén. Toaleta byla z růžového saténu vyšíváného zlatými nitkami, a přestože docela těsná až k desénu, jež jsem zmínil, rozšiřovala se majestátně ve vyztuženou suknicí, jejíž šíře svědčila o takřka posvátné důležitosti údů, jež skrývala zrakům.

Tento idol měl bohudíky oči, které se nespokojovaly svou krásou, neb byly živé, veselé, šibalské, třpytící se vtípem, a pod dokonalým nosem jevila se její ústa zároveň plná i jemná, hodící se k štiplavým poznámkám právě jako k polibkům. Taková se mi toho dne jevila tato vznešená dvorní dáma rodem z Guisů po otci a z Bourbonů po matce a prvním manželovi, již dal Ludvík přezdívku, na které si nepřestajně zakládala: nazval ji "hříchem".

"Paní matko," pronesla, když viděla, že paní z Guise ne a ne skoncovat s mými polibky, tak byla rozněžněná, "myslíte, že moji bratři Guise a Chevreuse by byli nadšení, kdyby viděli, jak nestydaté je před nimi preferován můj bratránek?" Jelikož se nechtěla nelibě dotknout svých bratrů nazývající mne stejně jako je, Luiza-Markéta mi šikovně říkala "bratránku" podle vzoru Jindřicha IV., kterýž první použil tohoto oslovení na slavném plesu u vévodkyně z Guise, když mne představoval Marii Medicejské. A jak by ji kvůli tomu byli mohli kárat, když ji kryla taková autorita? Vévoda Chevreuse následoval pak brzy příkladu Luizy-Markéty, leč Guise mne tvrdošíjně oslovoval "pane". V tom tkvěl veškerý rozdíl mezi oběma vévody. Jak výstižně poznamenala jejich matka, "Chevreuse má určitou měkkost srdce, ale v hlavě ani polovinu toho, čeho by bylo třeba. A Guise má dobrou hlavu, leč tvrdé srdce".

"Málo mi záleží na tom, co by si pomysleli," odpověděla paní z Guise a hladila mi vlasy rukou, již jsem uvolnil ze sevření, "jsem s nimi pramálo spokojená: Guise se při hře nechává oškubávat Bassompierrem.."

"A Chevreuse si nechává nasazovat parohy lordem Hollandem," řekla Luiza-Markéta kyselým tónem.

"A co má podle vás dělat?" namítla paní z Guise. "To má vyzvat vyslance anglického vévody na souboj a zabít ho kratičce poté, co bylo anglické manželství uzavřeno a co byl Chevreuse navíc Ludvíkem vybrán, aby si Jindřišku vzal per procurationem před princezniným odjezdem do Londýna? A ještě horší je, že lord Holland se jako vždy ubytoval v chevreuském paláci. To chcete, aby Klaudius svého hosta zapíchl u večeře mezi hruškou a sýrem?"*

"Kdybych měla jen špetku zlovolnosti ve svém ubohém srdíčku," začala Luiza-Markéta...

"Drahá dcero, vy se podceňujete!" řekla paní z Guise s úsměvem.

"Nevadilo by mi, kdyby Klaudius zabil Hollanda v souboji. Měla jsem ho již ovinutého svými sítěmi a pomalu ho přitahovala na svou palubu, když po něm hodila hák moje rozkošná švagrová, roztrhala mé síť a odtáhla ho ke své lodici, kde ho přibila ke stožáru na tak dlouho, jak bude chtít."

"Přesto zůstáváte největší přítelkyní Chevreusky," podotkla paní z Guise.

"Z nutnosti. Přišla jsem o Hollanda. Mám přijít i o přátelství královny? Vždyť ta čarodějka ji ovládá."

"Nevěřím svým uším. Dvě slepičky vašeho lesku, a hádají se o anglického kohouta! Co je na něm tak přitažlivého?"

"Je to krasavec."

"Tintili vantili, dceruško! Je to fádni, poněkud zženštilá krása!

Všichni ti angličtí lordi, co nám je anglický král posílá, jsou z tohohle těsta a vůbec mi nevoní. Nejsou ani upřímná ryba, ani poctivý rak. Člověk by řekl, že k úspěchu na dvoře Jakuba Prvního snad bylo takového stylu třeba..."

"Madame," odvětila Luiza-Markéta s oním drobným zvonivým smíchem, za nějž sklízela takové poklony a jehož zneužívala, "pro nikoho v křesťanstvu není tajemstvím, že jako muž byl Jakub První trubec. Nic však nenasevňuje tomu, že Karel První je po této stránce stejný a že Jindřiška-Marie bude mít ne sokyně, leč soky..."

"Nejsem si jista," pokračovala paní z Guise, "jestli ten Bukengan, kterého jsme před dvěma roky viděli inkognito s knížetem waleským na velkém baletě pořádaném královnou matkou, není rybou z těchto vod. Myslíte si, že při svém původu z nižší šlechty by se byl mohl stát jen tak nevině favoritem Jakuba Prvního? A navíc vévodou a pairem? A ministrem? Tím spíše - jak se o něm říká -, že nemá žádné vlohy, není studovaný, není počestný a nemá jiné přednosti krom své krásy. A jak to, že okamžitě poté, co Jakub První odevzdal svou mrzkou duši Bohu, mohl se tento Bukengan stát obratem ruky favoritem a ministrem Karla Prvního, pokud Karel První nebyl z téhož podivného těsta jako jeho otec?"

"Tomu nevěřím," řekla Luiza-Markéta prudce. "Bukengan je nejhezčí muž na světě a lepí se na něho víc žen než blech na psa."

"Jedno nevylučuje druhé," mínila paní z Guise. "Což Vendôme neměl ženu, děti, a dokonce milenky, a přitom byl, co je? Co si o tom myslíte, Petře Emanueli?"

"Nemám, Madame, žádný názor na mravy lorda Buckinghamu."

"O kom to mluvíte?"

"O tom, jemuž vy říkáte Bukengan."

"Tak to vyslovujete Bukengan jako ostatní. Angličané za to nemohou, že mají nevyslovitelná jména."

"Máte stokrát pravdu, Madame," usmál jsem se. "Jsou k politování, že mají svá jména, místo aby měli jména naše. Dále - o Bukenganových mravech - zůstávám němý."

"Já jsem vám to říkala, Madame," pravila Luiza-Markéta, "že svého nejmilejšího syna nevytáhnete nic, ale doslova nic. Je prvním komořím královským, je členem rady, každý den vidí krále i kardinála, leč ve skutečnosti nic nevidí, nic neslyší, neřekne ani slovíčko, je upjatější než hrobař a mlčí jako hrob."

"Petře Emanueli," položila mi paní z Guise otázku, "jsou Bukenganovy mravy státním tajemstvím?"

"Madame, měl bych v postavení, v jakém jsem, o všem tlachat? A jak vědět, kde začíná a kde končí státní tajemství? Nejbezvýznamnější jednání, nejnicotnější intriky mohou vyústit v aféry uvádějící stát v nebezpečí. Tak třeba v noci, o níž víte, když Marie z Chevreuse dostala ten bláznivý nápad chytit královnu pod paží a rozběhnout se s ní velkou galerií Louvru, bylo to jen dětinství. Leč královna, která byla těhotná a bývala by neměla ani běžet, ba ani chodit, neb prodělala již první potrat, zakopla, upadla, vykřikla bolestí a přišla o svůj plod podruhé..."

"Nebyl to žádný zločin, nechat ji běžet," namítla Luiza-Markéta.

"Důsledek však zločinný byl," řekl jsem tuze zapáleně. "Ludvík ztratil naději na dauphina, který by mu dnes byl velecennou záštitou proti intrikám kolem jeho nástupnictví."

"To je pravda," řekla paní z Guise, "než nebyl Ludvík k Marii poněkud tvrdý, když jí odebral byt v Louvru a zároveň hodnost vrchní hofmistřyně královnina domu?"

"Nu což!" odvětila Luiza-Markéta, "byl to malý trest, protože Marii se podařilo provdat se za našeho hlupáčka Chevreuse, a Ludvík ji neprodleně vrátil její hodnost i byt."

"To by tak ještě scházelo, aby to neučinil," napřímila se paní z Guise domýšlivě, "vždyť Marie se sňatkem se Chevreusem stala členkou rodu Guisů! Žádný král Francie se nemohl dopustit takové urážky mého domu..."

"Jelikož však trest byl odvolán," řekl jsem, "proč je Marie posedlá vztekem na Ludvíka a nastrojila onu hloupou, dětinskou a nebezpečnou intriku, jejímž cílem bylo dosáhnout toho, aby se Anna Rakouská zamilovala do toho vašeho Bukengana, kterého dosud nikdy nespátřila? Jen si na to, prosím, vzpomeňte! Neustále jí o něm povídaly. Ukazovaly jí portréty. Pěly chválu na jeho mužnou krásu."

"Po pravdě řečeno nevím, kdo měl ten pošetilý nápad," odpověděla moje nevlastní sestra, "zda Marie nebo lord Holland, s nímž už se miliskovala; Bukengan je totiž velkým, důvěrným přítelem lorda Hollanda."

"Och to se mi nelíbí!" zvolala paní z Guise. "Ta přátelství mezi muži mi smrdí!"

"Matinko! Co to říkáte! Mluvíte jako dlaždič!" kárala ji Luiza-Markéta.

"Drahá dcero," zrudla a ve svém hněvu takřka zaječela paní z Guise, "mluvím tak, jak to cítím: otevřeně a ostře. A pokud se vám tato řeč nelíbí, běžte si hrát na ctnostnou k loži paní z Rambouilletu a nesnižujte se k tomu, abyste se mnou večerela."

Klofnutí to bylo prudké a drsné, leč přešlo mžiknutím oka, neboť ta, již se ho dostalo, zkrotla. Ty dvě ženy se zbožňovaly, zdá se mi, že jsem to už říkal, často sdílely stejné lože, a jelikož byly obě velké štetebalky, bavily se za zataženými závěsy lože celé hodiny a říkaly si všechno. A měly si věru co povídat, neb jedna jako druhá nasávaly život plnými doušky.

"Paní matinko," sklonila čelo princezna z Conti, "nebyl to než malý žert a já vás snažně prosím, abyste mi to odpustila."

"Cožpak jde neodpustit ten malý hříšek, Hříchu?" řekla moje rozmilá kmotřička s úsměvem.

Po té slovní hříčce jsme se rozesmáli. Rozčepýřené peří se uhladilo a nad našimi hlavami opět vzlétl cherubín dceřiné lásky.

"Vraťme se k naší věci," pokračovala paní z Guise. "Co přesně se odehrálo před dvěma lety, když Bukengan projížděl Paříží inkognito doprovázeje Karla Prvního, tehdy knížete waleského, na cestě do Madridu? Nebylo mi dobře, ležela jsem. Nemohla jsem se zúčastnit baletu královny matky a dostaly se ke mně jen klepy."

"Ale nic! Nestalo se vůbec nic!" ujišťovala Luiza-Markéta, "ani se nic stát nemohlo, Bukengan a princ nemohli být královně představeni, protože cestovali inkognito. Leč na tom baletu došlo k výměně pohledů, neb Anna věděla, kdo je ten krásný lord, tak skvěle vyšňořený v bílém aksamitu posetém diamanty."

"A jak to bylo s těmi pohledy?"

"V Anniných bylo jisté rozechvění, ač zdrženlivé, zato ty Bukenganovy ulpívaly a královniny oči se neodvracely tak rychle, jak by byly měly. U dvora to vyvolalo velké pozdvižení, a tím planější a šťavnatější byly tlachy, které kolem toho vznikly. Ludvíka to velice urazilo. Po pět dní se zdržel sebemenší, byť protokolární návštěvy u ubohé Anny a o měsíc později zakázal jakoukoli mužskou návštěvu v královniných komnatách, když tam on sám nebude."

"To vím," řekla paní z Guise. "Paní dcero," pokračovala vyměňujíc si s Luizou-Markétou spiklenecké pohledy, "nemáte pro svého bratrance nějaké otáčečky?"

"Ten zlý hoch na ně neodpoví," ušklíbala se roztomile Luiza-Markéta a pokrčila ladně ramenem, což prozrazovalo zároveň její zklamání i touhu se mi zalíbit. "Ten netvor je zalezlý do svého mlčení víc než želva do svého krunýře."

"No výborně," radoval jsem se, "postoupil jsem! Byl jsem hrobař, a teď jsem želva! Nicméně, Madame, chcete-li vyjádřit své otázky tak, abych mohl odpovědět ,ano' nebo ,ne', uvidím, mohl-li bych vás uspokojit. Leč kdybyste ono ,ano' nebo ,ne' komukoli opakovala, odvážil bych se prohlásit, že jsem je nikdy nevyslovil."

"A když vám položím indiskrétní otázku?"

"Budu mlčet jako ryba."

"Dohodnuto, bratráčku! Začneme? Je pravda, že dva roky po oné výměně pohledů mezi královnou a Bukenganem pokouší se onen lord právě nyní v máji, měsíci, v němž se šťastně nacházíme, o návrat do Paříže?"

"Ano."

"Pod záminkou, že přijede pro Jindřišku Marii a odveze ji do Londýna, jakmile si ji Chevreuse vezme v zastoupení?"

"Ano."

"A také pod záminkou, že upevní spojení Anglie a Francie proti Španělsku?"

"Ano."

"Je pravda, že francouzský velvyslanec v Londýně Ludvíkovi radí, aby Bukenganovu návštěvu nepřijal?"

"Ano."

"Kvůli chvástání téhož Bukengana v Londýně, jež se týká naší královny?"

"Ano."

"Je pravda, že naše královská rada staví se k této návštěvě rovněž nepřátelsky?"

"Ano."

"A král víc než kdokoli jiný?"

"Ano."

"Je pravda, že Richelieu je taktéž proti tomu, leč smířil by se nicméně s přijetím této návštěvy ze strachu, že by Bukengan ve svém vzteku mohl překazít svatbu, kteráž stála tolik námahy a je pro Francii tak užitečná?"

"Zde ryba zůstává zticha."

"Zkrátka, bratránku," pronesla nejmazlivějším hlasem Luiza-Markéta "zdalipak Bukengan dostane od Ludvíka nil obstat, jež by mu dovolilo vrátit se do Francie?"

"Ryba ani nemukne, Madame."

"Proč?"

"Protože neví."

"Nevíte-li, bratránku, mohl byste předpokládat?"

"Hypotheses non fingo."

"Což znamená?"

"Což znamená, že hypotézy nedělám."

"No tohle, pane!" vykřikla nato Luiza-Markéta hněvivě, což jí připadalo víc než z půli předstírané, "vy jste netvor! Přeji vám nejhorší muka pekelná za to vaše nedvorné mlčení! Od nynějška vás nemám ráda! A už nechci vidět tu vaši zlou tvář, ani na obrázku se na ni podívat!"

"Dceruško! Dceruško!" zvolala jakoby vyděšeně paní z Guise. Pokud však jde o mne, nijak mne to nevzrušilo, znalt' jsem dobře princeznu z Conti i její triky a klíčky.

"Madame," řekl jsem s úsměvem, "jímá mne hluboký smutek nad tím, že jsem svým mlčením přišel o lásku své půvabné sestřenky. A ve svém zoufalství dávám sbohem vám i své rozmilé kmotřičce a rovnou odcházím neprodleně se vrhnout do řeky Seiny."

"Udělejte něco lepšího! Vyhledejte tam tu svou němou rybu a utopte se s ní!"

"Dceruško!" zvolala paní z Guise, "co to má znamenat?"

Leč Luiza-Markéta zadívala se na mne svýma třpytivýma očima, kde to jiskřilo čertovskými ohničky, a rozesmála se od ucha k uchu.

"Jste mazaný, bratránku, ale já jsem mazanější než vy! Už znám odpověď, kterou jsem hledala: lord Bukengan tady bude v máji."

"Jak jste na to přišla?" žasla paní z Guise, oči navrch hlavy. "Vyčetla jsem to z bratránkových zámlk."

"Jak to?"

"Povězte mi, paní matinko, je-li to náhoda, že ryba začala být zticha, jen jsem se otázala na kardinálův názor na Bukenganův příjezd?"

"A k jakému závěru vás ty zámlky dovedly?"

"Že kardinálův názor je rozhodující a že ho můj bratránek zná, než nechce ho potvrdit."

"A proč, dceruško?"

"Abych to nemohla sdělit Chevreusce, protože kdyby slyšela tu dobrou zprávu o Bukenganově příjezdu, brousila by si zbraně s větším zápalem než kdy předtím, aby její záměr dosáhl cíle."

Byl jsem v hloubi duše natolik rozhořčen tím, že princezna může mluvit takto téměř bez zábran o té nestoudnosti usilující o zneuctění krále, že jsem se odhodlal opustit svou zdrženlivost a vypálil na ni rovnou od boku, co si myslím o jejím chování.

"Madame," začal jsem velmi vážně, "dovolte mi, bych vám řekl, že nastokrát chybujete, když naponáháte oné hloupé a nebezpečné intrice. Je hloupá, poněvadž královna není nikdy, ani ve dne, ani v noci sama, a proto nemůže být v žádném případě nevěrná. Možná že o tom sní, aniž by to však mohla nebo chtěla dovést až do konce. A Bukengan, jelikož si získal lásku dvou anglických králů, považuje se za neodolatelného a myslí si, že přikrášlí svou korunku tím, že nasadí parohy francouzskému králi. Je to blázen a hejsek. Je naprosto nepravděpodobné, že kdy dosáhne svého cíle. V nejhorším případě může Ludvíka pokořit a narušit mezi ním a Annou dobrou shodu, pokud k němu Anna znovu projeví na veřejnosti jakousi náklonnost. Jelikož je to Angličan, nedá se proti němu přísně zakročit, ani nejde potrestat Annu, neb je to naše královna a očekává se od ní následník trůnu. Hromy a blesky postihnou její okolí, to znamená Chevreusku a samozřejmě další, i vás samu, pokud budete pokračovat v napomáhání této pletišce."

"Můj bratr Guise mne ochrání," odpověděla povýšeně princezna z Conti.

"Po překročení určité meze už nic nezmůže, ledaže by se sám vydal všanc neodčinitelné nemilosti. Vy nemáte, milá sestřičko, nejmenší představu o skutečné povaze králově. Poněvadž královna matka opakovala po sedm let svého regentství, že není schopen vládnout, myslíte si, že je hloupý. Ve skutečnosti posuzuje vše velmi přímočaře a má ten nejjistější úsudek. Jelikož málo mluví, pokládáte ho za měkkotu a váhavce. Zatím však má tak pevnou vůli, že ji nic nezlomí. Krom toho prožívá velice silně rány, jichž se mu dostává, a jelikož není až do morku kostí shovívavý jako jeho otec, nikdy je neodpouští. Mějte se na pozoru před jeho rozhořčením: bude neúprosné."

"Tomu nevěřím," podotkla princezna z Conti. "Ludvík dělá všecko, co chce kardinál. Je v jeho rukou jako káča v rukou dítěte."

"Kde jste na to přišla? To je hrubě nepravdivé! V kterém pošetilém mozečku mohla vypučet tato podivná představa? Kardinál má sto očí jako Argus, má sto uší a navíc obrovské schopnosti a mozek dostatečně výkonný a metodický, aby vysál med moudrosti ze všech faktů, jež nasbírá svými nespočetnými tykadly. Ale jedině králi náleží volba a rozhodnutí. A Jeho Veličenstvo rozhoduje do všech podrobností. Richelieu by se bez jeho souhlasu neodvážil jmenovat dokonce ani biskupa. A jestliže vás král jednoho dne zavře do vězení, aby vás potrestal za vaše intriky, buďte ujištěna, že to bude jeho rozhodnutí a že bude neodvolatelné."

"Už jste, pane, skončil svůj výklad?" otázala se princezna z Conti.

"Ano, Madame."

"Děkuji vám," pravila s pohrdavě ohrnutým rtem a vysoko vztyčeným hřebínkem. "Opravdu vám děkuji z celého srdce za vaše laskavé poučení. Avšak nevím, jestli je přijmu, jak bych měla, a od nynějška upustím na nějaký čas od cti setkávat se s vámi, abych vás ušetřila námahy je opakovat."

* * *

Opravdu uplynul měsíc, než jsem princeznu z Conti znovu spatřil, ne že bych si to po onom strohém odbytí, jehož se mi od ní dostalo, přál, ale paní z Guise, kteráž byla nešťastná, když neměla svá kuřátka shromážděná pěkně pod křídly, neustala v úsilí, dokud nás u sebe znovu nedala dohromady při nové večeři ve třech.

To nejmenší, co mohu říci, je, že této krmi podivně chyběla sourozenecká vřelost. Radost, již jsem obvykle mívával z krásy Luízy-Markéty, z její duchaplnosti, ba i z krásných cetek, jimiž se zdobila, vyvanula, jakmile jsem se podíval na její oči, v nichž nebylo nejmenší něhy. Od toho okamžiku jsem cítil, že nepřítomnost a vzdálenost mezi námi náš rozpor jen zhoršila a že mne od nynějška považuje za někoho, kdo patří k jiné straně, než je ta její: ke straně krále a kardinála, proti níž v sobě ve své pošetlosti živila podobně jako paní z Chevreuse nepřátelství právě tak slepé jako neuvážené.

Mateřské peří ji nerozehřálo. Jedla bez chuti, tvářila se nepřítomně a povýšeně, obrnila se zdvořilým chladem, vytvořila mezi námi nepřekročitelnou vzdálenost a nepoložila mi sebemenší otázku. Ze své strany vystříhal jsem se jakéhokoli varování, jakkoli jsem cítil, že je víc než kdy jindy potřebné, tak mi připadalo do očí bijící, že jakmile se otevřeně přidá k odpůrcům krále a kardinála, řítí se moje ubohá sestra do záhuby.

Odcházel jsem z paláce Guisů rozesmútněn a zneklidněn, tak velké byly moje obavy u vědomí, že princezna z Conti je zajatkyň neblahé koterie. Podle mne bylo ze strany princezny čirým bláznovstvím zúčastnit se zbrkle oněch nebezpečných pletich spřádáných lidmi natolik pošetilými, lehkomyšlnými a nerozváznými, aby podnikli onen směšný útok na skaliska tak vysoko postavená, tak mocná a tak tvrdá, jako byli král a kardinál, kteřížto - jakmile je někdo chtěl rozdělit - semkli se ještě pevněji.

Nejbláznivějším, nejdomyšlivějším, nejopováživějším z těch intrikánů, jemuž se nejvíc nedostávalo úsudku, rozumu a citu pro míru, byl dozajista vévoda z Buckinghamu. Favorit dvou králů, vyběhl jako pěna a měl také její váhu. V průběhu času vzrostla jeho ješitnost rozmazleného chlapce tak, že by si byl chtěl všechno podmanit svou krásou a podříditi celý svět svým vrtochům. Jak to výstižně dokazuje ona žalostná příhoda v Amiensu, kterou vypovím dále a kteráž byla od začátku až do konce tak absurdní, že bych ji označil za dětinskou, kdyby o dva roky později její nejzazší důsledky nedostaly Ludvíka a stát do nebezpečné situace.

Král a kardinál - ze strachu, aby nebyla zrušena anglická svatba smířili se s tím, že nechají Buckinghamu přijet do Paříže, aby odvezl princeznu Jindřišku Marii do Londýna, takže k nám konečně ten výkvět všech mužských půvabů dorazil. Přibyl do Louvru čtyřřadvacátého května za soumraku, leč i při svících oslnil dvorní dámy takovým způsobem, že bylo takřka slyšet tlukot jejich srdcí. A po pravdě řečeno, byl to ten nejurostlejší muž na světě, nejlepšího vzhledu, velký, štíhlý, zteplý, s rysy řecké sochy, kadeřavými vlasy a tuze krásnými očima, jichž uměl skvěle využít. Přijel s nepočetnou suitou anglických lordů, leč bez pochyby aby vyvážil tuto hospodárnost, jeho cestovní vaky obsahovaly, jak jsem se dozvěděl tlachaje se správcem jeho garderoby, dvacet sedm obleků, z nichž ten nejvelkolepější, posetý diamanty, stál osmdesát tisíc liber sterlingů.

Buckingham se samo sebou ubytoval v paláci paní z Chevreuse v ulici Svatého Tomáše Louvreského mezi ulicí Děkanskou a ulicí Svatého Honoria, a přestože vím, že moje spanilá čtenářka zde očekává s jistotou netrpělivostí, aby byl lord Buckingham představen královně, s níž si před dvěma lety nevyměnil než pohledy, rád bych řekl pár slovo tomto paláci, jednom z nejkrásnějších v Paříži; svým způsobem to byl miniaturní Louvre, s pilastry a sochami, obdařený navíc velkou zahradou, jež sahala až po ulici Svatého Nicaise.

Byl-li palác zajímavý sám o sobě, jeho soudobá historie též nebyla bez šťavnatosti. Pan z Luynes jej koupil pro svou ženu, která ho zdědila, když ovdověla, shledávajíc však jeho správu tuze zatěžující, prodala ho panu z Chevreuse a byla z toho dosti rozmrzelá, protože palác šíleně milovala. Avšak nebyla bez něho dlouho, jelikož rok poté se jí podařilo provdat se za pana z Chevreuse, ujala se tedy opět svého majetku a ještě si podržela peníze, jež jí vynesl jeho prodej... Abychom se vrátili k lordu Buckinghamovi, představili ho králi, potom královně matce, posléze Monsieurovi, královi bratrovi, a konečně vládnoucí královně. Byl jsem u této audience, jakož i u těch předešlých. Nikoli z vlastního popudu, ale protože mi král přikázal - věda, že mluvím anglicky -, abych Buckinghamově družině dělal tlumače. Po pravdě řečeno byl jsem všem těm lordům užitečný, ne však vévodovi samému, neb ten byl vychován ve Francii a francouzsky mluvil skvěle, což notně posloužilo jeho záměrům od okamžiku, kdy byl Anně Rakouské představen.

K audienci došlo pětadvacátého května, nazítří po vyslancově příjezdu. Anna tedy věděla od předešlého dne, že Buckingham přijel, a spala nejlíp, jak po té vzrušující zprávě mohla. Čtenář se snad upamatuje, že již dva roky byl vévoda jediným námětem hovoru mezi královnou a paní z Chevreuse, kterážto panovnici opakovala do omrzení, že od té doby, co ji viděl na baletu královny matky, chová k ní Buckingham nejprudší lásku, jakou si lze představit. Chevreuska to věděla s určitostí: lord Holland, důvěrný přítel favorita, ji to napsal několikrát ve svých dopisech, u nichž ostatně nebylo nebezpečí, že by ji usvědčily ze lži, neb mu je sama nadiktovala.

Připadá mi zvláštní, že později se u dvora o této velké Buckinghamově lásce ke královně tlachalo, jako kdyby skutečně

existovala, zatímco byla zouplna vymyšlena Chevreuskou a Buckingham ji zahrál s obratností komedianta, který zná ze zkušenosti všechny klam svádění. Ostatně jak by ten svědce mohl nosit v srdci, zcela zaujatém jím samým, cit neřikám lásky, ale upřímné náklonnosti ke královně, když neprohrál než po slávě z jejího zneuctění bez nejmenšího ohledu na tragické důsledky, jež by dozajista pro ni měla manželská nevěra?

Anně bylo tehdy čtyřicet let - s rozdílem jednoho týdne věk králův. Dvorní básníci, pro něž je každá princezna úchvatně krásná, přirovnávali ji při její korunovací beze studu k bohyním na Olympu. Něco však chybělo, aby královna byla na výši těchto nadsázek, jakkoli příjemného vzhledu byla. Narodit se neurozená v některém pařížském měšťanském domě, shledávali by ji - nikoli bezdůvodně půvabnou a svěží. Její hlavě však chyběla špetka rozumu.

Chyba spadala z velké části k tíži její výchovy. Byla vychována v duchu bigotní, omezené etikety madridského dvora a naučili ji nic se neučit, takže její soudnost, silně sešněrovaná, se nikdy nevytříbila. Byla naivní a důvěřivá, a jelikož za slovy nepoznala pohnutky, šlo ji lehce oklamat. Naštěstí měla vysoké mínění o své urozenosti i o svém postavení a tato pýcha jí sloužila co brnění, které ji do jisté míry chránilo proti vlastním popudům.

Necht' mi čtenář laskavě dovolí, abych ho upamatoval na to, že byla provdána za muže, jemuž mateřské pronásledování znechutilo ženy, a musela tudíž čekat několik let, než se mu zdařilo, jak to mile řekl nuncius, jejich manželství "naplnit". Leč toto perfezione (jež sice v Ludvíkovi vzbudilo naděje na dědice trůnu) mu vůbec nepomohlo k lepšímu poznání gentil sesso* ani ke shovívavosti vůči němu.

Dávno předtím, než potkal kardinála, myslel si jako on, že ženy jsou "zvláštní živočichové neschopní čehohokoli dobrého", upovídané pokolení, lehkomyšlné, nerozvážené, zabývající se nicotnostmi a vlivem přirozeného sklonu neustále inklinující k hříchu. Ze strachu, že jednoho dne napodobí Sukničkáře, vtlokal mu jeho zpovědník v dětství do hlavy, že hřích je tělo a tělo je žena. A protože již i tak Ludvík po tom nebezpečném, nepochopitelném pohlaví pramálo toužil, nacházel v sobě málo nadšení tyto zákazy přestupovat. Pro Annu to byl strohý, přísný, mlčenlivý pán, který ji soudil bez shovívavosti a nic ji neodpouštěl.

Když jsem pětadvacátého května vstoupil s Buckinghamovou družinou do její komnaty, uviděl jsem ji trůnit v křesle s opěradly pro ruce v uličce mezi ložem a stěnou, skvostně vyšňořenou, obklopenou dvorními dámami, z nichž jediná vévodkyně z Chevreuse seděla na skládacím taburetu takřka u jejích nohou. Královna mi připadala poněkud bledá. Její podkoní pan z Putange, který držel stráž u sloupkového zábradlí, se lordu Buckinghamovi hluboce uklonil a nechal ho, samotného, vstoupit do uličky. V komnatě se tlačilo velké množství lidí, jakož i v uličce a za sloupky zábradlí, takže tiché poznámky přítomných vytvářely dohromady souvislý bzukot, který mne překvapil svou hlasitostí. Buckingham, oděný, dozajista záměrně, v bílém aksamitovém šatu posetém diamanty, v němž jej Anna viděla přede dvěma roky na baletu královny matky, pozdravil královnu podle protokolu běžného u francouzského dvora. Širokým gestem smekl klobouk, až péra, jimiž byl ozdoben, přejela po koberci. Potom poklekl na jedno koleno a políbil lem jejího roucha.

Načež, vstávaje, vyslovil jí ve výborné francouzštině poklonu, již si zřejmě co nejpečlivěji připravil. Anna mu odpověděla, jak tuze je potěšena, že v jeho osobě může přivítat vyslance velkého království, přítele a spojence její země. Ta věta jí byla den předtím opakována nejvyšším komořím a Anna se ji nikoli bez námahy naučila, přičemž pro ni ona slova neměla žádný smysl, tak vzdálena byla jejích pocitů. Odřikala je monotónním hlasem jako školačka, se sklopenými očima. A když bez zaškobrtnutí došla až ke konci, ulehčeně si oddechla, otevřela oči a pohlédla na Buckinghamu. Tu se začervenala a náhle jí v obličeji zazářila taková radost, že bzukot ostatních hovorů ustal a ustoupil hlubokému tichu.

V onom tichu bylo cosi lačného a krutého. Řekli byste, že sotva Anna vstoupila do arény, nedopatřením upustila zbraně a od té chvíle stála bez naděje a bez pomoci tváří v tvář řvoucímu lvu. V tom okamžiku pocítil jsem s ní soucit, jenž mne trochu rozesmutnil, leč smutek se zcela náhle proměnil v prudší, leč zadržovaný hněv, když jsem spatřil, jak se na rtech paní z Chevreuse, sedící u královniných nohou, leč ve skutečnosti ji ovládající, objevil vítězný úsměv, kvůli kterému jsem ji začal nenávidět. Její podvrtné působení přineslo plody. Dosáhla cíle. Její pomsta se blížila. "Hrome!" pomyslel jsem si v tu chvíli, "jak rád bych té malé zmiji zakroutil krkem!"

Buckingham zůstal v Paříži týden a zůstal by déle, kdyby byl mohl. Krásný lord navštěvoval královnu denně a proti návštěvám samým, tím spíše, že tytéž vykonával i u královny matky, nedalo se nic namítat, zato však mnoho proti jejich průběhu. Královnino vzrušení, když se objevil, její ochota přijímat jeho dvoření, jeho důvěrnost, ony a parte, jež mu dovolovala ve výklencích oken, pohledy, jimiž ji obemykal, ruka, kterou mu ponechávala, takřka aniž si toho povšimla, její bledost a zasnění, když ji opouštěl, to vše zavdalo podnět k zuřivému tlachání, aniž to královna ráčila zaznamenat. Nicméně v čase mezi návštěvami procitla Anna ze sladkého snění a pocítovala jisté pochybnosti, jež světovala - komu, dobrý Bože, ne-li Chevreusce, kterážto nemeškala uspávat její svědomí opakujíc jí, že pramálo záleží na vnějším zdání, pokud je úmysl poctivý... Škoda že nikdo královně nepřipomněl, že Julius Caesar svou ženu zapudil nikoli proto, že ho podvedla, leč protože její neopatrné chování zavdalo podnět k řečem.

Řeči toho znění došly až ke králi, a jak by k němu také nedošly, když královniny komnaty v prvním poschodí Louvru sousedily s jeho a tolik bzučivých dotěrů přecházelo z jedněch do druhých a přenášeli zprávy, dokonce aniž si to uvědomovali, jako hmyz pel květin.

Soudě podle jeho vzhledu a mlčení vypadal Ludvík, jako by nic nevěděl a ničím se netrápil. Avšak není neproniknutelné tváře, jež by pohledu přítele nesvěřila své tajemství. Podle výrazu očí, stažených rtů, mrzuté nálady, jakou projevoval vůči svému okolí, bylo snadné dojít k závěru, že Ludvík je hluboce zarmoucen tím, že Anna pojala takovou zálibu v onom ničemovi.

Ludvík věděl, že ho dvůr špehuje, proto nic nezměnil na svých protokolárních návštěvách u královny. Poněkud je však zkrátil a pod maskou dvornosti jí projevoval jistý chlad. To nestačilo navrátit té slepé zrak ani prorazit krunýř, do něhož ji sevřela její vášeň. Často jsem si v duchu říkal, že by bývalo bylo zapotřebí vyhledat Annu v její komnatě kolem půlnoci, v jediné chvíli, kdy u ní prodlévaly pouze dvě tři ženy, a za závěsy lože s ní tvrdě, zcela bez ohledů promluvit.

Než Ludvík nebyl ani zdaleka mužem, jakého by bylo pro tuto choulostivou scénu třeba. Ne že by byl ostýchavý, jak o něm tvrdili hlupáci. Kolikrát v jeho dětství jsem jej slyšel příkře pokárat prince nebo vévodu, protože byl neposlušný. Ba co lepšího, zažil jsem, jak o dva roky později vypeskoval naše velké biskupy ostře a bez obalu a šel tak daleko, že jim vytkl jejich bohatství a žranice, poněvadž váhali sáhnout do měšců a věnovat mu peníze potřebné na obléhání La Rochelle. Ale hřimavá dítka udělená ženě za závěsy postele s nebesy neladila s jeho vnitřním rozpoložením. Gentil sesso v něm budilo rozpaky. Troufal bych si říci - jakkoli paradoxní se to může jevit -, že ženy nemiloval natolik, aby jim byl s to čist levity, když byl zklamán jejich chováním.

Kráľ soudil, že dát špehovat královnu jej není hodno, leč kardinál měl své pozorovatele všude, neb se domníval, že není rozepře tak slabé ani nevázanosti tak nepatrné, aby se jednoho dne nemohla zvrhnout v aféru dotýkající se státu. Velmi ho zneklidnilo, když se od jednoho ze svých špiclů dozvěděl, že královno vášnivě zaujetí Buckinghamem den ze dne roste a že zachovávaní dekora před očima celého dvora slábne. Navrhl králi, aby odjezd Jindřišky Marie do Anglie uspišil, návrh to, jež Ludvík přijal v mžiku oka, tak uspokojoval jeho přání.

Bylo zvykem, že dvůr doprovázel dceru Francie, která se měla provdat za cizího prince, až na hranice, a čtenář si možná vzpomene, že Ludvík dělal jako jinoch společnost své nejmladší sestře princezně Alžbětě (zaslíbené španělskému infantovi) až do Bordeaux, leč na matčin rozkaz nesměl jet dál a rozloučení bratra se sestrou se odehrálo dvě míle za městem vedle kočáru.

K Jindřišce Marii necítil Ludvík takovou náklonnost jako k Alžbětě, s níž si v dětství a jinošském věku rád hrával na velkého bratra a krále, bláznivě ji miloval a dělal jí amoletky. Kromě toho se nemohl nadlouho vzdálit z Paříže, ježto měl plnou hlavu starostí s bouřícími se hugenoty. Doprovodil Jindřišku Marii pouze do Compiègne a vrátil se do Paříže, přenechávaje péči královny matky, vládnoucí královny a Monsieura, aby ji doprovodili až do Boulogne, kde měla pod ochranou Buckinghamovou nastoupit na loď do Londýna.

Avšak cestou zastavil se obrovský průvod (doprovázel ji téměř celý dvůr) v Amiensu trochu déle, než se počítalo, poněvadž královna matka churavěla a musela zůstat na lůžku. A co se stalo v Amiensu a bylo předmětem řeči v Evropě, budu vám nyní vyprávět.

* * *

Nechtěl jsem dvůr na této cestě provázet, neboť jsem neshledával ani zábavu, ani potěchu v onom zdoluhavém a těžkopádném putování, kdy člověk polykal na prašných cestách tolik prachu a kdy se na zastávkách tak nesnadno obstarávalo ubytování a ještě nesnadněji jídlo, poněvadž na malá městečka se spustil jako kobylky neuvěřitelný počet lidí, kteří je úplně vyjedli.

Místo toho vyžádal jsem si a dostal od krále povolení odebrat se do Orbiu, kde jsem chtěl zjistit, jak zraje obilí, jež jsme zaseli na podzim, a také si prostudovat - ale o tom jsem zatím Jeho Veličenstvu nic neřekl - místo, kde bych mohl vybudovat vstupní hrádek a zdi, jež by zabezpečily panství před nenadálými útoky, neboť ta věc s rejтары mi dosud ležela v žaludku. Samosebou jsem také chtěl odhadnout přibližnou cenu stavby, protože sice nejsem chudý, jak pravil otec (trochu posměvačně), než stále se svými penězi jednám s velkou opatrností. Nicméně, abych to konečně vyslovil, také jsem nebyl lhostejný k okázalosti a eleganci, které by podobná stavba dodala mému malému království.

Nebyl jsem tedy přítomen v Amiensu, když došlo k arciváznému incidentu, jež jsem čtenáři slíbil vypovědět, ovšem po svém návratu z Orbiu vyslechl jsem vyprávění svědka, ne-li očitého (neb ona věc se odehrála v noci), pak zcela nevyvrátitelného: pana z Putange.

Znal jsem dobře pana z Putange, o němž La Surie říkával, že jeho jméno končí lépe, než začalo... * Byl to šlechtic pěkného vzhledu, známý svou opatrností, svou dvorností a mile projevovaným důvtipem. Vlastnosti to, jež mu byly v jeho hodnosti tuze užitečné, neb byl královním podkoním a sloužil jí s naprostou oddaností. Putange byl rovněž jedním z nejlepších šermířů u dvora a nikdy neuplynul týden, abychom nezkřížili meče v budově gardistů poblíž Bourbonské brány, protože pan Du Hallier nám dovolil užívat sál sousedící se sálem gardistů držících stráž u škvíry, kterýžto (mluvím o sále) - abych to řekl po pravdě - páchl potem, kůží, česnekem a tabákem, až se vám zvedal žaludek. Nebyl jsem tak výborný šermíř jako Putange, ale naučil jsem se obranné taktice, která by mi byla v krajních a řeckně zoufalých případech dovolila použít, aniž bych sám byl zasažen, Jarnakův úder, kterému mne naučil můj otec, a takto jsem se chránil před louvreskými duelanty, kteří člověka vyprovokovali pro nicotnou hádku a zabili ho se studem o nic menším, než kdyby zařízli kuře, jen aby vzrostla jejich sláva. Tito krutí blázni, dbalí jen "věci své cti", se nebáli zemřít, leč báli se "Jarnakova úderu", který protivníka nezabil, ale přetnutím lýtky ho nadosmrti zmrzačil. A jak by si pak ti rváči počínali, opření o dvě berly, při dvoření kráskám? Plán mého otce se ukázal správným, neb mi vskutku dovolil přežít uprostřed těch nedůtklivých šermířů, aniž kdy se mnou vyhledávali hádky.

Naše šermířská utkání vytvořila mezi Putangem a mnou důvěrné, důvěřivé přátelství, takže když jej král po aféře v Amiensu vyhnal ode dvora, vyhledal mne v otcovském domě, kde jsem právě pobýval, aby mne požádalo radu, protože si kladl otázku, jestli se neuchýlí do Languedoku, kde měl kousek půdy a jakés takés panské sídlo, neb neoplýval penězi.

"Příteli," řekl jsem mu, "neodjíždějte. Řeknu vám proč: nejste jediný vyhnanec. La Porte, Lipert, Jars a Datel - zkrátka všichni, kdo se toho večera nacházeli s královnou v zahradě v Amiensu sdílí váš osud. A co znamená ta přehráš nemilostí, ne-li to, že král nechce ani nemůže potrestat královnu, trestá tudíž její dvořany. Myslíte si, že Jeho Veličenstvo, které je spravedlivost sama, necítí nespravedlnost trestu, jenž dopadá na nevinné a nemá jiný smysl než naznačit královně, že je s ní nespokojeno? Dá se tedy tvrdit téměř s jistotou, že tato opatření, když se to tak vezme, nejsou než varování ad usum reginae** a budou jednoho dne odvolána. Proto bych se odvážil dát vám tuto radu: neopouštějte Paříž! Neodjíždějte někam do horoucích pekel! Neutíkejte se zahrabat. Zapomněli by na vás!"

"Než kde mám v Paříži bydlet?" odpověděl Putange. "Nájemné, jak se dá čekat, je tu přehnané a pro můj měsíc příliš

vysoké."

"Poslouchejte mne dobře, přáteli. Můj dům v Bourbonenské ulici je v současnosti bez nájemce a já vás tam ubytuji, aniž byste sáhl do měšce. Za několik dní, přáteli, dejte královně diskrétně vědět, kde jste, a buďte si jist, že jen bouře přejde, neopomene vás povolát k sobě zpět."

Pan z Putange se obával, že mne v králových očích zkompromituje, a tak zprvu mou nabídku odmítal, leč když jsem naléhal, nakonec ji přijal se slzami radosti a vděku a nevím kolika objetími a sliby, že mi bude provázet k službám.

Nechtěl jsem ho ponechat samotného v rozlehlém domě v Bourbonenské ulici, který jsem koupil od paní z Lichtenbergu před jejím odjezdem, a využil jsem otcova pobytu na jeho panství U Osekaného dubu a požádal jej, aby při návratu zajel do Orbieu a přivezl do Paříže Žanetu, jednoho z mých kuchářů a jednu komornou k jeho obsluze; tak bude mít nešťastný podkoní alespoň zárodek služebnictva, jež mu dovolí jistěže nikoli zachovat jeho postavení, ale žít jako šlechtic. Putange z toho byl radostí bez sebe, a jakmile mohl, pozval mne na oběd mezi čtyřma očima, oběd to pro mne převelice památný, protože jsem neopominul položit mu několik otázek o oné amienské události, o níž jsem v Louvru slyšel tolik rozličných výkladů, že jsem nakonec nevěřil žádnému z nich.

"Víte však," začal Putange potřásaje smutně hlavou, "že by se bylo v Amiensu nic nestalo, kdyby tam nebyly bývaly tři královny, každá s doprovodem početné družiny?"

"Tři královny?" zeptal jsem se zvedaje obočí. "Královna matka, královna Anna..."

"Zapomínáte, pane hrabě, na Jindřišku Marii, která byla již anglickou královnou, vždyť byla provdána v zastoupení za Karla Prvního. Mám-li mluvit jen o ní, její družina, jak si možná vzpomínáte, zahrnovala jednoho biskupa, několik kněží a kromě nich dobrou stovku osob."

"To znamená mnohem víc," podotkl jsem s úsměvem, "než budou s to snášet anglické žaludky!"

"Také si to myslím," řekl Putange. "Jisté je, že to bylo mnoho lidí a že nemohli ubytovat všechny v biskupském paláci amienském, takže tam uložili pouze královnu matku a Jindřišku Marii a královně Anně dali místo toho rozlehlé sídlo, jehož nadmíru půvabná zahrada se rozkládá podél řeky Sommy. Jakmile ji královna uviděla, úplně se do ní zbláznila a ještě téhož večera po svém příjezdu se tam šla projít, aby si vychutnala její klid a svěžest, neb dny tohoto měsíce června byly - hlavně uvnitř kočáru - parné. Kromě toho, přestože zahrada není tuze rozlehlá, zdála se veliká, neb alej se točí od jednoho masivu křovin k druhému mezi hustými živými ploty, takže bylo slyšet šumění vody v Sommě, aniž ji kdy bylo vidět, protože listoví stromů ji skrývalo pohledům. Jelikož jsem následoval královnu všude, kam šla, neb jsem první člen její suity, slyšel jsem, jak říká princezně Conti, kteráž kráčela vedle ní, jak se jí líbí místo samo, vůně jeho květin, vlhkost vzduchu a stálé šplouchání řeky. 'Představuji si,' řekla (s oním zpěvavým španělským přízvukem, který se jí bohudíky nikdy nepodařilo zmírnit), 'že zahrada v Ráji se jí musela tuze podobat.' Až na to,' pronesla princezna Conti, 'že té zdejší chybí nějaký Adam...'"

"A co na tu nestoudnou poznámku odpověděla královna?"

"Ani nehlesla. Až do konce procházky nepromluvila."

"To mlčení lze vykládat dvěma způsoby," řekl jsem.

"Pane hrabě," mluvil Putange, "já vím přinejmenším to, jak je vyložila princezna z Conti. Ložirovala s paní z Chevreuse a lordem Hollandem v paláci, jež konšelé amienští přidělili jako sídlo k odpočinku Buckinghamovi. Již v té době se šuškal, že důvěrnost onoho tria hadů byla veliká a skandální."

"Jsem vám vděčen, přáteli," pronesl jsem, "že jste do toho tria nezahrnul moji nevlastní sestru."

"Podle mého mínění byla princezna z Conti součástí oné pletichy, ale vůbec nebyla původkyní celé hry. V tomto případě se její role omezila na to, že přátelům tlumočila rozhovor, který měla toho večera s královnou v zahradě, vykládajíc jej v duchu svého chápání..."

"Jež v sobě nemá nic z ducha evangelia..."

"Zajisté. V každém případě vím," pokračoval Putange, "že toho osudného večera nebyla s Hollandem, Buckinghamem a Chevreuskou. Možná jí naznačili, že až se vytvoří ony dva páry k procházce zahradou, byla by přebytečná."

"Dva páry?"

"Chevreuska zavěšená do Hollanda, královna do Buckinghamu."

"I hrome! Tak daleko to šlo!"

"Mnohem dál! Trio hadů rozhodlo, tím jsem si zcela jist, že ovoce právě dozrálo, takže toho večera by je měl Buckingham v Rájské zahradě za soumraku očesat."

"Zúčastnil jste se té procházky?"

"Já a několik dalších lidí. To by tak hrálo, abych tam nebyl! Chodil jsem za královnou jako její stín. Bylo to moje poslání a moje povinnost."

"Kdo byli ti ostatní, o nichž mluvíte?"

"Její lékař Ripert, nosič královského pláště La Porte..."

"Co bylo jeho úkolem?"

"Podle ročního období nosil královnin plášť nebo její šál, nebo její vějíř anebo slunečník. Byl s námi také lokaj jménem Datel, který sloužil, bylo-li to třeba, jako skočtam. A konečně jeden šlechtic pan z Jarsu, a několik dam."

"Co tam dělal pan z Jarsu?"

"Náležel ke královnině družině, avšak po pravdě řečeno ani moc nevím, v jaké hodnosti."

"Jak se vytvořily páry?"

"Tím nejjednodušším a zdánlivě nejpřirozenějším způsobem. Při odchodu z domu kráčela královna mezi lordem Hollandem a lordem Buckinghamem, lord Holland po její levici a lord Buckingham po pravici. Paní z Chevreuse šla vedle lorda Hollanda. Všichni čtyři kráčeli v řadě vedle sebe a nenabízeli si rámě. Když se však došlo na místo, kde se cestička zužovala, takže poskytovala místo jen dvěma osobám kráječícím bok po boku, paní z Chevreuse zadržela

Hollanda za paži a královně řekla: „Nechť Její Veličenstvo ráčí jít první!“ A když královna váhala vydat se za soumraku po cestičce lemované z obou stran vysokým živým plotem, ponurým a neproniknutelným, Buckingham jí nabídl rámě, jež přijala. A vnořil se s ní do stínu.“

„Kde jste byl v té chvíli vy? Kde byla, dáváte-li tomu přednost, královnina suita?“

„Bohužel za lordem Hollandem a za paní z Chevreuse.“

„Nemohl jste je předejít?“

„Úzká cestička právě tak jako protokol činily tu věc nemožnou. Bylo by bývalo nutné lorda Hollanda a Chevreusku doslova odstrčit, abych je předešel. Nemohl jsem se k tomu odhodlat. Avšak cítil jsem se nešťastný a neklidný a byl jsem ještě nešťastnější a neklidnější, když jsem zpozoroval, že lord Holland a paní z Chevreuse tuze zpomalili, takže vzdálenost mezi druhým a prvním párem vzrůstala natolik, že brzy se mi v soumraku nedařilo rozeznat královninu bílou suknici s černými pruhy. Lékař Ripert musel mít stejný pocit jako já, neb mi po šeptal do ucha: „To se mi nelíbí!“ Důkaz, že i on dobře pochopil, že pomalost páru, který šel před námi, měla za cíl oddělit nás od královny a poskytnout tak Buckinghamovi t?te á t?te beze svědků. Čím víc jsem na to myslel, tím víc mne svíralo znepokojení vyvolané tak pohoršlivou a tak očividně nastrojenou situací, i sbíral jsem v sobě odvahu přestoupit protokol a předejít pár, jenž mi stál v cestě, když tu rozčísil ticho noci ženský výkřik.

Byla to královna! Už jsem se neudržel. Rozhodnutí přišlo, aniž jsem si je uvědomoval, až na jeho účinek. Vrhel jsem se kupředu, odstrkuje zcela bez ohledu suknici paní z Chevreuse, předešel jsem ji a dal se do běhu po cestičce jako šílený, za sebou jsem slyšel kroky a zaslechl jsem, že Ripert, La Porte, Datel a Jars mne následují. Nedovedl bych říci, jak dlouho ten běh trval, než konečně jsem zahlédl královninu bílou suknici s černými pruhy, pokročil jsem a uslyšel její hlas, který třaslavě pronesl:

„Kdo je tam?“

„Putange, Madame!“

„Och Putangi!“ řekla hlasem, kde se hněv sváril se strachem, „nikdy byste mne byl neměl opouštět!“

„Madame, nemohl jsem dělat nic jiného. Lord Holland a paní z Chevreuse mi zatarasili cestu. Ale Madame,“ otázal jsem se, „co se vlastně stalo?“

„Nic, nic!“ odpověděla slabým hlasem, „podejte mi rámě a doprovodte mne do mých komnat.“

„Drahý Putangi,“ řekl jsem a položil mu ruku na paži, „promiňte, leč ve svém vyprávění zapomináte na Buckinghama. Kde byl? Co dělal?“

„Po pravdě řečeno jsem jej neviděl, pokud se vidět dalo. Svítel měsíc, ale téměř se mu nedařilo proniknout listovím nad našimi hlavami. Usoudil jsem, že se vytratil. Pokud jde o královnu, neotevřela ústa po celý čas, kdy jsem ji vedl do její komnaty, a její paže na mě se neustále třásla. Jakmile se rozsvítily svíce, mohl jsem ji vidět. Byla bledá a udýchaná. Usedla, nebo spíš se sesula do křesla a slabým, leč rozhodným hlasem řekla, že chce být sama. Paní z Chevreuse ji snažně prosila, aby jí dovolila zůstat, ale Anna udělala hlavou „ne“. Počkal jsem, až Chevreuska odejde, a odešel jsem také.“

„Co se podle vás odehrálo mezi královnou a Buckinghamem?“

„Už jsem vám to řekl. Chevreuska jej přesvědčila, že ovoce právě dozrálo a že je může očesat.“

„Ale kam až podle vašeho názoru zašel?“

„Nemohl zajít tuze daleko. Mezi okamžikem, kdy jsem královnu ztratil z očí, a momentem, kdy jsem ji uslyšel křičet, uběhlo velmi málo času.“

„Víte, že moje nevlastní sestra, která se chlubí svou duchaplností, vypráví, že je připravena zaručit se za královninu ctnost „od pasu dolů“, nikoli „od pasu nahoru“. Co si o tom myslíte?“

„Že je to odsouzenihodná drzost, obsahuje však i část pravdy. Je možné, že Buckingham, držící královnu v náručí, pokusil se políbit ji na ústa a sáhnout jí na řadra. Ubouhou královnu musela ta opovážlivost vyděsit. Předtím, aby se přizpůsobila francouzským přítelkyním, tvářila se naoko lehkovážně, což však neodpovídalo její skutečné povaze. V nitru zůstala velice naivní; okouzlena tím, že se jí dvoří tak krásný muž, nahlížela věci jako v románech, jejichž vzorem byla Astrea: milenci andělské jemnosti vyměňovali si tam něžné pohledy a sladká slůvka, leč dál věci nešly...“

„Víte, kdo rozhodl, že se to dobrodružství před králem utají?“

„Vévodkyně z Chevreuse, následujícího dne. Ta prohnaná dáma se obávala, že na sebe znovu přivolá královské hromy a blesky. Avšak královna nechťela ono napadení skrývat před královnou matkou. A udělala dobře, protože se to již dostalo do řeči u dvora. A královna matka byla nadšena, neb ona, která dennodenně oplakávala pozhnané časy regentství, dostala příležitost mít alespoň částčku moci. Učinila tuze šťastné rozhodnutí. Jindřiška Marie odjede příštího dne v doprovodu pana z Buckinghamu a Anna zůstane v Amiensu s ní po celou dobu, než se ona sama dá do pořádku. Jistě však víte, pane hrabě, že podle protokolu měla Anna vyprovodit Jindřišku Marii dvě míle za město a tam se s ní rozloučit.“

„Znám to podivné ustanovení našeho protokolu. Byl jsem při tom, když Ludvík doprovázel svou sestru Alžbětu dvě míle za Bordeaux, odkud princezna jela dál k řece Bidassoa, kde ji očekával infant. Vzpomínám si, jak tehdy Ludvík vystoupil ze svého kočáru, jak vášnivě objímal sestru, kterou už nikdy neměl spatřit, a z očí se mu kutálely slzy jako hráchy.“

„Po odjezdu Jindřišky Marie rovněž někdo plakal, leč vůbec ne kvůli ní. Plakal Buckingham. Následoval královský průvod na koni, a jen Jindřiška Marie nastoupila do vlastního kočáru, seskočil ten komediant z koně a zjevil se jako krásný pekelník u dvířek královského kočáru s obličejem zalitým slzami a snažně prosil královnu, aby mu odpustila; hájil se tím, že jen jeho nesmírná láska ho vyvedla z míry.“

„Co udělala královna?“

„S očima upřenými přímo před sebe zůstala jako z ledu. Na to princezna z Conti, sedící po její pravici, zvolala: „Och

Madame! Jste příliš krutá!"

"Cože? Ta falešnice měla ještě tu drzost udílet královně lekce morálky!"

"No ovšem! Leč bezvýsledně! Královna nevěnovala krásnému lordovi jediný pohled, právě naopak. Dala rukou znamení, její kočár se rozjel a Buckingham zůstal třet uprostřed cesty polykaje slzy, ponížený víc než lišák, jemuž by usekli ocas."

"Modleme se, aby to strohé odmítnutí bylo pro něho konečně poučením!"

"Och pane hrabě! Toho výstředníka nepoučí vůbec nic. Jeho nesmírná samolibost nemohla připustit, aby nějaká žena, byť byla královnou Francie, nepřivolila k tomu, dát se jím zneuctít. Když dorazil s Jindřiškou Marií do Boulogne a nemohl se kvůli zběsilé bouři rovnou nalodit, vymyslel si, možná na radu Hollanda a Chevreusky, že se vrátí do Amiensu a znovu navštíví královnu. Potřeboval k tomu aspoň zdánlivý důvod: byly jím dopisy jeho pána Karla Prvního, jež obdržel v Boulogni a jež chtěl ukázat královně matce.

V Amiensu, kam se tryskem vrátil, královna matka, pro nevolnost upoutaná na lůžko, dopisy přečetla, a ačkoli nebyla žádné lumen, pochopila, že jsou naprosto bezvýznamné a slouží jen jako záminka. Což Buckingham potvrdil vyjadřuje přání navštívit královnu. 'Požádejte ji o to, pane,' odpověděla královna lakonicky.

Královna Anna zůstávala taktéž na lůžku, neb jí právě toho rána pouštěli žilou, a nad tím návratem byla jako u vidění. 'Cože!' pravila, 'on se vrátil?' A s kapkou pokrytectví dodala: 'A já si myslela, že jsme se ho zbavili!' Načež poprosila hraběnku z Lannoy, aby Buckinghamovi řekla, že ho nemůže přijmout, neboť králi nevyhovuje, aby královna dovolovala mužům vstoupit do její komnaty, když se nachází na lůžku."

"A kdo to byl, ta hraběnka z Lannoy?"

"Nejstarší z dvorních dam, která se po svém ovdovění stala vzorem cti a ctnosti. Nedalo se tedy čekat, že by tvrdost odmítnutí zjemnila laskavostí při vyřizování vzkazu. 'Však uvidíme,' odpověděl jí Buckingham, ústa takřka zpěněná zuřivostí, 'pojďme se otázat královny matky, co si o tom myslí! Následujte mne!'"

"Zažili jsme kdy tak zavrženíhodnou nadutost? Choval se u francouzského dvora jako v poražené zemi! Co horšího by byl spáchal, kdyby se s královnou miliskoval?"

"Královna matka byla jako my všichni ohromena, když se vrátil. Nicméně ho vyslechla a vyslechla též paní z Lannoy, která se oháněla zvyklostí a protokolem. Aby to ukončila, královna matka, znavena onou disputací, nakonec řekla: 'A proč by ho královna nepřijala vleže? Vždyť jsem to učinila i já sama!'"

"Než co to má znamenat, pane z Putange?" vykřikl jsem zíraje. "Je to proradnost? Chtěla snad královna matka, aby si její snacha ještě více zadala? Cožpak neviděla rozdíl mezi dvornou návštěvou zestárlé a nepůvabné královny a galantní návštěvou mladé a krásné královny, již se nestoudník už předtím dvořil?"

"V každém případě," pravil Putange, který mi připadal málo ochotný obviňovat královnu matku, "vč byla rozsoudena: uskutečnila se. Buckingham vstoupil do královniny komnaty se vztyčenou hlavou, a přestože jsem se ho snažil zadržet, když chtěl projít zábradlím a vniknout do uličky u lože, odstrčil mne hřbetem ruky a šel dál. Co jsem mohl dělat? Tasit meč? Vždyť v přítomnosti královny by to byla urážka Veličenstva!

V uličce mezi ložem a stěnou bylo dobře třicet dam a obvykle to tam bzučelo jako v úle. Leč když tam pronikl Buckingham, byli byste slyšeli upadnout špendlík. Nicméně když anglický lord postoupil směle k loži, kde ležela královna, poklekl před onou postelí a políbil vášnivě pokrývky vyslovuje zároveň tisíc hloupostí, hluboké ticho ustoupilo stěží potlačovaným výkřikům a všechny pohledy se stočily ke královně, kteráž - bledá a rozechvělá - vypadala, že není stavu dostat ze sebe jediné slovo. Tu přistoupila paní z Lannoy..."

"Díky bohu," skočil jsem mu do řeči, "čekal jsem na její zákrok."

"Byl nanejvýš přísný. 'Mylorde!' řekla, 'není zvykem, aby šlechtic, jakkoli vysoce postavený, klekal před ložem Jejeho Veličenstva, a tím méně, aby líbal jeho pokrývky. Probůh vstaňte a posaďte se!' Zároveň pokynula jedné komorné, která se těžce prodrala mezi dámami a přinesla taburet. Leč Buckingham jí odpověděl tuze povýšeně: 'Madame,' řekl, 'jsem Angličan, tudíž nejsem nucen podrobit se francouzským zvyklostem!' - 'Mylorde!' promluvila znovu paní z Lannoy neohroženě, 'jste nucen je zachovávat, pokud jste ve Francii!' Nato Buckingham pokrčil rameny, otočil se ke královně a jal se k ní promlouvat nejněžnějšími slovy..."

"Jež královna okamžitě přerušila..."

"Nikoli! V tom to právě vězí!" povzdechl si Putange. "Nejdřív jim naslouchala, posléze si však uvědomila pohoršení a ohromení, jež se dalo vyčíst na tvářích přítomných, a tu sama změnila výraz i tón, a vyčítaje Buckinghamovi jeho smělost, poručila mu, leč ne s takovou přísností, jak by byla měla, aby vstal a opustil místnost. Což učinil."

"Takže konečně exit Buckingham!" zvolal jsem. "A kéž Bůh dá, aby jeho čertovské kopyto už nikdy na francouzskou půdu nevstoupilo!"

"Amen!" dodal Putange.

Pozdvihl pohárek s burgundským vínem a připil mi s přáním, aby naše tužba byla Všemohoucím vyslyšena. Také jsem se napil a vylovil koneček prstů kousíček chleba na dně svého pohárku, polovíčku podal jemu a druhou snědl sám. Nevěděl jsem tehdy, že to, co pro nás nebylo ještě než toužebným přáním, stalo se již pro krále a kardinála neodvolatelným rozhodnutím. Byli v tom odhodláni jeden jako druhý tvrdí jako kámen: Buckingham se do Francie nesmí vrátit, byť by si k tomu ve své dětinské tvrdošijnosti vymyslel jakoukoli záminku. Krásný lord byl vzteky bez sebe, že je tak rázně odmítnut, a tu ukázal, jakou duši skrývá pod skvělým zevnějškem. V Anglii se mstil na ubohé Jindřišce Marii, učinil z ní své rukojmí, ponižoval ji a pronásledoval tisícovým způsobem a nakonec ji rozhněval s Karlem I. Načež si vzal za záminku onu rozepří samu a žádalo návrat do Francie s Jindřiškou Marií (která si tolik přála znovu se setkat se svou matkou) zaručuje se, že bude-li jeho žádost přijata, smíří francouzskou princeznu s jejím anglickým manželem. Mrzká podlost takového vydírání Ludvíka notně zhnusila: žádost, stejně jako ty předešlé, byla zamítnuta. Buckingham došel tak daleko, že byl přesvědčen, že je mu všechno dovoleno, včetně lásky francouzské královně, a

možná dokonce i to, aby ji přivedl do jiného stavu. A že mu bylo odmítnuto, co mu náleží, vyvolalo u něho zavlou nenávist, v zahořklosti omílanou a přemílanou, nejenom k Annině švagrové Jindřišce Marii - žel v dosahu jeho drápů -, leč rovněž k anglickým katolíkům, jejichž perzekuce v Anglii zesílila, a především k Ludvíkovi, Richelieuovi a francouzskému království.

Zvláštní to cit u muže, jenž jménem dvou králů usiloval o manželství s Francouzkou jednak proto, aby zabezpečil Anglii proti španělskému napadení, jednak proto, že doufal, že naše jednotky pomohou falckému hraběti, zeti Jakuba I., získat zpět jeho falckrabství.

Nu a dva roky po události v Amiensu se okolnosti nezměnily. Španělsko zůstávalo pro Anglii stále stejně nebezpečné a rozkouskovaná Falc byla stále v rukou spojenců německého císaře. Pouze Buckinghamova nálada se změnila. Jeho malá osobní rozmrávka s Ludvíkem převážila nyní nad velkými zájmy státu, jehož byl ministrem. Učinil rozhodnutí - a přiměl k němu Karla I. - v pravém slova smyslu neuvěřitelné: přiklonil se zničehonic na druhou stranu, shromáždil početnou flotilu a vytáhl proti svému francouzskému spojenci na pomoc rebelantským hugenotům z La Rochelle, kteroužto intervencí vystavil Ludvíka, jeho lodě a jeho vojska nejvážnějšímu nebezpečí. Malá dětinská kauza měla tudíž dalekosáhlé důsledky. Neprozřetelná královna, zklamaný svůdce - a francouzské království se dostalo do křížku s armádou, hroživou, leč nikoli neporazitelnější než ta, která kdysi zaútočila na královnu Alžbětu I., ale to předbílám a zatím ještě nenastal - ani zdaleka - čas podat o tom zprávu.

* * *

Sličná čtenářko, je možné, že v některém koutku či romantické skrýši svého srdce jste se cítila zklamána bídou postavou, již se na těchto stránkách stal vévoda z Buckinghamu, neboť takto jej obyčejně nevykresluje lidová představitost, která - jakmile jde o nějakého vévodu a královnu - napájí se sny více než skutečností. Nicméně ať už chcete či nechcete, buďte ujištěna, že moje vyprávění je založeno na nenapadnutelných svědectvích, jakými se nemohou holedbat báčorky, jež se vlichotily vašemu dívčímu snění. Ne že bych pohrdal těmito svůdnými povídačkami, v kterých jsem sám kdysi nacházel takové potěšení. Leč všechno ve svůj čas: je čas na snění a jiný mnohem později v životě - na to, abychom nacházeli velké duchovní uspokojení a snad i zrno moudrosti v pravdivých skutečnostech.

Zakrátko po svém rozhovoru mezi čtyřma očima s panem z Putange měl jsem příležitost setkat se s Fogacerem, kterého vám už nemusím představovat, neb se jako současník mého otce několikrát objevil v jeho i mých Pamětech. Je to svěží a čilý sedmdesátník jako markýz ze Sioraku, jen jeho vlasy jsou dnes spíše sůl než pepř. A jeho dlouhá pavoučí postava se také poněkud zakulatila, aniž v čem narušila životní sílu tělesnou a bystrost jeho ducha.

Od časů, kdy byl na lékařském učení v Montpellieru spolustolovníkem mého otce, změnil se tuze ve svém nitru i chování. Sodomita a ateista za svých mladých let, vystavující se velikému nebezpečí, že jej promění v popel na hranici, vrátil se v zralejším věku k čistším mravům a k náboženství našich otců. Zašel ve své konverzi ještě dál, stal se knězem, a jelikož v tomto stavu vzhledem k svým ohromným schopnostem rychle a velkými kroky postupoval, je dnes kanovníkem chrámu Matky boží v Paříži a tajným radou nunciovým, pokud tato tajnost není, alespoň v církvi, il segreto di pulcinella.*

Neuplynul týden od doby, co jsem ubytoval pana z Putange ve svém domě v Bourbonské ulici a měl s ním rozhovor, který jsem vypověděl výše, když jsem se setkal s Fogacerem u svého otce v ulici Na Rozkvetlém lánu, kde býval hostem nejméně jednou týdně. Mluvil se tam o všem možném, najmě o vstupním hrádku, jež mi král doporučil vybudovat na místě, kde hlavní přístup k mému panství odbočuje z velké cesty do Montfort-l'Amaury. A čtenář už ví, že za svého pobytu v Orbieu strávil jsem většinu svého času tím, že jsem se snažil zjistit nejvhodnější místo pro jeho výstavbu a také cenu stavby, váhaje ještě zbavovat svůj měšec peněz, abych vybavil své panství opevněním, jež se sice zdálo velice užitečné, leč jediné v celém sousedství.

"O důvod víc!" mnil kanovník Fogacer se svým pomalým křivým úsměvem a malým šelmovským třípytem v oříškově hnědém oku. "O důvod víc! Vstupní hrádek vám bude dělat čest ve vaší provincii a budete přešťasten, až sdělíte Ludvíkovi, že jste ho konečně postavil..."

Čemuž jsme se všichni tři zasmáli, tolik se nám zdálo, že ona poznámka seděla. Potom jsme se v řeči dostali k Buckinghamovi, což nebylo nijak udivující, neb ve městě i u dvora se netlacho než o něm. A ačkoli byl Fogacer ve svých výrocích krajně opatrný, řekl dosti, aby mne přesvědčil, že nuncius bylo události v Amiensu zpraven právě tak dobře jako já po vyprávění pana z Putange: napovídá to mnohé o péči, jakou vatikánská diplomacie věnuje výběru svých vyslanců.

"Rád bych věděl," uvažoval nahlas můj otec, "protože mi to vskutku vrtá hlavou, co se asi tak odehrává v mozečku muže, jenž jako první ministr své země snaživě vyjednává manželství a spojeneckou smlouvu s králem velkého sousedního království, a zároveň se mu pokouší nasadit parohy a zneuctit jeho královnu. Podle mne je v tomto chování něco tak rozporného, tak šíleného a tak hloupě zlovolného, že se to nedá vyložit zákonitostmi rozumu."

"Příteli," namítl Fogacer a jeho obočí vylétlo přitom k spánkům (ale jelikož dnes bylo čisto čistě bílé, vůbec mu to již nedodávalo onen mefistofelský vzhled, jaký míval předtím), "vás omyl spočívá v tom, že si toto chování chcete vyložit zákonitostmi rozumu, a ono se dá vyložit pouze jako vrtochy bláznovství. Nicméně samy ty vrtochy podléhají nějakým zákonitostem, nebo lépe řečeno konstantám, takže je nacházíme u osob náležejících ke zcela určitému druhu lidí."

"Tisíc láter!" ozval se otec, "nepovídejte mi, že jste na tomto světě poznal ještě jiného Buckinghamů!"

"Ovšemže ano! Poznal jsem ho v Madridu, kamž jsem následoval v roce 1621 nuncia, už bych nedovedl říci, za jakým účelem. Jmenoval se don Juan z Tassis, hrabě Villamediana, a Buckinghamovi se podobal tak výrazně svou krásou, svými způsoby a chováním i intrikami, že byste ho byli považovali za jeho dvojníka, a jak víte, není dvojníka než ďábelského... Žil u dvora Filipa Třetího Španělského."

"Toho, co zemřel před čtyřmi roky," zeptal se La Surie, "zanecháváje po sobě jako vdovu nejstarší z Ludvíkových

sester?"

"Nejstarší a také nejkrásnější,"* řekl jsem.

"Právě u tohoto Filipa," odpověděl Fogacer, "a don Juan z Tassis byl opravdovým klenotem jeho dvora. Tuze krásný, tuze vznešený, tuze bohatý, oslíval Madrid svými nádhernými obleky, šperky, kočáry a koňmi. Byl to také velký svůdce, který však měl potěšení pouze v dobývání, nikoli z vlastnění, neboť jen co nějakou dámu získal, opustil ji. Navíc opovrhoval vdovami, byť byly mladé a krásné, a vrhal se jenom na vdané ženy nebo panny, protože v tom případě honra jeho oběti a honra její rodiny tím byla navždy pošpiněna..."

"Co to znamená honra?" zeptal se La Surie.

"Čest, Miroule," řekl otec, "čest! A ta nejchoulostivější ze všech: čest kastilská!"

"Dá se tedy předpokládat, pane kanovníku," řekl La Surie, "že otcové, bratři a samozřejmě manželé se za zhanobenou čest hleděli pomstít."

"Vskutku se o to snažili. Což donu Juanovi poskytovalo potěšení navíc: potěšení je zabít. Kromě toho, že byl tuze statečný, nebylo v Kastilii lepšího šermíře nad dona Juana z Tassis."

"Rozumím-li tomu dobře," podotkl jsem, "potěšení, s nímž se věnoval tomuto druhu jednání, bylo potěšením pýchy a ničení. Zostudil čest nějaké ženy a posléze připravil o život její mstitele."

"Pýcha," řekl Fogacer, "pýcha stála nade vším. Proto také vrhal se don Juan na honru nejvýznamnějších španělských rodin a nakonec, ve svém šílenství, na honru svého krále."

"Jakže?" zvolal můj otec. "On se vrhl taky na královnu? Na naši Alžbětu Francouzskou? Nevěřím svým uším."

"Musíte pochopit, že Alžběta požívala v Madridě nesmírné vážnosti. Za prvé proto, že byla královnou Španělska, potom proto, že byla dcerou Jindřicha Čtvrtého, a nakonec i proto, že byla Francouzka. Španělský lid ji ostatně nazýval francesa, jako by na světě byla jedinou ženou hodnou být takto nazývána. Zkrátka don Juan z Tassis se francese horlivě dvořil, zdá se však, že bez valného úspěchu. Vrhł se tedy na doňu Francisku z Tavora, již se v Madridě říkalo hermosa portuguesa, protože pocházela z Lisabonu."

"A proč obletoval tuto dámu?"

"Protože byla milenkou krále. A u ní měl, zdá se, větší úspěch než u francesy."

"Jelikož šlo o honru krále, byl to přece jen poloviční úspěch," poznamenal La Surie.

"Ano, leč z toho polovičního úspěchu," pokračoval Fogacer, "chtěl don Juan z Tassis udělat podvodně úspěch úplný tím, že uveřejnil milostnou báseň, kterou věnoval s rafinovanou proradností Francelise."

"V čem je ta proradnost?" otázal se otec.

"Francelisa mohla označovat právě tak dobře Francisku, královu milenkou, jako francesu, jeho manželku..."

"A co z oněch dvojsmyslných narážek vyplynulo?"

"Dona Juana z Tassis někdo zapíchl kordíkem, když jednou večer vystupoval z kočáru."

"Královi muži?"

"Ale kdeže. Filip Třetí zemřel rok předtím. Jenomže zástup zneuctěných žen a rodin mstitelů byl dlouhý..."

"To dopadlo dobře," pravil La Surie. "Zlovolník je srovozen ze světa a zmocní se ho peklo."

"Och!" udělal Fogacer. "V případě dona Juana z Tassis byl trest horší než peklo."

"Co to znamená, pane kanovníku?" smál se otec. "Co jsem to slyšel? Takhle že mluví kněz? Což je horší trest než péci se v pekle napichnutý na rožen sedmdesáti sedmi d'ábly?"

"Pro španělského granda je něco horšího," pronesl vážně Fogacer.

"Jeho dobrá pověst, navždy pošpiněná."

"Což nebyla již pošpiněná," zeptal jsem se, "jeho zločiny?"

"Ale kdeže! Svést nějakou dívku a zabít mstícího se bratra není v očích světa než bravura, která caballerovi dodá lesku. Leč to, co madridská policie o donu Juanovi objevila několik měsíců předtím, než byl probodnut, bylo mnohem hanebnější."

"A co objevila?"

"Don Juan byl uznávaným velmistrem sodomitů, těch nejzazobanějších, s nejvyšším šlechtickým titulem ve Španělsku, a ve svém paláci pořádal nejskandálnější noční slavnosti, kde byl ,neomluvitelný hřích' - tak o tom promlouvá moje církev," pokračoval Fogacer se sklopenými očima - "provozován na veřejnosti se všemi ďábelskými úchylkami, jež se k němu mohou vázat..."

Po těchto slovech se rozhostilo ticho, neb ani otec, ani La Surie, ani já jsme je nechtěli komentovat, Fogacerova minulost bylať nám všem třem dobře známa, než byli jsme si vědomi velké dobroty jeho povahy, a zdálo se nám tudíž nemožné spojit jakýmkoli způsobem krutost takového Buckinghamu nebo dona Juana z Tassis s minulými mravy Fogacerovými.

"Kanovníku," pronesl nakonec otec, "nejste vůči těm, jinž se říká ,sodomité', trochu tvrdý? Měl jsem velmi drahého přítele - a je jím dodnes -, který projevil mimořádnou jemnost a laskavost k mé Angelině ve chvílích, kdy jsem ji trápen pochybami o ní opustil."

Fogacer se začervenal dojetím při připomínce oné vskutku bratrské úlohy, již sehrál u Angeliny, když byla sklíčena otcovým podezřením. Potom se ze svého dojetí postupně vzpamatovával a řekl s dlouhým, jakoby zakřiveným úsměvem a s jiskřičkou v hnědém oku:

"Příteli, nejednejte se mnou, probůh, v rukavičkách. I v časech svého sodomitství miloval jsem vždycky ženy v jejich mravní podstatě, a přestože moje náklonnost k nim nešla dál, nikdy jsem žádné z nich neublížil. Ale jsou sodomité a sodomité, a mnozí z těchto druhých předstírají, že mají ony ,zvláštní živočichy' rádi, ačkoli k nim svými přirozenými sklony nejsou ani v nejmenším přitahováni. Hnusný podvod, neboť don Juan, Buckingham a řada dalších z téhož těsta i u našeho dvora vedou tajný život, a přitom si vytvářejí pověst sukníčkářů, zatímco jediné potěšení, jež z žen mají, je v

tom, že za svou neschopnost je milovat se mstí jejich zneuctěním."

KAPITOLA ČTVRTÁ

Vzpomeňme si: Ludvík nepovolal Richelieua do své rady bez vnitřních rozporů způsobených obavami, nedůvěrou a podezřeními: bál se, že ho jeho geniálnost bude tyranizovat. Byla-li tu nějaká tyranie, byla jemná, pokorná a hladivá, přičemž Jeho Veličenstvo bila do očí především jedna skutečnost: kardinálova naprostá oddanost obecnému prospěchu, která byla do jeho titánské dřiny vepsána ohnivými písmeny.

Byl do své práce zapřažen od rána do večera, ba déle než do večera, protože hned počátkem noci se probouzel a znovu se ujímal svých úkolů. Zavolal tajemníky, neboť myšlenky se mu rojily v hlavě příliš rychle, než aby měl čas je zapisovat, a tak je jednomu z nich diktoval, zatímco ti druzí dva čekali, až na ně dojde řada, a podřimovali na svých židlích tak tvrdě, že z nich mnohdy spadli. Po dvou nebo třech hodinách toho pekelného tempa dopřál si kardinál krátký spánek, potom se sám od sebe probudil a pustil se znovu do práce až do svítání. Řekl bych, že spal po chvilkách a úryvkovitě a vsadil bych se, že i ve spánku jeho neúnavný mozek rozemílal žeň skutečností, již získal ze svých průzkumů, aby z ní vyválel chléb, jež následujícího dne přinese jako dar králi.

Tyto takřka zruční návyky denní a noční dřiny byly brzy známy urbi et orbi* a mnoho lidí si kladlo otázku, v čem spočívá úkol natolik obrovský, aby spolykal tolik času. Pamatuji se, že mi tuto otázku položil pan z La Surie, když jsem ho navštívil v našem domě Na Rozkvetlém lánu, kde ho otec musel nechat samotného, dostalť spěšný list od Angeliny, žádající ho, aby přijel bezodkladně na své panství U Osekaného dubu v Montfort-l'Amaury. Ubohý Miroul byl zoufalý, že ho nemůže doprovázet, neb ho postihla jeho obvyklá choroba: "synoviální" horečka, kterou dostával třikrát čtyřikrát do roka, trvala tři čtyři dny, a jak přišla, tak odešla: nevysvětlitelné. Kdybyste se byli dotázali některého z našich slavných lékařů, byl by vám řekl, že synoviální horečka je "horká nemoc přicházející od srdce", nebo také "porucha tělesných šťáv", nebo také - učeněji: "úsilí přírody spálit zkažené tělesné šťávy". A byl by vám předepsal léčbu podle právě vládnoucí módy: pouštění žilou, "kteréžto tělu umožňuje vyrobit novou krev poté, co se z něho vypustila krev zkažená".

Leč můj otec podobně jako Fogacer a jako všichni, kdož studovali u proslulého ctihodného doktora lékařství Rondeleta na lékařském učení v Montpellieru, pokládal pouštění žilou za lék nezpůsobilý a nebezpečný, zavlečený k francouzskému dvoru italskými šarlatány. A Miroul měl velké štěstí, že ho léčil pouze můj otec nebo v jeho nepřítomnosti Fogacer, kteřížto - jeden jako druhý - předpisovali lék, jemuž se říkalo "jezuitský prášek" a prodávalo ho s věru velkými zisky právě ono tovaryšstvo, které jej vyrábělo z kůry peruánského stromu jménem quinaquina.* Ona meducína srážela teplotu na obvyklou úroveň během jediného dne, otec však z opatrnosti nařizoval pacientovi pokračovat v užívání prášku ještě týden, ale v postupně se zmenšujících dávkách, zůstat na lůžku v dobře vyhřáté místnosti, lehce jíst, víno nahradit odvary z bylin a jednou denně si dát celé tělo třít lihem, "aby se posílily tělesné šťávy".

Tu se stalo, že dopuštěním nejpříznivější z náhod pan z Putange, jenž díky královně znovu nabyl svého úřadu podkoního domu Jejho nejmilostivějšího Veličenstva, opustil můj dům v Bourbonské ulici právě toho dne, kdy synoviální horečka upoutala pana z La Surie na lůžko. Takže Žaneta, která přišla o práci u pana z Putange a nalezla útočiště a bytování v našem domě v ulici Na Rozkvetlém lánu, vnesla tam zároveň se svou svěží tvářičkou nedostižnou dovednost v umění masírování a frikke.

Přišel jsem do našeho domu, právě když své umění prováděla na odhaleném těle Miroula, ležícího na břiše na svém loži. "Kdo je tam, Žaneto?" zeptal se La Surie a snažil se otočit hlavu ke dveřím, které jsem otevřel.

"To k vám přichází na návštěvu pan hrabě z Orbieu, pane rytíři," odpověděla Žaneta radostným hlasem a silně přitom zatlačila oběma rukama na Miroulova bedra.

"Nech toho, Žaneto, já hned vstanu!"

"Nikoli, pane rytíři!" řekla Žaneta a lehce se zasmála. "Frikce je frikce! A teprve jsem začala! To by tak hrálo, abych neuposlechla pana markýze! Vím, co mi bylo uloženo, a na mou věru to dodržím!"

"Jen zůstaň ležet, Miroule!" řekl jsem i já. "Žaneta má pravdu, kůže ti začala teprve lehce růžovět. Pokračuj, Žaneto, poroučím ti to! Pokud jde o mne, posadím se bez okolků tady na stoličku a ani se nehnu, abych nerušil kouzla Hippokratovy služebnice."

"Kdopak je ten pán, co jsem jeho služebnice?"

"Hippokrates byl praotec lékařů," odpověděl La Surie, jenž rád dával najevo své vědomosti, neboť se mnohému naučil sám, a to až po latinu: obdivuhodný to výkon, protože v patnácti letech, když si ho otec vzal k sobě, neuměl ani číst,

ani psát.

Jak jsem slíbil, zůstal jsem způsobilě sedět na stoličce a celou dobu, co trvalo masírování, jsem ani nehlesl, zato tím víc jsem přemýšlel, například že by to pro mne bylo obrovské pokušení ocitnout se na Miroulově místě, neboť Žanetiny ruce byly tak vábívé, tak zkušené. Leč La Surie nebyl udělán z téže vznětlivé látky jako můj otec a já, a navíc byl nezdolně věrný své Florině, kterou vydral z rukou Svaté ligy za smutně proslulých dnů Svatého Bartoloměje, pak si ji vzal a byl do ní tak zamilován, že žádná jiná žena, byť to byla nějaká Dalila, by ho do svých sítí nepolapila.

Je však pravda, že s manželkou měl dosti často neshody, protože ona dáma žila na svém malém sídle La Surie, jež sousedilo s panstvím U Osekaného dubu, a hořce si stěžovala, že ho vidá málokdy a že La Surie raději než s ní tráví čas s markýzem ze Sioraku, jenž byl opravdu pro Miroula zároveň otcem i bratrem, neboť když ho markýz vyrval z chřtánu smrti, byli stejného věku a od té doby, zatímco jim ubíhající roky bělely vlasy, stali se z obou ne už pán a služebník, ale důvěrní a nerozluční přátelé.

Masírování, pro Miroula jistotně notně vzpružující, konečně skončilo a Žaneta mu pomohla natáhnout noční kamizolu a neopominula přitom pokradmu na mne zamrkat a hodit očkem, což by si byla nikdy nedovolila v Orbieu, ani potají, tolik se bála Lojzky, kterážto při střežení mého okolí měla sto očí jako Argus.

Miroul Žanetě poděkoval s obvyklou zdvořilostí a ona mu poděkování vrátila s úklonou tak hlubokou, že tím poskytla pohled na výstřih, jaký by byla Lojzka v Orbieu nesnesla a jež Žaneta zřejmě zvětšila v době, kdy sloužila u pana z Putange. Leč La Surie nic z toho nepostřehl, neb již ulehl, ne že by byl malátný, ale protože chtěl do posledního písmene poslouchat, co předepsala lékařská fakulta. Nedovedl bych říci, jestli mu líh a tření těla "posílily tělesné šťávy", jak si to myslel markýz ze Sioraku, než jeho oko bylo jiskrné a řeč jako vždy tuze zkoumavá.

"Pane synovče!" pravil (jeho "synovcem" jsem nebyl, ale byl to kompromis mezi "pane hrabě", což se mi zdálo příliš obřadné, a "Petře Emanueli", což se zase jemu jevilo jako příliš důvěrné), "jsem vám neskonale vděčný, že navštěvujete ubohého neduživce, který na vás právě myslel, nebo přesněji řečeno myslel na kardinála, o němž všichni vyprávějí, že pracuje ve dne v noci. Není-liž to překvapující u člověka, který o sobě říká, že je křehkého zdraví? A co má tady na práci, že mu to zabírá tolik času?"

"Drahý Miroule," usmál jsem se, "na kterou z těch dvou otázek mám podle vás odpovědět nejdříve?"

"Přece na obě!" zvolal La Surie s malým láskyplným zajiskřením v hnědém oku, zatímco jeho modré oko zůstávalo chladné.

"Nuže tady jsou moje dvě odpovědi: kardinál trpí nespočetnými chorobami, z nichž ta hlavní - ostatně jako u krále - je krajní nervozita zdvojnásobená takřka strašlivou netrpělivostí. Ale tyto choroby v ničem nenarušují jeho víru ve vlastní poslání a v důsledku toho jeho pracovní schopnosti. A jelikož naše království nemá archivy, kardinál píše na všechny strany: ministrům, velvyslancům, guvernéřům provincií, aby bylo všem zpraven."

"Co to znamená?" řekl La Surie otvíraje doširoka oči. "Naše království nemá archivy?"

"Obzvláště v zahraniční politice. Ale což jsem vám to už neříkal?"

"A čím je to?"

"Nevím. Možná že se to táhne od Jindřicha Čtvrtého, kterýž míval zasedání rady kdekoli a často v chůzi, ve svém pokoji nebo v zahradách a na nádvořích Louvru, nebo za války ve svém stanu. Tím pádem navykli si ministři - kromě Sullyho, jenž udržoval účetnictví státu ve skvělém pořádku - nikdy nic nepsat. Kardinál, ten zapisuje všechno, i fakta, i soud, jaký z nich vyvozuje, a navržená řešení."

"A pro koho to zapisuje?"

"Přece pro krále."

"I když se král nachází v Louvru?"

"V tom případě mu podá ústní zprávu. Leč uchová si obezřetně písemný doklad."

"A proč?"

"Aby ho král jednoho dne neobvinil, že učinil nějaké rozhodnutí bez jeho vědomí."

"A když je král na cestách, buď ve válce, nebo na lovu?"

"Richelieu mu posílá denně a mnohdy dvakrát denně podrobné hlášení o nastalých otázkách a rozhodnutích, jež je nutno učinit."

"A král je čte?"

"Okamžitě, a právě tak podrobně, jako byla sepsána."

"Och!" udělal La Surie. "Jak mne to dojíímá a jak se mi to líbí! Až doted' jsem se domníval, že Ludvík věnuje příliš času lovu a ne dosti státní správě."

"Bylo to tak, Miroule, leč už tomu tak není. Richelieu to vše změnil. Kdyby udělal jen to, že Ludvíka naučil věnovat se víc práci, již i tak by království prokázal velkou službu."

"Ale že je to pro Ludvíka ta nejotravnější robota?"

"Vůbec ne: je v sedmém nebi. Konečně má pocit, že panuje, aniž se před ním něco skrývá, aniž mu co unikne. Jakmile mu kurýr odevzdá Richelieuův balíček s hlášením, jeho tvář se změní. Usedne ke stolu, přečte řečené hlášení, aniž přeskochí jediný řádek, potom čte znovu stránku po stránce a dělá na okraji poznámky, a nakonec napíše několika slovy svá rozhodnutí."

"Cože? On píše? On nediktuje?"

"Ne, vždycky píše. Asi proto, aby to zůstalo "secrétissime" (nejutajenější) - slovo vytvořené kardinálem. A ke své zásilce - neboť balíček pošle zpět téhož dne nebo nazítří - připojí pro Richelieu dopis, v němž někdy svá rozhodnutí podrobně rozvádí."

"On píše!" vzkřikl La Surie. "Král sám píše! Rex ipse," opakoval latinsky, jako by chtěl zesílit svůj obdiv. "Ale řekněte mi, prosím vás," oči mu šízravou zvědavostí takřka lezly z důlků, "řekněte mi, prosím vás, synovče, jaké má písmo?"

Viděl jste je? Jak vypadá?"

"Ano, viděl jsem je nejednou. Je vysoké, protáhlé a pečlivé."

"Elegantní?"

"Vysoce elegantní. Jak víte, Ludvík tuze dobře kreslí."

"A co jeho pravopis?"

"A už jsme u toho!" smál jsem se, věda jako každý druhý v našem domě v ulici Na Rozkvetlém lánu, že v tomto bodě mohl La Surie poučovat doktora ze Sorbonny a že v tom, jako v latině, spočíval jeho triumf a sláva. "Nuže, řekl bych, milý Miroule, že Ludvíkův pravopis je o mnoho lepší než pravopis mé rozmilé kmotřičky, leč mnohem horší než váš..."

"Například?" ptal se žádostivě La Surie s malým zábleskem v modrém oku, ale okamžitě sklopil víčka a tvářil se mírně a skromně.

"Ludvík například nezdvojuje souhlásky ve slovech, kde to Vaugelas pokládá za nutné. Píše ‚appeler‘ jen s jedním pé."

"To je nepatrný hříšek," pravil La Surie, kterýž by ho nebyl shledal nepatrným, kdyby jej objevil v některém mém dopise. "Nakonec," dodal shovívavě, "ve slově ‚rappeler‘ se dvě pé nevyslovují. Není to dojemné?" dodal po chvilce mlčení. "‚Rappeler‘ s jedním pé! Od nynějška už to nebudu psát než takto."

"Ovšem, milý La Surie," řekl jsem s úsměvem, "nechtěl bych, abyste si myslel, že král a kardinál jsou ve spojení jen písemně. Když král pobývá v Louvru, Richelieu se s ním vidí každý den."

"A kde se s ním setkává?"

"Jak kdy. Někdy v komnatě Jeho Veličenstva, někdy v jeho knižním kabinetě, někdy dokonce v kardinálově komnatě, když kardinál trpí svými strašlivými migrénami, které ho upoutají na lůžko s hlavou omotanou mokkými obklady."

"Než jak to víte?" podotkl La Surie.

"Ale no tak, cožpak nevíte, že patřím od dětství ke králově družině a že ho vůbec neopouštím, leda když jsem v Orbiu?"

"A vy jste tam, i když jedná s Richelieuem?"

"Král si to tak přeje a kardinálově není proti mysli, že rozhovoru z očí do očí je přítomen poctivý svědek, který chce jen jeho dobro."

"Pane hrabě," řekl La Surie, jenž jako by váhal oslovit mne nyní ‚synovče‘, není-liž to pro vás obrovská zodpovědnost nosit v sobě všechna ta tajemství?"

"Ale vůbec ne," odpověděl jsem s úsměvem. "Moje mysl je tak utvořená, že v téže vteřině, kdy je slyším, je zapomenou... Avšak," dodal jsem, vida, jak se na poctivé tváří La Surieho objevuje nejprudší zklamání, "jakmile král učiní rozhodnutí, jeho provedení skončilo a událost je za námi, je možné, že někdy si pamatuji nějakou bezvýznamnou drobnost, která dokazuje kardinálovu úžasnou obratnost při přesvědčování krále, když jde o obzvláště závažné rozhodnutí. Chcete, abych uvedl nějaký příklad, samozřejmě pod rouškou tajemství?"

"To bych byl tuze rád," řekl La Surie rozechvělým hlasem. "Nuže, jistě si vzpomínáte na události kolem Valtelliny, průsmyku mezi Itálií a německým císařstvím. Španělští Habsburkové se průsmyku zmocnili násilím, postavili pevnosti na jeho obranu, a jelikož francouzský král na ně činil tuze velký nátlak, aby průsmyk vrátili našim spojencům Graubündeňanům, Španělé zaujali machiavelistický postoj..."

"Vím o něm. Předali držení pevností papežovi a ten poslal vlastní vojáky, aby je hlídali."

"A nyní, milý Miroule, něco, o čem nevíte. Ludvík váhal: on, nejkřesťanštější král, má vyslat svá vojska dobýt na papežských vojácích zpět pevnosti, aby je vrátil komu? Protestantským Graubündeňanům...! I diskutovalo tom s Richelieuem, který mu předestřel nejuplněnější a nejpřesnější historické expozé o Valtellinské záležitosti s jasností, metodou a jazykovou vytríbeností, jakou má jen on. Nicméně král ještě váhal. Neboť v té věci šlo o mnoho...! Nejkřesťanštější král napadá papeže! A tu přišel Richelieu na argument, jenž možná nebyl rozhodující sám o sobě, ale byl rozhodující pro krále: ‚Sire,‘ řekl, ‚pakliže odstoupením markyzátu Saluzzo ztratila Francie v Itálii tolik ze své dobré pověsti a vážnosti...‘"

"Kde se, synovče, nachází markyzát Saluzzo?"

"V Piemontu, přímo pod Alpami. Je to ‚brána‘ nebo ‚průsmyk‘ jako Valtellina. Umožňoval Francouzům snadný přístup do Itálie. Tento markyzát anektoval náš Jindřich Druhý, ale naneštěstí o něj jeho syn Jindřich Třetí přišel v důsledku nepokojů Svaté ligy. Mám se vrátit ke slovům Richelieuovým?"

"Buďte tak laskav."

"Zopakuji je od začátku. ‚Sire, pakliže odstoupením markyzátu Saluzzo ztratila Francie v Itálii tolik ze své dobré pověsti a vážnosti, jakou další újmou by utrpěla, kdyby zhrdla tím, co jí ještě ze spojení s Itálií zbývá! Znamenalo by to přimět ji, aby se podrobila rakouské dynastii, a vydat ji napospas drápům orla tam, kde dříve dýchala vždy ve stínu lilí.‘"

"Jaká nádherná věta!" vykřikl La Surie. "Jaká krása výrazů! A ta poetická jiskra!"

"Ano, vskutku! A jak by byl Ludvík, který má čest v těle, mohl odolat takové vzletnosti? Nicméně..."

"Nicméně?"

"Tato obratná vzletnost, drahý Miroule, hřeší opomenutím... V roce 1601 - téhož roku se narodil Ludvík - mohl Jindřich Čtvrtý, tehdy na vrcholu moci, požádat a bez boje markyzát Saluzzo dostat... Raději vyžadoval jako náhradu Bresse, Bugey a kraj Gex... A nevím, zda to byl špatný obchod..."

Nastalo ticho, během něhož na mne La Surie pohlížel svými různě zbarvenými očima, přičemž jedno z nich nejen barvou, ale též výrazem jako by vždycky protiřečilo tomu druhému. Takže jsem měl dojem, že v tom protikladu je jakási tíseň.

"No tak! No tak, příteli!" řekl jsem, "myslíte si, že Richelieu jednal nesprávně, když zatajil část pravdy ve prospěch druhé části, také pravdivé a neskonale naléhavější, jež si vyžadovala zásah ve Valtellině, aby tam dvojhavý orel, i když pod papežovou záštitou, nemohl nadále setrvávat?"

"Máte pravdu, pane hrabě!" řekl La Surie. "A tisícere díky za to, že jste mi nevolnost zpříjemnil tím vyprávěním, jehož ‚podstativní jádro‘, jak říká Montaigne, si budu dlouho pamatovat."

Nechtěl jsem Miroulovi kazit radost upozorněním, že jeho citát není z Montaigne, ale z Rabelaise, a rozloučil jsem se s ním, neb se připozdívalo; nechtěl jsem se vracet tak pozdě do svého příbytku v Louvru, protože pařížské ulice nebyly v noci bezpečné ani v kočáře, i požádal jsem Franze, aby poručil některé komorné ustlat mi v pokoji mého dětství.

"Pane hrabě," promluvil La Surie, "ještě na slovíčko, než odejdete. Budte té lásky a řekněte mi znovu tu nádhernou kardinálovu větu, abych si ji uložil do kapsáře paměti, a tím ji navždy uchoval."

"Nuže, zní takto: ‚Nezasáhnout ve Valtellině‘ (to, drahý Miroule, jen na upřesnění toho, co předchází), by znamenalo přimět Itálii, aby se podrobila rakouské dynastii, a vydat ji napospas drápům orla tam, kde dříve dýchala vždy ve stínu lilii..."

* * *

Po večeři, při níž jsem byl u stolu sám, neb La Surie zůstal na loži a musel se spokojit se svými polévkami, bylinkovými čaji a druhou špetkou jezuitského prášku váženého na jemňounkých váhách - jezuité ho totiž prodávali tuze draho -, odebral jsem se do svého pokoje a oblečený se vrhl na postel, protože jsem měl dlouhý den. Avšak neusnul jsem okamžitě, tak na mne dolehly vzpomínky z dětství - na Geneviévu ze Saint-Hubert, již jsem v pěti letech políbil nahou paži, když hrála na spinet; na Frederiku, s níž jsem se dělil o teplý prs kojné a potom o postel až do puberty, doby to pro mne spíše neblahé než příjemné, protože můj otec tehdy z opatrnosti rozloučil náš společný spánek a přerušil naše malé noční hrátky, kteréžto - přestože něžné - nebyly vždy tak sourozenecké, jak by si byl přál můj zpovědník; a nakonec jsem myslel na Tonku, s níž jsem vstoupil do věku muže s mužskou pýchou a neskonálním okouzlením ženským tělem, "jež tak jest něžné, hladké, vzácné a sladké".

Tomu verši naučil jsem se ve dvanácti letech u Francoise Villona a od těch časů mi nikdy nepřestal znít v paměti.

Poté co jsem si vzpomněl na Tonku, zachmuřil jsem se a opět jednou jsem pocítil, že každý návrat do minulosti, ať byla jak chtěla šťastná, obrátí se vždycky v melancholii. Tím víc se mi ulevilo, když někdo jemně zaťukal na dveře. Řekl jsem dále, objevila se Žaneta, zavřela za sebou a řekla mi nevinným hlasem:

"Pane hrabě, přišla jsem vás odstrojit."

"A jak jsi věděla, že ještě nejsem svlečený?" usmál jsem se. "Protože vy rád před odstrojením kratičko na loži sníte."

"A od kohopak to víš?"

"Přece od Lojzky."

"Takže dnes večer máš v úmyslu té služby se zmocnit."

"Aj, pane hrabě, já se nechci ničeho zmocnit: Lojzka je v Orbieu a tím pádem nutně nemůže dostát svým zdejším povinností."

"Poslyš, kdo tě naučil tak pěkně mluvit?"

"Pan ze Saint-Clair," odpověděla červenajíc se a to začervenání provázelo bez jejího vědomí či vědomě vlnění jejího těla. Dodala:

"Pan ze Saint-Clair udělal něco lepšího: dal panu Figulovi pár sou, aby mě naučil číst a psát."

"Je to dobrý pán."

"Ano, byl to nejlepší z pánů a vždycky ho budu žet. Pane hrabě," pokračovala a její sevřené hrdlo nepropouštělo než tenký pramínek hlasu, "smím vás teď odstroit?"

"Arciže."

Což učinila se sklopenýma očima, velice hbitě a bez jediného slovíčka. I já jsem ztichl uvědomuje si, co pro to děvče znamenalo navždy ztratit pana ze Saint-Clair. A myslel jsem, neb její tvář byla tak uzavřená a oči měla tak sklopené, že jakmile budu pod pokrývkami, sfoukne svíčku a s přáním dobré noci se odporoučí. Leč neučinila tak, zůstala ztuhle stát u hlav postele, jazyk za zuby a nehybná jako pařez. "Nuže Žaneto," řekl jsem nakonec, "máš ještě nějakou maličkost, co bys mi pověděla?"

"Ano, mám, pane hrabě, než není to maličkost."

"Poslouchám."

"Váš otec pan markýz teď přišel o jednu komornou, kteráž se provdala za pařížského mistra ševce. Když jsem to slyšela, dovolila jsem si mu říci, že jestli mě chce, vstoupila bych k němu ráda do služby tady v domě."

"No hrome, Žaneto! A to odejdeš z Orbieu?"

"Z Orbieu ano, ale ne od vás, pane hrabě. Troufla bych si dokonce říci, že vás uvidím v Paříži častěji, než jsem vás viděla v Orbieu."

"To je pravda, leč co odpověděl na tvou žádost můj otec?"

"Že by s tím souhlasil, pokud budete souhlasit vy."

"Uvidíme! Možná bych souhlasil, odhalíš-li mi své důvody..."

"Aj, jsou tak prosté, pane hrabě! Stává se, že v Orbieu potkávám trochu tuze často pana ze Saint-Clair a že mi to pokaždé rozdírá srdce..."

"To je důvod, ale je možné, že máš i další. Jak se snášíš s Lojzkou?" "Spíš dobře."

"Spíše dobře, nebo spíše špatně? Mluv upřímně!"

"Pane hrabě, jakžtakž, jestliže ji ve všem uposlechnu."

"A tobě se to zajídá?"

"Pane hrabě, co se stane s kobyloou, když ji tuze silně držíte na uzdě? Hryže udidlo."

"To jsou už dva důvody, oba zouplna přirozené. Leč spolehnu-li se na to, co vím o děvčatech, musí v tom být ještě třetí háček! Tak ven s ním!"

"Je v tom taky to, pane hrabě, že bych žila raději v Paříži než v Orbieu."

"A ta velká Paříž se vším tím smradem, zatarasenými ulicemi a rošťáky tě neděsí?"

"Ani trochu."

"Zvláštní pocit u děvčete narozeného na venkově! No tak, no tak, Žaneto, tenhle háček skrývá ještě jeden další, ven s tím druhým!"

"Pane hrabě, když vám musím povědět všechno - jestliže zůstanu v Orbiu, kdo si mě vezme? Venkovan z chaloupky jako můj otec, omezený a hrubý, co jsem od něho v dětství dostala víc výprasků a ran než chleba. Takového manžela nechci ani za nic!"

"Ale možná že by ses zalíbila některému bohatému rolníkovi."

"Ani potom nebude mě chtít za manželku."

"Co to povídáš, Žaneto, hezké děvče, jako jsi ty, vzdělané a pracovitě?" "Ale přesto - nebude chtít holku, o které celá vesnice ví, že už není panna."

"A v Paříži?"

"Nebude to vědět nikdo krom mého manžela. A pak, v Paříži nejsou lidi v téhle věci tak choulostiví."

"Jak to víš?"

"Cožpak si vaše Tonka nevzala pekaře?"

"Hrome! Kdo ti povídal o ,moji' Tonce?"

"Poscanec."

"Kdo by byl do Poscance řekl, že je taková huba?"

"Není huba o nic víc než druzí. Pan hrabě přece ví, že jak jsou služebníci mezi sebou, nemluví než o pánech..."

"A ne vždycky v dobrém!" smál jsem se. "Nuže, Žaneto, můj spánek mne uspává, jak říkával Jindřich Čtvrtý: já se tedy na ty tvé důvody vyspím a ráno, až mi přijdeš roztáhnout závěsy, řeknu ti, jak jsem se rozhodl."

Nato se mi krásně uklonila, leč místo aby odešla, řekla mi s úsměvem a s malým zábleskem v oku:

"Nevyhovovalo by panu hraběti, kdyby mě zde našel, když bude pobývat v Paříži?"

"A na druhou stranu," řekl jsem a smál se, "až pojedu do Orbiu, nebudu tuze zarmoucen, že tě tam nevidím?"

To jsem jí hodil trochu moc neopatrný míček. Postříhl jsem to podle hbitosti, s jakou jej zachytila v letu.

"To by znamenalo," řekla a oko jí zazářilo, "že pan hrabě je mi přece jen trochu nakloněn..."

"Zajisté! Zajisté!" řekl jsem a dál se nepouštěl.

Leč ona se nato trochu víc přiblížila hlavám postele a řekla sladkým hlasem:

"Pane hrabě, pomohlo by dnes v noci vašemu přemýšlení o mém osudu, kdyby mně pan hrabě dovolil, až sfouknu svíčku, dát mu malé políbení?"

"Počkat! Počkat! To je zase tohle!" smál jsem se, "captatio benevolentiae soudce nestoudnými prostředky! Očividně švindlování! Poznamenané karty! Kdeže, kdeže, Žaneto. Nechej své důvody, ať za tebe mluví samy! Zhasni, prosím, a utíkej!"

Zhasla, leč chvíli zůstala potmě u hlav mého lože nehybně stát. Ani jsem se nehnul, naslouchaje jejímu dechu. A teprve po dosti dlouhé chvíli jsem zaslechl, jak se dveře pokoje potichu otevírají a pak zavírají. Natáhl jsem se jak široký tak dlouhý v teple lože a měl jsem pramálo pochyb o tom, jak o Žanetě příštího rána rozhodnu, ale zdaleka se mi nechtělo spát, jak jsem si předtím sliboval.

* * *

"Pane, chci vám vytknout dvě věci."

"Mně, sličná čtenářko?"

"Pane, jak je to možné, že jste na mne od našeho rozhovoru o paní z Candissu nepromluvil ani slovo, kdežto čtenáře jste v onom časovém úseku oslovil třikrát nebo čtyřikrát."

"Chcete-li zvědět pravdu, Madame, nechával jsem si vás až na konec..."

"Co to má být, pane! Nevěřím svým uším! Vy jste si mne nechával až na konec..."

"V tom výrazu není pro vás, Madame, nic urážlivého! Právě naopak! Vzpomínáte si, při našem posledním rozhovoru o Valtellině jste mi řekla s jistým zápalem, že myslíte, že se zajímáte pouze o drobné historky historie, znamená vás znevažovat, přestože jste s to chápat velmi dobře otázky nejvyšší závažnosti, byť byly sebesložitější. Nuže Madame, rozhodl jsem se, že vás uspokojím. Schoval jsem si pro vaše čilé mozkové buňky expozé jednoho z nejzávažnějších politických problémů panování, což přirozeně neznamená, že zakazuji čtenáři, aby se s nimi seznámil i on."

"Pane, je-li to výzva, okamžitě ji přijímám. Začněte, prosím: budete ve mně mít nejpozornější posluchačku."

"Madame, nezapomněla jste na Valtellinu?"

"Na mou věru že ne! Znáš tu vaši Valtellinu z paměti! Je to ten průsmyk v italských Alpách, co ho Španělé vybojovali na švýcarských Graubündeňanech, našich spojencích, pak ho světili papežskému vojsku, a co ho markýz z Coeuvres na Ludvíkův příkaz dobyl zpátky? Myslela jsem, že ta věc je už vyřízena."

"Není, Madame. Porážené papežence totiž nahradili Španělé dílci v Itálii a my teď s nimi bojujeme se střídavými úspěchy v Piemontu."

"To znamená válku se Španělskem?"

"Ne, vůbec ne, Madame."

"Jak to?"

"Existují totiž jakási pravidla hry. Vedeme spolu lokální války prostřednictvím spojenců, aniž však byla mezi našimi státy vyhlášena otevřená válka."

"A proč ne?"

"Z opatrnosti, a hlavně pro nedostatek peněz."

"Na obou stranách?"

"Na obou, třebaže Španělsko udělalo bankrot a je na tom tím pádem hůř než my, kteříž jsme šlápli na krk finančníkům. Další trumf: daně v tomto království plynou do státní pokladny čileji od té doby, co jsou berně stanoveny a vybírány královskými úředníky a ne místními sněmy."

"Není to konečně jedna rozumná reforma?"

"Pro naše finance ano, Madame, nikoli pro naše poddané, kteří teď jsou víc odírání, takže někteří lidé v Quercy se vzbouřili se zbraní v ruce a k potlačení těchto 'krokantů', jak se jim tehdy říkalo, bylo zapotřebí jednotek senešala z Thémínes. A bylo třeba ještě další armády pro boj s hugenoty, kteříž využili toho, že byl Ludvík zaneprázdněn ve Valtellině, a opět se vzbouřili."

"Zdá se mi, pane, že k protestantům pocítíte méně sympatií než váš otec markýz ze Sioraku."

"Můj otec, Madame, byl vždycky - jako dnes maršál Lesdiguières - reformovaný věřící věrný svému králi. A pokud jde o mne, jsem katolik souhlasící s tím, aby hugenoti měli svobodu vyznání a kultu, leč nikoli s tím, aby našemu panovníkovi zabírali města."

"Ale proč se ti naši drazí hugenoti takhle chovají?"

"Malí proto, že jim ti velcí namlouvají, že se budou opakovat perzekuce, a ti velcí z ctižádosti nebo chamtivosti. Dobrým příkladem je vévoda Rohan. Chce, aby se mu splatilo oněch sto padesát tisíc zlatých, jež mu byly slíbeny, aby se dosáhlo míru v Montpellieru."

"No a? Slib nebyl dodržen?"

"Králi se nelíbí, aby ho rebel nutil k zaplacení své rebelie."

"V tom případě se nemělo nic slibovat!"

"Madame, pod hradbami Montpellieru se navzájem pobíjeli Francouzi. Myslelo se, že je třeba udělat všechno, i slib, který měl zůstat bez účinku, aby se zastavilo krveprolévání."

"A co chce pan ze Soubise?"

"Jako mladší bratr vévody Rohana nemá titul a touží po tom, aby mu král výměnou za jeho podrobení udělil vévodství-pairství."

"A myslíte, že se ten handl podaří?"

"Tomu nevěřím. Soubise se právě bouří potřetí, a to je přece jenom příliš."

"Co tomu říká kardinál?"

"Madame, chcete to slyšet prostřednictvím mého hlasu?"

"Doslovně?"

"Ne, kromě poslední věty. Když mluvil o druhém Soubisově povstání, o tom, jež předcházelo nynějšímu a umožnilo mu zmocnit se přepadením města Les Sables d'Olonne, ukázal Richelieu na krále, ženoucího se za ním s vojskem, a řekl: 'Vida, že na něho táhne král, stáhl se Soubise do La Rochelle, jako se bázlíví ptáci ukryjí v štěrbínách skal, když je pronásleduje orel.'"

"To je výmluvný příměr."

"Je to pro krále také lichotka, Madame, neb jej kardinál přirovnává orlovi. A navíc, obratně, dává Richelieu králi nepřímou radu, aby Soubisovi potřetí neodpouštěl, poněvadž orel nešetří nikoho."

"A co ten ztřeštěnec provedl potřetí?"

"Počátkem roku 1625 zmocnil se ostrova Ré a pevnosti Fort Louis."

Richelieu krále přesvědčil, že má vyslat Toirase s vojskem, aby ta území získal zpátky. Kardinál tak zabil dvě mouchy jednou ranou: pokusil se udusit v zárodku novou revoltu hugenotů a zároveň vzdálil Toirase z královny blízkosti."

"Kdo byl ten Toiras?"

"Králov favorit."

"Nový favorit po Luynesovi?"

"Madame, až do konce panování vystřídal král čtyři favority. Vyjmenuji vám je, bude to jednodušší: Toiras, Baradat, Saint-Simon a Cinq-Mars."

"Co to znamená?"

"Že se Ludvík nedovedl obejít bez mužského přátelství."

"Pane, ostýchám se vám položit následující otázku..."

"Nekladte ji, Madame: odpovím na ni, a to beze stínu pochybnosti. Oni mladí mužové byli přátelé, nikoli milci."

"A je to pravda?"

"Ano, Madame. Je to čistá pravda, ačkoliv není tak prostá. Kdyby některý z králových zpovědníků byl měl odvahu říci svému královskému kajcíníku, že ve vřelosti těchto mužských přátelství cítí nevím jaký závan sodomitství, nikdo by býval nebyl pohoršenější, a hlavně nevěřičnější než Ludvík. Jelikož zůstával cudných mravů, překrývalo to v jeho vlastních očích dvojznačnost jeho sklonů."

"Nesvádělo to osobního favorita k tomu, aby se pokusil vystřadit favorita politického?"

"Snaha tam bez pochyby byla, leč nikoli síla a vloh. O těch čtyřech ješitech*, které jsem vyjmenoval, mohl by Richelieu říci to, co řekl o jednom z nich: 'Mladík bez schopností, vzešel během jedné noci jako tykev.' Nicméně kardinál ty holobrádky tuze hlídal a dobře dělal, protože ten poslední z nich, Cinq-Mars, zašel dosti daleko po cestách zrad. Než vraťme se ke třetí rebelii Soubisově. Náhlým přepadením zmocnil se ostrova Ré, leč tísněn Toirasem a také na žádost Larochešských, kteří zatím ještě nechtěli zaujmout stanovisko, ostrov opustil a s dvanácti loděmi vyrazil zmocnit se Fort Louis a všech královských korábů, jež se tam nacházely a z nichž ten nejkrásnější, Panna, byl vyzbrojen osmdesáti děly... Guvernér Bretaně vévoda z Vendôme, vyburcován králem, vypudil ho z města, ale nikoli z přístavu, kde nechal pana Soubise klidně vyspravit a vybavit koráby, které ukradl králi, aniž na něho vystřelil jedinou salvu z mušket. Když byl Soubise připraven, vyplul se svými dvanácti loděmi a šesti královskými koráby na širé moře a v

sousedních přístavech pokračoval v kořistění.

"A proč se Soubisem jednal vévoda z Vendôme tak vlažně? Patřil i on k reformované církvi?"

"Vůbec ne. Ale byl to rozený rebel. Povstal proti Ludvíkovi už předtím a čekal jen na příhodnou chvíli, aby se proti němu postavil znovu."

"Co se snažil získat?"

"Madame, dobře jste pochopila mechanismus myšlení velmožů!"

Rozšiřovat se, neustále se rozšiřovat na úkor koruny co do panství, měst nebo peněz. Nicméně rád bych dodal následující. Když jsem řekl, že Vendôme byl rozený rebel, chci říci, že jeho původ měl skutečně něco společného s jeho rebelantskou náturou. Byl legitimovaným synem Jindřicha Čtvrtého a Gabriely z Estrées a narodil se sedm let před králem. Takže pokládaje se za jeho staršího bratra chtěl sám sebe přesvědčit, že mu měl připadnout trůn, nebo alespoň Bretaň, nikoli jako guvernérovi, ale jako svrchovanému a nezávislému vládci. S tímto bouřliváckým vévodou se ještě později setkáme."

"Vévoda bouřlivák! Pane, zdá se mi, že všichni vévodové byli bouřliváci!"

"Téměř všichni, skutečně, a ti, kteří zůstávali věrní, byli věrní pouze z opatrnosti, vypočítavosti, anebo vyčkávali. Nutnost 'pokořit velmože' není v této zemi pro krále žádnou politickou novinkou. O nic víc ostatně než pokoření dvojhlavého orla, který má ctížádost zaujmout v Evropě dominantní postavení."

"Což v této situaci, pane, nemáme spojence?"

"Máme, Madame, leč místo aby nám přispěli pomocí, čekají ji od nás. V Itálii byly by Savojsko a Benátky, s nimiž jsme vytvořili ligu, tuze zoufalé, kdyby naše jednotky opustily Valtellinu, neboť by zůstaly samy tváří v tvář obávanému Španělsku. Anglie, kteráž v minulém století určitě zachránila i sebe samu, i Evropu tím, že zničila Neporazitelnou armádu, Anglie, říkám, je mocnost soustředěná na svůj ostrov: nerada dává všanc své vojsko na pevnině. A po sňatku Karla Prvního s Jindřiškou Marií by chtěla, aby jí Francie pomohla získat zpět Falc, kterou Bavorsko uznalo Karlovu zeti."

"Fridrichovi Pátému? Bratrance paní z Lichtenbergu? A copak se stalo, pane hrabě, s tou krásnou vdovou? S jedinou vznešenou dámou, která vám zkrášlila život?"

"Jelikož jí bylo veškeré jmění ve Falci zabaveno, utekla se do Holandska a žije tam skromně - trochu lépe, co jsem od ní koupil její palác v Bourbonské ulici. Smím se, Madame, vrátit k naší věci?"

"Nerad, zdá se mi, mluvíte o paní z Lichtenbergu?"

"Je to moje chyba, že mne nejdřív nadchla svou krásou a posléze zklamala svými nedůtklivými náladami? Než promiňte, nerad bych už o ní dál mluvil."

"Pane hrabě, vaše ponížená služebnice se poníženě vrací k naší věci. Tak tedy Anglie nás žádá o pomoc, aby dobyla na Bavorech zpátky Falc. Pomáháme jí?"

"Ne tolik, jak by chtěla. Pokud jde o Holandsko, našeho starého spojence, kterého jsme ostatně vybavili penězi, jakmile kardinál vstoupil do rady, Holandsko vede dlouhou, urputnou válku proti svým sousedům ve Flandrech - Španělským, kteří se mocnými prostředky snaží zmocnit jeho města Bredy.*

"A my mu pomáháme?"

"Trochu, avšak ani z poloviny tak, jak bychom chtěli."

"Proč?"

"Situace donutila krále a kardinála naše síly rozptýlit. Máme jednu armádu ve Valtellině, druhou ve Fort Louis, abychom drželi na uzdě hugenoty, třetí v Pikardii a čtvrtou armádu v Champagni."

"A k čemu slouží ty dvě poslední?"

"Armáda v Pikardii tam stráží flanderskou hranici, aby předešla španělskému vpádu. Snaží se také propašovat něco mužů po moři Holanďanům a něco jezdeckta Angličanům."

"A ta v Champagni?"

"Leží táborem v Remeši a chrání naši východní hranici, neboť se obáváme vpádu Bavorů, kteříž jsou, jak jsme právě řekli, novými pány Falce. Nezapomínejte, že loupeživý orel má dvě hlavy a že německý Habsburk není méně nebezpečný než Habsburk španělský."

"Ale překvapuje mne, pane, jedna věc: zatímco stojíme se zbraní v ruce v Pikardii a v Champagni očekávající nepřítele, jenž možná nikdy nepřijde, když nás vidí tak dobře chráněné, proti hugenotům neděláme nic?"

"Ale děláme, Madame! A jelikož Soubise s námi vyhledává šarvátky právě na moři, drancuje naše přístavy a zabavuje nám v nich lodě, kardinál hbitě najal osm lodí od Angličanů a dvacet od Holanďanů a tuto flotilu svěřil francouzskému admirálovi, vévodovi z Montmorency. A Montmorency udělal pravé divy. Čtrnáctého září 1625 Soubisovu flotilu porazil."

"Konečně jeden věrný vévoda!" "Bohužel, Madame, bohužel!"

"Co má znamenat to 'bohužel'?"

"Že se onen velmož nelišil od ostatních velmožů. Sloužil králi tuze dobře sedm let, leč v roce 1632 přešel do nepřátelského tábora, způsobil nám velké škody, byl zajat, souzen za urážku Veličenstva a zkrácen o hlavu. Zlé jazyky u dvora tehdy začaly říkat, že ponížení vysokých šlechticů se provádělo jejich zkrácením..."

"To jsou přesně naši Francouzi. Vysmívají se všemu! Pokud vám, pane hrabě, dobře rozumím, jsou hugenoti poraženi."

"Ale kdeže! Soubise prchá do Anglie, leč vévoda Rohan podněcuje vzpouru v protestantských městech Languedoku a bouří se obyvatelé La Rochelle. Zde, Madame, vyvstal mezi králem a kardinálem malý názorový rozdíl."

"Na mou věru, to mi působí převelikou radost. Nakonec už jsem si myslela, že se král dostal úplně do vleku kardinálova a viděl všechno jeho očima."

"To je, Madame, pověst šířená Richelieuovými nepřáteli. Pro toho, kdo Ludvíka zná, je to nesmysl. Král si žárlivě stráží

své královské výsady, ale ta žárlivost jej nezaslepuje. Má velmi dobrý úsudek. Je velice přístupný rozumu a rozumovým důvodům. A na rozdíl od své matky na ničem tvrdošijně netrvá. Vyslechne s úzkostlivou pozorností, co mu kardinál říká. Přemýšlí o tom, a je-li přesvědčen, okamžitě ustoupí, neboť je to muž, který nezná malichernost a je prost ješitnosti."

"Zdá se mi, že v tomto postoji je svého druhu velkomyslnost. Jen nemálo mužů, a tím méně princů, by toho bylo schopno."

"Také si to myslím."

"Ale co způsobilo tu rozepři mezi ním a kardinálem?"

"Válka! Ludvík je tak rozjitřen nekonečnými rebeliemi hugenotů, že plane touhou jednou provždy s těmi nezkrotnými poddanými skoncovat. Kardinál rovněž míní, že k tomu jednoho dne musí dojít, leč soudí, že tažení proti La Rochelle bude zcela určitě právě tak dlouhé jako finančně náročné, a bude stát tolik lidských životů jako tažení proti týmž hugenotům u Montaubanu, a že je tedy nutné, než se do něho pustí, vyřídit nejdříve se Španělskem otázku Valtelliny. Jinak byla by vítězství, jichž jsme až dosud dosáhli v Itálii, zbytečná a ,naše vavříny proměnily by se v chvojí'."

"Ten přírůstek je Richelieuův?"

"Ano, Madame."

"Kardinál miluje, jak vidím, krásný styl."

"Protože je přesvědčivý."

"Jak to?"

"Kardinál ví, že mají-li rozumové důvody přesvědčit, záleží právě na přesvědčivém stylu."

"A je král přesvědčen?"

"Dal se přesvědčit i rozumovými důvody."

"Jestli vám dobře rozumím, pane, Francie podporuje Holanďany, Angličany a Graubündeňany, což jsou národy kacířské. A nadto tvrdošijně vyhánějí papežovy vojáky z pevností ve Valtellině, a francouzská koruna chce vyjednávat s francouzskými protestanty. Z toho usuzuji, že náboženská strana řve rozhořčením."

"Madame, váš bystrý postřeh se mi líbí. Máte nastokrát pravdu, a jak jste sama podotkla, vaše dlouhé vlasy nekrátí váš rozum. Dovolte mi nicméně, abych vás v jednom bodě poopravil. Náboženská strana neřve. Nebo alespoň zatím ještě neřve. Ona šušká. A její šuškáni se projevuje obrovským množstvím mrzkých anonymních hanopisů, které urážlivě svalují vinu na kardinála, a dokonce na krále. Tím spíše, že papež vyslal do Paříže legáta, aby urputně bojoval o Valtellinu. Je to ,kardinál-synovec', jmenuje se Barberini a naši Francouzi, kteří náruživě rádi všechno pofrancouzšťují, mu říkají Barberin. Možná si vzpomínáte, že u dvora i ve městě říkali Buckinghamovi ,Bukengan'. V této věci bych vás chtěl, Madame, upozornit na skutečnost, kterou jste si možná neuvědomila. Buckingham přijel do Paříže čtyřnadvacátého května 1625, a Barberini jedenadvacátého května."

"No a? Téhož roku?"

"Ano, téhož roku a téhož měsíce. Pouze kvůli zřetelnosti vyprávění jsem byl nucen mluvit postupně o příhodě v Amiensu a o Barberiniho posláni. Obě události probíhají současně."

"To je věru zvláštní. Potkali se - Angličan a prelát?"

"Madame, papežský prelát, a setkat se s ministrem kacířského krále...! Je pravda, že uctívali téhož Boha, ježto jej však uctívali rozdílným způsobem, byl to v jejich očích dostatečný důvod k nenávisti."

"Viděli se v Louvru?"

"Ale kdeže! Jeden, víte který, bytoval u vévodkyně z Chevreuse, druhý u papežského nuncia. Oba je skvěle přivítali, leč každého zvlášť. Barberini se v Paříži zdržel dlouho a Buckingham též, ale pochopitelně nikoli z týchž důvodů."

"Pane hrabě, kladu si jednu otázku. Existuje bod, jediný bod, kdy by ony dvě události jedna druhou nějak ovlivnily?"

"Ano, myslím si to. Myslím si, mám-li být přesnější, že nebýt Barberiniho přítomnosti v Paříži, Ludvík by byl doprovodil Jindřišku Marii až do Amiensu a v tom případě by nebylo mohlo dojít k oné skandální příhodě v zahradě, což by bylo mému ubohému králi ušetřilo mnohé svírání u srdce."

"Vraťme se k Barberinimu. O co žádal papežovým jménem?"

"Rovnou o navrácení pevností ve Valtellině papežským jednotkám, z toho důvodu, že Svatý otec nemůže vydat s klidným svědomím katolické obyvatele Valtelliny tyranii protestantských Graubündeňanů. Žádal také klid zbraní mezi francouzským vojskem a španělským vojskem v Itálii."

"A co odpověděl Ludvík?"

"Že francouzský král nemůže navrátit pevnosti Svatému otci z toho důvodu, že nemůže vydat s klidným svědomím své spojence Graubündeňany španělské tyranii. Na druhé straně přijmout klid zbraní by znamenalo dát jen Španělům čas, aby se na náš úkor opevnili..."

"To se zdá nad slunce jasnější."

"Vyžádalo si to čtyři vzrušené měsíce vyjednávání, neboť Barberini lpěl na svých nerozumných návrzích, protože ho k tomu potají vybízeli Francouzi náboženské strany."

"A jak se to rozuzlilo?"

"Obdivuhodným Richelieuovým úskokem, velice důvtipně pojatým a tuze obratně provedeným. Kardinál tehdy byl v Limoursu - už se nemohu upamatovat, proč tam jel. A tamodtud napsal druhého září králi dopis nejvyšší důležitosti, o jehož přečtení mne Ludvík poprosil, protože písmo tajemníka, jemuž jej Richelieu diktoval, bylo takřka nečitelné, bezpochyby proto, že kardinál řečený dopis zkompiloval celý v hlavě během bezesné noci a časné zrána jej v jediném zátahu nešťastnému písaři nadiktoval. Ludvík onen spěšný list dostal ve chvíli, kdy se chystal na lov, a když se mu nezdařilo rozluštit první řádky, netrpělivě mi zprávu podal a řekl mi: ,Siolaku, rozluštěte mi v tajnosti tento veletajný dopis a hoďte jej jasně a čitelně na papír, abych si ho mohl po návratu přečíst a nepřijít přitom o oči.' Což jsem učinil v

knihovně, kdež jsem za sebou zavřel dveře a zastrčil závoru."

"A co stálo v tom listě?"

"Teď uplynulo něco času, takže vám to mohu říci. Kardinál králi radil, aby svolal mimořádnou radu, velké shromáždění, chcete-li, přední osobnosti království, a požádal je o jejich názor na záležitost kolem Valtelliny a na Barberiniho požadavky. Toto shromáždění, vysvětloval, bude mít tu výhodu, že uvede ve známost pravdu o celé věci, a tím předejde falešným pověstem, jež některé dosti známé osoby denně šíří, totiž že Jeho Veličenstvo a jeho rada otevřeně podporují kacíře. Toto shromáždění, uzavíral Richelieu, přinese Jeho Veličenstvu též ,velký klid svědomí', poněvadž dá záležitost, která mu působí starosti, přezkoumat úsudkem rozličných velmi schopných osob."

"A jak král ten návrh přijal?"

"Skvěle, a to z mnoha důvodů, z nichž tím hlavním, jak dobře vycítil Richelieu, byl ,velký klid svědomí', neb Ludvík byl tuze zbožný, to připomínám, a postavit se tak pevně proti politice papežově jej notně trápilo."

"A kardinála to netrápilo?"

"Podle mne pramálo, neb Richelieu byl víc státníkem než duchovním. Když vstoupil do královny rady, Madame, byla jedním z jeho prvních kroků žádost, aby jej Vatikán osvobodil od každodenního čtení breviáře. Což mu Svatý otec dovolil jen tuze nerad."

"Proč?"

"Kdožpak neví, Madame, že víra se získává modlitbou a posiluje se opakováním?"

"Cožpak kardinál nebyl věřící?"

"Ovšemže byl! A pevný u víře. Jenže sama jeho pevnost vylučovala dennodenní opakování, jež považoval za zbytečné přemílání, což by mu pohltilo vzácný čas."

"Pane hrabě, abychom se vrátili k onomu mimořádnému shromáždění, neneslo s sebou pro Richelieu a pro krále jisté nebezpečí?"

"Nebezpečí, a jaké?"

"Že se ozve několik hlasů, které odsoudí královu politiku vůči Vatikánu v otázce Valtelliny."

"Madame, že byste byla naivní? Samo sebou že král svěřil složení toho shromáždění Richelieuovi, a ten je vybral pečlivě podle svých záměrů. Poslechněte si to! Povolá nejdříve prince, vévody, nejvyšší úředníky koruny: konetabla, kancléře, komořího, vrchního velitele infanterie dělostřelectva, admirála, nejvyššího podkoního a francouzské maršály, jichž je asi patnáct a jistý počet z nich nebude se moci dostavit, zdržují se u svých jednotek. Celkem asi čtyřicet hodnostářů, kteří - jsouce jmenováni králem a požívající jím vyplácených odměn - nemají nejmenší chuť odporovat mu ve věci, která mu tak leží na srdci, tím spíše, že by považovali za zneuctvující opustit naše spojence Graubündeňany a dovolit, aby se ,naše vavříny v Itálii změnily v chvojí'."

"A co soudcovský stav?"

"Soudcovský stav na tom nebyl špatně. Povolání zasedat v tomto mimořádném shromáždění byli předseda a generální prokurátor soudních dvorů (kromě pařížského je jich v provinciích dvanáct), berních a účetních dvorů. Věcho všudy dvacítko osob. A těch se Richelieu nemusí obávat, neboť jsou neskonale polichoceni, že se s nimi král radí, aniž se jedná o peníze, a krom toho pociťují pramálo lásky k papeži, neb jsou to povětšinou vlažní galikáni."

"To je moc pěkné, pane hrabě, leč teprve až dojde na povolaný klérus, ukáže se kdo z koho."

"Madame, nebudete zklamána! Ne že by byl slabý počtem, neboť v oné době byli ve Francii tři kardinálové (v to nepočítaje Richelieu), patnáct arcibiskupů a množství biskupů, jež nedovedu přesně určit, ale dá se předpokládat, že jejich počet byl přinejmenším dvojnásobek arcibiskupů. A co myslíte, Madame, kolik z nich všech Richelieu povolal, aby zasedli v mimořádném shromáždění?"

"Polovinu?"

"Aj, Madame, to kardinála podceňujete! Povolal čtyři."

"Čtyři duchovní měli zastupovat celý klérus?"

"Arciže, čtyři! Ani o jednoho víc. Tři kardinálové a jeden arcibiskup."

"Ale nebylo to tuze urážlivé, omezit vysoký klérus takto na minimum a utopit, abych tak řekla, tři sutany purpurové a sutanu fialovou mezi asi šedesáti osobami?"

"Byl to hlavně způsob, jak jim říci: podezíráme vás, že v této otázce nesmýšlíte jako ,opravdoví Francouzi'. Takže buďte zticha!"

"A oni mlčeli?"

"Kdeže. Jeden z nich promluvil, jakkoli stísněně. Shromáždění se sešlo dvacátého devátého září 1625 ve velkém oválném sále ve Fontainebleau. Dřív než promluvil sám, Richelieu nechal mluvit kancléře Aligra a pana ze Schombergu. Jeden jako druhý vysvětlili záležitost Valtelliny zdůrazňující svatouškovské úskoky Španělů a papeže, jak nás připraví o plody našich italských vítězství. Po Schombergovi byl získán celý sál, a získán halasně pro válečnou stranu. Právě tehdy promluvil kardinál La Rochefoucauld, a to zcela jasně proti."

"Prokázal tím velkou odvahu."

"Aj, Madame! Nevystavoval se žádnému nebezpečí. Král ho velice miloval a tuze si ho vážil i Richelieu, jak se ukázalo později. Jednoduše jednal, jak bylo jeho povinností kardinála."

"A co řekl?"

"Mluvil tuze slabým hlasem (je možné, že záměrně, neboť v šedesáti sedmi letech to byl statný chlapík*). Mluvil tedy ve prospěch zastavení nepřátelství. Zvedl se šepot, a možná aby ho uchránil hlasitých projevů nevole, Ludvík jej přerušil a udělil slovo Richelieuovi."

"A copak řekl náš kardinál?"

"Jelikož na Shromáždění mluvil jako poslední a nemusel již věc vysvětlovat ani přesvědčovat ty, kdož mu naslouchali, rozezvuchel hlasitě a silně heroickou notu, tu, jež rozechvěje meče v pochvách a vyvolá v sutanách lítost, že je nenosí. 'Mír je sice žádoucí,' řekl vážným hlasem, 'je však nutné odsoudit a nenávidět vše, co je na újmu cti, kteráž je jedinou živinou šlechtických, královských duší...'"

"Ale to už je jako z Corneille!"

"Ano, Madame! Nemýlíte se! Je to už jako z Corneille! Když se o jedenáct let později objevil na francouzském jevišti Cid, hrál se přesně v době, kdy se odevšad ozývalo veliké řinčení mečů: tentokrát byla válka Francie se Španělskem opravdu vyhlášena... Než vraťme se k našim ovečkám."

"Jak rád říkáte."

"Nejste však, Madame, tak trochu jejich pastýřkou, když mi je pomáháte sehnat dohromady? Král názor shromáždění sdělil legátovi, a jakkoli toto shromáždění nebylo než velkou politickou mší, tuze dobře připravenou, jeho jednomyslnost udělala na Barberiniho takový dojem, že odjel, zcela přesvědčen, že papeži a Španělsku nezbývá než ustoupit. Což učinili Monzonskou smlouvou. Valtellinu si tedy ponechali Graubündeňané."

"A co naši drazí hugenoti?"

"Jednal s nimi Schomberg. Bylo to tuze zdoluhavé. Larochelští chtěli, aby se zbourala pevnost Fort Louis. Král chtěl, aby oni zbourali své opevnění. Diskutovalo se tři měsíce a po třech měsících rozhodli, že nebude srovnán se zemí ani Fort Louis, ani hradby La Rochelle. A mír byl podepsán."

"Jaké to vítězství pro Richelieua a pro krále!"

"A také jaká nenávisť, Madame! A jaké rozpoutání hanopisů, a jak rádi by naši pobožnístkáři zavraždili jednoho i druhého!"

"Šli by až tak daleko?"

"Musím vám, Madame, připomínat nůž Jacquese Clémenta a nůž Ravailakův?"

"Pane hrabě, steré díky, ale opusťme nyní ony velké problémy a krvavá proroctví. Ráda bych si s vámi promluvila - to nejlepší až nakonec - o obyčejnějších a příjemnějších věcech. Ostatně neohlásila jsem vám ještě druhou výtku?"

"Ano, pravdaže."

"Ráda bych ji začala tónem laškovným a rozpustilým, pokud mi to dovolíte."

"Jak bych se vám, Madame, opovážil vytykat, že saháte k takovému tónu, když jste dopřála tak pozorně sluchu mým vážným výkladům?"

"Nuže, pane hrabě, poslouchejte! Jak to přijde, že nemůžete jít na lože, aniž vás odstrojí komorná?"

"Věc je prostá, Madame. Nemám sluhu."

"A co La Barge?"

"La Barge je můj podkoní. Je z malého, leč šlechtického rodu."

"To se nemůžete odstrojit sám?"

"U šlechtického stavu to není zvykem."

"Ponechejme stranou zvyklosti. Jelikož jde o komornou, zdá se mi, že z mravního hlediska by se měla tato promiskuita zahrnout..."

"Po pravdě řečeno, Madame, dost bych na tom tratil."

"Jaké to doznání - bez vytáček!"

"Chtěla byste, Madame, abych vám lhal?"

"Nikoli, vůbec ne! Upřímnost je vaší nejhezčí vlastností."

"Díky za ty druhé."

"Upřímnost za upřímnost, smím vám nicméně říci, že se mi pranic nezamlouvala ta scéna, kdy jste si s tou něžnou myškou hrál jako umravněný vašnost?"

"To tak nazýváte Žanetu?"

"Arciže!"

"Na mou věru nevím, kdo z nás dvou, zda Žaneta či já, je myškou toho druhého. Nepozorovala jste, jak mne chtěla hýčkat, aby dosáhla svého?"

"Aj! Aj! Nebudete si přece přičítat za zásluhu, že jste řekl, 'ne!' Dovolím si předpovědět, že pokud vstoupí do služby u vašeho pana otce, nebudete dlouho odvracet hlavu."

"Ale Madame, přece víte, že přebývám v Louvru."

"Leč vím taktéž, pane, že když obědváte u markýze ze Sioraku, rád držíte malou siestu ve svém bývalém dětském pokoji."

"Ctihodný lékař doktor Rondelet polední siestu doporučoval: shledával ji vzpružující."

"Nepochybují, že vás vzpruží ještě víc, když ji s vámi bude sdílet Žaneta."

"Jenomže pokud jde o Žanetu, Madame, dosud jsem se nerozhodl."

"Prokazuje mi velké služby v Orbieu."

"Leč neskýtalo by vám velké, ba mnohem větší pohodlí mít Lojzku v Orbieu a Žanetu v Paříži? Tak byste příliš netrpěl úzkostmi odříkání."

"Co je na tom tak špatného, Madame? Copak nechcete pochopit, že pro ty milé holčiny nejsem než stupátkem jejich citůžádosti? Slyšela jste je zrovna jako já. Než se ožením, jedna ode mne chce pancharta, který bude vychováván na orbieuském zámku a ponese moje jméno. A druhá se chce usadit v Paříži v naději, že se provdá za poctivého řemeslníka, jenž ji poskytne vlastní dům."

"A vy ten handl přijímáte?"

"Proč ne? Jsou čilé, svěží a mají čisté srdce, pro které je nepřestávám mít rád."

"Nemohl byste však, pane hrabě, mířit výš?"

"Aj, Madame! Kolik drobných lží a tajnůstkářství, abych skryl svůj poměr s paní z Lichtenbergu! A to ještě žila v ústraní bez jediné francouzské přítelkyně a nikdy nevzkročila na královský dvůr."

"A proč ten poměr neměl být znám?"

"Madame, mám to opakovat? Ludvík si hnusí lásku mimo manželství a vztah s urozenou dámou ode dvora by jeho bdělosti nemohl uniknout."

"A kardinál?"

"Jeho hledisko je politické. Obával by se, že se nechám zaplést do intrik těch "zvláštních živočichů", a ztratil by ke mně veškerou důvěru. Víte, že se mu notně ulevilo, když se dozvědělo mé neshodě s princeznou z Conti, ačkoli to není než moje nevlastní sestra? Na mých komorných je dobré to, že kromě svých výtečných vlastností jsou to tak malé osůbky, že královu oku unikají. A pokud jde o kardinála, jenž díky svým špiclům ví o všem do nejmenšího detailu, pro toho není tajemstvím, že nástrahy a nebezpečí pro něho nevzejdou od těchto holčin, ale od někoho, jako je vévodkyně z Chevreuse, paní z La Vallette nebo princezna z Conti."

"Proč se neoženíte, abyste tomu mračení a sledování unikl?"

"Kýho výra, Madame! Kde se bere ta zuřivá touha dovléci mne k oltáři? Což nestačí, že si tu písničku musím vyslechnout pokaždé, když obědvám s vévodkyní z Guise? Musíte mi tatáž slova opakovat i vy?"

"Niméně hrabě z Orbieu by měl velký výběr!"

"Velký, Madame?"

"Považujete za nic ty královniny dvorní dámy, které jsou tak krásné a z tak dobré šlechty?"

"Kéž mne nebesa chrání před těmi strojenými upejpalkami vychovanými v intrikách serailu! Už o tom, probůh, nemluvmě!"

"Promiňte, pane, nebylo by ve třiceti letech načase zajistit si potomstvo? A nemyslíte, že když se vám dvorní upejpalky nelíbí, mohli byste potkat v našich krajích, byť třeba jen ve vašem milovaném Périgordu nebo v dobrých šlechtických rodinách v okolí vašeho panství, mladou dámu, kteráž by lépe hověla vaší nátuře? Nezávidíte panu ze Saint-Clair, že našel svou Laurenu z Peyrolles?"

"Madame, je tu pronikavý rozdíl! Osud pana ze Saint-Clair je dozajista záviděníhodný, jak proto, že se oženil s tou milou dívenkou, tak proto, že od začátku až do konce roku bydlí na orbieuském panství. Může se tedy každého božího dne radovat z přítomnosti své milované, mluvit s ní, nemluvit s ní, ale vidět ji a vědět, že mu cele patří. Já bych tu výsadu neměl, i kdyby moje manželka bydlela v Paříži v mém paláci v Bourbonenské ulici, neb jsem a musím být od rána do večera po boku králově a popřípadě ho následovat na jeho nekonečném putování po velkých cestách Francie. Nemůžete nevidět neblahé důsledky tohoto postavení. Kdyby byla nějaká hraběnka z Orbieu, jaké utrpení by pro mne bylo nikdy ji nevidět, a kdyby mne milovala, jak by trpěla i ona, že je se mnou spojena, a přitom je ode mne věčně odloučena!"

"Než myslíte, pane hrabě, že kdybyste Ludvíka požádal, abyste se mohl uchýlit nadobro na své panství v Orbieu, že by Jeho Veličenstvo ve své dobrotě vaší žádosti nevyhovělo?"

"Myslíte to vážně, Madame? Považoval bych se za nejpodlejšího z lidí, kdybych kdy podobnou žádost přednesl! Cože! Opustit svého krále a Richelieua, kteříž jsou obklopeni takovou nenávistí a ohrožování, jak se domnívám, noži vrahů! Vězte, Madame, že kdybych je měl jednoho dne oba dva opustit, ovšemže nikoli ze své vůle, leč z donucení, strádal bych takovým a tak velkým žalem, že bych to nepřežil! Úřad, který u nich zastávám, je dozajista tou největší služebností, leč je to taktéž smysl mého bytí, a abych to vyjádřil jedním slovem, je mým životem."

KAPITOLA PÁTÁ

Vzpomínám-li si dobře, bylo to v březnu 1626, co jsem požádal Ludvíka o dovolení nakrátko odjet a navštívit své panství v Orbieu. Lepší chvíli bych si byl ani nemohl zvolit. Králova a kardinálova politika překonala veškerý odpor a zaznamenala, to jsme viděli, pronikavý úspěch: larocheští hugenoti přešli zpět na cestu poslušnosti a Španělsko vrátilo Valtellinu Graubündeňanům. A přestože Ludvík si byl neustále vědom, že je to pouze bezvětfí, po němž se opětne může zdvihnout vichřice, byl tuze rád tomu uvolnění svého trápení, byť věda, že bude krátké. A tak mi s takřka hravým a usměvavým výrazem, pramálo obvyklým na jeho přísné tváři, dal povolení, o něž jsem jej žádal.

K ochrannému doprovodu najal jsem tytéž Švejcary jako obvykle, nezazlíval jsem jim, že nezasáhli při útoku německých rejtářů. Ve skutečnosti se nacházeli příliš daleko od naší střelnice a k útoku došlo tak rychle, že než se mohli pohnout, bylo už po všem.

Nicméně jsem přece jen vyvodil jisté ponaučení z tohoto pochybení, přičítaje je spíše sobě než svým vojákům. Vzhledem k nepokojům a nebezpečím té doby rozhodl jsem se, že propříště nevytáhnu paty zpoza zdi svého domu bez silného doprovodu, neb jsem nechtěl znovu pokoušet čerta a vydávat se v nebezpečí, že budu snadno napadnutelný na nekrytém místě. Totéž pravidlo jsem nařídil panu ze Saint-Clair, a až jsem si netroufal doporučit je panu z Peyrolles, vzal si z nás příklad a dodržoval je.

Oni Švejčáci, počtem dvanáct, chovali v srdci stesk po svých zelených pastvinách, a rádi proto příležitostně přiložili ruku k dílu na mých polích a na stavbě vstupního hrádku, pro nějž jsem se nakonec rozhodl. Ne že by dělali jako zedníci, ale ochotně vypomáhali velkou silou svých paží při vykládání velkých stavebních kvádrů, jež nám přivážely povozy, nikoli při stavbě samé. Pomáhal tam i herkulovský Hans, kající rejtář, jehož jsem přijal do svých služeb a jenž mi sloužil tuze horlivě. Při práci na staveništi se Švejcary byl zcela ve svém živlu, neb s nimi sdílel řeč i své původní řemeslo. Takže jsem zamýšlel vrátit mu jednoho dne čest i zbraně a udělat z něho pobočníka pana ze Saint-Clair při výcviku mé rolnické milice.

Večer po mém příjezdu do Orbieu, uchýlivši se se mnou do mého pokoje, soptila Lojzka hněvem, když zvěděla, že Žaneta vstoupila do služby k mému otci a nevrátí se pomáhat jí ve vedení mé domácnosti v Orbieu.

"No tohle!" vykřikla v prvním návalu zlosti, "ta ještěrka mi upláchla! A bez mého svolení!"

"Tisíc láter!" řekl jsem a zamračil se, "co je zase tohle? Slyšel jsem dobře? To ty jsi, Lojzičko, vzala Žanetu do služby? To ty jsi jí vyplácela mzdu?"

"Nikoli," odpověděla Lojzka, "ale jmenoval jste ji mou pomocnou správkyní, tak mě mohla o svých záměrech aspoň uvědomit."

"To je věc mezi vámi dvěma," řekl jsem chladně, "a do toho se nechci vměšovat."

"Pane hrabě," vyhrkla Lojzka, kteráž se jako kočky nikdy nepřiblížila k ohni natolik, aby si spálila vousy, "že byste mě shledal drzou?"

"Poněkud."

"Pane hrabě," řekla poklekajíc přede mnou, neb si byla jista, že tím přitáhne i můj pohled, i mou shovívavost, "prosím vás pokorně za odpuštění."

Leč vyhnul jsem se pohledu na půvaby, jimiž mne svou polohou obdarovávala, otočil se k ní zády a pronesl jsem jen tak přes rameno:

"Máš mi v té věci ještě co říci?"

"S vaším svolením, pane hrabě," pronesla již opět samý med, ne-li v slovech, pak aspoň v tónu, "ráda bych věděla, proč ta káča chce k čertu žít v Paříži."

Nelíbilo se mi ono "k čertu", ani "káča", leč nechtěl jsem jí to vytýkat, neb jsem si nepřál hájením Žanety vzbudit v Lojzičce žárlivost a podezření, k nimž nebyla než příliš náchylná.

"Co podle tebe chce děvče v tom věku? Po pravdě se Žaneta domnívá, že v Orbieu ji nebude chtít za manželku žádný rolník, poněvadž už není panna, kdežto v Paříži, kde ji nikdo nezná, může doufat, že dovede nějakého řádného řemeslníka za nos až k oltáři."

"Fidonc!" zvolala Lojzka s notně vztyčeným hřebínkem, "rolníka! Řemeslníka! Ta mří nízkou! To já, když se nemůžu sňatkem povznést nad svůj stav, nechci se raději provdat vůbec. Chci, aby se dítě, které mi, pane hrabě, dáte, nežli se oženíte, dostalo výš než já, jako malý Julien."

Julien bylo robě, jež mému otci v jeho křepkém stáří porodila Margot. Na jeho žádost jsem souhlasil, aby bylo vychováváno na zdravém vzduchu v Orbieu, než dosáhne věku, kdy ho v Paříži přijmou do Clermontské koleje, z níž jezuité udělali nejlepší školu v království. Lojzka k tomu chlapci, jemuž služebnictvo říkalo "malý pán ze Sioraku", tuze přilnula, a když slyšela, že jej takto jmenují, celá se vždy rozechvěla uspokojením při pomýšlení, že její budoucí syn, o němž tolik snila, bude "malým pánem z Orbieu"...

Notně by Lojzku udivilo, kdyby jí někdo řekl, že je cosi až velkolepého na tom, že pro sebe samu souhlasí s obskurním celibátem, jenom když se její potomstvo povznese do šlechtického stavu.

"Nedělej si těžkou hlavu, Lojzičko," chlácholil jsem ji ne bez jistého dojetí, "tvoje dítě uznám za své a bude vychováno na zámku. Opakuji ti znovu: co jsem slíbil, to dodržím. Ale poslyš," dodal jsem s úsměvem, "vypadá to, že ty také spěcháš, abych už byl ženatý."

"Ale kde že!" odpověděla a do oka se jí vloudila slzička, "tuze dobře vím, jak pak budu trpět. Leč v tom utrpení mi bude velkou útěchou vědět, že se ve mně hýbe vaše dítě..."

Dokud mne svlékala, Lojzka ani nepípla, než jakmile jsem byl pod pokrývkami, jež dala vyhrát, měsíc březen byl' větrný a studený, řekla mi s důležitým, tajuplným výrazem:

"Pane hrabě, kdybyste mohl krapet posečkat s usínáním, ráda bych vám sdělila událost v krajně důležité věci, kteráž vyžaduje naléhavé a zároveň těžké řešení."

"Diga mě,"* řekl jsem a stěží věřil svým uším, tak byl ten úvod nadnesený.

"Je tady Angelika."

"Angelika? Neteř faráře Serafina? A co tu k čertu dělá?"

"Skočila do rybníka za kostelem, a když Hans, který tudy v noci právě procházel, zahlédl, jak se v hrůze topení zmitá, skočil do vody a vytáhl ji."

"A proč ji nezavedl zpátky na faru?"

"Protože nechtěla."

"Ona nechtěla?"

"Arciže...! Proto také Hans zavětil nějaké tajemství, přivedl ji tedy do zámku a vešel tajnými dveřmi. Ubožáčka byla zmáchaná jako křepelák a bránila se jako posedlá, když jsem ji chtěla svléknout. A měla proč!"

"Jak jsi to říkala?"

"A měla proč!"

"Proč říkáš, a měla proč?"

"No prostě, jak se říká tady v kraji: „krajáč přetekl“."

"Co mi to tu breptáš?"

"Jen pravdu. Holka je v tak pokročilém jiném stavu, že už to nemůže dlouho trvat."

"Tisíc láter!" zvolal jsem, "další drama!"

"Nevím, jestli drama," řekla Lojzka. "Leč jak se to roznese, ve vesnicích pojedou jazyky jako divé."

"Já právě nechci," řekl jsem tuze vzrušeně, "aby se rozjely. Uložila jsi Hansovi, aby mlčel?"

"Řekla jsem mu, aby o tom držel pusku jako zašitou. A on to jako správný voják udělá. Krom toho jsem udělala všechna možná opatření, aby o tom zbytek služebnictva nic nevědělo."

"To jsi udělala dobře. Podej mi mé psací náčiní. Okamžitě! To není všechno! Utíkej vzbudit La Barge. Řekni mu, aby se oblékl, osedlal koně a přišel za mnou. Utíkej, Lojzko."

Jen se za ní zavřely dveře, napsal jsem Serafinovi těmito slovy:

"Pane faráři,

Vaše neteř je u mne, živa a zdráva. Rád bych s Vámi mluvil mezi čtyřma očima zítra kolem deváté. Pošlu pro Vás kočár.

Bůh Vás opatruj.

Hrabě z Orbieu."

Dopis jsem složil a zapečetil svou pečeti, a když La Barge přišel, rychleji, než bych byl myslel, řekl jsem mu:

"Zanes to psaníčko faráři Serafinovi."

"Ale pane hrabě," vyvalil na mne oči, "v tuhle dobu? Vždyť je noc!"

"Nehádej se se mnou o mých rozkazech! Vezmi si lucernu, aby sis posvítil na cestu!"

"Ale pane hrabě, pan farář mi v tuhle dobu neotevře."

"Fidonc, La Bargi!" zvolal jsem tuze rozezlen. "To je mi námitek! Co jsi to za podkoního? Klepej na farářovy dveře tak dlouho, až ti otevře, a křič své jméno. Jestli se vrátíš, aniž jsi mu lístek předal do vlastních rukou, nezůstaneš v mých službách už ani den."

"Pane hrabě," pronesl s řádně zplihlým hřebínkem, "udělám, co jste řekl."

"Běž, Lojzka na tebe počká za dveřmi, aby odstrčila petlici, až se budeš vracet. A ani muk!"

Leč ani muk to nebylo, Lojzka mi po chvíliče řekla, že La Barge po návratu promluvil, tázaje se, zelenáč "o co tu k čertu jde". Lojzka ho s převelickou radostí vyplísnila.

"Pane z La Barge," pravila zdvořile, leč navýsost drze, "bylo vám řečeno „ani muk“. Udělejte, co já, pane z La Barge. Poslechněte!"

Byla to krutá malá msta nízkého původu na nižší šlechtě. A Lojžčin hlas přímo kolotal neslýchanou radostí nad tím příkrým odmítnutím, když mi přišla oznámit, že posláni bylo splněno a že Serafin už teď má můj dopis. Poté požádala, aby se mnou sdílela lože.

"Mám dvě podmínky," řekl jsem. "Žádné tlachání!"

"Pane hrabě," souhlasila svlékajíc se obratem ruky, "nevyslovujte, probůh, tu druhou podmínku. Uhodnu ji. Znáám vaše nálady. Pan hrabě zuří na Serafina, zuří na Angeliku, zuří na La Barge a zuřil by taktéž na mne, kdybych otevřela pusku, byť jen k mazlení. Necht' je pan hrabě klidný, nebudu vedle něho ani povídavější, ani vrtivější, ani mazlivější než malinké kotě."

"Na někoho, kdo říká, že bude mlčet, žvatláš, má milá, až moc."

"Už jsem skončila," odpověděla. "Opona spadla. Už ani nepípnu." Sfoukla svíčku, natáhla se, udělala si důlek, obrátila se na bok a v mžiku oka usnula. Myslel jsem, že já budu kvůli oné nové nepříjemnosti dlouho vzhůru, leč dlouhá cesta z Paříže do Orbieu mne znavila a došlo k pravému opaku. Lože bylo vlahé, vlahé i Lojžiččino tělo po mém boku, a "můj spánek mne uspal", jak říkával náš dobrý král Jindřich.

Následujícího dne probudil jsem se za rozbřesku jakoby udiven a zmaten, že se nacházím ve svém orbieuském pokoji a že se moje paže, když ji natáhnu, dotkne Lojžiččina kulatého ramene. Ale ta radost byla kratičká jako dubnová přehánka. Všechno se mi vybavilo: Angelika, rybník, Hans, schůzka s farářem Serafinem mezi čtyřma očima v devět hodin.

Probudil jsem Lojzku, a přestože moje hlava byla zcela zakalená, zeptal jsem se jí, co se včera odehrálo. Rychle se ukázalo, že jednala s obdivuhodnou obezřetností, Angeliku uložila v zámeckém křídle, kam služebnictvo nikdy nechodilo, pouze v letním období bylo obýváno mým strýcem Samsonem ze Sioraku a paní Gertrudou, jeho ženou. Spávali v pokoji zvaném kardinálský, ne že by tam byl kdy přenocoval nějaký kardinál, ale nazval jej tak La Surie při své první návštěvě oněch míst, poněvadž závěsy, záclony postele s nebesy a potahy stěn byly z purpurového, třebaže poněkud vybledlého aksamitu. Což vyvolávalo i v zimě, jak říkal, pocit tepla a útulnosti.

Jinak byl pokoj dosti malý, s dobře táhnoucím krbem a planoucím ohněm se tam dalo odolávat všemu chladu, a pro pohodlí k němu navíc patřil malý přístěnek, kde mohla spát komorná.

Lojzka mi podala svůj výklad toho, co se odehrálo předešlého dne. Zatímco Angeliku svlékala, a bylo jí třeba vši síly, protože Angelika se bránila, nechtíc až do posledka prozradit svůj stav, nakázala Lojzka Hansovi, aby došel pro polena

a rozdělal velký oheň, což učinil, třebaže byl sám celý promočený.

Když se vrátil, byla Angelika osušená, ležela pod hromadou pokrývek za zataženými záclonami lože a bohudíky přestala jektat zuby. Pokud šlo o Hanse, jakmile oheň vysoko, jasně plápolal, musela Lojzka vyvinout obrovské úsilí, než ho přiměla, aby se svlékl, tolik se tomu bránil jeho stud, přestože se chvěl zimou od hlavy až po paty. Leč ona mu to ostře nakázala, a protože byl dobrý voják, uposlechl; když byl nahý, třela mu hrudník a záda, div mu kůži nesedřela, zatímco on si držel svá pudenda* oběma rukama, aby je skryl před jejími zraky. Lojzka se smála, ještě když mi to vyprávěla.

"A co jsi mu poručila potom?"

"Aby spal v přístěnku, a za úkol měl zavřít po mém odchodu na závoru, udržovat oheň a hlídat Angeliku."

"Lojzčko, v tomto případě jsi jednala skvěle. Nuže nyní chci tu ubožáčku vidět, a je-li to možné, vytáhnout z ní pár slov." I

Po prvním Lojzčině lehkém zaklepání na dveře kardinálského pokoje nám Hans otevřel; po několika slovech chvály za jeho odvalu a dobrotu srdce zamířil jsem k posteli s nebesy a roztáhl záclony.

Angelika spala. A jak dobrým spánkem! Kdo by byl uvěřil, vida ji tak růžovou a pokojnou, že se den předtím pokusila opustit tento svět s dítětem pod srdcem. Patrně nebyla zvyklá usínat ve vytopeném pokoji, neboť odhodila prostěradla i pokrývky až po pupek, takže k poznání jejího stavu stačil jediný pohled.

Jistě, podle náhledu našich slavných dvorských dam by nebyla hodna pohybovat se v jejich okruhu, i kdyby jim byla rovna rodem. Nos byl trochu tlustý, brada trochu těžká a ústa příliš široká, leč Angelika měla oproti našim strojeným slečinkám široká ramena, ani sebemenší důlek nad klíčními kostmi, silné paže a pod jejich plností svaly; a konečně ňadra, i mimo její stav dostatečně velká, aby jí nadmula živůtek. Pokud jde o mne, přiznával jsem této venkovské krásce působivost, půvab a úžasné zdraví, a aniž bych se odvážil vyjádřit nahlas tak kacířskou myšlenku, proběhla mi hlavou představa, že Angelika se docela dobře hodí k robustnímu chlapíkovi, jako je farář Serafin.

Lojzka, pro niž na oně podívané nebylo nic hodného obdivu, učinila rychlý konec mému zahloubání tím, že přes Angeliku prudce přehodila prostěradla a pokrývky, a neméně prudkým pohybem šla roztáhnout okenní závěsy. Vniklo tam slunce a probudilo Angeliku, kteráž byla, jak se zdálo, tak vyděšená vidouc mne stát u hlav postele, že se pokřižovala, jako by si pro ni přišel sám Satan, aby ji odnesl do pekel. Ale když ji Lojzka ujistila, že je to opravdu pan hrabě, zdvořile sklonila hlavu k pozdravu a slabým hláskem se omluvila, že nevstala, aby udělala pukrle.

"Zanechme pozdravů, Angeliko," řekl jsem orbieuským nářečím. "Přišel jsem jen proto, abych ti pomohl z nesnází, do nichž ses dostala, ne abych tě káral. Jenom mi pověz, proč ses pokoušela vzít si život. Promluvila sis o tom nejdřív s otcem Serafinem?"

"Och to ne! On by mi zabránil! Je to dobrý pán a má mne moc rád!"

Uznamenal jsem, že řekla "pán" a ne "strýc", a vtiskl jsem si to do paměti.

"Proč jsi to potom udělala?"

Nato zůstala dlouhou chvíli s pusou jako zašitou, přičemž ji Lojzka nutila promluvit tu něžným, tu zlostným hlasem. Angelika zůstávala do sebe uzavřená, oči sklopené, tváře donachova červené, umíněné čelo a rty stisknuté. Lojzka však neustávala ve svém naléhání nejrůznějšími tóny a přízvuky, povolávala na pomoc Marii, Ježíše, Josefa a všechny svaté, a všechny nadarmo, dokud nenašla, možná čirou náhodou, klíč, jenž ten zámek odemkl.

"Jestlipak víš, Angeliko," řekla tuze rozhorleně, "že jako je pan farář Serafin tvým pánem, je pan hrabě pánem otce Serafina, a uzná-li to za nutné, může ho dát vyhnat z fary? Chtěla bys, aby tvou vinou pan hrabě sáhl k této krajnosti?"

"Ale kde že, kdeže, kdeže!" vykřikla Angelika na vrcholu zoufalství. "Proto jsem skočila do vody, aby kvůli mé vině nepřišel můj farář ve své farnosti o dobrou pověst!"

"Treperendo jedna pitomá!" zvolala Lojzka v hněvu ne již předstíraném, ale opravdu skutečném, "nenapadlo tě, že kdyby ses utopila, vylovili by tvé tělo a při pohledu na tvé břicho by stejně podezřivali faráře Serafina? A tobě, ubohá hlupačko, by za to, žeš spáchala sebevraždu, odmítli otevřít křesťanskou půdu, tobě i tvému robátku (nebylo ani pokřtěno), a oba byste byli na věky zavrženi bez sebemenší naděje na vzkříšení. Tak tohle by se stalo, kdyby tě nevytáhli z vody. Za to můžeš poděkovat tady Hansovi."

Shledával jsem Lojzčino vyhubování trochu příliš hrůzostrašným, leč naštěstí nám Angelika ve své prostotě umožnila sestoupit z oněch vrcholů do komedie, neboť vzala poslední doporučení mé správkyně doslova a poprosila mne, abych k posteli přivolal Hanse. Což jsem učinil. Ten přišel, a protože moc dobře nevěděl, co se po něm žádá, strnul na půl sáhu od postele s nebesy a srazil podpatky, vypjatý jako na přehlídce. Tu se Angelika nadzdvihla na lokti, což mělo za následek, že napůl odhalila jedno ňadro, aniž si toho povšimla, a tichým, třaslavým hlasem řekla:

"Mockrát ti, Hansi, děkuju, žeš mě vytáhl z vody."

Hans sklopil zraky a hned neodpověděl, vzrušen tím bohatým poprsím a nevěda, jak mi řekl později, má-li tu chudinku oslovovat "Angeliko" nebo "slečno", nebo dokonce "pani", když je těhotná.

"Fräulein," pronesl nakonec s očima stále sklopenýma, "udělal jsem to, jen abych vám prokázal službu."

Nato si Lojzka zakryla pusou rukou, a jelikož jsem věděl, jak rychle přejde od hněvu k smíchu, vrhl jsem na ni pohled, kterým jsem ji zarazil, a řekl jsem Hansovi, aby odešel, dodávaje, že jsem s ním tuze spokojen a že mu to dám brzy náležitě poznat.

"Angeliko," promluvil jsem znovu tiše, "tvou jedinou povinností nyní je přivést k zdárnému konci své těhotenství."

Ničím jiným se nezneklidňuj. Pan farář Serafin mne má dnes ráno navštívit a já s ním proberu, jak věci zařídit tak, aby z té události nevyšlo navenek nic, co by mohlo narušit jeho dobrou pověst."

Načež jsem Angelice řekl "na shledanou", leč ona se chopila mé ruky a políbila ji se zanícením, jako by líbala ruku světky (čímž vsutku nejsem, soudě podle myšlenek, jež mi probíhaly hlavou), její gesto se mi však líbilo přinejmenším tolik, jako se znelíbilo Lojzce. Netrvalo dlouho, abych to poznal.

"Pane hrabě," pravila, když kráčela vedle mne chodbou vedoucí k mé knihovně, "přiznám se vám, že jsem jako u vidění."

"U vidění čeho?" zeptal jsem se hrubě, neb jsem cítil, že se blíží bouře, a ještě jsem doufal, že ji od sebe odvrátím.

"No že jednáte tak jemně a shovívavě s tím chlípným kozlem a s tou tlustou sviní! To já bych je okamžitě vyhnala z Orbieu a dívala se za nimi bez jediné slzy a povzdechu, jak odcházejí vláčet se se svými malými ranci po velkých cestách Francie."

"Bravo, Lojzko! Bravo! Farář Serafín už není člověk: je to kozel! A Angelika už není žena, ale svině! Tlustá svině, abychom uvedli správnou míru. A přestože podle toho, co vím, kozel a svině se nikdy nepáří, tu je máme oba, jak se vyvalují v bahně, já je pak vyženu a oni potáhnou po velkých cestách království s malými ranci na zádech! Nuže, moudrá Lojzko, když už dnes ztělesňuješ božskou spravedlnost, neváhej! Běž v přísnosti ještě dál! Přivaž kozla a sviní ke kolíku na návsi před kostelem, shromáždí všechny poddané, a ať po nich každý hodí kamenem a ukamenují je k smrti! Jak by to bylo krásné! Jak by to odpovídalo evangeliu!"

"Pane hrabě," řekla Lojzka se slzami v očích po tom výpadu, "to jsem nechtěla říci. Mluvila jsem do vzduchu. A abych pravdu pověděla, pane hrabě, vaše oči se tuze dlouho zdržely na řadrech té malé darebnice."

"Jak je nevidět, když tam ta řadra byla, úplně odhalená!"

"A myslíte, že ta svatouškářská holka nebyla spokojená, když na sobě cítila vaše pohledy?"

"Takže svatouškářská holka!" odsekl jsem, "konečně malý pokrok! Svatouškářská je zřejmě lepší nežli 'tlustá svině'. No tak, Lojzko, ještě se trochu víc snaž být lidská. Nemohla bys říci 'chudinka' a nezlomit si při tom jazyk?"

"Pane hrabě," řekla Lojzka vzlykavým tónem, leč vyhýbajíc se šikovně mé žádosti, "neračte zapomenout, že jsem se o tu vaši Angeliku postarala z dobroty srdce a že žije jen díky mé péči."

"Ty ses nepostarala o 'mou' Angeliku, Lojzičko. Pečovala jsi o děvče, které upadlo do neštěstí, a ten dobrý skutek díky Bohu předem vyvrací tvoji zlou poznámku. Hodím tudíž tvá ošklivá, nepřívětivá slova do svého kapsáře zapomnění a poprosím tě, Lojzičko, nechceš-li mne tuze rozněvat, abys propříště zatáhla dráčky své žárlivosti."

"Udělám to, pane hrabě," odpověděla sladce a pokorně.

Ona sladkost a pokora by mne bývaly nadchly, kdybych byl nevěděl, že jsou právě tak pomíjivé jako ta jepice, která se vylihne ráno a hyne, než se snese noc. Ale abych řekl pravdu, sám se sebou jsem také nebyl tak docela spokojen. Což jsem sám nebyl velký licoměrník, když jsem Lojzce vytýkal její žárlivost, a přitom jsem jí měl, pokud jsem dal na své sny, po návratu do Paříže poskytnout k žárlivosti jistý důvod?

* * *

Pokud si čtenář vzpomíná, farář Serafín byl statný chlapík hranaté postavy, masitých rtů a ruměných lící; ale toho rána, když ho La Barge uvedl do mé knihovny, měl jsem dojem, že pod tou ruměností vděčil za ni dobrému vínu právě tolik co zdravému povětří nížiny - skrývá se jakási bledost, tak jej ten rozhovor tížil, jakkoli se to snažil zastírat. Proto jsem poručil La Bargeovi, aby poprosil Lojzku, aby nás zásobila lahvičkou našeho burgundského vína, jež mělo jednak mému návštěvníkovi dodat sebedůvěry, jednak mu tou pozorností dát najevo (jakž jsem to již udělal, když jsem pro něj poslal kočár), že mým úmyslem není přivolat na jeho hlavu hněv biskupa nebo pohrdání farníků, ale naopak, společně s ním hledat urovnání trampot, jež ho sužují a jež jsou, jak vidět, i trampotami mými. Neboť jsem si za nic na světě nepřál ve svém malém království rozruch či skandál, bylť Serafín přes své lidské slabosti dobrý farář a jeho kostel jedním z pilířů mé moci. A jak bylo možné postihnout jednoho, aniž to škodilo tomu druhému?

Než jsem promluvil, počkal jsem, až Lojzka přinese burgundské, a hlavně až Serafín vyprázdní skleničku, což učinil, na to si vzpomínám, s chtivostí člověka, jemuž rozrušení vysušilo hrdlo. A vskutku, jen se napil, získal Serafín, jak se mi zdálo, znovu svou jistotu a uklidnil se.

"Pane faráři," začal jsem, "tato záležitost je tak plná trnů a ostnů, že pro dobro všech je nutno ji projednat nanejvýš citlivě. Podívejme se na dané skutečnosti, jestli vám to nevadí. Včera pozdě večer Hans vytáhl vaši neteř z rybníka, kde se topila, a poté co mu řekla, že se nechce vrátit na faru, přivedl ji sem tajnými dveřmi, Lojzka se jí ujala a uložila ji do pokoje v levém křídle, vysvlékla ji, aby ji osušila, a všimla si, že je těhotná."

"Pane hrabě," vyhrkl farář Serafín a zrudl, "mohu vás ujistit..."

"Pro všechno na světě, pane faráři," přerušil jsem ho, "o ničem mne neujišťujte! Já vám tu nevytýkám nic, z čeho byste se mohl chtít ospravedlňovat. A v důsledku toho nepřijmu z vaší strany ani popírání, ani svěřování. Jsem vaším farníkem a mám v úctě církev, kterou zastupujete. Shledal bych velmi nevhodným, aby se mi můj farář zpovídal."

"Pane hrabě," řekl Serafín, když v tichosti zvážil, kolik toho v mém projevu bylo zároveň znepokojujícího i uklidňujícího, "smím však upozornit na jednu věc?"

"Prosím, pane faráři."

"Věřte mi, pane hrabě, že kdybych byl mohl tušit strašlivý úmysl své neteře, postavil bych se proti tomu ze všech sil a všemi prostředky, tak velkou nenávist a odpor má naše církev svatá k sebevraždě, svatokrádežnému činu, jímž stvoření boží ničí vlastní rukou dar od našeho Pána, skutečné urážce boží výsosti, kteráž, jak víte, může mít za následek potrestání mrtvol, jež vede nejenom k zohavení nebo potupným znamením, jež nechci ani připomínat, než hlavně k odmítnutí pohřbít ji do křesťanské půdy, odmítnutí, jež má ty nejstrašnější následky ve chvíli vzkříšení těl. Sebevražda, a zvláště sebevražda v jiném stavu, je po pravdě mnohem vážnějším, smrtelnějším hříchem nežli otěhotnění mimo manželství."

Dostí jsem sebou cukal při onom kázání, zdáloť se mně, že tím se ten dobrák - dovoláváje se církevní filozofie - příliš rychle a příliš farizejsky z celé věci vyvlékl a své vlastní odpovědnosti dal zmizet za vážnějším stupněm provinění. Nezměnil jsem však kvůli tomu svou uklidňovací strategii vůči němu, leč rozhodl jsem se dát mu jen tak mimochodem lehce pocítit, že bych si přál, aby ho krapet víc hryzalo svědomí.

"Pane faráři," řekl jsem poněkud chladně, "sebevražda je zřejmě větším hříchem nežli těhotenství mimo manželství."

Nicméně omluvitelnější z oněch dvou hříchů může vést k tomu druhému, jak jsme to tak začasť viděli v našich vesnicích, kde rybník nejednou sehrál svou neblahou roli. Tudiž ten, kdo ten jiný stav způsobil, není bílý jako sníh. "Pravda pravdoucí," souhlasil Serafín a sklopil oči.

Poněvadž byl bystřejší, než svým vzhledem dával tušit, vycítil pod zdvořilými slovy strohé odmítnutí a rozhodl se být zticha.

"Nicméně už se stalo a nyní se musíme postarat, aby zůstalo jen při jednom zlu a aby nevyústilo ve zlo ještě větší. Je samo sebou, že zachovat věc v tajnosti je podle mne hlavní podmínkou celého urovnání; Hans to pochopil, proto přivedl Angeliku do zámku tajným vchodem; Lojzka také, proto ji uložila do levého křídla, kam kromě v létě služebnictvo nikdy nechodí. Ti dva Angeliku opatrují a hlídají a jejich ústa jsou a zůstanou na můj příkaz jako zašitá. Pokud jde o mne, nezmíním se o těchto okolnostech jediným slovem ani panu ze Saint-Clair, ani panu z Peyrolles, ne že bych k nim neměl důvěru, ale jelikož nevím, jestli by onu věc brali tak shovívavě jako já, raději o tom rozhodnu sám. Nicméně kdyby tu Angelika měla zůstat déle, pochybuji, že by se to dalo nadlouho udržet v tajnosti, tím spíše, že jednoho dne bude muset родit. Navrhuji tedy, pakliže to považujete za rozumné, odvézt ji do Paříže pod záminkou, že trpí vodnatelností a je nutno ji léčit. Jakmile bude v Paříži, bude možné ubytovat ji v mém domě v Bourbonské ulici, kde bude v teple, opatrována a živena potřebným služebnictvem, a kde porodí - s pomocí porodní báby jistě čistší, než je ta orbieuská. Až bude mít porod za sebou, vrátí se vaše neteř vyléčena a sama do Orbieu zaujmout místo vedle vás. Dítě přijede teprve později v doprovodu kojné a pod nepravým jménem, například jako předpokládaný syn mého maggiordoma, a bude žít na zámku."

"Pane hrabě," zamumlal Serafín tichým, dojatým hlasem, "nedovedu vám ani říci, s jakou vděčností..."

"Tak nic neříkejte, pane faráři," řekl jsem rychle.

"Ale," pokračoval dosti pokorným tónem, "ty cesty, pobyty, porodní bába, to všechno bude stát, pane hrabě, celé jmění!"

Tu se mi zdálo, že ve faráři vyvstává skrblický a skoupý venkovan, a třebaže jsem se tím v nitru bavil, nechtěl jsem ponechat Serafína v jeho úzkostech.

"Všechny tyto výlohy půjdou k tíži jediného člověka, který se jich zde může ujmout pro zachování míru a cti církve v Orbieu. Avšak vy byste také mohl, pane faráři, přinést malou oběť farnosti, ve zcela jiné oblasti, a nebudu vám tajit, že bych na tu oběť pohlížel tuze příznivě."

"A jakou?" zeptal se Serafín.

"Slyšel jsem, že pět z těch nejchudších orbieuských rodin vám dluží peníze, protože dosud nesplatily za otevření křesťanské půdy svým zesnulým. Mohl byste jim ty dluhy odpustit u příležitosti opatření, jaká budu i já sám nucen učinit, abych jim pomohl, neb vzhledem k chladnému počasí a nedostatku vláhy ukazuje se již nyní, že sklizeň obilí bude tuze slabá."

"Ale to by dalo tuze špatný příklad ostatním farníkům!" vykřikl Serafín zdvihaje obě ruce k nebi. "Všichni budou chtít slevu, až budou pochovávat své zesnulé!"

"Kde že, kde že, řekneme jim, že jde o mimořádné opatření, učiněné, aby se zabránilo nouzi, ne-li dokonce hladu. No tak, otče Serafíne, ukažte dobrou vůli! Kdo zná lépe než vy vykupitelskou hodnotu oběti? Což si každý z nás, a vždycky, nepotřebuje vysloužit odpuštění nějakého hříšku?"

* * *

K mému odjezdu z Orbieu došlo za svítání, ještě než se zámecké služebnictvo probralo ze spánku, protože jsem nechtěl, aby někdo mohl zahlédnout, jak Angelika nastupuje do mého kočáru, ač ji Lojzka tak zabalila a zahalila jí hlavu, že nebyla k poznání. Je pravda, že na roční dobu bylo mimořádně chladno, člověk si kladl otázku, zda opravdu přijde jaro, nebo znovu začne zima.

V kočáře, s ohřívadly pod nohama a dostatkem dřevěného uhlí v bedně na udržování žhavých uhlíků, nebyla teplota vzduchu tak zlá, leč raději jsem, na mou věru, nemyslel na svého kočího ani na Švejcary na koních. V ostrém ranním větříku jim musely mrznout nosy.

La Barge polohlasem reptal, že je z dobrého rodu a nepřísluší mu sluhovská práce plnění ohřívadel. Odpověděl jsem nesmlouvavým tónem, že je to sice pravda, že podkoní je podkoní, a přeje-li si to, zastavím kočár a požádám některého z jezdců, aby si s ním vyměnil místo.

Načež Angelika, věrná svému jménu, navrhla sladkým hlasem, že zajistí plnění ohřívadel, ale já jsem s tím nesouhlasil s odůvodněním, že její stav vylučuje, aby se tak často ohýbala, a že ostatně pan La Barge, šlechtic z dobrého rodu, je příliš galantní, než aby jí vnucoval takovou námahu. Nato La Barge, zrudlý až po uši, kteréž byly hodně viditelné, neb odstávaly od hlavy, uráčil se říci Angelice, že by si raději uřízl ruku, než aby byla jeho vinou vystavena takovému nepohodlí.

Po té dvorné slovní výměně nastal v kočáře smír a ona trocha tepla uvnitř mi umožnila ponořit se bez přílišného mrazení do přemýšlování, Angelice, když si sundala kapuci, dovolila podřimovat a La Bargeovi prohlížet si ji s pusou otevřenou obdivem nad tolika křivkami. Je pravda, že v jeho věku, a dokonce i v tom svém shledával jsem a stále shledávám velmi přitažlivou ženu nosící ve svém lůně dítě, neb mne dojmá i její plodnost, i bohatství tělesných tvarů. Za poledne rozhodl jsem zastavit svůj průvod u Zlatého dukátu v Saint-Nom-la-Bretèche, kterážto vesnice byla ještě dobré tři hodiny od Paříže, aby se doprovod i cestující mohli osvěžit vodou, hodit koňům oves a hladově se zakousnout do chleba a šunky, což jsem u hostinského objednal pro všechny spolu s vědrem teplého vína. Jakmile nakrmili koně - "napřed zvířata, potom lidi", říkával pokaždé, pokyvuje moudře hlavou, velitel mých Švejcarů -, nastal ve velkém sále radostný hláhol vojáků, kteří podupávali na dlaždicích, aby si ohřáli nohy, a natahovali ztuhlé prsty k plápolajícímu a praskajícímu ohni v krbu dostatečně velkém, aby tam šlo upéci vola. Usadil jsem Angeliku trochu stranou a La Barge vedle ní a šel si přituknout se svými Švejcary, kteří nejdříve připili na mé zdraví, v dalším přípitku na

dokončení vstupního hrádku, který mi bude dělat "velkou čest", jak říkali, a bude mi "k velkému užítku", jen co ho dokončím. Tato zdvořilost si zasloužila, abych třetí přípitek pronesl zase já jako poděkování jejich mečům za doprovod a jejich statným pažím za to, že mi pomohly při skládání stavebního kamene. Mezi dobrými vlastnostmi, jimiž tito Švejčáci vynikali, musím zmínit ještě ohleduplnost, protože po celou dobu, co jsme byli v onom hostinci, žádný z nich si nedovolil, byť jen kradmo, pokukovat po Angelice.

Po mém příjezdu do Paříže rozpomněl se markýz ze Sioraku, soucítící zajisté se všemi, ale obzvláště s gentil sesso, že je lékař, a vyjádřil bez uvažování nesouhlas s mým úmyslem odloučit Angeliku od světa v mém domě v Bourbonenské ulici pod dohledem nevědomých a lhostejných sluhů, a navrhl mi, že si ji ponechá v teple svého obydlí, ošetřování jeho lidmi a na očích Hippokratova žáka. Uspokojilo mne to tím spíše, že bych se byl nikdy neodvážil takovou službu od něho žádat. Abych nic netajil, po celou dobu té dlouhé cesty z Montfortu do Paříže tuhle mi krev v žilách při pomýšlení, že ty tisíce otřesů kočáru na hrbolatých cestách by mohly způsobit, že Angelika svůj plod potratí. Jakmile se Marietta, poté co nám podala večerní pečení, vzdálila z místnosti spolu se svými příliš citlivými ušima, prozradil jsem markýzi ze Sioraku, kdo je otcem dítěte. Nato si markýz a La Surie, konvertovaní hugenoti a vlažní katolíci, vyměnili pohled a můj otec, třebaže mírným tónem, pronesl několikeroú kritiku celibátu ukládaného kněžím, kterýžto celibát, pravil, je příliš vzdaluje lidské pospolitosti a činí z nich špatné soudce slabostí citů a začasté nelítostné a nadměrně přísné cenzory tělesných hříchů, jež nejsou ani zdaleka těžší a hodnější odsouzení než nespravedlnost, útlak nebo krutost. Proto se naše morálka, uzavíral, která je teologická, místo aby byla jako u starých Řeků rozumově zdůvodněná, ukazuje jako nevyvážená, příkládající nadměrnou důležitost tělu a nedostatečnou našemu chování vůči bližním. Na tyto poznámky jsem ani nepípl, leč v nitru jsem si říkal, že v tom se hugenotští kněží, ač ženatí, od katolických pramálo liší.

Příštího rána odebral jsem se k ranní audienci u krále. Přestože tam byla tlačence, jsem si zcela jist, že mne viděl, protože jsem nic neuniklo, leč nedal mi žádné znamení a neoslovil mne, jako ostatně nikoho z přítomných pánů. Jeho obličej byl bledý, křečovitě stažený, a já poznal, že má jednu ze svých nejhorších nálad, jakkoli se snažil zachovat neproniknutelnou tvář. Drsně odstrčil doktora Héroarda, když mu chtěl změřit puls, a řekl: "Přestože tak nevypadám, daří se mi skvěle!"

Toto "přestože tak nevypadám" mne notně zarazilo. Zaražený jsem byl ještě víc, když se dav dvořanů vytratil a Ludvík u sebe nechal pouze Berlinghena, Soupita, kapitána gardistů Du Halliera (čtenář ho již zná, neb mi půjčoval králův kočár), vrchního správce králova šatníku markýze z Chalais a mne. Přinesli mu snídani, v níž se spíše nimral, než aby jedl, několikrát jídlo přerušil a tloukl vztekem nožem o stříbrný talíř a pohár, jako kdyby své nádobí chtěl zničit za urážku Veličenstva. Ačkoli jídlo polykal s nechutí, prokládaje své krmě vzteklými ranami, jež jsem zmiňoval, tu hranou ostří, tu plochou stranou nože, nakonec svou snídani dojedl, vstal a jal se zuřivě chodit komnatou s rukama za zády a skloněnou hlavou, kousaje se do rtů, takže ti, kdož byli přítomni, neodvažovali se, zděšení náladou tak mrzutou, ani pohnout, ani pípnout.

Nevím, jak dlouho by bývalo toto kyvadlové pobíhání trvalo, kdyby nebylo přerušeno povykem vzteklých hlasů vycházejících z předpokoje.

"Co je to? Co je to?" vykřikl král a sáhl k levému boku, jako by tam hledal jílec meče. "Kdo se to odvažuje hádat takřka na mém prahu? Berlinghene, běžte se podívat na důvod té vády!"

Berlinghen se měl tentokrát na pozor projevít onu nenucenost, již mu Ludvík tolikrát vytýkal. Běžel ke dveřím, otevřel a zavřel je za sebou. Křik se zdvojnásobil a vylekaný Berlinghen byl brzy zpátky.

"Sire," řekl, "to hrabě z Guiche laje dveřníkovi."

"A proč?"

"Protože dveřník mu brání vstoupit do vaší komnaty."

"Správně. Tak zní můj příkaz."

"Ale Sire, hrabě z Guiche tvrdí, že na něho se tento příkaz nevztahuje vzhledem k tomu, že je prvním komořím."

"Co to znamená? Ten úřad mu nedává právo vcházet ke mně, kdy se mu zachce! O nic více než hraběti z Orbieu, který vykonává tutéž službu."

"Sire, dovolil jsem si mu to říci, leč hrabě z Guiche mi, Sire, místo všeliké odpovědi pohrozil velkým kopancem botou do zadku."

"Co to znamená?" řekl král se vztyčenou hlavou a okem sršícím jiskrami. "Laje se tu mému dveřníkovi! Vyhrožuje se mému komorníkovi! Pane Du Hallier, běžte a rovnou pana hraběte z Guiche zatkněte a odveďte do Bastily."

"Do Bastily, Sire?" hlesl kapitán gardistů, udiven neúměrností mezi urážkou a trestem.

"Slyšel jste mne! Přejeme si, aby hrabě z Guiche strávil několik dní v Bastile. Ta mu zchladí horkou hlavu."

"Jak přikazujete, Sire!" řekl Du Hallier, otočil se na podpatku a rychlým krokem vyšel z komnaty.

Později mi vyprávěl, že jelikož znal bojovou náтуру hraběte z Guiche, došel si nejdříve pro půl tuctu gardistů, kteří spolu s ním vnikli do předpokoje s kopím v rukou a obklopili Guiche.

"Chalaisi," řekl král svému vrchnímu správci šatníku, "běž se podívat, zda vše řádně probíhá, a zeptej se hraběte z Guiche, má-li pro mne tvým prostřednictvím nějaký vzkaz."

Chalais prošel komnatou s lehkostí baletky (byl pěkně urostlý a obratný při nejrůznějším cvičení) a vrátil se se vši pompou a důležitostí:

"Sire, hrabě z Guiche říká, že vás má rád a že celý ten rámus u vašich dveří dělal ze zlosti, že vás nemůže vidět, a že uznává svou chybu a s největší pokorou se vám omlouvá."

"Tak tohle už je lepší!" řekl Ludvík. "Dohlédneme, abychom nenechali pana z Guiche mrznout v Bastile déle než tři dny."

A nyní," pokračoval s nově nabytou energií, jako kdyby mu potrestání pana z Guiche vrátilo dobrou náladu, "není možné, aby na nás ve Fontainebleauském lese nečekal krásný jelen. Pojdme se podívat, podaří-li se nám ho vyštvát."

Chalaisi, vy mne doprovodíte do Fontainebleau. Sioraku, vy zjistěte, může-li vám můj bratranec kardinál poskytnout audienci. Má vám bez pochyby co říci."

Sotva prošel dveřmi, utíkal je Berlinghen za ním zavřít, protože Ludvík měl hrůzu z otevřených dveří. Tu se Chalais ušklíbl a řekl hlasitě tuze rozmrzelým tónem:

"Neshledávám, že Ludvík udělal dobře, když poslal Guiche do Bastily kvůli té nicotné hádce. Takto nemá král zacházet se svou šlechtou."

Zíral jsem překvapeně na onu kritiku, tak ostrou a tak neomaleně vyslovenou, pronesenou na takovém místě, a co je ještě horší, v přítomnosti komorníků. Hned zatepla vzal jsem pana z Chalais pod paží, zatáhl ho stranou a řekl mu sotto voce:

"Markýzi, dovolil byste mi dát vám přátelskou radu?"

"Hrabě, od vás, staršího, než jsem já, ji přijmu s nejvřelejším povděkem."

"Jsem vskutku starší," řekl jsem, "o více než deset let. A jaké štěstí pro vás, markýzi, že jste, co jste, v osmnácti letech! Nad vaši kolébkou se skláněly jen dobré sudičky! Talleyrand po otci, Montluc po matce - patříte ke dvěma nejlepším rodinám království. Z toho důvodu byl jste v dětství jedním z malých dvorních druhů Ludvíkových. Hrál jste si s ním a vyrůstal s ním a s Monsieurem i s jeho sestrami. Vaše maminka, nejskvělejší z žen, vám zakoupila hodnost vrchního správce králova šatníku, jakmile jste dosáhl věku, kdy jste ji mohl zastávat. A slyšel jsem, že jelikož do toho vložila větší část svého jmění, zbývá jí sotva na živobytí..."

"To je pravda," řekl Chalais a oči se mu zalily slzami.

"Navíc, díky práci a úsilí nejoddanější z matek oženil jste se s nejzáviděníhodnější partií ve Francii, sestrou poradce královské pokladny, vysoce urozenou a tuze bohatou vdovou, jejíž srdce nebije než pro vás!"

"To je rovněž pravda."

"A konečně máte, jako já, to štěstí, markýzi, že žijete dennodenně v důvěrném styku s králem."

"Promiňte, hrabě," řekl Chalais a sraštil obočí, "vyprávíte mi tu dlouze a zešířila o mém šťastném osudu, ale poněvadž ho znám lépe než kdokoli jiný, není mi jasné, jaký smysl má to povídání."

"Připomenout vám, markýzi, vaše štěstí a varovat vás."

"Varovat mne? Před kým?"

"Přece před vámi."

"Přede mnou samým? To je zábavné!"

"Krátko řečeno, markýzi, dovolte, bych vám to řekl z čistého přátelství a z očí do očí: královský dvůr je místo, kde je nutno držet jazyk za zuby a nikdy nemluvit o osobách, hlavně když je tou osobou král."

"Copak jsem řekl o Ludvíkovi?"

"Kritizoval jste ho."

"Já jsem ho kritizoval?"

"Právě teď."

"Co jsem řekl?"

"Už jste to zapomněl?"

"Zajisté."

Hleděl jsem na něho a žasl jsem. Leč když jsem se mu podíval zpřímá do očí, došel jsem k závěru, že říká pravdu.

Mladíček promluvil bez rozmyšlení, ký to div! Slova mu prošla hlavou, aniž tam zanechala sebemenší stopu, a okamžik poté si je již nepamatoval, právě jako si kuřátko nepamatuje své včerejší pípání. Je-li tomu tak, ptal jsem se sám sebe, k čemu bylo moje varování, a začal jsem litovat, že jsem to udělal. Avšak kdo řekne á, musí říci také bé. Takže jsem se do toho pustil.

"Markýzi, právě jste řekl, že 'král by byl neměl strčit hraběte Guiche do Bastily kvůli té nicotné hádce'."

"Na mou věru," vyvalil Chalais do široka oči, "to je pravda, řekl jsem to. No a!" pokračoval náhle vyzývavým tónem, "je to chyba, že jsem si to myslel?"

"Myslet si to, markýzi, byla vaše věc, leč vyslovit to bylo troufalé." "Troufalé? A proč?" zeptal se Chalais s jistou sveřepostí.

"Protože je to, jako byste napadal krále."

"A proč ne?"

"Markýzi, sotva jsem dnes vkročil do Louvru, již jsem se dověděl, že Troncon byl propuštěn. A víte proč?"

"Nikoli."

"Řekl králi, že neschvaluje záměr oženit Monsieura se slečnou z Montpensier. Tady vidíte, jak nebezpečné je kritizovat krále za něco, co již rozhodl."

"Ovšem já také neschvaluji ten neblahý záměr!" řekl Chalais bojovně. "Vy nejste toho názoru?"

"Markýzi, já nevím o ničím pro to manželství ani proti němu. Král mne nepovolal, abych o tom rokoval, a mým úkolem není dávat mu rady, o něž mne nepožádal. Vaším také ne."

"Hrabě," pravil a oči mu náhle ztvrdly, "mluvíte se mnou hezky zprudka! Kdybyste nebyl přítel, rovnou bych vás vyzval na souboj!"

"Na souboj?" žasl jsem. "Souboj mezi dvěma královskými hodnostáři, tak blízkými Jeho Veličenstvu! Vždyť to by bylo šílenství!"

"Šílenství," odpověděl Chalais tuze prchlivě, "je dávat mi lekci - mně! A jestliže se toho odvažujete, moc dobře vím proč! Jste jedním z nejlepších šermířů u dvora. Jste jediný, kdo ovládá Jarnakův úder, který člověka zmrazí v mžiku oka. Pokud si však myslíte, že mne vyděsíte, rád bych, abyste věděl, že odvahy mám na rozdávání! Dám vám ji poznat, a to ne později než dnes!"

"Markýzi," odvětil jsem, "já nevěřím svým uším! Vyzýváte mne, třebaže jsem vás ničím neurazil! Když jsem vás varoval proti vám samému, neměl jsem jiný záměr než být vám užitečný, neboť jsem měl pocit přátelské povinnosti vůči šlechtici, s nímž mne služba Jeho Veličenstvu přivádí denně do styku! Jaký význam by měl onen souboj? Aby dokázal vaši statečnost? Leč kdo u dvora o ní pochybuje? Což nejste rozený Montluc?" Zatímco jsem mluvil, cítil jsem, že v tom okamžiku je nejvyšší důležité mluvit hodně, neboť jsem viděl, jak se při každé větě, již jsem vyslovil, Chalaisův obličej uvolňuje, měkne a řídí se, abych tak řekl, podle toho mého.

"Markýzi," pokračoval jsem takřka andělsky sladce, "je možné, že jsem byl při vyjádření své myšlenky neobratný, leč buďte si nicméně naprosto jist, že můj úmysl byl čistý a směřoval pouze k tomu, aby vás ušetřil nebezpečí, jímž vás u dvora váš věk vystavuje. Jestliže si laskavě vzpomenete na začátek našeho rozhovoru, šlo v něm pouze o to, dát vám radu, aniž jsem ostatně opomenul požádat vás předem, dvorně a jako rovný rovného, o dovolení vám ji poskytnout. Což jste, stejně dvorně, učinil, ujišťuje mne předem svým nejvřelejším povděkem."

"To že jsem řekl?" zeptal se Chalais vyvaluje prostomyslně oči.

"Ujistil jsem vás svým povděkem?"

"Ovšem, tím nejupřímnějším, a odvážil bych se říci nejoddanějším způsobem!"

Když jsem to říkal a cítil při tom, že je hotov zasunout, abych tak řekl, meč zpátky do pochvy, chytil jsem ho za obě ruce a stiskl je ve svých. Podle zachvění, jež jím proběhlo, a podle takřka synovského pohledu, který na mne upřel, pochopil jsem, že můj postoj a mých několik slov stačilo, aby úplně obrátil.

"Hrabě," pronesl hlasem jakoby přiškrceným dojetím. "Vaše slova mne dojímají víc, než bych dovedl říci. Mluvíte se mnou jako otec, a já si to nezasloužím. Nespravedlivě jsem vás podezíral, že mne chcete ponížit, a vidím, že to bylo klamné. Nechcete než moje dobro! Jste ten nejlepší člověk! Pokorně vás prosím za odpuštění a snažně vás žádám, abyste mne od nynějška považoval provázky za svého věrného a neměnného přítele."

Otevřel jsem mu náruč a on, kterýž mi chtěl minutu předtím podřezat hrdlo, vrhl se do ní, tiskna mne k sobě, div mne neudusil, a poklepal mi na záda neví kolikrát na znamení své stravující náklonnosti, jakou nyní ke mně cítí. Samo sebou že jsem na tyto výlevy odpověděl, jak náleželo, s velkým pocitem úlevy, že toho zelenáče nemusím zabít nebo zmrazit, poněvadž i když si nepřejeme než svého protivníka lehce zranit, prudký střet kordů vždy neumožní zůstat jen při tom. Krom toho, i když Ludvík zatím ještě nevyhlásil svůj proslulý edikt proti soubojům, bylo mi povědomo, že je ze zásady proti těmto pitomým střetům, jež mu každoročně zabíjejí několik tisíc šlechticů, kteří by byli mnohem užitečnější v boji proti nepřátelům království.

Opustil jsem bez lítosti tu po větru se točící korouhvičku, abych se odebral ke kardinálovi, jak mi to přikázal král, a cestou jsem uvažoval dosti trpce o královském dvoře. Jak si čtenář vzpomíná, přišel jsem tam v nejútlejším věku jako tlumač cizích řečí Jindřicha IV. a od té doby jsem tam zůstal, za regentství i za Ludvíka. A za celou tu dobu uznamenal jsem kolem sebe u dvořanů obou pohlaví tolik lehkomyšlnosti a frivolnosti a rovněž tolik lehkovážnosti, s jakou uvěřili nejnejapnějším báchorkám a druhý den jim stejně bezdůvodně věřit přestali, tolik nepravdivých soudů přijímaných jako pravdy evangelia, tolik zuřivých vášní vyvolaných pověstmi, o jejichž původu neměli ponětí, tolik záští, vařených a převařovaných v kotlíku starých zatrpklostí, a konečně tolik úkladů a spiknutí, nemluvě o vražedných záměrech, až jsem nabyl přesvědčení, že jsem se dotkl dna těchto projevů zrůdnosti a dále se jim už nemohu divit. Rozhovor s Chalaisem odzvonil mým iluzím a později se mi zdál být první známkou onoho strašlivého rozruchu, jenž v následujících týdnech přivřel králi a kardinálovi hořké chvíle a smrtelná nebezpečí.

V oné části Louvru, kde pracoval kardinál, nenašel jsem než jednoho z jeho tajemníků - Charpentiera. Byl zoufalý, protože Richelieu dostal právě od krále příkaz, aby se k němu připojil ve Fontainebleau, bez meškání tedy odjel a vzal s sebou pouze Le Masleho a Bouthereaua (své další dva tajemníky), ponechávaje ho zde schválně proto, aby mne zavedl k otci Josefovi.

Ubohý Charpentier málem proléval slzy - přišelť přitom, alespoň pro tu chvíli, o vyhlídku - peklo pro jiné, pro něho ráj - psát podle Richelieuova diktování ráno, po obědě a po větší polovinu noci.

"Charpentiere," uklidňoval jsem ho, "prosím vás, jelikož jde o mou chybu, nezoufejte. Napravím ji. Pakliže mám od krále dostat příkaz, jak se domnívám, abych se k němu připojil ve Fontainebleau, vezmu vás s sebou."

"To bych byl tuze šťastný, a vám, pane hrabě, tuze vděčný, neboť pochybuji, že Le Masle a Bouthereau postačí, když na ten úkol budou jen dva, třebaže jsou odolní. Poněvadž je nutné hlavně velice rychle psát a ze všech sil se bránit spánku, především v časných ranních hodinách. A hlavně se naučit řádně jíst, málo, leč často, aby se posílilo tělo a nezatěžovala se hlava. A také si tvrdě zvyknout na zadržování tělesných potřeb, neboť diktát může trvat několik hodin v jednom kuse, aniž se hnete od pulpitu. Než prosím vás tisíckrát za odpuštění, pane hrabě. Klábosím a zapomínám na svůj úkol. Račte mne následovat. Zavedu vás okamžitě k otci Josefovi."

Byt otce Josefa v Louvru sestával z jediné místnosti, zajisté mnohem větší než cela kapucína, leč jevila se mi nicméně dosti malá, protože za tu dobu, co zde otec Josef bytoval, nahromadilo se tu množství knih, rukopisů a dopisů, jež zavalily nejenom venkovský hrubý stůl, na němž psal, ale také podlahu, oba taburety, křeslo s opěradly pro ruce, a dokonce i postel, šlo-li tak nazvat pelech, jaký by nechtěl ani nějaký mníšek.

"Pane hrabě," pravil otec Josef vstávaje při mém příchodu, "jsem tuze rád, že vás vidím. Když pan kardinál dnes ráno spěšně odjížděl do Fontainebleau, nebo spíše do Fleury en Bière, svěřil vás mně, abych vás zpravil o podivných událostech, jež se u dvora odehrály během vašeho pobytu v Orbieu. Poté je s Ludvíkem dohodnuto, že máte bezodkladně odjet za kardinálem do Fleury en Bière."

"Spolehněte se," odpověděl jsem okamžitě.

"Pane hrabě, prosím, posaďte se!" pokračoval otec Josef. "Naše povídání se může protáhnout."

Rád bych byl to pozvání přijal, kdyby bylo na křesle nebo třeba i na jednom z taburetů místo, což otec Josef vůbec nepostřehl, neboť zvyk ho učinil slepým k prostředí, v němž žil. Takže když jsem viděl, že usedl za stůl a zakryl si velkýma vrásčitýma rukama oči, snad aby si v hlavě uspořádal, co mi řekne, rozhodl jsem se, že své postavení vyřeším zcela jednoduše. Proklestil jsem si cestu mezi ostrůvky spisů, jimiž byla podlaha poseta, rázně odklidil z křesla papíry, jež se hromadily na sedadle, a bez okolků jsem je položil na zem, vytvářeje z nich další ostrůvek v souostroví lejšter. A po pravdě řečeno jsem si zcela jist, že když otec Josef sundal ruce z obličejů, neviděl ve světě kolem sebe žádnou změnu a rovněž si nepoložil otázku, jak se mi podařilo usednout.

Čtenář si možná pamatuje, že jsem se s otcem Josefem setkal před sedmi roky a že mne poprosil, abych ho uvedl ke králi: učinil jsem to, když jsem zjistil, co mu chce doporučit: povolal Richelieuu zpět z exilu a vrátit jej královně matce, aby míril přemrštěné podmínky, jež si kladla při jednání o urovnání se synem: rozvázná to rada, již ke své spokojenosti Ludvík uposlechl. Od té doby nepřestával otec Josef Richelieuovi sloužit, byl jeho očima i ušima, věděl vždy všecko o všem a přinášel kardinálovi spoustu zpráv, ten je vždy utřídil a s obvyklou pronikavostí vyložil.

Když sundal ruce z obličejů, zkřížil je otec Josef před sebou na stole a v tichosti na mne pohlížel. Takže jsem mu ten dlouhý pohled vrátil, jsa po tolika letech stejně zvědavý na něho, jako byl on na mne. Vpravdě nebyl zdaleka tak elegantní a upravený jako kardinál a bylo zcela jasné, že pramálo pečuje o své nicotné tělo. Hrubé sukno kutny bylo odřené až na nit. Jeho dlouhý vous, kde barva soli vítězila nad pepřem, nebyl často česán; nehty byly spíše olámané než pilované. Sama jeho hlava vypadala jako špatně přitesaná a nesouměrná, bylat' širší než delší, a hlavně kostnatější, než by měla být, nadoboční oblouky a lícni kosti tuze vystoupilé, nos dlouhý, křivý a ostrý jako zoban supí. Tento odpudivý vzhled změkčovaly nicméně dva další rysy. Oči, malé, živé a slídivé jako oči veverky, uměly arci být tvrdé, leč mohly být i přátelské. A věc překvapivá v tak strašlivé fyziognomii - jeho ústa, přestože napůl krytá knírem a vousem, vypadala tak maličká, něžná a půvabná jako ústa ženy.

"Pane hrabě," pravil, "nevzdálil jste se ode dvora na víc než na čtrnáct dní, a za těch čtrnáct dní se běh událostí od základu změnil, vyjevuje náhle intriku, která teď přechází v pletichy a mohla by se vyvinout ve spiknutí, kdyby se v tom neudělal náležitý pořádek. Výchozím bodem je sňatek, a je podivné sledovat, jak málo se sňatky francouzské koruně daří..."

Ten začátek jevil se mi zvláštním, poněvadž jsem se v duchu ptal, naráží-li otec Josef na Ludvíkovo manželství s Annou Rakouskou. Pokračování jeho řeči mi dokázalo, že na ně sice učinil narážku, avšak zůstává na okraji jeho vědomí. Měl na mysli něco zcela jiného.

"Podívejte se, pane hrabě," pokračoval, "kam nás zavedl sňatek Jindřišky Marie s Karlem Prvním Anglickým: k pohoršlivému incidentu v zahradě v Amiensu, a co je horší, vzhledem k tomu, že Ludvík rozhodl nepouštět nadále Bukengana na francouzskou půdu, ke spojení, jež dostává čím dál víc ráz nenávisti. A teď hrozí, že se sňatek Gastona se slečnou z Montpensier změní v drama a téměř v občanskou válku!"

"V drama!" opakoval jsem zíraje. "Proč to? Gastonovi je osmnáct let a slečna z Montpensier je nejbohatší dědičkou ve Francii. Mimoto nejde o nový nápad. Neklame-li mne paměť, vyhlíhl se v hlavě královně matce za souhlasu Jindřicha Čtvrtého v roce 1608: to jest před osmnácti lety. Slečna se měla původně provdat za Mikuláše. Ubohý Mikuláš však zemřel v útlém věku a regentka okamžitě, aniž ztrácela jedinou minutu a v též dopise, v němž oznamovala poručníkovi slečny z Montpensier úmrtí chuděte, žádala o ruku děvčátka pro Gastona. Nabídka byla přirozeně ihned přijata."

"Vaše paměť vás neklame, pane hrabě. Je tomu vskutku osmnáct let, co královna Gastonovi vybrala slečnu z Montpensier. A dovedete si představit, trvá-li na tom, aby se ta svatba uskutečnila!"

"Co říká král?"

"Váhal a požádal kardinála o radu. Kardinál to nejdřív zpracoval a pak mu předal vynikající rozklad, napsaný jeho způsobem, kde zevrubně zvážil pro a proti. Leč nevyvodil závěry, nebo spíše uzavřel, že jde o případ, kdy rozhodnout může jedině Jeho Veličenstvo."

"Proč podle vašeho názoru král váhal?"

"Královna dvakrát potratila. Král je bez následníka, a jestliže Gaston zplodí syna, jeho postavení vůči staršímu bratrovi tím bude značně posíleno. Na druhé straně v žádném ohledu nemá ten návrh sám o sobě jedinou vadu. Dal k němu souhlas Jindřich Čtvrtý. V hlavě královny matky je zakotven již tak dlouhou dobu, že odmítnout jej by znamenalo vést s ní třetí válku. Především však se Ludvík domnívá, že jeho povinností je zajistit za každou cenu následníka... Nakonec vyhrála povinnost. Přijal návrh sňatku, leč se zoufalstvím v srdci."

"Proč?"

"Protože Gastona zná."

"Přiznám se vám, otče, že pokud jde o mne, neměl jsem než zřídka kdy příležitost dostat se do blízkosti Monsieura, neboť jsem vyrozuměl, že Jeho Veličenstvo nevidí rádo, když se s ním jeho úředníci stýkají. V každém případě to vytýká panu z Chalais."

"No co! Pan z Chalais má osmnáct roků, Monsieurův věk! A Gaston, jeho vrstevník, ho přitahuje právě jako ti darebové, kteří ho obklopují a od rána do večera se oddávají neomaleným šprýmům, šaškování, pitkám, pijáckým písňím a hýření."

"Nicméně jsem slyšel, že Monsieur není bez dobrých vlastností."

"Nepochybně. Na rozdíl od krále má ostrý jazyk, mluví hodně a skvěle, má vtip, miluje umění, je otevřený vůči všem a vůči mnoha věcem. Zkrátka má všechny znamenité vlastnosti, jež chybí jeho staršímu bratrovi, a nemá žádnou z jeho neselhávajících předností."

"Žádnou?"

"Ani tu nejmenší. Je netečný, bez přesných záměrů, ničemu se nevěnuje, je kam vítr, tam plášť, a zachází ve své vrtkavosti až k nedůslednosti. Nicméně mu nechybí statečnost na válečném poli, a možná že tam by bylo dobré jej

zaměstnat, nebýt toho, že právě tam by bylo víc než jinde záhodno obávat se následků jeho nestálosti, poněvadž se dá ovlivnit víc než kterýkoli syn poctivé matky ve Francii. Pan kardinál, svým lapidárním stylem, o něm řekl, že je přístupný dobrým jako špatným radám."

"Nikdy jsem krále neslyšel mluvit o Monsieurovi. Má ho rád?"

"Chtěl by, protože je to jeho křesťanská povinnost. Leč rozděluje je příliš mnoho věcí. Král je zbožný, stydlivý, zdrženlivý. Gaston bere při každém třetím slově jméno boží nadarmo, má zálibu v oplzlostech, přesmyčkách, pijáckých písničkách, podepisuje své dopisy 'Markýz Rychlostojka', aby se chlubil mužností, obstarává ženské svým budižkničímům a nesní než o kašpařinách."

"Ovšem je ještě mladý. Nemůže se napravit?"

"Obávám se, že ne. Nic pro něho není důležité. Slovo závaznost nemá pro něho žádný význam. A jelikož je, nikoli bezdůvodně, přesvědčen, že jeho postavení jej chrání před jakýmkoli trestem, má pocit, že se jeho život odehrává na sametu. Jelikož za své chyby nenese následky, tím pádem se z nich nikterak nepoučí. A dá se vsadit na to, že je bude celý život opakovat. Uvažte, jestli s těmito sklony se může líbit Ludvíkovi, kterýž je povinnost sama."

"A co si o sňatku se slečnou z Montpensier myslí Monsieur?"

"Vzhledem k tomu, jaký je - co chcete, aby si myslel? Váhá. Tu si myslí, že oženit se s nejbohatší dědičkou Francie by pro něho bylo tuze výhodné, když se neustále topí v dlužích. Navíc mu není neznámo, že by mu král dal tuze pěknou apanáž v důchodech, půdě a příjmech. Tu se zase vzpírá při pomyslení, že se připoutá k manželskému kůlu, tu..."

"Jak se dostat z této nejistoty?"

"Pro tuto chvíli nečekaným obratem. Na scénu vstoupí dvě osoby a děj se zauzlí."

"Otče, pokud mi to dovolíte vyslovit, máte jistý talent pro komedii."

"Pane hrabě, bohužel to není komedie! Jde o drama! Vyslechněte si další vývoj. Jedna z osob, jež jsem zmínil, je královna, ta panující, samozřejmě, a v jejím stínu tři pekelné upíři ženy, které jí radí a postrkují ji: Paní z La Valette, rozená Verneuil, nemanželská dcera Jindřicha Čtvrtého, princezna z Conti a - a cituji ji poslední, třebaže není menší důležitosti - paní z Chevreuse, skutečná d'áblce, jak říká Ludvík. Pane hrabě, někdy se člověk táže, proč suknice těchto zvláštních živočichů jsou tak neúměrně široké. A já vám povím proč: protože skrývají všechnu zlomyslnost světa." Hodil jsem tu větu jen tak mimochodem do kapsáře své paměti, abych ji opakoval otci, tak šťavnatá se mi jevila, zvláště v ústech kapucína.

"A královna," zeptal jsem se, "je proti tomu sňatku?"

"Vášnivě. A ze zcela zřejmého důvodu. Bude-li mít Gaston syna, potom ona, kteráž dítě nikdy nedonosila, nebude mít už žádnou váhu a po smrti krále již nebude nic znamenat."

"Vždyť ať Gaston je nebo není ženatý," uvažoval jsem nahlas, "po smrti krále to pro ni nepředstavuje ani nejmenší rozdíl, neboť bez syna nebude královnou matkou, a tím pádem nebude mít žádnou legitimitu."

"Zde se, pane hrabě, dotýkáte důležitého bodu, a paní z Chevreuse to neuniklo. Proto navrhla ďábelské řešení: až král umře, Gaston si vezme jeho vdovu a Anna Rakouská zůstane královnou."

"Můj bože, otče, zdá se mi, že tady se vskrytu blížíme po špičkách ke královraždě. Že by Anna přikývla k novému sňatku - s Gastonem?"

"Alespoň mlčky ano. Vždycky k sobě měli sympatie, možná dokonce mezi nimi bylo jakési spiklenectví. Jsou spřízněného ducha, jeden i druhý frivolní a ztřeštěný. Jak víte, nic nesblízuje muže a ženu víc než společné chyby."

"Začalo se již s uskutečňováním té intriky?"

"Mnohem víc než začalo, pane hrabě! Jsme v ní už až po uši! Na královnin příkaz navštívila paní z Chevreuse Gastonova guvernéra a řekla mu, že by královně udělal radost, kdyby Monsieura měl k tomu, aby sňatek se slečnou z Montpensier odmítl."

"A maršál Ornano k tomu svolil?"

"Žel ano! Dokonce se do té intriky vrhl naplno, a proč se on, zahrnovaný poctami, zapletl s tím klubkem zmijí, to mi budete muset vysvětlit vy, pane hrabě, já totiž toho muže znám jen dost málo."

"Ach, chudák korsický plukovník! Chudák válečník, tak otevřený, tak statečný, tak nepolitický! Vzpomínáte si, otče, že když jej La Vieuville pomlouvačně obvinil, král Ornana požádal, aby Monsieura opustil a na čas odešel do ústraní ve svém guvernéřství v Pont-Saint-Espirit. Ornano, úplně bez sebe, protože věděl, že je čistý jako sníh, odvážil se tehdy napsat Ludvíkovi, že dává přednost nucenému pobytu ve vězení před dobrovolným exilem. Tato sfida* přesně odpovídala Ornanovu charakteru, leč král ho vzal za slovo. Uvěznil našeho muže na caenském zámku. Když byl pro změnu propuštěn La Vieuville a jeho obvinění se ukázala falešná, Ludvík Ornana povolal zpět, znovu ho dosadil do jeho hodnosti Monsieurova guvernéra, jmenoval ho prvním komořím, vrchním správcem Monsieurova domu a posléze francouzským maršálem. Naneštěstí Ornano tak lehce neodpouští."

Usoudil, že všechny projevy přízně, jichž se mu dostalo, nevyvažují nepřízeň, jež jim předcházela. Požádal, odvážil se požádat o místo v radě pro Monsieura a pro sebe. Král i kardinál se vyděsili. Gaston v radě! Ztřeštěnec, který mění názor každou minutu a neumí držet jazyk za zuby! A Ornano, jenž umí jistě vést válku, leč neumí než to! Ludvík odmítl: Ornano při tom odmítnutí zachoval neproniknutelnou tvář, zatímco korsická krev v jeho srdci vřela rozhořčením. Je to podle vašeho názoru důvod, proč Ornano svolil udělat královně radost tím, že Monsieura přiměje, aby sňatek se slečnou z Montpensier odmítl?"

"Ano, je."

"A zdařilo se mu to?"

"Ano, pane hrabě, zcela bez obtíží, neboť má odedávna na svého svěřence silný vliv. Monsieur řekl králi, ne: nemá nic, pravil, proti slečně z Montpensier, leč, nechce se vázat. Když to celé uvážíme, jaká pohoršlivá podívaná! Manželka a bratr krále se spolčí proti králově vůli, aby zmařili jeho rozhodnutí!"

Zde by se ta špatnost mohla zastavit, leč Ornano a Chevreuska jsou tím prvním úspěchem omámeni a strženi do jakéhosi soukolí: pleticha se rázem stává rebelií vedenou téměř otevřeně proti královské moci. Chevreuska a Ornano si tedy hledají oporu a spojence tak trochu všude ve Francii i v cizině, a to je zničí... Protože čím víc vzrůstá počet spiklenců, tím víc se zvyšuje nebezpečí indiskrecí a zrady. Chevreuska získala pro stranu odporu ke sňatku oba Vendômy (vévodu a velkopřevora), nenapravitelné rebely, prince z Condé, hraběte ze Soissons, vévodu z Montmorency a vévodkyni Rohanovou, kteráž by případně mohla zajistit podporu protestantů. Ornano zamýšlel dokonce Monsieurův útěk ode dvora a otevřenou válku proti králi...

Naneštěstí Ornano není žádný geniální intrikán. Jeho troufalost je větší než jeho obezřetnost, a tak napsal několika guvernéřům provincií a otázel se jich, zda by Monsieurovi poskytli pohostinství, kdyby Monsieur opustil dvůr a poctil je tím, že by je o ně požádal. To bylo šílenství! Samo sebou že guvernéři, kteří dostali tuto podivnou žádost, neopomněli ji předat králi, jenž dluží s celým dvorem ve Fontainebleau.

Ludvík o věci rozhodl sám a své rozhodnutí provedl s obvyklou rychlostí; dal Ornana zavolat do své komnaty a mezi hrou na kytaru se ho zeptal, jak si Monsieur vedl na lovu. „Výborně,“ odpověděl Ornano. Načež se král, drnkaje stále na kytaru, uchýlil do své šatny a vstoupil Du Hallier s tuctem gardistů; po hluboké úkloně řekl: „Pane maršále, mám rozkaz vás zatknout.“ Jakmile byl zatčen, král si zavolal Monsieura a řekl mu, jak se věci mají. „Sire,“ řekl rozlícený Gaston, „opět jednou maršála pomluvili. Buďte si jist, že kdybych věděl, kdo to udělal, zabil bych ho a jeho srdce bych dal sníst svým lokajům!“

„Hrome,“ řekl jsem zíraje, „tady se mluví o zabití králových služebníků! Kam jsme to došli!“

„Ano, pane hrabě, a myslím, že pan kardinál byl tuze obezřelý, když mi přikázal, abych vás zpravil o špatném obratu událostí právě ve chvíli, když za ním máte jet do Fleury en Bière.“

Rychle jsem přešel nekonečnými schodišti a chodbami Louvru, jež jsou v noci tak liduprázdné a slabě osvětlené, do svého příbytku. Nevím, proč mne tehdy velké prostory té obrovské budovy uvrhly do skoro nesnesitelné tísně. Sálh jsem si na meč, abych se ujistil, že v pochvě lehce klouže. A to, co mi sdělil otec Josef, vyvolalo ve mně takovou obavu, že bych jej byl vytáhl úplně, nebýt strachu, že bych vypadal směšně, kdyby mne někdo v těch opuštěných místech potkal s taseným mečem v ruce.

Doma na mne čekal La Barge, dřímající v křesle. Zapálená byla jediná svíce osvětlující malý stolek, na němž byly pohozy karty, což naznačovalo, že si při čekání na mne dal s Robinem partičku.

„Pane hrabě,“ oznamoval, „asi před půl hodinou někdo zatukal na dveře, jelikož jsem však nepoznal váš způsob klepání a vzhledem k nevhodné hodině jsem neotevřel.“

„A moc dobře jsi udělal, La Bargi.“

„Ozvalo se druhé zatukání, a ani tehdy jsem neotevřel. Tu někdo strčil pod dveře dopis. Leží na stole.“

„Dobře, La Bargi. Běž si lehnout. Svléknu se sám.“

„Díky, pane hrabě.“

„Sladké sny, La Bargi!“

„Bohužel to bude, pane hrabě, noční můra, ty sladké sny! Prohrál jsem s Robinem dva stříbrňáky.“

„Jeden ti zítra vrátí. Nechci, abyste jeden nebo druhý vyhrávali víc než jeden stříbrný.“

„Pak to tedy bude noční můra jen napůl. Díky, pane hrabě!“

Jen co odešel, vzal jsem si svícen a dopis a odešel do svého pokoje. List měl pečeť, leč nebyl do ní vtištěn žádný znak. Rozlomil jsem ji a četl. Jak jsem předpokládal, psaničko nebylo podepsáno. Zde je, co v něm stálo:

„Čipero Sioraku, horlivý služebníku krále a ničemného kardinála, líbilo by se ti plavat s otevřeným hrdlem po řece Seině až do Chaillot jako kdysi tví přátelé z RPR?“

RPR byly iniciály, jimiž členové Ligy za Karla IX. Označovali „la religion prétendue réformée“ (vyznání takzvané reformační), jasný odkaz na mého otce, a Chaillot byla nářezka na to, že mnoho těl hugenotů probodnutých a hozených do Seiny v Paříži na svatého Bartoloměje zadržely vysoké traviny na chaillotských březích.

Lístek, jež jsem pečlivě zastrčil do pravé manžety svého kabátce, mne přiměl k hlubšímu zamyšlení. Je za tou klikou ohrožující krále a jeho ministra pouze ono trio zuřivých dam a jeden ctižádostivý maršál? Již hezky dlouhou dobu se nemluvilo o Svaté lize, vlastně od nástupu Jindřicha IV., leč zdalipak skutečně zmizela?

Příštího dne před rozedněním, sotvaže otevřeli Bourbonskou bránu,* projel jsem jí s La Barge a klusal k ulici Na Rozkvetlém láně, jak nejrychleji to bylo možné, neboť padal drobný deštík a podkovy našich koní na kluzkém dláždění klouzaly; v tuto hodinu byly ulice našťástí liduprázdné. Když však La Barge seskočil z koně, musel zabušit klepadlem na vrata čtyřikrát nebo pětkrát, než nám rozespalý Franz s lucernou v ruce přišel otevřít; ještě rozespalější čeledín odvedl koně do stáje a hned je vyhřebelcoval.

"To je na mou věru zázrak, pane hrabě!" řekl Franz s velkou úklonou, "vidět vás tady, když Paříž ještě spí. Jak říká pan markýz: Slyšte to skvostné ticho! Ani jediný ze stovky pařížských kostelů nevyzvání na ranní mši! A ani jeden z tisíce a jednoho pařížských kohoutů nekokrhá!" (Byl to jeden z žertíků mého otce, přičemž počet sto kostelů souhlasil, kdežto tisíc a jeden kohout nikoli, přestože byli dosti početní na to, aby příšerným způsobem sužovali uši Pařížanů, jen se začalo rozednívat.)

"Mám vzbudit Caboche? Snídal pan hrabě?"

"Kdeže, a mám hlad, že bych chroupal hřebíky! Vzbud' také Lachaise, ať mi připraví kočár a nachystá obrok pro koně! A vzbud' i Žanetu, ať mi přinese snídani do pokoje! Pan z La Barge posnídá, kde mu bude libo. V knihovně, jestli chce..."

"Projednou dám přednost kuchyni," ozval se La Barge. "V tuhle chvíli tam bude tepleji a společnost mi budou dělat miloučké komorné pana markýze, kteréž jsou všechny mladé a žádná není škaredá."

"La Bargi," pravil jsem, "ne aby ses před děvčaty mého otce chvástal!"

"Tím spíš, pane podkoní," upozorňoval Franz s důvěrností podivuhodně úměrnou tomu, koho oslovoval, "že na vás dohlédne moje Gréta..."

"Co se dá dělat!" řekl La Barge. "Spokojím se s tím, že se na děvčata budu jen dívat. Jak říká pan markýz: 'Lišák se ze slípky raduje, i když ji nemůže chytit.'"

"Pane podkoní," pokračoval Franz, obávající se možná, že v zastřené drzosti zašel příliš daleko, "máme čerstvá vajíčka snesená našimi slípkami. Dáte si?"

"Arciže!"

"Sázená? Michaná? Jako omeletu?"

"Chci je syrová!" procedil mezi zuby La Barge.

Nato se objevila Marietta, buclatá a s velikou zadnicí; políbil jsem ji na obě tváře, protože mne chovala v náručí jako nemluvně i jako malého kluka. Jelikož však byla upovídanější než leccjaká pařížská trhovkyně, okamžitě jsem vyklidil pole, ponechávaje ji, aby záplavou slov zahltila La Barge, tím spíše, že byla do toho malého zelenáče celá pryč.

Několika skoky jsem vyběhl schody, vešel do svého pokoje, kde jsem se jal bez meškání vytahovat z truhel obleky, které jsem si chtěl vzít s sebou do Fontainebleau. Říkám Fontainebleau, protože tam dlel dvůr, ale jak už čtenář ví, měl jsem zůstat ve Fleury en Bière u kardinála dvě míle tamodtud. Dlouho jsem se tou prací nemusel zabývat, neb přišla Žaneta se snídání, a zatímco jsem hladově jedl, ona pokračovala v balení, vědělať ostatně lépe než já, kde se šatstvo nachází.

Nicméně jakkoli se činila, pobíhaje sem a tam po místnosti, neustávala v kladení otázek.

"Daří se panu hraběti dobře?"

"Sama vidíš, Žaneto, jím jako za dva."

"Jíte jako za dva, pane hrabě, ale tváříte se mrzutě, a co jsem vešla, ještě jste se na mě takřikajíc nepodíval, skoro jako byste mne neviděl. Ani jste se mě nezeptal, jak se má Angelika."

"Jak se má?"

"Báječně, a podle příkazu pana markýze ji tady chovají jako v bavlnece."

"Tak je to v pořádku," odpověděl jsem nevzhlednův od talíře s jídlem.

"A co já, pane hrabě?" pokračovala nenuceným tónem. "To jsem za těch několik málo dní ošklivější než sedm hlavních hříchů, že se na mne ani nepodíváte?"

"Milá moje," řekl jsem zdvihaje hlavu a pohlížeje na ni s úsměvem, "kdyby bylo sedm hlavních hříchů tak hezkých jako ty, páchal bych jich všech sedm od rána do večera..."

Načež příběhla, poklekla vedle mne, vzala mne za ruku, políbila ji a náhle si dodala odvahy a dala mi hubičku na ucho, hubičku, kteráž u mne nezůstala bez účinku.

"Pane hrabě," řekla a řadila se jí dmula, "kdy odjíždíte?"

"Brzy po obědě, půjde-li to."

"Cože? Ani jedinou noc tady?"

"Kdeže, mám naspěch."

"Odpočinete si aspoň, než odjedete?"

"Obávám se, že na to nebudu mít čas."

"Ach pane hrabě, jaká škoda!"

Leč neměla čas zjihnout, neb někdo dvakrát zaklepal na dveře. V okamžení se vztyčila. Řekl jsem dále a objevil se otec, oblečený od hlavy až k patám. Nikdy se nikomu neukazoval v nedbalkách, ani služebnictvu.

"Žaneto, děvenko, nechej nás o samotě."

Krásně, s tuze láskyplným pohledem se mu uklonila.

"Otče," zeptal jsem se, když za sebou zavřela dveře, "jste s Žanetou spokojen?"

"Právě tak spokojen, jako můžete být vy sám, ač v odlišném směru..."

"Kdeže, otče, kdeže, zatím k ničemu nedošlo."

"Jsem nadšen za vás, synu; není radostnější slasti nežli kapánek nýt žízni, když víme, že krásný plod je na dosah."

To řka vzal mne do náručí, silně mne k sobě přitiskl a ihned se mne zeptal, jak se vede jeho synovi Julienu ze Sioraku.

"Zajedu se na něj podívat, až nastanou hezké dny. Nevím, je-li to vinou věku, leč snáším zimu a nečas mnohem méně dobře než předtím."

"Co to říkáte, pane otče? Roky kolem vás plynou, a vás se ani netknou."

„I tknou, jenže nepozorovaně, stupínek po stupínku. Podle mého mínění - když už je nevyhnutelně nutné stárnout, ať tedy stárneme pomalu, a smím-li to tak říci, kypíce zdravím. Co jste udělal s La Bargem?"

"Je v kuchyni, jazykem vychutnává vajíčko a okem vaše komorné..." "Dá si tedy řádně načas. Kam jedete, pane synu, že máte šatstvo vyndané z truhel?"

"Na králův příkaz do Fleury en Bière ke kardinálovi."

"Tam vás vidím raději nežli ve Fontainebleau. Tamější dvůr se stal skutečným vosím hnízdem!"

"Naneštěstí už jedna či dvě vosy kolem mne poletují."

"Všecko mi to vylíčíte v knihovně. La Surie tam dává rozdělat pořádný oheň a tuze rád vás uvidí a uslyší."

"Pane synovče," oslovil mne La Surie, ledva jsem vkročil do knihovny, kde plápolaly vysoké plameny, na něž byla radost pohledět a jež mi svým teplem příjemně ovinuly tělo, "pane synovče, vy máte starosti. Poznám vám to na očích, nejsou tak veselé, tak živé, tak jiskrné a tak lačné života jako obvykle. Synovče, povztejte mi to upřímně! Co vás takovou měrou vyvádí z míry?"

Ono "takovou měrou z míry" bylo jedním z giochi di parole, jimiž rád prokládal své výroky. Usmál jsem se této nevinné mánii a La Surie mne bez meškání - aniž mi poskytl čas na odpověď, což patřilo rovněž k jeho způsobům -, tuze dlouze objímal, a pokud jsem dobře viděl, když mne konečně pustil, měl slzičku v koutku hnědého oka, neb jeho modré oko zůstávalo nepohnuté, jako by nikdy nebylo účastno vzrušení svého pána; ten se přes svůj věk, zkušenost a mravní sílu neustále buď dojímal, nebo propukal v nejprudší hněv.

U krbu nám svou náruč nabízela tři křesla. Otec se posadil a po něm popořádku já a La Surie, nastavující všichni týmž pohybem holínky teplu plamenů. V nastalém tichu jsem jim pak podalo svém rozhovoru s otcem Josefem zprávu záměrně stručnou, protože jsem moc dobře nerozlišoval, co z kapucínových výroků bylo lidem známo, nebo o čem zatím nevěděli než král a jeho blízcí rádci. Při řeči jsem otci hleděl zkoumavě do tváře, abych se řídil podle překvapení, jež projeví, a své vyprávění pak ještě víc zkrátil. Leč on žádné překvapení neprojevil, podle čehož jsem usoudil, že již ví, že pletichy kolem Monsieurova sňatku se mění v rebelii, aniž asi vědělo nejnovějším vývoji, o tom, jenž přímo ohrožoval krále a kardinála.

Když jsem skončil, otec na mne hleděl, jako by chtěl prozkoumat sám vnitřek mého mozku, a řekl sotto voce:

"O sobě mi, pane synu, budete muset říci trochu víc, než co bylo v tom pečlivě vykuchaném vyprávění. Mluvil jste o dvou či třech vosách, co vám poletují kolem uší. Jak to vypadá?"

Tu jsem vyňal z manžety rukávu anonymní psaní, jež předešlého večera někdo strčil pod mé dveře, a podal mu je. Otec je přečetl, tuze se zamračil a podal je La Suriemu, jenž při jeho četbě zbledl zlostí, leč nevybuchl.

"Tak tohle," řekl otec konečně, "zlověstně potvrzuje moje obavy."

"Vaše obavy, pane otče?"

"Arciže! Vzhledem k rozsahu, jehož události nabývaly, myslel jsem si celou dobu, že za těmi čertem posedlými suknicemi a za Korsičanem, který se naparuje při pomýšlení, že po Ludvíkově smrti a Gastonově korunovaci bude prvním ministrem království, jsou ve hře jiné síly, právě ty, jež v zemi hojně šíří ony jedovaté pamflety proti Richelieuovi a králi. Ten lístek zastrčený pod vaše dveře je sepsán zcela bez obalu a ve stylu, duchu a prchlivosti Svaté ligy, nebo spíše oné Ligy, která se za svatou vydává! Takovito devótně věřící - bohudíky ne všichni! - jsou fanatické, pomlouvačné a vražedné pokolení. Zabili Jindřicha Třetího, protože se spojil s tehdejšími kacíři Jindřichem Čtvrtým. A zabili našeho Jindřicha, poněvadž uzavřel spojení s protestantskými zeměmi ve válce proti Habsburkům. A neměli by nejmenší zábrany zabít také Ludvíka, aby ho potrestali za vítězství nad papežskými jednotkami ve Valtellině. A ještě víc proto, že se obávají jeho rozhodného postoje vůči Habsburkům."

"Leč probodnout našeho Ludvíka nebude tak snadné jako u obou Jindřichů," namítl jsem. "Je tuze nedůvěřivý, nedovolí, aby se k němu někdo lehce dostal, a má kolem sebe bezpočet gardistů. Víte, že včera povolal do Fontainebleau šest set mužů?"

"Také jsem to slyšel," řekl otec, "ovšem kardinál gardu nemá a vůbec ji nechce, protože si nepřeje, aby mu překážela všude, kam se odebere."

"Počítá asi s ochranou kardinálského roucha," minil La Surie.

"A to by byla chyba!" zvolal otec. "Když Jindřich Třetí dal zabít vévodu z Guise, prostě pak jen poručil dvěma svým halapartníkům, aby to skoncovali i s kardinálem z Guise, a jeho rozkazu bylo okamžitě uposlechnuto..."

"Ale čert ví, proč jsem najednou ohrožován já, ubohé malé kolečko!"

"Z jediného důvodu, že jste králův věrný služebník. Zamordovat vás bylo by jít příkladem vstříc. Za vlády krvelačné ligy Šestnácti* v Paříži byla metoda teroru u jejích členů ve velké oblibě. Když byla Svatá liga všemocná, unikl jsem ráz na ráz dvěma útokům a byl bych jich zažil víc, kdybych se neskryl pod falešným jménem a pod převlekem obchodníka se sukny. Od nynějška, synu, budete nucen se chránit."

"A jak?"

"Nevycházejte nikdy bez početného doprovodu. Mějte u sebe krom meče dvě nabitě pistole. Když pojedete Pařížskými ulicemi na koni, dávejte pozor na okna. Vzpomeňte si, jak Colignyho, jelikož byl předním zastáncem odporu vůči

Španělsku, zabili na rozkaz Medicejské kuší z okna. Kolik Švejců vás obvykle doprovází do Orbiu?"

"Asi tucet."

"Jak jsou ozbrojeni?"

"Mají jednu pistoli v sedlových brašnách, jednu mušketu a meč."

"Byla by zapotřebí také píka upevněná podél hřbetu každého koně. Když vás přepadnou rváči sečnou zbraní, píky jsou tou nejlepší odpovědí."

"Mám pocit, že tucet Švejců zdaleka nestačí," ozval se La Surie. "Jestliže padnete cestou do léčky, budete rád, že jich máte dvakrát tolik."

Při té cifře jsem zaúpěl.

"Čtyřicet Švejců! Vždyť mne to zruinuje!"

"Život je přednější než peníze!" řekl otec vážně. "Uvažte také, že kardinál, jenž nechce gardisty, bez pochyby tuze rád uvítá, že do Fleury en Bière přijíždíte se svými Švejcary. A na druhé straně, posloužíte-li kardinálovi jako eskorta, můžete doufat, že vám ty výdaje Schomberg uhradí..."

"Synovče," řekl La Surie, "bude také třeba ohradit kočár, obložit vnitřek dvířek tlustými dubovými deskami, ponechat pouze nahoře skvíru, abyste viděl ven a mohl sám střílet."

"A kdo to provede?" zeptal jsem se.

"Lachaise," odpověděl otec. "Je v práci s dřevem velice šikovný."

Ale bude na to potřebovat jeden den. Budete tedy s to vyrazit až zítra ráno. Běžte se nicméně dnes ráno projít Louvrem a řekněte dvěma nebo třem osobám, že dnes odpoledne odjíždíte do Fleury en Bière. Jestliže vás budou chtít předběhnout a připraví na cestě léčku, ti, co ji nastražili, marným čekáním ochabnou a velmi pravděpodobně ji nebudou chtít protahovat do zítřka..."

"Dobrá! Už tam běžím," řekl jsem hbitě (neboť mne to všechno nanejvýš vzrušovalo). "Otče, mohl byste poslat malého skočtam veliteli námezdnic Švejců, aby sem přišel projednat se mnou kolem jedenácté novou práci?"

Jelikož Lachaise potřeboval nechat si kočár u sebe, aby ho utěšnil, otec mi půjčil svůj a naléhal, že mne on i La Surie doprovodí s Poprdou jako kočím a s Poscancem sedícím vedle něho, dvě nabitě muškety u nohou. Vyrval jsem La Barge našim komorným, leč nechtěl jsem malému povídálkovi nic svěřovat, a tak jsem mu řekl, že by utržil velkou ostudu, kdyby se nerozloučil se slečnou z Lorgnes, kurátorkou nohou Jejího Veličenstva královny matky, neboť, dodal jsem, po obědě odjíždíme z Paříže. Tato kurátorka, do níž byl zamilován, byla malá, živá, čilá osůbka, jež díky své hodnotě znala kdekoho. Otec, La Surie a já jsme měli každý dvě nabitě pistole ukryté v kabátcích, La Barge však nikoli, jemu bych takový arzenál nesvěřil. Nechyběla mu statečnost, ale obezřelost. Nebyl bych ho bral s sebou, kdybych nepočítal s tím, že kurátorka, slyšíc, že po obědě odjíždím do Fleury en Bière, to bude opakovat urbi et orbi. Zatímco on se šel dvorit děvčeti s výslovným rozkazem vrátit se ke mně za půl hodiny, vyhledal jsem Charpentiera a řekl mu, že chce-li se připojit ke kardinálovi ve Fleury en Bière, vezmu ho s sebou, jak přislíbeno. Jen ať si rychle připraví malé zavazadlo a za hodinu přijde do mého bytu, neb po obědě odjíždíme.

Tu jsem si mohl ověřit, s jakou mimořádnou rychlostí jde zpráva sdělena dvěma či třem osobám v Louvru od úst k ústům, neboť uplynula stěží půlhodina, co se kurátorka nohou a Charpentier dověděli o mém odjezdu, když jsem potkal na schodišti Jindřicha II. Bassompiera, kterýž mne pozdravil s výrazem spíše rozpačitým než přátelským (naše vztahy notně ochladly od mé rozmluvy s princeznou z Conti) a řekl mi:

"Slyšel jsem, že dnes odpoledne odjíždíte do Fleury en Bière. Je to pravda?"

"Arciže."

Tu se Bassompierre rozhlédl na všechny strany, přiblížil se ke mně, že se mne takřka dotýkal, a řekl mi sotto voce:

"Nikterak se mi to nelíbí. Říká se, že na té cestě řádí lupiči. Buďte ve střehu..."

Bez další známky zdvořilosti otočil se pak ke mně znovu zády a odešel. Poprvé jsem pocítil, že hrozba visící nade mnou je opravdu skutečná, poněvadž Bassompierre mne zaobalenými slovy a slovo "lupič" k nim patřilo - varoval. Cítil jsem, jak se mi řine pot v podpaží a po zádech a začaly se mi podlamovat nohy. Leč trvalo to jen chvíli. Rychle jsem došel do svého bytu, kde jsem se shledal s otcem a La Suriem a vypověděl jim svou rozmluvu s Bassompierrem, tak kratičkou, ale tak závažného smyslu. Co mne po úvaze zarazilo a zarylo se mi do srdce, byl ten rozpačitý a téměř provinilý výraz, jenž se Bassompierrovi objevil na obličeji, když - zrazuje svůj tábor a svou manželku - mne potichu upozornil, jakému nebezpečí se vystavují. Byli byste řekli, že ona oběť přinesená našemu přátelství je pro něho tuze bolestná, a usoudil jsem z toho, jak dalece je spjat se stranou Chevreusky, samozřejmě prostřednictvím princezny z Conti. A nejenom s onou stranou, ale se spiknutím proti kardinálovi a králi. Tu jsem si vzpomněl, že měsíc nebo dva předtím byl k Jeho Veličenstvu nadmíru drzý a že Richelieu rychle zasáhl, aby se záležitosti nejitřily. Uzavřel jsem z toho, že Bassompierre je již notně zpracován suknicí, jež vládne jeho životu, a mrzelo mne to tím spíše, že si přece neměl ze strany Jeho Veličenstva na co stěžovat, poněvadž jej jmenovalo francouzským maršálem v roce 1622 a ráz na ráz mu svěřilo dvě mise, což ukazovalo, jak vysoké mínění mělo o jeho schopnostech.

Po návratu do ulice Na Rozkvetlém lánu vzal jsem La Barge a Charpentiera stranou a řekl jim, že odjíždíme až příštího dne z důvodů, jež mají co činit s naší bezpečností, a že z týchž důvodů je žádám, aby pod žádnou záminkou neopouštěli dům mého otce, ale zůstali tam uzavřeni až do našeho odjezdu. S tím souhlasili, tuze pohnuti vážností mého vzezření, a já jsem požádal Franze, aby je zavedl do jejich pokojů, kde mohou podle své chuti zůstat, nebo se k nám připojit v knihovně.

Otec tlumočil prostřednictvím Franze týž zákaz vycházení všemu služebnictvu a pro větší bezpečnost dal zavřít na závoru bránu pro povozy ze strany dvora i branku pro pěší vedoucí do ulice Na Rozkvetlém lánu, a na straně zahrady dal dát závoru na malou nízkou branku v hloubi zelinářské zahrady. Potom poručil Franzovi, aby zatopil v krbu mého pokoje, neb jsem tam měl toho večera spát. Buď náhodou, nebo kapku ze zlomyslnosti uložil Franz tu pěči Žanetě,

kterouž jsem potkal na dosti tmavém schodišti domu; mocně oddechovala pod tíhou polen, leč vyslala ke mně při mýjení úsměv a výmluvný pohled, které rozzářily tmavé zdi a připomněly mi, že ten svět plný svízelí, jež bych měl, jak jsem se obával, příštího dne opustit za běsnění zbraní, má v sobě také několik skvostných léků proti úzkosti chvíle. Jelikož jsem dal La Bargeovi a Charpentierovi knihovnu k volnému užití, otec přikázal, aby Hörnera, velitele Švejcárů, uvedli do jeho pokoje, kde se ke mně připojí též on a La Surie; Marietta nám bez meškání přinesla láhev, čtyři pohárky a něco na zakousnutí, abychom se trochu zasytili, neb jedenáctá již odbila a k obědu nebudeme moci zasednout dříve než v poledne. Velitel Švejcárů, nebo "kapitán", jak ho jeho bratři ve zbraní oslovovali, byl chlap jako hora, vysoký víc než šest stop, široký jako almara a těžký, že pod ním praskaly všechny schody našeho schodiště. Leč mluvil tichým, zdvořilým hlasem, což bylo při hovoru s ním příjemné.

"Pane hrabě," řekl poté, co mne vyslechl, "rozumím-li vám dobře, rád byste na cestu do Fleury en Bière zvýšil eskortu z dvanácti na čtyřadvacet vojáků. To tedy znamená, že se na této pouti obáváte více pastí než na cestě, kteráž vede do Montfort l'Amaury."

"Tak jest, abych vám nic netajil."

"A aniž bych se chtěl moc vyptávat, mohl byste mi povědět, pane hrabě, s kým bychom mohli mít co do činění?"

Tázavě jsem pohlédl na otce a na La Surieho.

"Synu," pravil otec, "přejete si, abych odpověděl za vás? Bude-li moje odpověď nediskrétní, nebude možné vytýkat ji vám."

"Je-li vám líbo, pane otče," řekl jsem s úsměvem.

"Kapitáne," promluvil tedy markýz ze Sioraku, "hrabě z Orbieu by mohl mít co činit se šlechtici, a dokonce s vojáky, ale nebudou to vojáci Jeho Veličenstva. Řekl bych dokonce, že v případě, že se dostaneme do léčky, královi vojáci projíždějící někde v blízkosti by nám mohli přispěchat na pomoc."

"Vřelé díky, pane markýzi," řekl Hörner a uklonil se celou půlí těla. "Po vaší odpovědi se mi tuze ulevilo. Požívám zde pohostinství francouzského krále, proto nikde a v žádném případě nezvednu zbraně proti jeho lidem."

"Ten slib, kapitáne," řekl jsem, "vám velice slouží ke cti. Myslíte, že do zítřejšího svítání shromáždíte čtyřadvacet svých Švejcárů?"

"Mohu jich dát dohromady třicet," odpověděl Hörner, "a dovoluji si vám radit, pane hrabě," řekl obraceje se ke mně, "abyste na ten počet přistoupil."

"Proč?"

"Vědí vaši protivníci, že obvykle cestujete s eskortou dvanácti vojáků?"

"To je velice pravděpodobné."

"V tom případě budou chtít počet svých mužů ztrojnásobit, aby nad vámi měli ve chvíli střetu zdrcující převahu."

"To je dobře uvážené," pravil otec.

"Najmu tedy třicet vašich mužů, kapitáne, za cenu, kterou laskavě stanovíte."

"Cenu za dvanáct Švejcárů znáte, pane hrabě, cena, o kterou vás požádám pro zítřejší eskortu, bude dvojnásobek."

"To se okrádáte, kapitáne, nepočítáte šest Švejcárů navíc do počtu třiceti."

"Protože v naší smlouvě je ještě jedna další doložka, pane hrabě. Jsme, jak víte, katoličtí Švejčari, a budou-li mezi námi mrtví, chtěl bych, abyste za ně zaplatil uložení v křesťanské půdě."

"Udělám to."

Když jsem se nad tím zamyslel trochu hlouběji, bolelo mne u srdce z toho, že ty muže vyhnala ze švýcarských hor chudoba a že byli v exilu nuceni se bít, aby si vydělali na živobytí, a mnohdy přitom o život přijít.

"Kapitáne," promluvil otec, "jsem doktor medicíny z lékařského učení v Montpellieru, a pokud s tím můj syn, hrabě z Orbieu, souhlasí, pojedu s vámi, abych vašim raněným poskytl první pomoc."

"Pane otče," řekl jsem dosti chladně, "vy mne překvapujete. Nehodlal jsem vás požádat, abyste mne doprovázel."

"Pánové," ozval se svým tichým, vyrovnaným hlasem Hörner, "tu otázku vás nechám projednat mezi čtyřma očima."

Mohu však podotknout, pane hrabě, že přítomnost ctihodného doktora lékařství v jejich středu by mým mužům tuze ulevila, neboť často zažili, že ranění umírali, protože se jim nedostalo první pomoci."

"Vezmu to v úvahu," odpověděl jsem.

A začal jsem s Hörnerem probírat zbroj jeho mužů. Ihned se se mnou dohodl, že každý Švejcar bude mít kromě muškety dvě pistole a piku, a dodal:

"Vezmu s sebou také několik bitevních petard. Kdyby vám někdo přehradil cestu barikádou, jedna nebo několik petard - těch, co se používají na proražení bran obléhaných měst - poslouží výtečně na zničení překážky i těch, kdož se za ní skrývají jen z toho důvodu, aby na vás stříleli."

"To je dobře vymyšleno. V případě, že dojde k boji a ten dopadne v náš prospěch, jakou kořist si žádáte, kapitáne?"

Hörner vypadal překvapeně, že šlechtic mého postavení nepřenechá starost o projednání tohoto bodu svému majordomovi. Pokud jde o mne, notně mi záleželo na tom, projednat to sám, protože jsem si pamatoval přehnané požadavky svých poddaných po útoku německých rejtarů, a nade vše jsem si přál vyhnout se hádce mezi mnou a Švejcary po žáru bitky.

"Tak to je prosté, pane hrabě, koně pro vás a zbraně a oblečení pro nás. Nicméně musím vás, pane hrabě, upozornit, že na rozdíl od šlechticů, kteříž se v boji vždycky vyhýbají zabíjení koní protivníkových, my jednáme zcela opačně. Ne proto, že nemilujeme koně, a ty naše obzvlášť, leč ty, co na nich sedí naši útočníci, považujeme za nepřátele. Tím spíše že jezdec bez jezdeckého koně je jako námořník bez busoly: ztratí dočista bojový zápal."

"Jestli vám dobře rozumím," ozval se zničehonic otec, "vy dostanete v plen zbraně a šatstvo, a my mrtvé koně."

Rozesmál jsem se té vtípné poznámce na plnou hubu a Hörner rovněž, důkaz to, že byl dobrým společníkem a také že

uměl při dohadování něco obětovat, jak to hned na místě dokázal.

"Pane hrabě, když se nespokojíte s koňmi, vezměte si šatstvo a my si necháme zbraně."

"Dobrá, vezměme si šatstvo," souhlasil otec.

"Platí," řekl jsem okamžitě, neb jsem pochopil, že otec zřejmě schválně volí šatstvo, které by si stejně nevzal, neb nechce, abychom byli obviněni, že jsme obrali mrtvolu jako lupiči na cestách.

Řeknete možná, že jsme prodávali kůži, a medvěd byl ještě v lese. Leč ve skutečnosti bylo takové dohadování s nájemnými Švejcary obvyklé.

"Pane hrabě," promluvil znovu Hörner, "v kolik hodin ráno se sem máme dostavit na váš rozkaz?"

"Ve čtyři hodiny ráno."

"Budu tady přesně v tu dobu s dvanácti svými Švejcary."

"Jenom s dvanácti?"

"Je-li dům pana markýze hlídán, a myslím, že je, bude lepší, aby to vypadalo, že odjíždíte s obvyklou eskortou. Zbytek mých Švejcarů nás bude očekávat u Bucciské brány."

"Proč u Bucciské brány?"

"Protože ta nebude hlídána, neb protivník nepočítá s tím, že do Fontainebleau vyrazíte touto bránou. Ještě jedna věc, prosím, pane hrabě. Váš kočár nebude moci řídit váš obvyklý kočí. Potřebuji tam dva ze svých mužů, poněvadž v případě, že dojde k boji, je kočí tuze na ráně a krom toho má za úkol vrhnout z výšky kozlíku větší část petard na barikády."

"Ale je váš muž uvyklý koním?"

"Nikdo to s nimi neumí lépe, pane hrabě: je to jeho bývalé řemeslo."

Otec, možná proto, že už mu v útrokách hlodal hlad, pozval Hörnera, aby pojedl s námi. Kapitán zdvořile odmítl pod záminkou, že má odpoledne tuze mnoho práce při shromažďování mužů a zbraní. Tu, aby mu projevil veškerou úctu, již si kapitán hovorem s ním získal, zazvonil otec na Franze a přikázal mu, aby ho doprovodil až k naší brance pro pěší.

Potom jako první přešel do knihovny, odkud v témž okamžiku vycházeli Charpentier a La Barge, kteří na otcův rozkaz poobědvali v jedenáct hodin.

La Surie, tvář zasmušilou a smutnou, mrkl na hodinky a poznamenal, že dvanáctá hodina odbila - a vskutku se rozezněly zvony - a že je to poprvé, co zasedáme v pravé poledne k tomu, co markýz ze Sioraku nazýval "polední krmi". Po oné chladně pronesené poznámce se uzavřel jako ústřice a až do konce jídla ani nepípl, ani nehlesl.

Nato vešla Marietta, objemná a řečná, a když kladla na stůl pečeni, trpce si stěžovala, že její muž Caboche měl dvojí práci, vytahoval a zase vracel do trouby pekáč, aby si byl jist, že se maso nespálí. Její slova se však snesla do takového ticha, že pochopila, že nálada panstva má daleko do legrace, a za stálého, než sotva slyšitelného hudrování se vzdálila.

"Pane otče," řekl jsem ani ryba ani rak, "jste nejlepším z otců, leč u této příležitosti jste porušil mou vůli: pranic jsem neměl v úmyslu navést vás do dobrodružství, kde jde pouze o mne a kde jsem si mimoto zakládal na tom, že projednou budu stát na vlastních nohou a dokážu, co umím. Leč po tom, co jste řekl Hörnerovi a dal mu tím naději, že s sebou budeme mít lékaře, jenž by mohl na místě ošetřit raněné, je mi nemožné zvrátit rozhodnutí, jež se ve skutečnosti zcela vymklo mé vůli."

Na to měl však můj otec, jak se říká, odpověď po ruce:

"Pane synu," pravil, "složil jsem Hippokratovu přísahu. Slíbil jsem tedy slavnostně, že poskytnu pomoc nemocným a raněným, a jelikož tím raněným můžete být, pokud vím, vy sám, vystavím své svědomí věčným výčitkám, že jsem vás nechal zemřít, když vás moje první pomoc mohla zachránit...?"

Na tuto právě tak záludnou jako nevyvratitelnou poznámku se nedalo nic odpovědět. Proto jsem raději vstal a požádalo dovolení odejít pod záminkou, že si dopřeji krátké siesty. Leč než jsem prošel dveřmi, obrátil jsem se k otci se zlomyslným úštěpkem, nikoli zlým, leč dotýkajícím se citlivého místa:

"Pane otče," řekl jsem, "nedalo vám moc práce mne přesvědčit, ale obávám se, že pro vás bude mnohem horší přesvědčit pana La Surieho, aby zůstal zde a hlídal váš dům, váš majetek a služebnictvo..."

Nato jsem se vzdálil a přicházející k svému pokoji, otevřel jsem potichu dveře a našel tam Žanetu, sedící na malé stoličce u krbu. Nejdřív mne neslyšela. Jak ke mně byla napůl otočena zády, nabízela mému pohledu pouze onen "poloprofil", jaký s takovou láskou namaloval Tizian na obraze Svatá Panna v chrámu, pravděpodobně proto, že se mu zdál tajuplnější než prostý profil. Žaneta měla ruce ctnostně zkřížené na kolenou v pozici připomínající rozjímání. Se sukní splývající v dlouhých cudných záhybech až na nohy a dotýkající se země vypadala jako římská vestálka, dozírající, aby posvátný oheň neuhasl. Při zaskřípání závorý se zachvěla, otočila hlavu, vstala a rozběhla se ke mně vrhající na mne pohled, jenž by jí byl ve starověkém Římě okamžitě vynesl zazdění zaživa.*

"Žaneto," řekl jsem a položil jí obě ruce na ramena, leč drže ji dál od těla, "co tu děláš? Jsou to už dobře dvě hodiny, co jsem tě potkal na schodech s poleny. A ty jsi pořád ještě tady!"

"Pane hrabě, Franz mi řekl, abych rozdělala oheň, udržovala ho poleny a dávala na něj pozor: jako dobrá komorná jsem vašeho správce uposlechla. Také teď máte v pokoji vlaho a pěkně zateplenou postel. Pane hrabě, smím vás odstrojit?"

"Arciže! Ale pověz mi, Žaneto, neomrzelo tě sedět celé ty dvě hodiny u ohně?"

"Kdeže, pane hrabě. Snila jsem. Kladla jsem si otázky."

"Copak to? Ty sis kladla otázky! Jaké otázky? No tak mi aspoň jednu pověz!"

Odmlčela se.

"Nechtěla bych totiž, pane hrabě, vypadat tuze troufalá."

"Tak do toho! Projednou ti to dovoluji."

"Takže například, pane hrabě, jsem si říkala, jestli vaše siesta bude neposedná, nebo lenivá..."

Tomu jsem se rozesmál na plnou hubu, tak se mi ta věta zdála zároveň roztomilá i mazaná. Vklouzl jsem do teplých přikrývek, pořád jsem se ještě smál, ale konečně jsem popadl dech a řekl jí:

"Tak to byla otázka, kterou sis kladla?"

"Ano, pane hrabě, s vaším dovolením."

"Bude moje siesta neposedná, nebo lenivá? Ale to je opravdu problém, skutečně, Žaneto, jeden z nejvážnějších, a když se nad ním víc zamyslíme, má možná co dělat s mravností a s metafyzikou."

"Promiňte, pane hrabě, já na mou věru nevím nic o té vaší metamuzice! Ale vím dobře, co se mi ty dvě uplynulé hodiny honilo hlavou - jestli mám nebo nemám šanci, že se mi podaří to, co chci."

"Jak však víš, pravdu poznáš, až se o to pokusíš."

"Na mou duši, pane hrabě, že to vím!"

"Takže, milá přítelkyně, pojď sem ke mně. V pokoji je teplo. Dveře jsou zavřené. Zatáhni nad námi řádně závěsy."

* * *

Hodil jsem svou drobnou trpkost vůči otci do kapsáře zapomnění, a když jsme následujícího dne za svítání odjízděli, tvářil jsem se na něho vlídně a on zase ani nehlesl o naší vádě. Je ovšem pravda, že byl notnou posilou naší výpravy jak z hlediska lékařského, tak bojovného, neboť v dobách svých tajných posláních získal za Jindřicha III. stejně jako za Jindřicha IV. obrovskou zkušenost s léčkami a přepadeními, jež všechny přestál díky své obratnosti právě tak jako udatnosti.

Jen se kočár rozjel, vytrásaje nám útroby na kočičích hlavách pařížské dlažby, zavládlo velké mlčení; otec i já jsme si obdivně prohlíželi tlusté dřevěné okenice, jimiž Lachaise zahradil okna a oboje dveře, u nichž na rozdíl od oken ponechal nahoře úzkou vodorovnou střílnu, kterou se dalo po stažení vnitřních skel střílet z pistole na útočníky, pokud by si vybrali kočár jako terč.

Charpentier seděl zticha, neb kardinál ho uvykl mlčení, a La Barge ani nemukl ze strachu, že ho příkře odbudu. Je však pravda, že posílení dveří a oken právě tak jako šest pistolí ležících na sedadle vedle otce se všim, co bylo třeba k nabíjení, bylo nadmíru udivující a mohlo přivést i člověka méně zvědavého, než byl La Barge, k tomu, aby si kladl jisté otázky nebo je položil mně. Nakonec to učinil, protože už to nemohl vydržet.

"Pane hrabě," řekl, "mohu se vás zeptat..."

Neměl čas to dopovědět. Otec vrhl na nešťastníka pohled tak zdrcující, že kdyby býval měl pod sebou zem, byl by se do ní hanbou propadl.

"Pane synu," pronesl markýz ze Sioraku, "ten zelenáč je ale neotesaný. Svěřte mi ho na čtrnáct dní a já si беру starost převychovat ho bičem a holí, byť je šlechtic."

"Pane otče," odpověděl jsem, "pokud se chování pana La Barge po návratu z této nebezpečné výpravy nezlepší, tuze rád vám ho svěřím."

Při slově "nebezpečné" Charpentier prudce zvedl hlavu, ale bylo to jako blesk. Okamžitě zase sklopil těžká víčka a dělal, že dřímá. Tu jsem se rozhodl, že mu to objasním, když už se na této cestě ocitl po našem boku.

"Pane Charpentiere," řekl jsem, "je možné, že na cestě do Fleury en Bière se střetneme s lidmi, kteří mají zločinné úmysly vůči králi a kardinálovi a nejdříve by se pro výstrahu rádi vypořádali s jejich služebníky."

"Tušil jsem to, když se zpozdl odjezd," odušil Charpentier s neproniknutelnou tváří. "Pane hrabě," dodal, "nejsem voják, ale mohu-li vám v případě léčky přispět pomocí, jsem váš člověk."

"Umíte nabíjet pistoli, pane Charpentiere?"

"Ano, pane hrabě, jsem rodák z Paříže, šťastného města, kde se každé ráno, jak víme, najde na dlažbě patnáct dvacet mrtvol řádných lidí, zamordovaných úderem druhé hodiny ranní, v době, kdy zhasnou lucerny. Než i když svítí, je nebezpečí veliké. Pokud jde o mne, když se vracím pozdě, mám ve zvyku jít prostředkem ulice skoro ve stoce, v každé ruce nabitou pistolí a obě skryté v záhybech svého pláštěku."

"A co když je útočníků víc než dva?"

"Mám pod kabátcem schované tři vrhací nože."

"A jak s nimi nakládáte?"

"Vrhám je jeden za druhým."

"No tohle! Pane Charpentiere! Vy umíte vrhat nožem!" divil se otec.

Věděli jsme od La Surieho, kterýž v tom vynikal ve svých bídných letech, že vrhat nožem je výsadou podsvětí.

"A vy ty tři nože nosíte u sebe?"

"Neustále a s dovolením pana kardinála."

Tehdy jsem pochopil, nikoli bez obrovské úlevy, že Charpentier není jenom jedním z Richelieuových tajemníků, ale rovněž, mlčky, jeho osobním strážcem.

"Pane Charpentiere," usmál se otec, "kdybyste nevypadal tak rozvážně a klidně, jak náleží k vašemu stavu, byl bych vás podezíral, že jste byl za mladých let neřád."

"To jsem také byl," podotkl Charpentier bez mrknutí oka. "A byl bych jím i nadále, kdybych byl nepotkal duchovního, který si dal tu práci nejenom napravit mé chování, ale také mne naučil číst a psát, a byl to také on, kdo mne vzhledem k rychlosti a správnosti mého psaní doporučil panu kardinálovi..."

Když jsem to slyšel, měl jsem pramálo pochyb o jménu duchovního, o němž se Charpentier zmínil. Jedině otec Josef se těšil takové důvěře kardinálově, aby ho přiměl přijmout za sekretáře zabijáka odchovaného bahnem pařížské dlažby.

"Navrhuji," řekl jsem, "aby La Barge a Charpentier nabili každý jednu pistoli, abychom věděli, kdo z nich ten úkol splní nejrychleji. Pánové, jste připraveni?"

Vyhrál La Barge, přestože o fous. A měl jsem za toho nebohého hochu radost, protože příkrá slova mého otce jej notně vyvedla z míry. Neodvažoval se to vyslovit, tolik se nyní bál otevřít ústa, ale byl by si bez pochyby přál, aby v případě

útoku mohl také střilet, byť jen proto, aby nebyl na stejné úrovni jako Charpentier, jenž byl neurozený. Leč aniž bychom se sebe méně domluvili, otec a já jsme byli zcela zajedno v tom, že je lepší, aby střileli jen dva, on a já, a La Barge a Charpentier aby rychle nabíjeli a tím nám umožnili střilet tak rychle a plynule, jak jen možno. Jakmile jsme projeli Bucciskou branou, kočár se na chraplavý rozkaz zastavil, někdo zaklepal na dveře, já jsem stáhl skleněnou výplň okna a přitiskl opatrně oko k úzké štěrbíně mezi sklem a podpurnou deskou a poznal jsem Hörnera s lucernou v ruce.

"Pane hrabě," řekl svým tichým, klidným hlasem, "druhá skupina je na místě, přesná co do počtu a dochvilná. Je nás tedy třicet, v to nepočítaje mne, ani pana markýze, ani vás, ani vašeho podkoního. (Všiml jsem si, že nejmenoval Charpentiera. To byl úředník, takže se nepočítal.) "Nyní projedeme Svatoheřmanským předměstím a vezmeme to na jih, abychom se dostali na cestu do Longjumeau. Pane hrabě, vybral jste zastávku na osvěžení koní?"

"Ormoy, ledaže by tam nebyl hostinec."

"Je tam, pane hrabě, a tuze dobrý."

"Takže platí Ormoy."

Hörner se rozloučil, já vytáhl sklo okna, kočár se okamžitě rozjel a projeli jsme tryskem slavné Svatoheřmanské předměstí, požívající tak špatné pověsti a tak dobře vybavené trhy, zapadáky, děvkami a darebáky z podsvětí. Byli jsme příliš početní, než abychom se těchto zhýralců museli bát, nicméně jsme zaslechli pár hnusných, nepříjemných slov, která na nás řvali, protože jsme svým hlukem ony pány probudili. Dokonce se nám na střechu snesl květináč, vyhozený z okna některým z těch ničemů, co měli tak lehký spánek.

"Sir," řekl jsem otci, aby mi naši společníci nerozuměli, "do you think those boards on the window, thick as they are, can stop a bullet?"

"They might, if the shot is not fired at close quarters. They are quite a comfort anyway."*

A jelikož se zdálo, že tato výměna slov v angličtině naše společníky znepokojila, dodal otec francouzsky:

"Jistě jste si všimli, že až budeme v Ormoy, Hörner hodlá 'osvěžit koně' a ne lidi."

"To je součástí jeho creda," zasmál jsem se. "A opakuje to při každé zastávce: 'Napřed zvířata, potom lidi!'"

"Nicméně v boji si nedělá svědomí ze zabíjení zvířat, pokud mají to neštěstí, že se nacházejí v druhém táboře."

"Zabil byste koně, pane otče, kdyby na něm seděl váš protivník?"

"Přijde na to. Když bude jezdec, který na mne střelí, blízko, vystřelím na něho. Ale když bude daleko a obrácen ke mně profilem, namířím na jeho stehno říkáje si, že i když ho netrefím, zasáhnu přinejmenším koně, který při pádu vyhodí jezdce ze sedla. Kůň je, ať už chceme nebo ne, pomocníkem nepřítele, a z tohoto důvodu nemůže být vždycky ušetřen." V Ormoy jsme tedy "osvěžili" koně a ono sloveso nutno chápat několika způsoby. Nejdříve Švejcaři koně vyhřebelcovali a La Barge učinil totéž se svým a s jezdeckými koňmi, které jsme si otec i já vždycky brali s sebou, když jsme cestovali v kočáře, byť jen proto, abychom nezůstali trčet na místě, kdyby praskla náprava nebo kolo.

Dva švejcarští koči (byli dva, aby jeden nahradil druhého - za předpokladu, že jeden z nich bude v boji zabit) dostali od hostinské povolení postavit kočár stranou, aby nikdo, kdo by projížděl po velké cestě, nemohl zahlédnout erb na mých kočárových dvířkách, potom vypřáhli šest tažných koní a také je vyhřebelcovali. Dalším stupněm osvěžování se pak stala zcela přirozeně voda. Švejcaři vytáhli z vozu se střechou z plachtoviny velký počet kbelíků a u studny je naplnili až po okraj. Přistoupil jsem k nim, tak jsem měl tu podívanou rád a nemohl se jí nabažít. Byloť to pro mne - a je stále - něco jedinečného, vidět, jak koně ponoří pysky až po nozdry do plných kbelíků a vdechují vodu bez sebemenšího hluku, takže byste si mohli myslet, že nepijí, kdybyste neviděli, s jakou udivující rychlostí hladina vody v kbelíku klesá. Když jsem byl malý chlapec, s potěšením jsem si představoval, že se sám měním v koně a slastně vstřebávám jako oni ten velký kbelík vody do svého obrovského žaludku.

Pak přešlo "osvěžování" od tekutého k tuhému: z téhož povozu, z něhož vytáhli kbelíky a kamž byli ochotni naložit náhradní kola a nápravy k našemu kočáru, vzali Švejcaři pytlíky s ovsem, jež natáhli až k dolní čelisti každého koně a upevnili je za ušima dvěma šňůrkami, které svázali na uzel. To mne také plnilo nadšením, zvláště chvíle, kdy oves v pytlíku klesl tak, že byl mimo dosah koňských pysků; tu kůň trhl obratně hlavou dozadu, aby na kopeček zrní znovu dosáhl. Když hostina skončila (neboť pro zúčastněné to bezpochyby hostina byla), vymohl Hörner na paní domu (leč co mu vůbec mohla odmítnout?), aby našim koním otevřela ohradu rozsáhlé louky, kde mohli k svému ovsu přidat krapet zeleně ve společnosti asi desítky krav, jež jejich vpád nevzrušil víc než koně jejich přítomnost. "Kdož ví?" pravil otec, "možná bychom byli také tak mírumilovní, kdybychom se krmili pouze rostlinami."

Podle vůně, kteráž mi polechtala chřípí, když jsem vstoupil do hostince, pochopil jsem, že se již pro nás pečou kuřata, a když jsem zašel až do kuchyně, uviděl jsem je u obrovitého ohniště, napíchnutá ve dvou řadách na rožni. Vládlo tam pekelné horko, i vrátil jsem se do velkého sálu a uviděl hezkou hostinskou, jak ukrájí plátky šunky, aby ukojila nejprudší hlad hostů, než přijdou na stůl kuřata. Byla to velká žena zářivě svěžestí, rukávy živůtku vyhrnuté až k loktům odhalovaly krásné červené paže, jejichž svalstvo přímo hrálo, když přitlačila na nůž. Připadala mi stejně chutná jako ta její šunka, z níž jsem rovnou pozřel jeden plátek na krající chleba, který zřejmě pekla ve vlastní peci a který se vyrovnal goneskému. Po manželovi ani stopa. Jeho vdova však, jak bylo vidno, proto ještě neupadala do trudnomyslnosti. Když vstoupil do místnosti Hörner, sledovala ho očima a ten den byl pro ni nesporně svátkem: do měšce jí spadne pěkných pár zlatáků a dvůr jí zaplní pěkných pár junáků, krásných, mladých a statných.

Skončivše s koňmi nahrnuli se Švejcaři konečně do velkého sálu, strkali se rozverně mezi dveřmi, usadili se na lavicích a volali na sebe německy, až by vám praskly bubinky. Pozval jsem Hörnera, aby usedl ke stolu s námi ve vedlejší menší místnosti, a tentokrát jsem odmítl přijmout jeho zdvořilé odmítnutí pod záminkou, že si musíme pohovořit o druhé části naší cesty.

Když jsem ta slova pronášel, cítil jsem v nitru velký údiv nad tím, že jsem měl právě takovou radost z této zastávky k odpočinku, jako když jsem se zastavil mezi Montfortem a Paříží. V oné chvíli jsem se však nevinně radoval ze života,

ještě jsem nevěděl, že podlci mne o něj zamýšlejí připravit.

Ale možná že ta radost, již jsem právě pocítil, nebyla nakonec než způsob, jak v sobě rozptýlit neklid.

"Kapitáne," řekl jsem, "rád bych vám položil otázku. Pokud dám na vaši znalost Ormoy a zdejšího hostince, velká cesta z Paříže do Fontainebleau pro vás nemá žádné tajnosti."

"To máte pravdu, pane hrabě," odpověděl Hörner svým tichým, libozvučným hlasem. "V posledních letech jsme byli, moji Švejčari a já, často najímáni jako doprovod pánů ubírajících se do Fontainebleau ke dvoru, když byl král v tamějších lesích na lovu."

"Zde je moje otázka. Kdybyste na zmíněné cestě měl nastražit léčku kočáru a eskortě, kde byste ji nalíčil?"

"V místě, které by mi umožnilo uzavřít je ze tří stran jako v pasti."

"A v kterých místech by to bylo?"

"Zcela určitě v úseku cesty tam, kde prochází lesem. Pak stačí zatarasit cestu barikádou vytvořenou dvěma vozy postavenými za sebou a rozestavit střelce za barikádou, to samozřejmě, ale i po stranách cesty."

"To máte, kapitáne, na mysli Fontainebleauský les?"

"Vůbec ne, pane hrabě. Fontainebleauský les nezačíná před Fleury en Bière, ale dobře malou míli za ním. Les, který mám na mysli, je obyčejný les nazývaný U studánek a nachází se víc na sever, mezi Nainville a Saint-Germain-sur-École."

"Nicméně v tomto ročním období," namítl otec, "nejdou ještě stromy tolik obaleny listím."

"To je pravda, jenomže les U studánek nebyl už dávno probrán a je plný mlaziny a houští. Tím pádem je dostatečně hustý, takže tam do výše muže není vidět dál než na pět sáhů."

"Jaká vzdálenost je mezi Nainvillem a Saint-Germain-sur-École?"

"Sotva míle."

"To znamená," řekl jsem pohlížeje tázavě na kapitána, "že čtvrt míle od Nainvillu bude třeba sesednout s koní, ukryt koně, kočár a vůz pod stromy, pokračovat pěšky lesem po obou stranách cesty a snažit se napadnout protivníka z boku?"

"To by docela dobře šlo," odpověděl Hörner pochybovačně, "ale možná že budeme přinuceni plán na místě pozměnit podle toho, co bude vyžadovat terén a způsob, jakým ho protivník využil. Neboť nemůžeme vzít jed na to, že protivník zaujal právě to bojové postavení, které jsem vám popsal. Například jestliže velká cesta, po níž jedeme, prochází místem ležícím hluboko v úbočí, nepřítel se může usadit na svazích nad námi, a až budeme postupovat, zasypat nás svrchu salvou z mušket, aniž bychom ho vůbec mohli vidět..."

Ten předpoklad nejevil se mi nepravděpodobný, ačkoli nebyl s to mne odradit... Dlouhá, předlouhá se mi zdála cesta do Nainvillu a právě tak tíživé mlčení v drkotavém kočáře. Otec s rukama na kolenou a hlavou dozadu zvrácenou vypadal, jako by váhal mezi rozjímáním a spánkem. Charpentier, jež noční toulky po Paříži (s dvěma nabitými pistolemi skrytými pod kamizolou) musely učinit odolným vůči nebezpečí, mi připadal bezstarostný vůči všem hrůzám, kteréžto pro nás mohla mít budoucnost v záloze. La Barge mi naopak přišel nesvůj, v tváři byl bleďý a unavený, nahlas sice ani nepípl, leč mocně sebou na sedadle vrtěl. Jak jsem tak na něj bez jeho vědomí koutkem oka hleděl a tvářil se chladně a nepřístupně, abych mu zabránil tlachat, což by bylo otce rozzuřilo, dělal jsem si o něj přece jen starost; jelikož měl tak málo soudnosti v běžných věcech života, obával jsem se, aby ji neztratil úplně při první salvě z mušket.

Pokud šlo o mne, kterýž jsem měl jisté prvky statečnosti v povaze - mocně podporované šlechtickou výchovou a rovněž pýchou, označovanou mým zpovědníkem za hřích, v níž jsem však čerpal jakousi sílu -, byl bych se vlastníma rukama pověsil, kdybych v otcově přítomnosti projevil sebemenší známku zbabělosti. Nicméně jsem se nejdříve krátce pomodlil, a abych si dodal odvahy, jal jsem si opakovat větu, kterou často pronášel Hörner a která na mne pokaždé udělala silný dojem: "Nemůžeme válčit, aniž mnoho věcí ponecháme náhodě." Nedovedl bych odhadnout, jestli mi ona věta, která mne rázem vynesla na úroveň nejotrlejších válečníků, udělala tak dobře, ani kolikrát jsem si ji in petto opakoval, protože to opakování nakonec způsobilo, že jsem najednou spal jako dudek.

KAPITOLA SEDMÁ

Otřesy kočáru, jež nám bylo snášet, náhle ustaly, což mělo za následek, že jsem se ze spánku probal. Právě jsem se snažil otevřít oči, když po zaklepání na dvířka kočáru zazněl Hörnerův hlas.

"Jsme v Nainvillu, pane hrabě, a dal jsem zastavit, abychom u vesnické studny napojili koně."

"To se mi hodí," řekl otec. "Napojím svou kobyly, ba co víc, sednu si na ni. Nechci, aby si ta líná mrška zvykla na to, že ji nesedím na hřbetě."

"Já vás napodobím, pane otče," ozval jsem se. "Ne že by moje Accla byla pohodlná, ale spíše ze strachu, že sám zlenivím, když si budu dál hovět tady na těch polštářích."

"Pane hrabě," řekl La Barge slabým hláskem, "dovolil byste mi laskavě zůstat v kočáře? Necítím se ve své kůži."

Otec se na to tuze zamračil, a abych se vyhnul tomu, že La Barge začne hned kárat, rychle jsem podkonímu dal svolení, o něž mne žádal.

"Pane podkoní," řekl potom Charpentier tónem nejhlubší zdvořilosti, "když tedy zůstanete zde, byl bych šťasten, kdybyste mi dovolil jet na vašem koni. Také si potřebuji protáhnout údy."

"Ale pane, vy umíte jezdit na koni?" zeptal se La Barge kapánek povýšeně.

"Docela dobře, pane podkoní," odpověděl Charpentier s úklonou.

Přesto jsem vycítil, že La Barge má sto chutí odmítnout, protože několikrát neuspokojeně pohodil hlavou. A možná by si byl dopřál tu radost říci "ne", kdyby na sobě nebyl cítil otcův i můj pohled. Ta dvojí střelba pohledů jej vyděsila, upadl znovu do své zemdlenosti a slabým hlasem řekl:

"Ale s radostí, pane. Jenom dávejte pozor, abyste mému koni neporanil hubu. Má ji tuze citlivou."

Jelikož jsme se rozcházeli, jal jsem se rozdělávat zbraně. Přidělil jsem dvě pistole otci, dvě sobě a chystal se dát dvě La Bargeovi, když tu mne otec chytil za paži a řekl mi anglicky:

"The boy is not in a condition to aim and fire."*

Měl pochopitelně pravdu, tak jsem dal dvě zbývající zbraně Charpentierovi a La Barge na mne přitom vrhl vyčítavý pohled, tak zoufalý a zároveň tak dětský, že jsem myslel, že se rozpláče. I když anglicky neuměl, smysl otcových slov mu neunikl.

Jen dal Hörner pokyn k odjezdu, vyskočil jsem do sedla s radostí, kterou se mnou určitě otec i Charpentier sdíleli, tak jsme byli šťastní, že unikáme kočáru - té krabici, jež se přes Lachaisovo vyztužení mohla tak snadno proměnit ve vypolštářovanou rakev. Lepší bylo utkat se s nepřitelem s krásným, silným a živým koněm pod sebou.

Váhal jsem, nemám-li slézt a svěřit jednu ze svých pistolí La Bargeovi, leč právě ve chvíli, kdy jsem v duchu rozbíral, jestli to udělám, Hörner dal znamení k odjezdu doporučuje svým mužům, aby nemluvili, a zástup pomalu opouštěl Nainville a vydal se k lesu U studánek.

Urazili jsme sotva čtyři míle, když došlo k příhodě, která potvrdila nejpůsobivějším způsobem, co Hörner předpovědělo opatřeních protivníkových. Na vršku příkré stoupajícího svahu, kterýž naše koně zdolávali krokem, objevil se jezdec přijíždějící zdánlivě ze Saint-Germain-sur-École. Cválal směrem k nám, což by bylo neupoutalo mou pozornost, neb velká cesta byla dosti rušná, kdyby byl řečený jezdec, řítící se k nám velkou rychlostí, nepřitáhl náhle koni uzdu, když se přiblížil ke kočáru. Ledva zabrzdil, tuze zvědavě si jal prohlížet orbieuský erb na kočárových dvířkách. Tato zvědavost vzbudila mou pozornost tím spíše, že jen co ji uspokojil, jezdec se k nám s koněm obrátil zadkem, dal se směrem k Saint-Germain a zasadil koni ostruhy až do krve s jasným úmyslem náš konvoj předjet.

Tu mi v hlavě svítilo. Protivník vyslal toho muže jako průzkumnou hlídku, aby se podívala na erb na mém kočáře a potvrdila, že jejich banda sprovedí ze světa hraběte z Orbieu a ne nějakého jiného šlechtice.

Okamžitě jsem se vztyčil v sedle a zařval německy:

"Hörner, halten Sie mir diesen Reiter auf!"**

Hörner vykřikl rozkaz v mně neznámé němčině, pravděpodobně v jednom z nářečí švejcarských hor, a v tom okamžení -

v dokonalé sestavě a s obdivuhodnou rychlostí - jeden Švejecar jezdce předjel, druhý se k němu přitiskl zprava a třetí zleva, zatímco čtvrtý za ním mu zabránil couvnout.

Hörner dal rozkaz zastavit, a když jsem dojel k místu zadržení, jezdec byl už přivázán ke stromu, zatímco jeden z našich vojáků držel jeho koně.

"Was wollen Sie ihm tun?" zeptal se Hörner.

A dodal hned francouzsky, domnívaje se, že když je hostem krále Francie, musí mluvit jeho řečí:

"Co s ním chcete, pane hrabě, dělat?"

"Donutit ho mluvit."

"Aha, tak v tom případě," řekl Hörner, zašeptal něco jednomu ze svých mužů a ten se rozběhl k vozu.

"Ničemo," oslovil jsem zajatce, "teď koukej vyspat, v kterých místech mi tvoji přátelé nastražili léčku."

"Pane hrabě," řekl jezdec, "nevím, o čem mluvíte, a nemám, co bych vám odpověděl."

"Ale ano, příteli. Například mi můžeš říci, jak to, že víš, že jsem hrabě, a řekneš mi také, kdo dal příkaz k té léčce."

"Pane hrabě, o léčce, o které mluvíte, já nic nevím."

"Že by to byl král, kdo mne rozkázal zabít?"

"Skoro."

"Skoro? Říkáš skoro? Že by to byl Monsieur, kterýž se již cítí skoro králem?"

Tu si muž uvědomil, že řekl příliš mnoho oním skoro, jež prozrazovalo tolik věci, a ať už jsme mu potom kladli jakékoli otázky, uzavřel se jako ústřice a nepípl ani slovo. Mezitím přiběhl Švejecar, jehož Hörner spěšně vyslal k vozu, s provazem zakončeným smyčkou. Volný konec přehodil přes silnou větev stromu, k němuž byl zajatec přivázán, a ze smyčky mu kolem krku udělal oprátku. Dělal to jemně, dokonce se zdvořile omluvil, když nedopatřením zavadil o mužův nos. Tato zdvořilost zajatce vyděsila víc, než by byly učinily nadávky. Zbělel jako sníh a zvolal bezbarvým hlasem:

"Pánové! Pánové! Nemáte právo mě pověsit!"

"Ale ano!" řekl otec a přišel blíž. "Mluvíš o králi, jako by byl skoro mrtvý nebo jako by jeho smrt nebyla než otázkou dní. To je urážka Veličenstva! Kromě toho jsi prokazatelně spoluvíník neznabohů, kteří chystají zbabělou léčku hraběti z Orbieu, rytíři řádu Svatého ducha a věrnému služebníku Jeho Veličenstva. Zasloužíš si tudíž smrt dvakrát a je to opravdu škoda, že tě nemůžeme pověsit dvakrát."

Majestátní zjev mého otce, jeho bílé vlasy, jeho klidný a sebejistý tón i zmínka o řádu Svatého ducha udělaly na zajatce velký dojem. Obrátil se ke mně chvěje se od hlavy až k patám a řekl:

"Pane hrabě, když vám řeknu všechno, co o léčce chcete vědět, darujete mi život?"

"Máš mé slovo. Ale mluv rychle. Moje minuty jsou spočteny. Tvoje také, budeš-li mlčet."

Tu nešťastník, který koktal, jak mu strach svíral vnitřnosti, potvrdil polohu léčky, jak si ji představil Hörner; vozy jeden za druhým, aby zatarasily cestu; koně umístění vpravo i vlevo v lese; vojáci stojící za vozem a po obou stranách cesty, ukryti v mlázi. Ba co víc: zajatec přesně určil místo pasti. Čekala na nás půl míle odtud po druhé zatáčce.

"Jestli mluvíš pravdu," řekl Hörner, jehož hrdelní přízvuk ve francouzštině jako by zajatce děsil stejně jako jeho slova, "pan hrabě ti slíbil darovat život a dostaneš ho. Ale jestli lžeš, pak ti já slibuji smrt, a nebude rychlá."

"Řekl jsem pravdu," tvrdil zajatec s tváří bílou jako křída.

"Od této chvíle," prohlásil Hörner, zatímco jeho muži odvazovali zajatce od stromu a pak ho znovu vysadili na koně s rukama svázanými za zády, "půjdeme dál jako po vejcích! Pfu! Teufel!* Půl míle! Steré díky, pane hrabě, že jste mi poručil zadržet tu hlídku! Teď je to naše hlídka! A nepřítel nemá o ničem ani páru..."

Rozkázal Švejecarům, aby se rozdělili do dvou řad a každá šla po travnaté stezce vedle cesty, aby zdálky nebylo slyšet kopyta koní. Jelikož nebylo možné učinit totéž s kočárem a povozem, ty sledovaly jezdce v jisté vzdálenosti a krokem. Vzpomínám si, že při té tiché jízdě, jež na mne udělala takový a tak velký dojem, přišlo mi na mysl, že ono tak vychvalované válečnické umění je umění prosté a spočívá v samozřejmostech: být početnější a lépe vyzbrojen než protivník, být lépe informovaní o jeho pohybech, než je on o našich, a překvapit ho útokem tam, kde to nejméně očekává... Zvláštní věc - vedl jsem ony úvahy, zatímco srdce mi poněkud bušilo u vědomí bezprostředního nebezpečí, důkaz to, že moje srdce se znepokojovalo, kdežto v hlavě jsem měl stále jasno.

Náhoda nebo štěstěna tomu chtěly, že jsme před druhou zatáčkou, o níž nám řekl zajatec, objevili po levé straně travnatou lesní pěšinu, neudržovanou, dostatečně širokou, aby se tam jeden za druhým vešly kočár i povoz, a dostatečně dlouhou, aby se na ní mohli pást naši koně. Říkám "dostatečně dlouhou", protože po padesáti sázích po ní nešlo jít dál, neboť dlouho nepoužívanou pěšinu přetínalo trnité houští. Vytvářelo to jakousi podlouhlou mýtinu, a mýtinu uzavřenou, naši Švejcaři totiž hned nalámali trochu trnitých větví a rozložili je za kočárem přes pěšinu, aby znemožnili příchod od velké cesty, kterou jsme právě opustili. Nebylo se co bát, že se naši koně v lese ztratí, bránily jim v tom jak nízké větve stromů, tak mlázi.

Jakmile jsme si takto vybudovali tábor, Hörner vyslal dva ze svých mužů jako hlídku do lesa po obou stranách velké cesty, aby prozkoumali protivníkovu postavení. Než odešli, každého z nich pevně objal a ujistil je, že po celou dobu jejich nepřítomnosti se bude modlit k Pánu, aby nebyli ani objeveni, ani zajati. Zatímco se pak prodírali mlázím, sledoval je pohledem. Na rozdíl od svých druhů byli tito dva Švejcaři malí, lehčí a mrštní, a tyto nebezpečné průzkumné úkoly jim určitě svěřovali právě pro jejich tělesnou stavbu. Jak se Hörner odvracel, zahlédl jsem v jeho očích slzy, z čehož jsem usoudil, že ačkoli drsný, nebyl bezcitný, alespoň ke svým lidem. Ze všech čekání bylo toto čekání nejhorší, neboť bilo do očí, že kdyby protivník naši hlídku přepadl a mučil, ztratili bychom výhodu překvapení. Šeptem jsem se s tím svěřil Hörnerovi a ten mi při této příležitosti opakoval svou oblíbenou větu:

"Nemůžeme válčit, aniž mnoho věcí ponecháme náhodě. Pro tuto chvíli nemůžeme než doufat v návrat naší hlídky. Ale jestli se do hodiny nevrátí, budeme muset v každém případě zaútočit, i kdyby jen proto, abychom protivníkovi neposkytli možnost prvního úderu."

Štěstěna nám přála. Průzkumníci se vrátili se zdravou kůží, vítání a laskání svými kamarády; tváře jim hořely potěšujícími zprávami. Protivníkovi koně stáli uvázaní v lese po obou stranách velké cesty. Naše průzkumníky stálo mnoho námahy je spočítat, domnívali se však, že je jich kolem třiceti. Užasli nad tím, dodávali, že je nikdo nehlídá. Ani strážný, ani sluha, ani koňák, ba ani pes. Pokud šlo o nepřátelské vojáky, ti byli přibližně dvacet sáhů před svými koňmi a ani tam nepostavili hlídku, která by je chránila z týlu, takže naši průzkumníci se mohli dostat až do jejich blízkosti, aniž vzbudili pozornost. Jejich kázeň byla sehr schlecht,* řekl jeden ze Švejců zhnuseně: hráli karty, pokuřovali a mluvili hlasitě. Očividně měli takovou důvěru v nastraženou past, že se domnívali, že do ní vlétneme nerozvážně jako skrívání, tudíž se špatně zabezpečili. Ve skutečnosti víc než špatně: nezabezpečili se vůbec nijak.

Vojákovi, jenž byl pověřen prozkoumat zátaras, se jej podařilo zahlédnout až po velké oklice. Byl postaven v místě, kde les U studánek končil. Naštěstí pro průzkumníka začínala na kraji lesa tuze bažinatá půda, jejíž vysoké traviny mu umožnily pozorovat, aniž byl sám viděn. Jak Hörner uhodl, zátaras byl tuze jednoduchý: dva vozy jeden za druhým a za nimi desítka vojáků, kteří jako ostatní pokuřovali, hráli karty nebo spali, neb byli dlouhým čekáním unaveni a zároveň si byli jisti vítězstvím.

Hörner vzal otce a mne stranou, aby nám vyložil svůj plán.

"Hodlám rozdělit svůj malý houfec do tří oddílů. První zaútočí na

pravé straně cesty, druhý na levé a třetí napadne zátaras. Žádný z těch útoků nebude proveden zepředu, nýbrž zezadu, pochopitelně. Vidím to takto. Oddíl číslo jedna, postupující po naší pravici, dorazí nejdříve na místo, kde stojí koně, a odřízne jim ohlávkové řemeny. Až to bude hotovo, jeden muž jim z jisté vzdálenosti hodí pod nohy petardu. Bude to mít za následek jednu dvě oběti. Zbytek koní se však splaší, jmou se řehtat, vzpínat, prchat a točit se dokola, omezení houštinami; hluk a dupot houfu koní přivolá muže stojící v řadě podél cesty. Opustí své stanoviště, začnou běhat všemi směry, aby pochytili koně. V tu chvíli na ně nečekaně zaútočíme."

"Představuji si, že druhý oddíl provede totéž na druhé straně cesty," řekl otec. "Nebylo by vhodné, aby byla první petarda vypálena současně vpravo i vlevo?"

"Arciže, pane markýzi, počítáme s tím, že bude dáno znamení, aby oba oddíly zaútočily současně. Hrůza, kterou to vyvolá, bude tím větší."

"Pokud jde o oddíl číslo tři," mínil jsem, "který zaútočí na zátaras, možná před sebou nikoho nenajde. Tamti vojáci se totiž také rozběhnou za svými koňmi."

"Je to pravděpodobné, leč než se dostanou do lesního podrostu, naši muži schovaní ve vysokých travinách bažin jich mohou pár odpravit. Markýzi," pokračoval Hörner, "rád bych vám svěřil, budete-li souhlasit, úkol, který se vám jako šlechtici nebude tuze zamlouvat, leč jako lékař jej uznáte velice užitečným."

"Vím který," usmál se otec. "Myslíte, že místo abych šel s vámi do boje, prokáži větší službu tím, že tady v táboře počkám, až mi přivedou raněné, abych jim poskytl první pomoc. Inu," řekl s úsměvem, "proč ne? Konejme každý své řemeslo. V tom případě budu k ošetření raněných potřebovat pomocníky. Například La Barge, pana Charpentiera a hraběte z Orbiu."

Tu jsem pochopil, že otec kapituloval tak rychle, jen aby mne držel po svém boku daleko od drápů smrti.

"Otče," namítl jsem, "budete mít ku pomoci La Barge a Charpentiera. Nebudu vám tedy k ničemu. Já bych rád šel bojovat s kapitánem Hörnerem a vzhledem k jeho věku a zkušenosti byl pod jeho velením."

Toto prohlášení vyvolalo dosti dlouhé mlčení, úzkostné u mého otce, přestože je chtěl zastírat, a více než rozpačité u Hörnera, který naopak své pocity neskrýval.

"Pane hrabě," pronesl vážně, "uvádíte mne do rozpaků. Najal jste si moje služby, abych chránil váš život, a ne abyste ho se mnou dával v sázku. Těch lidí je víc než nás, a i když jsou pramálo ukázněni, neznamená to, že nejsou v boji udatní. Kdybyste byl náhodou zabit, řeklo by se, že jsem nedělal dobře své řemeslo. Přišel bych o reputaci a nikdo by mne už nechtěl najímat."

Tato poznámka, zdravý rozum sám, mne zastihla nepřipraveného, i držel jsem pusku.

"Pane synu," řekl otec získávaje znovu odvalu, "kapitán Hörner má pravdu rovnou dvakrát, za sebe i za vás. Nevrhejte se nebezpečí vstříc, můžete-li se mu vyhnout. Jelikož vaši nepřátelé jsou, co jsou to znamená lidé právě tak nelitostní, jako je jejich nenávisť slabomyslná -, budete mít naneštěstí jiné příležitosti dokázat, že máte odvalu. Neudělejte jim tu radost, že vás uvidí padnout při první léčce."

"Ostatně i tady," promluvil znovu Hörner, "vystavujete se nebezpečí. A nemálemu. Můžete být napadeni skupinou prchajících vojáků, kteří budou tuze rádi, že padli na neozbrojené lidi, a pomstí se za svou porážku tím, že na vás vystřílí, co budou mít v kuších."

"Jenže my nejsme neozbrojení," řekl otec. "Máme pro nás čtyři šest pistolí a můj syn a já naše dva meče, a pan Charpentier dovede vrhat nožem."

"Ach was!* Pane Charpentiere!" zvolal Hörner pohlížeje na kardinálova tajemníka poprvé se zájmem, "vy vrháte nožem? Můžete mi to předvést?"

"Tuze rád, kapitáne," odpověděl Charpentier.

Vytáhl z manžety kabátce dosti dlouhý nůž, uchopil ho za špičku, otočil se s úžasnou hbitostí na podpatcích a vrhl svou zbraň, kterážto ve vzduchu zasvištěla a pérující zapíchla se do kmene malé osiky stojící dobré čtyři sáhy za ním. Po tom výkonu zůstal jsem úžasem bez sebe a kapitán Hörner, pokyvuje hlavou, řekl nejvážnějším tónem:

"Pane Charpentiere, s takovou schopností byste byl pro každé mužstvo nedocenitelným trumfem, takže jestli se jednoho dne ocitnete bez práce, vzal bych vás s radostí do toho svého..."

Otec i já jsme se oné nabídce málem usmáli, leč Charpentier zachoval veškerou vážnost, poklonil se kapitánovi a řekl mu, že kdyby jednoho dne přišel o svou obživu, vzal by v úvahu nabídku, kterou považuje již nyní za neskonale lichotivou...

"Kapitáne," řekl jsem, "rád bych vám dal jednu radu ve věci zajatců."

"Promiňte, pane hrabě, ale my nikdy nikoho nezajímáme. My ty, co nás chtějí zamordovat, zabíjíme."

"Všechny, i ty, co se vzdají?"

"Ty hlavně, pane hrabě. Kvůli jejich zbabělosti. Avšak nedotýkáme se raněných, ovšem také je neošetřujeme. Je na Pánubohu, aby rozhodl, chce-li, aby přežili, nebo ne."

"Já však, kapitáne, zajatce potřebuji, byť jen abych se od nich dověděl, kdo tu léčku nařídil."

Tu se Hörner poškrábal na levé straně hlavy, tam, kde mu po staré ráně zůstalo bílé místo a kde nerostl jediný chloupek. Škrábal si ho, nebo spíše třel ukazovákem, který mi připadal ohromný, nevím proč, neboť byl úměrný ke zbytku jeho těla, těžkého, obrovitého, leč nikoli břichatého. On, tak rychlý a věcný při promýšlení nějakého boje, ocitl se po mé žádosti očividně před nezvyklým problémem, který tuze zpomaloval jeho myšlenkový pochod.

"Pane hrabě," ozval se konečně, "podívejme se, co udělám. Řeknu svým vojákům, že jestli uvidí jednoho nebo více mužů, u nichž bude patrné, že požívají u nepřítele vážnosti, musí je chytit, ale neoddělavat je. Nicméně, pane hrabě, jelikož zajmout je nebezpečnější než zabít, požádám vás pro tyto vojáky, pokud se jim to podaří, o mimořádnou odměnu, jejíž výši ponechám, pane hrabě, na vaši šlechtetnosti."

"Ujednáno, kapitáne."

Otec, který se držel trochu stranou tohoto rozhovoru z očí do očí, ale stejně ho celý vyslechl, k nám přistoupil a řekl:

"Kapitáne, rád bych, aby sem vaši vojáci přivedli nebo přinesli po boji raněné, ať už náležejí k vašemu houfci, nebo k druhé straně."

"K druhé straně!" opakoval Hörner jakoby rozhořčeně.

"Samo sebou že za ně dám zvláštní odměnu těm, kdož si dají tu práci a přivedou mi je."

"Neopomenu jim to vyřídít," slíbil Hörner ne bez jistého úsilí, které musel vyvinout, aby nabyl své obvyklé zdvořilosti, a já od té chvíle věděl, že to neudělá.

"Kapitáne," zeptal jsem se, "v kolik hodin chcete zaútočit?"

"Za soumraku, ve chvíli, kdy ti odnaproti, kteří jsou na stráži a čekají už od rozbřesku, budou myslet jen na to, aby se najedli, napili a vyspali."

Načež nás úklonou pozdravil, ztuhle se otočil na podpatcích a odešel za svým mužstvem, jež nechal v klidu na druhé straně velké cesty. La Barge, kterýž se zotavil ze své nevolnosti, vystoupil z kočáru, připojil se k nám, pozdravil otce i mne a omluvil se, že mi po celou tu dobu nemohl být ku pomoci. Tu k němu přistoupil Charpentier, vřele mu poděkoval za to, že mu půjčil koně, a odevzdal mu, jak se patřilo, obě pistole, jež jsem mu svěřil.

"Býval byste mi nebyl nic platný, ubohý La Bargi," uklidnil jsem ho jemně, "zatím se ještě nic nedělo. Začínám drobet chápat, jak to chodí ve válce. Pochoduje se a pochoduje. Načež se čeká a čeká. A nic se neděje."

Jen jsem to dořekl, dostali jsme jako na popření mého tvrzení návštěvu přinejmenším neočekávanou. Byl to Becker, zástupce, nebo lépe řečeno pravá ruka Hörnerova, neboť tato malá vojenská jednotka si neurčovala hodnosti, ačkoli hierarchie byla pevně stanovena a kázeň tvrdá. Mezi všemi těmi švejcarskými horaly, jejichž tváře byly vysušeny sluncem a nepohodou, jedině Beckerova líčka zářila svěží růžovou barvou a byla poseta pihami. Za ním šli čtyři muži nesoucí každý dvě muškety, což mne nemálo udivilo.

"Pane hrabě," řekl Becker, "kapitán usoudil, že jak začínou protivníkovi koně po výbuchu petard řehtat, naši by se k tomu mohli přidat a přitáhnout tak pozornost naším směrem. Trávy je málo, takže jim každému přivážeme na hlavu pytlík ovsa, aby měli co dělat, a zacpeme jim uši kousky vlny. Pomozte nám laskavě, půjde to rychleji. Světla ubývá a útok už nesmíme dál odkládat. Zde tito čtyři muži zůstanou s vámi jako posila a ty muškety navíc vám přidáváme k vašim pistolím. Zašití se, jak nejlíp můžete, pod kočárem a pod vozem."

V devíti mužích zhostili jsme se rychle svého úkolu, k velké spokojenosti Beckerově, který také přiložil ruku k dílu, hlídaje okem co chvíli sluneční paprsky pronikající větvemi stromů.

"Pane hrabě," řekl potom, "smím se otázat vás a pana markýze, kdo z vás bude tomu malému houfu velet?"

"Hrabě z Orbieu," odpověděl spěšně můj otec. "Má lepší zrak nežli já."

"A tuze dobrý zrak bude vsutku potřebovat," podotkl Becker, "abyste omylem nestříleli na naše."

Když Becker po těchto slovech odcházel, přistoupil ke mně La Barge a řekl mi sotto voce:

"Pane hrabě, věnujte mi, prosím, malý rozhovor z očí do očí."

"Právě teď? To sis vybral tu pravou chvíli!"

"Pane hrabě, bude to kratičké."

"Výborně. Poslouchám. Ma fa presto."*

"Pane hrabě, řekněte mi upřímně: pohrdáte mnou?"

"Co je zase tohle?" užasl jsem. "Kdybych tebou pohrdal, už před drahnou dobou bych tě byl vyhodil!"

"Avšak pan markýz mne nemá rád."

"Řekl bych, že můj otec snáší hůře nežli já tvoje drobné vady..."

"A které vady to jsou?"

"Jsi žvanivý, ztřeštěný a neposlušný."

"A zbabělý?"

"Zbabělý? Nikoli, hlupáčku! Kam chodíš na takové pitomosti?"

"Napadlo mne, že jste možná v nevolnosti, jež mne přepadla ve vašem kočáře, viděl jakousi zbabělost."

"La Bargi, poslouvej mne dobře! Když se blíží nebezpečí, má každý člověk, a vždycky, jakýsi pocit nevolnosti. Podle mého otce trpěl Jindřich Čtvrtý před každou bitvou, a Bůh ví, kolik jich svedl, nezadržitelným průjmem a rozverně o tom žertoval. Leč strach není zbabělost. Ani zdaleka ne. Překonáný strach je otcem statečnosti."

"Pane hrabě, jsem šlechtic, a nechťel bych být považován za zbabělého."

"Vždyť ty nejsi zbabělý!"

"Pane hrabě, jestliže nás nepřítel napadne, odkud přijde?"

"Samozřejmě že z lesa."

"Budete tedy potřebovat někde v lese hlídku, aby dala znamení, že se blíží."

"To se rozumí."

"Pane hrabě, chtěl bych být tou hlídkou, prosím, prokažte mi tu laskavost."

"Nebyl bys pro to nejvhodnější, nemáš zkušenost."

"Pane hrabě, jestli mi to odmítnete, bude to proto, že pochybujete o mé odvaze."

"Už zase! Opět ta stejná písnička!"

"Tak mi, pane hrabě, laskavě dovolu udělat to, oč žádám!"

"Budiž," řekl jsem podrážděně. "Leč pod jednou podmínkou! Že pokud se nepřítel přiblíží a ty poznáš, že je to nepřítel, tak nevystřelíš. V žádném případě nesmíš vystřelit... Vytratíš se a poběžíš nám podat zprávu."

"Pane hrabě, zachovám se podle vašeho rozkazu. Smím se teď odebrat na místo hlídky?"

"Běž," odpověděl jsem, ale jen na půl úst.

Díval jsem se, jak se noří do lesa, trochu se staženým srdcem, tuze neuspokojen tím, že jsem vyhověl jeho naléhání.

Po odchodu mého podkoního přistoupil ke mně otec a zeptal se: "Kam jde La Barge, že vypadá tak fanfaronsky?"

"Do lesa jako předsunutá hlídka. Požádal mne o to."

"Poslal bych na to stanoviště raději Švejcara. Rozpoznal by rychleji protivníka, protože dobře zná své druhy."

Ta poznámka mne zarazila, tak jsem ji shledal pádnou. Zůstal jsem bez řeči, avšak z nesnáze mne dostal přiblíživší se Švejcar.

"Herr Graf,"* řekl, "jestli dovolíte, chceme zaujmout postavení vleže pod vozem, abychom viděli a sami byli skryti; pokud se objeví nepřítel, můžeme na něj odtud střílet."

"Souhlasím," odpověděl jsem s trapným pocitem, že se mi tu dostává druhé lekce, neboť přestože jsem velitelem našeho malého oddílu, zatím jsem nevydal jediný rozkaz, a litoval jsem času, o nějž mne připravila rozmluva z očí do očí s La Bagem.

Švejcar odešel a já se otočil k otci a Charpentierovi:

"Uděláme totéž co Švejcaři? Lehneme si pod kočár?"

"Nápad je to dobrý," minil otec, "pokud ovšem neuráží vaši důstojnost."

"Ani v nejmenším."

"Té moji by se to také nedotklo," ozval se Charpentier, "ale těžko mohu vrhat nožem z polohy, o níž mluvíte. S vaším dovolením, pane hrabě, zůstal bych raději stát, ukryt za kočárem."

Souhlasil jsem, natáhl se pod kočárem vedle otce a jako on jsem si vedle sebe položil nahý meč, své dvě pistole a mušketu. Všiml jsem si, že otec přinesl nové náboje.

"Pochybují však, že budeme mít čas znovu nabíjet," pravil. "Bude tedy třeba střílet po zralé úvaze, neb máme jen tři rány. Potom už nám zbude jen meč, a ten proti nabité mušketě mnoho nezmůže."

Při těch posledních slovech ozvalo se dlouhé, ponuré zahoukání sovy, přicházející z druhé strany velké cesty.

"Pokud vím," řekl otec, "houkají sovy pouze v noci. Není to tedy skutečné houkání, je to znamení. Ted' musíme počkat na odpověď." To řka položil na kratičký okamžik svou ruku na mou a dodal:

"Slavnost začíná! Bůh vás opatruj, synu!"

"Bůh vás opatruj, pane otče!"

Při těch slovech se mi sevřelo srdce, tak silně mne dojalo, že tento šlechtic s bílými vlasy, můj otec a můj vzor, opustil pohodu a klid svého pařížského domu a podstoupil takovou námahu, aby mi pomohl při mém prvním nebezpečném zápasu.

Ozvalo se druhé zahoukání, tentokrát z naší strany, stejně dlouhé a ponuré jako to první, a hned nato jsme slyšeli ráz na ráz dva silné výbuchy: to vybuchly po každé straně cesty mezi koňmi bitevní petardy. Les zaplnilo bolestné, vyděšené ržání, prozrazující hrůzu, až vám srdce usedalo. V přestávce mezi tím drásavým řevem mohli jsme slyšet splašený dupot a ostrý zvuk lámaných větví, oznamující, že koně nepřítel se dali na úprk, leč zcela marně, tak vysoké a takřka neproniknutelné bylo mlází, na něž naráželi, zejména při okraji cesty.

Ržání poněkud polevilo v častosti i síle a tu vypukla ostrá střelba, z čehož jsme vyrozuměli, že nepřítel opustil své postavení podél cesty, prodral se do lesa, aby pochytil koně, a narazil tam na naše, číhající na něho za stromy.

Představoval jsem si, že při prvním střetu, napadení znenadání a zaskočení tam, kde chtěli sami zaskočit, měli nepřátelé velké ztráty, leč ti, kdož přežili, zřejmě se vzpamatovali, také se schovali za stromy a odtud stříleli, neb výstřely z mušket se zmínily co do síly i častosti, jak je běžné, když je někdo pronásledovatelem i pronásledovaným.

Měl jsem poněkud divný pocit, že ležím pár sáhů od boje, slyším vše, co se tam odehrává, leč nic nevidím, tím spíše, že nastávaly chvíle náhlého utišení, způsobené tím, že na jedné jako na druhé straně bylo po vystřelení nutno muškety nebo pistole znovu nabít.

Během jedné z těch klamných chvil ticha jali se naši koně, když skrmili oves, také skrze své pytlíky ržát, rozčileni všim tím hlukem, který mohli slyšet i přes kousičky vlny, jež jim ucpávaly uši a jež je zřejmě ucpávaly nedokonale. Pochopil jsem, že bojeschopní nepřátelé se vydají našim směrem v naději, že tady najdou koně; jejich postup usnadňovala skutečnost, že v nastávajícím soumraku začínalo být v houští temno.

"Doufejme," řekl mi otec do ucha, "že jestli je La Barge uvidí dostatečně včas, bude mít dost rozumu, aby se vrátil k nám."

Sám jsem si tím byl méně jist, obával jsem se, aby ten zelenáč, rozohněn všim tím podezřením ze zbabělosti, jemuž byl podle svých představ vystaven, nechtěl za každou cenu dokázat svou statečnost.

Žel! Právě to La Barge učinil! A podle toho, co jsme si mohli posléze domyslet vzhledem k poloze jeho těla, opustil úkryt za stromem, vystřelil na nejbližší nepřátele z obou pistolí a pak vytáhl meč. To bylo bláznovství! Vypukla střelba z mušket - a jak snadno jsem si potom dovedl představit, že můj nešťastný podkoní neslyšel než první ránu, protože když zazněl druhý výstřel, byl již mimo tento svět.

"Otče," zašeptal jsem mu tichým, rozechvělým hlasem do ucha, "co můžeme dělat?"

"Čekat," odpověděl otec lakonicky.

Po onom rámu jsme slyšeli jen málo hluku: ničemové bezpochyby znovu nabíjeli zbraně, než se odváží jít dále. Což učinili za mocného praskání větví bez sebemenší obezřetosti a aniž předtím vyslali průzkumníka, který by zjistil, kdo nebo co je čeká, až vyjdou na kraj prašné cesty. Vyšli vskutku všichni společně a v jedné řadě. Pochopil jsem, jak moudří byli Švejcaři - dávající nám tím příklad -, když si vlezli pod vůz, protože vysoká tráva na cestě nás před pohledem nepřátel kryla, leč nekryla je našim zrakům.

Neodvažoval jsem se promluvit, ani sotto voce, jen jsem se otce dotázal očima, mám-li dát povel ke střelbě tím, že vystřelím první, ale on udělal hlavou "ne" a to "ne" jsem pochopil teprve později. Ničemů bylo osm a můj otec si kladl otázku, jestli se k nim nepřidají další, utíkající jako oni z boje, a nevětší tím jejich počet. Viděl jsem, jak spolu protivníci potichu hovoří, nadzvedl jsem se co nejopatrněji na lokti a mohl jim přes vysoké traviny vidět do tváří. Byl na nich udivený, nedůvěřivý výraz, jako by se jim nedařilo pochopit, jak tam může stát kočár s erbem, povoz a větší počet koní, aniž je kdo hlídá, kromě kluka, kterého právě vyřídili.

Ničemové byli oblečeni do šatstva sehnaneho, kde se dalo, a měli hrubý, krutý výraz v tváři, hodící se spíše pro bandity než pro vojáky.

Váhali a já mohl téměř vidět, co jim haraší v hlavě. Chtěli pochytat naše koně, což byla jediná možnost, jak přehnout. Ale aby se dostali k těm tak vytouženým a potřebným koním, museli se přiblížit až k uzavřenému kočáru a k povozu s utěsněnou střechou z plachtoviny. Padli již do jedné pasti a obávali se vletět do druhé, a jelikož nikoho neviděli, dohadovali se, co se za tím skrývá.

Nicméně váhali. Ani jeden z jejich mužstva z lesa nepřišel posílit jejich řadu a já jsem na otcovo znamení chtěl zahájit střelbu, když se jeden z nich odpoutal od skupiny, mušketu v ruce, s jasným úmyslem prozkoumat z větší blízkosti kočár. Muž, statečný právě jako odvážný, měl nepokrytou hlavou a na řečené hlavě zježenou kštici, důvod to, proč se mi navždycky zaryla do paměti. Kráčet rozvážně a jeho pomalý postup uvedl jakousi zvláštní mechanikou v pohyb sled událostí, jež jako by vůbec nezávisely na lidské vůli.

Znamení k nim dalo náhlé zasvištění, tím slyšitelnější, že se mezi ničemy rozhostilo velké ticho, když viděli, že jejich druh jde dopředu sám. Pak bylo slyšet nejasný úder, silný vzdech, a muž spadl na záda jak dlouhý tak široký, s Charpentierovým nožem přímo v srdci a proužkem krve vytékajícím mu z úst. Takto jsme ho aspoň viděli, když jsme konečně mohli vstát. Neboť když se muž zhroutil jako sražený nějakou neviditelnou silou (ledva vymrštil nůž, vrhl se Charpentier na zem), ničemové zalícili muškety a jako jeden muž stříleli na můj kočár, jako by mu přičítali odpovědnost za smrt svého druha.

Byla to ostrá, krátká střelba z mušket, z níž jsme nad hlavami slyšeli opakované duté údery na stěny kočáru. Příliš překvapen nesmyslností této odezvy neuvědomoval jsem si hned, jaké bude mít následky. Ale Švejcaři, lidé od řemesla, okamžitě pochopili, že jelikož nepřítel vyprázdnil své muškety, není se ho již co bát, i dali slovo svým zbraním. Otec učinil totéž, já také, i Charpentier, jenž přilezl ke mně, aby se chopil muškety. Byla to strhující a současně odporná chvíle, když jsme viděli, jak se naši protivníci kácejí jako terče pod náporom našich střel, vypálených z tak kratičké vzdálenosti. Když všechno skončilo, opřel jsem si tvář o pažbu muškety a zakryl si obličej rukou, takový stud jsem pocíťoval nad tím, že jsem zabil své bližní a že jsem to udělal s takovým požitkem.

"Co je vám?" zeptal se mne otec tiše.

Řekl jsem mu to a on pokrčil rameny.

"Oddělali nám La Barge. Kdyby mohli, byli by nás zabili. Což to nestačí, abychom je ztratili?"

Když jsme vešli do lesa, ubohý La Barge ležel na zádech s roztaženými nohama a jeho hrud' byla samá krev. Otec našel v trávě jeho dvě pistole, prohlédl je a zjistil, že jsou prázdné, což potvrdilo naši domněnku. O půl sáhu dál našli jsme jeho tasený meč, ten meč, o němž se domníval - než padl sražen jejich kuleni -, že mu umožní čelit nabitým mušketám.

"Pane synu," zeptal se otec, "dal jste mu svolení k střelbě?"

"Právě naopak. Dokonce jsem mu to přísně zakázal."

"Takže vás opět jednou neposlechl."

A po chvíli mlčení dodal:

"A tentokrát to bylo naposled."

V oné poznámce bylo víc smutku než odsudku, což mne dojalo, protože otec se příležitostně choval vůči La Bargeovi dosti drsně. Ale Bůh ví, že mně samému šel mnohdy hrozně na nervy, neb byl ztřeštěný, užvaněný a na svůj věk dětinský. Leč měl jsem ho i rád, protože do služby ke mně vstoupil ve dvanácti letech jako páže, a ježto po otci byl sirotek, pokládal se tak trochu za mého syna a choval ke mně obrovskou náklonnost, naneštěstí však bez poslušnosti, která by ji měla provázet.

Charpentier mi ho pomohl odnést do vozu, kde jsme udělali místo a položili ho tam s tváří překrytou jeho pláštěm. Mým úmyslem bylo pochovat ho s kardinálovým svolením v kryptě zámku ve Fleury en Bière.

Hörner se "dostavil k raportu", jak mi řekl, a zcela po vojensku sražené podpatky, hrud' vypnutou, ostrý, odměřený hlas: naše vítězství je úplné. Připravovanou past jsme obešli a nepřátele napadli ze zadu. Bránili se málo a špatně a téměř ihned se dali na útěk, což nám umožnilo rozsekat je na kusy takřka bez následků. Jen tak od oka zřejmě ztratili asi dvacet lidí.

"Žádní zajatci?"

"Ne, pane hrabě, žádní zajatci," odpověděl Hörner bez mrknutí oka, "kromě jednoho šlechtice, markýze z Bazainvillu, kterého vám Becker hned přivede."

"A jaké jsou vaše ztráty, kapitáne?"

"Dva mrtví a pět raněných."

"Kde jsou ranění?"

"Nesou je sem, pan markýz slíbil, že jim poskytne první pomoc."

"Za vaše mrtvé, kapitáne, zaplatím, jak dohodnuto, otevření křesťanské půdy faráři ve Fleury en Bière."

"Steré díky, pane hrabě," řekl se sevřeným hrdlem.

A pokračoval:

"Co kořist?"

"O tom si ještě promluvíme," odpověděl jsem, neb jsem zahlédl Beckera se zajatcem. "Pane otče," dodával jsem,

"budete kočár potřebovat k ošetření raněných?"

"Kdeže, tam bych je nemohl položit. Vše, co chci," řekl obraceje se k Hörnerovi, "je velká plachta na zemi kvůli čistotě a jednu dvě lucerny, neb se smráká."

"Usadím se tedy v kočáře s jednou lucernou, zajatcem a s panem Charpentierem, bude-li ochoten dělat mi zapisovatele, pokud s sebou má písácké náčiní."

"Moje pero mne nikdy neopouští, pane hrabě," odpověděl Charpentier.

Jakmile jsme se usadili, prohlédl jsem si pana z Bazainvillu. Co do tělesných vlastností neměl se čím chlubit, byl malé postavy, neohrabaný, měl křivé nohy, divně tvarovaný obličej, zahnutý nos, tvrdý pohled, lasiččí výraz v tváři a slídivé oči, kterými koulel neustále všemi směry, jako by hledal nějakou malou kořist, do níž by se zakousl, nebo černou díru, aby se do ní zavrtal.

"Pane," začal jsem bez okolků, "nezdá se vám zneuctvující sehnat třicet krvelačných ničemů, abyste v koutě lesa zavraždil šlechtice? Máte-li se mnou nějakou rozepří, nevelela vám čest vyzvat mne na souboj?"

"Pane hrabě," řekl s naprostým klidem, "neměl jsem právo v té věci rozhodovat. Jestliže ve vašem případě nebyl vybrán souboj, pak pochopitelně proto, že ovládáte Jarnakův úder."

"A vy se mnou máte rozepří?"

"Ale vůbec ne, pane hrabě. Jednal jsem podle rozkazu svého pána."

"Ale pane, jak se může váš pán lišit od mého? Nejste poddaným francouzského krále?"

"Ovšemže jsem!"

"A napadnout královského úředníka, neústupně věrného svému vládci, není-liž to do jisté míry urážka Veličenstva? Cožpak není jasné, že kdyby se vám byl váš úklad podařil, váš úspěch by vás zavedl rovnou k popravnímu špalku?"

"Pane, já jsem také věrný svému pánovi, kterýž je nejvyšším pánem v tomto království."

"Vyšším než král? Kdo v tomto království by stál výš než král? Že by to byl Monsieur?"

"Pane hrabě, já jsem o Monsieurovi nemluvil."

"To on vám přece poručil mne zabít. Odpovězte, prosím!"

"Račte odpustit, pane hrabě, leč na vaši otázku neodpovím."

"Dovolte, abych vám řekl, pane, že na svém mlčení nic nevyděláte. Půjdou-li věci takto dál, soudci vám už budou umět rozvázat jazyk. Načež vás kat umlčí navždy."

"Pane hrabě," řekl pan z Bazainvillu a na tváři se mu objevil mazaný výraz, "tak velké odhalení před soudci bylo by pro krále tuze choulostivé vzhledem k tomu, že jde o jeho bratra a případného nástupce. Podle mne se dá udělat něco lepšího."

"A copak?"

"Dohoda."

"Se mnou?"

"Ano, pane hrabě. Shodou okolností mám tuze cenné a tuze tajné zprávy týkající se bezpečnosti pana kardinála, které bych vám mohl předat, zprávy takového druhu, že se vám nebudou zdát příliš draho zaplacené, když mi darujete svobodu a život."

"Kdo mne však, pane, bude moci ujistit o pravdivosti těchto zpráv?"

"Moje čest."

"Vaše čest, pane?"

"Nebo chcete-li, pane hrabě, můj zájem. Kdo by chtěl mít v patách celou kardinálovu policii, kdyby v té věci lhal?"

"Zavázal byste se, že tyto zprávy zopakujete před panem kardinálem? Jestli vám totiž dobře rozumím, týkají se jeho bezpečnosti?"

"Ano, pane hrabě."

"Nyní vás tedy zavedu ke kardinálovi. Řeknete mu, jak se věci mají, a bude-li přikládat víru vašim zprávám, troufám si získat u něho pro vás svobodu. Pokud však jde o mne, dovolte mi říci, pane, že já vám věřím už teď."

"Vy mi věříte?" zíral Bazainville.

"Ano, pane. Když jste byl tak mrzký, že jste sehnal čtyřicet raubířů, aby mne zavraždili, rád uvěřím, že se stejnou mrzkostí zradíte i svého pána."

"S mrzkostí, pane hrabě?" divil se Bazainville, "zarmucuje mne, že ke mně chováte city tak nepřívětivé. Leč mám-li k vám být upřímný, s vašimi city se vyrovnám lehčeji než s nahým mečem katovým na mém nahém krku..."

Důkaz to, že chyběla-li zrádci čest, nechyběl mu důvtip, než byl to druh důvtipu, o němž můj děd baron z Mespechu říkával, že je to výsada lidí, kteří "vypili veškeru hanbu a spolkli veškerý stud".

Jen jsem se ujistil, jestli Charpentier přenesl na papír to podstatné z výslechu, vystoupil jsem se zajatcem z kočáru a

zavedl ho na druhou stranu cesty k Hörnerovi doporučuje mu, aby ho spoutal na nohou i na rukou a nespouštěl ho z očí, protože on jediný může králi odhalit co a jak kolem léčky, kterou jsme zhatili. Hörner ho na místě svěřil zavalitému Švejcárovi, jenž byl ve srovnání s Bazainvillem dvakrát tak vysoký a široký a dvakrát tolik vážil.

Vrátil jsem se k otci, jevícímu známky velké únavy, a našel tam rovněž raněné, jež ovázel. Všichni byli schopni chodit nebo sedět na koni, kromě jednoho, a toho jsem měl vzít na otcovu žádost pro zbytek cesty do kočáru.

"Ten bude moci blahorečit nebesům," řekl mi otec sotto voce, "bude-li jednou ještě chodit, byť by kulhal."

"Co tu děláme?" uvažoval jsem nahlas, neb jsem viděl, že den se sklání k večeru. "Proč nevydá Hörner rozkaz k odjezdu?"

"Co vás napadá?" odpověděl otec. "A co kořist?"

"K čertu s kořistí!"

"Aj synu! Nemluvte tak špatně o kořisti! Kořist je pro vojáka tím, čím je úspěšný výboj pro prince: odměnou za vítězství."

"Nešla by kořist odložit na zítřek?"

"To by byl nejlepším způsobem, jak zítra ráno už nic nenajít."

"Jak to - už nic?"

"Vězte, že jen odejdeme, pohrnou se sem vesničané z okolí, kteří slyšeli střelbu z mušket, a seberou všechno, co zanecháme, včetně koňských kýt, jež odseknou ze zvířete, které ještě nebude ani mrtvé, a vystrojí si hody. A jen se vytratí vesničané, připlíží se pokradmu vlci, kteří ucítí pach krve na deset mil daleko, a lehce si poradí se zbytkem. Konečně, jen se setmí a vlci odtáhnou v řadě za sebou týmně kradným krokem, leč s plným břichem, když předtím nedělali sebemenší rozdíl mezi raněným koněm a mrtvým křesťanem, vloudí se sem těžkým letem z větve na větev zase krkavci, seskočí na zem, oko ve střehu, a vyklouou zbytek zbytku."

"Pane Bože!" zvolal jsem, "co je na tom ubohém světě dravců!"

"Leč ze všech těch dravců je člověk věru ten nejhorší!" řekl otec.

"Nermuťte se, synu, kvůli tomu malému řádění! Jsou horší věci! Zdá se vám děsivé jen proto, že jste se narodil, jak říkají Angličani, 'se stříbrnou lžičkou v puse' a že jste byl vychován v bavlnce dvoru. Dnes jste zažil křest. Objevujete válku."

Měl pravdu, srdce se mi však ještě svíralo smutkem. Hrdlo jsem měl stažené, že jsem nemohl mluvit. Otec už nic nedodal, uhořel, v jakém jsem rozpoložení, vzal mne pod paži a odvedl mne trochu se projít po velké cestě.

"Ten les zde má libozvučné jméno. Jmenuje se U studánek, a přestože má teprve drobné listí, už v něm hnízdí ptáci. Poslechněte si je! Zpívají z plných hrdýlek, a ačkoliv den ještě nepohasl, stoupá zářivý, kulatý měsíc. Vládne tu klid. Buďte jako ten les U studánek. Hoďte všechno, co jste tady viděl a zažil, do kapsáře zapomnění, ale zůstaňte v budoucnu obezřetní. Není to poslední úder, který vám zasadí."

A po malé chvilí dodal:

"Pohřešujete ubohého La Barge?"

"Oplakávám ho, ale nepohřešuji ho. Tuze špatně mi sloužil."

"V nebezpečí, v jakém jste, synu, měl by vám být podkoní stejně užitečný, jako byl pro mne La Surie."

"Ano, leč kde najít takový poklad?"

"Vy už ho máte."

"Já že už ho mám?"

"Hanse."

"Hanse, mého kajícího rejtara?"

"Podle toho, co jste mi říkal, si ho dosti vážíte."

"Arciže! Jak by řekl Ludvík, je 'prvotřídní'. Těžko byste hledal ctnost, kterou by neměl. Mám v úmyslu svěřit mu velení své milice v Orbiu."

"Vždyť si ho vezmete jako podkoního."

"Podkoního! Ale on není šlechtic!"

"La Surie nebyl šlechtic, a než se jím stal, měl několikrát příležitost zachránit mi život. Nepřikládejte takovou váhu krvi. Význam má udatnost. Kde se Hans narodil?"

"V alsaském městečku Rouffachu."

"Nazvěte svého podkoního Hans von Rouffach. Zní to dobře, a když jde o malého podkoního, navíc ještě německé řeči, kdo by vážil cestu do Alsaska, aby si na místě ověřil, má-li Hans právo na to, 'von'?"

"Hans von Rouffach! Jak zábavné! Já to uvážím..."

"Udělejte něco víc! V nebezpečí, v němž se nacházíte, bude mít dobrý podkoní tisíc příležitostí být vám užitečný."

Právě to dořekl, když přišel Hörner k raportu, srazil podpatky, vypnul prsa.

"Dělení kořisti stran zbraní a šatstva je hotovo, pokud jde o koně, pět je mrtvých a dobré desítky se podařilo utéci. Váš podíl obnáší, pane hrabě, zbývajících čtrnáct koní."

Trvalo chvíli, než jsem odpověděl, tolik se mi protivila představa, že bych se měl obohatit kořistí z těch lidských jatek.

"Pokud jde o vojáky," pokračoval Hörner (věrný své zásadě "napřed zvířata, potom mužstvo", musel na prvním místě mluvit o koních), "máme pět raněných včetně toho, jehož noha má malou naději na vyhojení. Mnohokrát vám děkuji, pane hrabě, že ho s sebou berete do kočáru. Máme také dva mrtvé," dodal a do očí se mu tlačily slzy, zatímco ve tváři se mu nepohnul ani sval.

"Mají ženu a děti, kapitáne?"

"Arciže, oba dva."

"Kapitáne, prodejte za mne koně, kteří mi připadli, a peníze rozdělte mezi obě vdovy."

Hörner se na mne zadíval jako někdo, kdo překvapením neví, co by řekl. A jelikož se jeho mlčení donekonečna protahovalo a začalo být trapné, zeptal jsem se ho, kdy bychom mohli vyrazit do Fleury en Bière.

"Za půl hodiny, pane hrabě."

Jak dlouhá byla tato půlhodina, a ještě delší v mé paměti cesta, kterou jsme museli ujet s rozsvícenými lucernami, než jsme dorazili ke kardinálovu zámku!

Domníval jsem se, že budu mít potíže s otevřením mříží, když přijedu uprostřed noci. Jeden strážný však poznal Charpentiera, jehož denně vídal v Paříži, když tam kardinál pobýval, a majordom, který mezitím přiběhl, upamatoval se na mne. Podařilo se mu, nevím jak, všechny příchozí ubytovat, mého otce a mne do téhož pokoje. Právě jsme se chtěli svléknout, když se majordom takřka v běhu vrátil a sdělil nám, že kardinál nás, mého otce, mne, Charpentiera a zajatce, chce ihned přijmout ve svém kabinetu. Ta rychlost by mne byla udivila, kdybych nevěděl, že kardinál ve své obrovsky namáhavé dřině vůbec nebere v úvahu světlo slunce a že je u své práce skoro tak dlouho v noci jako ve dne.

KAPITOLA OSMÁ

Události, které se ti, milý čtenáři, chystám nyní vyličit, budou ti připadat tak dramatické a zároveň tak pošetilé, tak nesmyslné a neúměrné příčině jejich vzniku - což byl sňatek Monsieura se slečnou z Montpensier -, že budeš možná v pokušení jim nevěřit. Ale chyba lávky! O jejich pravdivosti se nedá ani v nejmenším pochybovat, i když je lze vykládat nejrozumnějším způsobem, třeba i způsoby protichůdnými, podle toho, zda o úloze Monsieura v této záležitosti smýšlíme příznivě či nepříznivě.

Kardinála jsme zastihli u jeho pracovního stolu: vedle něho stál Charpentier a ten, právě když jsme vstoupili, končil vyprávění o léčce v lese U studánek. Sotva nás kardinál spatřil, se svou obdivuhodnou blahovolností povstal, aby nás přívětivě přijal, a my jsme ho pozdravili smeknutím tak hlubokým, až jsme péřovými chocholy klobouku zametli zem. Když nám kardinál dal takto najevo velikou vážnost, v jaké nás chová, vrátil se spěšným krokem ke stolu a zdvořile se omluvil, že dá, nebo spíše vrátí slovo Charpentierovi, aby mu dopověděl průběh léčky, již jsme zmařili. Co jiného jsem za toho vyprávění mohl dělat než prohlížet si tu kardinála, tu jeho kocoura?

Kocour odpočíval na Richelieuově stole - a věru že odpočinkem byl i pohled na něho -, seděl na přesně určeném místě, z něhož se nepohnul, a na jeho hlavě občas spočinula kardinálova ruka, ale jen docela krátce, aby kocour nezačal přist, což by rušilo kardinálův rozhovor s lidmi.

Kocour v nádherném perlově šedivém kožiše a s chvostem pečlivě ovinutým kolem předních tlapek, jako by se bál, že o ně přijde, byl zřejmě velice spokojený jak se svým výsostným postavením, tak s tím, že má za zády svého pána. Oči měl tu zcela zavřené, tu přivřené, tu dokořán a chvílemi předstíral, že nás nevidí, a chvílemi nás svými žlutými očima, v nichž zlatými jiskřičkami tančilo odrážející se světlo svíček, upřeně pozoroval.

Ačkoliv byl kardinál, poslouchající Charpentiera, stejně nehybný jako jeho oblíbené zvíře, cítil jsem, že v jeho případě nemá klid nic společného s kocourovým odpočinkem a že za tou nepohnutou tváří závitý jeho mozků jako vždy neúnavně pracují.

Říci, že výrazná Richelieuova tvář přitahovala pozornost, by bylo nedostatečné. Ta tvář oslňovala. Z trojúhelníkového obličejce, prodlouženého krátkou bradkou zastříženou do špičky, zářily krásné černé oči, které dovedly být mírné a laskavé, uměly se zalít slzami či sršet zadržovaným či vůbec ne zadržovaným hněvem, podle toho jak kdy. Ale co na něm bylo nejnapadnější a co mě překvapovalo pokaždé znovu, když jsem ho nějaký čas neviděl, byl jeho neobyčejně čistotný vzhled.

V království, jehož poddaní od chvíle, kdy církev nařídila zrušení veřejných lázní, začali být nečistí, se Richelieu dennodenně myl od hlavy k patě, což mu u dvora vynášelo mnohý posměšek, protože dvorští lidé pod hedvábím a perlami skrývali často velikou špinu. Nesmírně pečlivě si stříhal a piloval nehty, často si umýval ruce (činnost, o níž královna Margot říkávala, že se jí upřímně protiví, jestli si vzpomínáte), denně si dával holit okolí bradky a tenkého knírku, nosil neposkvrněné sutany a zářivě bílé límce.

Postavu měl štíhlou, pružné pohyby, půvabná gesta, miloval všecko krásné, zjemnělý přepych a nádheru slavností. Sám rád skvěle slavnosti pořádal a byl by jich pořádal víc, kdyby mu jeho namáhavá práce ponechala víc času.

Na rozdíl od pracovny otce Josefa byl jeho kabinet vzorem pořádku. Na velikém leštěném stole vládl řád, který dodržoval i kocour, spisy byly vyrovnány do přesných hraniček, nikde nepřechýlil ani růžek stránky; stolní deska byla zleva i zprava osvětlena dvěma zlacenými svícny, v nichž samozřejmě nehořely obyčejné svíčky, leč navoněné voskovice.

Když Charpentier skončil, obrátil se Richelieu napřed na markýze ze Sioraku a pronesl stručnou chvalořeč na nesmírně užitečné služby, jež markýz prokázal Jindřichu III. a Jindřichu IV. A byl přitom tak zázračně přesný co do faktů i dat a

udělal to způsobem tak uhlazeným, že to otce okouzlo. "Člověk by si pomyslel, že o mně ví všechno," řekl mi otec později, "a co více, že dobu, kdy sám ještě nebyl na světě, zná lépe než já." Ačkoliv otec výraz své tváře velmi dobře ovládal, pochopil jsem, že v těch pár minutách docela propadl kardinálovu kouzlu.

Celý výjev mě velice zaujal i dojal. Richelieu se toužil zalíbit, a to nejen svou politikou; rád získával přátele a opory. Ačkoliv vůči ne přátelům státu dokázal být neúprosně přísný, srdce neměl necitelné, právě naopak. Smrt příbuzného, přítele, či posledního ze sluhů upřímně oplakával. A nadto měl rád, když ho měli lidé rádi. Upřímný cit bylo znát i v jeho slovech a citem dokázal posluchače přesvědčit přinejmenším stejnou měrou jako důvody.

Když pak došlo na mne, ani tu chválou neskrblil, i když byl stručnější. Nemusel se tolik namáhat. Mne už si získal dávno.

Neřekl sice víc než dvě věty, ty však se mi nesmazatelně vryly do paměti. Za prvé mne upozornil, že větší čest než vybrat si mne za první terč útoku mi spiklenci ani nemohli prokázat, protože ta volba mě označila jako jednoho z nejspolehlivějších služebníků Jeho Veličenstva. Zmínil pak žlučovité hanopisy, které o něm šíří nepřátelé království, a s úsměvem poznamenal, že tihle pisálkové se vydali stejnou cestou jako jeho tajemník a přítel Charpentier, jenže v opačném směru. Charpentier totiž přešel od dýky k peru. A tihle nešťastníci dnes přeběhli od pera k dýce.

Jak si čtenář jistě neopomenul povšimnout, dostalo se tu dobrého slova i Charpentierovi, lichotky zabalené v žertu, jak už to odpovídalo kardinálovu způsobu: patřil k němu právě tak vtipný výpad jako řeč vynikající velkolepostí.

"Charpentiere, řekněte laskavě Desbournaisovi, ať požádá kapitána Hörnera, aby mi přivedl oba zajatce pod dohledem pečlivé stráže," řekl kardinál.

A stráž byla věru z nejpečlivějších, protože když se za Desbournaisem objevil kapitán Hörner, hlídala oba zajatce aspoň desítka Švejců.

O tom Desbournaisovi bych jen tak mimochodem chtěl říci, že byl Richelieuovým komorníkem už za jeho vyhnanství v Avignonu a sloužil mu s věrností buldoka, jemuž se ostatně poněkud podobal.

Po zvláštním zaklepání na dveře vešel do kardinálova kabinetu jako první a zeptal se, kterého ze zajatců si kardinál přeje vidět nejdřív.

"Napřed nechci hovořit se zajatci, ale s kapitánem Hörnerem," odpověděl Richelieu.

Když se Hörner, který sám sebe označil za "dobrého švýcarského katolíka", ocitl před Richelieuem, pohleděl na něho ve zbožné úctě, a místo aby mu složil hlubokou poklonu, sklesl rovnou na obě kolena a s nesmírným údivem si vyslechl chvalořeč na svou osobu, jak skvěle se zachoval při léčce v lese U studánky: ačkoliv se kardinál o příhodě dozvěděl právě teď z Charpentierových úst, hovořil o ní tak zasněženě, jako by se jí byl sám účastnil: vychválil Hörnerovu dovednost, postřeh, zkušenost a statečnost, jako by celou dobu byl bojoval po jeho boku.

Hörner tu znalost pokládal za vnuknutí z Boží prozřetelnosti či za zázrak, i zrudl, zbledl a znovu zrudl a obličej se mu zalil potem. A když po milostivém Richelieuově gestu povstal, zdálo se mi, že se pod ním třesou nohy: co pamatuji, nikdy jsem ho tak rozechvělého neviděl, ačkoliv ho znám hodně dlouho: bylo to poprvé a také naposled, co jsem ho viděl se třást.

Kardinál si tak získal dalšího přítele, a přítel potřeboval mnoho, protože byl nenáviděn a tupen nejen stranou pobožníků a okruhem těch ďábelských sukní, ale též většinou vysoké šlechty, kterážto se obávala, že už nebude tak vysoká, potrvá-li jeho vláda, jež místo anarchie, v níž po smrti Jindřicha IV. knížata a vévodové plavali k vlastnímu prospěchu jako ryby ve vodě, nastolí pořádaný stát.

"Desbournaisi," řekl Richelieu, "přiveďte napřed toho ze zajatců, který při oné léčce hrál úlohu průzkumné hlídky."

"Jmenuje se Barbier, Eminence," pošeptal mu Charpentier.

Obstoupen dvěma Švejcary a spoutaný vešel Barbier: sotva se držel na nohou a neustále polykal slinu, pravděpodobně proto, že od věrejška nic nepil ani nejedl.

Byl to člověk drsný, statný, s hrubě tesanými rysy. Když jsme ho chytili, připadal mi spíš zbabělý, ale dnes jsem kupodivu na jeho tváři neobjevil ani nejmenší stopu strachu.

Richelieu okamžitě nařídil, aby ho zbavili řetězů, aby ho posadili a podali mu pohárek vody, který Barbier lačně vypil. Dodnes nedovedu rozhodnout, zda to chování vůči zajatci bylo jen dílem kardinálovy obratnosti anebo prosté lidskosti, nechám tedy na čtenáři, aby to rozhodl sám.

"Tak ty se jmenuješ Barbier," řekl Richelieu klidným a vůbec ne výhrůžným tónem.

"Ano, Eminence."

"Jaké máš zaměstnání?"

"Lotr, Eminence," odpověděl Barbier bez chvástivosti, ale také beze studu.

"Zlé řemeslo," poznamenal Richelieu, aniž se sebeméně vzrušil.

"Věru zlé," přisvědčil Barbier. "A nadto pro člověka málo výnosné. Ale pozor, Eminence, já sice uřezávám váčky a svlékám noční chodce z plášťů, ale nejsem povoláním hrdlořez."

"Přesto však ses přidal k tlupě, která se chystala zavraždit hraběte z Orbieu."

"Ale jen tuze nerad," řekl Barbier a znělo to docela upřímně.

"Neměl jsem však v kapse ani groš a z něčeho se žít musí."

"Třeba z vraždění?"

"Doba je zlá, Eminence."

"A ještě horší, když člověka lapí."

Na tuhle zastřenou pohrůžku Barbier neodpověděl a ve tváři se mu nic nepohnulo.

"Kdo byl té léčky, jíž ses účastnil, strůjcem?"

"Povídali mi, že je to šlechtic, který je skoro jako král."

"Věz, Barbieri," řekl kardinál s náhlým zápallem, "že jediný, jehož lze nazývat králem, je král, pomazaný a posvěcený v

Remeši. Kde je král, nejsou ti ostatní ničím. Není tu žádné „skoro jako“.

Toto vyznání, pronesené s nábožnou vážností, zapůsobilo hluboce nejenom na zajatce, ale i na ostatní přítomné. Otec mi později řekl, že věta "kde je král, nejsou ti ostatní ničím" je ve skutečnosti citát. A co je zvláštní, byla pronesena Jindřichem III. ve chvíli veliké tísně, když mu vévoda z Guise bral jedno město za druhým.

"A co teď s tebou uděláme?" pokračoval Richelieu, obrací se znovu k zajatci.

"To věru nevím, Eminence," řekl Barbier, aniž se snažil dovolávat se kardinálovy shovívavosti či jen připomenout, že jsem mu za vyznění místa, kde je uchystána ona léčka, slíbil darovat život i svobodu.

Jeho chování, jemuž v mých očích nechyběla důstojnost, se mi zalíbilo. Pohledem jsem kardinála požádal, zda smím promluvit, a řekl jsem:

"Nechť mi Vaše Eminence zajatce laskavě svěří. Slíbil jsem mu, že mu daruji život."

"Je váš, hrabě," souhlasil kardinál. "Ale jestli ho chcete pustit na svobodu, nedělejte to dřív, než skončí tenhle zmatek. Kapitáne," obrátil se pak na Hörnera, "přiveďte mi pana z Bazainville. A pak, prosím, odveďte Barbiera do jeho cely." Dal bych ruku do ohně za to, že Hörner poslechl, aniž ho třeba jen v koutku mysli napadlo, že to Richelieu tak zařídil, aby nebyl přítomen výslechu pana z Bazainville.

S Bazainvillem kardinál naložil podobně jako s Barbierem. Dal mu sejmout řetězy a přinést pohárek vody. Nicméně choval se k němu mnohem chladněji než k Barbierovi. Zřejmě ho drsná upřímnost raubířova nenechala lhostejným.

"Pane," oslovil Bazainville, "mám tu před sebou Charpentierův zápis vašeho výslechu, vedeného hrabětem z Orbiu v jeho kočáře poté, co vás zajali. Stojíte i nadále za touto svou výpovědí?"

"Ano, Eminence."

"Ještě nepište, Charpentiere," obrátil se kardinál k sekretáři a pokračoval:

"V tom výslechu se hovoří jmenovitě o jisté velmi významné osobnosti. Žádám vás z vážných a úctyhodných důvodů, aby nyní, až na něho přijde řec, jste ho nejmenoval jménem."

"Ale jak ho mám označit, když nesmím vyslovit jeho jméno, Eminence?"

"Řeknete prostě „ona osobnost“."

"Neopomenu se zařídít dle vašeho přání," odpověděl Bazainville s úsměvem tak nepřijemným, že jsem měl tisíc chutí smazat mu jej ze rtů.

"Teď už můžete psát, Charpentiere," řekl Richelieu.

A pokračoval:

"Podle toho, co bylo řečeno v kočáře hraběte z Orbiu, začal jste, když bylo po boji, s hrabětem vyjednávat. Vy mu odhalíte spiknutí proti mé osobě a on vám za to, když získá můj souhlas, daruje svobodu a život."

"Je to tak, Eminence."

"Výborně. Já s tou dohodou souhlasím a její podmínky přijímám, ovšem s tím, že opravdovost toho spiknutí, jehož jsem měl být obětí, potvrdí také skutky."

"Přivádíte mě do úzkých, Eminence," usmál se Bazainville. "Jsem teď nucen si přát, aby ona osobnost ve svém předsevzetí vytrvala, ačkoli je obecně známo, že její mysl je víc než nestálá."

"Jistě nebezpečí v tom ovšem pro vás je," odpověděl Richelieu. "Kdybyste se však rozhodl vše zamlčet, hrozilo by vám nebezpečí mnohem větší."

"Vyložím tedy karty na stůl," řekl Bazainville. "Hle, oč jde. Dnes ráno či dnes odpoledne k vám, Eminence, dorazí jízdní kurýr od oné osobnosti se vzkazem, že se ona osobnost zve s třiceti dalšími šlechtici k vám zítra na oběd."

"É disinvolto, ma no criminale,"* řekl kardinál.

"To horší teprve přijde, Eminence. Za toho oběda bude pár šlechticů oné osobnosti předstírat, že mezi nimi jako vypukla šarvátká, vytáhnou zbraně a v následující potyčce vás jeden z nich jakoby omylem probodne mečem."

Kardinál sklonil svou neproniknutelnou tvář, položil ruku kocourovi na hlavu a zapomněl ji tam tak dlouho, že se zvíře dalo do předení. V té chvíli kardinál ruku rychle stáhl a podíval se na nás, na otce i na mne, jako by nás bral za svědky svého údivu.

"Ti mládenci jsou tak romantičtí," řekl s povzdechem. "Člověk by málem řekl, že to je pleticha z italské renesance..."

"Ale naše osobnost je přece napůl Ital," poznamenal můj otec.

"A podle toho, co slýchám, se tím i holedbá."**

"Ale nápad s tou zdánlivou šarvátkou nepochází od něho," řekl Bazainville.

"Od koho tedy?" zeptal se prudce Richelieu.

"Od dvou bratří, kteří rodem patří v tomto království k nejvyšším a kteří jsou ze všech nejvíce zaujati proti vám, Eminence, a ještě víc proti králi."

"Rozumím," přikývl Richelieu. "Charpentiere, řekněte Desbournaisovi, aby vyřídil Švejcarům, že mají zajatce odvést do jeho cely. A uložte mu, aby ho napříště dobře živili. Má pro nás velikou cenu."

* * *

"Prosím, na slovíčko, pane!"

"Máte snad na mysli mne, spanilá čtenářko?"

"Jistě mám víc na mysli já vás než vy vaši pokornou služebnici! Už dobrých sto stran jsem se ve vašich Pamětech neobjevila; zapudil jste mne a nahradil čtenářem. Co to má znamenat, hrabě? Upadla jsem snad v nemilost? Vykážete mě na okraj svého zájmu? Což už jste zapomněl na naše malé rozhovory mezi čtyřma očima? Býval jste tak okouzlující! A já vás tak ráda škádlila! Kam se poděla naše rozkošná důvěrnost?"

"Ale Madame, což by se slušelo lákat dámu do nebezpečnosti té hrozné léčky?"

"Ale vždyť už jste to udělal a já jsem všecko snesla! Neschovávejte se za falešné výmluvy, pane! Skutečnost je taková, že jste se při častém styku s vaším kardinálem nakazil misogynstvím. A stejně s ním teď pokládáte naše rozmluvy

pohlaví za sbírku „podivných živočichů“.

"Ale kardinál je misogynem jen v politice, Madame. Odsuzuje kroužek těch „dábelských sukni“, protože velice škodí státu. Ale v soukromí má velice rád ženu svého rady Bouthilliera, Marii, a je celý blázen do své neteře."

"Chcete tím říci, pane, že tohoto seraфа oděného v purpuru obstupují dvě andělky?"

"Ani nápad, Madame! Richelieu je knězem čistým! Dovolil bych si tvrdit, že je sacerdos impeccabilis* po všech stránkách."

"Tím lépe! Ulevilo se mi, když teď vím, že nemá na venkově žádnou Lojzku a v Paříži žádnou Žanetu."

"Toho laskavě nechme, Madame. Předpokládám, že jste mne neoslovila proto, abyste si mne dobírala kvůli mým děvčatům."

"Ovšemže ne, pane. Chtěla jsem vám položit otázky mnohem vážnější."

"Napjatě poslouchám."

"Kdo jsou to ti dva bratři, co rodem patří v tomto království k nejvyšším a kteří Monsieura přemluvili, aby kardinálovi nastražil tu nechutnou past?"

"Je to vévoda z Vendôme a jeho mladší bratr, velký převor Francie." "Jakže? Velký převor a nabádá k vraždě?"

"Ale Madame! Ten titul nemá s církví nic společného. Propůjčuje se obvykle královským levobočkům zároveň s velmi pěkným důchodem, aby měli z čeho žít. Vévoda a veliký převor jsou plody lásky Jindřicha IV. ke krásné Gabrielle z Estrées. Naneštěstí chová vévoda ve svém omezeném mozečku nesmyslné ctižádosti. V Bretani, kde je teď místodržitelem, by chtěl být svrchovaným vládcem a jeho konečným cílem je stát se králem."

"Králem? Smělost mu věru nechybí!"

"Zato mu chybí soudnost. Ve vlastních představách, Madame poslechněte si tu nehoráznost - je skutečným králem on a Ludvík jen uchvatitelem trůnu. Dovojuje, že je o sedm let starší než Ludvík, a proto nejstarším z dynastie, a připomíná, že jeho otec, Jindřich IV., Gabrielle z Estrées podepsal slib manželství. Ale smrt Gabrielly v roce 1599 a Jindřichův sňatek s Marií Medicejskou v roce 1600 připravily ten dokument o jakoukoli hodnotu. Vendôme toho však nedbá. Už v roce 1614 se proti Ludvíkovi vzbouřil a pak se musel Ludvíkovi v Nantes omluvit. Ludvík, tenkrát sotva třináctiletý, mu s chladem dal odpověď věru královskou. Poslechněte si ji:

"Pane," řekl mu, "služte mi v budoucnu lépe než v minulosti a vězte, že největší pocty na tomto světě se vám dostalo tím, že jste se narodil jako můj bratr."

"A Ludvík mu pak odpustil?"

"Odpustil, spanilá čtenářko. Ale po tom, co udělal nyní, je věru pochybné, že mu odpustí znovu."

"A to je vše, co mi povíte, pane? Necháte mou zvědavost do té míry neukojenou?"

"Promiňte mi, Madame. Nemohu vyprávět vám jedině, co se chystám vypovědět všem, co mne čtou. Ale je na to lehká odpověď. Obráťte stránku! Všechno se dozvíte a zajisté budete nesmírně překvapena."

* * *

Otec i já jsme spali jako zabítí a chrápali, jako když pilou řeže, když tu o desáté ráno nám kdosi zabušil na dveře. Nahý, jak jsem byl, protože noc byla velmi teplá, jsem šel ke dveřím, a protože jsem po hlase poznal Charpentiera, otevřel jsem mu. Celý se rozplýval v omluvách, které cestou ode dveří ze sebe jen sypal, a vysvětloval, proč to buzení: z Fontainebleau (kde teď byl celý dvůr včetně krále) sem dorazili dva šlechtici a žádají, aby mohli co nejdříve promluvit s kardinálem, neboť pro něho mají nesmírně závažná sdělení. Nechtějí však sejmut masky a také odmítají prozradit svá jména. Charpentier je zavedl do malého salonku a Hörnera požádal, aby ke dveřím postavil na stráž asi deset Švejců.

"Svěřili vám, proč nechtějí prozradit svá jména?" zeptal jsem se. "Přejí si zachovat o svém příchodu co nejhlubší mlčenlivost, protože jejich přítomnost tady ve Fleury en Bière by je prý uvedla do nebezpečí života, kdyby se o ní dozvěděly jisté osoby... A já nevím, co mám dělat," dodal Charpentier. "Kardinál teprve nedávno uleh a teď ještě spí. Mám ho vzbudit, abych k němu uvedl dva šlechtice, o nichž vůbec nic nevím?"

"Odpovím vám otázkou, příteli," řekl jsem. "Jací jsou ti ranní návštěvníci?"

"Jeden je asi osmáctiletý," řekl Charpentier. "Je pěkně urostlý, oblečený do světle modré a nezkratný jako hříbě. Ten druhý je vážný stařec, oblečený do tmavé hnědi, a hlas má jako někdo, kdo je uvyklý velet."

"Výborně," pochválil ho otec, "tohle je aspoň přesný popis."

"Když člověk pracuje s kardinálem, pane markýzi, nemůže než být přesný," odpověděl Charpentier. "Je toho názoru, že při popisu jakékoli záležitosti se nesmí vynechat žádná maličkost, ani zdánlivě bezvýznamná, jinak je tu nebezpečí, že vznikne omyl ve všem. Ale abychom se vrátili k té návštěvě," pokračoval Charpentier. "Myslel jsem, pane hrabě, jestli byste tady pan markýz a vy byli ochotni se na ty návštěvníky podívat a potom mi řekli, co o nich soudíte."

"Je třeba to zvážit," odpověděl jsem. "I naše přítomnost tady totiž vyžaduje jistou diskrétnost."

"Pane Charpentiere," promluvil můj otec, "když jste popisoval toho staršího návštěvníka, zřejmě vás zaujal jeho velitelský postoj a vážnost vyzařující z jeho osobnosti. Mohl byste mně říci, z čeho jste toho dojmu nabyl?"

"Z hlasu, z tónu řeči, ze způsobů, a možná i z kříže rytíře Svatého ducha, který mu visí na hrudi."

"Vida, pane Charpentiere! Teď jsme vás nachytali!" zasmál jsem se. "Právě jste se zpronevěřil kardinálovým zásadám. Tuhle podrobnost jste při prvním popisu staršího muže vynechal."

"Je tak velice významná?" zeptal se Charpentier a trochu se začervenal.

"Pro nás, příteli, je zásadní! Dokonce bych řekl, že mění okolnosti, protože otec i já patříme oba k řádu rytířů Svatého ducha a stanovy toho řádu nám příkazují, abychom všem ostatním, kdož jsou jeho nositeli, poskytlí všemožnou pomoc i podporu. Pane Charpentiere, jděte, prosím, těm pánům říci, kdo jsme, a jestli si budou přát, že je přijdeme navštívit, jen co se oblékneme."

Oblékání nám netrvalo dlouho a otec tu dobu vyplnil žertíky o nesnázích, jaké se naskýtají, když se člověk obléká sám

a nemá po ruce pomocníci dejme tomu jménem Lojzka nebo Žaneta. Býval bych mohl dodat "a Margot". Ale neudělal jsem to, otce jsem si nedobíral, protože čím byl markýz ze Sioraku starší, tím víc se k Margot připoutával, a nechtěl jsem o ní hovořit v žertu, abych se tím snad nejlepšího z otců nedotkl.

Jak nám maskovaní návštěvníci později prozradili, velmi se jim ulevilo, když jsme je navštívili, protože se začali znepokojovat, jak dlouho asi budou v tom malém salonku hlídání Švejcary skoro jako zajatci.

Když se za námi zavřely dveře a vyměnili jsme si zdvořilé pozdravy, sňal ten starší ze šlechticů masku a mladšímu dal znamení, aby to učinil po něm.

"Pánové," řekl starší, "jsem komandér z Valencay a toto je můj synovec, markýz ze Chalais, vrchní správce královského šatníku."

"Kterého dobře znám, pane komandéře," řekl jsem s novou poklonou, "a jehož mám velmi rád."

"Ale vždyť je to Orbieu!" vykřikl v té chvíli Chalais.

A s dětským zápalem se ke mně rozeběhl, Bůh ví kolikrát mne políbil na tváře a mnohokrát mě pleskl do zad. Kdo by byl řekl, že to není ani tři dny, co mne chtěl vyzvat na souboj pro jakýsi nicotný spor? Nicméně jsem teď opětoval, seč jsem byl, jeho vřelost a v duchu jsem se vsázel, že ten splašený mládeneček dávno už o ničem neví.

Otec se na ta horoucí objetí díval dost překvapeně, protože jsem mu o malém markýzi nikdy moc nevypřávil. Mělo to svůj důvod. Ačkoliv patřil, stejně jako já, ke králově domácnosti, bylo ho tam vídat dost zřídká. Nelíbila se mu vážná, až přísná Ludvíkova povaha a dával přednost společnosti Monsieura a jeho mladých přátel, jejichž veselá, šprýmovná, hravá a bezstarostná nálada mu byla mnohem bližší. Když jsem si všiml, že komandér z Valencay se nad prudkými výlevy synovcovými trochu mračí, snažil jsem se z mládenečkova objetí postupně vymanit, ale jen opatrně, aby se neurazil, protože příliš prudké odtazení by mohlo holobrádka rozžlobit a kdo ví chi lo sa? - možná bych si vysloužil další výzvu na souboj...

"Pane komandéře," ozval se otec, "jsme v tomto zámku stejně jako vy návštěvníky, kteří si přejí, aby jejich návštěva zůstala utajena. Proto sotva opustíme Fleury en Bière, zapomeneme, že jsme tu vás a vašeho synovce viděli."

"A stejně tak to provedu já, pokud jde o vás, pane markýzi," řekl komandér s lehkou úklonou.

Všiml jsem si, že mluví za sebe, ne však za Chalais, protože schopnosti svého synovce udržet tajemství zřejmě příliš nevěřil.

"Když jsme se tedy na této věci dohodli," řekl otec (později však přiznal, že dohodu pokládal za jistou jen částečně), požádám pana Charpentiera, aby panu kardinálovi řekl, kdo jste a že vašemu slovu může naprosto důvěřovat."

"A směl-li bych, pane komandéře, něco dodat," ozval jsem se i já, "pak jenom tolik, že by nám bylo možná snazší získat od kardinála souhlas, aby vás okamžitě přijal, kdybyste uznali za vhodné prozradit nám, třeba jen náznakem, proč si přejete s ním hovořit."

Nato svažtil komandér čelo, zřejmě zaváhal a zdál se znepokojený. Ne snad že by mou žádost shledával nepřiměřenou, ale chtěl své poslání vykonat v naprosté tajnosti, a když jeho cíl prozradí předem, jaká potom tajnost?

"Pane hrabě," odpověděl komandér až po chvíli a zřejmě svá slova volil s největší opatrností, "patřím k těm, kdo se domnívají, že neštěstí, které by se mohlo přihodit kardinálovi, by přivedilo ve Francii občanskou válku a ta by ohrozila život mnoha Francouzů a dokonce i život samotného Ludvíka."

Bylo to řečeno tónem tak vážným, že mě nemohl nepohnout. Slova se mi zdála volena nesmírně obratně, protože komandér naznačil, že chce kardinála varovat proti spiknutí, aniž to vyslovil přímo a aniž cokoli prozradil.

"Sdílím vaše přesvědčení, pane komandéře," uklonil jsem se, "a vaše slova věrně přetlumočím panu Charpentierovi, aniž bych na nich cokoli změnil."

Pak jsme se rozloučili a vyměnili jsme si asi deset zdvořilostí, jak si to náš nesmyslný mrav žádá, zatímco by byla stačila jedna jediná, a nesčíslné poklony a smeknutí klobouku, které zřejmě v této zemi mají svou hodnotu teprve tehdy, když se násobí.

Když jsme za sebou zavřeli dveře, narazili jsme na prahu na pana Charpentiera: odtáhl jsem ho o kus dál, aby Švejcaři nic neslyšeli, a tam jsem mu šeptem opakoval komandérova slova.

"Na mou věru," odpověděl mi rovněž šeptem, "ani se komandérovi nedivím, že v těchto smutných dobách dbá tak veliké opatrnosti. Kardinál už je vzhůru, půjdu mu tedy okamžitě slova pana z Valencay věrně opakovat."

A po chvilce uvažování dodal:

"Chci mu navrhnout, aby za návštěvníky zašel do malého salonku sám. Tím způsobem neuvidí ty pány nikdo jiný než on sám, a jakmile je opustí, mohou si znovu nasadit masky a tryskem se vrátit do Fontainebleau."

"Oč myslíte, že tu jde, pane Charpentiere?" zeptal jsem se po chvilce mlčení.

"O další spiknutí," řekl s naprostým klidem. "Anebo možná o totéž, kdo ví?"

Podle jeho vyrovnaného tónu jsem usoudil, že Charpentier má tak nekonečnou důvěru v obratnost, zdatnost a opatrnost svého kardinála, že jeho nepřátelům nedává nejmenší vyhlídky na to, aby se jim kdy podařilo ho zavraždit.

"Budete tak laskav, pane Charpentiere, a upozorníte pana kardinála, že se na nějaký čas vzdálíme, abychom pana faráře z Fleury en Bière požádali o otevření posvěcené země pro pana La Barge a pro dva z našich Švejcarů?"

"Rozhodně to neopomenu, pane hrabě. Náš maggiordomo má příkaz, aby vám i vašim Švejcarům předložil studený či teplý oběd v kteroukoli dobu. A k faráři Simeonovi pošlu chlapce se vzkazem, aby vám bez otálení vyhověl. On je totiž dosti váhavý, než se dá do pohybu." (Když jsem onoho chlapíka pak poznal osobně, zdál se mi Charpentierův výraz příliš mírný a shovívavý.)

"Mám vám tu nechat pár Švejcarů pro kardinálovo bezpečí, pane Charpentiere?" zeptal jsem se ještě před odchodem.

"Nebude to třeba, pane hrabě, odvedte je všechny, jistě budou chtít být při tom, až budou pochovávat své mrtvé. A já tu mám dost lidí, aby zámek uhlídali aspoň tak dlouho, než dorazí na pomoc královské pluky z Fontainebleau. Ale nebude toho ani třeba. Ti pánové, co nás nenávidí, nepatří k těm, co by vás napadli přímo. Jak jste to poznal sám,

dávají přednost zradě, léčce a pasti. Nečestná věc chce nečestné prostředky."

Hörner povolení jít společně na hřbitov zřejmě předvídal, protože všichni Švejčari, čistí jak nový dukát, stáli ve dvouřadu na zámeckém nádvoří, držíce za uzdy čerstvě vyhřebelcované koně s načerněnými kopyty. Pak obstoupili zprava i zleva umrlčí vůz, na němž odpočívali jejich padlí kamarádi i pan z La Barge, všichni zavnutí v rubáších tak, že bylo vidět jen obličej. Všiml jsem si, že jediný zvuk, který bylo slyšet, byl svist koňských ohonů, jak ze zadků odháněly mouchy. Když jsem naposled pohleděl do ještě dětské La Bargeovy tváře, teď zsinálé a bezkrvé, sevřelo se mi srdce. Zdálo se mi, že v tom vidím jakousi ironii osudu, jak tu tak ležel vedle těch dvou veteránů, on, který o válce nevěděl vůbec nic a jehož ta neznalost stála život. Ale když jsem o tom přemýšlel dál, napadlo mne, že v boji jsou na tom všichni stejně, ať nováčkové nebo ostřílení harcovníci: smrt si stejně vybere, koho sama chce.

Kostel ve Fleury en Bière byl větší než v Orbieu a fara vypadala jako zámožný měšťanský dům. Co však mne udivilo, že farská okna zůstávala pevně zavřená, ačkoliv třicítka vojáků a právě tolik koní, stojících pod dubem kostelního náměstí, nadělali nemálo hluku. A bylo nutno, aby Hörner dlouho a silně bušil na vrata, než se někdo uráčil otevřít.

Objevila se nevrlá babice s poprsím tak ohromným, ba až nestvůrným, že zcela ucpalo dveře a svou majitelku nutilo zaklánět hlavu dozadu, což jí dodávalo nadmíru pyšného výrazu, dotvrzeného ještě černýma, pichlavýma očima, bohužel o to menšíma, oč obrovitější bylo popředí.

"Hulváte jeden," zaječela ta čarodějnice, "kdo jsi, že si troufáš bušit jako pomínutý do vrat našeho faráře?"

"Máš štěstí, důro pitomá, žeš bába a ne chlap, jinak už jsi měla v pupku na dva palce oceli. Kdo je u tebe hulvát? Věz, že jsem kapitán Hörner, velitel eskorty hraběte z Orbieu, kterého tu vidíš na dva kroky od sebe spolu s jeho otcem, markýzem ze Sioraku."

"A já jsem Viktorina Boulardová," odpověděla, aniž ji v nejmenším spadl hřebínek, "hospodyně pana faráře Simeona. Co chceš?"

"Chci dovnitř do fary."

"A nač?"

"Mluvit s farářem Simeonem."

"Kdepak! To nejde! Důstojný pán mluví se svou polívkou a nemá rád, když mu do toho někdo žvaní!"

"Počkám."

"Počkáš si až do skonání věků! Až dojí polívku, má náš farář ve zvyku na dobré dvě hodinky si schrupnout."

"Dobře," řekl Hörner rozhodným tónem. "Když je to tak, přijme mě teď hned. Je totiž naspěch. Je třeba pohřbit tři nebožtíky."

"Ať tě šlak treť i s tvou drzou hubou, vojáku! My tu zem neotevíráme každému, kdo si vzpomene. A hlavně ne cizákům, co nepatří k naší farnosti."

"Ti cizáci, jak říkáš, byli pod velením hraběte z Orbieu, který je ve službách samého krále."

Na to Viktorina vztýčila hřebínek, vypjala prsa a prohlásila: "Na našem hřbitově nemá král co poroučet!"

"Co si to dovoluješ, ty jedubabo?" vykřikl jsem silným hlasem a bojovně proti ní vykročil. "Král jest pánem veškeré země francouzské! Upírat mu to právo je zločin, zločin urážky majestátu. Ještě slovo a dám tě pověsit tady na ten dub na návsi!"

Nato se ta fúrie dala na ústup, vrčíc strachy i vztekem jako doga, která couvá před klackem.

"Dobře," procedila zaťatými zuby, "tak já vás dovedu k někomu, kdo k vám dokáže promluvit líp než já. A jestli na něho půjdete tak zhurta jako na mne, dá vás do klatby!"

"Ty nádobo hloupá," okřikl ji můj otec, "což nevíš, že větší klatbu může vyřknout jen papež a menší klatbu biskup diecéze, nikdy však ne farář? Ve farářově pravomoci to není ani v Paříži, ani ve Fleury en Bière."

"Náš pan farář přesto v této farnosti dal do klatby nejednoho: ani jediný lotr, ani jediná povětrnice se nemohou honosit, že by mu unikli!"

"To je veliký hřích," řekl otec vážně. "Jestli farář Simeon vyobcovał z církve o své vůli jakéhokoli farníka nebo farnici, bude se z toho muset zodpovídat svému biskupu."

Vznešený otcův vzhled a jeho znalost církevních řádů zavřely té megeře nakonec zobák. Dostala strach, že jí cosi ujelo, čím svému faráři mohla ublížit. Víc už ani nemukla a zavedla nás do prostorné síně, kde jsme uviděli faráře Simeona, jak sedí v mohutném křesle a pojídá tu slavnou polévku, o níž Viktorina mluvila s takovou úctou.

Když jsme vstoupili, pokusil se ze svého křesla povstat, aby nás přivítal, ale pusu neotevřel, ježto jeho jazyk, jeho zuby a jeho patro byly zaměstnány polévkou. Potom zas dopadl do bachratých polštářů, jimiž bylo jeho křeslo vystláno, tučnou rukou se znovu chopil lžice o velikosti naběračky a opětovně ji ponořil, ne do misky, leč do pořádné mísy, v níž kouřila hustá, voňavá polévka. Na její hladině byl vidět rozpouštějící se kus másla, kostky opečeného chleba a nakrájenou slaninu.

Simeon dlouho tu směs míchal, pak pozorně nabral na lžici a tu se slastným povzdechem nesl k širokým ústům; tím ztratil možnost cokoli promluvit pro pomalé žvýkání, jemuž se věnoval s takovým soustředěním, že ani jeden z nás se neodvážil tu bohoslužbu přerušit, ať si byla sebepohanštější. Pak vzniklou kaši na jeden ráz spolkl a hlasitě přitom zamlaskal.

Chceš-li, čtenáři, vědět, čemu se Simeon podobal nejvíce, lépe bych ho nepopsal než přirovnáním - obávám se, že dosti nelaskavým - k veliké bílé housence. Měl beztvarý, odulý obličej, a co horšího, i zcela bezbarvý. Tělo jako by bylo složeno ze samých jelit a články se hruly jeden za druhým, brada spadala na podbradek, podbradek na prsa, skoro tak velká jako prsa ženská, prsa dopadala na břicho a to těžce spočívalo na stehnech. Kdybychom ho byli mohli vidět zezadu, nepochybuji, že bychom tam našli tytéž stavební zásady zplhlých prstenců, spadajících jeden přes druhý, tak jak jsem je popsal zepředu.

Ale ještě podivnější bylo jeho chování: otci a mně připadalo výstřední. Hörner je shledával hanebným. Simeon nás ani nevyzval, abychom se posadili, ani se nás nezeptal na důvod naší návštěvy, dokonce se na nás ani nepodíval. Měl oči - ale jak zamilované! - jen a jen pro svou polévku.

"Faráři!" vybuchl nakonec Hörner silným hlasem. "Stojí před vámi markýz ze Sioraku a hrabě z Orbieu, kteří vás přišli požádat, byste otevřel posvátnou zem pro tři jejich muže. A vy tu dřepíte zahrabaný ve svých polštářích. A co hůř, vy při tom jíte! A co hůř, ještě mlaskáte!"

"Pane hrabě a pane markýzi," podíval se na nás Simeon kalným pohledem a naprosto nekajicně, "prosím vás tisíckrát za prominutí. Ale nohy mě už nenesou a stát na nich je pro mne velká obtíž. A jestli nesním polévku hned, vystydne mi, a tím se pro můj slabý žaludek stane nestravitelnou. Tak se ke všem útrapám, jimiž mě Pán ráčil navštívit, přidá ještě bolest žaludku. Nicméně vás, pane markýzi, poslouchám se vši úctou, jakou jsem povinen vašemu stavu."

Když domluvil, vzal znovu plnou naběračku, která mu sloužila za lžici, a vsunul ji mezi tlusté rty. Vrhel jsem na otce pohled, jemuž on ihned porozuměl, a bez dalšího jsme se posadili, ne snad do křesel, protože to tu bylo jediné, obsazené domácím pánem, ale na dvě stoličky, které tu stály.

"Hörner, sprechen sie, bitte, für uns," řekl jsem. "Wir bleiben hier, um Ihnen beizustehen."*

"Slyšel jste mne, faráři!" pokračoval Hörner. "Pan hrabě vás žádá, abyste otevřel posvátnou půdu pro tři jeho muže."

"Žel Bohu," řekl Simeon neodloživ lžici, opřel jen její spodní konec o stůl, jako by se znovu chystal přejít k útoku, "mám už na svém hřbitově sotva půltucet volných míst, a jak věci jdou, divil bych se, kdyby do Vánoc k sobě Hospodin nepovolal aspoň deset mých farníků! Kdyby to ale panu hraběti z Orbieu vyhovovalo, mohl bych jeho nebožtíky pohřbít za zeď, i když do posvěcené země."

Tu se Hörner obrátil a řekl po německu:

"Nepřijímejte to, pane hrabě! Za zdi je nebezpečí, že v noci přijdou psi a prasata, naše nebožtíky si vyhrabou a sežerou je!"

"Pane faráři," ozval jsem se tedy, "z čeho je postavena vaše zeď?"

"Z nasucho loženého kamene, pane hrabě."

"Dobře. Já tedy vaši zeď za své peníze zvětším na dvojnásob dlouhou."

"Ach, pane hrabě," vykřikl Simeon zřejmě zděšený tou představou. "To vůbec nejde. Kdyby zeď byla dvojnásob dlouhá a přibýly by hroby, poklesla by jejich cena a to by velice postihlo můj příjem ze štólového poplatku!"

Nevěřil jsem svým uším, když jsem zaslechl přiznání tak nestoudné, a všiml jsem si, že Hörner jen jen vře vzteky a že co nejdřív vybuchne. Dal jsem mu znamení, aby se ovládal. Nechtěl jsem, aby došlo ke sporu, čímž by se celé jednání značně protáhlo.

"Pane faráři, zaplatím za hroby za novou zdi starou cenu, kterou si určíte sám."

"Dobře, s tím souhlasím," řekl Simeon a vstrčil si do úst jako do pece další lžici polévky.

Než jsme mohli pokračovat ve vyjednávání, museli jsme znovu čekat, až sousto rozmělní na kaši a spolkne.

"Nu tak, pane faráři," začal jsem naléhat. "Čas kvapí. V tomhle horku se nám nebožtíci rozloží!"

"Jenže dnes se hroby bohužel stejně nedají vykopat," namítl Simeon, protože náš hrobník leží, má čtvrtodenní zimmici."

"Moji Švejčari vykopou svým druhům hroby sami," řekl Hörner drsným hlasem.

"V tom případě vám mohu pronajmout krumpáče a lopaty," nabídl Simeon poté, co rozžvýkal a spolkl další sousto polévky.

"Nebude to třeba," odmítl ho co nejpříkřeji Hörner. "Jen nám ukažte, kde máme kopat."

"Napravo od vchodu na hřbitov. Viktorina vám ukáže, kde."

"Viktorinu nechci ani na tomto, ani na onom světě," prohlásil Hörner. "Najdu si to sám."

Nato dlouhými kroky odmaširoval. Švejčari se v kopání posvátné země střídali, takže byli s dílem brzy hotovi. A když před námi byly pěkně urovnané a lopatou uplácené tři dlouhé, úzké rovy, podivně se mi sevřelo srdce. Všiml jsem si, že nejeden z těch otrlých Švejcarů prolil pár slzí, ale i já a otec jsme měli pláč na krajíčku. Naše bolest byla ovšem jaksi dvojnásobná. Bylo mi, jako bych to byl já, koho ta zem navždycky kryje. Domníváme se, že oplakáváme ty, co jsme milovali a co nám odešli, ve skutečnosti však pláče nad vlastním životem, vědouce, že od prvního dne zrození kráčí v našem stínu smrt a cestou se vysmívá našim ctižádostem, našim láskám i našemu štěstí a netrpělivě čeká, až nás zrudné kolo času přiblíží jejím spárům.

* * *

Po návratu do zámku ve Fleury en Bière nás čekala dvě překvapení. Prvním byl bohatě prostřený stůl v našem pokoji a to druhé, které s jídlem nemá nic společného, necht' mi čtenář dovolí nechat si až na konec. Sotva jsme se zasytili a osvěžili, zaklepal na naše dveře Charpentier a staral se, jak jsme na faře pořídili. Vyprávěli jsme mu to se všemi podrobnostmi. Usmál se tomu a zajímal se, kolik že po nás farář Simeon žádal za otevření posvátné země. Když jsem mu řekl cifru, přímo nadskočil, leč pak se znovu usmál a řekl:

"Je to trojnásobek toho, co by mohl žádat od farníka. Ale nebojte se. To, co si řekl navíc, z něho už vydobudu a vrátím vám to. Asi vás to, pánové, udiví," pokračoval, "ale Simeon býval kdysi moc dobrým farářem. Ale věk, nemoci, změkklý mozek, a především ta Viktorina z něho udělaly, čím dnes je: žrouta, lakomce a krutovládce své farnosti."

"Není to první případ, kdy hospodyně způsobila na faře i kolem fary pravou spoušť," řekl otec.

"Ale vina není na církevní vrchnosti," řekl Charpentier. "Ta dozor nezanedbala. Vycházela z předpokladu, že knězi, který dodržuje celibát, hrozí mnohá pokušení: kdyby mu na faře sloužil muž, dostal by se do podezření ze zvrácených styků. A tu se církev raději smířila s tím, že knězi bude sloužit žena, s podmínkou, že bude kanonického věku. Což znamená, že církev ve své moudrosti sice předpokládala nejhorší, nicméně to zařídila tak, aby aspoň omezila důsledky."

"Ale i kdyby byly zachovány cudnost a čistota," podotkl jsem, "vznikne časem mezi farářem a jeho hospodyní jakási manželské pouto, což není též tak zcela žádoucí."

"To právě se přihodilo našemu Simeonovi. Jeho Viktorina ho zbožňuje, rozmazluje, hýčká, přecpává lahůdkami. A farář s postupujícím věkem zcela zdětinštěl, dělá jen podle Viktoriny vůle, ale Viktorina má vůli silnou a o celé farnosti rozhoduje jen ona."

"I o tom, kdo má být uvržen do klatby?" zeptal se otec.

"I o tom, samozřejmě."

"A jak to pak dopadá?"

"Nu, neděje se nic závažného. Ten vyobcovaný jde ke svatému přijímání v zámecké kapli, biskup naší diecéze Simeona dopisem pokárá, milý Simeon si však ten dopis nepřečte, protože mu jej Viktorina neodevzdá."

"Cožpak Viktorina umí číst?"

"Vůbec ne, ale pozná na listě biskupský znak a ví, že z téhle strany nemůže pro jejího faráře přijít nic dobrého. Koncem tohoto roku dovrší Simeon předepsaný věk a půjde na odpočinek ke kapucínům, kde bude polévka mnohem řidší, a Viktorina se uchýlí k jeptiškám Navštívení Panny Marie. Ty si jako úkol milosrdenství uloží zmírnit její sršatou povahu."

"Na mou věru, skoro je oba lituji, že budou odloučeni," poznamenal jsem. "Tak letité manželství!"

"Však já je lituji také," řekl Charpentier. "Jenže je to třeba v zájmu farnosti."

V té chvíli se ozvalo zaklepání na dveře a tu, milý čtenáři, se objevilo druhé překvapení, a to bylo pořádně veliké, protože mělo výšku a šířku maršála Schomberga, o němž smím dnes prohlásit, že je mým blízkým a nejvěrnějším přítelem od té doby, co se ode mne odtáhl Bassompierre, aby se k mému žalu a ke své budoucí veliké škodě připojil k okruhu těch ďábelských sukní.

Snad si čtenář pamatuje - ale možná nebude na škodu to připomenout -, že král na základě falešných udání zprvu odňal Schombergovi hodnost vrchního správce financí a vypověděl ho na jeho sídlo v Nanteuil. Když však posléze na mou naléhavou prosbu sněmu nařídil, aby věc vyšetřil, zjistil, že Schomberg je zcela bez viny, hodnost mu vrátil a mne poslal, abych ho o tom uvědomil. Toho dne ke mně Schomberg pojal hlubokou vděčnost, což je cit u lidí velmi vzácný a ještě vzácnější u lidí ode dvora, takže i já jsem byl jeho šlechetností neskonale dojat a na jeho vřelé přátelství jsem odpovídal vřelostí stejnou.

"Příteli milý," oslovil jsem ho, když jsme si vyměnili obvyklé poklony a nejednou se objali. "Potkat vás tady ve Fleury en Bière pokládám za pravý úsměv štěstěny. Smím být tak dotěrný a optat se vás, zdali přicházíte z Nanteuil, z Paříže nebo z Fontainebleau?"

"Z Fontainebleau, neboť král uslyšel jakési nejasné zvěsti o spiknutí proti kardinálově bezpečí a tu se rozhodl poslat mě sem s třicítkou královských gardistů."

"To je výborný nápad," řekl jsem. "Vaši gardisté dohromady s našimi Švejcary, to je šedesát vojáků, a šedesát vojáků by k zajištění kardinálova bezpečí mělo stačit."

"Na mou věru, máte stejný názor jako já. Jenže právě to kardinál nechce."

"Vy jste s ním mluvil?"

"Právě jdu od něho."

"Nu a?"

"Řekl mi cosi podivného. Že prý ti gardisté, které mu vedu, připočtení k vašim Švejcarům, jsou významnou silou a ta mu bude velice užitečná, pokud ji neužije. Nic jsem si z toho nevybral! Hrom do toho! Jsem jenom voják a kardinál má na mne příliš pronikavý rozum. Ale ať tak či onak, za chvíli snad promluví jasněji, protože máme všichni tři přijít za ním do jeho pracovny a o věci spolu s ním rozhodnout."

"Já také?" zeptal se otec.

"Vás jmenoval jako prvního, markýzi," řekl Schomberg, "protože si vašeho důvtipu zřejmě velice váží."

"Já ale nejsem členem královské rady jako vy, Excellence, či jako můj syn!"

"Královská rada neváhá občas přizvat cizí osoby, když v některém bodě potřebuje jejich hluboké znalosti," řekl Schomberg vážně.

Nato se otec uklonil a odvrátil se, pravděpodobně aby zakryl potěšení a snad i proto, že mu ta řeč vehnala ruměncem do tváří.

V té chvíli přišel Desbournais a oznámil nám, že nás kardinál očekává. Nic dalšího k tomu nedodal a hned se vydal před námi krokem tak rychlým, že jsme měli co dělat, abychom mu stačili; měl jsem z toho dojem, že u kardinála se čas nepočítá na hodiny, ale na minuty, či dokonce na vteřiny. Dojem se dokonale potvrdil, když jsem se Desbournaise zeptal na pana Charpentiera a dostal jsem odpověď, že kardinál Charpentiera poslal do jeho pokoje, aby se čtyři hodiny vyspal. Čtyři hodiny!, pomyslí jsem si. Místo celé noci čtyři hodiny!

Když jsme vstoupili do Richelieuova kabinetu, zdálo se mi, že sedí tak, jak seděl včera, a od té doby se ani nepohnut právě tak jako jeho kocour: přesto i ten stejně jako jeho pán musel jíst a pít, spát a trochu se proběhnout v zámeckém parku.

U menšího stolečku, vedle stolu kardinálova, seděl sekretář a s čelem skloněným pracoval. Znal jsem ho od vidění, ne však jménem. Právě si nožikem ořezával pero, a nechystal si jedno jediné, než hned celý půltucet.

Když jsme vešli, přerušil kardinál četbu tlustého spisu, který držel v ruce, usmál se na nás a pozdravil pokynutím ruky; ten pohyb pak velice působivě prodloužil do gesta jiného významu, jímž nás vyzval, abychom přijali místo ve třech křeslech, stojících proti jeho pracovnímu stolu. Pak teprve se ozval a přívětivě nám poděkoval, že jsme se obtěžovali k němu přijít, abychom mu pomohli rozřešit zapeklitou otázku, před níž právě stojí. Výrazu "pomohli" jsem se musel vnitřně usmát. Kdo z nás by mohl být tak ješitný či tak pošetilý, aby si představoval, že by mohl podat pomocnou ruku kardinálovi, jehož nesmírné politické nadání, jak říkali jeho přátelé, či jeho machiavelismus, jak říkali jeho nepřátelé, byl znám urbi et orbi? Ale částečně jsem se mýlil a časem jsem to několikrát zjistil. Kardinálovi se hodil každý názor, z

každého dovedl získat svou kapičku medu. Velice pozorně vždy vyslechl každý hlas, pečlivě zvážil všechna pro a proti každého stanoviska, a když je důkladně prozkoumal, utvořil si pak názor vlastní.

"Pánové," oslovil nás, "chystaný vražedný útok na mou osobu, o němž nás nejdříve stručně zpravil pan z Bazainville, a který pak ve všech podrobnostech potvrdil pan z Chalais, byl dnes odpoledne znovu potvrzen poslem Monsieurovým, kterýž mi vyřídil přání svého pána být dnes večer mým hostem ve Fleury en Bière spolu s třicátkou jeho šlechticů. Posel se dostavil právě v čase, kdy jste pohřbívali tři padlé v léčce, jejíž oběti jste měli být vy. Monsieurův muž tu byl dříve, než se objevil pan z Schombergu. Takže tu nezastihl ani Orbieuovy Švejcary, ani královské gardisty pana maršála, proto svému pánu oznámí, že jsem v tomto zámku docela bez ochrany. Nadto mi byl Monsieurův vzkaz vyřízen ústně a nikoli písemně, takže může kdykoliv popřít, že ho poslal, a nemusí ani přiznat, že byl toho večera v mém domě přítomen. Tak vypadají, pánové, holé skutečnosti. Líčím vám je v celé jejich nepřekné nahotě. A teď vám položím otázku: Co mi radíte, abych v té věci učinil? Pane maršále, chcete svůj názor přednést jako první?"

"Jestliže máme co nejlépe zajistit vaše bezpečí, Eminence," řekl Schomberg, "bude třeba učinit toto: za prvé naše vojáky schovat. A pak, až takzvaní hosté vejdou do hodovní síně, uvidí, jak podél zdí stojí, nehybní a s kopími vztyčenými, třicet Orbieuových Švejcarů. A těsně předtím, než Vaše Eminence vejde do hodovní síně, aby hostině předsedala, bude zvenčí slyšet hluk. Až některý z hostů znepokojeně vyhlédne ven, uvidí na dvoře seřazené moje gardisty."

"To je jedno řešení," řekl Richelieu. "Máte nějaké jiné, pane ze Sioraku?" obrátil se kardinál na svého otce.

"Vojenské zajištění pana ze Schombergu je bezchybné," řekl otec. "Ale nemůže některému ze splašených Monsieurových milců zabránit, aby uprostřed hostiny nevytáhl z kapsy pistoli a na pana kardinála nevystřelil. A k čemu pak budou Švejcaři v hodovní síni a gardisté na dvoře? A kdo jim pak dá příkaz, aby Monsieura a jeho tlupu pobili? A k čemu by to vůbec bylo? Zlo bude stejně dokonáno. Navrhoval bych spíš, aby Monsieurovy šlechtice rozesadili ke stolu a aby kardinálův maggiordomo přišel pak Monsieurovi oznámit, že kardinál s politováním nemůže s Monsieurem poobědvat, protože stížen čtvrtodenní zimnicí nemůže vstát z postele. Je ovšem samozřejmé, že vstup do kardinálových komnat bude v tomto případě střežen jak Švejcary, tak gardisty."

"Děkuji, pane ze Sioraku. Chcete říci svůj názor, Orbieu?"

"Kdybych se, Eminence, odvážil cokoliv namítat proti předchozím návrhům, řekl bych, že jejich hlavním nedostatkem je to, že skýtají možnost střetu mezi našimi gardisty a mezi Monsieurovými šlechtici. A kdyby pak došlo k nějakému zabítí, Monsieurovi lidé začnou vykřikovat, že tu byla nastražena past, a jejich najatí písařkové se do Vaší Eminence pustí, co jim postačí síly."

"A co tedy navrhuje?" zeptal se kardinál.

"Abyste tu vůbec nebyl, Eminence."

"To by ovšem znamenalo, že Monsieura smrtelně urazím, když toho dne, co se ke mně pozve, nebudu doma."

Ta poznámka mne zaskočila, a protože jsem sám na ni nenalezl odpověď, nepromluvil ani nikdo jiný.

"Tento rozhovor, pánové, mně byl nesmírně užitečný," ozval se kardinál a jeho pronikavé oko zasvítlo. "Ani tak ne návrhy, kteréžto jste mi předložili, jako námitkami, jež jste proti nim vznesli. Položili jste tak prst na první zásadu každé politiky: Nikdy nesmíme zhoršit zlo prostředky, jimiž je chceme odstranit."

Pak si nás jednoho po druhém prohlédl a metodicky, podrobně a poučlivě, zkrátka právě oním způsobem, který používal, když chtěl krále přesvědčit, že nejlepším řešením mezi všemi je právě to, jež navrhuje on, pokračoval v rozpravě.

"Naš rozhovor, pánové, osvětlil jeden nesmírně důležitý bod," řekl kardinál. "Že totiž mezi našimi vojáky a Monsieurovými šlechtici nesmí dojít ke střetu. Ať už by to dopadlo jakkoli, vždycky bychom na to doplatili my. Je tu tedy jediná možnost a tu přesně vystihl Orbieu: je třeba, abych tu nebyl. Ale jak tu nebýt a přitom Monsieura neurazit? Na to je jediná odpověď: nu přece být u Monsieura."

"U Monsieura, Vaše Eminence?" zvolal polekaný Schomberg.

"Jak? A kde?"

"Na královském dvoře, ve Fontainebleau."

"A vy byste tam chtěl jet sám, Eminence?"

"S vámi a s vaším doprovodem, budete-li tak laskav a poskytnete mi výsadu vaší společnosti."

"S největší radostí, Eminence," řekl Schomberg.

I my s otcem jsme co nejvřeleji přislíbili.

"Díky vám, pánové," řekl Richelieu s laskavou zdvořilostí, jež mu byla vlastní. "Vyjedeme zítra, a to dosti brzy, abychom ve Fontainebleau nezmeškali obřad Monsieurova vstávání. Monsieur obvykle vstává v osm. A nezdá se pravděpodobné, že by se v den, kdy se chystá mne zavraždit, povaloval v posteli déle," dodal kardinál s úsměvem.

"Ale takhle se vrháte rovnou vlkovi do tlamy!" namítl Schomberg, stále ještě znepokojený.

"Kdeže, kdeže, pane bratránku," řekl Richelieu vážně. "Královo jméno je nesmírně mocné a na královském dvoře jsou vlci jen tehdy, je-li král nepřítomen. V jeho přítomnosti jsou tam jen samí beránci."

KAPITOLA DEVÁTÁ

Richelieu usoudil, že nepřátelé, které mám u dvora, by neměli uvidět ani můj kočár provrtaný kulkami, ani mé Švejcary, i přikázal mi, abych je nechal na čtvrt míle od Fontainebleau ve venkovském hostinci, jehož vývěsní štít představoval pštrosa, což Hörnera velice udivilo, poněvadž ten pták byl v jeho zemi stejně jako u nás zcela neznámý.

Kardinál čekal, až se svými Švejcary doúčtuji a rozloučím se s nimi, a dal zatím postavit svůj kočár do hlubokého stínu, kde byl skryt před lidskými pohledy; můj kočár byl zavezen do dvora a navíc ještě přikryt plachtou. Měl tu zůstat jen tak dlouho, dokud otce nepřijme ve Fontainebleau král. Potom se měl markýz ze Sioraku bez otálení vrátit k Pštrosovi (Hörner i jeho vojáci to slovo říkali s úsměvem) a okamžitě se s nimi v mém kočáře vrátit do Paříže. Já pak zůstanu u krále, neboť tam je moje místo a mé povolání.

Zkrátil jsem jak jen to šlo účtování s Hörnerem, věda, že Richelieu na mne čeká, rozhodně jsem však nezkrátil dlužnou částku; k domluvené ceně jsem přidal slušný obnos na léčení raněných.

"Ach, Herr Graf," vydechl Hörner, "tisícerý dík, milion díky! Nestává se nám často, abychom padli na šlechtice, který má tolik ohledů k vojákům. A nemohu vám zatajit, že já a mí Švejcaři opouštíme službu u vás tuze neradi a že nám s vámi bylo dobře."

"A já se s vámi loučím stejně nerad a má lítost je stejná jako vaše, kapitáne," odpověděl jsem. "A říkám vám ve vši upřímnosti, jak si to myslím: jestli mě jednoho dne štěstěna obohatí natolik, abych uživil početnou družinu od ledna do prosince, byl bych šťasten, kdybych si mohl najmout právě vás, jestli byste souhlasili."

"Souhlasili, říkáte? Jak by ne! Herr Graf! Pán Bůh dej, aby se tak stalo!"

"Inu, nechme to Bohu," řekl jsem. "Ale nebylo by vám líto opustit tu velikou Paříž a pobývat často v Orbiu, mezi kravami a stády ovcí?"

"Gott im Himmel, Herr Graf!* Co jsme my jiného než sedláci ze švýcarských hor, které jsme opouštěli se zoufalstvím v duši, abychom nepošli hladem? Jenže vojenské řemeslo člověka živí mizemě, pokud ho rovnou nezabije. V Paříži, což je, s prominutím, město tuze smradlavé, vedeme život velmi nejistý a často týden až dva po sobě nemáme práci, když si nás žádný šlechtic nenajme. Ale celou tu dobu je třeba dostatečně kmit koně i lidi, lidi žel Bohu jen nedostatečně, protože zvířata mají před lidmi přednost, jak já vždycky říkám, protože vojáky na vyzábělých koních si nikdo jako doprovod nenajme. A chtěl bych ještě dodat veliký dík, Herr Graf, za skvělé hody, které jste nám poskytoval v dobrých francouzských hospodách, kde jste nikdy nešetřil ani na mase, ani na víně. Smím se, Herr Graf, zeptat, kdy se markýz ze Sioraku chystá vydat na cestu?"

"Nejpozději zítra."

"To jsem rád, Herr Graf, protože, abych řekl po pravdě, rád bych byl zase v Paříži, abych mohl za slušnou cenu odprodat část kořisti, která ještě náležela vám, ale kterou jste nám laskavě přenechal ve prospěch vdov po zabitých vojácích. Teď totiž ti koně vyžadují péči a píce a nic nám nevynášíjí."

Musel jsem se tomu pousmát, ale odpověděl jsem: "Inu, kapitáne, řekněte krčmářce od Pštrosa, aby píci za dnešní den připsala na účet, který zaplatím po vašem odjezdu. Ale ježto všichni ti koně teď patří vám, musíte si je na zpáteční cestě opatřit sami. Otec zaplatí jen píci koní svého doprovodu."

"To je samozřejmé, Herr Graf," odpověděl Hörner, neboť moc dobře pochopil malou špičku, která se skrývala pod mým vlídným tónem. Snažil jsem se ji okamžitě překrýt silným chlapským objetím.

"Ach, Herr Graf!" řekl. "Es ist eine grosse Ehre für mich!"**

"Lebe wohl, Hörner!"***

"Leben Sie wohl, Herr Graf!"

Vyskočil jsem do sedla, ale sotva jsem kousek popojel, Hörner se za mnou rozeběhl a ptal se, co že má dělat s těmi zajatci.

"Všechno vám řekne otec. Zatím s nimi jednejte podle jejich potřeb a ne podle jejich zásluh."

Když jsem se blížil kardinálovu kočáru, vyjel jeho koč z houštiny, kde vůz až dosud skrýval, a protože jsem se chystal seskočit z koně, abych se Richelieuovi omluvil za zdržení, otec, rovněž v sedle, popojel ke mně blíž a šepem mi sdělil:

"Kardinál podřimuje. Nerušte ho. Ten člověk dokáže využít každou chvíli. Teď usnul, aby načerpal nové síly."

"Kde je Schomberg se svými královskými gardisty?"

"Kardinál je poslal pryč. Nechce se objevit na zámku obklopen stráží. Zbytečně by u svých nepřátel vzbudil nedůvěru."

"Zdá se mi, pane otče, že si vás kardinál už docela získal!"

"Což si nezískal i vás?"

"Jak by ne. Jistě mi uvěříte, když vám řeknu, že na něho pamatuji i ve svých modlitbách a prosím našeho Pána, aby ho udržel při zdraví. Vypadá tak křehký a tolik pracuje!"

Kočár se vydal směrem k Fontainebleau a my jeli krokem za ním; vyprávěl jsem otci o svém rozhovoru s Hörnerem a o jeho dotazu, co s Barbierem a s panem z Bazainvillu.

"Větší lotr z obou není ten, který na to vypadá," poznamenal otec.

"Co s nimi mám udělat?"

"Pustit je na svobodu v místě a ve chvíli, která se vám bude zdát vhodná. S jednou podmínkou pro Bazainvilla, že se celý rok nesmí ukázat na královském dvoře a musí pobývat na svém venkovském sídle. Slíbil mi to."

"Slíb, jehož plnění bude třeba ověřit, synu. Víte, kde ten jeho dům je?"

"V Sauvagnat-Sainte-Marthe, v Auvergni."

"A proč si myslíte, že chlapík slib dodrží?"

"Přiměje ho opatrnost. Je dost chytrý na to, aby pochopil, že jeho přítomnost u dvora by pro ty, kdo ho použili proti mně, byla dost nepříjemná."

Schomberg na nás už čekal u brány, a jakmile kočár začal drncat po nerovném dláždění nádvoří, probudil se kardinál sám od sebe. Bylo obecně známo, že teď v květnu se král dává budít v sedm ráno, hodinu před Monsieurem, aby ve fontainebleauském lese honil lišku nebo mladé divočky. U králových dveří stál na stráži kapitán Du Hallier a já jsem s potěšením uviděl jeho široký zarudlý obličej, mohutný nos, veliká ústa a rezavý vous. Mocnými rukama zadržoval dav dvořanů, který se tu navzdory časné hodině tísnil, aby se účastnil obřadu vstávání Jeho Veličenstva: "Pánové, nu tak pánové!" napomínal je. "Buďte tak laskavi a netlačte se tak! Vždyť víte, že ty dveře neotevřu dřív, než to přikáže král." Co však nesvedl mocný hlas a hranatá postava Du Hallierova, dokázalo v mžiku oka kardinálovo náhlé, nečekané a pro nejednoho znepokojivé zjevení. Jako se kdysi otevřelo Rudé moře před Izraelity, když prchali z Egypta, stejně tak se rozestoupil dav dvořanů, aby uvolnil průchod Jeho Eminenci - Schomberg, otec a já jsme prošli v jeho závěsu.

Ledva Richelieu zašeptal pár slov do kapitánova ucha, jehož tvář při pohledu na kardinála zrudla stejně jako jeho vous, hned anděl strážný Du Hallier - ale byl to věru zvláštní anděl - pootevřel nebeskou bránu, zas ji tichounce za námi zavřel a nechal nás stát v šeru královské ložnice (závěsy na oknech nebyly ještě roztaženy) tváří v tvář Berlinghenovi, který poklekl před kardinálem a šepem mu sdělil: "Monsignore! Král právě dří v modlitbách!" Vstoupili jsme tedy po špičkách a zastavili se před sloupkovým zábradlím v přiměřené vzdálenosti od krále, s dechem zatajeným a z vlastní vůle proměnění v solné sloupy, tak jako to už učinil ctihodný doktor Héroard, Soupíte a za námi stojící Berlinghen. Král nás neviděl ani neslyšel, tak byl ponořen do svých Otčenášů. Nevzýval Boha na klekátku, ale poklekl rovnou před svou postelí a hlavu skryl v dlaních. Náš přítel kanovník Fogacer z kapituly Matky Boží říkával, že Ludvík se modlí s takovým zápalem a tak vroucně, že pohled na jeho hlubokou zbožnost by dokázal obrátit na víru i Saracéna. I když to patřilo k církevním žertíkům vzdáleným skutečnosti, zůstává pravdou, že Ludvík do svých modliteb vkládal tolik vřelosti a tolik víry, jaké u jeho otce nebylo vidat. Je ovšem pravda, že okolnosti dobrodružného života přiměly Jindřicha IV. tolikrát změnit náboženské vyznání, většinou z nezbytí, že lidský fanatismus ho pomalu církvím vzdaloval. Ctihodný doktor Héroard, kterýž o Ludvíka pečoval od první hodiny jeho života, stál od svého pacienta na vzdálenost dvou sáhů, ale uvnitř sloupkového zábradlí. Zdál se mi hodně zestárlý a zešedivělý, s tváří poznamenanou těžkou únavou, jaká nevěstila nic dobrého. Stejně jako my se proměnil v sochu, v povadlém obličejí žily jen oči a ty na Ludvíka hleděly s nesmírnou láskou, uctivou a mateřskou zároveň, jakou pro něho choval od prvního dne jeho života. "Je to pravda!, Héroard krále zbožňuje," říkával můj otec, "než léčí ho špatně, možná až k Ludvíkově záhubě." Král řekl své amen, sňal dlaně z obličeje, pokřižoval se a tu si nás povšiml, přesněji řečeno uviděl napřed kardinála a tvář se mu rozjasnila. Snadno se v tom pohledu dala číst přichylnost, obdiv a vděčnost vůči Richelieuovi a také úleva, že ho vidí zdravého a bez pohromy, když se byl tolik obával, aby mu toho od Boha seslaného služebníka, jehož nadání a práce podepíraly jeho trůn, nezabíli.

Nepochybuji, že si v té chvíli velmi přál vyjádřit celé bohatství svých citů. Ale koktavost z dětství, jejíž stopy ještě zcela nevymizely, mu svázala jazyk. Vřelost už jako desetiletý říkával "nejsem žádný velký řečník". A vskutku měl daleko, tuze daleko do neobyčejného daru jeho otce promluvit spatra, jak si právě žádala chvíle, ať už zažertovat či tvrdě pokárat. Tak tedy vše, nač se Ludvík při tomto shledání zmohl, se omezilo na dvě krátké věty:

"Jsem moc rád, že vás zase vidím, bratranče. Přijměte, prosím, místo."

"Nejupřímnější díky, Sire," odpověděl Richelieu, aniž se ovšem posadil, protože dobře věděl, že král, když ho vyzval, aby se posadil, myslel sice svá slova upřímně, ale přece jen by se v nitru poněkud urazil, kdyby ho ve své přítomnosti uviděl sedět, poněvadž ve skutečnosti velice lpěl na známkách povinné úcty, právě proto, že se mu jich v raném mládí tak nedostávalo, neboť královna matka ho hojně a veřejně ponižovala a hanebný Concini měl dokonce tolik drзости, že ho oslovoval s kloboukem na hlavě.

"Dovolte, Sire," ujal se slova Richelieu, "abych vám představil markýze ze Sioraku, který tak dobře sloužil jak Jindřichu III., tak Jindřichu IV."

"Dobře vím o nebezpečných posláních, která pan ze Sioraku úspěšně dovedl k cíli, aby posílil otcův i můj trůn. Kdyby všichni naši poddaní byli jako on pravými Francouzi, nemuseli bychom se dnes potýkat s tak osudnými rozbroji."

"V této poslední věci, Sire, jsem jenom pomáhal synovi dostat se z nebezpečné léčky," řekl markýz.

"Ale kdo pomáhá Orbieuovi, pomáhá i mně," odpověděl král vážně, "neboť Orbieu mi slouží s příkladnou věrností; však právě proto si ho vzbouřenci vzali na mušku."

Sotva domluvil, přiblížil se Soupíte s královou košilí a odevzdal ji kardinálovi; ten poklekl na jedno koleno a košili předal králi. Ludvík tedy svlékl svůj noční šat, košili si navlékl a za pomoci Soupita a Berlinghena se začal oblékat. Všecko bylo seřizeno přesně na vteřinu, protože jen co oba komorníci Ludvíka dooblékli, už tu byli dva kuchtíci,

přinášející královskou snídani: pro jednoho samotného člověka se mi zdála až příliš bohatá, i když tím jedním člověkem byl král. Ale jak říkával můj dědeček, baron z Mespechu, "když honíte lišku, dostanete vlní hlad".

Pak došlo k příhodě, která seřazený chod toho obřadu vstávání poněkud zpomalila a jistě by mi byla připadala spíš k smíchu, kdybych nevěděl, jak neslýchanou důležitost mají u dvora otázky přednosti.

S královským ubrouskem měl Berlinghen udělat totéž, co Soupité s košilí: světit jej osobě v tomto státě nejvýše postavené. Ale ať už z roztržitosti, ze snahy po rovnováze, či jak se domnívám já, z pouhé rozespalosti jej Berlinghen podal maršálu Schombergovi.

V královské ložnici všichni strnuli. Jako by se v té chvíli zastavil i tok času. Schomberg ztuhl, obličej kamenný, ruce pevně připažené, a neučinil jediný pohyb, aby se ubrousku chopil, jako by mu měl popálit ruce.

Berlinghenův omyl byl očividný. Mne však zajímalo, co udělá Richelieu, a s nesmírnou zvědavostí jsem ho pozoroval, věda, že i on je veliký puntičkář ve věcech obřadních předností, jak už to dal najevo, když se stal členem královské rady; tehdy bojoval zuby nehty, aby byla uznána jeho hodnost a aby bylo dbáno jeho práv.

Ale obával-li jsem se v tomto případě výbuchu, velice jsem se mýlil. Richelieu tu stál s očima přivřenýma, s hlavou sklopenou, s tělem pochýleným kupředu, s rukama skromně složenýma na kardinálském pásu, obratem ruky proměněn v obraz němý - byť trpící - pokory.

Důvtip toho postoje mne naplnil obdivem. Richelieu nechťel jakoukoli námitkou urazit svého přítele a chráněnce Schomberga a mlčky nechal na králi, aby dal věci do pořádku.

A král nezaváhal:

"Měl by sis, Berlinghene, znovu pročíst Pravidla dvorského obřadu, za jejichž soupis vděčíme Jindřichu III. Vyhnul by ses pak chybám."

Nebylo to řečeno nijak příkře, což při svých výtkách mívál Ludvík ve zvyku, ale spíš dobromyslně, jako by tomu král nepřipisoval žádný význam. Tu se Berlinghen začervenál, v pokleku na jedno koleno se obrátil ke kardinálovi a s mnohými omluvami mu podal ubrousek.

"To nic, synu," řekl kardinál vlídným hlasem. "Errare humanum est."*

Tímto latinským a zároveň církevním citátem byl případ sproveden ze světa a král si konečně mohl utřít ruce i ústa.

"Váš kurýr už mi podal zprávu o léčce, z níž vítězně vyvázl Orbiu, bratranče," obrátil se král na kardinála, "teď však bych chtěl znát podrobnosti nástrah, které hrozí vám."

Ačkoliv jsem všechny skutečnosti, které se Richelieu chystal sdělit Jeho Veličenstvu, dobře znal, s potěšením jsem si jeho zprávu poslechl, pro to, jak soustavně, metodicky a výmluvně ji předestřel. Rozdělil sdělení na tři části: Primo zpověď pana z Bazainvillu v mém kočáře. Secundo další svědectví potvrzující ve všech bodech to první, to jest výpověď pana ze Chalais. A Tertio důkaz: Monsieurův vzkaz, doručený jízdním poslem.

Když byl úmysl zavraždit kardinála takto zjištěn a dokázán, jala se Jeho Eminence zkoumat způsob, jak mu čelit.

Zdvořile a obratně napřed uvedl, co navrhoval Schomberg, můj otec a já. Zakončil tím, co navrhuje sám. Jestli Jeho Veličenstvo bude souhlasit, půjde k Monsieurovi na první ranní slyšení a pokusí se s ním nějak dohovorit.

"Cože, bratranče!" vykřikl pobouřený král. "Vy se chystáte navštívit člověka, který ještě dnes večer chtěl šlapat po vaší mrtvole?"

"Sire," odpověděl kardinál rozvážně, "Vaše Veličenstvo nemůže Monsieura ani dát zatknout, ani ho vypovědět, ani pohnat před soud. Brání tomu státní zájmy: je to váš mladší bratr, a jestli vám královna nedá následníka, je vašim možným dědicem. Co tedy jiného může Vaše Veličenstvo udělat než pokusit se Monsieurovi domluvit a odvrátit ho od špatných rádců, což už jste tak dobře začal dělat, když jste dal zatknout maršála z Ornana?"

"Což se však nelekáte představy vydat se přímo do vosího hnízda?"

"Jak bych se nelekal, Vaše Veličenstvo," řekl kardinál s úsměvem.

"Ale hádám, že Monsieur se poleká daleko víc, až před sebou uvidí přízrak svého budoucího zavražděného..."

"A jakým způsobem se chystáte Monsieurovi domlouvat?"

"Slovy laskavými a mírnými a též, dovolíte-li, Sire, výčtem výsad a statků, které mu hodláte dát, až se ožení se slečnou z Montpensier."

"Dovoluji vám to, bratranče, a dovoluji vám též navštívit Monsieura, pokud myslíte, že to bude k užtku. Ale byl bych rád, kdybyste si pro jistotu vzal s sebou maršála ze Schombergu, hraběte z Orbiu a kapitána Du Halliera. Markýz ze Sioraku bude tak laskav a zůstane tu se mnou. Vím, že se účastnil slavné bitvy u Ivry, ve které otec zvítězil nad ligisty, a těšilo by mne, kdyby mi ji vyličil."

Nato s povzdechem dodal:

"Každá doba má své spiklence, uvědomuji si to stále víc a víc."

Na Ludvíka bylo těch několik vět hotovým řečnickým výkonem, a buď že ho ta dlouhá promluvilá unavila, nebo že měl opravdu veliký hlad, dal se bez otálení znovu do snídání, na naše pokleknutí odpověděl kývnutím, ale propustil nás již beze slova.

"Je ještě moc brzy," zjistil kardinál, když jsme opustili královské komnaty. Monsieur se probouzí v osm. Pane maršále," obrátil se na Schomberga, "prominete mi laskavě, když vás na okamžik nechám samotného ve společnosti kapitána Du Halliera? Musím cosi prohovorit tady s hrabětem z Orbiu."

Vzal mě pod paží, odvedl mne v dlouhé chodbě pár kroků stranou a svíraje mé rámě, jako bych byl jeho zajatcem, řekl mi tiše:

"Slyšel jsem od Charpentiera, hrabě, že markýz ze Chalais vás má z duše rád."

"Dnes je to možná pravda, Eminence," odpověděl jsem s úsměvem. "Včera to pravda nebyla. A kdo má vědět, zda to bude pravda zítra? Chalais je lehkomyšlná hlava a točí se jako korouhvička."

"Niméně mi byl velice užitečný, když prozradil tu nástrahu oběda po italsku, hrabě."

"Po mém soudu ho k tomu přiměl komandér z Valencay, Eminence."

"Je to docela možné. A připouštím, že je nestálý, žvanil a popleta. Ale v případě, který mám teď na mysli, jsou tyhle jeho vady pro mne dobrými vlastnostmi. Tím, že zradil své přátele, mi prokázal velikou službu a mohl by mi prokázat služby další, kdybychom ho k tomu trochu přidrželi. Jistě vám neušlo, hrabě, že když jde o politiku, je první nepodařený pokus o vraždu jen odrazovým můstkem k dalšímu, případně ke třetímu. Poučují nás o tom dějiny. Královna Margot se bez úspěchu pokoušela otrávit Jindřicha Navarrského. Châtelův nůž mu jen prořízl ret. Třetím pokusem byla Ravaillacova dýka, a tentokrát byla vražda bohužel dokonána."

"A tím, kdo má pana z Chalais trochu přidržet, aby vám prokázal další službu, bych měl podle vás být já?"

"Ano, myslím právě na vás, hrabě! Je vám to nepříjemné?"

"Ani v nejmenším. Ale jestli pana z Chalais v tomto smyslu oslovím, hádám, že mi navrhne nějaký pro sebe výhodný obchod za to, že tajně přešel ze svého tábora do našeho."

"Jistě se nemýlíte. Řeknete mi pak, jaké jsou Chalaisovy požadavky, a pokud nebudou nesmyslně vysoké, požádám krále, aby je přijal. Ale král samozřejmě splní slib až poté, co se Monsieur ožení."

"A jaké mi dáte pokyny, Eminence?" zeptal jsem se v přesvědčení, že kardinál všechno promyslel a všechno zařídil, abych své poslání mohl splnit co nejlépe.

"Budete to mít snadné. Pod záminkou, že vás pro nedostatek místa nemohou ubytovat přímo v zámku, jsem vám už dal objednat nocleh přímo U Pštrosa, kde vás ohlídá asi desítka mušketýrů. Pozvěte Chalaisa na oběd do svého pokoje a tam mezi čtyřma očima, neviděn a neslyšen lidmi ode dvora, se ho pokusíte přesvědčit."

"A jak mi, Eminence, doporučujete, abych ho přesvědčoval?"

"Udělejte, co vás v té chvíli napadne, ale..." dodal s pousmáním, "napřed to musíte řádně uvážit. Užijte své vrozené přívětivosti. Už tím dosáhnete mnohého. A což nebyl vašim učitelem Jindřich IV.? Dejte se jím vést! Jistě jste od něho zaslechl, že „na lžičku mezi nachytáte mnohem víc much než na sud octa“. Nicméně cítím povinnost vás varovat, hrabě, že kdyby vaše jednání s Chalaisem vešlo ve známost (a není možné, aby se to jednoho dne nestalo, protože mládeneček je tuze žvanivý), hrozí vám znovu vážná nebezpečnost."

"Tak jsem to pochopil, Eminence. Ale ta nebezpečnost jsou součástí služeb, jimiž jsem zavázán králi, a tudíž i vám, který jste ve státě jeho nejmocnější oporou."

Řekl jsem to s úctou, ale bez lichocení a kardinál to právě tak pochopil. Neodpověděl na to ani slovem. Leč promluvil za něj jeho pohled. Lehce mi stiskl paži, pak ji pustil, vrátil se k našim druhům a já jsem ho následoval.

Ježto se obřad Monsieurova vstávání právě blížil, tlačil se před jeho komnatami dav dvořanů, a s lítostí v srdci jsem musel zjistit, že byl daleko početnější než ten, kterým nám bylo projít cestou ke královským dveřím. Obřad Monsieurova vstávání nebyl, pravda, tak časný, ale podle mne tu nehrála úlohu jen časná hodina. Většina dvořanů sice do státních intrik nebyla zasvěcena, ale bylo dost šeptaných zvěstí. Kolovaly hanopisy, vláčející blátem jak krále, tak Richelieu, ohlašující brzkou smrt "slabomyslného krále" a zavraždění toho "neřáda kardinála". Nebylo neznámo, že úklady podporuje sama králova manželka, králův mladší bratr Monsieur i jeho nevlastní bratři Vendômové; že pikle podporuje i hrabě ze Soissons, v pořadí druhý velmož krve královské, a mnoho jiných velmožů, že je vítají i protestanti, stále pohotovi k rebelii, ale i Angličané (pod vlivem Buckinghamovým, který zuřil, že mu po příhodě v amienské zahradě bylo zakázáno vkročit na francouzské území), a též náš spojenec vévoda Savojský, jenžto vzbouřencům sliboval poslat deset tisíc vojáků. Takže v nejistotách chvíle se nejednomu z dvořanů zdálo moudřejší klanět se vzcházející hvězdě spíš než té, kteráž podle mnohých zapadá.

Dav se před kardinálem rozestoupil stejně rychle, jako tomu bylo v prvním případě, ale ucítil jsem, že lidé jsou jaksi zaražení a zároveň jaksi méně uctíví, protože od zatčení maršála Ornana, za něž všechnu odpovědnost připisovali Richelieuovi, zatímco je nařídil o své vůli sám král, nevznášel se u Monsieurových přátel Richelieu právě ve vůni svatosti.

Když nás konečně uvedli do Monsieurovy ložnice, nebylo vzrušení jeho dvořanů ničím víc než bitím křídel poplašených ptáků v porovnání se zděšením Monsieura. Seděl na pelesti lůžka, oblečen pouze v noční košili, s vlasy rozčuchanými a víčky dosud napůl slepenými, když se však rozkoukal, nevěřil vlastním očím, že se před ním ve stejném okamžiku zjevil člověk, jemuž nastražil na silnici z Paříže do Fleury en Bière smrtelnou léčku, a kardinál, kterého chtěl téhož večera při večeri po italsku* dát zavraždit.

Zbledl tak strašně, až se zdálo, že omdlí, tělo jako by ochrnulo v křeči a ruce se mu začaly třást tak silně, že je skryl v podpaží. Otevřel ústa, aby promluvil, ale nevyšel z nich ani zvuk, protože za útlou kardinálovou postavou spatřil mohutný obrys kapitána Du Halliera, muže, jehož král obvykle pověřoval úkolem provést zatčení, k nimž se rozhodl. Monsieur nebyl žádný zbabělec, snad už jsem o tom mluvil, a dokázal to nejednou v našich válkách. Ale i toho, kdo se nezaletke palby děl, může velice vystrašit zjevení přízraku nebo vlastní svědomí. Nesmírná Monsieurova bolest, kapičky potu stékající po tvářích a ochrnutí údů i jazyka dokazovaly, jak tuze je vyděšený. Nicméně kardinál, stojící naproti němu s tváří pokojnou a přátelskou, pohlížel na Monsieura s úctou, jaká náležela jeho postavení. Poklekl před ním, po něm jsme poklekli i my se Schombergem a Du Hallierem, a když dokončil obřad zdravení, oslovil ho mírným hlasem, sametovým a medovým:

"Nechť mi Vaše výsost prokáže tu čest a dovolí mi podat jí košili, Monseigneur."

Ale místo aby pokorná prosba a libý hlas Monsieura uklidnily, znepokojily ho ještě víc, protože si připomněl, že v minutách předcházejících zatčení maršála z Ornana s ním Ludvík XIII., samý úsměv, přátelsky rozmlouval a hrál přitom na kytaru. A Monsieur, jak už jsem řekl, se domníval, že za to zatčení je odpovědný Richelieu, a proto k němu choval nenávist. Přesto byl na váhách. Odmítnout mu košili znamenalo porušit pravidla dvorského obřadu. A dát mu ji znamenalo způsobit násilí sobě samému. Ach, jak velmi by si byl Monsieur přál, aby v té chvíli vešli do ložnice vévoda z Vendôme a veliký převor, což byli legitimní princové, a proto měli před kardinálem přednost. Jenže Vendômové se

jeho obřadního vstávání nikdy neúčastnili, protože se cítili nad králem a tím spíš nad jeho mladším bratrem povzneseni a ve své nekonečné domýšlivosti by byli spíš očekávali, že jim košili podá Monsieur, než aby mu jí podali sami. Nakonec se Monsieur přece jen odhodlal, dal jednomu z komorníků znamení, aby odevzdali košili kardinálovi, a ten se vši možnou úctou ji podal Monsieurovi. Gaston si svlékl noční šat a natáhl košili s podobnými pocity, jako by to byla košile bájeného Nessa* a měla mu popálit kůži.

Pak přistoupili oba komorníci, aby Monsieura dooblékli, a když byl princ oblečen, začal poněkud přicházet k sobě, zvláště když uviděl, že do jeho ložnice nevházejí za Du Hallierem jeho gardisté, kteří se skloněnými pikami obvykle jistili hladký průběh zatčení.

"Přišel jsem vás navštívit dnes ráno zvláště za tím účelem, abych se vám co nejpokorněji omluvil, Monseigneur," promluvil Richelieu svým nejlaskavějším hlasem, "nemohu vás totiž dnes večer ve Fleury en Bière rádně pohostit. Vaše návštěva, pro mne tak lichotivá, by mi zcela nepochybně byla způsobila nesmírnou radost. Naneštěstí mi však chybějí potřebné hmotné prostředky, abych mohl vyhovět vašemu přání a Vaši výsost přijmout způsobem, jaký náleží jejímu postavení."

Stál jsem vpravo od Richelieua, ale trochu v pozadí, takže jsem kardinála viděl sotva z profilu, zato jsem s potěšením mohl naslouchat jeho hlasu, který libými uklidňujícími tóny připomínal předení kočky. Zato Monsieura jsem pozoroval zpřímá, a kdyby nebyl býval tak bledý, najisto bych shledal, že má velmi hezkou tvář, oči jasné a plné ducha, pravidelné rysy, zkrátka přitažlivý obličej, což ovšem kazil výraz nerozhodnosti a také neschopnost ovládat své pocity, takže se okamžitě daly vyčíst z jeho tváře.

Když Richelieu takto s nesmírnou zdvořilostí odmítl večeri ve Fleury en Bière, na Monsieurově tváři bylo hned zřetelně napsáno, co ho v té chvíli napadlo: "Všecko se dozvěděl! Byl jsem zrazen!" A jestli jeho myšlenka byla pro mne stejně zřejmá, jako by ji právě vyslovil, o to jasnější byla Richelieuovi; ten se okamžitě jal Jeho výsost uspokojovat v obavách, aby Monsieurovův strach - bohužel bezpředmětný, protože zatímni dědic trůnu byl nedotknutelný - znovu neponoukl jeho vražedné snahy,

"Že nelze, abyste dnes večer přijel do Fleury en Bière, monseigneur, mne mrzí o to víc," pokračoval Richelieu, "že by se vám zámek určitě velmi zalíbil, jak rozlehlostí, tak půvaby svého parku. A při té příležitosti bych vám byl rád zámek nabídl: kdybyste se snad cítil ve Fontainebleau trochu stísněn a přál si přesídlit do Fleury en Bière, s největší radostí vám jej přenechám a spokojím se s Červeným domem, který je pro mne a pro mé sloužící dávno dost veliký."

Nabídka, pronesená tak mírně a skromně, zazdála se Monsieurovi tak velkomyslná, že jí byl opravdu dojat, i když ji s mnohými díky odmítl. Napadlo mne, že by Monsieurovo dojetí bylo o hodně menší, kdyby v té chvíli už věděl, že se král rozhodl nespustit mladšího bratra v žádném případě z očí, byť do sousedního zámku; obával se totiž, že druhorozenému by se podařilo prchnout a uchýlit se do Bretaně, kde by s podporou bratří Vendômových, Angličanů a protestantů podnikl nejvyšší francouzskou šlechtu ke vzpouře proti staršímu bratrovi, případně se pustil do občanské války, která by smutně připomínala válku jinou, podvakrát proti Ludvíkovi vedenou královnou matkou.

Monsieur byl k prokazovaným laskavostem velmi vnímavý. Byl to člověk plný pochyb, měnící snadno názory i úmysly, a když mu kardinál nabídl, že mu přenechá Fleury en Bière, zapochyboval, že by kardinál byl tak zlý, jak si zprvu myslel, a usoudil, že o léčce, kterou mu Monsieur nachystal, doopravdy nic neví a se zatčením maršála z Ornana nemá vlastně nic společného. Nadto si ho postupně získala laskavá kardinálova autorita, přívětivost jeho způsobů, elegance jeho řeči, zkrátka půvab jeho osobnosti. Když jsem ho pozorně sledoval, zjistil jsem, že strach z jeho tváře vymizel a místo něho nastoupilo cosi jako úcta.

"Myslíte, bratranče, že by král mohl jednoho dne propustit Ornana na svobodu?" zeptal se po chvíli.

Otázka se mi zdála prostoduchá, ukazovala totiž, jak špatně zná Monsieur svého bratra: nebral v úvahu neústupnost jeho vůle a sílu jeho hněvu. Richelieu na to odpověděl bez váhání, což dokazovalo, že otázku předvídal a na jemných vážkách zvážil odpověď.

"Jde-li o záležitosti týkající se jeho rodiny, rozhoduje se král raději sám, monseigneur. Je tedy těžké vědět předem, jak se rozmyslí. Král vás však upřímně miluje. Kdybyste souhlasil s tím sňatkem, chystá se vás vybavit tak velikými peněžitými výsadami, že i bez ohromného věna slečny z Montpensier z vás bude nejbohatší šlechtic království. Ať Vaše výsost posoudí sama: dostanete pět set šedesát tisíc liber ročního důchodu a k tomu rentu sto tisíc zlatých. A pokud jde o panství, bude to vévodství orléánské a hrabství Blois. A to všecko se králi zdálo ještě málo: přes nesmírné bohatství a rozlohu těchto statků projevil přání zakoupit ode mne a následně vám věnovat hrabství Limours a jeho zámek, s čímž jsem okamžitě souhlasil, abych se zavděčil králi a následně i vám..."

Kdo by takovou apanáží nebyl oslněn, když byla jednou z nejvelkorysejších, jaké kdy v tomto království král udělil mladšímu bratru? A jak by Monsieur nebyl dojat skutečností, že Richelieu s tak lehkým srdcem svolil k prodeji limourského zámku, za nějž zaplatil dvě stě sedmdesát tisíc liber a za jehož zkrášlení vydal dalších víc než čtyři sta tisíc? Monsieur ovšem později trpce poznamenal, že v té době byl už kardinál limourským zámekem dokonale znechucen: dal v parku zřídit nádherné vodní nádrže, ale i když vodu přiváděl zdaleka, nebylo jí dost, aby nádrže naplnila. "Takže i tak nesmírně nadanému politikovi se může stát, že se splete," zasmál se La Surie, když jsem mu o tom vyprávěl. Na to Fogacer, který věděl vše o všem, poznamenal, že kardinál na tom prodeji nic nevydělal a že si sotva přišel na své. "A to nepočítám trampoty, starosti a námahu, které ho ten dům stál," dodal. Starosti s Limoursem měl ostatně i Monsieur, protože sídlo pohltilo skutečné jmění; spolkla je stavba podzemního vodovodu, kterýžto měl k limourskému zámku přivést vodu z oblasti Chaumussou.

Ale dovol mi, čtenáři, vrátit se k tomu, o čem jsem začal. Když jsem pozoroval Monsieurov obličej, tak nevinně vše zrcadlící, zdálo se mi, že v tak velikou apanáž nedoufal ani ve svých nejsmělejších snech. Je ovšem také možné, že Monsieur - který uvažoval zřídka, protože žil cele přítomnému okamžiku - tentokrát zauvažoval, že kdyby byl kardinála zabil, byl by se vystavil sice ne soudu ani odsouzení, leč přinejmenším dlouhodobému vyhoštění na některý ze svých

zámků, dnem i nocí střežen královskými gardami. Zkrátka jeho sklon k bezpečí, ke snadnosti, jeho netečnost, nechut' podstupovat nadlouho a trvale jakoukoli námahu ho měly k tomu, aby se tomu sňatku, na němž mohl jen získat, podvolil, neboť pakliže by i nadále tvrdošíjně odmítal, mohl hodně ztratit. Přesto ještě váhal, poněvadž bylo už v jeho povaze, že o každém svém rozhodnutí okamžitě zapochyboval, jestli bylo správné, a z přátelství se snažil spojit vlastní výhody se ziskem pro Ornana.

"A myslíte, bratranče," ozval se po delší chvíli, "že král udělí maršálovi z Ornana milost, pokud se se slečnou z Montpensier ožením?"

Ten prostoduchý pokus o handlování málem kardinálovo sebeovládání zdolal. Toto však zjevně nebyla příležitost, kdy by se skutečný diplomat mohl odvážit naprosté upřímnosti.

"Doufejte, monseigneur! Doufejte!" řekl Richelieu tím nejpovzbudivějším tónem.

Nevím, zda Monsieur bral to doufání vážně, ale podle mého soudu to byl právě ten druh řeči, jaké se vedou u lože umírajícího. Kardinál dobře věděl, že na to, aby Ludvík kdy Ornanovi udělil milost, není nejmenší vyhlídka, Maršál totiž spáchal podle něho ten nejhorší ze zločinů: spolčil se proti svému králi s cizí mocností.

Když jsme vyšli z Monsieurových komnat, vzal si mě kardinál stranou a řekl mi šeptem:

"Monsieura jsem přesvědčil, alespoň pro tento okamžik. Ale nebezpečí nepominulo. Dokonce hrozí bezprostředně.

Monsieur nic zlého nezamýšlí. Ale zlo trvá u Vendômů, kteří jsou plni nenávisti, neustále přihříváné v kotli jejich nesnesitelné drzé pýchy. Promluvte si co nejdřív s Chalaisem, hrabě, a získejte ho. Nabídněte mu hodnost vrchního velitele lehké kavalerie: král se zavázal, že ho na to místo povýší, jen co se Monsieur ožení."

* * *

Když mě kardinál takto přesvědčil o bezprostředně hrozícím nebezpečí, okamžitě jsem začal markýze hledat, ale shánět Chalaisa ve fontainebleauském zámku bylo totéž, co hledat jehlu v kupce sena. Nemohl jsem se ani vyptávat, kde bydlí, abych nevzbudil podezření nebezpečné jak pro něho, tak pro mne, protože bylo všeobecně známo, že pan ze Chalais je přívržencem Monsieurovým a já že patřím králi.

Ve fontainebleauské tlačenici jsem si mohl prošlapat podrážky a setkával jsem se s pohledy buď uctivými, nebo nevraživými, podle toho, jestli šlo o příznivce mého pána nebo zda dávali přednost Monsieurovi, neboť pikle už tvrdě rozdělily dvůr na dva nesmiřitelné tábory.

Muže, jehož jsem hledal, jsem však nikde nenašel. Proběhl jsem i stáje, které přes svou rozlehlost zdaleka nedostačovaly, jak jsem mohl soudit podle nekonečného vlnění namačkaných koňských zadků vpravo i vlevo. Přesto netrvalo dlouho a našel jsem svou milovanou klisničku, ta však k mé lítosti nebyla ani zdaleka tak pěkně vyhřebelcována a vyšňofena jako za života chudáka La Barge. Přivolaal jsem čeledíny, řekl jsem jim, kdo jsem, a oni mi s nesčíslnými poklonami slíbili, že ji napříště vykartáčují lépe. Ale při tom množství práce, již byli zavaleni, jsem jejich slibům příliš nevěřil, a tak jsem je podepřel několika drobnějšími mincemi, které jsem jim vtiskl do rukou. Zaúčinkovaly zázračně, protože dva z čeledínů se do mé Accly okamžitě pustili hřebly a kartáči.

Snad si pamatujete, že Accla se jmenovala otcova klisna, když byl otec ještě mladý. Vyprávěl mi o ní tak láskyplně, že jsem ji chtěl přivést znovu k životu a dal jsem to jméno svému koni, čerstvě vycvičené, ani ne čtyřleté klisně.

Ze stáji jsem se odebral k mistru tělocviků, doufaje, že tu pana ze Chalais najdu, neboť neminul den, aby se nevěnoval nejruznějším cvikům k posílení svého krásného těla, na něž byl tolik pyšný.

Ale neuspěl jsem ani tam, a tak jsem zašel do šermířského sálu, kde mne už při vstupu ohlušil dupot, řinčení železa a výkřiky, jimiž někteří doprovázeli své výpady. Silně to tu čpělo potem a zrychlený dech šermířů zamžil okenní tabulky. K veliké úlevě jsem podle vysoké štíhlé postavy a svítivě bílých vlasů poznal mezi šermíři komandéra z Valencay. Měl proti sobě jakéhosi dvorského panáčka, který vyváděl jako čertík, ale ani jednou se mu nepodařilo zasáhnout komandérův ochranný náprsník; ten s obdivuhodnou úsporností gest a s pokojným, vznešeným vzezřením špici jeho meče pokaždé odvrátil.

Spatřiv mne, ucouvl o krok a pozdravil kordem svého protivníka. Mladíček mu pozdrav oplatil, poděkoval a vzdálil se, celý propocený, zmáčený jako ptáče, které zůstalo celou noc na dešti.

Komandér mi dal znamení, abych šel blíž, a sám couvl, aby byl zády ke zdi. Když jsem byl dostatečně blízko, řekl mi co nejtíšeji, abych si nesundával klobouk, protože jeho spadající péřový chochol mne chrání před příliš zvědavými pohledy. Komandérova opatrnost mi napověděla, že od léčky v lese U studánek jsem se stal osobou, s níž stýkat se není bez nebezpečí.

"Budu stručný, pane komandére, mám' dojem, že tak si to přejete," řekl jsem tiše. "Chtěl bych vědět, kde najdu vašeho synovce."

"Co mu chcete, hrabě?" optal se komandér.

"Jen jeho dobro, a to na příkaz osoby, kterou znáte."

"Co to znamená přesně?"

"Jsem pověřen, abych ho mírností a přesvědčivým slovem získal zpět pro věc, kteráž dávno měla být věcí jeho."

"Přisaháte mi, že mu nijak neublížíte? Ať už přímo či nepřímo?"

"Přisahám."

"Najdete ho v hostinci U Pštrosa."

"Což on tam bydlí?"

"Ale ne. Peleší se tam s nějakou sukní."

Bylo to řečeno pohrdavě, protože komandér byl muž přísných mravů.

"Vřelý dík, pane komandére," řekl jsem. "Rovnou odsud jdu do hostince U Pštrosa a pokusím se navrátit vašeho synovce na správnou cestu."

"Ach, milý příteli," ozval se komandér vzrušeně. "Kéž byste uspěl. U všech rohatých! Dělán si o toho klučinu tolik

starostí, že si div neokusují nehty! Celé neštěstí je v tom, že se ten pošetilý dětina má za nadaného intrikána. Ale jediné, co dovede, je bít se v soubojích, jezdit na divokých koních, hrát v turnajích o prsteny a prohánět fraucimor. Ale necht'. Kdyby přestal jen na tom! Jenže ten popleta se chce míchat do věcí na samé špici státu! Ačkoliv nemá rozumu víc než vrabčák vypadlý z hnízda, chce být nad kardinála, který je mazaný všemi mastmi! A nad krále, jehož rozhodnutí jsou pevnější než skála. Jsem z něho zoufalý! Běžte, přáteli! Utíkejte! A jděte bez pozdravu, ať nevzbudíte pozornost..." Šel jsem tedy znovu do stájí, kde jsem shledal svou Acclu vyhřebelcovanou a vycíděnou ze všech stran. Když mě uviděla, něžně zařehotala a podkoním, kteří ode mne dostali příkaz, aby ji osedlali, ani nechtěla stát, protože si připadala tuze krásná a čist'ounká, ačkoliv dát se osedlat bylo i v jejím zájmu, po ničem totiž tolik netoužila než opustit ty dusné konírny a nadýchat se svěžího vzduchu rovinatého kraje.

Krčmářka od Pštrosa už na mne netrpělivě čekala, aby dostala zaplacení za své služby. Jmenovala se Tonka a byla to ženuška malinká, drobná, ale dost hezká, živá a výřečná; oko však měla tvrdé a dlaň chamtivou. Účet, který mi předložila, byl trochu přehnaný, leč nechtěl jsem se s ní handrkovat, jelikož jsem potřeboval její pomoc, takže jsem ji beze slova zaplatil do posledního groše. S mou velkorysostí vzrostla zřejmě i má vážnost v jejích očích, takže mne osobně chtěla dovést do mého pokoje, v patách ovšem sledována manželem, který celou tu dobu neotevřel zobák - panička totiž mluvila za dva -, ale vypadal tuze výhružně, jsa chlupatý, svalnatý, s malým, divokým okem. Ženu poslouchal na slovo, kalhoty v téhle domácnosti nosila zřejmě ona. Nicméně bylo zřejmé, že je hotov kdykoli vyletět a zatnout drápy do hrdla každému čtverákovi, kterého by napadlo s jeho malinkou ženuškou zalaškovat.

Pochválil jsem Toničku, že mi přichystala prostorný, světlý pokoj s pěkným výhledem na velké stromy a zelené lučiny. "Inu, pane hrabě, nic menšího jsem vám připravit nemohla, když přišel osobně pan ze Schombergu, pokoj pro vás najal a přivedl s sebou i vojáky tvořící vaši stráž. Řekla jsem si, že musíte být nějaký moc významný šlechtic, ne-li rovnou vévoda, když se kvůli vám obtěžuje sám pan francouzský maršál a staví k vám na stráž tak hezké, dobře oblečené a zdvořilé vojáky."

"Jsou to královští mušketýři, má milá, a všichni z dobrých a urozených rodin. Vy si hlavně dejte pozor, ať vám neobtěžkají vaše pokojské."

"Co vás nemá, pane hrabě! Jen ať si ty treperendy střeží své škebličky samy! Já jim do nich nos nestrkám! Mám dost jiných starostí, než abych si přibírala i tyhle!"

"Poslyšte, paninko," navázal jsem na její řeč, "říkal mi pan ze Schombergu, že tu u vás najdu pana markýze ze Chalais, který je mým velkým přítelem."

"Já, pane hrabě, jsem solidní, mlčenlivá hostinská," odpověděla mi ženička s pohledem náhle studeným a obličejem nepřístupným, "a nemám ve zvyku roznášet jména svých hostů."

"Ale má milá," řekl jsem a v mé pravici se náhle ocitl zlat'ák, který se rychle ztratil v její dlani, "opakuji vám, že pan ze Chalais je mým blízkým přítelem."

Když jsem ženičce dával peníz, nešlo jinak než dotknout se její ruky, a tu manžel zavrčel a ukázal zuby, jako by se chystal na mne vrhnout.

"Buď ticho, Viléme," okřikla ho Tonka přísně i lichotně zároveň. A on se okamžitě upokojil. Bylo tuze zajímavé pozorovat, jak si ženuška toho obra ochočila: podle mne to bylo krásné vítězství ducha nad hmotou. Neboť Tonička opravdu malíčká byla, dosahovala mi jen kousek nad pás, leč byla sličných tvarů a tam, kde se slušelo, pěkně zakulacená.

"Pan z Chalais je tu přítomen, že přítomnější už být nemůže, pane hrabě," odpověděla docela už usmířená Tonička, "je totiž zcela zaměstnán jistou křepelíčkou."

"A kdy bych s ním mohl promluvit?"

"To, prosím, nevím. Už dvě hodiny je v pokoji s Katkou a podle rámusu, který nadělá, dávno ještě svou municí nevystřílel."

"Přesto není možné, aby si občas na doplnění sil nedal donést pohárek vína nebo něco dobrého na zub."

"To jistě. Na to nezapomíná."

"A kdo mu to nosí?"

"Tady Vilém a já."

"A až vás znovu zavolá, byla byste té lásky a řekla mu, že ho hrabě z Orbieu zve na oběd o jedenácté do svého pokoje?"

Nato se na mne ten drobek ženičky beze slova podíval spikleneckým pohledem a mezi palcem a ukazováčkem zvedla zlat'ák, který jsem jí dal.

"Není-li pak hezoučký, pane hrabě?"

"Arciže."

"Ale podle mne by byl ještě hezčí, kdyby měl dvojče."

Zůstal jsem celý zkoprnělý. Co je tohle za malého supu, který mi tak bezostyšně vyklovává peníze z váčku? Neměl jsem však na vybranou: naléhalo na mne posláni, můj úkol a čas kvapil. I dal jsem jí další zlat'ák, tentokrát jsem jej však do její chamtivé dlaně upustil z výšky, aniž jsem se jí dotkl, aby ten její řeznický pes nemusel vrčet.

"Co slíbím, to dodržím, pane hrabě," zavrkala jako holubička. "Jestli pan markýz řekne ano, o čemž nepochybuji, přijdu o půl jedenácté do vašeho pokoje prostřít stůl. Přeje si pan hrabě do té doby nějakou společnost?"

"Jakou společnost?"

"Však pan hrabě dobře ví, jakou..."

"Vřelé díky, má milá, ale raději budu snít."

"Ve vašem věku, pane hrabě, se nikdo místo pečinky nespokojí jen její vůní."

"A přesto to udělám, má milá. Odpočinek ještě nikoho nezabil."

* * *

Když Tonička odešla, zauvažoval jsem, že maličké hostinské, ač tvrdí pravý opak, není tak docela lhostejný způsob, jakým její pokojské své "škebličky" používají či nepoužívají, a že s nimi naopak má jakousi dohodu, z níž jí plyne zisk. Proč by mi jinak nabízel "společnost"?

Nezískal jsem proto o té skrblici lepší mínění, spíš naopak, a rozhodl jsem se, že si na ni musím dát dobrý pozor. Když je schopná kupčit se škebličkami svých pokojských, co by nekupčila i s tajemstvím svých hostů, kdyby se o ně někdo náhodou zajímal natolik, aby zaplatil slušnou cenu? Napadlo mne, že pštros namalovaný na vývěsním štítu hospody má dobrý důvod, proč schovávat hlavu do písku; kdyby ji totiž vytáhl, nestačil by se podívat, co se tu děje za věcí. Natáhl jsem se na postel a zvolna jsem začal usínat, když tu někdo zaklepal na dveře. Okamžitě jsem vyletěl a chopil se pistolí připravených na mém nočním stolku. Pak jsem se po špičkách připlížil ke dveřím a postavil se ne čelem k nim, ale těsně vedle, zády jsem se opřelo zeď a silným hlasem jsem zvolal:

"Kdo je?"

"Pan z Cléraku, pane hrabě, ten, co velí mušketýrům vaší stráže."

"Pan z Cléraku! Nejste vy ten velevýborný poručík, co mě doprovázel na cestě do Nanteuil, když jsme jeli pro pana ze Schombergu?"

"Ano, to jsem já."

"Jsem potěšen, poručíku, že jste to zase vy, kdo mě hlídá. Vstupte, prosím."

Clérac tedy vešel do místnosti, protože však mě otevřené křídlo dveří schovalo, nespatřil mne, jenže ani já jsem ho nevidělo nic více.

"Tady jsem, pane z Cléraku, ohlédněte se, prosím."

Což okamžitě udělal, a jakmile jsem spatřil jeho obličej, nechal jsem pistole klesnout.

Když mi byl Clérac složil hlubokou poklonu, ozval se: "Tento způsob přijímání návštěv je obezřetný, pane hrabě, ale jestli mi dovolíte připomínku, není dost obezřetný. Zapomněl jste zastrčit závoru a nezavřel jste okenice, vaše okna jsou totiž dostupná po žebříku. Doufám, pane hrabě, že vás mé poznámky neurazily."

"Ani v nejmenším. Je to vaše povinnost mne upozorňovat a mou povinností je zapamatovat si to. Kde jste se svými mušketéry ubytován?"

"Vedle vás. Pan ze Schombergu vybral pokoje velmi obratně, jeden pro vás a dva pro nás. Váš pokoj, jak víte, je na samém konci chodby a zabírá celou šíř domu. Naše pokoje sousedí s vaším zleva i zprava, takže se nikdo nedostane k vašim dveřím, aniž by prošel kolem dveří našich. Smím se vás, pane hrabě, otázat, jestli očekáváte nějaké návštěvy?"

"Vskutku, pozval jsem markýze ze Chalais, aby se mnou úderem jedenácté poobědval."

"A směl bych, pane hrabě, vědět, zda to bude návštěva přátelského rázu?"

"Přátelská bude jen zdánlivě. Je to součást mého poslání."

"Je tedy dosti významná."

"Záleží na tom, jak dopadne."

"Je-li tomu tak, budeme dávat dobrý pozor. Podezíráme totiž jednu zdejší osůbku, že poslouchá u klíčových dírek."

"Jestli je to ta, kterou mám na mysli, nic bych se tomu nedivil."

"Až tedy budete se svou návštěvou obědvat, necháme naše dveře pootevřené, abychom mohli střežit vaše dveře. A pane hrabě, dovolil bych si, než se odporoučím, zavřít vaše vnější okenice."

"Nu, uděláme to spolu, protože jsou tu dvě okna."

"Slyšel jste kdy mluvit o Olphanu z Gastu, pane hrabě?" zeptal se mě poručík, když jsme zavírali každý jednu okenici.

"Slyšel jsem pouze jméno, jinak o něm nic nevím."

"Byl to milec Jindřicha III. Protože ošklivě pomlouval lásky královny Margot, ta ho dala zavraždit. Gast odpočíval v domě, který si v Paříži najal. Dveře měl dobře zamčené, ale vrah si našel uvolněnou okapovou lat', opřel ji o zeď a dostal se dovnitř oknem. Bylo totiž horko a Gast nechal okno dokořán. A bez dlouhých cavyků byl proboden dýkou na posteli."

"Vy mě nakonec ještě vyděsíte, pane z Cléraku," zasmál jsem se. "Uvidím všude samé dýky! Ale neobávejte se.. Váš úkol vám nechci ztěžovat. Budu tak opatrný, jak jen dokážu. Závisí na tom mnoho věcí, nejen můj život."

Když jsem za panem z Cléraku zavřel dveře, zastrčil jsem tentokrát závoru, šel si znovu lehnout a jal se oddávat trochu snění a trochu blouznění. Sněním rozumím cílené uvažování a blouzněním stav, kdy popustím uzdu nejasným a proměnlivým představám; to první je beze sporu k užítku při řešení sporných otázek života a to druhé pomáhá od starostí, které vám ty sporné životní otázky přinášejí.

Přesně o půl jedenácté se ozvalo zaklepání na dveře a nato hlas pana z Cléraku:

"Buďte tak laskav a otevřete, pane hrabě. Hostinská vám jde prostřít k obědu."

Schoval jsem pistole pod polštář a šel jsem otevřít. První vešel pan z Cléraku, jako by byl maggiordomo, a za ním sluha, nesoucí dva podstavce, na něž položil desku, a tu maličká hostinská, která vešla za nimi, okamžitě pokryla ubrusem: nato se objevil manžel a jedna pokojská, oba obtíženi nádobím.

Ta maličká vyštěkávala stručné příkazy, kterých všichni včetně jejího chlupatého netvora vždy okamžitě uposlechli a před nimiž se pokojská, nazývaná Katkou, téměř třásla. Byla to světlolásá dívčina a podle pohledů, kteréžto později, když vkročil do mého pokoje, vrhala na Chalais, jsem pochopil, že to byla táž, která dnes od samého rána snášela jeho neúnavné útoky.

O políbeních a objetích, jež jsem střídavě zakoušel i rozdával, raději pomlčím. Chalais byl nádherně oděn, nakadeřen, navoněn a po pravdě přímo dýchal zdravím, silou, mládím a tak velkým sebeuspokojením, jaké jsem dosud nepoznal u nikoho jiného. Střežil jsem se načínat s ním hovor o vážných věcech, dokud maličká hostinská s manželem chodili sem a tam, aby nosili na stůl a zase ze stolu sklízeli; oběd byl ostatně velmi dobrý, ale sotva jsem se jej dotkl, a tím méně

vína, protože jsem si chtěl zachovat jasnou hlavu.

Nemusel jsem se však ani příliš namáhat. Mluvil hlavně a hojně sám Chalais, bylť z toho druhu lidí, co neustále tlachají jen o sobě a vás promění jen v nesmírně unavený pár uší. O to víc, že to, co vykládal, mi nebylo nijak po chuti: začal svými skvělými výkony z dnešního rána s řečenou Katkou; ty mi beze studu líčil do nejmenších podrobností, zatímco nás jmenovaná osůbka obsluhovala; pak přišel na řadu souboj, jehož byl hrdinou, protože měl to potěšení proklát skrz naskrz svého protivníka a další potěšení, jak mě ujistil, mu přinesla skutečnost, že jeho svědkové stejně rychle sprovodili ze světa svědky protivníka. Jejich jména mi však s politováním nemůže sdělit: nezná je, protože se s nimi nikdy před soubojem nesešel. Pak se vrátil ke svým hrdinským činům s Katkou, na nichž, pokud jsem mu dobře porozuměl, byla pozoruhodná skutečnost, že dívka, ač dokonale zabita, přece neumírala, a mohla tedy být zabita znovu a vysoký počet poprav byl v Chalaisových očích důkazem jeho nesmírného udatenství. To všechno vykládal, aniž sebe méně dbal přítomnosti chudinky Katky, která nás u stolu obsluhovala: jako kdyby šlo o docela jinou osobu než o tu, o níž byla řeč.

Konečně bylo po obědě a všechna impedimenta byla odstraněna včetně obsluhujících. Poslední odcházela maličká hostinská, zřejmě zklamaná, protože nepochytila nic, co by na trhu klepů mělo nějakou cenu. A nadto tušila, že jakmile za ní zapadnou dveře, bude jí má klíčová díрка nedostupná, protože na chodbě se pohodlně usadil v křesle jeden mušketýr a pokojně bafal z dýmky.

A Chalais, třebaže dbal jen velmi málo o to, co se děje v hlavě jeho společníka, přece jen nakonec vycítil, možná podle mých dlouhých zámlk, že mu chci sdělit něco důležitého, a - podiv se, světe! nakonec umkl. A já jsem najednou zaváhal, nevěda, kde vezmu tu smělost, abych mu navrhl zradu přátel a ztrátu cti - kvůli mně. Jaký však byl můj úžas a jak velmi se mi ulevilo, když jsem v pokračování našeho rozhovoru po prvních nesmělých a zastřených náznacích zjistil, že zradit přátele neznamená pro Chalaisa žádnou obtíž. V první chvíli jsem se domníval, že přede mnou sedí mravně nejotřeljší ze všech lidí, ale ne, čtenáři, ani to ne! U Chalaisa šlo jen a jen o popletenost, pošetilost a nenapravitelnou lehkomyšlnost...

Když jsem to pochopil, změnil jsem způsob řeči a promluvil s ním bez obalu.

"Laskavě si uvědomte, příteli," řekl jsem mu, "že královna je znovu v jiném stavu. Jestli se jí podaří plod donosit a bude-li to chlapec, jaký význam pak bude mít Monsieurův sňatek? A co potom bude znamenat sám Monsieur, až tu bude dauphin? Přestane být možným dědicem trůnu. A počítat s Ludvíkovou smrtí, či hůř, s jeho zavražděním by bylo nezměrnou hloupostí. Král přes své občasné nevolnosti musí mít nesmírně pevné zdraví, když dokáže strávit denně tolik hodin na lovu. A pokud jde o kralovraždu, víme, že ten, kdo ji spáchá, z ní nikdy sám prospěch netěží a že v tomto případě je její dokonání málo pravděpodobné. Ludvík je nedůvěřivý, tuze opatrný a má stále kolem sebe houf lidí. Víte, že nikdy nic nepojí, co by někdo neochutnal před ním? Že za jistých okolností nosí pod kabátem drátěnou košili? Že za všech denních hodin nad ním bdí stovky očí a v noci střeží jeho spánek stovky uší?"

Tady jsem úmyslně trochu přeháněl. Je sice pravda, že Ludvík byl hrubě opatrný, mělť stále před očima obraz svého otce zkrvaveného Ravailacovým nožem. Ale tak opatrný, jak jsem tvrdil, zase nebyl; mé přehánění mělo do Chalaisovy mysli vtisknout nesmazatelnou představu královy nezranitelnosti, aby snad neupadl v pokušení vztáhnout na něj ruku. Měl totiž, jak již jsem řekl, ze svého úřadu vrchního správce králova šatníku každý den a téměř v kteroukoli hodinu přístup ke králi a k tomu byl sdostatek pošetilý, důvěřivý a ovlivnitelný, aby mu krvežízniví intrikáni mohli postupně vnuknout myšlenku na vraždu, pokud by uvěřil, že mu přinese ono povýšení, o němž sní jeho dětinská, bezbřehá ctižádost.

"Kdokoli by totiž vsadil na Monsieura," pokračoval jsem, "uzavřel by sázku velmi nejistou a mohl by být trpce zklamán. Máme přece krále! Krále zcela nesporného! A kdokoli touží po povýšení, může ho dosáhnout jen jeho prostřednictvím a ne ve vzdálené a nejisté budoucnosti... Nu a Ludvík vám je vděčen, že jste dal kardinálovi zprávu, která mu umožnila vyhnout se útoku na jeho život ve Fleury en Bière. Obává se, aby se takový pokus neopakoval, a mohu vám svěřit, že byste u něho byl ve veliké milosti, kdybyste ho mým prostřednictvím mohl zpravit o všech plánech podobného druhu, o nichž byste se v budoucnu dozvěděl."

"Je tu nicméně cosi, co mi v tom brání, hrabě," řekl Chalais.

"Snad svědomí?"

"Kdeže, kdeže. Nicméně se vám přiznám, že jsem byl poněkud zklamán, když mě král neodměnil za to, že jsem mu ohlásil chystaný útok ve Fleury en Bière."

Nevěřil jsem beznála svým uším. Mládeneček má hlavu řádně popletenou! Jak to, že nedokázal pochopit, že pro Ludvíka Spravedlivého není než napraveným zrádcem, a není důvod hned ho odměňovat, sotva se vrátí na cestu pravou? Měl jsem však kardinálův slib. Vytrvá-li Chalais ve svém pokání, nějaký úřad mu bude svěřen nádavkem k jeho hodnosti vrchního správce králova šatníku.

"Markýzi," položil jsem mu dlaň na ruku, "v politice je třeba umět být trpělivý. Jak vás král mohl okamžitě odměnit, aniž by vás tím připravil o Monsieurovu důvěru? Král si zřejmě počká, až dojde k Monsieurově svatbě a do jeho království se vrátí klid, a pak začne rozdávat: některým tituly, dary a hodnosti. Jiným vyhoštění, vězení nebo smrt."

Onu "smrt" jsem dodal jen pro rovnováhu. V té chvíli mne ve snu nenapadlo, že by věci mohly dojít tak daleko. Ach běda, ubohý Chalaisi... !

Má slova však markýze potěšila a zároveň povzbudila jeho ctižádost.

"Je-li tu ovšem přání, abych na jedné straně varoval před spiknutími, chystanými proti králi nebo proti kardinálovi, a na straně druhé abych Monsieura měl k sňatku se slečnou z Montpensier - což pro mne není vůbec obtížné," dodal vychloubavě, "pak si odměnou za svou námahu zasloužím něco pořádného, ba řekl bych cosi významného, hrabě."

"Snad neprozrazuji žádné tajemství, když vám tu naznačím, že nebudete zklamán, příteli," odvětil jsem důvěrným tónem.

"Což, hrabě, vy snad víte, co pro mne chystají, a nechcete mi to říct?"

"Řekl bych vám to, ale za jistých podmínek."

"A to?"

"Že budete držet jazyk za zuby."

"Slibuji."

"Kdeže. Takhle to nestačí."

"Dobrá. Zapřísahám se vám tak, jak jsem se dosud nikdy nezapřísahal. Přísahám vám při svaté Panně Marii, že se o tom nikde nezmíním ani slovem."

K Matce Boží choval Chalais obzvláštní zbožnou úctu (pramenící patrně z nesmírné lásky k vlastní matce), a tak mě tato jeho přísaha stran opravdovosti jeho slov uspokojila.

"Takže dobře poslouchejte, přáteli! Na kardinálovu radu vám chce král udělit hodnost vrchního velitele lehké jízdy."

"Vskutku?" zaradoval se Chalais. "A myslíte si, že bych na ten úkol stačil?"

"Zdá se mi dokonce jako šitý na míru vaší osobnosti," dopřál jsem si malou hru se slovíčky.

Chalais však podobné odstíny řeči v této chvíli nebyl schopen vnímat, pakliže toho byl vůbec kdy schopen. Okamžitě mě přestal poslouchat. Cele se věnoval svému snu a rozloučil se se mnou objetím tak bouřlivým, že mě div neudusil. Pak vytáhl z kabátce hodinky, vykřikl, že má zpoždění, že mě okamžitě musí opustit, zůstává však navždy mým neochvějným přítelem.

"Ještě slovíčko, markýzi," zadržel jsem ho. "Jakým způsobem mě hodláte zpravit o spiknutích, jež odhalíte?"

"Přijedu tryskem sem za vámi a řeknu vám to. Nikoho u dvora nepřekvapí, že spěchám do hospody U Pštroso. Je obecně známo," řekl se samolibým úsměvem, "že jsem tu častým hostem."

* * *

Veliká vážnost, již ke mně maličká hostinská chovala, ještě téhož odpoledne vzrostla, když uviděla, jak se před její hospodou zastavil kočár s kardinálovým znakem. Její radost však neměla dlouhého trvání, protože z kočáru vystoupil pouze Charpentier a ten ji zdvořile požádal, aby mu ukázala, kde mám pokoj, což ona udělala. Nastaly však jisté potíže, neboť mušketýr, který měl službu před mými dveřmi, nechtěl Charpentiera vpustit; uslyšel jsem na chodbě hluk, objevil jsem se na prahu, kardinálova tajemníka jsem vpustil dovnitř a zároveň mušketýra pochválil, že mě tak bedlivě střeží. Když jsem dveře zase zavřel, uslyšel jsem, jak mušketýr maličkou hostinskou napomíná, co má co slídit kolem mých dveří pod záminkou čekání na Charpentiera, jehož prý chtěla sama vyprovodit. "Tady nemáte co pohledávat, paninko," lomozil svým hlučným gaskoňským hlasem, "a vaše hezounké ouško už vůbec nepatří k této klíčové dírcce. Rychle odsud zmizte! Sic budu nucen uchopit vás takhle do dvou prstů a předhodit vás v plen dvanácti vyhladovělým mušketýrům!" Nato těch dvanáct vyhladovělých vyšlo na chodbu a chechtali se, až se za břicha popadali, zatímco maličká hostinská, jak mi pak vyprávěli, letěla dolů ze schodů s poděšeným kvokáním slepice pronásledované smečkou lišek. Po chlupatém netvorovi nebylo to odpoledne ani památky. Asi si dopřával polední spánek.

Charpentiera jsem přijal s upřímnou, nelíčenou srdečností, neb jsem si toho mistra pera a vrhače nožů opravdu vážil.

"Kardinál by rád věděl, zda jste se s naším člověkem sešel a zda se vám podařilo ho přesvědčit," řekl tlumeným hlasem.

"Ano, přesvědčil jsem ho, alespoň pro tuto chvíli. V nejbližší budoucnosti určitě neopomine dát nám vědět, co se dozví o vražedných úmyslech těch pánů. Ale na dlouho za něho ručit nemohu. Je to korouhvička a své přátele zradil tak snadno, že se při nejbližší příležitosti může znovu obrátit proti kardinálovi, ba i proti králi."

"Co uděláte, až vám svěří, že se chystá nějaký zločin?"

"Okamžitě poběžím zpravit o tom krále. A co vy, kam vy tak spěcháte?"

"Kardinál se vrací do Fleury en Bière."

"Což ho to ustavičné cestování mezi Fleury a Fontainebleau neunavuje?"

"Právě naopak," řekl Charpentier. "V kočáře spí a cesta není dlouhá. Protože král bývá celé dopoledne na lovu, jezdí kardinál do Fontainebleau až po obědě, vyřídí s králem potřebné záležitosti a na večeri se vrací do Fleury."

"Má nějaký doprovod?"

"Má."

"Velký?"

"Ani ne. Desítku mužů královské gardy."

Povzdychl jsem si.

"Kdybych se byl na cestě z Paříže do Fleury spokojil s desítkou Švejců, už bych tu s vámi nehovořil."

"Kardinál soudí, že ten, kdo má silnou stráž, může říci 'spánembohem' své svobodě."

"Když však žádnou stráž nemá, může zrovna tak dobře říci 'spánembohem' životu. Proč nezůstává trvale ve Fontainebleau?"

"Nesnáší tlačení a hluk. Prý se tam dusí."

"Nu, je to tam vskutku k udušení. Ale na druhé straně se mi to ustavičné cestování sem a tam vůbec nelíbí. Řekl byste laskavě kardinálovi, se vši možnou úctou ovšem, že si o něho dělám starosti?"

"Nejste první, kdo si je dělá. Už mu to říkal i pan ze Schombergu a několikrát mu to opakoval, ale prozatím se nedá nic dělat."

"Kardinál se cítí v bezpečí, protože Fleury en Bière je blízko Fontainebleau a šesti stům vojáků, hlídajícím Jeho Veličenstvo," řekl jsem důrazně. "Hlavně však věří, že jeho, který má tolik ducha, se nepokusí napadnout žádný člověk, který má jen trochu rozumu. Jenže v téhle klíce jsou samí pošetilci a blázni. Kdybyste všecy ty mozečky dal na jednu hromadu, nenašel byste soudnosti za groš. A právě tohle je činí nebezpečnými. Nikdo nedokáže předvídat, co si vymyslí chorý mozek bláznův. Vidíte, pane Charpentiere, tenhle prsten s velkým rubínem, který nosím na maličku? Až k vám jednou doletí tryskem jeden z mých mušketýrů, bude se po vás ptát a ukáže vám tenhle prsten, bude to znamenat, že se chystá nějaká zrada a že až do Schombergova příchodu se kardinál nemá hýbat ze zámku. Já sám pak se budu

velice snažit, abych našel krále, zvláště bude-li na lovu, a varoval ho před novým nebezpečím."

Tobě, čtenáři, se použití prstenu při této příležitosti musí jevit notně romantické, ale není tomu tak, ujišťuji tě, že v podobných případech je to způsob běžný a dost obvyklý. Hned vysvětlím proč. Jezdec, nesoucí tajné poselství, může být zadržen a prohledán. A byli-li jste tak neopatrní a napsali vzkaz na lístku, snadno jej najdou. Jakmile bude rozlomena pečeť, list vypoví vše. A je-li vzkaz šifrovaný, snadno jej dešifrují. Zato prsten, ať už s kamenem či bez kamenu, tolik nemluví. Poselství, které přináší, je němé i pro toho, kdo je nese. Promluví jen k tomu, komu je určeno. Jestli, čtenáři, dovolíš, uvedu zde známý příklad této diskrétnosti z nejspolehlivějších. Poté co Jindřich III. dal v Blois osmi ze svých Pětačtyřiceti sprovodit ze světa vévodu z Guise, stáhl mrtvému z ruky prsten. Prsten byl jeho bratranci Jindřichu Navarrskému dobře znám: šperk totiž patřil původně královně Margot, ale ta ho v době, kdy měla s Guisem pletky, vévodovi věnovala. A co si Jindřich Navarrský o prstenu, který mu po cestě plné nástrah odevzdal můj otec, mohl pomyslet jiného než to, že vévoda je mrtev, protože zaživa by si jej z prstu stáhnout nedal; a že následkem jeho smrti je Liga tuze oslabená a francouzský král, aby mohl s Ligou nadobro skoncovat, hledá otevřeně spojení s králem Navarry?

Když Charpentier odcházel, odnášeje si v mysli podobu mého rubínu, poslouchal jsem, jak se jeho kroky vzdalují po dřevěných hospodských schodech. Otevřel jsem okno a sotva jsem měl čas ho zahlédnout, jak rychle nasedá do kočáru a jak se kočár dává okamžitě do pohybu s desítkou gardistů před i za kočárem.

Slyšeli jste dobře: s pouhou desítkou! Jak ubohá stráž na ochranu tak významného ministra! S hrdlem sevřeným úzkostí a se srdcem prudce tlukoucím jsem se vrhl na postel. A sám sobě jsem dal slib, že se z tohoto místa ve dne v noci nehnu, dokud bude pokračovat to neblahé každodenní kardinálovo pojíždění sem a tam mezi Fleury en Bière a Fontainebleau a dokud bude třeba se obávat nového útoku na Richelieu.

KAPITOLA DESÁTÁ

Čert ví proč jsem si vzal do hlavy, že mi čekání na Chalaisovy zprávy zabere celý týden. Trvalo pouhý jeden den. Nazítří časně ráno jsem uslyšel klepání na dveře a hlas pana z Cléraku, žádajícího, zda může vstoupit; vstal jsem tedy, odsunul závoru a otevřel. Clérac před sebe postrčil maličkou hostinskou a ta s očkem kulatým, lstivým a lesklým jako veverka mi s tajemným výrazem sdělila, že si mne žádá jakýsi šlechtic, ale své jméno prý prozradit nechce. A protože jsem ji vybídl, aby ho alespoň popsala, vzrušeně spustila:

"Pane hrabě! Náramně pěkný pán to je, na mou věru! Je alespoň dvakrát tak velký jako já, vlasy má bílé jak sníh a tvář tuze vznešenou."

Ani na okamžik jsem nezapochyboval, o koho jde, a s nitrem rozechvělým, což jsem se kvůli maličké hostinské, která se od nás nehнула a nespouštěla z nás oka, střežil dát najevo, jsem řekl Clérakovi okcitánsky (čtenář si snad pamatuje, že byl Gaskoňec), ať návštěvníka při pozdravu neoslovuje jeho titulem a okamžitě mi ho přivede. A dodal jsem, pořád ještě okcitánsky: "A při všech svatých vás prosím, odežte mi tuhle obtížnou mušku, která tu kolem nás poletuje!" Clérac si nebral žádné servítky. Plácl maličkou po zadnici, vycenil na ni zuby a řekl strašlivým hlasem: "A dopadneš hůř, děvče, jestli tě ještě nachytám ve mém dosahu!" Ženuška utekla kejhající jako škubaná husa a Clérac seběhl v

patách za ní, aby mi přivedl návštěvníka.

"Nechme, prosím vás, zdvořilostí, hrabě," řekl komandér z Valencay když čerstvým krokem vcházel do mého pokoje.

"Není na ně čas. Na kardinála číhá znovu veliké nebezpečí."

Vzhledem k věku se příliš rychlým výstupem do schodů zadýchal. Snažil se sice zachovat neproniknutelnou tvář, ale chvění víček a lapání po dechu při řeči prozrazovalo jeho veliké vzrušení.

"Máme jen málo času, hrabě. Kardinál, jak víte, jezdívá každé odpoledne z Fleury en Bière do Fontainebleau, aby s králem projednal záležitosti království."

"Ano, to vím."

"A jsou tací, co mu dnes na této cestě hodlají nastražit past, zajmout ho a snad ho i zabít."

"U všech rohatých!" vykřikl jsem. "Dalo se to předvídat! A nevím, co mě na tomto novém útoku zaráží víc, zda jeho krutost nebo jeho hloupost. Protože Ludvíkova msta by byla strašlivá, kdyby mu zabili jeho ministra. Je ta zpráva naprosto jistá?"

"Však víte, od koho ji mám..."

"A proč mi to nepřišel říct sám?"

"Strana odpůrců Monsieurova sňatku se dozvěděla, že s vámi včera U Pštrosa obědval. Stačilo to, aby na něho padlo podezření."

"Zpráva šla hodně rychle," řekl jsem a pomyslel si cosi vražedného o maličké hostinské. "A markýz ovšem nechtěl podezření zvětšovat tím, že by hned nazítří přišel zas. Markýz se zřejmě stává opatrným!"

"Tomu nevěřte," povzdechl si komandér. "Zakázal jsem mu to já a musel jsem na něho hodně zostra, protože chtěl zabít dvě mouchy jednou ranou: jednak vás navštívit a jednak se znovu pelešit s tou povětrnicí."

Ten příkrý odsudek chudinky Katky mi napověděl, že komandér, ať si byl dobrým křesťanem, by, záležet to jen na něm, nikdy Maří Magdaleně neodpustil...

"Ale když takto zastupujete synovce, ohrožujete svůj vlastní život," poznamenal jsem.

"Sloužím králi stejně jako vy, hrabě. A co tedy navrhuje, aby se udělalo?"

"Vám to mohu říci, komandéře, ale jinak už nikomu. Pošlu někoho do Fleury en Bière, aby varoval kardinála, že nemá vycházet ze svých čtyř stěn, ale naopak se do nich až na další pevně uzavřít."

"Tím někým bych mohl být já," nabídl se komandér.

"Nechci se vás dotknout, komandéře, ale s vaší vysokou postavou a bílými vlasy jste příliš nápadný. Já sám se bez otálení vydám sdělit to králi, aby sám rozhodl, co se má dělat, a jak ho znám, soudím, že bude jednat rychle a udeří tvrdě. A ještě slovo, prosím: kardinál bude chtít vědět, kdo tenhle další špinavý kousek zosnoval. Co mu mám říci? Vymyslí to Monsieur?"

"Kdeže. Od kardinálovy návštěvy je Monsieur docela jiný. A třebaže jeho dobrá předsevzetí nemívají delšího trvání než odkvétání růží, v této chvíli je náchylnější k usmíření než k boji na nože, alespoň pokud se jeho osoby týče."

"A kdo jiný, když ne Monsieur?"

"Bratři Vendômové. To oni teď zvedli prapor násilí a vražd."

"U všech rohatých! Jak jen mohl náš dobrý král Jindřich nadělat s mírnou a něžnou Gabriellou syny tak zlé?" podivil jsem se.

"Je to tím, že v cizoložných alkovnách se chechtá sám ďábel a mne si ruce," řekl komandér nesmlouvavě. "Teď vás opustím, hrabě. Odešel jsem ode dvora potají a nechtěl bych delší nepřítomností vzbudit nevoli či podezření osob vám známých."

"Král je v této chvíli na lovu?"

"Arciť."

"Jenže fontainebleauský les je rozlehlý. Mohl byste mi říci, kam se vydal dnes?"

"Ne, to bych nemohl, ale bude to vědět Du Hallier. Toho najdete v zámku. Nenásledoval dnes krále, protože od posledního pádu z koně má bolavou nohu."

Nato mě pan z Valencay krátce objal a šel. Zavolał jsem okamžitě Cléraka, sňal jsem z maličku prsten, řekl mu, ať si ho navlékne na prst, dá si bez odkladu osedlat koně, tryskem se pusť do Fleury en Bière a tam ohlásí, že chce neodkladně mluvit s Charpentierem.

"A co mu mám říct?"

"Nic. Jen mu odevzdejte ten prsten."

"Beze slova?"

"Beze slova. Onen rubín v sobě chová kouzlo, že k tomu, kdo zná jeho řeč, promluví sám."

"Mám jet sám nebo s doprovodem?"

"Sám. A až vyjedete z hospody, nedávejte se doleva, jako byste jel do Fleury, ale doprava jako na Fontainebleau. Brzy narazíte po pravé straně na pěšinku a ta vás po několika zákratech dovede na cestu k Fleury."

"Znamená to, že se obáváte jistého slídivého očka, pane hrabě?"

"Právě tak. Nepochybujte, že to očko bude váš odjezd z hospody pečlivě sledovat. Jeďte tedy, jako byste se loudal, zvolna a beze spěchu, alespoň zdánlivě, protože ve skutečnosti bude nezbytné mít se na pozoru, schovat si pod plášť nabitou a odjištěnou pistoli s nataženým kohoutkem, druhou pak mít přímo pod kabátcem, po boku meč a v holince dýku. Jeďte krátkým klusem, s kloboukem vraženým hluboko do očí. Teprve čtvrt míle od Fleury můžete hnát koně do cvalu. Jakmile odevzdáte prsten Charpentierovi, protože s ním a jedině s ním vám bude mluvit, vrátíte se sem stejnou oklikou, jako jste vyjížděl, aby se zdálo, že se vracíte z Fontainebleau. Jakmile budete na dohled od hospody, tvařte se klidně a usměvavě, jako že vás malá ranní projížďka uspokojila. Mne U Pštrosa už nenajdete, ani své vojáky. Odjedu s nimi do Fontainebleau. Dělejte, jako že na tom nezáleží. Objednejte si na můj účet dobré jídlo, zalité dobrým vínem, a

kdyby vás napadlo trochu si zadovádet..."

"Kdeže, pane hrabě, já piji jen z vlastní sklenice a ta je nejhezčí ze všech."

"Bravissimo! Nu a než sám odjedete od Pštrosa, řekněte svým lidem, ať mi osedlají koně a osedlají i svoje. Vyrazíme vzápětí za vámi."

Já sám jsem opustil Pštrosa stejně nenuceně, jak jsem to doporučoval Clérakovi, alespoň pokud to šlo, neboť moje Accla byla blažená, že si může protáhnout nohy, a nejraději by se byla dala do cvalu, kdybych jí nebyl přitáhl uzdu. Ve Fontainebleau jsem našel chudáka Du Halliera v posteli s hřebínkem spadlým a s obličejem vzteklým, jak ze sebe sype celý růženec všelijakých čertů, hromů a sakrů, proklínaje dílem svého koně, dílem sebe sama a také své přátele, kteří ho nechávají samotného, prý takřka na smrtelné posteli, aby s králem honili černou zvěř; zůstal s ním jedině jeho podkoní, ale z jeho donucení, což k sakru dává až příliš najevo nerudným výrazem.

"Du Halliere," přerušil jsem bez ostychu jeho lamento, "teď mne, prosím vás, poslouvejte! Je nezbytné, abyste mi za každou cenu řekl, kde král dnes loví černou. Musím mu sdělit nesmírně významnou zprávu."

"Slyšel jsem dobře, pane hrabě? Snad byste nechtěl rušit krále na lovu? Vždyť to se takřka rovná zločinu urážky majestátu! Král by vám to nikdy neodpustil!"

"Přesto je to nutné. Čas kvapí a je to otázka života a smrti."

"Pro koho? Pro kardinála?"

"Dnes pro kardinála. Zítra třeba pro krále."

"Jakpak to?"

"Mám vám tu prozrazovat státní tajemství, která náleží jenom králi, Du Halliere?" spustil jsem na něho přísně. "Mohu vám říci jenom tolik, že jestli mi teď hned neprozradíte, v které části fontainebleauského lesa loví dnes Jeho Veličenstvo, stanete se spoluvíníkem zločinného úkladu tak vážného, že otřeše samými sloupy státu. Chcete snad zničit krále? A chcete zničit sám sebe?"

Du Hallier měl sice hroší kůži, leč ne zas do té míry, aby v mých slovech neucítil hrozbu jak pro sebe, tak pro svou dráhu, která začala tak skvěle ve chvíli, kdy, jak si čtenář snad vzpomíná, odpravili pánové Vitry, Du Hallier a několik dalších na Ludvíkův příkaz Conciniho. Pro člověka tak chabého nadání bylo postavení kapitána královské gardy, které mu z Ludvíkovy milosti připadlo, povýšením přímo neslýchaným. A Du Hallier to dobře věděl, neboť nejvíce ze všeho se obával, aby se Ludvíkovi neznelíbil a nespadl z výše svého současného postavení do nenapravitelné nemilosti. V této chvíli tedy správně zvážil má slova a v tísní největší úzkosti přemítal, co pro něho bude výhodnější: říci mi, anebo neříci, v které části lesa se dnes koná královský hon.

Du Hallier se z toho rozporu vyvlékl hrubou klíčkou, s jakou se často setkáváme u silně těžkopádných lidí, jež však zhusta bývá stejně účinná jako jemná osidla důvtipných.

"Pane hrabě, musíte mi tu odpřisáhnout, že Ludvíkovi nikdy neprozradíte, že jsem to byl já, kdo vám prozradil, kudy dnes vede královská štvanice. Já vám to ostatně neřeknu! Kdeže, já vám neřeknu vůbec nic. Můj podkoní vás zavede na jejich stopu, a sotvaže mezi stromy zahlédne první jezdce anebo uslyší štěkot psů, okamžitě vás opustí. Takže bude sám moci s čistým svědomím popřít, že by vám kdy byl na můj rozkaz ukázal cestu."

"Můj milý Du Halliere! Tohle je velice uvážlivé řešení těžké otázky, před níž jste byl postaven. Jsem a vždycky vám budu za ně vděčný. A jelikož mne o to žádáte, bez váhání vám na svou šlechtickou čest odpřisáhnou, že se do nejděší smrti ode mne nikdo nedozví, jakého poučení se mi od vás dostalo, protože ve skutečnosti se mi žádného nedostalo."

"Hej, podkoní," řekl Du Hallier, "teď se ti konečně naskytla kýžená příležitost opustit mě na mém bídném loži a jít si protáhnout údy do lesa. Běži! Osedlej si koně a doprovod' hraběte z Orbieu!"

"Ale kam ho mám doprovodit, pane kapitáne?" zeptal se podkoní.

Podkoní se jmenoval pan z Noyanu. Měl protáhlý hubený obličej, zepředu vyhlízel přísně a smutně, ale když ožil, rychle dokázal změnit výraz. Pak hleděly jeho oči bystře a posměšně a jeho úsměv, ač uvedl do pohybu pouze polovinu úst, dával tušit, že se vysmívá všemu a všem včetně sebe sama.

"Však dobře víš," zavrčel Du Hallier. "Poslouchal jsi nás, tady pana hraběte a mne."

"Chraň mne sama nebesa před takovou vtíravostí, nenaslouchám nikdy rozmlouvám svého pána a jeho hosta."

"U sta hromů, ty zatracený ničemo!" vykřikl Du Hallier. "Jestli hned neposlechněš, sotva se uzdravím, slízneš ode mne pár kopanců a pořádnou herdu!"

"Pane kapitáne, ježto jsem zcela oddán vašim službám," odpověděl Noyan, "okamžitě bych uposlechl vašich rozkazů, kdybych ovšem věděl jakých. Ale poslechnout jen tak nazdařbůh rozkaz, který jsem nedostal, by pro mne bylo tuze nevýhodné."

"Nevýhodné to bude pro tvá záda, ty zatracený ničemo!" zařval Du Hallier.

A za těch slov vztáhl ruku po bičiku na koně, visícím v hlavách jeho lůžka. Tu jsem uznal za vhodné zasáhnout.

"Pane z Noyanu, domnívám se, že by přece jen bylo pro vás značnou výhodou, kdybyste mi ve fontainebleauském lese ukázal cestu," řekl jsem a pokročil tak, abych stanul mezi ním a jeho pánem.

"Jakou to výhodu by mi to skýtalo, pane hrabě?"

"Nu, mé přátelství přece."

"Pane hrabě," řekl podkoní se všemi náležitými projevy úcty a s úsměvem v koutku úst, "stojíte příliš vysoko, abych mohl kdy doufat ve vaše přátelství. Zítra na mne zapomenete."

"Mýlíte se! Co jsem řekl, to platí. A tady je první závdavek mého přátelství."

Na to jsem mu vložil do dlaně dva zlaťáky. Byl z toho celý užaslý, protože Du Hallier byl skrblik, platil podkoního sotva ob měsíc a ještě mu podle nálady strhával na mzdu.

"Jsem, pane hrabě, dobrý podkoní," řekl Noyan, zastrkáváje mé dukáty do vnitřní kapsičky kabátce, "a rozkazy svého kapitána poslouchám slepě, i když je neslyším. Už utíkám osedlat si koně."

"Najdete mne u zámecké brány. Budu tam za pět minut."

Noyan zmizel, jako by ho vystřelil, a Du Hallier ztěžka dopadl zpět na postel, či jak s oblibou říkával na bídne lože, a v bezmocném vzteku hromoval:

"Teď je ten zatracený drzoun bohatší o dva zlaté. A já tu ležím na svém bídne loži! Jaká je tohle spravedlnost?"

"Splnil jste povinnost vůči svému králi, milý Du Halliere."

"Co z toho mám," zavrčel Du Hallier a pokrčil mocnými rameny.

"Ta čerchmantská noha mne proto bolet nepřestane."

"Kdyby vás nebolela noha, přáteli, musel jste mne do fontainebleauského lesa doprovodit sám. A což není pro vás lepší, že mne doprovází váš podkoní, aniž jste mu k tomu dal příkaz? Spánembohem! Až s touhle záležitostí skončuji, přijdu vás navštívit."

Sotva jsme s Du Hallierovým podkoním ujížděli bok po boku lesem, dost rychle, pravda, avšak obezřele, zeptal jsem se ho, abych zapudil vlastní obavy z nevlídného králova přijetí:

"Což vás kapitán Du Hallier opravdu občas přetáhne bičem?"

"To ne. A rovněž tak mi ještě nikdy neuštědřil kopanec ani herdu."

Jsem šlechtic z dobrého domu a můj otec má vlivné přátele. Du Hallier by ho nechtěl urazit. Ten bič či kopance jsou jen plané řeči. Chce jimi naznačit, že mám přestat odmlouvat, sic se opravdu rozzlobí."

"Ale proč ho tedy dráždíte, jak jsem toho byl svědkem?"

"Protože i on dráždí mne svým řvaním a věčnými kletbami!"

A když ho trochu popíchnu, což nejde nikdy do hloubky, protože pán má kůži tlustou, uleví mi to. Ale že bych ho nenáviděl, to ne. Dokonce by byl docela dobrým pánem, kdyby nebyl tak lakomý. Ten by i ze vši kůži sedřel!"

Sotva to dořekl, přitáhl uzdu a zastavil koně.

"Neslyšíte štěkot psů, pane hrabě?" zeptal se. "Odtamtud!" ukázal prstem k západu.

"Ne." Nastražil jsem ucho, ale neslyšel jsem nic.

"Pane hrabě," obrátil se v sedle a podíval se mi do obličeje. "Říká se o vás, že prý nikdy nechodíte na lov. Je to pravda?"

"Pravda pravdoucí."

"A co tomu říká král?"

"Nelíbí se mu to."

Tu se na mne podkoní zahleděl s údivem, v němž bylo jasně cítit nesouhlas.

"Platíte za výborného jezdce, pane hrabě, za obávaného šermíře a za skvělého tanečníka. Odkud se ve vás vzala ta nechť ke štvanicím zvíře v lesích?"

"Nevím," odpověděl jsem.

Ježto jsem však pochopil, že ho to moje "nevím" nemohlo uspokojit, podal jsem mu vysvětlení, jaké uvádíme lidem, jimž nic vysvětlovat nechceme.

"Možná že nechť k lovu zvíře je cosi jako nemoc, která se dědí z otce na syna. Ale ve svém hrabství v Orbieu jsem lovil vlky."

Ti vlci, i když jsem popravdě nezabil ani jediného, mne v očích podkoního trochu pozvedli, a tak jsem mu mohl připomenout jeho poslání najít krále a jeho hon.

"Hledejme ještě dál," řekl jsem tónem nesnášejícím odmluvu.

Podkoní poslechl a učinil dobře, protože později, když jsme konečně uslyšeli psí štěkot, přicházel ze zcela opačné strany, než mi naznačil původně. Usoudil jsem, že podkoní si patrně nezasloužil obnos, zaplacený za získání jeho přátelství, a že mu ani tak nešlo o splnění poslání jako o to, aby neohrozil sám sebe.

Nicméně jsem ho přiměl, bychom pokračovali ve směru, odkud se ozýval štěkot, až konečně jsem mezi stromy zahlédl uhánějící jezdce. Pak jsem ho propustil. Utekl jako zajíc úprkem. A jeho hrozitánský strach před královým hněvem mi kupodivu spíš pomohl mé vlastní obavy překonat, než aby je ještě zvětšil.

Nebylo pro mne nesnadné dohnat hlavní klubko jezdců, protože moje Acca byla ohnivý běhoun. Ale jakmile jsem se k nim připojil, začalo být obtížné je předhonit, protože každý z nich chtěl být co nejbližší králi, a někteří se mi dokonce schválně pletli do cesty, kličkujíce tu vpravo, tu vlevo, aby je nikdo nemohl předstihnout. Naštěstí se cval za chvíli zpomalil, patrně proto, že král seskočil z koně, aby dorazil uštvaného divočáka, a já jsem toho směle využil (ač se na mne tlačili zleva i zprava a vrhali po mně vražedné pohledy), všecky jsem předjel a přiblížil se k místu, kde král seskočil z koně. Slezl jsem i já a s hlavou odkrytou jsem k němu uctivým krokem přistoupil ve chvíli, kdy právě dorazil divočáka dýkou, dal ho v plen psům a obrátil se, aby se znovu vyšvihl do sedla. Tu si mne všiml, zrudl a hněvivě zařval.

"Orbieu! Co tady děláte? Taková drzost! Cožpak vám nestačí, že jste u dvora ze šlechticů jediný, kdo má nerad lov?"

Musíte mě na něm ještě rušit?"

Poklekl jsem na jedno koleno a s hlavou sklopenou jsem byl pokora a špatné svědomí samo, ačkoliv v nitru jsem vůbec špatné svědomí neměl, ba právě naopak jsem byl spíš uražen drsným přijetím, jehož se mi dostalo tak veřejně, protože král své výtky vykřikoval hodně nahlas. Řekl jsem mu tiše:

"Omlouvám se co nejpokorněji, Sire. Avšak porušit dvorské pravidlo mne donutila naléhavá nutnost. Nesu vám totiž zprávu s dalekosáhlými důsledky."

"Neposlouchám vás!" vykřikl král silně popuzeným hlasem. Ale zády se ke mně neotočil, naopak se přiblížil s tváří sice zamračenou a zlostnou, ale s okem pronikavým a pozorným.

"Jde, Sire, o další úklad proti téže osobě," řekl jsem tiše.

"Neposlouchám vás!" vykřikl Ludvík co nejhlasitěji, okamžitě však sotto voce dodal: "Kdy? A kde?"

"Odboedne. Na cestě z Fleury en Bière do Fontainebleau. Léčku nastražili dva velmožové, kteří jsou vám blízcí krví, ne

však srdcem."

"Schombergu! Pojdte ke mně!" zvolal král.

Schomberg seskočil z koně, otěže hodil podkoním a přiblížil se skoro poklusem.

"Blíž!" zavelel Ludvík.

Když se Schomberg přiklonil téměř až ke králově hlavě, Ludvík mu tiše přikázal:

"Vezměte šedesát gardistů na koních a dovedte je okamžitě do Fleury en Bière. Pošlu vám posilu právě tolika šlechticů. Ta stráž ať už kardinála neopustí." Pak ucouvl o krok a promluvil hodně nahlas:

"Bratránku, doprovodte pana z Orbieu do jeho bytu, odkud čtyřicet hodin nesmí vyjít a kde bude pod stráží za to, že mne bezdůvodně rušil na honu."

Ačkoliv jsem dobře chápal, že moje upadnutí v nemilost je jen na oko, nebylo mi vůbec zatěžko tvářit se zkormouceně, jak se slušelo, protože zkormoucen jsem byl doopravdy, ranilat' mne prudká výčitka pána, jemuž sloužím tolik let tak věrně a láskyplně a jemuž nechybělo mnoho, aby mne od sebe hrubě vykázal za to, že jsem ho "rušil na honu". U všech rohatých! Není to neslýchané, že se mnou takto jedná před celým dvorem ještě dřív, než jsem vůbec otevřel ústa? Vracel jsem se do zámku bok po boku s Schombergem a v hlavě jsem převaloval trpké myšlenky; sotva jsme byli v patřičné vzdálenosti od lovců, dal se maršál do smíchu.

"Neberte si to tolik k srdci příteli! Král pochopil, sotva vás uviděl, že byste bez nejvážnějších důvodů jeho hon nerušil, však vás zná. A jeho zlost byla hraná od prvního okamžiku."

"Jste si tím jist?"

"Vím to naprosto bezpečně. Celý ten výstup byl jen komedií. Ta měla za cíl odvést pozornost dvora od různých dohadů a uchovat v tajnosti nový úklad i způsob, jak proti němu zakročit. A buďte ujištěn, že král bude v lovu pokračovat jen tak dlouho, dokud neshromáždím gardisty a neodvedu je do Fleury en Bière."

"A co já, jakou úlohu v té záležitosti hraji já?" zeptal jsem se napůl se smíchem, napůl ještě pohněvaný.

"Jste obětí beránek, jehož král ani v nejmenším nehodlá obětovat. Právě naopak, chrání vás předstíráním, že vás trestá. Kdo by vás po tomto výstupu podezíral, že vy jste byl tím poslem, který mu ohlásil, co chystají Vendômové?"

"Kde si to domácí vězení mám odbýt?"

"Ve svém pokoji U Pštrosa. Dojedete tam sám, jen slíbíte, že se odtud čtyřicet hodin nevzdálíte."

"Myslel jsem, že Ludvíka dobře znám, ale nikdy bych neuvěřil, že je takový politik a tak obratný v přetvářce, na mou věru!"

"Předstírání se naučil už v dětství, kdy byl pronásledován jak královnou matkou, tak Concinim, však to víte stejně dobře jako já. Od té doby se přetvářka stala Ludvíkovi druhou přirozeností. Když pak přišel kardinál, jen ho v tom umění zdokonalil a Ludvík si s ním teď pohrává mistrovskou rukou; přísahal bych, že v tom nachází i jisté potěšení."

Nato Schomberg pobídl koně, aby byl co nejdřív ve Fontainebleau a vydal kapitánu z Mauny rozkaz - Du Hallier byl totiž upoután na své "bidné lože" - svolat kopu gardistů a neprodleně je vyslat do Fleury en Bière.

Do hospody U Pštrosa jsem se vracel zamyšleně jako docela svobodný vězeň, přemítaje o Schombergových slovech, týkajících se účelu Ludvíkovy přetvářky. V té chvíli jsem však ještě netušil, jak pravdivá ta slova byla; v plném rozsahu jsem to pochopil až po čtrnácti dnech na zámku v Blois.

Když jsem se blížil k Pštrosovi, dohnal mne jiný jezdec. Byl to Clérac. Vypadalo to, jako by se vracel z Fontainebleau, ve skutečnosti však přijížděl z Fleury en Bière, protože jel i nazpět oklikou, již jsem mu doporučil. Požádal jsem ho, aby jel těsně po mém boku, Accle jsem přitáhl otěže a položil jsem mu pár stručných otázek, na něž on v krátkosti odpověděl. Ano, Charpentierovi můj prsten odevzdal. Jistě, zapůsobil na něho velmi silně. Ano, ovšem, okamžitě běžel za kardinálem a zase se vrátil s tím, že všechna doporučená opatření budou přijata. Žádal jsem ho, aby mi prsten vrátil, ale Clérac odpověděl, že si jej kardinál nechal u sebe s tím, že mi jej chce vrátit osobně zároveň se svými díky.

"Potěšilo by mne, pane z Cléraku, kdybyste se mnou poobědval.

Bylo by vám to příjemné?"

"Pokládal bych to za velikou čest, pane hrabě."

Tož tedy přišli maličká hostinská, její chlupatý netvor, sluha a Katka, aby u mne v pokoji prostřeli stůl, a uprostřed oběda, do něhož jsme se oba dva dali s velikou chutí a při němž nám posluhovaly jak maličká hostinská, tak Katka, jsme náhle z hlavní cesty uslyšeli dusot kopyt, značící, že tudy projíždí početné vojsko. Okamžitě jsem šel otevřít okno a uviděl jsem pana z Mauny, jak bystrým klusem v čele šedesáti gardistů ujíždí směrem k Fleury en Bière. Neumíte si představit, spanilá čtenářko, to štěstí, které mne zaplavilo, když jsem uviděl ty čacké vojáky, spěchající utvořit vlastními těly kardinálovi bezpečný štít, a jaký dojem síly z nich sálal, když na statných koních v dokonalých čtyřstupech, ani jeden kůň z řady, kolem nás defilovali. A tu se mi pod paži, kterou jsem přidržoval okno, protáhla maličká hostinská, zvědavostí celá načepýřená, a upírajíc na mne pichlavá očka, zeptala se silně rozechvělým hlasem:

"Copak to je, pane hrabě? Co to znamená?"

Odvrátil jsem hlavu, aby si nevšimla radosti, která musela z mé tváře zrovna sálát, pokrčil jsem rameny, otočil se k ní zády a vrátil jsem se ke stolu; nechal jsem na Clérakovi, bude-li mít chuť odpovídat za mne. A Clérac chuť měl. Možná proto, že drobné, ale pěkně zaoblené tělíčko maličké hostinské mu nebylo vůbec proti mysli, chtělo se mu, jakkoli byl věrný své choti, trochu ji poškádlit.

"Cvičení, má milá."

"Cvičení, pane z Cléraku?" zeptala se nevěřičně.

"Což jste, paninko, nikdy neslyšela, že vojáci musí občas cvičit?"

"V tomhle horku? A v právě poledne?"

"Vězte, paninko, že pro vojáka je poledne jako půlnoc, všechno jedno."

* * *

"Když už jste mne oslovil, abych byla svědkyní vašeho štěstí při pohledu na řady gardistů, zajišťujících kardinálovo bezpečí, hrabě, dovolíte, abych vám položila dvě otázky?"

"Poslouchám, spanilá čtenářko."

"Za prvé bych chtěla vědět, proč mne neustále nazýváte spanilou, ačkoliv jste mne nikdy neviděl."

"Podle způsobu, jakým mi kladete otázky, jsem usoudil, že jste povahy spíš laškovné, a protože muži mají veselé ženy rádi, dovodil jsem si, že jste milována. A kdo by nevěděl, že milovaná žena, bez ohledu na věk, se cítí být krásná, a proto krásná i je?"

"Toto je, pane, váš způsob, jak ,na jedinou lžičkou medu nachytat víc much než na celý sud octa'. A nedodávejte, prosím, že autorem té prűpovědky nejste vy sám, ale Jindřich IV. Vím to. Dozvěděla jsem se to od vás, když jsem četla vaši knihu."

"Je to od vás nesmírně milé, Madame, že jste čtenářkou tak pozornou."

"Pozorná vskutku jsem, to musím přiznat: postřehla jsem totiž, že už nedodržujete rovnováhu mezi žezlem a purpurem, ale že jste poznenáhlu začal dávat přednost tomu druhému před tím prvním. Je tomu vskutku tak?"

"Dovolte mi, abych poněkud upřesnil odstín. Ludvíkovi jsem zachoval všechn cit, který jsem k němu pojal v jeho nešťastném dětství. Je však třeba přiznat, že útisk, který jako chlapec zažil, dal u něho vedle strohé povahy vzniknout i podezřívavosti a nedůvěře, před níž není chráněn ani ten nejoddanější z jeho služebníků. Že se z Ludvíka zkrátka stal člověk tvrdý, až nelítostný, že chová vůči některým osobám až přehnaná zášť, že se od něho lze nadít spíš přísnosti než milosti - jak už to postřehl Luynes - a že ty, co porušují zákon, mu nestačí trestat, ale v uloženém trestu nachází pro sebe uspokojení, jak jednou poznamenal kardinál; a také způsob, jímž svého nepřítele postihuje, se někdy zdá dost krutý."

"Narážíte snad, pane, na to, jak přátelsky a s hudebním doprovodem přijal maršála Ornana pár minut předtím, než ho dal Du Hallierem zatknout a uvrhnout do žaláře?"

"Ovšem, avšak mám též na mysli způsob, jímž naložil se svými nepřáteli v Blois, o čemž vám chci vyprávět teď. Směl bych pokračovat, Madame? Odpověděl jsem na vaše dvě otázky dostatečně?"

"Velmi dobře na druhou. Velmi špatně na první."

"Velmi špatně, Madame?"

"Jsem snad, hrabě, moucha, kterou snadno chytíte na lžičku medu?"

"Kdo z nás dvou, Madame, zmínil tu lžičku medu první? Byla jste to vy či váš pokorný služebník? Pokud jde o mne, vůbec se nechystám vás chytat či nachytat, vůbec ne, chci vás prostě zaujmout. Ale jestli je vám příjemnější, abych vás nadále už nenazýval čtenářkou ,spanilou', vyhovím vám a to slovo vynechám."

"Kdeže, hrabě, není třeba. Neměňte své milé zvyky, když na nich tolik lpíte. Já vaše slovní pozornosti strpím velmi ráda."

* * *

Šedesát královských gardistů doprovázejících nadále den co den kardinála z Fleury en Bière do Fontainebleau a z Fontainebleau do Fleury en Bière dosáhlo kýženého výsledku: spiklenci ztratili odvahu. K ničemu nedošlo. K události dalekosáhlého významu došlo však ve Fontainebleau: vévoda z Vendôme opustil dvůr a odjel do Bretaně, již byl místodržitelem. Nepodařilo se mi zjistit, zda odjel poté, co Ludvíka požádal, aby ho propustil, či zda zmizel potají. Kdyby šlo o první případ, zdálo by se mi zvláštní, že by mu Ludvík ono povolení dal, neboť dobře věděl, jakou úlohu hrál v přípravách zločinného útoku na kardinála. A druhý případ by se mi zdál jen stěží uvěřitelný, neboť Vendôme by se tím útekem vlastně označil za strůjce onoho neblahého záměru. A ještě podivnější se mi zdá, že s sebou nevezal svého mladšího bratra, velikého převora, ale nechal ho svým způsobem jako rukojmí na královském dvoře. Podle toho, co mi řekl Fogacer, který doprovázel do Fontainebleau papežského nuncia, vyjadřovali oba Vendômové svou nenávisť vůči nevlastnímu bratru docela nepokrytě. Když vévoda opouštěl Fontainebleau, řekl důrazně a hodně nahlas: "Ludvíka XIII. nechci už vidět jinak než na obraze", což je způsob jen málo zastřený, jak dát najevo, že si přeje jeho smrt.

Takové události by znechutily lov i tomu nejnáruživějšímu nimrodovi. Ludvík se rozhodl, že lišky a černou zvěř fontainebleauského lesa nechá na pokoji a následován dvorem včetně mne se vrátil do Paříže. A dobře udělal, protože pan z Alincourtu, který se den předtím vrátil z Lyonu, kde byl místodržitelem, králi oznámil další spiknutí: Monsieur si prý předsevzal zavraždit napřed Richelieu a pak opustit dvůr a mimo Paříž se postavit do čela povstání vysoké šlechty proti svému bratrovi. Tahle spiknutí byla jako hydra: sotva jí ut'ali jednu hlavu, okamžitě vyrostla další.

Ludvík dal bratra zavolat do komnat Marie Medicejské a tam na něho spustil bandurskou a dotíral na něj otázkami. Pevná povaha nebyla právě Monsieurovou silnou stránkou, takže se ke všemu přiznal, jen se svůj prohřešek snažil zmímit: nechtěl kardinála rovnou zavraždit, pouze mu pohrozit a přimět ho, aby propustil Ornana. Nato podepsal list, v němž se Jeho Veličenstvu zavázal, že ho "nejenom bude milovat a ctít jako bratra, jako svého krále a vladaře", ale nadto ho pokorně prosil, aby uvěřil, že "nikdy nepřijme návrh či radu od kohokoli, aniž by o tom zpravil Jeho Veličenstvo" a že mu "nezamlčí žádný z hovorů, který by měl vzbudit jeho nedůvěru ke králi či k jeho radám..."

Pobledlý Gaston se slzami v očích a se všemi znaky upřímnosti a kajcnosti závazek podepsal, ač ani v nejmenším nezamýšlel jej dodržet. Text byl připraven do puntíku Richelieuem, který přidal listu patetickou notu zmínkou o "tom, jenž trestá na věčnosti křivopřísežníky", a in fine vyvolal vznešený obraz královny matky, která ve jménu božím zapřísahá oba své syny, aby podle nejněžnějšího zákona přírody byli vždy svorní. Musím přiznat, že mi ta slova, vložená do úst Marie Medicejské, připadala poněkud zvláštní vzhledem k tomu, že tato matka podvkrát zvedla proti synovi zbraně...

O tom, že Monsieur dané slovo dodrží, si nedělal klamně představy ani sám Richelieu. Kardinálovi se v té době dařilo velmi špatně. Nechyběla mu udatnost, jak to později dokázal při obléhání La Rochelle, ale vášnivá nenávisť, již byl

terčem, ho plnila smutkem a jeho zdraví, už tak podryté nesmírnou prací, tím trpělo ještě víc. V pozadí za princi a vysokou šlechtou, kteří mu usilovali o život, tušil stranu pobožníků, kteří mu neprominuli protihabsburskou a protipapežskou politiku ve věci Valtelliny.

Soužila ho též jistá nedorozumění, k nimž došlo mezi králem a jím. Ludvík shromáždil malé vojsko (pět tisíc pěšáků a tisíc jezdců) a s ním se rozhodl táhnout do Bretaně; dalo se, pravda, předpokládat, že vévodu z Vendôme přiměje k rozumu, svému ministru však neprozradil, jak s ním hodlá naložit. A nadto chtěl před odjezdem "posílit svou radu" tím, že by dva ministry vyměnil, a to správce financí Champignyho pro jeho nepřístupnou povahu a kancléře Aligra, u něhož měl dojem, že nesouhlasí s uvězněním maršála Ornana.

Richelieu nijak neskrýval, že těm změnám není nakloněn, namítaje, že na ně není vhodný okamžik. Pravý důvod jeho nevdle však byl jiný. Věděl, že král - možná na matčino doporučení - hodlá Aligra nahradit Marillakem. Jenže Marillac byl dávný ligista, zanícený katolík, zarytý papeženec a jedna z hlav strany ultrazbožných. Jenže krom toho byl, stejně jako sám Richelieu, chráněncem Marie Medicejské. Kardinál se tedy nemohl postavit proti jeho jmenování, aniž by se přitom velmi dotkl královny matky. Richelieu tedy pronesl na Marillaka velkolepou chvalořeč - již ten si ostatně zasloužil jak nadáním, tak poctivostí -, ale přesto se držel svého prvotního tvrzení, že teď není vhodný okamžik. Ta tvrdošíjnost, jejíž skutečné důvody nechápal, Ludvíka popudila, a tak dost příkře rozhodl:

"Už dlouho vám říkám, že je třeba posílit mou radu. A vy jste z obav před změnami pokaždé ucouvl, jenže teď už není čas bavit se tím, co tomu kdo řekne."

A Ludvík nesmlouvavým tónem zakončil: "Stačí, že to chci já!"

To příkré odmítnutí zranilo Richelieu na citlivém místě. Král se bez jeho vědomí rozhodl zaútočit na Vendôme. Zatajil mu, co s ním hodlá počít. A sám, aniž dbal jeho rad, hodlal přebudovat svou radu. Nazítří po probdělé noci požádal kardinál Ludvíka o dovolení, by směl odejet do svého zámku v Limours a tam se léčit, s čímž Ludvík okamžitě souhlasil. A sotva od krále odešel, nabídl mu listem své odstoupení z úřadu; co se s Richelieuovou demisí stalo, řeknu až později, protože mezi okamžikem, kdy Richelieu ten list psal, a mezi chvílí, kdy na něj Ludvík měl čas odpovědět, se událo mnoho velice důležitých věcí.

I já bych se byl rád stejně jako kardinál odebral na své statky v Orbieu, ne že bych byl churav jako on či zraněn na citlivém místě, ale od chvíle, kdy jsem opustil Paříž, jsem zakusil tolik trampot, nesnázi a hašteření, že bych se byl v tomto horkém jaře rád potěšil svěžestí svých polí, nemluvě už o radosti ze shledání s panem z Peyrolles, se Saint-Clairem a jeho rozmilou chotí, s farářem Serafinem a jeho přívětivou hospodyní, s věrným Hansem a - uvádím ji jako poslední, i když v mých myšlenkách zabírá místo přední - s mou Lojzickou, jejíž něžné náruči mi v mých válečných útrapách velice chybělo.

Ale požádat krále o propuštění jsem se neodvážil, ba netroufal jsem se zmínit ani půl slovíčkem, protože měl obličej nepřístupný, zarputilý, čelo podmračené a ústa uzamčená. Když jsem zrána prvního června vstoupil do jeho ložnice, přivítal mě slovy:

"Připravte se, Orbieu. Zítra vyrážíme na dlouhou cestu."

"Ale já nemám kočár, Sire. Otec jej odvezl do Paříže, aby jej dal opravit."

"Nevadí," řekl Ludvík. "Vezmu vás do svého."

Byla to velká čest a byl bych rád za ni řádně poděkoval. Ale nedal mi k tomu čas. Už ke mně byl obrácen zády a s maršálem Schombergem vyřizoval otázky pochodu, zásobování a ubytování vojska, které mělo krále následovat. Téměř zoufalý jsem se vrátil ke Pštrosovi, abych si uchystal své saky paky; to věčné cestování královského dvora jsem totiž neměl vůbec rád, tak jako je nemíval rád můj otec; ty širé rozlohy francouzského království, v létě mračna dusivého prachu, v zimě bahno, do něhož zapadají kola kočáru, brody, známé svou snadností, které však na poslední chvíli náhlý příval deště učiní neprůchodnými, přívozy, jejichž převozník se odebral na oběd a dobré dvě hodiny nás nechá čekat, dřevěné mosty bortící se pod vahou tolikeré vozby, pramice uvízlé v písčinách řeky Loiry, nápravy kočárů tak namáhané otřesy, že se téměř co den lámou, koně, ztrácející podkovy, mezkové s nákladem příliš pomalí, aby stačili koním, a proto se i s vzácným nákladem co chvíli ztrácející. A na zastávkách ta obtíž najít dost postelí a dost jídla k obživě tolika lidí, nepočítaje různé nemoci, které ne mohou nepropuknout, když se tolik lidí pohybuje neustále pohromadě.

A k tomu ta Ludvíkova neobyčejná netrpělivost, která ho hnala vpřed rychlostí, již bych označil za šílenou, kdyby nešlo o mého krále. Ať čtenář posoudí sám: z Paříže jsme vyrazili za úsvitu druhého června a šestého večer už jsme byli v Blois, protože jsme se pro urychlení plavili z Orleánsu do Blois po Loire lodi. Dobře jste četl, čtenáři! Ujišťuji vás, že chápu a omlouvám vaši nevěřicnost, neboť je přirozená, ale je tomu nicméně tak: předlouhou vzdálenost mezi Paříží a Blois jsme zdolali za pouhých pět dní. Co lidská paměť sahá, nepostupovalo nikdy žádné vojsko tak rychle.

Když jsem pochopil, že Blois není jen pouhou zastávkou, ale že se tady dvůr usazuje k delšímu pobytu, přemítal jsem, jaké že má Ludvík asi úmysly s bratry Vendômovými; do svého kočáru totiž vzal zároveň se Schombergem a se mnou i velkého převora a netvářil se na něho nijak nevlídně, právě naopak.

Jakmile jsme však dorazili do Blois, požádal král velkého převora, aby dojel do Bretaně pro bratra a přivezl jej s sebou do Blois. Dobře jsem si všiml, že tahle žádost Alexandru z Vendôme příliš nevoněla, i když odmítnout ji králi přímo se neodvážil.

"A jestli vévoda svolí a přijede sem, co mu uděláte, Sire?"

"Dávám vám své slovo, že mu nebude ublíženo víc než vám, bratře," odpověděl Ludvík s neproniknutelnou tvář.

Byla to odpověď záhadná, protože se dala vysvětlit dvěma různými způsoby podle toho, zda se rozhodl či nerozhodl velkého převora potrestat. Neopomněl jsem v tu chvíli co nejnenápadněji se na krále podívat, ale z jeho tváře jsem nic nevyčetl. Nic nenavštěvovalo tomu, že by králova slova znamenala opak toho, jak jim bylo možno rozumět.

Veliký převor sice odjel v nejistotách, nicméně s nadějí, že král mu jeho vzpouru z roku 1626 stejně jako tu minulou z

roku 1614 promine.

Nikdy jsem neviděl Ludvíka tak netrpělivého, neklidného a ustaraného jako následující dny. Bylo zřejmé, že si dělá veliké starosti, a to právem, poněvadž dal v sázku velmi mnoho. Propustil velkého převora v naději, že mu vévodu přivede, ale pokud se vévoda neobjeví, bude král muset pokračovat až k Nantes, zvednout zbraně a bitva nebude snadná, protože Bretaň se stane baštou vzbouřenců a budou mu nápomocni jak protestanti, tak Angličané, stejně jako vévoda z Longueville, místodržící Normandie, a možná i jiní velmožové.

Naštěstí nemusel Ludvík čekat dlouho. Jedenáctého června se procházel v zahradách zámku Blois, protože noc byla ještě jasná, a tu k němu takřka poklusem přiběhl kapitán z Mauny a udýchaným hlasem mu oznámil:

"Přijel vévoda z Vendôme a jeho bratr, Sire. Přejí si před vás předstoupit."

"Takže jsou tady!" vykřikl král radostně. "Přiveďte mi je, Mauny! A s co největšími ohledy! Nezapomínejte, že vévoda z Vendôme je v řadě důstojenství první hned po princích královské krve."

Po pravdě řečeno však když se vévoda objevil před králem, o němž byl předtím prohlásil, že už ho nechce vidět jinak než na obraze, měl Vendôme hřebínek trochu sražený. Rozmáchlým gestem smekl, hluboce se poklonil a s výrazem dosti dobře napodobujícím upřímnost ze sebe vysypal předem uchystanou zdvořilou větu:

"Přišel jsem na první pokyn Vašeho Veličenstva, Sire, na znamení poslušnosti a abych vás ujistil, že nikdy nebudu mít jiný cíl ani vůli než co nejpokorněji vám sloužit."

Bylo to přibližně totéž, co Jeho Veličenstvu řekl před osmi lety, když se po svém povstání v roce 1614 dal na pokání. Z toho vidíme, jak ošidná mohou být slova...

"Nemohl jsem se dočkat, až vás uvidím, bratře," odpověděl Ludvík a laskavě mu položil ruku na rameno.

Byla to slova naprosto pravdivá a zdánlivě přívětivá. Ale jaká se za tou přívětivostí skrývala skutečnost? Právě to se ode mne chtěl dozvědět Fogacer, když téhož večera neočekávaně vpadl do mého pokoje. Jak už jsem, domnívám se, uvedl, následovali krále na všech jeho cestách vyslanci včetně papežského nuncia a Fogacer byl nunciovým stínem. Většinou tedy naše setkání mezi čtyřma očima, o nichž jsem Ludvíka nikdy neopomněl zpravit, bývala zvláštního rázu, protože každý z nás od toho druhého chtěl vyzvědět, co ví, aniž by mu sám vyzradil, co z něho ten druhý mánil. Byla to delikátní hra s pevnými pravidly a s umným dodržováním stanovených hranic. Kdybychom totiž oba zůstali tvrdošíjně mlčenliví, nepřinesl by náš rozhovor nikomu žádný prospěch. A tak raději jeden každý dal k lepšímu pár drobtů z toho, co věděl, aby jich na oplátku také pár získal.

"Můžete mi vysvětlit, co ono ‚nemohl jsem se dočkat, až vás uvidím, bratře‘ znamená?" zeptal se mne Fogacer.

"To je přece nad slunce jasnější," odpověděl jsem: "Ludvík se zkrátka nemohl dočkat, až bratra uvidí."

"Vy snad šprýmujete," řekl Fogacer mrzutě. "Snad mi nechcete tvrdit, že to uvítání svědčí o veliké náklonnosti, jakou Ludvík chová k nevlastnímu bratrovi?"

"Tak daleko bych nezacházel."

"U dvora se šeptá, že Vendômové zosnovali spiknutí, jehož cílem bylo zavraždění Richelieua."

"Což sám dobře nevíte, milý Fogacere, že dvůr je semeništěm nejrůznějších klevet, kde se mísí pravda se lží a nikdo už nakonec neví, co je co?"

"Avšak vy osobně byste to přece dokázal přebrat a prosít, ne?"

"Lituji! Bohužel, takové síto nevlastním."

"Teď už ale opravdu šprýmujete! Nu, představme si velkého kocoura, jak už hodinu čeká před myší dírou. Kocour se samozřejmě nemůže dočkat, až myška vyleze."

"Ctihodný pane kanovníku Fogacere, je-li tomu tak, že Jeho Veličenstvo francouzského krále přirovnáváte k velikému kocourovi, s lítostí budu muset náš rozhovor přerušit."

"Dobře! Zvolme jiný příklad, když se vám tenhle nelíbí. Právě tady na zámku Blois stál Jindřich III. za úsvitu s čelem přitisknutým k okenní tabulce a hleděl netrpělivě do dvora, nemoha se dočkat příjezdu vévody z Guise a kardinála z Guise, které si povolal na brzkou ranní hodinu k poradě. A vy ovšem dobře víte, jak smutný osud oba bratry očekával. Pro jednoho dýka a pro druhého po dvou dnech halapartna."

"Na tohle odpovědět mohu, milý Fogacere, a jsem tomu rád. Jestli se do vaší mysli vloudil předpoklad jisté podobnosti s vaším příkladem, hned jej zavrhněte, jako jej rozhodně zavrhuji já. Ludvík je příliš zbožný na to, aby spáchal dvojí bratrovraždu, a Jeho Svatost papež nebude tedy mít příležitost udělat našim papežencům radost tím, že ho vyobcuje z církve."

"Z čeho soudíte, že by to vyobcování z církve papeže potěšilo?" ozval se Fogacer příkře a nedovedl bych říci, zda to hrál či myslel doopravdy.

"Neřekl jsem, že by potěšilo papeže, ale naše papežence. A pokud jde o Svatého otce, i když kvůli Valtellině nemá Ludvíka zrovna v lásce, byl by zajisté tuze zarmoucen, kdyby měl nejkřesťanštějšího krále dát do klatby..."

"Zdá se mi, jako bych ve vašich slovech zachytil jakousi ironii, hrabě," řekl Fogacer s pokřiveným úsměvem.

"Ani v nejmenším, drahý Fogacere. Sám víte, jak mám církev rád a jak velice si vážím její hlavy."

Hned na druhý den, dvanáctého června, jsem při obřadu královského vstávání získal od Ludvíka soukromé slyšení, v němž jsem mu podal zprávu o právě popsaném rozhovoru. Opakoval jsem jej slovo od slova a nevynechal ani opovržlivé přirovnání Jeho Veličenstva ke kocourovi. Jindřich IV. by se tomu byl naplno zasmál, jeho syn však nehnul ani brvou, jen se mi zazdalo, že jsem v jeho očích zahlédl cosi jako vítězný záblesk. Byl to však triumf přiměřený jeho povaze: do sebe obrácený, mlčenlivý a bez vztyčeného hřebínku. A o tom, jak hodlá s bratry Vendômovými naložit, se nezmínil ani slovem. Zatím nebyli ani v nejmenším omezováni na svobodě, měli nádherný pokoj se dvěma loži a toho dne v něm vesele přijali početné přátele, jichž měli u dvora mnoho. Vrtalo mi hlavou, jaký že má Ludvík asi důvod k tomu, aby svým nevlastním bratrům poskytoval takový odklad. Byla to pouhá zdvořilost, ústupek, který udělal před

uvězněním, anebo, jak to řekl Fogacer, hra kočky s myší, kterou kocour podle vlastní libosti protahuje, nechávaje myši zdání svobody, než do ní zatne dráp?

K zatčení skutečně došlo v noci z dvanáctého na třináctého června. Ve dvě hodiny po půlnoci vstoupili do ložnice bratři Vendômových Du Hallier, po pádu z koně stále ještě kulhající, a Mauny s rozžatými lucernami v rukách a spolu s nimi třicítka gardistů s píkami napřaženými. Vendômové pevně spali, a aby se konečně probrali, musel komorník roztáhnout závěsy jejich loží.

"Mám královský rozkaz vás zajmout, pánové," řekl Du Hallier.

"Buďte tak laskavi a oblékněte se!"

Vstali beze slova, celí zmámení, napůl ještě spící.

Avšak ledva se vévoda z Vendôme oblékl a přišel částečně k sobě, obrátil se k bratrovi a řekl mu trpce:

"Nu, což jsem vás v Bretani nevaroval, že nás zatknou? Říkal jsem vám přece, že zámek Blois je pro prince místem osudným..."

Že Vendôme raději připsal své zatčení vlivu neblahé magie starých zdí zámku než vlastnímu zločinnému záměru proti kardinálově osobě, zdá se mi snadno pochopitelné.

* * *

Dva dny před příjezdem Vendômů, to jest devátého června, mi král připomněl, že jsem psával dopisy diktované jeho otcem, byl jsem totiž jeho tlumačem z cizích jazyků, a zeptal se mne, zda bych byl ochoten napsat dopis i pro něho, protože ten list je rázu tak soukromého, že s ním nechce seznamovat své sekretáře, jakkoli jim důvěřuje.

Nesmírně mne potěšilo, že jeho důvěra ke mně je ještě větší, a posadil jsem se k psacímu stolu s horlivostí, skládající se z radosti, vděku, a je-li třeba nakonec uvést i to, ze zvědavosti.

Má zvědavost se ještě zdvojnásobila, když jsem pochopil, že jde o odpověď na Richelieuovo poděkování se z úřadu, a byl jsem z toho tak rozčilen, že mi chvíli trvalo, než jsem ovládl chvění vlastní ruky. Zde je znění onoho dopisu, jak jsem jej z čerstvé paměti zapsal, sotva jsem se vrátil do svého pokoje.

"Bratranče, všechny důvody, pro něž si přejete odpočinek, jsem pochopil a přeji si jej pro vás víc než vy, stejně tak jako vaše zdraví, s tou podmínkou ovšem, že je naleznete i tenkrát, když nadále budete pečovat o mé věci a hlavně je řídit.

Od té doby, co se o ně staráte, daří se díky Bohu vše dobře. Mám k vám plnou důvěru a jest pravda, že jsem nikdy nenašel nikoho, kdo by mi sloužil tak podle mé chuti jako vy. Proto si přeji a proto vás prosím, abyste neodcházel, protože by se mým záležitostem začalo dařit špatně. Rád bych vám ulehčil ve všem, co jen bude možné, zbavil vás všech návštěv dovoluji vám, abyste si čas od času dopřál oddech, neboť vás mám stejně rád nepřítomného jako přítomného. Vím totiž, že stejně nepřestáváte myslet na mé záležitosti.

Prosím vás, abyste si pomluvy nebral k srdci. Na mém dvoře se jim člověk nedokáže vyhnout. Znáám lidi a vždycky jsem vás varoval před těmi, kdo vám závidí. A nikdy se nemůže stát, aby kdokoliv s vámi smýšlel špatně a já vám o tom neřekl. Vím dobře, že kvůli službě u mne opomíjíte všecko ostatní, pane, a hodně velmožů vám to má kvůli mně za zlé. Ale buďte si jistý, že vás budu chránit proti komukoliv a že vás nikdy neopustím. Spolehněte se, že se nikdy nezměním a ať si vás napadne kdokoli, budu vždycky stát při vás.

Ludvík"

Příznávám, čtenáři, že ten dopis mám rád a že mne dojíhá do té míry, až se mi při nové četbě - zejména od té doby, co jsou obě osobnosti již mrtvy - stáhne vždy hrdlo, a jakkoliv jsem blízek slzám, pro veliké dojetí ani netekou.

Dopis se mi líbí i s jeho naivitou a neobratností. Když Ludvík například píše "mám vás stejně rád nepřítomného jako přítomného", ani nepostřehne, že by se ta věta mohla vykládat jako pravý opak toho, co chtěl říci. Ale právě prostota onoho dopisu, ty neumělé, bezelstné věty přispívají k dojmu upřímnosti, který na nás z četby dýchne. Ten obdiv, vděk a konečně i přichylnost ke kardinálovi znějí pravdivě. Jdou přímo ze srdce a zdá se mi, že u krále tak nedůtklivě žárlivého na vlastní moc je v tom veliký kus velkodušnosti, když uznává, že jeho ministr má nadání, které on sám postrádá, a když mu to bez okolků takto říká: "Proto vás prosím, abyste neodcházel, protože by se mým záležitostem začalo dařit špatně."

Ačkoliv však Richelieuu ujišťuje o své plné důvěře, nezpraví ho o svém záměru dát bratry Vendômovy zatknout.

Pravděpodobně se ani tak neobával nedostatku mlčenlivosti svého ministra jako toho, že by mohl být zadržen doručitel dopisu.

Když pak byli po čtyřech dnech bratři Vendômové zatčeni a spolehlivě zajištěni, píše Ludvík Richelieuovi znovu, aby mu zatčení oznámil jako prvnímu.

"Bratranče, ježto jsem shledal nezbytným dát z dobrých důvodů, důležitých pro můj stav a pro klid mých poddaných, zatknout mé nevlastní bratry vévodu z Vendôme a velikého převora, dávám Vám to tímto na vědomí a prosím Vás, abyste se ke mně dostavil tak brzy, jak jen Vám to dovolí Vaše zdraví. Čekám Vás na tomto místě a prosím Boha, aby Vás, bratranče, nepřestával chovat ve své svaté ochraně."

Jak nezpochybnitelnou odpověď tu nalézáme oněm nechutným pisálkům, co všude ve svých mrzkých hanopisech proti králi hlasitě vykřikují, že je "hloupý", "slaboduchý", "neschopný" a prý pouhou hříčkou v rukách Richelieuových!

Postavit vojsko, aby se pustil do svých bratří, se Ludvík rozhodl sám. A rovněž sám o své vůli užil lsti a to vojsko nasadil ne k boji, ale k zastrašení, nevlastní bratry přilákal do Blois zažehnuv v nich jiskérku naděje na prominutí trestu

a opět sám o své újmě rozhodl, že je nadobro vyřadí ze hry a pošle je do věže ve Vincennes. A já se nactiutřačů toho velikého panovníka ptám: kdo že v této věci rozhodoval? A kdo byl tím obratným a rozhodným politikem? Richelieu, nebo Ludvík XIII.?

Spiklenci tím byli ovšem zbaveni hlavy jen zčásti. Ludvík je připravil o dva vůdce, a co ještě významnějšího, o jejich hlavní pevnost - Bretaň. Vendôma nahradil v úřadu místodržitele věrným maršálem z Thémynes. Žel, je tu stále ještě Monsieur, jehož "z důvodů státně významných" nelze vsadit do vězení.

Do následujících událostí jsem byl, milý čtenáři, zapleten též já a podám ti o tom zprávu. Na zámku v Blois jsem měl pokoj mezi Monsieurovými komnatami a ložnici markýze ze Chalais. A kdykoliv mne markýz zahlédl, vždy se na mne vrhl, jal se mne objímat a tak si na mne zvykl, že mne chtěl vidět den co den, vcházel ke mně, kdykoli ho napadlo, a žvatlalo všem možným, zejména však o sobě. Zdvořile jsem mu nastavoval roztržité, či spíš nepřítomné ucho, čímž se jeho povídání měnilo v nejasné a vzdálené bzučení až do okamžiku, kdy padlo jisté jméno, které mě přimělo zpozornět a nastražit obě uši: chlapeček totiž hovořil o vévodkyni z Chevreuse a prohlásil, že se do ní nedávno "šileně zamiloval". Všecek jsem užasl! Od té chvíle jsem uši nevypínal, ale naopak naslouchal co nejpozorněji. Vévodkyně z Chevreuse! Nejpekelnější čarodějka z celého okruhu těch ďábelských sukní! Ta, od níž pocházejí všechny pikle proti Monsieurovu snátku! A která byla hlavní podněcovatelkou všech zločinných záměrů, vzniklých v poslední době! Do jakých jen rukou ten chudáček padl! A jak nebezpečný nástroj mohla ta čertovská ženská z mládencečka udělat, přetvářejíc ho podle svého kouzly, jaká znala jen ona...

"U d'asa! Příteli!" horoval Chalais, rázuje křížem krážem mým pokojem. "Je to ta nejkrásnější žena na celém dvoře! A kdo by se odvažoval tvrdit opak, toho propíchnu skrz naskrz mečem! A k tomu vévodkyně! Spřízněná s domem Guisů! A ke všemu nejoblíbenější oblíbenkyně Jejího Veličenstva královny! A byla to ona, kdo mne jako první obdařil sladkým pohledem! U d'asa! U všech rohatých! Ať mě všichni čerti! Myslel jsem, že z toho omdlím! Srdce mi tlouklo jako na poplach! Hodila po mně očkem! Jednou jedinkrát! A od té chvíle za ní chodím jako zmámený. Sleduji ji do kostelů, na promenádu, do kaple v Louvru, na mši! Na mši bych se neodvážil posadit příliš blízko, leč alespoň si sedám nedaleko, abych ji viděl z profilu. A s jak elegantním půvabem ke mně stáčí svůj štíhlý krček, v houfu dvořanů mne očkem vyhledá a obdaří mne úsměvem. Jedním jediným úsměvem, a já se chvěji od hlavy až k patě. Nejdokonalejší výtvar všeho ženství! Vy jste člověk nadmíru učený, povězte mi, proč se tak dobře rýmují slova ženství a blaženství? Tak se totiž v těch chvílích cítím. A jak jinak to vyjádřit, hrabě, než že jsem tím nejšťastnějším ze všech smrtelníků, protože mám nejkrásnější milenku našeho království?"

"Říkáte milenku, markýzi?" zvedl jsem v údivu obočí. "To už jste v její přízni pokročil tak daleko?"

"Kdepak! Ani nápad! Co vás napadá, hrabě? Říkám „milenka“ v tom smyslu, jak mu rozumí román Astrea. Vévodkyně z Chevreuse mi ještě neposkytla vůbec nic, ani políbení. Což to neznáte, že dámám z vysokých kruhů je třeba dlouhého dvoření podle všech pravidel? Hrom do toho! Vévodkyně není komorná, které vyhrnete sukně a převrátíte ji na postel, kterou právě stlala! Čím výše je dáma postavená, tím více okolků musí nadělat a tím více drahot."

Poslouchal jsem ho v údivu a cítil, jak zbytečné by bylo mu vysvětlovat, že vévodkyně mu neposkytne vůbec nic, jen bude dráždit jeho chuť a obrátí ho jako rukavici, aby ho dostala zpátky ke klíce, kterouž právě pro svého krále zradil. Ach, milý čtenáři! Domníváš-li se, že ztřeštěnec, neschopný udělat cokoli dobrého, je stejně málo schopný zlého činu, pleteš se velice!

Chevreuska po něm hodila očkem a tím byl všemu konec! Věrnosti Ludvíkovi, ačkoliv Chalais stejně jako já patřil ke královskému domu, jsa vrchním správcem králova šatníku! Oddanosti kardinálovi, který mu mým prostřednictvím slíbil hodnost velitele lehké kavalérie, pakli Monsieura přiměje, aby se oženil se slečnou z Montpensier? Co řekne Monsieurovi teď, když poslouchá jen našeptávání své svůdkyně?

Když se mi byl takto svěřil, vyletěl náhle jako průvan, protože byl stále v jednom kole, ač neměl vůbec nic na práci, a mne, sotvaže jsem za ním zavřel dveře, napadla úděsná myšlenka, že ta pekelná Chevreuska by mu postupně mohla vnuknout nápad, aby zabil krále. Pak by se Monsieur stal královým následníkem a oženil by se s královnou, s čímž královna, zdá se, mlčky souhlasila. A protože Chalais patřil ke královskému domu, měl v kteroukoli hodinu a kterýkoli den přístup do jeho komnat a mohl se králově osobě přiblížit stejně snadno, ne-li snáze než já, protože měl na starosti jeho šatník; měl tedy tu nejlepší příležitost kdykoli krále probodnout dýkou.

Na nebezpečné lásky malého markýze jsem neopomněl krále upozornit, jak nejdřív jsem mohl. Ludvík, který Chevreusku dobře znal a myslel si o ní jen to nejhorší, vzal celou věc velice vážně a doporučil mi, abych z Chalais dne i noci nespouštěl oka. Což jsem i udělal. I Ludvík sám znásobil svou ostražitost a všiml jsem si, že kdykoli byl od té chvíle Chalais v jeho komnatách, řídil král své pohyby tak, aby se Chalais k němu nemohl přiblížit, zato však já jsem vždycky stál Chalaisovi tak blízko, jak jen to dovozovala slušnost, a hlídal jsem každé jeho hnutí.

Střežit ho v noci bylo snazší. Jeho pokoj a můj tvořily původně jedinou místnost, aby se však získaly další prostory k ubytování, rozdělili je jednoduchou přičkou z dubového dřeva. Zvuky z Chalaisova obydlí, včetně milostného zápolení, jež mu zabíralo hodně času, jsem tedy slyšel, aniž jsem musel naslouchat. Přijímal také hodně přátel, z nichž nejbližší byl hrabě z Louvigny. Potkával jsem ho tak často, když vcházel k Chalaisovi ve chvíli, kdy Já jsem se vracel domů, že jsme se nakonec začali zdravít. A za dřevěnou přičkou jsem dobře rozeznával jeho hlas, byl totiž tenký a vysoko položený, takže přesně odpovídal jeho vzhledu. Nemusel jsem vůbec naslouchat, když se bavili mezi čtyřma očima, protože tohle přátelství se nejednou zvrhlo v prudkou hádku; Louvigny totiž Chalaisa podezíral, že mu chce přebrat milenku. Hlučná počáteční objetí se často měnila ve vzájemné vyhrožování, že budou tasit a jeden druhého probodne. Pochoyboval jsem však, že by zašli tak daleko, neboť pan z Louvigny byl pomešší, slaboučký a chorobný, kdežto pan z Chalais silák a dobrý šermíř.

V Blois chodil král brzy spát, tu sám, tu s královnou, takže nebyvalo vzácné, že jsem se mohl stáhnout do svého pokoje už v deset hodin večer a pustotu dvorského života rozptýlit četbou Montaigne v posteli při svíčke s dvěma polštáři

pod hlavou. A v této poloze jsem jednoho večera uslyšel, jak o jedenácté hodině, v čase, kdy už se po zámeckých chodbách procházel jen málokdo, můj soused otevírá a zase zavírá dveře. Sotva přešel kolem, hnala mne povinnost i zvědavost, abych se po špičkách připlížil ke svým dveřím, tichounce je pootevřel a uviděl Chalais zezadu, jak s lucernou v ruce odchází, leč nejde příliš daleko, neboť vklouzl do Monsieurových komnat, kteréžto, jak jsem již řekl, sousedily s mým pokojem. Rozhodl jsem se, že počkám tak dlouho, jak bude třeba, abych slyšel, kdy od Monsieura odešel a vrátil se do svého bytu.

Byla to zkouška těžší, než jsem si představoval, protože ani moudrý Montaignův duch mě nedovedl zadržet, aby mi hlava občas nepadla na hrud' a já trochu nezadržoval. Při vši malátnosti však mé ucho zůstávalo ve střehu, až jsem uslyšel, jak se u vedlejšího pokoje znovu otevírají a zavírají dveře. Ve slábnoucím světle svíci víc než ze tří čtvrtin uhořelých jsem se podíval na hodinky a spatřil, že je jedna hodina po půlnoci. Hlavu jsem však měl ještě spánkem zmámenou, takže mne stálo jistě úsilí, než jsem spočítal a pochopil, že Chalais strávil u Monsieura celé dvě hodiny. Nazítří ráno, když jsem se zamýšlel nad včerejšími událostmi, jsem se trochu podivil, že si pan z Chalais na cestě k Monsieurovi nesl lucernu sám. Říkal jsem si, že to přece byla povinnost jeho podkoního, pana z Louviere. Ledaže by mu ovšem Chalais chtěl své noční návštěvy u Monsieura zatajit. Probudila se ve mně zvědavost, zanechal jsem své obvyklé zdrženlivosti, a když jsem toho dne pana z Chalais uviděl, zeptal jsem se ho co nejnezávaznějším tónem: "Copak je s panem z Louviere? Už ho kolem vás není vidat. Dal jste mu dovolenou?"

Jaké však bylo mé překvapení, když jsem uviděl, co ta bezvýznamná otázka s panem z Chalais udělala! Celý se zmátl, nevěděl, co odpovědět, a začervenal se jako děcko, jímž ve skutečnosti stále ještě byl, protože matka ho jako chlapečka nadmíru obdivovala, milovala, hýčkala a opečovávala. A jak byl zaskočen a přiveden do rozpaků, nevěděl co říci, jsa zcela neschopen vymyslet si na místě přijatelnou výmluvu, řekl mi něco, co se později ukázalo jako pravdivé a čemu jsem ostatně uvěřil, sotva to vypustil z úst:

"Poslal jsem Louviera se zvláštním pověřením na venkov."

Chránil jsem se ho vypyávat, o jaké pověření šlo; byl bych v něm vzbudil nedůvěru. A tak jsem spěšně přešel k námětu lehčím a vyzvídá jsem, co nového s jeho láskou. A tu byl, žel, stejně výřečný jako včera v přemrštěné chvále kouzelnice, jež ho obloudila. Bylo nad slunce jasné, že se jí vzdal ve všem všudy, že vidí jen jejíma očima, slyší jen její hlas a je jí naprosto poslušen. To slepé nadšení u člověka myslí tak chabé ve mně znovu vzbudilo ty nejhorší obavy. A při nejbližší příležitosti jsem se v té věci svěřil králi. Nařídil mi, abych i nadále dával na Chalais pozor, což jsem dělal tři noci po sobě a mohl jsem potvrdit, že večer co večer kolem jedenácté se markýz odebírá na návštěvu do Monsieurových komnat a zůstává v jeho společnosti dobré dvě hodiny.

Když jsem o tom podával Ludvíkovi zprávu, objevil se kardinál, navrátilší se předešlého večera z Limours. Ačkoliv byl po dlouhé cestě unaven, zdál se velice povzbuzen krásným dopisem, který dostal od Jeho Veličenstva, a rovněž Ludvíkovým vřelým uvítáním. A kupodivu nám přivezl nové skutečnosti o "poslání" pana z Louviere...

Od chvíle, kdy se spiklenci znovu začali chystat k činu, vyslal Richelieu své zvědy do Sedanu i do Met, jejichž místodržitelé, hraběze Soissons a vévoda z Éperonu (ten i přes vysoký věk), byli osoby vznětlivé a ztřeštěné, schopné přidat se k povstání, pakliže by jim z toho kynul prospěch...

"Zvláštní přízní nebes jsem den před odjezdem z Limours dostal od jednoho ze svých zvědů zprávu, že pan z Louviere přijel do Sedanu, aby se hraběze ze Soissons zeptal, zda by Monsieurovi poskytl útočiště v případě, že by se Monsieurovi podařilo uprchnout ode dvora," řekl kardinál. "Zdvořile ho vypoklonkovali. A tu se Louviere vydal tryskem do Met, kde položil stejnou otázku panu z La Valette, který tu v nepřítomnosti svého otce, vévody z Éperonu, převzal velení. Byl však odmrštěn i tam. Je tedy zřejmé," pokračoval Richelieu, "že zatčení bratří Vendômových horké hlavy velmožů trochu zchladilo..."

Nato se kardinál Jeho Veličenstvu uklonil, jako by mu vzdával hold za rozhodnutí, které pojal v jeho nepřítomnosti. To gesto se mi zdálo jak velkomyslné, tak i obratné.

"Je tedy jasně prokázáno," řekl Ludvík, "že Chalais je nyní zcela v moci ďábla (tak král nazýval Chevreusku). Protože však je mým poddaným a zastává v mém domě vysoký úřad, zrazuje zároveň svůj úřad i mne. Místo aby měl Monsieura k ženění, jak slíbil, přemlouvá ho, aby uprchl a postavil se do čela vzpoury. Toho zrádce musíme potrestat."

"Bohužel ho zatím zatknout nemůžeme," poznamenal Richelieu. "Chybějí nám důkazy a svědkové. Louviere po svých dvou nezdarech pochopil, že si příliš zadal, a ztratil se v tomto nesmírném království jako jehla v kupce sena. A vyslýchat Monsieura by bylo zbytečné. Je nad slunce jasné, že se k provinění, které dosud nespáchal, nebude chtít přiznat."

"Já zatím přikážu, aby zdvojili stráže uvnitř zámku a ztrojnásobili počet mužů hlídkujících venku," rozhodl král.

Usoudil jsem, že si kardinál s králem mají při shledání po tak dlouhé době mnoho co povídat, požádal jsem tedy Jeho Veličenstvo, aby mne propustilo, a shledal jsem se s nimi až nazítří ve velikém poradním sále, právě tam, kde před několika lety krvácel vévoda z Guise z nosu a pojídal časné zrání sušené švestky, než ho povolali do komnaty Jindřicha III., kde ho za zavřenými dveřmi čekala z rukou Pětačtyřiceti smrt.

Kardinál promluvil jménem krále a oznámil jeho záměry. Jeho Veličenstvo se chystá nazítří, to jest dvacátého pátého června, odjet s celým dvorem a se svým vojskem do Nantes. A bude-li kdokoli chtít králi položit jakoukoli otázku týkající se tohoto rozhodnutí, král je připraven na ni odpovědět. Rozhostilo se ticho a nato se pan z Marillaku zeptal, co že máme v Nantes dělat. Odpověděl mu kardinál a já byl všecek dojat, když jsem ho znovu uslyšel promyšleně a soustavně zahovořit, jak mívá ve zvyku..

"Primo Jeho Veličenstvo chce, aby se Monsieurovy zasnuby a svatba se slečnou z Montpensier konaly v Nantes."

"A proč ne v Paříži?" zeptal se Marillac.

"Aby se snad hanopisům pletichářů nepodařilo proti tomu sňatku vzbouřit pařížský lid. Jistě vám není neznámo, jak snadno se Pařížané dají svést k rebelii a jak rádi se bouří. Secundo," pokračoval Richelieu, "chce král slavnostně uvést

maršála z Thémínes do úřadu místodržitele v Bretani. Tertio pokládá král za jisté, že přítomnost šestitisícového vojska v Nantes zastraší vévodu z Longueville v jeho Normandii a protestanty v La Rochelle a že to nahnání strachu bude dostatečné, aby jim zašla chuť přidat se ke vzpouře, kdyby tu náhodou takový pokus vznikl."

Když kardinál svůj výklad skončil, ráčilo Jeho Veličenstvo vyzvat svou radu, aby se vyslovila, jelikož však se nikdo neměl k řeči, král zasedání rozpustil.

Vrátil jsem se tedy do svého pokoje a nebyl jsem tam ještě ani pět minut, když dovnitř bez klepání vrazil Chalais, obličej všecek zalitý slzami.

"Jsem naprosto zoufalý, hrabě," řekl mi hlasem přerývaným vzlyky. "Můj nejlepší, můj nejbližší přítel, hrabě z Louvigny, mě vyzval na souboj!"

"A hrome! Copak jste mu provedl?"

"Vyspal jsem se mu, bohužel, s jeho milenkou."

"A muselo k tomu dojít?"

"Muselo, bohužel. Ten kvítek si nezádal nic jiného než být utržen."

"Natrhal jste jich už tolik! Nemohl jste alespoň tenhle kvítek nechat na stonku?"

"Co vás nemá, hrabě! O té dámě se ví, že má nejpěknější ňadra z celého dvora! A jak jinak jsem mohl získat příležitost se na ta ňadra vynadívát, hladit je a líbat, kdybych se s ní nevyspal?"

"Co však váš přítel?"

"Ach, ten bohužel pění vzteky, zuří a vykřikuje do všech koutů, že jsem zrádce a že mne vyzve na souboj."

"Není-liž to přirozené, že se cítí uražen?"

"Ale jak se mohu bít s nejlepším přítelem?"

"Na to jste měl pomýšlet dřív!"

"Poslyšte, hrabě!" vykřikl Chalais náhle plný vzteku. "Snad si netroufáte udílet mi lekci v chování?"

"Ale milý Chalaisi," položil jsem mu ruku na rameno, "snad mě nechcete vyzvat podruhé na souboj? Což s vámi není možné promluvit otevřené slovo, abyste hned nevybuchl?"

"Ovšem. Odpusťte! Jsem asi opravdu blázen!" řekl Chalais. Nato se mi vrhl okolo krku, silně mě objal a jako na omluvu mi vlepil nepočítaných polibků. Byl přítulný jako štěně a obávám se, že stejně nerozumný.

"Co si teď počnu?" nařikal a po tvářích mu stékaly slzy jako hráchy.

"Budete se s Louvignym bít a zraníte ho tak lehce, jak jen dokázete."

"To ale nemohu! Král ten souboj zakázal, síly protivníků jsou prý příliš nerovné, když je Louvigny tak slaboučký a já takový silák!"

"Snad byste tedy alespoň mohl styky s tou dámou přerušit."

"Přerušit s ní styky! Vzdát se jí! Co vás napadá!"

Z nejhlubšího žalu přešel z ničeho nic do bláznivého veselí a rozesmál se na celé kolo:

"Teď už se přece těch vznešených koziček nemohu vzdát!"

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Rozumím-li dobře správnému užívání našeho jazyka, pak se přídavné jméno "vznešený" vztahuje k určitému postavení, hodnosti či počtě, aby se naznačilo, že jsou to ty nejvyšší, o něž může člověk usilovat. Ve spojitosti s ňadry může to přídavné jméno budit, pravda, úsměv, avšak z úst tuze zaujatého milence lze takovou nadsázku přijmout a připustit, že si ňadra takový přívlastek zaslouží, zvlášť byla-li, jak tvrdil Chalais, "nejkrásnější z celého dvora".

Ptáte se však, kam se poděla "šílená láska" k paní z Chevreuse, vyhlašovaná urbi et orbi? I v tomto případě bych se pana ze Chalais zastal, jeť zcela přirozené, že horkokrevný mladíček dával před nedosažitelnými půvaby vévodkyně přednost přístupným oblinám paní z C.

Dle mého názoru tu není základní rozpor, chybu vidím jen v lehkomyšlnosti, ne-li přímo nedůslednosti pana z Chalais. V soukromých věcech si počínal stejně jako v politice: zrazoval všechny, včetně svého nejbližšího, nejvěrnějšího přítele; tomu přebíral milenku a dopustil se tak urážky, jež se nepromítají. Pak sice hořce plakal, leč milenku mu vrátit nehodlal. Cítím, jak se čtenář už už chystá namítnout, že bych se při pojednávání o vážných záležitostech království neměl bavit věcmi tak nicotnými, jako je právě ta, již jsem vyprávěl. Nato bych ruče odpověděl, že nikdy nemůžeme vědět, zda událost, zdánlivě bezvýznamná, nenabude neúměrného významu, když se do neúprosného řetězení dějin připele náhoda.

Příkladem zvláště výmluvným se mi vždycky zdálo zavraždění Jindřicha IV. Dovol mi, čtenáři, ať ti ty okolnosti oživím v paměti.

Pan z Castelnau, v tom čase poručík královských gard, upozoroval, jak se už několik dní kolem Louvru potuluje jakýsi podezřelý člověk, i oznámil to svému otci, vévodovi z La Force, a ten to hlásil Jindřichu IV.

"Zadržte ho," přikázal Jindřich. "Řádně ho prohledejte, a když u něho nenajdete žádnou zbraň, zase ho pusťte."

Toho muže tedy zadrželi. Jmenoval se Ravaillac. Řekl, že by chtěl mluvit s králem. Prohledali ho, a protože zdánlivě u sebe žádnou zbraň neměl, zase ho pustili. Teprve dodatečně se zjistilo, jak si při prohledávání vedli nedbale. Strážný, jemuž to bylo svěřeno, ohmatal zadrženému hrud', záda, boky, stehna a dál už nešel. Kdyby se jeho ruce byly namáhaly sklouznout až pod koleno, našly by připoutaný u levého lýtku Ravaillacův nůž se stříenkou ukrytou pod podvazkem. Tak se stalo, že drobná nedbalost strážného při běžném prohledávání podezřelého stála život velikého krále.

Ale opusťme na chvíli pana ze Chalais, pana z Louvigny i krásnou paní z C., tak bohatě obdařenou přírodou. A jelikož z důvodů, které jsme již uvedli, tomu chtějí jak Ludvík, tak kardinál, vydejme se do Nantes. Vyrázili jsme z Blois dvacátého sedmého června a zdolali jsme řečenou vzdálenost tak rychle, že jsme třetího července překročili práh nanteského knížecího paláce. Nádherný zámek, v němž byly ubytovány nejvýše postavené osobnosti dvora, vypadá zvenčí docela jako pevnost, ale jakmile vejdete, s velikým potěšením objevíte skutečný renesanční palác.* Ubytovali mne tam též, ale v pokoji dosti vzdáleném od pokoje Chalaisova; když jsem se tomu před kardinálem podívil, řekl mi, že je nejvyšší čas, abych byl ušetřen toho věčného nočního bdění a že do sousedství vrchního správce královského šatníku umístil jiné osoby, stejně bdělé, jako jsem byl já, ale méně proslulé svou věrností králi.

Byl jsem tomu velice rád: zatím sice Chalaise nezatkli pro nedostatek svědků a důkazů, není však pochyb, že k tomu co nejdříve dojde, protože mládeneček je tuze žvanivý. A já budu jen rád, když mu nebudu příliš nablízku, aby mne u dvora nepodezírali, že jsem snad jeho neštěstí zavinil já.

Hned první den ve vévodském paláci za nejčasnějšího jitra jsem se chtěl trochu procvičit v šermu, neboť jsem shledal, že dlouhé probdělé noci v Blois mi ubraly hodně sil. Když jsem však vešel do šermířského sálu, ke svému zklamání jsem tam žádné mistry šermu nenašel (pro ty pány byla zřejmě hodina příliš časná), ale jen pár bezvýznamných fechtýřů, s nimiž jsem si nechtěl kazit ruku. Chránil jsem se však je urazit, a tak jsem je zdálky pozdravil, otočil se k nim zády, shodil kabátec a s mečem v ruce jsem se jal útočit na cvičného panáka, jako bych se chtěl rozehrát před příchodem domluveného protivníka. Trvalo však dobrých deset minut, než do šermířny vkročil někdo další, a ten někdo nebyl komandér z Valençay, v jehož příchod jsem doufal, nýbrž hrabě z Louvigny.

Nezatvářil se vůbec překvapeně, že mě tu vidí, takže mne okamžitě napadlo, jestli mě náhodou nehledal, a vskutku, sotva jsem ho uviděl, zamířil rovnou ke mně, pozdravil a co nejzdvořileji mě oslovil:

"Známe se již od vidění, hrabě, potkávali jsme se v Blois. Jsem hrabě z Louvigny a bylo by mi nesmírnou ctí, kdybych se s vámi směl seznámit blíže."

"Znám vaše jméno, hrabě, tak jako vy znáte jméno mé," odpověděl jsem se zdvořilostí stejně obřadnou, "a i mně by bylo velikou ctí patřit k okruhu vašich známých."

Protože jsem neměl na hlavě klobouk, pozdravil jsem ho po těch slovech mečem. Nato se mi znovu poklonil a řekl:

"Vím, že jste proslulý šermíř, hrabě. Udělil byste mi tu výsadu a zkrátil se mnou meč?"

Co jiného mi zbývalo než návrh přijmout? Hrabě z Louvigny totiž nepatřil k těm dvorským jelimánkům, jimž bych beze všeho mohl říci ne, nýbrž byl to šlechtic z dobrého rodu.

S přívětivým úsměvem jsem tedy přikývl, oblékl si ochranný náprsník a koutkem oka pozoroval, jak se hrabě svléká. Co do své tělesné schránky se věru neměl čím chlubit, byl malý, hubený, neduživý a slabý, ale nechyběla mu udatnost ani zápal a sotva zaútočil, metalo jeho černé oko, hluboce zapadlé v důlku, divé blesky. Jeho šermířské umění bylo vpravdě vynikající, ale trpělo bohužel jednou nenapravitelnou slabinou: hrabě měl příliš krátkou paži; aby byl zápas spravedlivý, bývalo by třeba, buď aby jeho meč bylo stopu delší než zbraň protivníkovy, což však žádná pravidla nepřipouštějí, anebo bych své výpady musel zkrátit, což by ovšem hrabě jako velmi zkušený šermíř okamžitě postřehl a smrtelně by se urazil.

Když jsme zápas skončili a pozdravili se zbraní, hrabě z Louvigny se zase oblékl, přistoupil ke mně blíž a s temným pohledem upřeným do mých očí se mne zeptal:

"Řekněte mi zcela upřímně, hrabě, co si myslíte o mém šermování?" Rychle jsem uvážil, že šlechtici tohoto ražení nemohu než říci čistou pravdu, a tak jsem odpověděl:

"Kdybyste měl delší paži, šermoval byste lépe než já."

Nato bez rozmyšlení odpověděl:

"Záleží jen na vás, hrabě, aby tomu nedostatku přírody bylo odpomoženo."

"Na mně? Jakpak to?"

"Jestli nebudete namítat, abych si s vámi promluvil mezi čtyřma očima buď ve vašem pokoji, nebo u mne, dovoluji si vám to vysvětlit."

"U mne," řekl jsem bez rozmyšlení, byl jsem velice zvědav, o co jde. "Vracím se přímo do svého pokoje. Byl byste té lásky a přišel tam za mnou?"

Louvigny totiž, možná neprávem, platil za Monsieurova přívržence, tudíž jsem o to příliš nestál, abych byl viděn, jak vcházím do jeho pokoje, avšak že bude viděn Louvigny, jak klepe na moje dveře, mne nijak nemůže uvést v podezření, protože jsem tenkrát byl z nejruznějších stran velmi vyhledáván, u dvora se totiž vědělo, že jsem dobře zapsán jak u kardinála, tak u krále.

Když mi však pan z Louvigny přednesl svou žádost, byl jsem musím přiznat - nesmírně udiven, ne-li přímo ohromen.

"Vy jste, hrabě, postříhl, že na to, aby mé šermování vedlo k nějakým výsledkům, mám příliš krátkou paži, kdybyste byl však ochoten prokázat mi nesmírnou službu, dovolil bych si říci vám toto: Jen vy jediný můžete to pochybení přírody napravit."

"Já?" podivil jsem se upřímně. "A jakým způsobem?"

"Kdybyste byl té dobroty a naučil mě Jarnakovu výpadu, jehož tajemství znáte, pokud vím, v tomto království vy jediný."

Nehoráznost té žádosti, zvláště ze strany šlechtice, jehož jsem téměř neznal, mi vyrazila dech. Aby se odvážil prosby tak bláznivé, musel být Louvigny zdrcen žalem a zoufalstvím nad ztrátou milenky takřka zbaven smyslu.

"Jak vás něco takového mohlo napadnout, hrabě?" řekl jsem co nejmírněji a nejlaskavěji, jak jen jsem dovedl.

"Jarnakův výpad je nesmírně krutý. Ne snad proto, že by zabíjel. Je daleko horší. Tím, že přetne protivníkovi podkolení, zmrazí ho, udělá z něho do konce života chromého člověka, v očích všech poníženého znamením porážky."

"A právě to bych si přál," řekl Louvigny tiše a jeho černé oko metalo blesky.

Ta slova mě poněkud zamrazila a chvíli jsem hleděl němě Louvignymu do očí.

"Člověk skutečně musí k druhému chovat neúměrnou nenávist, aby mu chtěl natrvalo způsobit tolik zlého, hrabě," odpověděl jsem, když jsem se vzpamatoval z prvního úazu.

"Říkáte neúměrnou, hrabě? To ne! U všech rohatých! Rozhodně není neúměrná! V žádném případě! Cítí byste podobně jako já, kdyby vás ten, kdo se vydával za vašeho nejlepšího přítele, připravil o to nejdražší, co máte."

"Proč tedy zrádce nevyzve na obyčejný souboj?"

"To jsem udělal, leč Ludvík, kterýž souboje nenávidí a uvažuje, že je jednoho dne zakáže úplně, tohle střetnutí zapověděl, prý pro nerovnost sil. Vy jste to nevěděl?"

"Nikoliv."

"Jsem tedy dvojnásob pokořen," řekl Louvigny s tak zřejmou směsí bolesti a vzteku, až ve mně vzbudil jistý soucit.

"Blízký přítel mne hluboce urazí a král mi zakáže se pomstít. Dovedete si představit, hrabě, jaký bude můj úděl? Jak budu napříště vypadat v očích celého dvora? Kdekerý prašivec mě klidně může veřejně urazit a já mu nebudu smět hodit rukavici do tváře! Ztratil jsem čest jednou provždy!"

"Věřte, hrabě, že bych vám rád pomohl, ale nejde to. A dovolte mi, abych vám vysvětlil, jak se Jarnakův výpad dostal do mé rodiny. Otec byl úzce spřátelen s mistrem šermu Giacominem, jehož otec Jarnaka výpad naučil, když ho připravoval na duel s Chateaufem: jejich slavný souboj skončil s výsledkem vám známým. Když později král vysílal mého otce na tajná posláni, při nichž mu hrozila nejvážnější nebezpečí, řečený Giacomio otce onomu výpadu, proslavenému Jarnakovým soubojem, naučil. Dal mi však dvě podmínky, tytéž, jimiž otec zavázal mne, když mi ten obávaný výpad předvedl: Primo přísahat na evangelium, že výpad neprozradím nikomu kromě jediného ze svých synů, Secundo že jej nikdy nepoužiji v útočném úmyslu, ale jen v nejzazší krajnosti pro záchovu vlastního života. Je mi to skutečně nesmírně líto, hrabě! Ale chápete, že tak posvátnou přísahu nemohu zrušit."

"Chápu to," řekl Louvigny, který mě vysvětlení poslouchal, jako bych mu předčítal rozsudek smrti, v oku mu však planula rozhodnost. "Budu se tedy bit bez toho slavného výpadu," dodal.

"Vy se chystáte neuposlechnout králova rozkazu, hrabě?" řekl jsem s údivem.

"Ano, to se chystám," řekl Louvigny pyšně. "Jsem hotov porušit všechny zákony tohoto království, jen abych se tomu ničemu pomstil!"

"Ale hrabě! Jaká pomsta? Vždyť vás pan z Chalais zabije!"

"O tom nepochybují. Ale jednak před ztrátou cti dávám přednost smrti, jednak se, umíraje, budu těšit z toho, že Chalais půjde do vězení a tím bude připraven o to, co mi ukradl."

„I kdybyste umíral hodně dlouho, bude vaše potěšení příliš krátké na to, abyste za ně platil životem," řekl jsem vážně.

"A co uděláte, odmítne-li váš protivník králův zákaz porušit?"

"Však se uvidí," procedil Louvigny přes zaťaté zuby s okem jiskřícím v hloubi důlku. "Já jeho urážku dále snášet nemohu. Ten ničema, to veledílo přírody, ten miláček žen si to nakonec odnese!"

Z těch slov vyplývala podivná směsice zklamané lásky a čiré nenávisti, takže nebylo snadné rozeznat, na koho pan z Louvigny tak krutě žárlí: na paní z C., nebo na pana ze Chalais?

Údivem nad tou myšlenkou jsem na chvíli oněměl, z čehož Louvigny usoudil, že chci náš rozhovor mezi čtyřma očima ukončit, okamžitě se proměnil v dokonale zdvořilého šlechtice, omluvil se, že mne připravil o tolik času, s hlubokou poklonou se rozloučil a ponechal mne mým úvahám.

* * *

Premítal jsem dlouho a celý den jsem se potýkal s otázkou vlastního svědomí. Pan z Louvigny si totiž ode mne vyžádal, abych náš rozhovor udržel v tajnosti, a donutil mne, bych to odpřisáhl. Byla tu však jedna tuze vážná překážka.

Napadlo mne, jestli není mou povinností přísahu porušit, poněvadž vzhledem k podezření, kteréžto na pana z Chalais dopadlo, bylo vše, co se týkalo jeho osoby, státní záležitostí.

Nato jsem usnul a ráno - praví se totiž, že ráno je moudřejší večera, a rozhodnutí, ať už dobré či špatné, bylo s konečnou platností učiněno - jsem zašel za Richelieuem. Když jsem panu Charpentierovi pošeptal do ucha Chalaisovo jméno, byl jsem bez průtahů přijat a mohl jsem kardinála zpravit o vražedných úmyslech pana z Louvigny, týkajících se Chalais.

"Bylo by hotovým neštěstím, kdyby nám ten šílenec našeho mládence zapíchl kvůli nějaké sukni, a to právě ve chvíli, kdy se ze všech sil snažíme najít proti němu důkazy a svědky, abychom ho mohli dát zatknout. Jestli se nám to podaří, nedá se v nejmenším pochybovat, že ten nezkrtný žvanil nám prozradí vše, co ví, takže by se nám jeho pomoci mohlo podařit rozplést nitky spiknutí a zvědět jména všech jeho účastníků."

Nato se na chvíli odmlčel, sklopil oči a pravici zamyšleně hladil bradku, zdobící spodek jeho tváře. Pak náhle zvedl hlavu a živě, rázně promluvil:

"Musíme co možno nenápadně pana z Louvigny sledovat. Buďte té lásky, hrabě, a dejte mi neprodleně vědět, kdyby vás Louvigny znovu vyhledal. Ale na něco bych byl zapomněl!" dodal náhle s laskavým úsměvem.

Zašátral v jedné z mnohých kapes, skrytých v záhybech šarlatové sutany, a vylovil odsud prsten s rubínem, který nedávno Charpentierovi dal pan z Cléraku, aby kardinála varoval, že do té doby, než se dostaví ozbrojený doprovod, nemá opouštět zdi zámku Fleury en Bière.

"Ten rubín je velice výmluvný a řekl, co bylo třeba, ve chvíli, kdy to bylo třeba. Prsten patří vám, hrabě, a s tisícerymi díky vám jej vracím. Dohodněme se, že pro případ, kdy by jej nějaká další osoba vašim jménem znovu odevzdala Charpentierovi, bude to znamenat, že mi chcete sdělit cosi, co nesnese odklad."

Vrátil jsem se do svého pokoje a shledal, že je tu stejně skličující nepořádek, jako byl v mém pokoji v Blois, protože od té doby, co chudák La Barge už nebyl mezi živými, neměl jsem nikoho ku pomoci, neboť sluhu Robina jsem raději nechal v Paříži, abych ho nevystavoval případným nástrahám na cestě, když zbraně nejsou jeho řemeslem. A pokud jde o zámecké komorné nebo o služebné, doprovázející velmože, na ty nebylo možné se spoléhat, protože měly mnoho práce v králových komnatách i kolem královny či u královny matky nebo u Monsieura a u vévodů.

Nazítí jsem šel do šermířny znovu a tentokrát jsem měl to potěšení utkat se na dobrou čtvrt hodinu s komandérem z Valencay, což nás stálo mnoho úsilí a potu; zadýchali jsme se přitom oba, ale měli jsme stejný počet zásahů, což jsem vzhledem k jeho a mému věku shledával podivuhodným. Když jsem pak už už otevíral ústa, abych se zeptal na Chalais, komandér mě předešel a řekl mi tichým, rozhořčeným hlasem s přísnou tváří zrůzněnou starostí:

"O synovci mně, prosím vás, nemluvte! Trápí mne a znepokojuje tak, že se to nedá vypovědět. Je bláznivý jak měsíc březen, kráčí od hlouposti k hlouposti a míří rovnou do neštěstí. Ať toho ztřeštěnce vezme ďas! Dal se ke spiklencům! A roztrubuje jejich tajnosti po všech koutech! A ke všemu ještě smrtelně urazil Louvignyho, svého nejvěrnějšího přítele, téměř bratra, který mu prokázal nesčetné služby. Rozkmoťtil se s ním pro párek ženských cecíků! Už jste něco takového slyšel, hrabě? Jen tady u dvora je dobrá stovka koziček, ale ten popleta si musel vybrat zrovna tyhle! Pane Bože! Co je na těch cecíkách tak přitažlivého? Vždyť je to pytlík uzpůsobený k tomu, aby nosil mléko. Pro kojence je to věc nepochybně užitečná, ale pro chlapa?"

Měl jsem co dělat, abych při tomto útoku na ženské popředí zachoval vážnost, ačkoliv mi komandérova přichylnost k synovci, který mu působil tolik mrzutostí, připadala tuze dojemná. Když jsem se pak vrátil do svého pokoje, zcela propocen, odhodil jsem košili a otíral jsem se, div jsem si neseseděl kůži z těla. Litoval jsem jen, že tu nemám Žanetu, jež v této službě vynikala.

Od Žanety a jejího hnětení a tření sklouzla má mysl k La Surieovi, jemuž Žanetina péče výborně prospěla, když mu selhávalo zdraví, pak jsem zavzpomínal na otce a pak na své panství v Orbieu, které mi tuze chybělo. Avšak můj čtenář už jistě dobře ví, že nikdy nepropadám trvalému stesku a raději své myslí nedovoluji bloudit příliš dlouho ve vzpomínkách na zašlá léta. Myslet na minulost, ať už pro vás šťastnou či nešťastnou, znamená totiž vždy upadnout do smutku, a o smutek já nestojím, protože smutkem se člověk uzavírá do sebe a mrzačí se. Kdybych se neobával, že se tím dotknou choulostivých duší, tvrdil bych totéž o přehnané cudnosti.

Právě když jsem se dooblékl, zaklepal někdo na dveře. Byl to poručík z Cléraku: postrkoval před sebou mládence tváře tak sličné, že by v dobách jeho rozpustilých lásek nepochybně uvedl v pokušení kanovníka Fogacera. Tenhle hoch však, jak jsem se brzy přesvědčil, byl spíš lovnou zvěří pro dámy než pro zvrhlíky.

"Dovoďte laskavě, abych vám představil svého mladšího bratra Mikuláše, pane hrabě," řekl Clérac. "Byl přijat do sboru mušketýrů, ale vzhledem k věku může nastoupit až za pár měsíců. A tu mne napadlo, jestli byste ho zatím nemohl potřebovat jako podkoního místo La Barge. Doufám, pane hrabě, že se vám má prosba nezdá příliš smělá."

"Smělá!" vykřikl jsem. "Naopak mi přichází velice vhod! Dělá mi neobyčejnou radost! Jestli ovšem Mikuláš bude ochoten trochu mi pomoci s úklidem mého pokoje, protože zatím nemám ani sluhu. Toho jsem nechal ve svém bytě v Louvru."

"Jsem sice z urozených rodičů, pane hrabě, ale necítím se tak povznesený, abych ve vašem pokoji neudělal totéž, co jsem musel dělat ve své ložnici na zámku Clérac," řekl Mikuláš a půvabně se uklonil. "Jestli však dovolíte, použil bych nenápadně pomocných služeb jedné z královských pokojských, která si mne za pobytu na zámku v Blois poněkud oblíbila..."

Za té řeči se usmál a usmál se i pan z Cléraku a usmál jsem se i já. Mé rozhodnutí padlo okamžitě. Jednak jsem nemohl odmítnout nabídku pana z Cléraku, aniž bych urazil důstojníka, který v hospodě U Pštrosa střežil tak dobře mé bezpečí, jednak i kdyby se Mikuláš ukázal málo schopným konat své povinnosti, uteče těch pár měsíců velice rychle. Ale přikláněl jsem se spíš k názoru, že svým povinnostem plně dostojí. Vypadal velice bystře a v otázce své urozenosti nebyl tak malicherný jako La Barge. Dojalo mne, jak prostě mluvil o svém pokoji na zámku Clérac; jeho řeč mi připomněla můj pokoj v paláci Na Rozkvetlém lánu za mého dospívání: otec totiž vždy trval na tom, abych si ložnici uklízel sám, s tím, že Tonka bude jen zametat podlahu, umývat okna a ustýlat postel, či, jak dodával otec, "ustele a též ji pomůže rozházet".

Navíc byl Mikuláš velice příjemného vzhledu, dobře rostlý, pružný a živý, měl vlnité černé vlasy, světlemodré oči a temné řasy, vlasy spadající v kadeřích až na ramena, pleť jasnou, jakou vidáme jen ve dvaceti, obličej sic mužný a odhodlaný, leč přece jen s odlesky dětské nevinnosti; a další věc, která se mi neobyčejně líbila, že byl čistounký jak

nový dukát, ale ne tak nesnesitelně navoněný, jako bývají dvorští kohoutci, "co se sotva naučili sami vysmrkat a už se vidí v postelích s nebesy", jak říkávala Marietta.

"Líbíte se mi, Mikuláši," řekl jsem mu. "Jsem si jist, že máte všechny potřebné vlastnosti, jichž je třeba dobrému mušketýru a snad též dobrému podkonímu. Přijímám vás tedy na pár měsíců do svých služeb a velice lituji, že se ten čas nedá prodloužit, jednak proto, že vás volá služba králi, jednak že na mém panství v Orbieu už čeká La Bargeův nástupce. Aby však bylo jasno ve všem, dodávám, že nepřichází v úvahu, aby kterákoli pokojská Jejího Veličenstva královny překročila kdy svou roztomilou nožkou práh mého pokoje... Ale na druhé straně, jestli sem vejde v mé nepřítomnosti a bude vám chtít pomoci s vašimi povinnostmi, jak bych si toho mohl všimnout? A jak bych vám to mohl zazlívát?"

"Chápu dokonale, co tím chcete říci, pane hrabě," řekl Mikuláš a přidal další poklonu, "a jsem vám zcela oddán a vám k službám."

Když pan z Cléraku, potěšen mým rychlým souhlasem, odešel, dal jsem se bez otálení za Mikulášovy pomoci do úklidu pokoje; mladík se ukázal být velice obratným, hbitým a veselým, ale díky Bohu vůbec ne žvanivým, dovedl zkrátka zachovat přiměřený odstup.

Nadto mi sám od sebe pomohl převléknout si kabátec, v čemž se příznivě odlišil od La Barge, kterýž se podobným službám vyhýbal s tím, že patří sluhovi nebo komorné, ne však šlechtici.

"A teď se půjdeme poklonit králi do jeho komnat," řekl jsem.

"To 'půjdeme' má znamenat, že mám jít s vámi, pane hrabě?" zeptal se Mikuláš.

"Samozřejmě. Což teď nejste můj podkoní?"

"Můj Bože! Tak já mám jít ke králi!"

"Nu ovšem! A uvidíte ho hodně zblízka, když mě budete následovat až za zábradlí."

"A co mám udělat, až budeme za zábradlím?"

"Totéž, co udělám já: smeknete a pokleknete."

"A co dalšího mám udělat, pane hrabě?"

"Všecko vidět, všeho si všímat a být zticha."

Mikulášovi rozhodně nechyběl důvtip, protože po chvilce mlčení se mě zeptal znovu:

"Bude tam určitá osoba, které bych si měl všímat zvlášť pozorně?"

"Ovšem. Ta, z níž ani já nespustím oka."

Když jsme vešli do královské ložnice, měřil dobrý doktor Héroard právě králi tep; na můj pozdrav odpověděl král pohledem a kývnutím hlavy a rychle si prohlédl Mikuláše, kterého nikdy předtím neviděl.

"Tep bije pravidelně, Sire," řekl Héroard. "Průjem už vás netrápí?" "Ne," řekl Ludvík.

"Jak se dnes Vaše Veličenstvo probudilo?"

"Pomalu."

"Cítí Vaše Veličenstvo ještě kručení ve střevech?"

"Už vůbec ne."

"A má Vaše Veličenstvo chuť posnídat?"

"Ne. V deset hodin poobědvám."

"A co si Vaše Veličenstvo bude přát k obědu?"

"Čerstvé máslo a chléb."

"Nic než čerstvé máslo a chléb, Sire?"

"Nic jiného. Jak podle vás dnes vypadám?"

"Dobře, Sire. Jak se cítíte?"

"Jsem ospalý. Minulou noc jsem spal jen málo. O polednách ulehnu znovu."

"Toť velmi moudré, Sire," řekl Héroard.

Nato se král, který byl ještě v noční košili, avšak neztrácel proto nic ze své důstojnosti, rozhlédl po všech přítomných, ale bez úsměvu. Ačkoliv se snažil zachovat neproniknutelnou tvář, zdál se mi ustaraný a bylo věru proč, když nad jeho hlavou i nad hlavou jeho ministra visely tak krvelačné hrozby.

Když krále začali oblékat, vešel pan z Chalais, jako vždy trochu opožděně, a Ludvík, tak dovedný v přetvářce, svému vrchnímu správci šatníku pokynul podobně a podíval se na něho stejným pohledem jako na mne. Okamžitě jsem se následován Mikulášem protlačil davem a přistoupil jsem co nejbliž k Chalaisovi; když jsem šel kolem Héroarda, se spokojeným výrazem zvedl ukazovák a prostředník a zamrkal na mne. Sotva se mi podařilo připojit se k Chalaisovi, položil jsem mu ruku na rameno a přátelsky jsem se na něho usmál. Stál v té chvíli asi na půl sáhu* od krále, jehož Soupíte s Berlinghenem oblékali. Chalais se na mne usmál rovněž a já mu v té chvíli přešel dlaní po zádech pohybem, který měl vypadat přátelsky, ve skutečnosti však jsem se chtěl ujistit, zda na těch místech nemá podle italské módy schovanou dyku. Také Du Hallier stál asi na sáh od krále, ale za ním, jako by mu kryl záda, což jsem jen tušil, ale jist jsem si tím nebyl, protože těžkopádná, ospalá papula kapitána královské gardy nevyjadřovala zhora nic.

Sotva byl král oblečen, obrátil se na mne a zeptal se:

"Kdo je ten mladý šlechtic, který vás následuje jako stín, Orbieu?"

"Je to můj dočasný podkoní, Sire. Je mladším bratrem poručíka z Cléraku."

"A proč dočasný?" zvičal Ludvík.

"Bude patřit k vašim mušketýrům, Sire, jenže zatím k nim ještě vstoupit nemůže, protože je o pár měsíců mladší, než se žádá."

"Podobá-li se svému staršímu bratru, bude mi sloužit dobře," řekl Ludvík.

Ludvík byl na vlídná slova tak skoupý, že by tahle řeč dvořany překvapila, kdyby nevěděli, jak jsou hezcí mládenci pro

krále přitažliví; záliba v nich se občas projevovala různými přízvěmi, nikdy však činy. Nicméně zlomyslnost našich dobrých dvořanů je tak veliká, že se okamžitě začalo šuškat, jako by první nynější oblíbenec, Baradat, měl už co nejdříve přijít o své postavení.

Když se byl král naposled podíval na Mikuláše, vyšel z ložnice a zamířil ke kapli, kam obvykle téměř denně chodíval na mši. Nechal jsem pana ze Chalais jít před sebou s tím, že ho budu sledovat pouze v tom případě, bude-li on následovat krále. Leč sotva jsme opustili královské komnaty, rychle se vzdálil opačným směrem s tváří silně čímsi zaujatou. Chvilí jsem ještě setrval, abych se ujistil, že si to nerozmyslí a nevrátí se. Ale po pěti minutách jsem se i já odebral pryč a následován svým podkoním jsem se vrátil do svého pokoje.

"Nu, Mikuláši," oslovil jsem mládence poté, co jsem se svalil do nejbližšího křesla, protože jsem se z přešlapování na místě cítil velice unavený, "povězte, co jste zpozoroval?"

"Za prvé jsem pozoroval krále, pane hrabě."

"A jak se vám jevil?"

"Uzavřený. Mlčenlivý. Promluvil jenom na vás."

"Ale o vás, Mikuláši."

"Mám se tím znepokojovat?" zeptal se Mikuláš s náznakem úsměvu.

"V žádném případě. Ludvík XIII. není Jindřich III. Pokračujte."

"Sotva se objevil pan ze Chalais, nehnul jste se z jeho blízkosti."

"Z čistého přátelství?"

"Možná že nikoli."

"Pokračujte, prosím."

"Když jste šel kolem doktora Héroarda, ten zvedl ukazovák a prostředník pravé ruky."

"Co si o tom myslíte?"

"Že je to jakási tajná řeč."

"Chcete znát její smysl?"

"Nechci strkat nos do vašich tajemství, pane hrabě."

"Žádné tajemství tu není. Dva zdvižené prsty značí, že král včera spal u královny a dvakrát se s ní pomiloval. Komorná, která královnu neopouští na krok ani v noci, to dnes ráno zcela po právu oznámila doktoru Héroardovi, pak to šla hlásit královně matce a sama královna to svěřila Chevreusce. Dvě hodiny nato o tom věděl celý dvůr. Králův soukromý život nemůže než být veřejný, milý Mikuláši, protože tu jde o budoucnost dynastie."

V duchu jsem si pomyslel - ale Bůh ví, že bych si byl tenkrát spíš dal vyříznout jazyk, než abych takovou věc řekl nahlas -, že krále musí stát dosti velkou námahu plnit dynastické povinnosti s královnou, která je vlastně zdrojem oněch zlovolných spiknutí, hrozcících otřást jeho trůnem. Navíc stejně bylo jeho úsilí marné, ne snad v okamžitém účinku, ale v dlouhodobějších výsledcích. Zapisoval jsem si, co mi říkal Héroard, a tak mohu směle tvrdit bez obav z usvědčení ze lži, že Ludvík strávil u královny noc z pátého, z dvanáctého, z jedenadvacátého a z čtyřicetivacátého července a jeho výsledky popíraly ošklivé pomluvy hanopisců o králově neplodnosti. Na konci léta totiž královna ohlásila, že je v jiném stavu. Avšak její radost a královny naděje neměly dlouhého trvání: na podzim chudinka potřeť potratila.

Ale vraťme se k našim ovečkám a k obdivuhodnému Mikulášovi, který na mé otázky odpovídal tak bystře a tak zdrženlivě. Ono červencové ráno v nanteském vévodském paláci bylo slunečné a teplé, nikoli však dusné. Oknem dokořán otevřeným vanul příjemný západní větřík a nebýt starostí kolem spiklenců, byl bych se cítil docela šťasten. Je sice pravda, že uvěznění Vendômů, jak postřehl kardinál, horké hlavy velmožů trochu zchladilo, avšak čím víc se vzdalovalo nebezpečí obecného povstání, tím naléhavěji podle mého soudu hrozila královražda, spáchaná jako krajnost, když selhávají jiné prostředky.

Dost jsem se trápil a znepokojoval, jak říkával komandér, a v zamyšlení jsem mlčel - aniž mě Mikuláš, Bůh zaplať, byť jen slovíčkem vyrušil -, když tu někdo zaklepal na dveře. V okamžiku jsem byl na nohách, z pouhého zvyku vzal pistole, ukryté pod polštářem, znovu se posadil do křesla, pistole schoval za zády a šeptem požádal Mikuláše, aby neotevíral, ale přes zavřené dveře se zeptal, kdo tam.

"Jsem pan z Latouru," odpověděl návštěvníkův hlas, "podkoní pana z Louvigny, a nesu panu hraběti z Orbieu lístek psaný jeho rukou."

"Otevřete, Mikuláši," řekl jsem sotto voce, "ale tak, že se skryjete za křídlo dveří."

Mikuláš uvolnil závoru, otevřel a objevil se podkoní pana z Louvigny; pro to nezvyklé uvítání se však neodvažoval vstoupit.

"Jen pojděte dál, pane z Latouru," vyzval jsem ho, když jsem ho poznal, a opět jednou se podívil, že toho slaboučkého Louvignyho napadlo zvolit si podkoního postavy tak mohutné.

"Zde je psaní od mého pána, pane hrabě, a dostal jsem příkaz vyčkat vaší odpovědi," řekl Latour a hluboká poklona zlomila jeho veliké tělo vpůli.

Lístek byl pečlivě zalepený voskovou pečeti, již jsem rozlomil.

V listu se pravilo:

"Byl bych Vám nesmírně zavázán, hrabě, kdybyste byl ochoten zprostředkovat mi schůzku s Jeho Eminencí kardinálem tak brzy a tak nenápadně, jak uzná za vhodné. Chtěl bych mu sdělit skutečnosti velkého dosahu. Váš služebník hrabě z Louvigny."

"Budu se snažit vykonat, oč mne pan Louvigny žádá, pane z Latouru, a pokud se mi to podaří, pošlu Mikuláše, kterého

zde vidíte, aby upřesnil hodinu a místo," řekl jsem.

"Můj pán by byl raději, kdybych si pro odpověď přišel já," namítl Latour.

"Dobře, očekávám vás zde za hodinu."

"Pane hrabě, můj pán by si přál, abyste lístek po přečtení okamžitě spálil."

"Máte při sobě křesadlo, Mikuláši?"

"Nikoli, pane hrabě."

"Avšak já ano," ozval se Latour.

"Takže jste přinesl všecko," řekl jsem s úsměvem, "jak lístek, tak čím jej zničit."

"Křesadlo patří mému pánu," odpověděl Latour, aniž můj úsměv opětoval.

A s další poklonou mi zmíněné křesadlo podal; křísil jsem a zapálil roh lístku, který jsem dvěma prsty držel za opačný konec. Mikuláš mi pohotově podal malý cínový podnos, který našel pod truhlou na šaty, a já na něj mohl hořící papír odložit. Plameny jej strávily, ale když došly k vosku, začal se škvířit, avšak neroztavil se, protože oheň příliš brzy zhasl.

"Pečeť si vezměte, pane z Latouru. Jen co trochu vychladne."

"To je zbytečné, pane hrabě," řekl Latour. "Můj pán neotiskl do vosku své vlastní pečeti." "

Nato mi složil hlubokou poklonu a šel. Mikuláš za ním zavřel dveře, a když mi bral z rukou cínový podnos, s jistým potěšením mě upozornil na to, že do vosku byla otisknuta drobná mince, sou.

"Pan z Louvigny je totiž tuze opatrný," poznamenal jsem. "A kdo by mu to v těchto časech mohl mít za zlé? Já teď na slabou půlhodinku odejdu, Mikuláši," řekl jsem. "Nikomu neotevírejte a zůstaň tu tiše a pěkně zavřený. Ukážu ti, jak klepu, abys mi mohl otevřít, až se vrátím."

A zaklepal jsem na dveře znamení, které jsem používal. "Smím to zkusit sám, pane hrabě?" zeptal se Mikuláš.

Zkusil to dvakrát po sobě ve snaze se nespást, plný horlivého zápalu, bylť blažený, že může být se mnou v tomto dobrodružném dění, jemuž nemohl rozumět, neboť se dostal ke dvoru teprve nedávno; jeho nevědomost však dodávala onomu dění zvláštní tajemnost, kterou získávalo na ceně. A já byl celý rozechvělý netrpělivostí, protože jsem nepochyboval, ač mi k tomu chyběl jakýkoliv důkaz, že neobvyklá, obezřetná žádost pana z Louvigny má jakousi spojitost se Chalaisem, a bylo mi zcela zřejmé, že pro krále i pro kardinála by bylo nesmírně významné zvědět, oč tu jde. Král v mé přítomnosti prohlásil, že pro vlastní bezpečí a pro bezpečí kardinálovo zdvojnásobí stráž uvnitř zámku, když jsem však kráčel chodbami, měl jsem pocit, že je přinejmenším ztrojnásobil, protože tu nebylo vidět nikoho než stráž, nehybné a bdělé.

Zamířil jsem ke knihovně, kde Richelieu obvykle pracoval, a prosil jsem nebesa, abych ho tam zastihl, protože občas odjížděl do příjemného letního sídla La Haye nedaleko Nantes, by se tam v klidu věnoval své nikdy nekončící práci.

Díky Bohu však byl zde, neboť jak jsem se blížil k jeho dveřím, uviděl jsem, že jsou pečlivě střeženy asi tuctem vojáků pod velením poddůstojníka, jehož jsem znal, pana z Lamont. Ten mne velice zdvořile pozdravil a s mnohými omluvami mi sdělil, že bohužel nesmím dovnitř, protože pro dnešek má nejpřísnější příkaz nikoho nepouštět kromě krále.

Pokoušet se poddůstojníka přemlouvat by bylo naprosto zbytečné: jakkoli nízká byla jeho hodnost, byla to ta nejvyšší, jaké kdy mohl dosáhnout, a vděčil za ni jen své slepé poslušnosti. Nevěděl jsem, co počít, protože mé poslání nesneslo odkladu. Kdybych byl Latourovi řekl, že jsem se ke kardinálovi nedostal, bylo by se obávat, že pan z Louvigny, jehož podnikání bylo už tak velice opatrné a málo sebejisté, by tomu neuvěřil (u dvora totiž měli za to, že jsem s Richelieuem tuze zadobře) a pomyslel by si, že ho kardinál nechce přijmout a vyslechnout. A tu by byl v pokušení stáhnout se zpět do své skořápky a příležitost dozvědět se víc o panu ze Chalais byla navždy ztracena.

Poddůstojník tu stál s kamennou tváří nehybný jako skála, zatvrzele lpící na rozkazu, který dostal, a já jsem pochopil, že jím nepohne ani zuřivost, ani jakékoliv násilí. Rozhodl jsem se tedy pro diplomacii, pro směs lichotek a skrytých hrozeb, jak jsem to udělal u pana Du Halliera, když jsem se potřeboval dozvědět, v kterém koutě fontainebleauského lesa honí Ludvík černou zvěř.

"Pane z Lamontu," řekl jsem mírně, "jste věrný poddaný Jeho Veličenstva a za to, že jste tak věrně poslušen jeho rozkazů, vás nikdy nemohu dost vynachválit. Ježto však je má návštěva nesmírně důležitá právě pro královo bezpečí, bylo by neštěstím, kdyby královo bezpečí bylo ohroženo právě proto, že jsem nemohl včas promluvit s kardinálem. A jak velká zodpovědnost a nespravedlivá vina by padla na vaši hlavu, pane z Lamontu! Proto vám navrhuu způsob, jak mi vyhovět, aniž byste porušil rozkaz, který jste dostal. Tady je prsten, ozdobený rubínem," řekl jsem a stáhl kroužek z prsteníku, "prsten, který posloužil za posla mezi Jeho Eminencí a mnou už jednou. Budete tak laskav a okamžitě mu jej odevzdáte? On sám pak posoudí, zda je má návštěva naléhavá nebo není."

"Pane hrabě," řekl Lamont, zjevně zděšený představou, že by měl předstoupit před kardinála, "já Jeho Eminenci nesmím v práci rušit! Opravdu to nelze, proboha, věřte mi!"

"Odevzdejte tedy prsten pouze panu Charpentierovi," řekl jsem rozhodně. "Ať posoudí, zda se sluší či nesluší dávat jej dál kardinálovi."

"Ale to je jedno a totéž, pane hrabě," zanařikal Lamont a zatvářil se zoufale. "Pan Charpentier přece pracuje s monsignorem!"

"Ztrácíme zbytečně čas, pane z Lamontu," řekl jsem přísně nejvážnějším hlasem. "Zdá se mi, že překračujete své rozkazy a pravomoci! Nikdo vám zajisté nezakázal odevzdat Jeho Eminenci naléhavý vzkaz od člena královny rady. Jestli odmítnete, budu nucen jít vyhledat krále, který v této chvíli hraje s dlouhou pálkou v míčovně Její výsosti. Král bude jednak nesporně velice rozmrzelý, že je rušen při hře, a to vaší vinou, jednak nebezpečí mu hrozící minutu od minuty narůstá a my tu zbytečně ztrácíme čas!"

Tvrzení to bylo poněkud přehnané, leč mělo očekávaný účinek: Lamont se vzdal, vzal prsten, který jsem mu podával, a s malou dušičkou překročil práh, jež přede mnou hájil.

Vrátil se sotva za půl minuty doprovázen panem Charpentierem; ten mne pozdravil a oznámil, že kardinál mne přijme

okamžitě.

"Velice vám děkuji, pane z Lamontu. Zachoval jste se při této příležitosti, jak náleží."

Udělal jsem dobře, že jsem ho pochválil poté, co jsem mu trochu pocuchal kožich: od toho dne si mne nesmírně vážil a ochotně mi prokazoval drobné služby, zůstal totiž celý užaslý nad zázračným působením mého rubínu na kardinála. Rozhovor byl krátký a rozhodnutí okamžité. Seznámil jsem Richelieu s obsahem listku, který jsem dostal, a kardinál mi položil jedinou otázku:

"Domníváte se, že by Louvigny mohl Chalaisa obvinít ze zločinů, které by si vymyslel?"

S odpovědí jsem si dal trochu na čas. Ale Richelieu, který při určitých příležitostech dokázal na svého bližního naléhat velice drsně, třeba zvednout se od stolu a zlobně bušit holí do jeho pokrývky, uměl za jistých okolností projevit trpělivost přímo andělskou.

"Vaše Eminence," řekl jsem po chvíli, "Louvigny je vůči Chalaisovi plný nenávisti a touhy po odvetě, do té míry, že by neváhal na zbytek života ho zmrazit. Podle mého by si však nepravdy nevymýšlel."

"Řekněte mu, že ho přijmu dnes večer v jedenáct hodin, ať se však dostaví napřed do vašeho pokoje. Pošlu tam pro něj nějakého poddůstojníka a byl bych vám zavázán, kdybyste ho doprovodil. A ačkoliv v tuto hodinu chodí po zámeckých chodbách jen málo lidí, nebylo by na škodu, kdybyste si oba, Louvigny i vy, nasadili masky."

"Co uděláme s jeho podkoním?"

"Ať zůstane ve vašem pokoji spolu s vaším podkoním."

K tomuto rozhovoru došlo v deset hodin dopoledne a rozhovor s kardinálem byl stanoven na jedenáctou hodinu večerní, zbývalo tedy třináct hodin čekání. Třináct hodin zajisté delších a úzkostnějších pro Louvignyho než pro mne, který jsem v té záležitosti měl být pouhým svědkem. Mohl jsem ovšem požádat kuchaře královského domu, aby mi dal poslat jídlo, jako královský komoří jsem na ně měl nárok. Avšak neměl jsem chuť té výsady využívat, ani v Blois, ani tady. Krmě by cestovala přes celý zámek, a než bych ji donesl k ústům, byla by vychladlá a nechutná. A tak jsem i dnes stejně jako jindy dal přednost obědu i večeři ve venkovské krčmě, tentokrát s Mikulášem, čímž jsem unikl odpolednímu vedru, protože jsem se šel vykoupat do řeky Loiry; Mikuláš mezitím hlídal naše koně s mými pistoleni nápadně zastrčenými za pasem, aby lapkům, co se od chvíle, kdy se dvůr usadil v Nantes, potulovali po březích, zašla chuť na kořist.

S Mikulášem po boku jsem klusal po pobřežní cestě a viděl dobrou padesátku královských strážců, kteří sesedli z koní a nechávali je popásat na lukách podél břehu. Někteří pak měli velice napilno, aby nanteským zabránili obsadit říční břeh právě tam, kde se Ludvík rád koupával. Je pravda, že by tu ti dobří lidé měli jedinečnou životní příležitost uvidět krále, a co víc, uvidět krále nahého. Do konce své pozemské pouti by pak měli co vyprávět sousedům a svým druhům. Zůstal jsem ve vodě skoro celou půlhodinu, tak byla vlahá, a když jsem se oblékl, navrhl jsem Mikuláši, že teď pohlídlám koně já, ať se jde vykoupat také. On to ovšem odmítl, přesvědčen, že takový úkol je mne nedůstojný.

Když jsem se přestal cákat a vylezl z vody, slunce mne v okamžiku usušilo. Sklánělo se k západu tak zvolna, jak zvolna plynul celý tento den, ale ani pomalu se vlekoucí čas nemohl zastínit půvab a mír stinných říčních břehů, na něž v tomto končícím odpoledni dopadalo mírné, měkké světlo, jaké vidáme jen kolem Loiry.

Za dvacet minut jedenáct se objevil pan z Louvigny se svým podkoním a deset minut nato zaklepal na mé dveře pan z Lamontu.

"Vy, pane z Lamontu, nikdy neodpočíváte?" zeptal jsem se poddůstojníka s úsměvem.

"Ale ovšem, pane hrabě, dnes odpoledne jsem dvě hodiny spal." A poprosil Louvignyho i mne, abychom si nasadili masky.

"U všech rohatých, pane z Lamontu! Má nás doprovázet šest gardistů?"

"Takový je příkaz, pane hrabě."

S jak podivným pocitem jsem pochodoval pustými chodbami zámku! Před panem z Lamontu nesl jeden voják lucernu, další nám svítil zezadu a zbývající čtyři nás obstoupili zleva i zprava; měli jsme s Louvignym pocit, že jsme zatčeni a že nás s maskami na tvářích zavrou do temnic věže.

Když se gardisté dali na pochod, všechno se náhle změnilo. Byl jsem jako stržen rytmem jejich kroků, a zrovna tak Louvigny, takže naše boty rázovaly svorně po dláždění, zatímco po zdech se natahovaly naše předlouhé stíny.

Kdybych sám nebyl součástí toho stroje, který neúprosně, s hroznou pravidelností postupoval tmou, jako by jeho posláním bylo pečeti osudy a prolévat krev, bylo by mne to děsilo.

* * *

Pan z Lamontu nás s panem z Louvigny uvedl do knihovny a poté, co jsme se kardinálovi poklonili, rozesadili jsme se do křesel, která nám označil pan Charpentier. Při vstupu mě zarazily dvě podrobnosti. Byl tu dvojnásobek svíců než obvykle, ale zato tu nebyl kocour. Avšak při vši účtě, kterou k Richelieuovi chovám, nebylo kocourovy přítomnosti třeba: jedna kočkovitá šelma stačila. A ten, který tu seděl, vypadal stejně mírně a trpělivě jako kocour, kterého jsem tu postrádal, a bylo v něm tušit stejné zásoby skrytých sil, jimiž je tento druh protivníkům nebezpečný.

Na kardinálově pracovním stole bývaly zpravidla dva svícny. Dnes večer zdobily knihovnu dva další, jeden na stolku pana Charpentiera a druhý na kulatém stolečku po pravici pana z Louvigny, takže hrabě byl osvětlen zprava svícem ze stolečku a zleva svícemi Charpentierovými, aby vlídné, leč zkoumavé oko kardinálovo vidělo jeho obličej do všech podrobností. A v těch čtyřech svícních, ať mi čtenář dovolí znovu to mimochodem připomenout, nebyly obyčejné svíčky, ale navoněné voskovice, protože Richelieu nepatřil k církevním hodnostářům, kterým se přepych protivil.

Já sám jsem seděl po Richelieuově pravici mezi Louvignyho stolečkem a stolem kardinálovým a z druhé strany zprava seděl pan ze Schombergu, který za pozvání zřejmě vděčil nerozborné věrnosti králi a kardinálovi, ačkoli by se spíš měla dala očekávat přítomnost strážce pečeti Marillaka. Ale dle mého názoru začal už pan z Marillaku dělat Richelieuovi jisté starosti svým nadáním, svými ctnostmi a svou ctižádostí.

Schombergovy modré oči, růžová plet' a hranatá postava tvořily k Louvignyho snědému, nepokojnému obličejí, černým očím, svítícím z hloubi důlků, propadlé hrudi a vyzáblé postavě dokonalý opak.

Nepřítomnosti jedné osoby jsem se podívil, ale nepoděsil: nebyl tu král. Když jsem věc uvážil, došel jsem k názoru, že Ludvík se k neúčasti rozhodl z vlastní vůle, protože se mi zdálo zcela vyloučené, že by kardinál o této schůzce krále nezpravil, obával se totiž podezíravosti a nedůvěry Jeho Veličenstva. Král chtěl být zpraven o všem, ale starost o shromáždění skutečností, potřebných ke správnému rozhodnutí, ponechával na svém ministrovi.

"Jste tu na vlastní žádost, tlumočenou nám hrabětem z Orbieu, pane z Louvigny," řekl kardinál, když jsme skončili s pozdravy a poklonami. "Souhlasíte s tím, aby hrabě z Orbieu a maršál Schomberg byli svědky našeho rozhovoru a aby jej pan Charpentier zapisoval?"

"Souhlasím, monsignore," řekl Louvigny.

"A jste ochoten přísahat na svou čest, že to, co řeknete, bude do všech podrobností pravdivé?"

"To přísahám."

"A souhlasíte s tím, abych to, co řeknete, použil k zajištění prospěchu a bezpečnosti Jeho Veličenstva?"

"Souhlasím, monsignore," odpovídal Louvigny na všechny otázky tak pohotově, že jsem měl dojem, jako by je byl předvídal.

A Richelieu měl zřejmě dojem podobný, protože jeho tvář, až dosud zdrženlivá, se rozjasnila.

"Jsem velmi rád, že jste souhlasil se vším, oč jsem vás žádal, pane z Louvigny," řekl kardinál tím nejvládnějším hlasem, "a jsem vám o to vděčnější, že vás ten souhlas vystavuje velikému nebezpečí, že budete jednoho dne vašimi přáteli pronásledován."

"Osoby, které takto označujete, mými přáteli nejsou, monsignore," odpověděl Louvigny s důrazem. Nikdy jsem necítil nejmenší přichylnost ke straně nepřející Monsieurovu sňatku. Ten sňatek je rodinnou záležitostí a týká se pouze krále, královny matky a Monsieura. A podle mne svědčí o nesmyslné vtíravosti králových poddaných, když se chtějí plést do jejich záměrů."

"Měl jsem správně mluvit o 'vašem příteli' a ne o 'vašich přátelích'."

"Jestli jako o 'mém příteli' mluvíte o panu ze Chalais, Eminence, ten už mým přítelem není," řekl Louvigny. "Zradil mou důvěru stejně, jako zradil důvěru královi."

"A jak zradil důvěru královi?" zeptal se obratem Richelieu.

"Tak, že Monsieura vybízel, aby uprchl ode dvora a postavil se do čela povstání."

"Ale to, pane z Louvigny, už víme," řekl kardinál laskavým hlasem. "Důkazem toho jsou sbory lehké jízdy, kterými král obsadil všechny silnice vycházející z Nantes, aby tomu útěku zabránily. Jestli se zrada pana ze Chalais omezuje pouze na zlé rady, dávané Monsieurovi, pak to pro krále není nic nového."

Tato věta, pronesená nanejvýš zdvořile, dopadla na Louvignyho velice tvrdě a bylo na něm vidět, jak těžce se sebou bojuje, zda má mluvit dál nebo mlčet. Kardinál s přivřenými očima a rukama naplocho položenými na stole čekal, co přijde dál, aniž navenek projevil sebemenší netrpělivost, i když uvnitř byl jistě netrpělivosti plný, stejně tak jako obav, protože zahnat Louvignyho takto do kouta znamenalo i nebezpečí, že zmlkne. Hrabě se mohl uzavřít do sebe jako ústřice a příležitost dozvědět se, co vlastně chtěl říci, by byla navždy ztracená.

"Pan ze Chalais se neomezil jen na zlé rady Monsieurovi," řekl Louvigny po chvíli tichým hlasem. "Asi před čtrnácti dny mi oznámil, že se chystá ukládat o život samého krále."

V kardinálově oku to nebezpečně blesklo, ale světlo hned pohaslo a do obličeje se vrátil trpělivý, mírný výraz. V síni se rozhostilo ticho a bylo slyšet jen skřípání Charpentierova pera, který ve spěchu zapisoval Chalaisův odsouzeníhodný úmysl.

"Už samotný úmysl je zločinem urážky majestátu," řekl po chvíli kardinál. "Musíte nám však, pane z Louvigny, upřesnit, kdy a kde vám pan ze Chalais svůj zločinný úmysl svěřil."

"Došlo k tomu v mém bytě při rozhovoru mezi čtyřma očima, Eminence," řekl Louvigny tentokrát už rozhodně, "může tomu být tak čtrnáct dní. Chalais už u Monsieurových oblíbenců ztratil na ceně kvůli stykům s vámi, Eminence, a proto zahořkl. Mluvil o těch kohoutcích tuze zle, nazýval je vychloubači, kteří by řečmi zvrátili řád nebe i země, vykřikují, že kardinála propíchnou skrz naskrz dýkou, ale ve skutečnosti jen plesají, tancují a válí se spolu v posteli. 'A co vy, příteli,' řekl jsem Chalaisovi mírně, 'co jiného děláte vy?' 'Já těm ničemníkům ještě ukážu, co ve mně vězí! Já zabiju krále!' A protože jsem vykřikl: 'Vy jste se zbláznil! Jak to chcete udělat? Král je přece tak dobře střežen!' odpověděl mi pyšně: 'Zapíchnu ho ve spánku!'"

"Což lze něčemu tak ohavnému uvěřit?" vykřikl maršál Schomberg, jehož modré oko zablýsklo a růžová plet' znachověla. "Králov služebník, a chce zabít svého pána!"

"Pokračujte, pane z Louvigny," řekl Richelieu s neproniknutelnou tváří.

"Je samozřejmě, že jsem panu ze Chalais jeho strašlivý úmysl rozmlouval. Což neví, že zabít krále je zločinem hnusným, obecně odsuzovaným, trestaným nejkrutějším mučením, smrtí, ba i vyobcováním z církve, protože kralovrah se odvažuje vztáhnout ruku na Bohem pomazaného?"

„Uvážil jste všechny důsledky takového činu?“ zeptal jsem se. „Zajisté,“ odpověděl mi pan ze Chalais. „Monsieur zdědí Ludvíkovu korunu a ožení se s jeho vdovou.“

„To znamená, že Monsieur o vašem úmyslu ví? Řekl jste mu, co chcete udělat?“

„Ani slovíčkem jsem se mu nezmínil. Což jsem mu mohl oznámit, že se chystám zavraždit jeho bratra? Uchystám mu jeho štěstí bez jeho vědomí.“

„A uchystáte tím štěstí i sám sobě?“

„Jak by ne,“ odpověděl mi Chalais s hřebínkem vztyčeným a s vypjatou hrudí. „To bych se na to podíval, aby mi Monsieur, až bude králem, nesvěřil ty nejvyšší hodnosti.“

„Jestli si tohle myslíte, přáteli,“ vzkřikl jsem, „jste největším z bláznů, jaké kdy nosila země. Je daleko pravděpodobnější, že Monsieur, aby se v očích lidí zbavil spoluviny na vraždě, vás dá zatknout, postavit před soud a nakonec popravít. Jemu štěstí možná zajistíte, ale za cenu ztráty cti a vlastního života.“

„Jestli si dobře pamatuji, co jste říkal, pane z Louvigny, došlo k tomuto rozhovoru před čtrnácti dny,“ poznamenal kardinál. „A vzhledem k tomu, že tu šlo o královo bezpečí, zdá se mi s podivem, že jste Jeho Veličenstvo okamžitě nevaroval.“

„Domníval jsem se totiž, že jsem pana ze Chalais od jeho úmyslu odvrátil,“ odpověděl Louvigny tak pohotově, až jsem si pomyslel, že i tuto otázku předvídal. „A pan ze Chalais je vůbec velice náladový a vrtkavý. Je třeba počítat s jeho chvástavostí a žvanivostí. Snadno opouští jedno předsevzetí pro jiné, k něčemu se rozhodne a vzápětí přijme rozhodnutí opačné. A nadto se dá snadno ovlivnit. Stalo se nejednou, že se mi podařilo mu domluvit a otevřít mu oči. Byl jsem tedy trochu znepokojený, ale ne doopravdy polekaný.“

„A co způsobilo, že jste začal být doopravdy polekaný?“ zeptal se Richelieu.

Postřehl jsem, že kardinál mezi otázkou a odpovědí nechává delší přestávku a že mluví velice pomalu, zřejmě proto, aby Charpentier mohl zapsat všechno, co se tu říká a co má pro krále tak velký význam.

„Pár dní nato se Chalais ke svému úmyslu krále zabít vrátil sám od sebe. A zdá se mi ve svém rozhodnutí pevnější, než když jsme spolu hovořili poprvé. Opakoval jsem mu tedy důvody, které, jak se mi předtím zdálo, na něho zapůsobily nejvíce. Řekl jsem mu:

„Monsieur by nemohl jinak než bratrova vraha potrestat.“ Kdeže, kde že,“ odporoval mi Chalais, „tomu vy nerozumíte!

Paní ze Chevreuse to změnila. Zaručila se mi, že zapůsobí na královnu, aby mne Monsieur netrestal.“

„Láska vás zaslepila, přáteli,“ řekl jsem mu. „Je to čiré bláznovství! Paní ze Chevreuse vás zneužívá! Takovou moc nemá a nikdy mít nebude!“

„Mýlíte se, znám ji lépe než vy,“ řekl chvástavě. „Vévodkyně má nad královnou velikou moc a ta moc jen vzroste, až královna ovdoví a provdá se za Monsieura.“

Tu jsem pochopil, že paní ze Chevreuse nejen že Chalais v jeho zločinném úmyslu podporuje, ale že mu jej pravděpodobně sama vnukla.“

Rozhostilo se dlouhé, tíživé ticho. Byli byste slyšeli upadnout špendlík, jak říká Marietta. Tak naprosté ticho to však nebylo, protože bylo lze zachytit lehounké, ale výhružné skřípání Charpentierova pera po papíře.

Podíval jsem se na kardinála a na Schomberga a nenápadně jsem zkoumal jejich tváře. Pochopil jsem, že měli-li zpočátku stejně jako já jisté pochybnosti o Louvignyho pravdomluvnosti, teď jeho svědectví uvěřili. Jakkoli se zdálo nepravděpodobné, že by tenhle ztřeštěnec chtěl z vlastního popudu zabít krále, nebo že by ho taková myšlenka vůbec kdy napadla vzhledem k tomu, že ho král nikdy neurazil ani nepokoušel, tím ochotněji jsem uvěřil, že v těchto zločinných pletichách měla prsty Chevreuska. Ona totiž krále nenáviděla stejnou měrou, jako se protivila ona jemu. A protože se spolu nejednou střetli, nemohla nevědět, že ji nazývá „děblem“; že jí pro její prostopášné mravy pohrdá; že jí klade za vinu královnin pád, jímž vzalo za své první královnino těhotenství, a ještě víc jí má za zlé záležitost s Buckinghamem, kterou od prvopočátku sama zosnovala ve snaze nasadit králi parohy; a Jeho Veličenstvo nemohlo nevědět, že královna sice nebyla nijak příznivá Monsieurovu sňatku, ale z případu udělala skutečné spiknutí proti jeho trůnu i proti jeho životu až Chevreuska. Dáma, tak plná vzteku a nenávisti, ve své ďábelské pýše naprosto nedbala královny neřibosti. Měla mu za zlé všechno, snad i zlo samo, jež se mu sama pokoušela zchystat. Nikdy mu neprominula, že ji tenkrát po královnině pádu vypověděl z jejího bytu v Louvru. A ačkoliv svou domácnost vlastně nikdy neopustila a své komnaty brzy znovu obsadila, její nenávist ke králi nikdy neutuchla. Ba právě naopak! Jako vévodkyně, sňatkem spřízněná s mocným rodem Guisů a ze všech dam královně nejbližší, věřila, částečně i právem, že ji nemůže stihnout žádný trest. Krále se rozhodně nebála. Vzдорovala mu povýšenými soudy, tvrdíc, že je „neschopný hlupák, pouhá hračka v kardinálových rukách“. Zmámená vlastní mocí, kterou nad muži získávala svou krásou a již jí se svou vrozenou lehkomyšlností přenechávala královna, uvěřila, že v tomto království nad ní není a že tam, kde je ona, král neznamena nic. A protože král měl tu smělost, že ji nazval děblem, ať tedy vidí, že děblem skutečně umí být...

„Pane z Louvigny, kdy došlo k vaší neshodě se Chalaisem?“ zeptal se Richelieu.

„Nazítří po schůzce, o které jsem tu hovořil; dozvěděl jsem se, že zradil naše přátelství, a vyzval jsem ho na souboj. Ale nemohl jsem se s ním bít, protože Jeho Veličenstvo ten souboj zakázalo.“

„Pane z Louvigny,“ promluvil znovu kardinál, „nechci vám zastírat jednu zřejmou skutečnost: Chalaisovi přátelé vaše svědectví popřou s tím, že vám je napověděla pomstychtivost.“

„To je naprosto falešné!“ řekl Louvigny s velikým rozhořčením, které, nebylo-li upřímné, bylo alespoň velmi dobře zahrané. „Byl bych krále před zločinným záměrem varoval, i kdyby byl pan z Chalais zůstal mým přítelem. Byl bych to však učinil se zoufalstvím v duši, vzhledem k poutům přátelského citu. Ta pouta jsou však teď přervána. A já jeho zločinný záměr oznamuji bez bolesti a bez zármutku. Již jednou jsem, monsignore, odpřisáhl na svou čest, že vše, co tu říkám, je pravdivé a upřímné, opakuji to znovu, a přetrvává-li ve vašem duchu nějaká pochybnost, jsem hotov odpřisáhnout to na spásu své duše.“

„Skládat tento druh přísahy není nikdy třeba a církev jej ostatně zapovídá,“ řekl kardinál vážně. „Když jde o světské věci, není dovoleno brát jméno Boží nadarmo. Stačí mi vaše slovo šlechtice. Charpentier vám teď přečte vaše svědectví, pane z Louvigny, a můžete je opravit podle svého.“

Charpentier se dal do čtení trochu váhavě, protože věty musel sestavovat ve velikém spěchu. S pažemi zkříženými na hubené hrudi poslouchal pan z Louvigny velice pozorně, ale neshledal nic, co by chtěl opravit. Znovu jsem nabyl dojmu, že si výpověď, která by se snad mohla zdát zbabělá a nízká, kdyby jí tónem hlasu a strohým výrazem nedovedl dodat zdání čestnosti, připravil nesmírně pečlivě. Když čtení skončilo, obrátil se Louvigny ke kardinálovi a na znamení souhlasu kývl.

"Jsou-li ta slova zapsána tak, jak jste je pronesl, pane z Louvigny, nechtěl byste je opatřit datem a podepsat je?"

"Ale velmi rád, Eminence."

Zvedl se, vzal z Charpentierových rukou pero a připojil podpis s takovou vervou, že pero zaskřípělo, jako by mělo papír roztrhnout. Nato znovu padlo ticho. Věděl jsem, a věděl to i kardinál a věděl to i Schomberg, co to skřípění znamená: zatčení, soud a posléze smrt markýze ze Chalais.

* * *

Nejednou jsem si od té doby říkal, že kdyby v Chalaisově dětinském rozumku bývalo bylo jen za nehet rozvahy a soudnosti, mohl svému osudu snadno uniknout. Obžaloba měla totiž velkou slabinu, ježto se opírala o jediného svědka: Testis unus, testis nullus,* tvrdí římské právo. Jinak řečeno, na jediné svědectví, není-li podepřeno dalšími, se nemá brát zřetel. A Louvignyho výpověď mohla nadto oprávněně budit podezření, že ji podnítla nenávist k Chalaisovi. Nešťastníkovi by tedy bylo stačilo to svědectví s rozhodností popřít, prohlásit, že žádné zločinné úmysly vůči Jeho Veličenstvu nikdy nechoval a o všem, co vědělo spiknutí a o osobách, které se ho účastnily, mlčet.

K vlastnímu neštěstí, a jak to bohužel bylo lze předvídat, jednal Chalais v přímém opaku k tomu, co bylo jeho zájmem. Byl vychován milující matkou a ta ho v jeho dětství naučila, že mu bude všechno prominuto, když se upřímně ke své chybě přizná. Když ho pak zatklí a uvěznili v nanteské věži, nešťastník si s kardinálem počínal, jako by to byla jeho vlastní maminka. Všecko mu řekl jak o sobě, tak o svých spoluvinících, a vůbec si ve své dětinské mysli neuvědomoval, že každým proneseným slovem je blíž a blíž katovu meči..

Ve věži, kde byl uvězněn, ho dnem i nocí hlídali pan z Lamontu a jeho lidé, a i s nimi mluvil zcela bez zábran, nechápaje, že jeho žvatlání, pro něho tak nebezpečné, bude ještě téhož dne opakováno Richelieuovi.

Mezi dvěma výslechy psal na všechny strany patetické dopisy s prosbou o pomoc. Ve své mimořádné zaslepenosti žádal i vévodkyni z Chevreuse, aby v jeho prospěch zakročila u kardinála. Což ji ovšem ani nenapadlo. Velice proto zatrpkl a vypovídkoval ní víc, než by byl měl, protože obviňuje ji, obviňoval sám sebe. Když se pak paní z Chevreuse rozhodla kardinála navštívit, ten neváhal a všechna obvinění, která proti ní vznesl Chalais, jí opakoval. Té pekelné intrikánci však chyběla základní vlastnost potřebná spiklencům: nedovedla se ovládat. I ona dala před kardinálem průchod nepřičetnému vzteku, Chalaise očernila, jak jí velela zášť, a i ona prozradila mnohé, co měla raději zamlčet. Richelieu tak trpělivě rozplétal všechny nitky spiknutí a děsil se představy, že osoby tak povrchní a lehkovážné mohly uvést stát do tak bezprostředního ohrožení.

Chalais napsal i mně a naléhavě mne prosil, abych ho přišel navštívit. Ukázal jsem dopis kardinálovi a ten mi návštěvu povolil, aniž požádal, abych mu opakoval, co mi vězeň řekne. Tak velký ústupek to zase nebyl. Tak jako tak se Richelieu ještě týž den dozví obsah našeho rozhovoru od pana z Lamontu; ten, jak už jsem pravil, pobýval ve věžňově pokoji ještě se dvěma strážnými dnem i nocí. Jak jsem postřehl hned při mém příchodu, nelišil se věžňův pokoj od jiných panských pokojů, nebýt toho, že okno, opatřené mříží, vedlo přímo nad hladinu vodního příkopu, jehož voda, stojatá a nahnědlá, nebyla na pohled nijak příjemná.

Chalaise jsem s těžší poznal, tak ho těch pár dní změnilo. I když tu měl džbán s vodou a umyvadlo, nebyl ani umytý, ani oholený, vlasy měl rozčuchané a ruce špinavé. Pane Bože! Co jen to z krásného Chalaise, z toho vzoru krásy a mužnosti, který svým leskem vábil naše dvorské pěnkavy, zbylo?

Jeho zoufalství budilo zároveň odpor i soucit, nebožák totiž ztratil všechnu vládu nad svou duší, zmítal se jako vosa chycená v láhvi, zběsile pobíhal ode zdi ke zdi, chrлил na své strážce proudy nesouvislých slov a byl svým hulákáním tak zaujat, že si mého příchodu ani nevšiml.

Vykřikoval, co hrdlo stačilo, že je zatracený, "ba hůř než zatracený, rovnou v pekle". Jeho slova se pana z Lamontu tak hluboce dotkla, že si troufl ho napomenout: "Pane ze Chalais, pro lásku Boží, upamatujte se laskavě, že jste křesťanského vyznání!"

Ale ta výtku, ať sebezdověileji vyslovená, uvedla Chalaise do ještě větší zuřivosti, takže se jal vykřikovat jako pomínutý:

"Jděte mi k čertu s křesťanstvím! V mém postavení není věru proč mě napomínat!"

Četl jsem v očích pana z Lamontu i na prostých tvářích strážců, jak je ta slova pohoršují.

"Uklidněte se, prosím vás, pane ze Chalais," řekl poddůstojník rozechvělým hlasem. "Ještě jste nebyl souzen ani odsouzen!"

"Však já se smrti nebojím," řval Chalais a sám ten řev dokazoval, jaký má doopravdy ze smrti strach. "A jestli mne k tomu doženou, udělám totéž, co dělávali Římané: otrávím se!"

"Pane! Ach, pane!" zvolal bolestně pan z Lamontu. "Nezapomínejte, že pro ty, kdo si sami sáhnou na život, není ráje!" "Co na tom!" vykřikoval dál Chalais. "Otrávím se, a jestli nebudu mít jed, rozbiju si hlavu o zed'. Mé neštěstí je až příliš veliké! Nemohu je už déle snášet! Ať ho mor! Ať ho d'as! Ať ho všichni čerti! Rozbiju si hlavu o zed' na čtyři pěkné kusy!"

Chudáka vrchního biřice tuze rmoutilo rouhání člověka tak blízkého smrti a tu ho napadlo, že by je mohl ukončit tak, že nešťastníka upozorní na mou přítomnost.

"Přišel vás navštívit hrabě z Orbieu, pane ze Chalais."

"Ach, Orbieu! Orbieu!" vykřikl Chalais a obrátil pomatený zrak mým směrem. "Co vy tu? Zachráníte mne?"

Vrhl se ke mně a křečovitě mě chytil za ramena, jako se topící chytá záchrany, a vychrlil na mne vášnivou a zmatenou řeč, z níž jsem neporozuměl zhola ničemu, neboť jsem se především snažil zbavit se jeho křečovitého sevření. Nakonec jsem přece jen uspěl: osvobodil jsem se, přiměl ho, aby se posadil, a posadil jsem se sám. Chalais se zdál trochu klidnější, i když mu obličej hořel a oči měl vytřeštěné jako zvíře vyděšené stínem dravce.

"Jste jeden z kardinálových oblíbenců, Orbieu," mluvil horečně. "Přimluvte se u něho za mne: nechce mi zaručit, že mi král udělí milost! Je to nevďěčník! Od prvního výslechu jsem k němu byl naprosto upřímný. Řekl jsem mu všechno!"

"Všecko?"

"Nu ano! I to, co se týkalo mé osoby! Ani jsem nezapřel, že jsem celých sedmnáct dní hýčkal úmysl spáchat útok na královu osobu!"

"Vy jste se sedmnáct dní chystal spáchat útok na krále? A tohle jste řekl kardinálovi?" vykřikl jsem v úžasu.

"Ano, ovšem."

Sklopil jsem rychle oči, aby ani Lamont, ani strážní, ani Chalais nepostřehli, jak mě to hrozné přiznání vyvedlo z míry. Takže je to pravda! pomyslí jsem si. Louvigny nelhal. Ten nešťastník sám potvrdil hroznou obžalobu svého nejhoršího nepřítele a domníval se - blázen pošetilý -, že mu to přičtou k dobru. Bylo to až k pláči dětinské!

"Nedá se říci, že jsem vůči kardinálovi neprojevil dostatek dobré vůle. Dokonce jsem mu nabídl, že mu budu sloužit i nadále, jestli mě pustí na svobodu. ,Troufám si tvrdit, že v budoucnu budete velmi potřebovat člověka převelice oddaného, vstřícného a bystrého, jako je váš služebník zde, monsignore,' řekl jsem mu."

"A co vám odpověděl?" optal jsem se, zděšen takovým nedostatkem rozumu.

"Nic!" řekl Chalais hořce. "Ani půl slova! Vskutku mohu říci, že mě zklamal!"

Prý zklamal! Vstal jsem, vstal i on a po jeho planoucí tváři se koulely slzy jako hráchy. Úpěnlivě mě prosil, abych zašel za paní ze Chalais. Mínil tím svou matku, nikoli manželku. To jsem mu slíbil a slib jsem též dodržel u vědomí, že k vlastnímu zármutku nemohu paní ze Chalais dát žádnou naději. Aspoň jsem jí doporučil, aby synovi napsala a požádala ho, aby se vystříhal bezbožných slov a rouhání, protože se to okamžitě donese králi a působí to na něho tím nejhorším dojmem. Paní ze Chalais to udělala, Chalais ji poslechl, ale na králově rozhodnutí nemohlo toto pozdní zmoudření už nic změnit. Královo rozhodnutí bylo pevné. Kdyby byl Chalais patřil k Monsieurovým lidem, myslím, že by se Jeho Veličenstvo bylo mohlo spokojit se Chalaisovým uvězněním. Že však se tak ohavného spiknutí proti svému pánu účastnil přímý služebník králova domu, bylo víc, než král mohl snést.

Osmnáctého srpna odsoudil soudní dvůr Chalaie k smrti pro zločin urážky majestátu. Poprava se konala v Nantes na náměstí Bouffay devatenáctého srpna v šest hodin večer. Proběhla velice špatně, protože přátelé odsouzeného dostali nesmyslný nápad, že jí zabrání, když unesou kata. Chalais byl bez odkladu popraven jiným odsouzenecem k smrti, kterému za to slíbili milost. A neobratnost toho narychlo sehnaného kata proměnila stěti toho nešťastníka ve strašlivou řezničinu.

Dovol, čtenáři, abych se vrátil zpět v čase do období, které uplynulo mezi Chalaisovým zatčením (osmého července) a jeho popravou (devatenáctého srpna).

Markýzovo doznání umožnilo Ludvíkovi i kardinálovi s úžasem i s děsem nahlédnout, jak rozsáhlé a jak vážné bylo spiknutí, které vzalo počátek v královnině vášnivém přání zamezit z důvodů nám již známých Monsieurovu sňatku. To se ponenáhlu a téměř osudovým spádem stalo úkladem s cílem odstranit kardinála a krále nahradit jeho bratrem, byť za cenu královraždy.

Děs, který s Ludvíkem pocítili, když jim Chalais odhalil, jaká sněť se ze všech stran zakusuje do těla státu, vyjádřil Richelieu těmito silnými slovy:

"Toto je nejhroznější spiknutí, jaké kdy dějiny zaznamenaly," napsal kardinál chvějícím se perem. "Děsí nejen množstvím spiklenců, hlavně však jejich hrůzným záměrem, neboť jejich cílem nebylo jen pozvednout jejich pána vysoko nad jeho postavení, nýbrž přímo sesadit a zničit posvátnou osobnost krále."

Oním "jejich pánem" označil Richelieu nepokrytě Monsieura, a do Monsieura se také král pustil jako do prvního, když ho po deset dní za přítomnosti královny matky, Richelieua, Schomberga a strážce pečeti Marillaka podroboval každodenním přísným výslechům.

Monsieur na rozdíl od Chalais neměl otevřenými odpověďmi co ztratit, protože jeho osoba byla nedotknutelná. S lehkým srdcem slíbil, že prozradí všechno s jedinou podmínkou, že nebudou znepokojováni jeho milci Bois z Ennemetzu a Puylaurens: tu podmínku mu beze všeho slíbili splnit.

Později mu bylo vytýkáno, že projevil jistou zbabělost, když uvedl tolik jmen a zapletl do případu tolik lidí. Monsieur však nebyl zbabělý, udatnost mu nechyběla, ale byla to udatnost šlechtická a válečnická. Po mravní stránce se mu čehosi nedostávalo. Nadto mu bylo teprve osmáct let, a ačkoliv byl vtipný, byl na svůj věk nedospělý, hodně zřeštěný, libující si v dětinských šprýmech. Král, královna matka, strážce pečeti a Schomberg tvořili proti němu sbor s tak nesmírnou převahou a tak dobře zpravený o jeho pletichách, že se mu zdálo výhodnější se podřídit: souhlasil, že se bez průtahů ožení se slečnou z Montpensier a současně s ní dostane skvělou apanáž. Hořká pilulka mu byla řádně oslazená.

Když mu král dal rozhřešení a ustaly obtížné výslechy, Monsieurovi se ulehčilo jako školákovi, když skončí vyučování, s radostí vyhledal druhy svých her a společně si vymysleli nový šprým. Vydali se z Nantes na Croisic na oslech, jen tak bez sedla "jako tlupa Egyptanů". Monsieur měl takové šaškování k smrti rád. Že se jím však bavil právě teď, kdy Chalais ve své cele čekal na smrt, tím si u mne velkou vážnost nezískal, rozhodně ne větší, než v jaké jsem ho měl předtím.

Než chudák Chalais opustil tak mladý tento svět, který mu přinášel tolik potěšení, přišel ho na jeho žádost do cely navštívit Richelieu. Nešťastník se ve své prostomyslnosti pokusil s kardinálem uzavřít takovýto obchod: řekne mu úplně všechno (pod "úplně všechno" rozumějme to, co se neodvážil prozradit při výsleších), pokud mu Jeho Eminence zaručí udělení královny milosti. Richelieu takový slib rovnou odmítl, ale nešťastníka přece jenom přiměl, by řekl všechno, co věděl.

Doslechl jsem se to, protože mi to později prozradil kardinál, ale jinak jsem se nedozvěděl nic, neboť ač jsem toho dne Richelieua doprovázel, nebyl jsem k tomu rozhovoru mezi čtyřma očima přizván, a stejně tak u toho nebyl Lamont a jeho strážní, které kardinál velice zdvořile požádal, aby na dobu jeho rozhovoru s vězněm opustili celu. Trochu jsem se tomu podívil a usoudil jsem z toho, že se ten rozhovor bude týkat nejchoulostivějšího bodu spiknutí: kdyby král opustil tento svět, ať už smrtí přirozenou či násilně, bylo mezi oběma zúčastněnými stranami předem domluveno, že se královna provdá za Monsieura?

Přikláním se k domněnce, že ano, a to ze dvou důvodů, jež tu uvedu. Při prvním vážném Ludvíkově onemocnění, které ho postihlo za vojenského tažení do Languedoku, dal Filip IV. Španělský prostřednictvím svého vyslance sestře pokyn, aby se v případě, že by král zemřel, provdala za svého švagra. Zůstala by tak francouzskou královnou a v tomto postavení by mohla co nejlépe sloužit španělským zájmům.

A druhý důvod, který podepírá tuto mou domněnku, spočívá na dvou neobyčejných okolnostech. U druhé z nich jsem byl svědkem sám a u té první byl Héroard a hned na druhý den mi ji vyprávěl.

Osmáctého srpna - v den, kdy byl Chalais odsouzen k smrti opustil král v jednu hodinu po poledni vévodský palác v Nantes a v kočáře zajel do venkovského sídla v La Haye, kde přebýval Richelieu. S panem ze Schombergu jsme ho doprovázeli, ale k rozmluvě krále s kardinálem za zavřenými dveřmi jsme připuštěni nebyli; nasadilo mi to brouka do hlavy, neboť jsem usoudil, že se bude jednat o věcech nadmíru choulostivých. A nadto trvala jejich rozmluva celých pět hodin, čemuž jsme se s Schombergem velice divili a též nás nekonečné čekání značně unavilo a znudilo. Když se král konečně po tom pře dlouhém soukromém rozhovoru objevil, udivila mne jeho bledost, křečovitě rysy a výraz zároveň bolestný i zlostný, takže jsme se Schombergem hned pochopili, že pro nás bude nejlepší zůstat v kočáře, který nás spolu s králem vezl zpátky do Nantes, pěkně zticha a držet se stranou.

Do Nantes jsme dorazili v sedm hodin večer. Ludvík krátce navštívil královnu matku, stejně krátce se ukázal na královské radě, ale návštěvu u královny vynechal. V osm hodin se sotva dotkl večere, byť si stále zachovával svou neproniknutelnou tvář, neustále poklepával plochým ostřím nože o okraj talíře, což u něj, jak víme, svědčilo o vysokém stupni rozčilení.

Když bylo po večeři, šel jsem se Jeho Veličenstvu odporoučet, zdálo se mi však, že mne nevidí ani neslyší, a teprve druhý den jsem se od Héroarda dozvěděl, co se dělo potom. Když krále na jeho příkaz vysvlékli, pomodlil se k Bohu,

ulehl, ale téměř okamžitě zase vstal z postele a jal se rychlým krokem pobíhat po ložnici a sám od sebe, aniž se ho kdokoli nějak dotkl či mu odporoval, upadl zcela beze slova do hrozného vzteku, svíral čelisti, zesinala mu tvář a oči metaly blesky. A co Héroarda udivilo nejvíc, že se ve svém nepřičetném zuření třásl po všech údech, ačkoliv se ze všech sil snažil třesení potlačit.

Když mi o tom doktor Héroard druhý den vyprávěl, byl z toho ještě celý zarmoucený a utrápený.

"A jak dlouho ten strašný záchvat zlosti trval?" ptal jsem se lékaře.

"Od deseti do jedenácti hodin."

"Od deseti do jedenácti! Je to možné? Celou hodinu v křečích! A bez jediného slova?"

"Ani slovíčko neutrousil. Jen ke konci záchvatu si mi Ludvík po stěžoval, že se nedovede sám od sebe ve svém nitru upokojit; že dobře ví, jak je to pošetilé, že si však nedovede pomoci."

"A svěřil vám důvod toho nesmyslného vzteku?"

"Ne. Ani v nejmenším. Nezmínil se o důvodech ani slůvkem a je samozřejmé, že jsem se střežil na cokoliv se ho ptát, poněvadž mi bylo jasné, že ten záchvat nevzal původ v jeho těle, nýbrž v jeho mysli. A na myšlenky nemám léku."

"A co se dálo potom?"

"Asi po hodině se uklidnil a znovu ulehl."

"A spal?"

"Usnul v okamžení, snad vyčerpáním, a spal devět hodin v jednom kuse."

"A jaký na to máte názor?" zeptal jsem se stále ještě v údivu.

"Jakou mohl mít ten vztek příčinu? Není to cosi podivného?"

"Opravdu nevím," odpověděl Héroard vážně.

A dodal latinsky:

"Sum medicus. Hypotheses non fingo."*

Já však, který lékařem nejsem a po tolika letech nejsem tak opatrný jako Héroard, jsem si tenkrát pomyslel a myslím si to dodnes, že ta velká králova zlost nebyla bez souvislosti s veledlouhým a veletajným rozhovorem, který měl to odpoledne s kardinálem. A rovněž se domnívám, že ta rozmluva mezi čtyřma očima nebyla bez souvislosti se stejně důvěrnými kardinálovými třemi návštěvami ve vězení u Chalais, při nichž mu ubohý markýz pravděpodobně vyjevil věci, které se neodvážil tak podrobně vypovědět při výsleších, a to, že Chevreuska naléhala na královnu, aby se pro případ, že ovdoví, provdala za Monsieura, s čímž královna, ovlivněná pokyny španělského dvora, jejichž smysl byl týž, souhlasila.

Můj předpoklad, že se věci odehrály právě tak, jak říkám, potvrzovala jistá Héroardem zjištěná skutečnost: lékař si totiž vedl záznamy, že král (od osmáctého srpna, kdy u něho propukl ten veliký záchvat vzteku, až do čtyřadvacátého září, to znamená takřka půldruhého měsíce) nejenomže nešel ke královně spát, ale poprvé v životě se zdržel i krátkých každodenních návštěv u královny, kteréž mu předepisoval protokol. Což je podle mého úsudku důkaz, že byl smuten i pohoršen nad tím, že jeho manželka a jeho bratr vsázeli na jeho smrt, či přinejmenším o ní uvažovali.

Pro Ludvíka to, žel Bohu, nebyla první zkušenost s rodinnými zradami, protože v době, kdy jeho matka byla regentkou, mu bylo od ní zakoušet přemnohá ponižování, nepočítaje v to, že později dvakrát proti němu zvedla zbraně a že musel shromáždit vojsko, aby ji přivedl k rozumu. Dnes musel k řadě zárců připočíst i svou ženu a svého bratra. Takže proti němu, a ještě víc proti ní silně zatrpkl.

Král však nemohl Annu veřejně obžalovat, aniž by ji zapudil. Ovšem jednak se dosud nevzdal vši naděje, že s Annou zajistí budoucnost své dynastie, jednak zapudit právoplatnou manželku, s níž se oženil před Bohem, by mu bylo přivodilo tuze nepřijemné vády nejen s papežem, ale i se španělským králem, jehož kastilská pýcha by takovou urážku jeho rodiny snášela jen těžko.

Každopádně bylo muži tak zbožnému jako Ludvík zapuzení manželky silně proti mysli. Chtěl však dát choti aspoň za vyučenou, a tak ji povolal, aby se dostavila k zasedání rady.

A tam, usazená v křesle,* musela nebohá královna na vyčerpávajícím zasedání vyslechnout předlouhou četbu Chalaisova soudního líčení, zvláště pak těch částí, v nichž byla obviněna. Paní z Motteville, tenkrát ještě svobodná jedenadvacetiletá dívka, tvrdí, že královna na otázku, zda se po králově smrti hodlala provdat za jeho bratra, jak se tu tvrdí, odpověděla zvysoka: "Na takové výměně bych získala jen málo."

Onoho zasedání jsem se neúčastnil, ale udánlivě královnině odpovědi příliš nevěřím, vidím v tom dvorský klep, který paní z Motteville zaslechla, než se svou matkou odešla jako většina královniných oblíbenkyň do vyhnanství.

Předpokládám, že k té pyšné odpovědi neměla královna ani příležitost, neboť se ji nikdo na nic netázal, z toho prostého důvodu, že jakákoli otázka by její nečinnou přítomnost okamžitě proměnila ve výslech.

Nakonec v králově mysli převážila, možná na kardinálovu radu, umírněnost a na konci toho zasedání, pro královnu tak trapného, rozkázal odstranit z Chalaisovy soudní pře vše, co se týkalo královny.

Naznačil jí tím, že sice všecko ví, ale že jí odpouští, aniž ovšem zapomíná, že se s neuvěřitelnou lehkomyšlností dopustila vůči němu zrady, když tu osudnou pletichu uvedla do pohybu.

V roce 1626 zbývalo Ludvíkovi ještě sedmáct let života. A po celou tu dobu si Anna musela být vědoma trvalého, hlubokého zármutku, který v něm vzklíčil, i hlodavých, mučivých pochyb týkajících se její osoby, jež ho neopustily do konce jeho života.

Když v roce 1643 ležel Ludvík na smrtelném loži, "zalitý Bůh sám ví jakým potem", jak praví Villon, ozvalo se v královně dobré srdce a ve snaze přinést mu úlevu, když už ne v bolestech těla, tedy alespoň v utrpení duše, které sama způsobila, napsala mu lístek, kde ho přesvědčivě ujišťovala, že si nikdy nepřála jeho smrt, aby se mohla provdat za Monsieura.

Když La Porte přinesl královnin vzkaz, byl jsem právě při tom. Králi zbývalo ještě něco sil, takže si lístek chtěl přečíst

sám. Když jej dočetl, pustil jej z ruky a řekl s hořkostí, která mi vrazila dýku do srdce: "V tomto svém stavu mám za povinnost ji prominout, ale věřit jí to nemusím."

* * *

"Nemohu vám to déle tajit, pane. Hrozně se na vás zlobím."

"Na mne, spanilá čtenářko? To je mi ale nevlidný začátek rozhovoru, který jste si vyžádala! Co jsem vám, pro Boha, udělal?"

"O slovujete jen čtenáře, přímo se mu vlichocujete. Těch vašich, ať mi laskavý čtenář dovolí, jimiž ho hýčkáte, by se nedopočetl. Dovoláváte se jeho paměti, jako by na mě paměti vůbec nezáleželo."

"Pro všechno na světě, nedrásejte mě tolik, Madame! Což jsem neodpověděl ochotně na všechny vaše otázky? A není to velká výsada, již jsem vám udělil, že mě můžete podle svého kdykoliv přerušit a popovídat si se mnou? Jen povídejte, Madame, povězte, co máte na srdci. A jako oddaný sluha, poslušný vašich příkazů, budu pozorně naslouchat."

"Jsem pobouřena, pane. Ten chudák ztřeštěný Chalais položí hlavu na špalek, ale Monsieurovi je prominuto a prominuto je i královně. Není to nespravedlivé?"

"Abychom to vyjádřili přesněji, Madame, je to jen zvláštní druh nespravedlnosti, jemuž se říká státní spravedlnost."

"A co bude s vévodkyní z Chevreuse? Bude odpuštěno i jí?"

"Ne tak zcela. Richelieu i král se v závěru shodli na tom, že ze všech, kdo účinkovali v tomto dramatu, nese největší vinu právě Chevreuska. Královna byla beze sporu první, kdo namítal proti Monsieurovu sňatku, ale Chevreuska z těch námitek udělala rovnou povstání. Vzbouřila velmože, popichovala protestanty, a co hůř, měla ke zločinným úmyslům jak Monsieura, tak Vendômy i Chalais. Král nicméně došel k názoru, že pohnat před soud ji nelze. Sňatkem s mým nevlastním bratrem, vévodou z Chevreuse, patřila vévodkyně k mocné rodině Guisů a bývalo by bylo nesnadné předvolat ji před soudní dvůr a nepopudit přítom nejen rodinu Guisů, ale i ostatní velké francouzské rody. Nadto by Chevreuska mohla za své soudní pře vyjevit věci, které by velice uškodily královně, ba i králi a mohla by namítnout, že neprovedla nic jiného, než že poslechla svou paní, a že jí nelze vytýkat, když královně prokázala nezlomnou věrnost."

"A byla by ta námitka účinná?"

"Určitě. Prosím, abyste nezapomínala, Madame, že hlavním důvodem, který Ludvíkovi zabránil udělit Chalaisovi milost, bylo, že patřil k jeho blízkým služebníkům. Věrnost bezprostřednímu pánu byla v obecné představě přednější než oddanost pánu vzdálenějšímu, ať si byl sebevých postavený. Což byl i důvod, proč král tak snadno prominul Boisu z Ennemetzu a Puylaurensovi. Byli to Monsieurovi lidé. O osudu paní z Chevreuse se ministři nekonečně dohadovali, aniž došli ke shodě, až to rozhodl král s tím, že paní z Chevreuse půjde do vyhnanství."

"Takže vyhazov. Prostřednictvím Troncona."

"Vyhazov ano, ale bez Troncona. Ten byl vyhozen sám, a to králem, za to, že se - pošetilec jeden - postavil proti Monsieurovu sňatku. Osudným poselstvím pro Chevreusku pověřil král pana z Bautru."

"A kdo to byl ten Bautru?"

"Pan z Bautru, hrabě ze Serrantu byl vtipálek, který si dělal legraci ze všech a ze všeho, u dvora obávaný pro kousavého ducha i jedovatý jazyk a spolehlivě ten největší bezbožník z celého dvora."

"A právě toho si náš zbožný Ludvík vybral pro tento úkol?"

"Měl k tomu dobrý důvod: Ludvík se obával, že ta čertovská ženská začne nenávidět i samého posla, který jí zprávu doručí. Panu z Bautru takové nebezpečí nehrozilo."

"Proč?"

"Protože Chevreuska už ho nenáviděla dávno. Bautru totiž o jejím otci, vévodovi z Montpazonu, napsal šířavou satiru, v níž se krutě vysmíval jeho nejapnosti, která, po pravdě řečeno, přesahovala všechny meze i na vévodu a paira."

"Neposmívejte se vévodům a pairům, pane. Chcete se vsadit, že král jednoho dne povýší vaše hrabství Orbieu na vévodství a pairské léno?"

"Proti vlastním nadějím nikdy sázky neuzavírám, Madame. Směl bych pokračovat? Nechcete vědět, jak Chevreuska rozkaz k vyhoštění ze země z úst toho nenáviděného Bautrua přijala?"

"A jak jej tedy přijala?"

"Zuřila a lála poslovi, cenila zuby a ukazovala drápy."

„Vy mě ještě neznáte,“ ječela prý na Bautruho. „Všichni se domnívají, že se zabývám jen koketováním! Já vám ale ukážu, že umím i jiné věci. Mám jistý vliv v Anglii a dokážu, že v té zemi budou se všemi Francouzi zacházet tak, jako ve Francii zacházejí se mnou! Co je mi po tom neschopném pitomci králi? Není to ostuda, že se nechá ovládat tím ničermou kardinálem?“

„Mám všechny vaše roztomilosti opakovat králi, Madame?“ usmíval se Bautru od ucha k uchu.

„Jen mu je klidně opakujte! A ještě bych dodala, že jste věru divný šlechtic, když jste přijal úkol vyhazovat dámu mého postavení. Jste obyčejný neotesanec a hrubián, a ne šlechtic. A teď, když i vy jste dostal svůj díl, zmizte mi z očí, ať už se nemusím dívat na vaši nevábou tvář.“

„Já se naopak vaši krásné tváři velice obdivuji, Madame,“ řekl Bautru s hlubokou poklonou, „a stejně vysoko cením vaši zlovolnost, v níž se vám nevyrovná žádná jiná osoba vašeho pohlaví...“

"A jak se k vypovězení své snachy stavěla vévodkyně z Guise?"

"Tajně se z něho radovala. Chevreuska jí byla upřímně protivná."

"A co vévoda z Chevreuse?"

"Manželská čest mu velela, aby se proti onomu vypovězení bouřil, a zpočátku se zpupně dával slyšet, že kardinála nenávidí. Ale na králův příkaz jsem mu šel domluvit a zjistil jsem, že zas tak nespokojený se stavem věci není."

Manželské lože opustil už dávno, neb tam byl na jeho vkus příliš veliký provoz, a utěšoval se tím, že s přáteli podnikal zbožné pouti po francouzských krajích, při nichž se dopoledne účastnili služeb Božích a odpoledne zas sloužili

potěšení těla. Na mou radu napsal vévoda z Chevreuse králi, že bez otálení splní jeho vůli a odveze vévodkyni na místo, které král určil, a to na zámek Verger v Poitou, kde bude svěřena péči svého bratra, knížete z Guéméné."

"Věru pozlacené vyhnanství."

"Jenže ona se jím nespokojila. Uprchla do Lotrinska, kde jí tamní vévoda poskytl milostnou přízeň i ochranu."

"A byla s tím konečně spokojena?"

"Ani nápad. Sotvaže nad lotrinským knížetem upevnila svou moc, nutila ho, aby se pustil do války s Francií. Zároveň se pokoušela proti Ludvíku XIII. postavit německého císaře, Anglii a vévodu Savojského."

"A podařilo se jí to?"

"Ne tak, jak by si byla přála, ale dost k tomu, aby se Ludvík rozhodl pustit ji zpátky do Francie s tím, že uvnitř nakonec natropí méně zmatků než venku."

* * *

Ale vraťme se do Nantes, k moři, k námořnictvu, k tehdejším rozhovorům krále s Richelieuem a k nutnosti posílit po těch povstáních královskou moc jak na moři, tak na souši.

Toto království zdědilo z minulých věků dvě hodnosti, které Jeho Veličenstvo velmi znepokojovaly, protože těm, kdo je drželi, propůjčovaly příliš velikou moc. Byl to titul konetabla, jež nosil maršál Lesdiguières a z něhož mu alespoň v zásadě plynula svrchovaná moc nad armádou, a titul francouzského admirála, který patřil vévodovi z Montmorency. Méně nebezpečný z těch dvou byl Lesdiguières. Byl to hugenot teprve k stáru obrácený na katolickou víru, nikdy nezavdal sebemenší příčinu k pochybám o své věrnosti, byl nejudatnějším z udatných, nejvěrnějším z věrných a s příkladnou oddaností sloužil jak Jindřichu IV., tak jeho synu. Nadto byl starý, nemocný a zemřel, smím-li to tak říci, z boží prozřetelnosti v roce 1626 ve svých třiaosmdesáti letech. Král v téže minutě jeho hodnost zrušil.

Montmorency budil obavy daleko větší. Byl vévodou a páirem, pocházel ze staré slavné rodiny, byl mladý, činorodý, podnikavý a shromáždil ve svých rukách tolik moci, až se bez nadsázky dalo říci, že svrchované vládí námořnictvu, námořnímu obchodu a oběma společnostem, k jejichž založení přispěl, a to společnosti Východních Indií a Nové Francie: pod Novou Francií rozumějte Kanadu, již byl mimo to místokrálem. Richelieu začal jeho moc po kouskách ukrajovat, nejprve se totiž do čela zámořských společností postavil sám a pak založil společnost další, již dal básnický název "Společnost člunku Svatého Petra s královskou lilií". Když se tak stalo, dal se králem jmenovat vrchním správcem královského obchodu.

Přesto Montmorencymu zbývaly rozsáhlé pravomoci: obchodní námořnictvo, válečné námořnictvo, správa přístavů, námořní soudnictví, právo udržovat opevnění, právo stavět lodi, odlévat děla a právo pobřežní, které mu rok co rok vynášelo sto tisíc dukátů. Když chudák Chalais při jednom z výsledků zmínil mezi spiklenci i Montmorencyho, Richelieu se zatetelil radostí.

Vévodovi bylo tenkrát jedenačtyřicet let. Byl veliký milovník gentil sesso a ženy mu to zcela oplácely. A okruh ďábelských sukni, čichaje snadnou kořist, jej bez nejmenší námahy vtáhl do svých sítí, získal nad ním značnou moc a užil ho ke svým spikleneckým záměrům jako prostředníka mezi Monsieurem a princem z Condé. Výsledky toho velikého snažení nestály ovšem za řeč, protože Condé setrval v opatrném vyčkávání. Montmorencymu se zkrátka nedalo vytknout nic jiného, než že se veřejně vyslovil proti Monsieurovu sňatku a vsadil se, že k němu nedojde.

Král s Richelieuem byli ovšem odhodláni se té významné osobnosti zbavit, ale jednali s ním v rukavičkách. Sice pevně, ale se všemi ohledy jej nutili, aby se vzdal hodnosti francouzského admirála s tím, že mu pak budou zapomenuty všechny hříchy minulosti. Aby mu hořkou pilulku řádně osladili, přiklali mu velmi významný důchod. Ježto však ty dvě hodnosti, Lesdiguièresova a Montmorencyho, stály královskou pokladnu čtyři sta tisíc liber ročně, byla to velmi vítaná úspora.

Veškeré dědictví oné osobnosti, která z Montmorencyho dělala krále na moři a Ludvíkovo království omezovala jen na souš, zdědil Richelieu. Ale titul francouzského admirála odmítl se vši rozhodností a nepřijal pocty, které k oné hodnosti patřily, ani ohromné hmotné požitky, které z ní plynuly. Vzdal se i velení námořního vojska a významných výnosů z pobřežního práva, které napříště určil k údržbě loďstva Jeho Veličenstva. Richelieu tím chtěl dokázat, že Montmorencyho nepřipravilo hodnosti a statky ze ctižádosti nebo ziskuchtivosti, ale aby posílil moc svého krále, aby umožnil rozkvět bohatství námořního obchodu a značně posílil, ne-li už vytvořil válečné námořnictvo, které Ludvíkovi předchůdci žalostně zanedbali. Myslel na to už dlouho. Slýchal jsem ho, jak se před králem rozhořčuje, že námořní síly mocnější, než jsou naše, Angličané a Španělé, si troufají provozovat pirátství a olupovat naše lodi, rušit náš rybolov a beztréstně se vylodovat na našem pobřeží, zatímco Berbeři na Středomořím plení provensálská pobřeží, zmocnili se ostrova Porquerolles, královského místodržitele vzali do otroctví a jeho ženu a dcery prodali do harémů své země. "Moře nepatří nikomu," zahovořil Richelieu se zápletem. "Na pobřežní vody má panovník nárok jen na dostřel děla. Dál už si stanoví vlastní zákon ten, kdo má větší sílu. A veliký stát by se neměl vystavovat urážlivému bezpráví a nemít přitom možnost odplaty."

Když takto přesvědčil krále, zbývalo Richelieuovi ono veliké předsevzetí ještě uskutečnit. Ale rozvinout a obhájit náš zámořský obchod, zajistit naše pobřeží a pronásledovat piráty, to všechno předpokládalo silné válečné námořnictvo: tomu se kardinál věnoval s nesmírným důrazem, aniž byť na okamžik pomyslel na to, že to je další břemeno ke všem ostatním, která ho již tíží. Když jsem tomuto jeho nesmírnému úsilí přihlížel, začal jsem se o předmět tolikeré starosti zajímat a vzpomněl jsem si, že mám dva nevlastní bratry, Petra a Olivera ze Sioraku, kteří v Nantes založili společnost námořního obchodu, i rozhodl jsem se, že ty příbuzné, které jsem sotva znal, ale o nichž otec mluvil s velikým uznáním, vychvaluje jejich pracovitost, odvahu a vytrvalost, brzy vyhledám. Oblékl jsem se do prostších šatů, abych na nábrežích nebudil pozornost, a následován Mikulášem jsem se vydal přeptat se námořníky v přístavu, kde bych své bratry našel.

Námořníci mě, žel, přijali velice nevlídně. Byli plně zaměstnáni vylepšováním svých lodí či opravováním rybářských

sítí, sotva se na mne mrzutým pohledem podívali, zase se odvrátili a jen tak přes rameno mi hodili pár strohých slov ve svém nářečí, jemuž, jak už u pouhého pohledu na mne museli pochopit, ani zbla nerozumím.

"Populus suspiciosus!"* řekl Mikuláš, který se učil latině u otců v clermontské škole.

"Sed similis castaneae,"* opáčil jsem. "Navrch pichlavý, uvnitř dobrý."

Nato jsem se rozhlédl po okolí a na konci přístavu jsem zahlédl dlouhé, nízké stavení natřené křiklavými barvami, honosící se vývěsním štítem. Na první pohled se zdálo, že by to mohla být přístavní krčma, a tak jsem tam zamířil v domněni, že pro krčmáře, u něhož se vystřídá tolik lidí, nemůže být francouzština řečí zcela neznámou.

Hned u vchodu jsem však poznal, že to není ani tak krčma jako spíš krám, kde se prodává všechno, co potřebuje plachetnice: kotvy, lana obyčejná, konopná, zdvižná, kladky, řemenice, koudel na těsnění a bůhví co ještě. Jakmile si však tím haraburdím, které už vonělo mořem, prorazil člověk cestu, objevil na konci pár stolků, obstavených stoličkami, a výčepní pult, za nímž kralovala docela pěkná holka; prohlédla si nás, hned jak jsme vešli, bez nejmenší nelibosti, a sotva jsme se usadili, vydala se k nám s nádry vypjatými a vlníc se v kyčlích jako loď, na niž dorážejí vlny z boku. A hle, hotový zázrak! Mluvila francouzsky, i když to nebyla klasická francouzština Vaugelasova.

"Čímpak by sem vám, fešní pánové, mohla posloužit?"

"Kdybychom se znali líp, troufl bych si ti říct, čím bys nám posloužila nejlíp," spustil jsem co nejzertovněji, "ale protože se neznáme a nechťel bych tě urazit, tak nám prozatím dones lahvičku svého nejlepšího vína."

"Nemáme ani nejlepší, ani nejhorší," odpověděla. "Všecko naše víno je dobré, protože pochází od Loiry. A co ten hezoučký mládeneček, co je s váma, dá si mošt či víno?"

"Vino," odsekl Mikuláš mrzutě, neměl totiž rád, když se o něm mluvilo jako o chlapečkovi.

"Aj aj, ten mladý není tak milý jako vy, můj fešný pane. A což, něco k zakousnutí k tomu vínu byste si nedali?"

"Pročpak ne, má milá? Máte dobrý pšeničný chléb a solené máslo?" "Máslo máme jen solené. A chleba jen rezný."

"Dobře, dones rezný."

"Tak ta láhev, chleba a máslo pro dva, to dělá dohromady dva sou," řekla pevným hlasem, hledíc mi zpřímá do očí.

"Copak? Mám platit předem?" podivil jsem se. "Ještě dřív, než jsi nám nalila?"

"U nás už to tak chodí, milý pane. Námočník, víte, s pitím spěchá, ale s placením už tolik naspěch nemá."

"Dobře, tady jsou dva sou a jeden sou pro tebe navíc, žes tak pěkná a hezky zakulacená, až se z pouhého pohledu sbíhají sliny."

"A to se podívejme, tenhle pán ví, jak mluvit s děvčaty," zavlnila se krčmářka po celém těle. "A ten mládeneček, co je s vámi, by si z vás měl vzít příklad."

"Tomu mládenečkovi, co je se mnou, se nelíbí, že o něm mluvíš jako o mládenečkovi, vzhledem k tomu, že co nevidět bude patřit ke královským mušketýrům."

"Prosím tisíckrát za prominutí, pane mušketýře, jestli jsem vás urazila. Však mládí není žádný zločin, zvlášť když je někdo hezoučký jako obrázek, rovnou jako archanděl Michael vymalovaný v našem kostele!"

Po všech těch sladkých řečech z obou stran jsem usoudil, že rozmilá krčmářka mi prozradí, kde bych našel své nevlastní bratry, což ona vskutku nakonec udělala, ale napřed jsem jí volky nevolky musel odpovědět na všechna proč, jak a nač.

"A copak jim chcete, našim pánům ze Sioraku?"

"Jsem jejich nevlastní bratr."

"No toto! Ale ne, doopravdy se jim dost podobáte. A jakpak že nevlastní, co je to za bratra?"

"Je to bratr jen poloviční, co má stejného otce, ale jinou matku."

"Takže maminka pánů ze Sioraku je nebožka?"

"Ne, ne. Je živa a zdráva. Ale otec mě počal mimo manželství."

"Takže vy byste byl jako dítětem hříchu?" zatvářila se zároveň mlsně i pohoršeně.

A jakmile to vyslovila, hned se pokřivovala.

"Byl bych raději, kdybys to takhle nenazývala," řekl jsem mrzutě.

"Bez urážky, milý pane. Stejně jste tuze fešný pán. A kolikpak je vám let, že jsem tak smělá?"

"Jedenatřicet."

"A ani ne tak starý," hodila po mně milostným očkem.

To jsem okamžitě opětoval a po té laškovné výměně byla konečně ochotna říci, kde pány ze Sioraku najdu.

"Vaši poloviční bratři," řekla s chichotem, protože ten výraz jí tuze lechtal bránici, "ale když jsou dva poloviční, vydají dohromady možná za jednoho bratra celého, ne?, tedy pánové ze Sioraku mají krásný a bohatý dům hned vedle katedrály Svatého Petra. (A jak to vyslovila, hned se pokřivovala.) Ale hádám, že v tuto dobu je najdete spíš na jejich veliké lodi, kterou nazvali Siréna, jakživa jsem o takové osobě neslyšela, nemůže být zdejší, ale dali si ji vyřezat ze dřeva a posadit na příď; prsy má velké jako moje hlava, ale tělo končí rybím ocasem, takže nemá nohy a tím pádem je, chudinka, nemůže rozláhnout, však už víte nač."

"Myslíte tu krásnou galeonu, kterou jsem viděl uvázanou po pravé straně u přístavního mola?"

"Ale pane můj nebohý, vy toho o lodích asi mnoho nevíte, když tuhle jmenujete galeonu," řekla s dobromyslným pohrdáním.

"Protože to není galeona?"

"To tedy není. Je to karavela. V Nantes tohle ví každý smrkáč."

"Nu, teď už to vím i já," řekl jsem vesele.

"Vy se mi na mou duši líbíte, pane! Vůbec ne pyšný ani nafoukaný a žádný škudlil, když jste mi dal jen tak celý sou. Jste opravdový Siorac, na to bych dala ruku do ohně. Mně se říká Tonka. Ať se má dobrá matka za mne modlí a odpustí mi všechny hříchy. Spávám sama v komůrce v prvním patře dřevěného domku hned naproti krčmě. Každé boží ráno až do devíti mne tam najdete. Stačí třikrát zaklepat a já vám otevřu, pro případ, že byste mne potřeboval."

"Potřeboval? A nač?"

"No přeci že bysme spolu spali, ne?"

"A co já," ozval se Mikuláš, jehož ten rozhovor velice bavil. "Smím se též počítat mezi pozvané?"

"Ale ovšem! S radostí! Tak hezounkého mušketýra jsem si ještě nikdy k snídani nedala!"

* * *

Když tedy karavela, tož jsem se vydal ke karavele a následován Mikulášem jsem vyšplhal po schůdcích na palubu, jenže na palubě jsem narazil na dva statné chlapíky, ozbrojené obušky, a ti mne nechtěli pustit dál. Když jsem jim však řekl své jméno, upokojili se a jeden z nich mne bez otálení zavedl na zád lodi, kde sídlili "pánové ze Sioraku", jak jim v Nantes říkali.

V životě jsem nohou nevstoupil na palubu nákladní lodi, jinak řečeno lodi obchodní, a byl jsem udiven tím množstvím ráhén a výztužných lan, která kolem tří hlavních stožárů tvořila jakýsi les bez listů. Překvapila mne i nesmírná čistota paluby a čerstvě natřených žebřin a přímo jsem užasl nad šesti děly, seřazenými na pravoboku lodi, kolem nichž mi bylo kráčet. Pravobok je totiž námořnický název pro pravou stranu lodi, když hledíte k přidi, a levé straně se říká levobok. Ať mi čtenář promine, že se tu holedbám mluvou námořníků, naučil jsem se jí však narychlo, když se mi krčmářka Tonka pro mou neznalost vysmála.

Proč své nevlastní bratry znám jen málo, jsem už vysvětlil v Plesu u vévodkyně, protože však si nejsem jist, zda si čtenář na to místo pamatuje, prosím ho, ať mi promine, že se tu k němu vrátím.

Jak je známo, jsem synem markýze ze Sioraku a vévodkyně z Guise, která tenkrát už byla vdovou, protože však stále musela dbát o svou pověst, porodila mne potají. Otcova manželka Angelina velkomyslně vyhověla manželově prosbě a svolila být na papíře mou matkou, zatímco vévodkyně se spokojila úlohou kmotry, již při mém křtu sehrála po boku mého kmotra Jindřicha IV.

Byl to průhledný klam, který nikoho doopravdy neoklamal, jež ale celý dvůr přijal s chápavými úsměvy; hlavně že zdání zůstalo zachováno. Angelina však dala otci na srozuměnou, že po tomto nesmírném ústupku, který mu udělala, uvítá, když mě na sídle U Osekaného dubu v Montfort l'Amaury uvidí "nepříliš často". Sídlu sice patřilo otci, ona je však pokládala za své stálé obydlí, zatímco otec s Miroulem a se mnou žil většinou v Paříži v paláci v ulici Na Rozkvetlém lánu.

Otec možná udělal chybu, když to "nepříliš často" bral příliš doslova, protože Angelina byla skvělá žena beze stopy zatrpklosti či malodušnosti. Otec však ctěl svůj slib, a tak mě do Montfort l'Amaury vzal s sebou všeho všudy jen jednou. Bylo mi tenkrát pět let, a protože bratři byli o patnáct let starší, vůbec jsem se o ně nezajímal a oni o mne rovněž ne. Tato návštěva na palubě Sirény byla tedy spíš prvním setkáním než shledáním po letech, také proto, že jsem se jim za celý život dosud nikdy neozval a oni mně rovněž ne.

Z počátečních obtíží nám pomohla zdvořilost. Smekali jsme klobouky a vyměňovali si poklony, jimž se nedalo nic vytknout, a když tento obřad skončil, téměř pokradmu jsme se po očku navzájem zvědavě pozorovali; starost o bezvýznamný rozhovor, který vyplňoval ticho, jsme přenechali ústům.

Podle mých výpočtů bylo Petrovi ze Sioraku čtyřicet šest a jeho bratru Oliverovi čtyřicet pět. Ale nikoho by ani nenapadlo nazvat je "vousáči", neboť jeden i druhý vypadal zdravě a svěže, tváře ošlehané, vlasy husté, tělo statné, ale bez nejmenšího náznaku rostoucího břicha. Na první pohled se jeden druhému vůbec nepodobal, protože Petr byl spíš průměrného vzrůstu, podsaditý, hranatý, kdežto Oliver vysoký a štíhlý, ale stejně zdatný. Ačkoliv se lišili i rysy obličejů, byla mezi nimi nápadná podoba, která neplynula ani tak z tělesných znaků jako z celkového dojmu, že co do ducha, důvtipu a silné vůle byli oba Stvořitelem obdařeni víc než štědrě. Jak to v Benátské cestě výstižně říká Marot: "Štěstěna tomu je nakloněna, kdo sám odvahou nešetří." A vskutku, tito pánové ze Sioraku po této stránce dokázali mnoho, protože jejich úspěch při nebezpečném podnikání na moři, jehož se odvážili, byl zcela zřejmý.

Těmi neznámými bratry jsem tedy byl na první pohled okouzlen, a oni zřejmě i mne viděli rádi, protože po všedních, bezvýznamných řečech, které jsme až dosud vedli, se vřelým hlasem ozval Petr, který byl živější a bezprostřednější než Oliver - zřejmě ne-li z obou ten chladnější, tedy alespoň zdrženlivější -, a řekl:

"Přisámbůh, pane bratře, opravdu vás tuze rád vidím, tím spíš, že mi při pozornějším pohledu velice připomínáte našeho společného otce. Když se tak na vás dívám, nedělá mi vskutku nejmenší potíže představit si ho, jak vypadal v květu mládí, tak velmi se mu podobáte."

"Pravda," přidal se Oliver, "pan hrabě z Orbieu se otci podobá až nápadně."

"Pane bratře, pěkně prosím, vynechte toho hraběte. Říkám vám ve vši upřímnosti, že bych si pro vás přál být tím, čím jste jeden pro druhého."

Přistoupil jsem k Petrovi, silně jsem ho objal a totéž jsem udělal i s Oliverem, který se tím projevem srdečnosti zdál dojatější, než bych byl při jeho zdánlivém chladu mohl předpokládat.

Když skončilo objímání, představil jsem jim Mikuláše, jehož přijali co nejlépe - ale uvidět Mikulášovu svěží a upřímnou tvář znamenalo už ho mít rád -, a bratři nás pozvali, abychom se s nimi podělili o polední krmí, skládající se z čerstvě naložených ryb, upečených s vonnými bylinkami a zalévaných vínem z okolí Loiry. Cítil jsem zpočátku divné chvění okolo žaludku, protože i loď v přístavu, zakotvená a připoutaná k nábreží, se vlivem dorážejících vln houpe, a já jsem nevěděl jistě, zda tomu zákeřnému houpání dokáží mé útroby odolat. Ale sotva jsem něco pojedl a popil, hned jsem se cítil lépe a zbytek dokázal zajímavý rozhovor, který odvedl mou pozornost jinam.

Při jídle mi bratři kladli nespočet otázek, ptali se na otce, na La Surieho, "jejich souseda z Osekaného dubu", jehož však nevidali o nic častěji než otce; vyptávali se i na mne a na příběh léčky u Fleury en Bière, již jsem překazil.

Odpovídal jsem na všechno a snažil se uspokojit jejich zvědavost, jak nejlépe jsem dovedl, hodně jsem mluvil o otci, střídněji pak o La Surieovi a o sobě. Když jsme tyto náměty vyčerpali, nastalo mlčení a já je využil, abych se jich začal vyptávat na jejich veliké námořní dobrodružství, byl jsem totiž pln zvědavosti, ač jsem při milé a nečekané vřelosti

našeho setkání trochu pozapomněl, jaký byl vlastně prvotní důvod této návštěvy.

"Takhle to všechno začalo," spustil Petr, který byl z obou bratří řečnější, ačkoli i Oliver se uměl velmi dobře vyjadřovat, pokud se mu zrovna chtělo: "Když mezi rodiči došlo k tomu odcizení, přijížděl otec na panství jen v době setí a na žně a starost o hospodářství svěřil našemu nejstaršímu bratru Filipovi, který měl tak jako tak zdědit titul i panství. Pak vybavil jak nejlépe mohl věnem dcery, ty se provdaly a následovaly manžely, jedna do Provence, druhá do Languedoku. Mladším synům pak každému dal jistý obnos, aby si za něj mohli koupit půdu a byli po otcově smrti nezávislí a nemuseli trávit život v bratrově domě, kde by jim nic nepatřilo."

"Neznamená to, že bychom snad kdy s Filipem měli sebemenší rozdíly," dodal rychle Oliver. "Je to nejlepší z lidí a k mladším bratrům tuze hodný."

"Přesto nás představa, že bychom si jeden každý měli koupit menší panství, vůbec nelákala," převzal Petr okamžitě slovo, "ba ani koupit si větší usedlost a hospodařit tam spolu. V Monfort l'Amaury jsme trávili dětství a jinošství, ale přestože rodný dům máme rádi, k polnímu hospodářství jsme valně nepřilnuli, to vám jeden rok přinese užitek a další rok vás přivede na mizinu, hlavně však vás ve smrtelné jednotvárnosti do konce časů přibije k jedné hroudě."

"A krom toho jsme oba měli nepokojnou krev, byli jsme zvědaví na moře a na cizí země a nadto jsme si chtěli vydobýt vlastní silou majetek, který by nás povznesl nad ostatní. Nu a po jedné cestě do Nantes, které nás okouzlo, jsme se rozhodli pro námořní obchod, jediný, který smí provozovat šlechtic, kromě foukání skla ovšem. Nu a tak jsme si v Nantes najali malý byt, spojili jsme naše prostředky a koupili si loď o střední nosnosti, která se nám oběma velice líbila; oblíbili jsme si ji tak, že jsme ji nazvali Krásnou Nant'ankou. Dali jsme jí tedy ženské jméno a volba to byla správná, protože nás přišla tuze draho jak při koupi, tak při vybavování a při údržbě. Když jsme se konečně vydali na moře s najatým bretaňským kapitánem, tak tak že nám zbylo něco peněz na nákup zboží, které jsme chtěli prodávat. A to nejtěžší nás teprve čekalo: naučit se našemu dvojímu řemeslu: na moři řídit loď a na souši obchodovat."

"Dva roky jsme na to potřebovali," vložil se do toho zase Petr, "a počátkem třetího roku jsme málem přišli o všechno, o loď, o všechnu výstroj i o životy, pronásledoval nás totiž anglický pirát, který by nás byl neodvratně dohnal, o všechno obral a poslal ke dnu, kdybychom nebyli bývali měli to štěstí, že jsme při přestřelce na krátkou vzdálenost zabili jejich kapitána. Oni totiž Angličani mají, jak víme, ukázněné námořníky a dobré velení, ale když přijdou o kapitána, jako by přišli o sítě: ztratí veškerou podnikavost. Tak se nám podařilo jim uniknout. Ale bylo to pro nás dobré ponaučení. Za peníze, které jsme za ta dvě léta obchodování vydělali, jsme nakoupili děla a holandskou karavelu. Byla tuze krásná, a proto jsme ji nazvali Triton."

"A jsme u toho!" vykřikl jsem radostně. "Karavela! Konečně se dozvím, co to je a v čem se liší od galeony!"

"Galeona je loď španělské stavby," převzal níž hovor zase Oliver a usmál se. "Je to také trojstěžník, ale mnohem těžkopádnější než karavela. Má na zádi nástavbu, často patrovou, v níž bydlí kapitán, a menší nástavbu na přídi na ubytování námořníků. Galeona je hlavně známa tím, že ji Španělé používají, aby do jejich přístavů přivážela zlato z obou Amerik. Karavela nemá nástavbu ani vpředu, ani vzadu. Takže není tak vysoká a je mnohem lehčí. Má ploché dno a následkem toho menší ponor, takže může vplouvat i do bahnem zanesených přístavů nebo se pustit po řekách. Tvar má zakulacený a u čáry ponoru je mnohem širší, než je paluba. Holanďáci rejdaři ji takto vystavěli, protože přístavní poplatky se vypočítávaly podle šíře paluby. Ale ukázalo se, že ta zvláštnost je velmi užitečná pro stabilitu na moři. Když je nahoře úzká a dole široká, sedí dobře na vodě. A je o to bezpečnější. Je také rychlejší než galeona, její stavba je lacinější a vyžaduje o polovinu méně námořníků."

"Jedním slovem," doplnil bratra Petr, "s karavelou se můžeme odvážit přes Atlantský oceán a obchodovat s Novou Francií, zvláště je-li ta karavela dobře vybavena děly proti pirátům."

"Co jste pak ale udělali s Krásnou Nant'ankou?" zajímal jsem se.

"To, co jsme dělali vždycky a co děláme stále: pobřežní obchod podél našich atlantských břehů."

"A co prodáváte?" zvědal jsem lačně.

"Inu, všechno," zasmál se Petr. "Kupujeme vše, co se dá koupit, a prodáváme vše, co se dá prodat."

"Například?"

"Od Bretaňců nakupujeme obilí a plátno. Prodáváme jim víno od Loiry a stejně tak Holanďanům. Od těch zas nakupujeme sukno. V Bordeaux prodáváme holandské sukno, bretaňské plátno a nakupujeme tam olej. A všem prodáváme sůl z Bourgneufu."

"Ale což není nebezpečnější plavit se přes oceán než obchodovat u našich pobřeží?"

Bratři se na sebe podívali, a protože Petr se zatvářil nerozhodně a neodpovídal, promluvil Oliver:

"Je to jiný druh nebezpečí. Co nám hrozí při pobřežním obchodu, není ani tak moře, jako právě to pobřeží: vlna, proud, tma, nebo i omyl kormidelníka vás může zahnat na útes. Karavela plující přes Atlantik se ovšem musí obávat bouří, ale jinak ničeho jiného, až na piráty ovšem."

"Promiňte mi, prosím, páni bratři, ty mnohé otázky, ale pro mne je svět, v němž vy žijete, zcela nový a čarovný. Rád bych do něho vstoupil aspoň v myšlenkách, abych mu lépe porozuměl."

"Jen se ptejte na vše, co vás napadne," usmál se Petr. "Budeme se snažit ze všech sil zaučít vás v námořnickém řemesle."

"Co například prodáváte Francouzům z obou Amerik?"

"Prodáváme jim vše, co je francouzské, hlavně víno od Loiry."

Kupujeme od nich kůže, kožišiny, sušené ryby, měď a olovo."

"A spletl bych se, páni bratři, kdybych řekl, že vám obchody jdou dobře?"

Tady se Petr jen ušklíbl a mlčel; usoudil jsem, že patří k lidem, co o to nestojí, aby byli pokládáni za boháče. Oliverovi to však zřejmě starosti nedělalo, a tak odpověděl zcela po pravdě:

"Výdělky jsou úměrné nebezpečí: to znamená značné. Ale platy námořníků, jídlo pro ně a údržba lodi, to všechno přijde

tuze draho. Jen ten vítr je zadarmo."

"I ten stojí peníze, když roztrhne plachtu nebo zlomí stěžeň. Také by bylo dobře mít víc lodí, abychom nevsázeli všechno na jednu kartu."

"Ale od té doby, co máme třetí loď, je to už lepší. Je to právě ta, na které teď stojíme."

"Ta je také holandská?"

"Francouzsko-holandská."

"Jakpak to?"

"Dali jsme ji postavit podle vzoru Tritona v nantských loděnicích."

"Ale není to trochu podvodné stavět podle cizích vzorů?"

Tu se bratři na sebe podívali a rozesmáli se na celé kolo.

"Jestli je to podvod, spáchal jej váš veliký kardinál dřív než my. Koupil pět holandských lodí a v bretaňských a normandských loděnicích je s pomocí holandských tesařů, které zvlášť k tomu účelu pozval a draze je platí, dal okopírovat."

"Ale jak to všechno víte?" řekl jsem v údivu. "Žiji u dvora v blízkosti kardinála a nevím o tom vůbec nic."

"Pro rejdaře není nic těžkého dozvědět se, co se děje v bretaňských a normandských loděnicích," namítl Oliver. "Od přístavu k přístavu se zprávy šíří rychle a námořníci stejně na nic jiného nemyslí, o ničem jiném nemluví, nic jiného nepřezývají a o ničem jiném nesní než o lodích: o lodích potopených, ztroskotaných, odstrojených, znovu vystrojených, o lodích ve stavbě, lodích dostavěných. Sami sebou se rozumí, že námořníci bez práce zastříhají ušima, když slyší, že si kardinál předsevzal koupit či dát postavit čtyřicet korábů pro západní moře a pro moře východní deset korábů a čtyřicet galér."

"A proč tolik galér na Středozemní moře?"

"Protože na tomto moři dochází zhusta k tomu, že se vítr stočí do nepříznivého směru a loď pak nemůže z místa. Pak je veslo užitečnější než plachta a na berberské galéry, plenící provensálské pobřeží, neplatí zas nic jiného než galéry francouzské."

"A co vy," ozval jsem se po chvíli, "přáli byste si mít ještě víc lodí?"

Po této otázce, která se jim zřejmě zdála prostomyslná, se mi bratři na sebe podívali a pousmáli se.

"Který rejdař by netoužil své loďstvo rozmnožit?" odpověděl Petr. "Jenže dnes k tomu není vhodná doba. Anglie popichuje protestanty z La Rochelle, aby se vzbouřili proti Ludvíkovi, a jestli se jí to podaří, pak je pravděpodobné, že vyšle svou vlastní "neporazitelnou armádu"*, aby jednak podpořila La Rochelle, jednak se uchýlila na souši. Proto v následujících měsících budeme mít na moři jen jednu loď a to právě tuto. Ta má zítra vyplout do Nové Francie. A ujišťuji vás, že vzhledem k okolnostem bude uprostřed oceánu bezpečnější, než kdyby provozovala pobřežní obchod. Ty dvě druhé lodi zůstanou až do konce rozmišky pěkně v klidu zakotveny v nantském přístavu."

Bylo už dávno po obědě a žaludek jsem měl plný, ale má zvědavost dosud nasycena nebyla, protože vše, co jsem tu slyšel, pro mne bylo nesmírně zajímavé. Byl bych se vyptával dál, nebýt toho, že jeden z námořníků přišel bratřím oznámit, že veškerý náklad je naložen a urovnán, aby si tedy, než se zavrou skladovací prostory, šli prohlédnout, zda je vše tak, jak má být. S mnohými omluvami, tisícerými sliby, že se brzy shledáme, a nespočetnými pevnými objetími se tedy pánové ze Sioraku, jak se jim v Nantes říkalo, se mnou rozloučili a já s nimi, což se neobešlo bez oboustranného dojetí. V zamyšlení jsem slézal po palubních schůdcích a v duchu spřádal ta nejzbožnější přání, aby milá Siréna doplula zdráva, bez pohromy a zachovala do Quebecu a podobně se zas vrátila do bretaňského mateřského přístavu.

* * *

Hned po návratu jsem zašel za králem, jehož jsem ráno žádal o dovolenou na návštěvu bratří. Zastihl jsem ho, jak si kreslí jakýsi zámek, možná že právě ten, který by byl rád vystavěl, avšak nikdy jej nevystaví, protože po této stránce v něm nebyla ani stopa pychy a nadto, pokud šlo o jeho osobu, velice šetřil penězi státu. Když jsem ho při té práci uviděl, vzpomněl jsem si na kresbu hrádku, který mi radil postavit při vstupu na panství Orbieu. Nechal jsem ten obrázek napřed obkreslit, abych kopii dal staviteli, protože originál jsem nechtěl pustit z ruky: ten jsem dal okamžitě zasklít a zarámovat, mělť pro mne větší cenu než drahocenný démant.

S obdivuhodnou dovedností pokračoval Ludvík v kreslení zámku svých snů a přitom se mne vyptával, jak dopadlo setkání s mými bratry. Zprvu jsem se bál, abych ho nenudil či nerušil v práci, a tak jsem odpovídal stručně, ale od prvních slov se jeho zájem probudil a Ludvík mě zahrnul otázkami, takže nakonec z toho byl podrobný výklad. Když jsem domluvil, seděl Ludvík chvíli zticha, pak zvedl hlavu, nechal tužku nečinně klesnout a promluvil s jistým důrazem:

"Tomu říkám moudří a kurážní šlechtici! Každý boží den se zlobím, když kolem sebe vidím ty dvorské floutky, jak se naparují, vlasy nakadeřené, ruce plné prstenů, obličej navoněný, a od rána do večera nic nedělají, než klábosí, ať už jeden s druhým či s dámami, a ledva si vzpomenu, že jsou muži, jdou pro nicotnou šarvátku zapáchnout nejlepšího přítele. A ve jménu čeho? Pro jakousi nesmyslnou otázku cti, jako by to znamenalo zvláštní slávu vzájemně se mezi křesťany pobíjet. A kdyby se aspoň bili jen dva proti sobě, ale oni k tomu potřebují ještě svědky! Každý dva a ti se do sebe dají rovněž, aniž se znají a aniž si mají co vyčítat. Takže aby cti bylo učiněno zadost, musí jich být přinejmenším šest a ti se mezi sebou povraždí, až tři či čtyři zůstanou na místě ležet buď mrtví, či na smrt zranění, a to od ledna do prosince celý rok! Jaké hekatomby! Jaké ztráty pro mou šlechtu a mé vojsko, tohle zbytečné věčné krvácení. A jak to oslabuje stát! Vaši řádní a poctiví bratři, Sioraku, zápolí jen s mořskými bouřemi a s piráty! Udatně provozují těžké a nebezpečné řemeslo pro celé muže, práci užitečnou jak pro království, tak pro ně samé. Všem, co se honosí být z dobrého rodu, by ti dva měli být příkladem a vzorem..."

Jak jsem ta slova poslouchal, napadlo mne, že na člověka tak mlčenlivého to byla tuze dlouhá řeč. A usoudil jsem, že na Ludvíka má zřejmě vliv kardinálova výřečnost. Po delší úvaze jsem si však pomyslel, že to není tak docela pravda.

Protože kardinálova výřečnost byla latinská a učená, členěná do jasných oddílů, stavějící proti sobě často dvě protichůdná tvrzení a vyvozující uměřené závěry, vážené na jemných vážkách. Ludvíkova výmluvnost byla prudkým výbuchem, vzniklým z dlouho zdržovaného pobouření, které už déle nedovedl potlačovat. Slyšel jsem ho, jak na parlamentáře, jejichž zpupnost ho urazila, chrlil jízlivosti, a co hůř, jak k biskupům mluví znevažujícími slovy. Tenkrát jsem u něho s podivem v náhlých záblescích objevoval ten šťavnatý, lidový vtip, jaký býval vlastní Jindřichu IV. ve chvílích, kdy se dal unést.

Kardinál usoudil, že v Nantes už nemá co dělat, a požádal Ludvíka, aby ho propustil a dovolil mu vrátit se do Paříže, kde ho čekají další povinnosti. Král ho tedy propustil a propustil i mne, když jsem ho o to požádal, protože jsem nebyl v Orbiu tak dlouho, že mne z toho už bolelo srdce.

Chystali jsme se tedy s Mikulášem, že se přidáme k Richelieuovu průvodu, když se kardinál téměř v předvečer svého odjezdu dozvěděl, že ho na cestě do Paříže čeká nová nástraha.

"Je to vlastně teprve potřetí, co se mne snaží zavraždit," poznamenal s naprostým klidem. Ačkoliv upřímně neměl rád, když ho hlídali, protože tím ztrácel, jak tvrdil, veškerou svobodu, král mu tedy vnutil doprovod padesáti jízdních mušketýrů a třiceti šlechticů, k nimž jsem patřil a jinž jsem i velel.

Ludvík se velice strchoval, že by o kardinála mohl přijít, takže jeho odjezd sledoval skoro v slzách a podle toho, co jsem se později dozvěděl, vyslal spěšného kurýra biskupovi z Mansu, aby až kardinál bude projíždět jeho městem, přidal k průvodu ještě dvacítku šlechticů.

Až na pár hodin, kdy mě Richelieu pozval do svého kočáru, aby se mnou pohovořilo svém námořnictvu, jsem většinu cesty jel na koni a na večerních zastávkách jsem míval nohy ztuhlé a zadnici otláčenou.

Mikuláš tím nepohodlím trpěl ještě víc a na mou radu si na každé zastávce bolavé části dlouho máčel ve studené vodě a shledal, že je to dobré. Všiml jsem si, že si při těch koupelích žádal přítomnost některé pokojské. I pomyslí jsem si, že chlad, mrazící tělo, chce vyvážit teplem ženské přítomnosti.

Tento kardinálův ochranný doprovod byl zárodkem jeho osobní stráže, kterou mu v následujících měsících král vnutil. Garda byla verbována a placena přímo kardinálem a skládala se z pěších mušketýrů a z jízdní stráže. Pravda, mezi mušketýry kardinálovými a královskými vznikla jistá řevnivost, ale bylo by naprosto nesmyslné si představovat, že se mezi těmi dvěma sbory běžně odbývaly souboje. Mušketýrská kázeň nařízená králem byla tak přísná, neřkuli strašlivá (po třetím vážném provinění následoval trest smrti), že by zašla chuť i tomu nejvášnivějšímu příznivci soubojů. Tasit meč proti bratru ve zbrani znamenalo totéž, co dobrovolně položit hlavu na špalek. Nebylo třeba žádných soudů. Stačil kapitánův rozkaz.

Ostatně královi mušketýři, rytíři z nejvznešenějších francouzských rodin, by nikdy, pravím nikdy, nezkřížili zbraň s kardinálovými pěšími mušketýry, jejichž původ nebyl tak vznešený. Kardinálova jízdní stráž pocházela, pravda, z vrstev urozených. Ale jejich urozenost nesahala tak vysoko jako u mušketýrů královských. Zkrátka syn zemana z rovin by pro syna vévody nebyl nikdy protivníkem, k němuž by se mohl snížit.

Zastavit se v Orbiu, jak jsem původně zamýšlel, jsem nemohl, protože kardinál chtěl, abych byl přítomen na shromáždění stavů, které král i kardinál svolali do Paříže, aby schválilo jednak rozhodnutí již přijatá (například týkající se námořnictva), jednak ta, jež se teprve přijmout měla. Bývalo by jistě možné požádat o schválení sněm, ten by však určitě vznášel námitky, protože měl své zaběhané zvyklosti a nepřál žádným novotám, byť byly pro království sebeužitečnější. Král by sice nesouhlasu mohl nedbat a napsat parlamentu příkazní list k registraci ediktu, avšak aby se sněm poddal, bylo by třeba nejméně listů tří, což by znamenalo velikou ztrátu času, zvláště kdyby se to celé mělo opakovat i se sněmy v krajích. A to vše v době, kdy kardinál horečně pracoval na výstavbě loďstva, aby zmařil plány Larochešských a Angličanů.

Shromáždění stavů bylo zahájeno ve velkém sále Tuilerií druhého prosince 1626 a rozpustili je dvacátého čtvrtého února 1627. Asi dva tři dny potom, co zasedání skončilo, mne v mém bytě v Louvru navštívil kanovník Fogacer, šedá eminence apoštolského nuncia. Jen s rozpaky se odvažují použít výrazu "šedá eminence", protože se tak většinou označuje otec Josef, Richelieuův tajný pomocník a zpravodaj, žijící poustevnickým životem v kapucínské chudobě. Mého Fogacera tato evangelická chudoba nijak nelákala a neobouval do každého počasí sandály, leč pevné, uzavřené botky; v zimě pak jeho široká ramena nekryla hrubá houně, nýbrž jemnou kožíšinou podšitý plášť.

"Vím, pane hrabě, jen tuze málo o tom shromáždění stavů, kteréž právě skončilo," řekl mi, když se posadil k číši, již Mikuláš naplnil mým burgundským, "a byl bych rád, kdybyste mi o tom mohl něco říci, když jste se shromáždění účastnil. Vřelé díky, Mikuláši," podíval se po mém podkoním se zájmem tak živým, že by ten pohled okamžitě pohasl, usoudil jsem, že zvrhlé Fogacerovy choutky tak docela nepominuly, ačkoli je drží na uzdě. Můj otec by k tomu asi poznamenal, že poslední věc, která nás v tomto životě opouští, je právě touha, ať už po mužích či po ženách.

"Rád vám, příteli, poskytnu jakékoli objasnění, jež poskytnout mohu. Pokud to ovšem bude právě to, co vás zajímá. Shromáždění stavů se účastní všichni členové královské rady (mezi něž patřím i já, řekl jsem s mírnou úklonou) a k tomu jistý počet osob vybraných králem: to znamená deset šlechticů, zastávajících vysoké hodnosti v armádě, dvacet osm královských úředníků a dvanáct hodnostářů církevních. Všichni byli vybráni s ohledem na svou věrnost, snaživost a oddanost panovníkovi, což bylo moudré opatření, ježto se u nich s největší pravděpodobností dalo předpokládat, že Jeho Veličenstvo nezarmoutí odmítáním jeho návrhů..."

"To vím," řekl Fogacer.

"Takže byste pravděpodobně chtěl slyšet, které návrhy stavy přijaly. Byly to tyto: zrušení hodnosti konetabla, zrušení hodnosti vrchního francouzského admirála, zboření pevností, o nichž se soudí, že jsou zbytečné, rozpuštění jejich posádek a omezení důchodů vyplácených králem."

"To vím," řekl Fogacer.

"Dojde zkrátka k tomu, čemu vy i já říkáme úspory, co však naši ministři nazývají šetrněji jistými omezeními. Mimo to

bylo rozhodnuto o zpětném odkoupení korunních statků, hloupě zcizených za regentky (ze slušnosti však regentku nikdo nejmenoval, protože byla přítomna, sedíc po králově pravici)."

"To vím," řekl Fogacer.

"Takže vy víte i toto, milý pane kanovníku? Mám tedy i já ve svém vyprávění provést jistá omezení?"

"V žádném případě. Buďte tak laskav a pokračujte."

"Stavové rovněž schválili stavbu čtyřiceti pěti lodí v ceně jednoho milionu dvou set tisíc liber, jakož i založení nových společností pro zámořský obchod."

"To vím," řekl Fogacer.

"Nu, pak mám dojem, že víc už toho nebude," zadíval jsem se na kanovníka nevinnými očima.

"Vy si ze mne tropíte šprýmy, pane hrabě," ozval se Fogacer a v oku se mu zablýsklo ne právě nejhlavnější. "Zapomněl jste na nové vymezení pojmu zločinu urážky majestátu."

"To je pravda!" vykřikl jsem. "Ale když už vše víte, není mi jasné, jaké novinky ode mne v tomto směru očekáváte."

"Jen pokračujte, pane hrabě, však se uvidí."

"Ono vymezení zločinu urážky majestátu není vpravdě nové, bylo však v některých bodech doplněno s hlubokým smyslem pro soustavné a přesné myšlení, prozrazující dle mého kardinálovu ruku, nebo lépe řečeno kardinálův úsudek."

"Právě to je i náš dojem," opáčil Fogacer, a když říkal "náš", nebyl to plurál majestaticus.

"Takže, milý pane kanovníku, činy spadající pod pojem zločinu urážky majestátu jsou tyto... Leč přejete si vůbec, abych je tu vyjmenovával?"

"Byl bych skutečně rád."

"Verbování vojáků bez svolení, nákup palných zbraní a prachu, opevňování měst nebo hradů, pořádání tajných shromáždění, vydávání politických hanopisů. A víc jich, myslím, není."

"Na jeden jste zapomněl!"

"Ale vskutku!" řekl jsem co nejneviněji. (V podobných případech jsou modré oči velice prospěšné.) "Dovolte tedy, abych se opravil. Toto je sice poslední ze zločinů urážky majestátu, než nikoli ten nejmenší: dorozumívání se s cizí mocností anebo s pařížským vyslancem této mocnosti."

"A právě o tomto bodě byly, jak jsem se doslechl, ve shromáždění jisté dispute," řekl Fogacer vážně.

"Mám dojem, milý pane kanovníku, že jste tak dokonale zpraven o všem, že vám mé vědění nemůže být nikterak k užítku."

"Přece jen by mohlo. O té rozepři vím jen málo. Zdaleka ne vše."

"Nu, řeknu vám tedy, co o ní vím já. Někteří účastníci shromáždění, ale po pravdě byla takových většina, soudili, že papež je totéž co jiný světský vladař, má svůj stát, své ministry, svou policii, svou armádu a vlastní zahraniční politiku, a tudíž papežský nuncius je vyslanec cizí mocnosti tak jako každý jiný. Proto se 'zločin urážky majestátu' vztahuje na všechny, kdo by se s ním v Paříži chystali domlouvat. Avšak jiní účastníci shromáždění se proti tomu jali hlasitě bouřit. Nuncius je podle nich vyslán papežem a papež je hlavou všech katolíků a nadto otcem nás všech."

"To je naprosto samozřejmé," řekl Fogacer, aniž hnul brvou. "Jenže samozřejmě se to jevílo právě jen dvanácti církevním hodnostářům. Ve dvanácti však nadělali tolik povyku, že se zdálo, jako by jich bylo dvakrát, ne-li třikrát tolik. Na závěr pyšně opustili zasedací síň za velikého šustění sutan, následujících zasedání se neúčastnili a nakonec si běželi stěžovat nunciu. A vy, milý Fogacere, mi nepovídejte, že nevíte, jak si nuncius u Jeho Veličenstva stěžoval, a dokonce vyhrožoval, že opustí Francii. V důsledku toho se král s kardinálem jali na shromáždění silně naléhat, až nakonec rozhodlo, po pravdě jen slabou většinou hlasů, že tedy nuncius nebude pokládán za vyslance cizí mocnosti... A věřte, můj milý pane kanovníku, že se z toho rozhodnutí kvůli vám velice těším, neboť napříště se můžete klidně s nunciem domlouvat bez nebezpečí, že budete muset svou bílou, úctyhodnou hlavu položit na špalek."

"Jste si tím zcela jist?" zeptal se Fogacer. "Rozhodnutí stavů krále přece nikterak nezavazuje."

Aha, příteli, tady tě tlačí bota, napadlo mne bleskem.

"Vskutku nezavazuje," odpověděl jsem. "Ale to bychom Ludvíka špatně znali. Ukázal, že je schopen porazit papežská vojska, kteráž neprávem obsadila pevnosti Valtelliny. Ale nikdy by se nepostavil proti Svatému stolci přímo, aby snad obvinil nuncia či některého z jeho služebníků. V krajním případě je dá nenápadně střežit."

"Tak on je dává střežit?" zajímal se Fogacer.

"Nic o tom nevím, a proto o tom nemohu hovořit. Co nakonec dělá takový vyslanec? Natahuje uši a otevírá dokořán oči, aby mohl svému panovníkovi podávat zprávy. Zdá se mi tedy víc než pravděpodobné, že je v zájmu země, jež ho obezřetně hostí, aby si o vyslanci opatřila zprávy..."

Čtenář snad nabyl dojmu, že jsem si v tomto výjevu hrál s kanovníkem Fogacerem jako kočka s myší. Nebylo by to však spravedlivé. Protože i když kardinál připustil, že nuncius není vyslancem cizí země - a nadále si o tom myslel své -, nenápadný dozor nad konáním nuncia a jeho blízkých nepopustil ani o píď. Takže jsem našemu příteli Fogacerovi prokázal značnou službu, když jsem mu jaksi mlčky doporučil v jeho počinech a krocích nejvyšší opatrnost. Hned nazítří, jakmile mne kardinál mohl přijmout, opakoval jsem mu rozhovor s Fogacerem. Trochu se jím pobavil, pak opět zvážněl a řekl:

"Tento zločin urážky majestátu bude vrtat hlavou nejednomu z našich lidí. Zvláště těm, kdo se přespříliš vlichocují anglickému či španělskému vyslanci. Avšak pokud jde o Fogacera, ten je příliš bystrý a příliš opatrný na to, by zašel dále, než se sluší. Jeto člověk duchaplný a král, stejně jako já, ho pokládá za 'skutečného Francouze'. Nedá se ostatně vyloučit, že mi váš kanovník jednoho dne bude moci přinést více zpráv, než jich podává nunciu..."

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

Když mi Richelieu řekl, že "můj kanovník" by mu jednoho dne mohl přinést více zpráv, než jich podává nunciovi, nedá se vyloučit, že si kardinál přál, aby byl jeho výrok mým přičiněním opakován Fogacerovi.

Když jsem však tři dny nato v otcově paláci večeřel s Fogacerem, vůbec jsem se o té věci nezmínil, soudě, že ta úloha bude lépe slušet některému z kardinálových prostředníků než mě osobě. Tak či onak se mi zdálo, že bych se tím dostal vůči Fogacerovi do poněkud choulostivého postavení, zvláště po rozmluvě v mém bytě v Louvru, kdy jsem mu výkladem zločinu urážky majestátu poněkud zamotal hlavu.

Sotva Marietta sklidivši ze stolu odešla a "odnesla si s sebou své veliké uši", jak otec rád říkával, nemluvalo se už o ničem jiném než o soubojích, zvláště pak o souboji Montmorencyho s Boutevillem, kteří si pletli chrabrost s chvastounstvím, a tak Jeho Veličenstvo urazili hned dvojnásobně.

Bouteville, potomek vznešené rodiny, se pyšnil, že v jedenadvaceti soubojích zabil jedenadvacet šlechticů; v roce 1625 ho parlament odsoudil za zabití hraběte z Pontgibaut a Bouteville měl tu smělost, že v Paříži vlastníma rukama zlomil šibenici, na níž visela jeho podobizna, což se rovnalo symbolické popravě.

Tři roky nato, v roce 1627, zhřešil znovu tím, že si neodepřel potěšení zabít hraběte z Torigny; tenkrát si uvědomil, že tímto novým činem překročil únosnou míru, uchýlil se do Nizozemska ke dvoru arcivévodkyně, jež jakožto dcera Jindřicha II. a poslední žijící z větve Valoisů přijímala na svém dvoře Francouze s radostí a přízní.

Byla to mladší sestra královny Margot, ale mravy i povahou se od ní lišila; byla to dáma už hodně v letech, mírná a laskavá, a při své veliké zbožnosti věřila, že i to nejzatvrzejší lidské srdce se může otevřít lásce k bližnímu, když se mu trochu pomůže.

S bouřlivákem Boutevillem měla ovšem práce dost a dost. O to víc, že markýz z Beuvronu, přítel hraběte Torignyho, chtěl druhá pomstít a našeho hrdinu sledoval až do Bruselu, aby ho vyzval na souboj. Arcivévodkyni velmi mmutilo, že by se na jejím území měla prolévat krev, a proto požádala slavného vítěze od Bredy Spinolu, aby ty dva duelanty

pozval na večeři a tam je smířil: v jeho přítomnosti vše slíbili, leč jakmile zůstali sami, okamžitě se slibu zprostili a dohodli se, že - u sta hromů! - se přece jen budou bít. Jenže kde?

V Bruselu to nešlo, poněvadž jim to arcivévodkyně zakázala, ale zatímco oni zoufale přemýšleli, kde se u d'asa budou moci pozabíjet, laskavá vladařka, důvěřujíc ujištěním, jichž se dostalo Spinolovi, o všem napsala francouzskému králi a požádala ho pro Boutevilla o královský dopis promíjející trest, neboť jedině tak mohl být rváč zproštěn viny za dvaadvacet vražd.

Poslední z větve Valoisů se u druhého krále z Bourbonů těšila veliké úctě. A jelikož jí nemohl odmítnout, avšak nemohl trest ani zcela prominout, jak to arcivévodkyně od něho žádala, dovolil Ludvík Boutevillovi vrátit se do Francie, ale výslovně mu zakázal vkročit do Paříže či se ukázat u dvora.

Když Bouteville o tom omezení uslyšel, popadl ho obvyklý vztek. Paříž, co mu je po Paříži! Ale dvůr byl pro něho jevištěm, kde se obvykle po každém ze svých vítězných soubojů naparoval v celé slávě před žasnoucími floutky. Tam náš bojovník i odpočíval tím, že se dvořil našim kráskám, jimž jeho udatný meč nebyl lhostejný. "Když jsou tak nestoudní, že mi odmítají naprosté a úplné prominutí trestu, půjdu se bez otálení bít do Paříže, a co víc, přímo na Královské náměstí!" zvolal popuzeně.

Mít souboj v hlavním městě, kam mu Jeho Veličenstvo zakázalo vkročit, bylo samo o sobě už vyzývavou neposlušností. Kdyby se bil na Kněžské louce - kde si žáci Sorbonny vyřizovali, často krvavě, své půtky a dozorcí nad tím uličnictvím přimhuovali oko - bývalo by to ještě přijatelné. Ale zvolit k odepření poslušnosti králi právě Královské náměstí bylo urážkou z nejpovážlivějších. Protože to nádherné náměstí s podloubím a s krásnými souměrnými domy z cihel a kamenů bylo dílem Jindřicha IV. A Ludvík ze synovské lásky v díle s velikou péčí pokračoval. Na tomto místě tedy, kteréž Jeho Veličenstvu tolik leželo na srdci a nadto neslo jeho jméno, chystali se svést svůj zpupný souboj - vždyť je známo, že vlastní čest a sláva tuze často nutila vysokou šlechtu k vyzývavosti a vzpouře proti králi.

Ve středu dvanáctého května roku 1627 ve dvě hodiny po poledni jich stojí na Královském náměstí šest a chtějí se navzájem povraždit. Boutevillovi sekunduje jeho blízký přítel Des Chapelles a pan z La Berthe. Beuvron má za svědka svého podkoního pana z Buquet a pana z Bussy d'Amboise.

Když ve stejnou chvíli vyletí z pochvy šest mečů, nelze ani jinak, než že udeří smrt. Naneštěstí však udeří jinde, než měla, protože slepá náhoda zbrání srazí svědky, kteří na sporu duelantů neměli vůbec žádnou účast a jsou tu jen z přátelství k nim. Pan z Bussy d'Amboise a pan La Berthe padnou, první načisto mrtvý, druhý téměř umírající, a jejich krásná červená krev se rozlije po novém dláždění Královského náměstí. Po řinčení ocelových ostří následuje okamžik ohromení a ticha. Souboj trval dvě minuty a za tu chvíli byli dva mladí muži vyškrtnuti ze seznamu živých. Mrtvé odnesou, naši dva hrdinové zastrčí meče do pochvy a dají se na útěk, každý na jinou stranu. Markýz z Beuvronu a jeho podkoní Buquet se pusť tryskem směrem ke Calais, bez sesedlání dorazí k moři a rovnou se bez zábran nalodí, a když konečně v mlze uvidí bílé útesy doverské, vydechnou úlevou.

Bouteville se svým nerozlučným přítelem hrabětem Des Chapelles prchají mnohem ledabyleji. Bouteville je velkopanský ve všem: věří, že jemu se nemůže nic stát. Snaží se dostat do Lotrinska, ale dopustí se osudné chyby, že se cestou zastaví v hostinci ve Vitry-en-Perthois, kde se s přítelem podělí o jednu postel. Ale největší náhodou a podivuhodnou souhrou okolností je zde poznají, zatknou, dopraví zpět do Paříže, vsadí do Bastily a postaví před soud. Pyšní měšténíni pařížského soudního dvora, kteří jsou k nepravostem, jež je samé nelákají, zcela nemilosrdní (a soudí docela právem, že k takovým patří i souboj a že je nejhorší ze všech), s potěšením odsoudí provinilce k smrti. Soudní dvůr v tomto případě projevila pevnou zásadovost, protože jakmile Ludvík ediktem z února 1626 souboje zakázal, soud se ihned rozhodl pro trest hrdelní. Avšak ani Ludvík, ani kardinál nehodlali zacházet tak daleko a zaslali soudnímu dvoru královský list s tím, že mají usnesení změnit. A jaká to byla dnes příležitost k odplatě, vůči králi zlomyslné, vůči Boutevillovi kruté, když mohli toho velmože odsoudit, aby svou pyšnou hlavu položil na špalek!

Než vraťme se k oné večeři v otcově domě, kde se naše jazyky rozvázaly, sotva nás Marietta opustila.

"Otázka teď zní, zda Ludvík milost udělí či nikoli," uvažoval otec.

"Nebylo by to poprvé, kdy podobný zločin zůstane nepotrestán. Z ediktů proti soubojům je výnos Ludvíka XIII. třetím v pořadí: první byl vynesena Jindřichem Třetím a druhý Jindřichem Čtvrtým v roce šestnáctistém devátém. Oba zůstaly mrtvou literou. Jak to s politováním říkával můj dávný přítel Petr z Hvězd: "Jakmile se ve Francii vydá nějaké rozumné nařízení, nikdo je nedodrží."

"Na shromáždění stavů pronesl kardinál cosi podobného," ozval jsem se já. "Neobracel se však s lítostí k minulosti, ale svým vyjádřením mířil s rozhodností do budoucnosti. Řekl to takto: „Aby se tento stát zaskvěl ve své prvotní síle, není třeba mnoha nařízení, než jejich skutečné a včasné plnění."

"A co o souboji praví církev, drahý pane kanovníku?" ozval se La Surie.

Než se Fogacer uchystal k odpovědi, zahleděl se na tazatele svým oříškovým okem a zvedl obočí ke spánkům. Zatímco však v mládí mu tento návyk propůjčoval cosi ďábelského, teď, kdy už jeho obočí nebylo černočerné, nýbrž bílé jako sníh, vypadal naopak přemýšlivě a moudře, což jeho stavu slušelo lépe.

"Církev souboj zcela odsuzuje, rytíři," odpověděl Fogacer. "Pro ni je zároveň vraždou i sebevraždou. To znamená dvojnásobným hříchem."

"Přesto jsem ještě neslyšel, že by nějaký biskup vyobcoval z církve duelanta, jenž zabil člověka," vystřelil La Surie záludně.

"Měli by toho notně na práci," odvětil Fogacer docela klidně. "Slyšel jsem, že v tomto království se ročně odehraje několik stovek soubojů..."

Otec se po La Surieovi podíval vyčítavým okem. Neměl rád, když Miroul, tento konvertita z nejvlažnějších, bral za terč svých šprýmů katolickou církev, byť v přítomnosti Fogacera, přítele tak dávného a tak věrného, jako by též patřil k rodině.

"Vraťme se raději k naší věci," řekl otec. "Udělí král v tomto případě milost, nebo neudělí? Slyšel jsem, že kardinál předložil tu otázku s královým svolením radě. Je-li to pravda, mohl byste nám o tom něco říci, aniž byste ovšem porušil svou obvyklou mlčenlivost?"

"Tentokrát o žádné tajemství nejde. Právě naopak. Od členů rady se očekává, že o tom ve svém okolí budou mluvit co nejvíce."

"Došlo k hlasování?" zajímal se Fogacer.

"Kdeže. Král hlasování nechtěl, hodlal rozhodnout podle svého."

V rozpravě byly různé hlasy, některé pro milost, jiné proti. Ale jediný hlas, na němž záleželo a na který všichni čekali, byl hlas Richelieuův. A když pak vstal, aby svůj názor přečetl, rozhostilo se v celé radě podivuhodné ticho."

"Proč četl, když je tak výmluvný, že z něj řeč tryská jako pramen?" ptal se La Surie.

"Patrně proto, že ve své obezřelosti chtěl zanechat písemný záznam, který by se nedal zpochybnit."

"Proč je mu třeba tolik opatrnosti?"

"Ví, že ho vysoká šlechta silně nenávidí, a nechtěl jí poskytnout důvod k nenávisti ještě větší."

"Myslím, že vám dobře nerozumím."

"Však mi porozumíte, rytíři," řekl jsem s úsměvem. "Stačí, když mě vyslechnete. Kardinálův rozklad byl jako obvykle velice soustavný. Skládal se ze dvou částí a závěru. V první části vyjmenoval Richelieu všechny důvody pro to, aby provinilce stihl nejpršnější trest. Ve druhé části naopak shromáždil důvody, proč by bylo dobré udělit jim milost. Pak svůj projev uzavřel."

"Ve prospěch udělení milosti?"

"Ne tak zcela. Dal na srozuměnou, že mu jeho kardinálský šat nedovoluje žádat pro duelanty trest smrti. Hlasoval by tedy pro zmírnění trestu na žalář, aniž blíže určil délku žalářování. Ale v samotném závěru byla jakási vsuvka, dá se říci zásuvka, a ta když se vytáhla, objevil se tam závěr docela jiný: 'Vaše Veličenstvo dokáže už samo zvolit řešení pro jeho stát nejužitečnější.' Richelieu řekl 'nejužitečnější'. Neřekl 'nejhumánnější'."

"Jestli vám dobře rozumím," ozval se otec, "pak Richelieu sice doporučuje milost, leč ve skutečnosti navrhuje trest smrti."

"Jsem si tím zcela jist, a to i z jiného důvodu. Ta první část - ježto doporučuje trest smrti - obsahuje mnohem víc důvodů schopných krále přesvědčit než část druhá. Richelieu zajisté nemůže nevědět, že Ludvíkovo snažení o spravedlnost hraničí s neoblomností. A hle, co mu Richelieu říká: 'Není nejmenší pochyby, že si ti dva muži smrt zasloužili a že bude těžké je zachránit, nechceme-li povolit, co bylo královým výnosem zakázáno...' Jistě si, pane otče, vzpomínáte, že podobně promluvil v přítomnosti krále už na shromáždění stavů: 'Dobrá nařízení nestačí. Je třeba dobře je provádět.' Rozuměj třeba i s následným trestem."

"Měl tu kardinál na mysli přímo trest smrti?" tázal se La Surie. "Kardinálovi šlo především o to, aby se zákony uplatňovaly, jak náleží," řekl Fogacer.

"Jenže v tomto případě znamená uplatňování zákonů totéž co trest smrti," vedl svou La Surie.

"Směl bych pokračovat, pánové?" vložil jsem se do toho ve snaze těm dvěma zabránit v jejich hašteření. "V závěru první části svého výkladu, v té, jež se přiklání k trestu smrti, pronesl Richelieu větu, kterou bych označil za ďábelskou, kdyby nepocházela z úst církevního hodnostáře. Hle, jak zněla: 'Otázka zní, máme-li podřezat hrdlo soubojům či ediktům Vašeho Veličenstva.'"

"Promiňte, ale já v tom nic ďábelského nevidím," ozval se Fogacer.

"Jestli vám to slovo není po chuti, milý pane kanovníku, řekněme raději, že je to vyjádřeno nesmírně obratně. Cílem těch slov je totiž postavit krále před nebezpečnou volbu: buď odsoudí Boutevilla k smrti, anebo připustí, aby byla pošlapána jeho svrchovanost. A na krále, který tak silně lpí na vlastní mocí, nemůže taková větička než hluboce zapůsobit. Všimněte si, jak silná slova tu kardinál zvolil: 'Podřezává se hrdlo ediktům Vašeho Veličenstva, Sire.' Může král udělat něco jiného než podříznout hrdlo duelům, což cudným opisem znamená duelantům? Mluví o cudném opisu, protože královské edikty hrdlo nemají, avšak na rozdíl od nich duelanti ano."

Co se dalo pak, milý čtenáři, se velmi podobalo tomu, co jsme už viděli po odsouzení Chalaisa, ale v docela jiném měřítku, protože Bouteville patřil k velmi urozené rodině a velmoži, aby zachránili jednoho ze svých, se za něj přimlouvali co nejnaléhavěji. Přimlouvala se i paní z Bouteville a všechna vysoká dámská společnost ode dvora. Ale vše marno. Král byl ve svém rozhodnutí tvrdý jako kámen.

Dvaadvacátého června položili Bouteville a Des Chapelles jeden po druhém hlavu na špalek; u špalku je očekával mistr popravicí Jan Vilém s oběma rukama na jilci těžkého meče, jehož dobře nabroušené ostří se lesklo ve sluncí.

Byla zachována stupnice hodností. Napřed popravili Boutevilla. Des Chapelles, ve všem vždy ten druhý, přišel po něm.

Ačkoliv pro ně bylo jistě méně příjemné dát se zabít než zabít sami, oba šlechtici tento nerovný souboj podstoupili udatně: ve svém krátkém životě stavěli udatnost vysoko nad sám život, nad život vlastní i nad život druhých.

Na druhý den po této dvojí popravě, třiaadvacátého června, bylo králi skropit svěcenou vodou bezduché tělo Madame. Gastonova manželka zemřela při porodu necelý rok po svatbě. Ludvík s jejím smutným osudem soucítit. Když se však dozvěděl, jakého pohlaví je robě, jež matku přežilo, zvolal, ne snad přímo s radostí, ale s velikou úlevou: "Jeto puklé!" Znamenalo to, že novorozeně je holčička a ne chlapec, jehož přítomnost na tomto světě by velice posílila Monsieurovy dynastické ctižádosti. Královna sice neřekla nic, leč musela cítit něco podobného ještě silněji. Je díky Bohu stále jediná, od níž se očekává, že porodí dědice trůnu, na něhož čeká celé království.

Kdyby měla filozofického ducha - není však vůbec jisté, zda naše milovaná královna takového ducha měla, ba zda měla vůbec jakéhokoli ducha -, mohla by se s užitkem zamyslet sama nad sebou a dát si čas na rozvahu, k čemu jí byl ten prudký nesouhlas s Monsieurovým sňatkem, a položit si například otázku, jak jí prospěl ten hluboký ořes rovnováhy

státu, vyvolaný nekonečnými pletichami, ten nebezpečný rozruch, ty tisícíhlavé vzpoury, vražedné nástrahy proti kardinálovi, ohrožování králova života a v jejím vlastním táboře uvěznění Ornanovo, žalářování bratří Vendômových a Chalaisova poprava.

* * *

V předešlém svazku těchto Pamětí jsem zdůraznil, že ten, kdo opakovaně porušoval nantský edikt jak v duchu, tak v literě zákona, nebyl Ludvík, ale sami hugenoti, a to od roku 1610, což je datum Jindřichovy smrti, až po začátek obléhání La Rochelle v roce 1627.

Je sice třeba přiznat, že protestanté byli ve Francii po celé půlstoletí tupeni, nenáviděni a pronásledováni a že rány tak hluboké se snadno nezhojí. Avšak od chvíle, kdy jim dobrý král Jindřich dal svobodu vyznání a svědomí, chtěli obojí jen sami pro sebe. V Béarnu ještě za Jindřichova života nedovolili katolickým kněžím vrátit se do jejich kostelů a navždy zavrhlí mši. Ačkoliv to porušení ediktu bilo přímo do očí, Jindřich, zamilovaný do malé vlasti svého dětství, přimhouřil nad tím porušováním zákona oko a nepodnikl nic.

Když Jindřich zemřel, měli hugenoti jisté důvody nedůvěřovat Marii Medicejské: byla z Habsburků, papeženka a stranila Španělům. Naštěstí pro hugenoty však byla regentka příliš zaměstnána rozhazováním pokladu z Bastily a tím, že si penězi vykupovala věrnost velmožů, takže si nemohla dovolit válčit s hugenoty, jejichž vojenské nadání jak na souši, tak na moři bylo obávané.

Když se Ludvík oženil se španělskou infantkou, hugenoty si tím nijak nenaklonil, třebaže sám, chudáček, neměl do té volby co mluvit. A jejich nepřátelství vůči němu jen vzrostlo a přirostlo se, když se náš Ludvík Spravedlivý ve snaze o přísné dodržování nantského ediktu rozeběhl do Pau, aby tam silou svých zbraní znovu zavedl mši a katolické kněze, aniž ovšem proto vyhnal pastory a jejich víru.

Tenkrát roku 1620 začalo sedmileté období šarvátek a rebelií proti královské moci, trvajících do roku 1627, vzpour, podněcovaných vévodou z La Force, vévodou z Rohanu a jeho mladším bratrem panem ze Soubise. Hugenoti dobyli královská města Privas, Negrepelisse, Saint-Jean-d'Angély a ostrov Ré.

Město La Rochelle vybíralo všechny daně samo, ty, jež patřily králi, si nechávalo, zakládalo milice, stavělo opevnění, své lodě vyzbrojovalo děly, a co bylo v očích Jeho Veličenstva nejhorší, vyhledávalo a získávalo podporu Angličanů. Směřovalo jasně k tomu, aby s cizí podporou ustavilo nezávislou protestantskou republiku, vymykající se moci francouzského krále.

Larochelský mír, podepsaný v roce 1626, ustanovil mezi jinými podmínkami i tu, že Larochelští zboží svou pevnost Trason a Ludvík na oplátku zničí svou pevnost královskou, jež se tyčila v blízkosti larochelských hradeb a měla silnou královskou posádku. Ale vzájemná nedůvěra byla z obou stran tak silná, že bourání první pevnosti začalo hlemýžďí rychlostí a se zrušením Ludvíkovy pevnosti se nikdy ani nezačalo.

Ludvíkovým důvodem - či spíše jeho záminkou - byl nenadálý příjezd vévodkyně vdovy z Rohanu a její dcery Anny, kteréžto opustily zámek Soubise a usídlily se v samém srdci města mezi radnicí a novou modlitebnou. Jak uvidíme dále, slovo "srdce" je zde docela na místě.

A ježto je v tomto království k rozdmýchání vzpoury zřejmě vždycky třeba nějaké ďábelské sukně, připadla v našem případě tato úloha paní z Rohanu, ač se od paní z Chevreuse velice lišila, bylať nesmírně přísná a oplývala všemi ctnostmi, až na náboženskou snášenlivost. A protože i ve stáří byla ještě velmi krásná, byť pohrdala jakýmkoli zdobením, larochelský lid ji miloval a uctíval i otisky jejích kroků. Vévodkyně však byla zavalitá hugenotka, vůbec ne evangelicky smířlivá, a naneštěstí pro Ludvíka jí v tomto městě, jež už dávno nebylo "dobrým městem" francouzského krále, nešlo o nic jiného než o rozdmýchávání občanské války. Její starší syn, vévoda z Rohanu, se mezitím snažil pozdvihnout reformované z Languedoku a mladší syn, pan ze Soubise, naléhal v Londýně ze všech sil na Buckinghamu a na anglického krále Karla, až je přiměl vyslat k francouzským břehům válečné loďstvo a vojáky, aby Ludvíkovi zabránili na protestantskou pevnost zaútočit.

Když jsem se později s vévodkyní z Rohanu sešel, přijala mě s přívětivou zdvořilostí, již dovedla okouzlit všechna srdce, ačkoliv mne ve svém nitru musela pokládat za bezvěrce a papežence, zaslíbeného plamenům pekelným. Třebaže byla nesmírně ctnostná, chtěla se líbit, neboť tato strohá hugenotka byla i ženou. A krom toho i matkou: vzpourou, již byla duší, totiž nesledovala jen vítězství svého náboženství. Žila v jakémsi feudálním snu, v němž si oba její synové odkrojili z francouzského království dvě samostatná knížectví, takže by jeden vládl nad La Rochelle a přilehlými ostrovy a druhý v Languedoku.

Královští komisaři usídlení v La Rochelle, bdící nad dodržováním mírové smlouvy, brzy pochopili, že vzpurná strana, jež v La Rochelle nebyla sice nejsilnější co do počtu, zato však stále ochotná se bouřit, získala s vévodkyní obávanou posilu. A odvážili se říci nahlas, že král s bouráním Ludvíkovy pevnosti počká, dokud paní z Rohanu neopustí larochelské hradby. Rochelany ten výrok silně popudil: bylo to, jako by se dotkli jejich svěťce, mohu-li si troufnout užít slovo "svěťce" v souvislosti s protestantkou, která svatě neuznává.

Paní z Rohanu nemrkla okem a nepohnula se ani o píď. Ludvíkova pevnost zůstala, jak byla, jen posílili její posádku a královský místodržitel v La Rochelle, pan z Toirasu, velice pilně pokračoval ve stavbě citadely Svatého Martina na ostrově Ré. Tato citadela, tak mohutná a La Rochelle tak blízká, tížila Larochelské jako můra a nedůvěra a strach narůstaly na obou stranách.

Jan z Caylaru ze Saint-Bonnet, pán na Toirasu, byl člověkem tak ryzím a v pohnutých událostech, které se odehrávaly na ostrově Ré, hrál tak důležitou úlohu, že o něm v pravé chvíli neopomenou pohovořit víc.

Zatím prosím čtenáře, aby mi dovolil vrátit se ke stavu, který ještě nebyl válkou, ale dávno už nebyl mírem.

V červnu mne král s kardinálem vyslali do Anglie s ústním poselstvím pro našeho tamního vyslance pana z Molinu.

Mluvím o poselství ústním, poněvadž Angličané zadržovali cestou - ať už lstí či násilím - všechny zprávy našeho vyslance posílané do Francie i většinu z těch, co posílal král. Kardinála pak velice znepokojovaly pletichy pana ze

Soubise s Buckinghamem a Karlem Prvním.

Soubise se podvackrát zmocnil francouzských královských měst a přiměl tak krále k vojenským výpravám, aby je získal zase zpátky; za to, že se pak zavázal k poslušnosti, získal při podpisu mírové smlouvy od krále slib, že dostane dvě stě deset tisíc liber na hotovosti, roční důchod třiceti tisíc liber a k tomu titul vévody a paira. Nabyl však dojmu, že ho ve Francii nemají dost rádi - a jak by mohli po dvou vzpourách? - a jakožto nenapravitelný ztřeštěnec odplul do Anglie, usadil se v Londýně, a jak už jsme říkali, přemlouval Buckingham, aby vyhlásil Francii válku. A vrcholem všeho - il colmo, il colmo!, jak říkávala královna matka - tedy vrcholem všeho, říkám já, dokreslujícím povahu toho poplety, bylo, že z Londýna upomínal francouzského krále, proti němuž tam kul pikle, aby mu vyplatil peníze, důchod a udělil mu titul... Dokonce se v Londýně za vévodu a paira vydával, ačkoliv k onomu povýšení nedošlo, a svým okolím se dával titulovat monseigneur.

Kardinálovi se Soubise nesmírně protivil, a když jsem den před odjezdem do Londýna přišel Richelieua navštívit, řekl mi hlasem zrovna syčícím nevolí, ač jindy býval vlídnost sama:

"Ten mizera Soubise, jehož čest, duch i statečnost jsou stejně vykřičené, neumí zakrýt minulé hanebnosti jinak než hanebnostmi dalšími a novými. A ti Angličané," dodal, "se snaží o tak pevné spojení s našimi hugenoty z La Rochelle, že by nám příležitostně mohli provést nějakou neplechu."

Poté mi doporučil, abych pohovořil nejen s panem z Molinu, ale bude-li to možné, i s Buckinghamem a prozkoumal jeho úmysly do hloubky, je-li u člověka tak povrchního taková věc vůbec možná.

V Londýně jsem se na otcovo doporučení neubytoval v hostinci - otec se totiž obával, že mě tam zavraždí, jako málem zavraždili jeho, když z příkazu Jindřicha IV. navštívil královnu Alžbětu - leč u jeho dávné a trvalé přítelkyně lady Markbyové, o níž i po tolika letech mluvil s velikým zaujetím. Popisoval mi ji jako ženu nesmírně vtípnou a zároveň velice uzavřenou, neohroženou jezdkyňu, obávanou šermířku, která dovede klít a šprýmovat jako rejtar, udatnou, ba dokonce smělou, a přitom se vším všudy dokonale ženskou, ženu, jež má ráda muže v jakémkoli počtu, málo pije, ale zdatně jí, amazonku, kterou by ani nenapadlo připravit se o jeden prs, aby mohla lépe střilet z luku. Což, jak poznamenal můj otec, by byla věčná škoda, protože "tak nádherný pár nikdy předtím ani potom neviděl".

Když mě pak její majordomus uvedl do salonu a já lady Markbyovou uviděl, nebyl jsem vůbec zklamán, jen jsem postřehl, že jí čas zasněžil vlasy, jak to ostatně učinil i s vlasy otcovými.

"My God!" vykřikla. "You do look like the marquis! What an astonishing likeness! No, no, my boy! Don't kiss my hand! Kiss me!"*

Nato se zvedla, nebo spíš vyskočila z křesla, objala mne, pevně mne sevřela v náručí a zasypala mne polibky, které jsem ji štědře oplácel, neboť jsem tím přijetím byl opravdu pohnut a přiznám se, že to pohnutí nebylo tak čistě synovské, jak by si to žádal její a můj věk. Okamžitě to ucítila, trochu se odtáhla, změřila si mne zpola výsměšně, zpola něžně a nakonec se rozesmála:

"Podobáte se otcí se vším všudy, jak tak vidím! Posadte se, synáčku. Pokoj máte připravený. A rovnou mi řekněte, proč jste opustil svou sladkou Francii a přistál v téhle zemi, která vůbec tak sladká není."

"Mám tu navštívit pana z Molinu, a kdyby se to podařilo, pak i vévodu z Buckinghamu, mylady," odpověděl jsem.

"Ach, pan z Molinu!" zvolala mylady Markbyová. "Není vůbec laděný do moll, jak by jeho jméno mohlo napovídat!

What a very charming man! He is a great favourite with the ladies here!*** A víte proč? Dívá se na nás! Když v York House vstoupí do místnosti, co udělá nejdřív? Podívá se na dámy! It is so refreshing in this country!*** Ovšem pokud jde o Buckingham, sejít se s ním nebude tak snadné."

"Což je tak vznešený?"

"Na vznešeného si hraje!" odpověděla mylady Markbyová, která sama patřila k jedné z nejvznešenějších rodin Velké Británie. "Dává se oslovovat His Highness, ačkoliv na ten titul nemá nejmenší nárok, ježto není princem. Kdepak, ani zdaleka není tak urozený. Je synem nějakého menšího rytíře, který žije na venkově na zahojeném statečku se třemi kravkami a jedním čuníkem! Nebo možná má prasata dvě," řekla tím nejvážnějším hlasem, jako by ubohému rytíři prokazovala velikou milost...

Byla to jedna z těch nesmyslných poznámek, nad nimiž se Angličané mohou potřhat smíchy, které však naše krajany nechávají zcela chladnými, ježto mají v oblibě jen slovní hříčky s vražednou pointou. Když jsem však uviděl, že se mylady Markbyová směje, smál jsem se také, protože čím víc jsem se na ni díval a poslouchal její řeč, tím mi byla milejší.

"Říkají, že Buckingham je velice krásný muž."

"To je jeho jediná dobrá vlastnost," řekla lady Markbyová. "Nemá totiž ani ducha, ani jakékoli nadání, ani není statečný. Vlastně ne, popírám, že by Buck byl krásný," dodala s velikou rozhodností. "Naprostě to popírám. Je jen hezký! Tělo ještě ujde, je vysoký a dobře urostlý: Nicméně ten obličej! Podívejte se na jeho oči! Pěkné, jistě, leč ženské! I ústa má hezká, ale ženská! Má nepochybně krásný knír, ale k větší mužnosti to jeho tváří nepomůže. Vy samozřejmě víte, že byl oblíbencem Jakuba I. a po jeho smrti se - mohu-li tak říci přirozenou cestou - stal miláčkem Karla I. Je to na mou věru k vzteku!" zařvala náhle jako lvice. "Jsem hanbou bez sebe, když si pomyslím, že se v Evropě o anglických králích může říkat, že jsou to zvrhlíci dědičně z otce na syna..."

Tohle by zas bylo velice rozesmálo mne, nebýt toho, že šlo o nejjasnějšího krále, jehož jsem v této zemi byl do jisté míry hostem. Usmál jsem se tedy jen jedním koutkem, zato však Mikuláš, u něhož se v jeho věku tolik sebeovládání nedalo očekávat, smíchem přímo vybuchl.

"Nu, hleďte, synáčku," poznamenala mylady Markbyová, "když už mluvíme o Buckinghamovi, vezměme k porovnání vašeho podkoního; ten je beze sporu hezký, ale ani trochu zženštilý. Jen se na něho podívejte: má oči, že jimi dámu zrovna polyká!"

"To je tím, mylady, že jsem v životě neviděl nic tak nádherného, jako jste vy!"

"Ach, tihle Francouzi!" zaplesala mylady Markbyová okouzleně. "Sametové oči! A jazyk medový! A to nejen v

řečech!" dodala se zvonivým smíchem.

Zůstali jsme v Londýně jen čtyři dny, ale jak si čtenář podle barvitého úvodu může domyslet, zacházelo se s námi v tom nádherném paláci mylady Markbyové jako s knížaty či králi.

Ještě téhož dne jsem navštívil pana z Molinu a na druhý den jsem byl díky mylady Markbyové přijat vévodou z Buckinghamu.

Pan z Molinu byl šlechtic pěkného vzezření, ani trochu ne laděný do moll, jak trefně podotkla mylady Markbyová, nýbrž velice živý, činorodý, zastupující co nejlépe Ludvíkovy zájmy.

"Je sice pravda, hrabě, že jsem u nejjasnějšího krále jediným vyslancem zplnomocněným, avšak zdaleka ne vyslancem jediným! Těch našich vyslanců in partibus,* dá-li se to tak říci, jsou tu houfy! Jedny - jsou dokonce tři - vyslali ke Karlu I. městští radní z La Rochelle. Dalšího, Saint-Blancarda, poslal vévoda z Rohanu; pak je tu pan z La Touche, vyslaný vévodkyní vdovou z Rohanu; dále je tu pan ze Soubise, vyslaný sám sebou..."

"Ludvík by řekl, že to nejsou "opravdoví Francouzi", když se proti francouzskému králi dovolávají krále cizího," poznamenal jsem.

"Vyňal bych z toho označení larochelskou radu," řekl pan z Molinu. Jejich požadavek není nijak zločinný. Karel I. u Larochelských zakročil, aby je přiměl přijmout mírovou smlouvu, navrhovanou Ludvíkem. A Larochelští teď žádají, aby zakročil znovu, a to u krále Ludvíka, a přiměl ho, aby dodržoval ustanovení té smlouvy, například zboření Ludvíkovy pevnosti. Rohanové naproti tomu žádají, aby Karel I. zasáhl v La Rochelle a v Languedoku zbraněmi. Smířili by se případně i s tím být jeho vazaly, jen kdyby v těch krajích mohli vládnout jeho jménem!"

"Takže jsou to zrádci."

"Jsou to hlavně pošetilci," řekl pan z Molinu. "Kdyby Angličané obsadili La Rochelle a ostrovy Ré a Oléron, je jasné, že by se tu pevně zachytili a Rohanové by pro ně velký význam neměli. Vzpomeňte si na Calais!** Bylo třeba dvou století, abychom je odtud vypudili! Angličané jsou jako pijavice: jakmile se někde přisají, čertem ani ďáblem je odtud nedostanete!"

"A který z Rohanovských vyslanců je podle vás v York House nejlépe zapsán?"

"Ten nejzlovolejší a nejzatvrzejší."

"Soubise?"

"Bohužel ano, právě Soubise. Když se před anglickými ministry podivují, jak to, že ho tu tak hýčkají, uchýlí se k jednomu z těch nesmyslných žertíků, které Angličany tak baví. Řeknou: „Nemůžeme ho přece svázat na rukou a na nohou a poslat ho zpátky do Francie. “

"Soudíte, pane," pokračoval jsem, "že je tu veliká pravděpodobnost, že by nejjasnější král vyslal k našim břehům mocné vojsko, aby se tam vylodilo?"

"Soudím, že ano. V tom případě však bude kardinál zajisté chtít vědět, jak daleko už jsou s přípravami."

"Právě o to jde. Abych si to ověřil, vypravil jsem dva zvědy, jednoho do Plymouthu, jiného do Portsmouthu, ale anglické přístavy jsou dobře střeženy: jeden i druhý byl zatčen a uvězněn ještě dřív, než se vůbec dostal na nábreží." Pan z Molinu se na mne s úsměvem zahleděl a po chvilce řekl: "Jediná osoba, která vám o tom může podat zprávu, je sám Buckingham, hrabě. A protože k němu jdete, měl byste se ho na to zeptat."

"Vy jistě žertujete, pane. Myslíte opravdu, že by mi to řekl?"

"Když budete vědět, jak na něho, není to vyloučené."

"A jak je tedy podle vás nejlepší na něho jít?"

"S nejdokonalejší zdvořilostí, s krásným dárkem z Francie a tak mnohými lichotkami, jako byste mluvil s tou nejkrásnější z dam. Jestli si Buckingham dokážete naklonit, vylije vám své srdce jako dítě,"

Nato jsem mu ze srdce poděkoval a pevně i upřímně slíbil, že kardinálovi o něm podám ty nejpříznivější zprávy. Pak jsem pana z Molinu opustil, velmi spokojen jeho skvělými schopnostmi, avšak znepokojen kvůli svému králi, protože válka se zdála být na dosah.

"Vidím, že jste tuze zamyšlený, pane hrabě," řekl Mikuláš, když jsme se vrátili do paláce mylady Markbyové. "Dovolíte mi pro jednou, abych nedodržel svou povinnost zdrženlivosti a mlčení a položil vám otázku?"

"Mluv!" vyzval jsem ho, silně překvapen.

"Když jsem, pane hrabě, uklízel vaše prsteny, povšiml jsem si zlaté truhličky krásné práce. Smím se vás zeptat, co obsahuje?"

"Italskou voňavku, kterou chci v den našeho odjezdu věnovat mylady Markbyové."

"I s tou zlatou schránkou?"

"Samozřejmě."

"Směl bych vám něco navrhnout, pane hrabě?"

"Napjatě poslouchám."

"Darujte voňavku i se schránkou vévodovi z Buckinghamu. A mylady Markbyové věnujte některý ze šperků, co sám nosíte. Velice ji to dojde."

"Nu, budu o tom přemýšlet," odpověděl jsem mu. "A vřelý dík, Mikuláši. Hlava ti pevně sedí na ramenou, jak říkají Angličané. A uvnitř máš všech pět pohromadě."

Při té chvále se Mikuláš zarděl jako mladíček - ostatně jím stále ještě byl, nebylo mu ani celých dvacet.

Na druhý den jsem se oblékl do nejlepších šatů, opásal nejvýzacnějším mečem, na hrud' si zavěsil kříž řádu Svatého ducha a takto vyzdoben jsem byl úderem třetí hodiny po poledni uveden do York House. Sotva jsme vešli, budili jsme obecnou pozornost pro své francouzské odění, neboť angličtí šlechticové nosí spodky daleko přiléhavější než naši. Pohledy, jež na nás mířily, však byly jen zdrženlivé a necítil jsem v nich žádné nepřátelství. Pravda je, že výprava proti Francii se zde nikomu nelíbila a nikdo v Anglii, ani mezi šlechtici, ani mezi commoners,* nechápal její užitek. Dámy,

kteřž jsme potkávali, byly o poznání zvědavější, ne snad že by jejich pohledy na nás ulpávaly dlouze, zato však naléhavěji. My jsme se na ně dívali, jak se tu říká, "po francouzsku", to znamená, že jsme neskrývali zájem ani potěšení z toho, že je vidíme.

Síň, do níž nás obrovitý dveřník, krácející před námi, uvedl a kde, když za sebou zavřel dveře, jsme zůstali sami, se nám zdála prostorná a krásná množstvím zlacení a též nádherným perským kobercem, který pokrýval podlahu. Co však okamžitě přitáhlo mou pozornost, byl jakýsi oltář s draperiemi ze zlatého brokátu, na němž - nevěřil jsem vlastním očím, milý čtenáři! - stála podobizna Anny Rakouské v životní velikosti. Před obrazem hořely ve zlatých svícnech svíce z bílého vosku, jednak aby obraz osvětlily, jednak na znamení pocty. A protože jsem nemohl uvěřit, že by se Buckinghamovi podařilo královnin portrét z králových komnat v Louvru uloupit, usoudil jsem, že to je věrná kopie, a všecek jsem užasl, jak vévoda, nedbaje slušnosti, dává zcela veřejně najevo své nestoudné zbožňování manželky francouzského krále. Zdálo se mi, že toto stavění na odiv je vkusu tak pochybného, že rozhodně nesvědčí o pravosti onoho citu, jehož by to uctívání mělo být svědectvím.

Na to mylord Duke of Buckingham vešel, či správněji co neokázaleji vstoupil, jako vstupuje na jeviště veliký herec, jistý si svým působením, a musím volky nevolky uznat, že musel zapůsobit na každého, ježto byl vysoký, širokých ramenou, štíhlého pasu a hlavu měl tak krásnou, že jsem, přiznávám, nikdy tak dokonalou neviděl. Byl oděn do kabátce ze světle modrého saténu pošíitého perlami a obličej byl jako svatozáří orámován velkým límcem z benátské krajky (trčícím do výšky za jeho zátylkem), který jeho krásu jen zvýrazňoval. Abych zkrátka mluvil bez obalu, tak jak se o to snažím vždy, byl to výkvět vši mužské krásy a nedalo se mu vytknout nic, než právě to, že byl výkvětem s pomíjivostí květu...

Vešel do síně bez doprovodu, možná proto, že si přál, aby se pozornost upnula jen na něho, a možná i proto, že nechtěl, aby někdo druhý uslyšel výtky, které se domníval, že mu jménem svého krále přednesu. Přikláním se k této druhé možnosti, protože v jeho očích, byť sebekrásnějších, byl nedůvěřivý, či dokonce nepokojný výraz, zcela v rozporu s onou vznešeností, již chtěl dávat najevo.

Vysekl jsem mu tři hluboké poklony ráz na ráz, až jsem zametl jeho perský koberec peřím svého klobouku, a ani on poklonami neskrblil; hleděl jsem na něho s výrazem co nejzdvořilejším, k němuž jsem přidal i špetku obdivu, kterýž si zajisté zasloužilo víc jeho vzezření než jeho bytost.

"Jest mi nesmírným potěšením být přijat Vaši Výsosti, monseigneur, a jsem na vrcholu blaha, že jsem konečně mohl stanout tváří v tvář vzoru všech šlechticů této země: až dosud jsem měl příležitost zahlédnout vás pouze z dálky při té veliké slavnosti, již jste se účastnil za svého prvního pobytu mezi námi."

"To však nebyl můj první pobyt ve Francii," odpověděl Buckingham ve francouzštině, již mluvil velmi rád, protože jí mluvil dobře. "Otec mě v dětství několikrát poslal na normandské pobřeží, abych se tu naučil vašemu jazyku a dobrým způsobům. Nicméně onen pamětihodný večer, o němž se zmiňujete, byl prvním dnem mého pobytu v Paříži a mám jisté důvody, proč ho uchovávat v nejsvětější vzpomínce."

Buckingham tu narážel na pohledy, které si zdálky vyměnil s Annou Rakouskou - ty pohledy, jak víme, zavdaly příčinu ke klevetění na celém francouzském dvoře, a když se řeči donesly až k Ludvíkovi, silně ho rozladily. Řekl jsem si také, že měl-li otec našeho hrdiny dost peněz na to, aby synovi poskytl dlouhý pobyt ve Francii, pak určitě nežil, jak to s jistotou zlomyslností tvrdila mylady Markbyová "na zahnojeném statečku se třemi kravkami a jedním čuníkem". Později jsem se dozvěděl, že byl ve svém hrabství dokonce místodržitelem...

"Pochopil jsem, že máte jakési důvody podržet ten večer v paměti, monseigneur," řekl jsem mu, "když jsem uviděl tento krásný obraz; velice mne, přiznám, udivil, netušil jsem totiž, že Rubensovo dílo má na světě kopii."

"Ta kopie na světě nebyla," řekl Buckingham a bylo vidět, že to říká s pýchou. "Dal jsem ji namalovat já, samým Rubensem, a mezi originálem a touto mou kopií je jistý rozdíl. Jen pojďte, hrabě," řekl a vzal mě pod paži (což, jak předpokládám, měla být pro mne velká čest), "uvidíme, zda ten rozdíl postřehnete. Pro většinu očí je neznatelný, avšak pro mne je zásadního významu."

A když mě svým rádoby okouzlejícím způsobem dovedl za paži k oltáři, na němž stála podobizna Anny Rakouské, požádal mne, abych si ji co nejpozorněji prohlédl a snažil se odhalit onen rozdíl, který zmínil. Ochotně jsem se k té hře propůjčil a předstíral zmatek, který jsem nikterak nepociťoval, protože jsem vůbec nepochyboval, že mi Buckingham rozluštění své hádanky rád odhalí sám, jakmile se poddám.

"Mohli byste mi pomoci, monseigneur?" ozval jsem se po chvílce. "Je tu něco navíc, nebo se něčeho nedostává a tím se odlišuje kopie od originálu?"

"Něco na kopii chybí," odpověděl Buckingham s tajemným a zároveň šibalským výrazem a začal se v té chvíli velice podobat onomu rozmazlovanému a obdivovanému chlapečkovi, jímž v dětství nepochybně byl. "A že to má chybět, bylo mým výslovným přáním, jež jsem malíři vnutil," dodal s dětinskou pýchou.

"Nu, dám se poddat, monseigneur."

"Podívejte se tedy pozorně na královninu levou ruku! Co vidíte?"

"Hezkou ruku, Vaše výsosti. A velmi pěkně namalovanou."

"A nic jiného?"

"A je tu k vidění ještě cosi jiného, monseigneur?"

"Ne, na té ruce není k vidění nic jiného, zato však lze zjistit, že tu cosi chybí. Víte už co?"

"Nevím, monseigneur."

"Chybí tu..." řekl Buckingham s vítězným pohledem v lehce vybouleném oku, "chybí tu..." odmlčel se poněkud teatrálně, "... snubní prsten! Rubens jej na můj příkaz vynechal."

Ta neuvěřitelná dětinskost mne velice udivila a zároveň vrhla na toho člověka zcela nové světlo. Zřejmě zůstal ve věku, kdy se ještě věří, že udeříte-li do stolku rákoskou a řeknete "Stolku, zmizni!", může stůl doopravdy zmizet. V dětských

letech je takové kouzlení nádherné, ale u člověka jeho věku je spíš překvapující. Když zruší na namalované ruce namalovaný prsten, bude mít tento náš člověk klamnou představu, že zrušil i manželství francouzské královny a může ji získat jen pro sebe.

Neřekl jsem na to ani půl slova, což mi v této chvíli u mého hostitele velice posloužilo, protože mé překvapení měl za obdiv a mé mlčení za hold svému důmyslu, pročez ke mně Buckingham náhle pojal silné a vřelé přátelství.

"Nu, hrabě, nechme obřadů," řekl a posadil se. "Posadte se také. A řekněte mi rovnou a bez obalu, co po mně chcete, nebo lépe řečeno, co po mně chce váš král, protože nemohu nepředpokládat, že jste tu proto, abyste mi od něho donesl nějaké poselství, možná poselství míru..."

"Poníženě vás prosím, abyste mi dovolil vyvést vás z omylu, monseigneur," řekl jsem mu s hlubokou poklonou. "Král mne nepověřil žádným poselstvím. Domnívá se, že jestliže mu jednoho dne bude jednat s Vaší Výsostí, učiní tak prostřednictvím svého vyslance. Já zde nemám žádné jiné poslání než pojednat s panem z Molinu o choulostivé otázky jeho dopisů, kteréž jsou zadržovány v obou směrech." (Byl jsem docela spokojen, že se mi podařilo umístit mezi dvě lichotky tuto větu). "Čest být přijat Vaší výsostí jsem si tedy vyžádal z titulu čistě osobního a stejně tak osobně Vaši výsost prosím, aby ode mne přijala tento skromný dárek."

Při těchto slovech jsem se ohlédl a dal jsem znamení, aby se přiblížil Mikuláš, který až do té chvíle stál na druhém konci síně. Můj podkoní kráčel k Buckinghamovi pomalými, slavnostními krůčky, nesa zlatou schránku uctivě v obou rukách před hrudí, pak před ním poklekl na jedno koleno a nesmírně půvabně mu můj skromný dar podal.

Nemohl jsem si nevšimnout, že Buckinghamův pohled ulpěl na Mikuláši žádostivěji než na mé schránce. Okamžitě se však vzpamatoval, daru se chopil, s něhou jej ohmatal, schránku otevřel, a když objevil, co obsahuje, vyrazil potěšený výkřik.

"Ach, jaký vzácný a nápaditý dar! Italský parfém ve francouzském pouzdře! Nic vkusnějšího si ani nelze představit. Můj upřímný dík, hrabě! Na vaši vybranou dvornost budu vzpomínat per sempre.* Já však vím, koho tím skvělým darem počtím!"

Nato s mladickou pružností vyskočil, běžel k oltáři, na němž trůnil obraz Anny Rakouské, poklekl před ním a zbožně položil mou schránku mezi dva zlaté svícny. Pak o dva kroky poodstoupil, naklonil hlavu ke straně a obdivoval výsledek nového uspořádání.

"Pojďte sem, hrabě. Pojďte se podívat, jaký nový půvab ten obraz vašim darem získal."

I já jsem ovšem vstal, jakmile vstal Buckingham, ač velmi udiven rychlostí, s níž si ze mne udělal důvěrníka hnutí svých citů, hleděl jsem, abych ho nezklamal. Postavil jsem se vedle něho a slovy úměrnými té velké události jsem obdivoval onen finishing touch, jaký schránka dodala oltáři jeho iluzorní lásky.

"V této siní," pokračoval Buckingham, "přijímám své ministry (říkal 'své ministry', jako by sám byl králem) a zařídím to vždycky tak, abych za těch zasedání, občas bouřlivých, většinou však nudných, seděl proti té podobizně a čerpal z ní uprostřed trnitosti života osvěžení a útěchu."

"A jak se bez obrazu obejdete, když vás státně důležité záležitosti, jež je vám projednat, nutí vzdálit se z York House?"

"Jde-li jen o pár dní, nechám obraz tady," řekl Buckingham s povzdechem, "má-li však můj pobyt trvat déle, neopomenu jej vzít s sebou zároveň s oltářem, se svícny a nyní i s vaší schránkou, když tak pěkně doplňuje krásu celku," dodal s okouzlejícím úsměvem. "Zítřka bude vše přepraveno do Portsmouthu na palubu mé admirálské lodi Vítězství. Udivuje vás, příteli, že před vámi vykládám karty na stůl, místo abych je schovával," pokračoval s jakýmsi šibalstvím v hlase. "Co však tím mohu ztratit, když teď vím, že vás sem váš král neposlal, abyste se mnou jednalo mém návratu do Paříže a k francouzskému dvoru - oč jsem ho mnohokrát žádal a co mi vždy neúspěšně odmítl."

"Dovolte mi, monseigneur, poznamenat, se vši úctou, již vám dlužím, a se vším obdivem, který k vám chovám, že od události v amienské zahradě ráčíte mít u Ludvíka vroubek."

"Nu, co se v amienské zahradě přihodilo?" zvolal Buckingham prudce. "Nic tak hodného zavržení! Byla tma, noc byla vlhák, nabídl jsem francouzské královně rámě a zůstal s ní sám, protože lord Holland a paní z Chevreuse kráčeli za námi jen velice pomalu; vzal jsem Annu do náručí a políbil ji na rty. Ten polibek mi byl vrácen ženou, která v té chvíli zapoměla být královnou a chvěla se v mém náručí. A tu, uslyševši rychlé kroky své družiny, jež se snažila ji dostihnout, královna pochopila, že by mohla být přistižena, z mého objetí se vymanila a vykřikla, aby si její služebníci mysleli, že mé laskání nepřijímala, ale odmítala."

I když se mi toto vyprávění zdálo pravdě blíže než zkazky, které v té době kolovaly na francouzském dvoře v náznacích či byly rovnou dávány k lepšímu, cítil jsem již v samé skutečnosti, že mi byl příběh vyprávěn, značný nevкус, který mi nebyl po chuti; dotýkal se totiž choulostivých věcí, jimž by slušelo spíše mlčení - to jsem tedy zachoval a mlčel jsem za dva.

"Myslíte si, že by král Karel spustil takový povyk, kdybych se odvážil stejné důvěrnosti k jeho francouzské manželčice?" pokračoval Buckingham.

Tato poznámka, ač zaváněla směšností, nebyla o nic lepší než příběh, který jí předcházel. Rozhodovat, zda mlčet či promluvit, jsem se však nemusel, protože mi ta řeč vyrazila dech. Bylo totiž zcela zřejmé, že král Karel má velmi osobní a naléhavé důvody, aby svému oblíbenci všecko prominul: ve svém království mu propůjčil moc tak velikou, až se bez přehánění dalo říci, že mu přenechal i své žezlo... Proč by mu tedy nepřenechal i manželku, s níž měl ostatně jen ty nejhorší vztahy?

Ucítil jsem však, že déle mlčet by bylo nebezpečné, protože bych tak mohl Buckinghama urazit; ten se podle mne zdál patřit k tomu druhu lidí, co nedbají o bolesti, které působí druhým, avšak sami u sebe jsou na drobná, ať už skutečná či vymyšlená zranění, dotýkající se jejich sebelásky, velice citliví.

"Pochopil jsem, monseigneur, že se vás dotkl zákaz vkročit na půdu francouzského království," ozval jsem se, "prokázal jste mi však tu laskavost, že jste slíbil vyložit své karty na stůl a nic mi neskrývat; proto se odvažuji vás

zeptat, zda zatrpkllost, již chováte vůči mému králi, je důvodem, proč proti jeho atlantskému břehu vrháte vojsko, jemuž se postavíte do čela."

"Je to jeden z důvodů, avšak ne důvod jediný," odpověděl.

Očekával jsem od něho prohlášení, že jako příslušník anglikánské církve si přeje spěchat na pomoc protestantům z La Rochelle, aby je osvobodil z drápů francouzských papeženců. Buckingham však nebyl pokrytcem, a měl-li kdy jaké ctnosti, patřila k nim alespoň upřímnost. Důvody, které mi udával, nebyly ani v nejmenším náboženské, leč čistě osobní, což mu poskytlo příležitost mluvit o sobě a bezmála sám sebe litovat.

"Vy, hrabě, jakožto Francouz nemůžete mít představu, jak jsem v této zemi nenáviděn," řekl žalostivým hlasem.

"Nenáviděn?" podivil jsem se.

"Bohužel to je to pravé slovo! Nenávidí mne a závidí mi. Gentry, z níž pocházím, mi nemůže prominout, že jsem se vyšvihl tak vysoko nad ni. A nobility mě má za nesnesitelného parvenu, protože přízeň mého pána ze mne udělala nejen vévodu, ale dala mi větší moc než kterémukoli z nich. A commoners, ti mě nenávidí, protože jsem zvýšil daně a také proto, že má výprava proti Cádizu skončila pohromou, která přišla stát hodně draho. A mým úhlavním nepřítelem je parlament, poněvadž jsem jej dal několikrát králem rozpustit. Ti ničemové ze sněmovny, plní žluči a zášti, si vymysleli, že mě obžalují z úplatkářství či ze zpronevěry - ať mě čert, jestli vím, co to má znamenat! -, a nebýt toho, že je Karel přiměl uznat mou nevinu, byl bych se stěhoval do londýnského Toweru anebo, co hůř, by mě čekal katův špalek! Chápete už, hrabě, mé zoufalství, a to ve chvíli, kdy jsem v této nevděčné zemi dospěl na vrchol moci! Jsem obklopen tak mnohými nepřáteli, usilujícími o mé nebytí, že se nemohu neobávat dýky, jedu či nějakého uměle zosnovaného neštěstí. Ať tak či onak, cítím se v této zemi hrubců tak nespravedlivě nenáviděný, tupený a pronásledovaný, že jsem se rozhodl opustit ji navždy, a jakmile získám do své moci La Rochelle, počítám s tím, že se tam usadím a pro své bezpečí a odpočinek si tam zřídím své léno..."

Sotva Buckingham skončil, ozvalo se zaklepání na dveře, vešel silně oprýmkovaný dveřník a oznámil vévodovi, že ho očekává král Karel. Buckingham mne tedy opustil s přemohými vřelými slovy, s nejvládnějším zapřísaháním a se slibem, že nikdy nezapomene na mou návštěvu a na nevšední vybranost mého vzácného daru. Opakoval ten výraz dvakrát, neb se mu zjevně zalbil.

Opustil jsem ho udiven, že mi hned při prvním setkání vyjevil tolik věcí, které měl raději smlčet, například to, že jeho vojsko má vyrazit co nejdříve. A ještě více mě překvapil, když se svěřil se svým zoufalstvím a s přáním udělat si z La Rochelle bezpečné útočiště.

Toto byl prvek zcela nový. Kardinál i král si až dosud mysleli, že k vyslání vojska na naše pobřeží Buckinghamů přiměla jedině touha pomstít se za zákaz vstupu na francouzské území. Ale po jeho důvěrném sdělení bylo k tomuto podnětu třeba přidat i další a možná naléhavější. Zdálo se mi, že jeho život v Anglii je natolik ohrožen, že zcela proti všemu zdravému rozumu doufal najít ve francouzském městě La Rochelle útočiště proti svým anglickým nepřítelům.

S touto pohnutkou tomu ostatně bylo podobně jako s onou první. Byla čistě osobní a žádným způsobem nesloužila zájmům Anglie, jako ostatně veškerá Buckinghamova politika ve vlastní zemi. Když jsem o jeho předsevzetí přemýšlel dál, připadalo mi stejně utopické jako jeho láska k Anně Rakouské. Stály mu v cestě dvě stejně obtížné překážky:

Buckingham by musel porazit na jejich vlastním území vojska francouzského krále, jež však budou mít daleko snazší přísun posil a zásob než jeho armáda. A kdyby přece jen zvítězil, musel by přesvědčit Larochešské, aby ho uznali za pána a vládce, když se totéž nedařilo ani Rohanům, přestože ti tu byli jako prastará a slavná rodina ve veliké vážnosti. Zřejmě to bylo, jak říkají nejen v Anglii, "příliš velké sousto na to, aby je mohl spolknout".

Hned po návratu do Paříže jsem běžel do Louvru, požádal krále o slyšení, byl okamžitě přijat a nalezl ho v kardinálově společnosti, takže jsem se chystal takřkajíc zabít dvě mouchy jednou ranou s tím, že nebudu muset opakovat druhému, co jsem vykládal prvnímu. Jenže to nebylo tak zcela možné, protože v králově přítomnosti, abych se ho snad nedotkl, jsem vynechal vše, co se týkalo královny podobizny v York House. Tuto nesmírně důležitou podrobnost se mi naopak zdálo užitečné sdělit mezi čtyřma očima kardinálovi u vědomí, že ten při svých úvahách o stavu politických záležitostí bedlivě sleduje i osobní nálady protivníkovy: právě díky tomu se podle mne jeho prozíravost málokdy pomýlila.

Což neznamená, že by Richelieuovi chyběla schopnost sám od sebe se do druhých duší vcítit, právě naopak. Dokázal mi to znovu při schůzce, již byl přítomen i král.

Jeho Veličenstvo, k jehož nejvýraznějším povahovým rysům patřila podezřavost - zrozená z mnohého pokořování v dětských letech -, nevěřil ani na okamžik, že by Buckingham mluvil upřímně, když "vyložil karty na stůl" a svěřil mi, že nazítří odjíždí do Portsmouthu, aby nasedl na admirálskou loď.

Richelieu toho názoru nebyl, i když si to zprvu nechal pro sebe; místo toho se šetrností přímo úzkostlivou a s nekonečnou ohleduplností, jaká mu ve styku s Jeho Veličenstvem byla vlastní, začal tím, že se mne zeptal na můj názor, protože podle způsobu, jak jsem o setkání vyprávěl, správně pochopil, že smýšlím podobně jako on.

"Pokud vévodu Buckinghamů znám, Sire," (vyslovoval jsem Bukengan, protože tak jsme si u nás jeho jméno po francouzštili), obrátil jsem se ke králi, "a troufám si trochu ho znát, když jsem s ním strávil hodinu, zdá se mi, že to nebyla lest, když mi oznámil, že na druhý den odjíždí do Portsmouthu. Vévodovi velice záleží na tom, jaký si o něm lidé udělají obraz: chce působit jako velmož, který za všech okolností jedná zdvořile a rytířsky. A domnívám se, že udáním data svého odjezdu skutečně vyložil karty na stůl."

"Proč by ostatně lhal?" dodal Richelieu tichým, vemlouvavým hlasem. "Až jeho vojsko popluje z Portsmouthu do La Rochelle podél našich břehů v La Manche a v Atlantském oceánu, stejně si jej nemůžeme nepovšimnout."

"To je ovšem pravda," přiznal Ludvík.

Víc toho v té chvíli neřekl, avšak téhož dne, když jsem s otcem seděl u končícího oběda v jeho paláci Na Rozkvetlém

lánu, přišel pro mne posel, že mě v Louvru čeká kardinál. Hned jsem se tam rozeběhl a narazil nejdříve na Charpentiera, který mi svěřil, že mě král hned nazítří chce poslat na ostrov Ré, kde mám naléhat na pana z Toirasu, aby dnem i nocí pracoval na dokončení tvrze Svatého Martina, a dovezl mu za tím účelem veliký pytel zlat'áků.

"A kolik že zlatých má v tom velikém pytli být?" zeptal jsem se.

"Sto tisíc, pane hrabě. Však to nebude pytel jediný."

"Sto tisíc zlatých!" opakoval jsem po něm, neb mi údiv vyrazil dech. "Jak je to, k ďasu, možné? Pokladna je na suchu jako řeka na Sahare, jako člen rady to přece musím vědět nejlépe."

"Něco však, pane hrabě, s prominutím nevíte, a to že si kardinál na krytí výdajů této války vypůjčil jeden milion ve zlatě ze své vlastní kasy."

"Pane na nebi!" vykřikl jsem v údivu. "Jaký obdivuhodný čin! Čin, který pravděpodobně zůstane v análech dějin zcela ojedinělý! Ministr, který pro blaho státu zastaví vlastní statky!"

"Je to tím, že kardinál a stát jsou jedno," řekl Charpentier zaníceně. "Jeho život a jeho bytost mu už nepatří."

V té chvíli jsem si pomyslel, že ve skromnějším měřítku by se dalo říci totéž o Charpentierovi: ten byl kardinálovi tím, čím byl kardinál státu, odevzdal se mu i oddal tělem i duší, pracuje pro něho a zapisuje jeho diktáty od rána do půlnoci.

Nato vešel do místnosti bystrým krokem Richelieu a stejně živým pohybem ruky mi naznačil, abych zkrátil poklony.

"Jeho Veličenstvo vás posílá na ostrov Ré s pytlím zlatých, s prachem, se zbraněmi a s rozkazem, aby se co nejrázněji pokročilo s dostavbou citadely Svatého Martina, pane z Orbieu. Doprovodí vás stovka vojáků pod velením pana z Cléraku. Pytle se zlatými naplní úředník za dozoru vrchního finančního správce a pod dohledem vaším, spočítané pytle budou uzavřeny do železem obité truhlice, zapečetěny voskem s vaší ražbou a uzamčeny zámky, od nichž klíče budete mít vy."

"Takže za ně ponesu odpovědnost, monsignore."

"A komu jinému je mám svěřit, když ne vám?" zeptal se Richelieu svým nejpřívětivějším hlasem.

Odpověděl jsem na tu poklonu poklonou, Richelieu však okamžitě znovu nasadil rázný tón a dodal:

"Až tohle poslání skončí, zůstanete v tvrzi Svatého Martina s panem z Toirasu a váš doprovod zůstane s vámi jako posila jeho vojáků. Jakmile to bude možné, dorazí za vámi oddíl silnější."

Toto druhé pověření, s nímž jsem vůbec nepočítal, mě velmi překvapilo. Vykulil jsem oči, ale položit kardinálovi jakoukoli otázku jsem se neodvážil.

"Vypadáte udiveně, pane z Orbieu," řekl s úsměvem.

"Já totiž, monsignore, dobře nevím, jakým způsobem bych mohl být panu z Toirasu užitečný: válečné řemeslo neovládám."

"Naučíte se mu od něho," řekl kardinál, "a naučíte se mu rychle, protože máte dostatečnou míru všech potřebných vlastností, abyste je zvládli. Znáte vévodu osobně, a jestli se Bukengan opravdu, jak se domnívám, vylodí na ostrově Ré, bude vaším úkolem panu z Toirasu radit, jak nejlépe se k veliteli nepřátelského vojska zachovat. A protože na vás vidím, že si kladete otázku, proč se domnívám, že si vybere ostrov Ré, okamžitě vám to vysvětlím. Podle toho, co vím, je anebo bude na admirálské lodi i pan Soubise, a tu je velice pravděpodobné, že Bukenganovi poradí, aby se zachytil ne na pevnině, ale na ostrově Ré, a to proto, že Soubise ten ostrov dokonale zná, když jej sám v roce 1625 obsadil, a panu z Toirasu dalo tenkrát velikou námahu, aby ho odtamtud vypudil."

Nato vytáhl Richelieu z jedné z četných kapes sutany veliké hodinky, podíval se na ciferník a vykřikl poplašeně:

"Ajta! Už je hodina po poledni! A v jednu začíná rada. Poběžme, Orbieu, poběžme! Bylo by naprosto nemístné nechat krále čekat. Sám je vždycky tak přesný!"

A veliký kardinál, obdivovaný a obávaný urbi et orbi, se dal do běhu chodbami Louvru jako školák, který se bojí pokárání, a vůbec mu nezáleželo na tom, zda bude vypadat směšně. Utíkal jsem v jeho stopách, a když se na pár vteřin zastavil přede dveřmi rady, dřív nežli vešel, všiml jsem si, že se zadýchal a těžce lapá po vzduchu. V té chvíli jsem lépe než jindy pochopil, jak vypadá jeho život: titánská námaha ve službách státu a nepřestávající opatrnost, aby se nedotkl vladaře, žárlivé střežícího vlastní moc a při sebemenším prohřešku stále pohotovému se urazit.

Toto zasedání velké rady bylo nesmírně zajímavé a rozhodující.

Proti pravděpodobnosti, že se Angličané vylodí na ostrově Ré, radové nic nenamítali. Některým z nich se však nezdálo správné, aby se na ostrov jako posila Toirasovi vyslal mocný oddíl vojska, který by Angličany zapudil. Podle nich to znamenalo tříštění našich sil, ty by se měly všechny soustředit na La Rochelle. Aniž to vyslovili přímo, znamenalo to, že se už předem smířili se ztrátou ostrova Ré a neurčitě počítali se zimní nepohodou, jež by anglickou armádu, která ostrov obsadí, mohla rozložit. Byla to domněnka nesmyslná, ježto zima a psí počasí nejsou v Anglii ničím neznámým a nezdá se, že by vojáci mohli rozložit víc na ostrově Ré než na březích Temže.

Když jsem ty nejapné řeči poslouchal, vařila se mi zrovna krev v žilách; tak velmi mě popudila skutečnost, že se v tomto království vedle těch, co se dokáží nepříteli postavit, najdou i jiní, co budou ochotni věc vzdát vždy a všem; smutný příklad toho jsme zažili za regentství, kdy Marie Medicejská se souhlasem šedobradých ministrů vyjednávala s velmoži, bouřícími se proti její vládě se zbraní v ruce, a místo aby na ně udeřila, zasypávala je zlatem.

Richelieu požádal krále o slovo, vstal, a ačkoliv jako vždy mluvil klidně, jasně a rozvážně, ti, co ho znali, nemohli podle zablýsknutí v jeho očích nepoznat, že ho řeči, jež jsem tu zmínil, pohoršily.

"Ostrov Ré je nesmírně důležitý," prohlásil. "Kdyby se jej Angličan zmocnil, stal by se současně pánem i ostrova Oléronu, a kdyby se tam i onde opevnil, mohl by, ježto má na moři převahu, dostávat z Londýna tolik posil, kolik by jen potřeboval, jak co do lidí, tak co do zásob. Krom toho by měl veliký užitek z vína a ze soli na ostrově Ré i z obilí a dobytka na Oléronu; bránil by našim rybářům v rybolovu, zničil by náš pobřežní obchod na Atlantiku, a co hůř, mohl by co chvíli činit výpady na pevninu a den ode dne tu své výdobytky rozšiřovat. Nesmíme tedy nepřátelům dopřát žádné výhody, ani ty nejmenší, a tyto ostrovy rozhodně nejsou výhody malé. Právě naopak musíme udělat vše,

abychom Angličana vypudili, neboť jakmile bude odtud pryč, bude tím město La Rochelle velmi oslabené a mnohem snáze se vzdá."

Všiml jsem si, že ne jeden z těch zbabělých přívrženců vzdávání se a opuštění ostrovů se chystal cosi namítat; ale jakmile král uviděl, že se připravují k řeči, nedal jim ani čas otevřít ústa a svým strohým, pádným způsobem prohlásil: "Nenechám nikdy živou duši zmocnit se byt' jen kousíčku mého království, aniž bych se všemi silami pokusil ji odtud vyštvať."

Bylo to poprvé, co se slovo "vyštvať", užívané jinak při lovu, ozvalo také v radě, a mým okouzleným uším zaznělo jako lovecká fanfára. V následující minutě se neodvážila zvednout ani ruka, aby požádala o slovo, a král vstal, klidným krokem prošel zasedací síní, vyšel ze dveří a tím toto pamětihodné zasedání ukončil, aniž k němu cokoli dodal.

Následován Mikulášem - tuze vzrušeným z náhlého obratu událostí, ale jako vždy uzavřeným a mlčenlivým - šel jsem povečeřet s otcem a s La Suriem, jimž jsem - pokud to dovoľovala opatrnost a povinnost mlčení - o věci pověděl.

"Jaká čest pro vás, synu," řekl otec vážným hlasem, "že vám svěřili tak závažné poslání! Mě ovšem v mém pokročilém věku léká, když máte čelit tolika nebezpečnostem, a čelit jim sám. Ale váhám k tomu už dodávat cokoli, co by mohlo umenšit vaši radost, že smíte Ludvíkovi sloužit v jeho vojsku. La Surie vás vybaví zbraněmi a střelivem a současně s tím vás zahrne tolikerou dobrou radou, že vám z toho bude hučet v uších a brnět hlava..."

Jenže La Surie měl hlas přískrcený dojetím a zpočátku mluvil jen málo, a to výhradně o jakési mušketě, zázračné svou přesností, kterou měl v majetku a kterou mi na dobu trvání tažení půjčí.

"Vím, že jste výborný střelec, Petře Emanueli, protože jsem vás ve vašem dětství tomu umění sám vyučoval," řekl tiše.

"Jenže s touto mušketou zjistíte, že zaměřený cíl je bez výjimky cíl zasažený. Samozřejmě při odpovídající vzdálenosti a za dobré viditelnosti (což podle mého té zbrani trochu ubíralo na zázračnosti). A hlavně nezapomínejte," pokračoval, "že bude-li vám v té pevnosti čelit obléhání, musíte se předem vybavit osobními zásobami potravin aspoň na jeden rok, a podtrhuji to osobními. To vám za prvé umožní přežít, ať už obléhání potrvá jakkoli dlouho, a za druhé zabránit svému nejbližšímu bližnímu, aby krutě umíral hladem. Mluvím o nejbližším bližním, protože s vašimi osobními zásobami celé armádě pomoci nemůžete. A ještě tohle si zapamatujte. Jestli bude nepřítel pevnost ostřelovat intra muros, nezapomeňte si posadit na hlavu šišák: ten vás sice od střely neuchrání, ale uchrání vás od kamenů, které střela uvolní ze zdi. Pokud nepřítel zaútočí proti hradbám a poleze nahoru po žebřících, oblékněte kyrys, protože může nastat boj muže proti muži. Nepijte žádnou vodu, již si nejste jistý. Vyhýbejte se různým bylinkám a listové zelenině. Chraňte se styku se špinavými rukama, uhýbejte smrdutému dechu a sračkám.* Mějte na paměti, že za obléhání mají obléhající i obléhání jedno společné: zahyne jich víc na střevní potíže než střelou z muškety..."

"Jestli, Miroule, chceš, aby si Petr Emanuel tohle všecko zapamatoval, jdi a napiš to," řekl otec. "Pokud jde o mne, pane synu, dám vám jedinou radu: najměte si Hörnera a deset jeho Švejců."

"Ale pane otče," podivil jsem se, "nebudou přebytní, když se mnou půjdou mušketyři pana z Cléraku?"

"Vůbec ne. Budou pro vás jakousi pretoriánskou gardou. Velet jim budete vy sám, zatímco mušketyřům bude rozkazovat pan z Cléraku, což je rozdíl, i když pan z Cléraku podléhá vám. Hörner a jeho Švejci jsou vám oddáni tělem i duší a nakonec poznáte, jak velmi vám budou užiteční. Ale to hlavní! Vezměte si s sebou tolik peněz, kolik jen můžete. Říkáva se, že zlato je hybnou silou války, a je to pravda. Pro vojáka stejně jako pro velitele. Za svých nebezpečných posláních jsem se někdy ocitl v podmínkách tak choulostivých, že bych byl najisto přišel o život, nebýt toho, že jsem měl váček plný peněz."

Když jsem šel konečně spát, hučelo mi z toho všeho v uších a brněla mě hlava, jak správně předpověděl otec.

Zničehonic se objevila Žaneta a rychle za mnou vklouzla za závěsy. Řekl jsem jí:

"Hlavně a především, Žaneto, prosím tě, buď úplně zticha!" Nato jsem dělal, jako že spím, ale nespál jsem a po chvíli, jelikož jsem se nehýbal, pohládila mě Žaneta jemně po tváři.

"Copak je, pane hrabě?" zašeptala tichounce. "Snad nepláčete? Mrzí vás, že musíte do války?"

"Kdeže, kdeže. Právě naopak! Jen jsem z toho rozrušen a mele se to ve mně jako hnízdo myší."

"Co tedy znamenají ty slzičky?"

"Nevím. Možná se mi zdá, že mne otec a Miroul mají až příliš rádi. Bere mě to za srdce."

"A řekl byste, že i já vás mám až příliš ráda?"

"Co tě to napadlo?"

"Já si totiž, pane hrabě, s prominutím myslím, že slovo 'příliš' se tu nehodí. Když někdo někoho má opravdu rád, potom je málo i to, 'příliš'."

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

I u dvora, kde se nejobyčejnější tlachání hned obrátí v pomluvu, jsem o panu z Toirasu slyšel vždy jen samé dobré i přesto, že jeden čas byl královým oblíbencem, což by mu jinak, nebýt takovým poctivcem, bylo jistě vyneslo mnoho nenávisti. Nebyl ostatně Jeho Veličenstvem zapuzen, nýbrž odešel z vlastní vůle dělat místodržitele v La Rochelle a přilehlých ostrovech, protože chtěl svému králi sloužit, a ne se v marné zahálce povalovat u dvora. V úloze oblíbence ho, jak víme, nahradil Baradat, "mladík bez schopností, jenž vyrostl za jedinou noc jako tykev". Ať mi čtenář promine, že mu už podruhé opakuji tento Richelieuův soud, velmi se mi však zalíbil pro svou šťavnatost. Když jsem se dostal na ostrov Ré a se svým stem mušketýrů pana z Cléraku a truhlicí plnou zlatěáků stanul před hradbami pevnosti Svatého Martina, byl jsem, jak jistě tušíte, panem z Toirasu srdečně uvítán, neboť veliteli docházely peníze jak na žold vojáků, tak na plat zedníků, dokončujících stavbu citadely. Byl také rád, že Clérac a jeho mušketýři přišli posílit jeho vojsko. Na druhé straně však se mi zdál náhle velice rozladěn a znepokojen, když z mých úst uslyšel, že v pevnosti zůstanu i já.

"Znamená to, že jste sem přijel, abyste tu velel?" zeptal se s okem sršícím blesky. "To je králova odměna za mou námahu a všechno úsilí? Prachsakrament! To se mám napříště postavit pod vaše komando?"

"V žádném případě, pane z Toirasu," odpověděl jsem s úsměvem. "Právě naopak! To vy budete velet mně. Vy znáte válečné řemeslo, kdežto já o něm nic nevím."

"Co to povídáte?" řekl, mou řečí spíš udiven než upokojen. "Slyšel jsem dobře? Já vám mám velet? Vám, hraběti z Orbienu, prvnímu královskému komořnímu? Členu královské rady a rytíři řádu Svatého ducha? Pane hrabě! Vy si mne dobíráte!"

"Nu, řekněme to tedy přesněji: nebudu ani nad vámi, ani pod vámi, ale vedle vás."

"To je mi pěkná přesnost! Tomu nerozumím!" prohlásil Toiras. "Pane hrabě! Prosím vás! Vysvětlete mi to blíže! Co to, vedle mne' znamená, a jak to určit blíže?"

Tu jsem byl poněkud na rozpacích, protože Ludvík mi řekl, abych Toirasovi radil, jak si má počínat vůči Buckinghamovi, bylo mi však jasné, že teď, když v něm nabyla vrchu nedůvěra, Toiras by o mé rady příliš nestál. I rozhodl jsem se, že mu svou budoucí úlohu popíši jako mnohem bezvýznamnější, než to učinil král.

"Mluvím anglicky, pane z Toirasu, a Buckinghama znám osobně. A tu si král pomyslí, že bych vám a vévodovi mohl sloužit jako tlumač, kdyby se vylodil opravdu na tomto ostrově, jak se všeobecně má za to."

"Nu, to je ovšem jiná, a moc dobře se to bude hodit. Dokonce výborně, o tom nepochybuji. Tlumačování tu bude velmi užitečné. Skládám vám tisíce díky za laskavost, s níž jste mi upřesnil účel svého poslání."

Po bouři tedy nastala tišina, víchr zlosti uleh a uvolnil místo přívětivé dobromyslnosti. Toto je člověk, s nímž se dá jednat, pomyslel jsem si, má - jak by řekla Marietta - pod čepicí, ale jinak srdce na dlani. A opravdu, od té chvíle, kdy Toiras pochopil, že jsem nepřijel, abych ho připravil o velení, pohlížel na mne mnohem přátelštěji, shledal, že jsem mu po chuti, přistoupil ke mně a upřímně mne objal.

"Prachsakrament, pane hrabě! Teď už tomu rozumím, proč vás pan ze Schombergu vynáší do nebes!" řekl upřímně.

"Jste stejně skromný jako nadaný. A když promluvíte, střílíte rovnou k cíli a bez okolků."

Opáčil jsem, že i on se mi velice zalíbil, a byla to pravda; jestli totiž jeho vzhled, opálená tvář, silný nos, mohutná čelist a hranatá postava vypovídaly o jisté drsnosti, hledělo jeho oko naproti tomu upřímně a bystře, rty měl citlivé, úsměv srdečný, a když přestal sršet oheň a síru, nedalo se jeho zdvořilým způsobům nic vytknout. A co víc, podle přízvuku a podle několika výrazů, které v rozhovoru použil, jsem si všiml, že je mu blízka okcitánština tak jako mému otci a mně. Já totiž, ač jsem se narodil v Paříži, nesmírně miluji ta stará krásná slova z Languedoku a používám jich ve svém každodenním hovoru stejně jako ve všem, co píši.

Toiras mě okamžitě provedl pevností, částečně ještě nedostavěnou (ačkoliv se na ní pracovalo dnem i nocí), ježto příkopy, jimiž byla obehnaná, nebyly ještě dost široké ani dost hluboké a vnější násypy dost strmé a dost chráněné. Všiml jsem si též, že většina domů uvnitř hradeb nemá ještě střechu, což znamenalo, že dva tisíce mužů a dvě stě koní, tvořících posádku, jsou zřejmě vystaveni dešti a vichrům, které tady na oceánském pobřeží zuří i v červnu. Na druhé straně jsem obdivoval, že pevnost je postavena přímo na skále, což obléhajícím nedovolí dělat podkopy. A co mě skutečně naplnilo obdivem, byl Toirasův nápad vystavět po stranách citadely zprava i zleva dvě vysoké zdi, tvořící jakýsi chráněný průplav pro přátelské lodi, aby tu mohly v případě potřeby v klidu vyloďovat mužstvo i potraviny.* Hradby, zvící čtyř sáhů, byly opatřeny cimbuřím, zvnitřku měly schody a nahoře ochoz, aby obležení mohli obléhající zastavit palbou z mušket. K osazení toho cimbuří bylo zajisté třeba lidí hbitých, ukázněných a statečných, kteréžto vlastnosti však Toirasovu vojsku nechyběly: byly tu skvělé jednotky, z nichž bezesporu nejlepší byl pluk z Champagne, který se proslavil v mnoha hrdinných bojích.

Podle toho popisu čtenáře možná napadne, že jsem nebyl tak neznalý válečných věcí, jak jsem zprvu tvrdil, ale jak jsem mohl nepochytit aspoň základy, když jsem Ludvíka doprovázel na všech jeho taženích? A když byl ještě malým chlapcem, poslouchával jsem jeho vysvětlování, co a jak k čemu slouží na malých pevnostech, které si stavěl z hlíny podle nejpřísnějších zásad vojenské architektury.

Vzpomínám na ty chvíle vždy s dojetím, protože ono jinak zamlklé dítě se při té příležitosti stávalo náhle výmluvným a vřelým, plným snahy svěřit mi svůj um.

Toiras mě, zaplať Pánbůh, ubytoval s Mikulášem, Hörnerem, jeho psem Zevem a mou pretoriánskou gardou v domě, který střechu měl: mi dobří Švejcaři pak ke střeše za dva dny přidělali okapy, které objevili na jednom zbořenisku v městečku Svatého Martina, aby dešťovou vodu mohli chytat do sudu. Hörner mi vysvětlil, že pouhé dvě studně, jedna uvnitř hradeb, jedna za hradbami, v případě obléhání nepostačí, aby se napojili jak koně, tak posádka.

Při té příležitosti mi Hörner objasnil jednu pravdu, kterou jsem si později mohl nejednou ověřit. Vojenské řemeslo nespočívá jen v boji, ale i v zajišťování nejrůznějších potřeb uprostřed nebezpečnosti, jímž voják čelí. Je to zvláštní věc, když to uvážíme. Je-li voják dobře placený, dobře živěný, dobře oblečený, dobře ubytovaný a když s ním velitelé slušně zacházejí, neznamená to, že by ho všechno to pohodlí poutalo víc k životu, ba právě naopak, nutí ho, aby život snáz dával v sázku, když udeří hodina bitvy...

Na mou žádost mi Toiras hned nazítří dal průvodce po ostrově Ré a poradil mi, abych vyrazil hned za svítání, protože ostrov je sedm mil dlouhý, takže abych se vrátil, odkud jsem vyšel, bude mi projet čtrnáct mil. Což bylo hodně, byť jsme měli já i můj průvodce dobré koně. Můj průvodce, jeden z Toirasových podkoní, měl jméno, jež by mohlo navozovat zbožné myšlenky, kdyby mělo jméno takovou moc. Jmenoval se pan z Bellecroix - což znamená Krásný kříž -, pocházel z ostrova Ré a byl velice vlažným protestantem; šarvátky mezi protestantskou modlitebnou a katolickým kostelem ho nezajímaly a chtěl sloužit jen svému králi. Nebyl ostatně jediným protestantem v Toirasově vojsku, kterému společenství Larocheleských s Angličanem nebylo vůbec po chuti. Bellecroix si o těch fanaticích myslel, že si ve jménu svobody chystají nové jho. Žertem o nich říkal, že to jsou "noví měšťané z Calais".

Hörner mě upozornil, že objížďka ostrova je dobrou příležitostí k doplnění našich zásob masa, i vybavil jsem ho potřebnými penězi a Bellecroix mu doporučil, aby se v tom případě zastavil v městečku Svatého Martina z Ré, tam že najde, co potřebuje. Hörner tam tedy s károu, se psem Zevem a čtyřmi vojáky zůstal. Bellecroix mu vřele doporučil hostinec zvaný Grouin podle výběžku stejného jména na severozápadě ostrova - ale radil, aby si se svými vojáky moc nepřipíjel, protože zdejší víno se v krku zdá hladounké, leč rychle stoupá do hlavy. Když Zev uviděl, že se náš průvodce rozdělil vedví, nebylo mu to vůbec vhod a zuřivě se rozštěkal. Byla to německá doga obřího vzrůstu, a když pes vrčel a ukazoval veliké tesáky, šel z něho skutečně strach. Jakmile ho však Hörner popleskal po hlavě a řekl "guter Hund, guter Hund", okamžitě se upokojil. Jeho mohutný hlas se pak proměnil v tiché kňučení: začal kňourat jako štěně a lísal se k pánovým holínkám.

Nejvíce mne při obchůzce ostrova udivilo, že jsem tu neviděl ani obilná pole, ani pastviny a následkem toho ani krávu, ani ovci, ba ani kozu. Pomyslel jsem si, že kromě vína, soli a ryb závisí ostrov Ré co do výživy zcela na pevnině, což je v případě obležení pro pevnost velmi znepokojivá okolnost. Ostrov však vůbec nebyl chudý, protože jsem tu viděl velmi mnoho salin a vinic.

"Zdejší obyvatelé musí být hodně bohatí, když pomyslí, kolik platíme za jejich víno a sůl," poznamenal jsem.

"Byli by bohatí, kdyby všechny ty vinice a saliny byly jejich," odpověděl Bellecroix. "Jenže dobrá polovina jich patří zazobaným měšťanům z La Rochelle a zdejší lidé pracují pro ně, takže z toho všeho dostanou spíš bolení hřbetu než nějaké groše. Přesto se odsud zdejší lidé nestěhují. Mají svůj ostrov rádi a na pevninu se pouštějí jen zřídka. Je tu zdravý vzduch a nikdy tu není ani moc teplo, ani moc zima. Ovšem podívejte se na ty ohnuté stromy a nízké domy: svědčí o tom, jak větrné a nevlídné tu bývá počasí."

S jistou postranní myšlenkou, o níž pohovořím později, jsem se zajímal zejména o možnosti na ostrově přistát; tvar ostrova je protáhlý, a má proto dva dlouhé břehy, z nichž severní se mi zdál nehostinný, vroubený vysokými dunami a bez jediné možnosti tu přirazit, druhý byl naopak mořem silně vyhlodaný a plný zálivů. Když jsme je všechny navštívili,

zeptal jsem se proto Bellecroixe, kterou zátoku si podle jeho mínění Buckingham vybere za přístav.

"Vybírat bude podle Soubisovy rady," řekl Bellecroix, "a Soubise zná ostrov Ré dokonale, však dobře víte proč."

"Nu dobrá, dovolte tedy, ať si zátoky probereme jednu po druhé, abychom se v tom lépe vyznali. Co soudíte o Zátocě velryb?"

"Tu ne, ta je příliš otevřená směrem k oceánu."

"Pojďme tedy níže k jihu. Co Fier d'Ars? Co si myslíte o něm? Ten záliv se mi zdá prostorný a přiměřeně uzavřený."

"Ano, to je, ale přesto se, bohužel, nedá použít, protože je obklopen slanými bažinami, které brání vyloštění."

"A co rejda Svatého Martina?"

"Ta by byla moc dobrá, je však příliš blízko naší citadely. Naším vojákům by stačilo udělat pár kroků a mohli by zasypat Buckinghamovu armádu kulkami rovnou při vyloďování."

"A co zátoka u vesnice La Flotte?"

"Ta je také příliš blízko naší citadely, a nadto je moc malá."

"Takže záliv Sablanceaux?"

"To je ono!" usmál se Bellecroix. "Ten je pro Buckingham ze všech nejlepší, protože je od naší pevnosti vzdálen několik mil. Je široký, chráněný, i za odlivu dost hluboký a pláž je dost velká, aby se tu šiky mohly rozvinout. A od La Rochelle je oddělena jen úžinou, kterou dobrý plavec dokáže přelapat. Což je pro Soubise velká výhoda, protože ten se bude chtít dostat do La Rochelle hned po přistání, aby Larochelské přesvědčil, že se mají postavit Angličanům po bok."

Nazítí po obhlídce ostrova, kdy jsme si díky Hörnerovi doplnili zásoby a já jsem za pomoci Bellecroixe získal jasnější přehled o našem postavení, pozval nás všechny pan z Toirasu na oběd: mě, Mikuláše, jeho bratra pana z Cléraku a asi půltucet důstojníků šampaňského pluku, jehož byl Toiras velitelem. Jeden každý z nás měl plnou hlavu anglického vyloštění, takže se rozhodl nemohl nestočit tím směrem, to jest k otázce, kde že Buckingham k našemu ostrovu nakonec přirazí. Říkám k "našemu" ostrovu, protože ve chvíli, kdy byl tak ohrožen, stal se nám všem ten kousíček francouzského království nesmírně drahým.

"To, co vám řekl Bellecroix, si myslíme všichni, hrabě," ozval se Toiras. "Těmi všemi myslím zde přítomné důstojníky i mne. Bude to rejda Svatého Martina nebo záliv Sablanceaux. Jsou jen tyto dvě možnosti a ví Bůh, že bych si přál, aby byla možnost jen jedna."

"Smím se vás zeptat proč?"

"Bylo by to o mnoho jednodušší! Sotva by se objevily plachty nepřitele, všemi svými silami bych se na něho vrhl."

"A když jsou možnosti dvě, tak to udělat nemůžete?"

"Bylo by to tuze nerozvážené. Buckingham by mohl vysadit na souš v zálivu Sablanceaux jen slabší část vojska, a zatímco bych se je tam pokoušel potírat, mohl by své hlavní síly vyložit v rejdě Svatého Martina, to znamená blízko naší pevnosti, v níž by v té chvíli bylo sotva pár vojáků."

"Mohl byste však své síly rozdělit."

"V žádném případě. To by byl nejlepší způsob, jak se dát porazit dvakrát."

Zadíval se na mne černýma očima, v nichž se zablýsl lišácký, rázný plamínek, a se svým okcitánským přízvukem dodal: "Říká se, že válčení je umění jednoduché. Já bych řekl, že je to především umění nejisté. Když vás osud postaví před nepokojící volbu, těžko kupředu uhádnout, zda řešení, které jste vybral, je správné. Poznáte, že bylo špatné, až když selže. A pak je již pozdě pomýšlet na nápravu..."

Francouzi, kteří mají zvláštní a ne vždy neškodný zvyk odsuzovat vše, co udělal jejich velitel, i tentokrát dodatečně odsoudili Toirasovo jednání. Podle mne však za celou dobu, co Angličané drželi ostrov, to jest od dvacátého prvního července do osmého listopadu, učinil Toiras jednu jedinou chybu. Jak byl posedlý dokončováním prací na pevnosti, kde se stavělo dnem i nocí, vzpomněl si až příliš pozdě, že v pevnosti je třeba i potravin. Zásobování nechal zkrátka na poslední chvíli a shromáždil zásoby špatně a nedostatečně. Byl to přehmat, jakého by se Ludvík nikdy nedopustil, protože ten se při všech taženích staral především o vojákův chléb a o píci pro koně, a to v dostatečném množství a na dlouhou dobu.

"Má stokrát pravdu," říkával maršál Schomberg. "Kde mají vojáci brát kuráž, když jim kručí v břiše hladem?"

Abychom se však vrátili ke svým ovečkám a k tomu nekonečnému čekání na Angličany: stále jsme upírali oči jen k oceánu. Bylo to zvláštní, ale my jsme se nepříteli téměř nemohli dočkat.

Když jsme se konečně od jízdniho posla dozvěděli, že na moři nedaleko bretaňských břehů bylo spatřeno mohutné loďstvo, postavil pan z Toirasu na Grouinský výběžek asi desítku jezdců, po hodině se střídajících u dalekohledu, aby v bretaňské úžině s předstihem zahlédli čelo nepřátelské flotily. A ačkoliv nepřícházelo v úvahu, že by se Angličané odvážili vyložit v noci, nepolevovali naši průzkumníci ani od soumraku do svítání a dávali bedlivý pozor.

Avšak cesta po moři z Portsmouthu k La Rochelle je tuze pomalá, a proto uplynulo ještě mnoho dní, než jsme zahlédli jiné plachty než plachty rybářů a pobřežních obchodníků.

Z naší citadely byl velmi dobrý výhled na bretaňskou úžinu - bretaňskou úžinou nazýváme průliv mezi Sables d'Olonne a La Rochelle. Ještě lépe však bylo vidět na moře z tak zvaného Grouinského výběžku na severozápadě od rejdy Svatého Martina z Ré. Název Grouin se ostatně vyskytuje na více místech, nejenom na ostrově Ré. Označuje též mys na nejzápadnějším cípu zálivu Hory Svatého Michala. A podle toho, co jsem zaslechl, prý název pochází od slova grojn - rypák,* protože představitost námořníků viděla v těch skalnatých výběžcích, ohlašujících zemi, prasečí hlavu. A vskutku, co je pozemštějšího než vepř, a které maso se zdá šťavnatější poté, co se vám po pár týdnech na moři omrzely každodenní ryby!

Jedenadvacátého července, za zářivého slunce a s okny dokořán jsem seděl, nebo lépe řečeno seděli jsme s Mikulášem, Clérakem a panem z Toirasu kolem jedenácté hodiny u rychlého oběda: říkám rychlého, protože Toiras byl netrpělivý,

aby se mohl vrátit a dohlížet na staveniště, a nám bylo vypořádat se s jehněčí kýtou tak lákavou, že by při pohledu na ni kapaly sliny i poustevníkovi. Avšak ve chvíli, kdy Toiras, který rád maso rozkrajoval, zvedl nůž, ozvalo se silné zabušení na dveře. Zavolal jsem "dále", pootevřenými dveřmi vstrčil dovnitř hlavu Hörner a francouzštinou, která z rozčilení zněla hrdelně jako němčina, mi ohlásil:

"Herr Graf! Pan La Rabatelière si naléhavě přeje mluvit s panem z Toirasu.

Rabateliérovo jméno mělo na Toirase podivuhodný účinek a já okamžitě pochopil proč. La Rabatelière byl totiž velitelem čtyř hlídkujících na Grouinském výběžku. S dranzírovacím nožem v pravici vyskočil Toiras ze židle, utíkal ke dveřím, otevřel je dokořán a my ostatní, Mikuláš, Clérac a já, jsme se tlačili za ním. V otevřených dveřích se objevil rudý a rozčilením se chvějící La Rabatelière, v té chvíli zřejmě neschopný vydat ze sebe hlásku. Jak se obtížně snažil popadnout dech a dostat do plic trochu vzduchu, pozoroval jsem ho a do paměti se mi - Bůh ví proč - vryla jedna zvláštnost jeho tváře: neměl takřka žádné obočí.

"Už jsou tady!" vykřikl, když mu nakonec přece jen začal sloužit hlas.

"Už jsou tady!" opakoval po něm Toiras. "Jste si tím docela jist?"

"Ano! Jsem si jist! Jsou to zatím jen tečky na severozápadě bretaňské úžiny, ale je jich tak mnoho, že to nemohou být pobřežní obchodníci."

"Pojďme honem!" vykřikl Toiras. Vtom ve své pravici objevil dranzírovací nůž, jehož střenku dosud třímал jako zbraň, i odhodil jej na stůl a následován naší trojicí kvapem vyběhl.

Aby neztrácel čas sedláním svého koně, vyskočil bez dlouhých řečí na koně La Rabateliérova, dal mu ostruhy a vyrazil tryskem z pevností.

"Pojďte, pane z La Rabatelière," řekl jsem mu vida jeho rozpaky, "půjčím vám jednoho ze svých koní."

Mikuláš koně v okamžiku osedlal, pak s mou pomocí osedlal i Acclu a já vyrazil z hradeb hned za Toirasem; za mnou spěchali, aniž mě mohli dohnat, pan z Cléraku, pan z La Rabatelière a Mikuláš. Slunce stálo vysoko a pražilo mi na obnaženou hlavu, nicméně cítil jsem, jak mi šíjí hladí svěží větřík; nechťelo se mi však uvažovat o jeho blahodárnosti, protože k nám současně a nevyhnutelně přiháněl vojsko uchvatitelů.

Když jsem dojel na Grouinský výběžek, stál už Toiras zpřímá s tělem vypjatým u dalekohledu a tiskl na něj oko; protože jsem si všiml, jak pohybuje rty, předpokládal jsem, že počítá tečky zahlédnuté na obzoru. Ale sotva jsem si to pomyslel, odlepil oko od dalekohledu a přístroj mi podal.

"Na to, abychom je počítali, je ještě příliš brzo! Jedno je jisté, že jich je mnoho! Podívejte se sám!"

Pak se rozhlédl po lidech, kteří stáli kolem něho, a zažertoval:

"Inu, pánové, když nám Angličané prokázali čest nečekané návštěvy, musíme je přijmout s poctami, které jim náleží."

Když se ozval smích, pokračoval:

"Však i dělo dokáže být zdvořilé, když se správně polechtá."

Tu jsme se rozesmáli naplno a Toiras se bez otálení vydal ke koním, které hlídal Mikuláš, a ze zvyku už se chystal nasednout na La Rabateliérovu klisnu, nebýt toho, že mu Mikuláš s obdivuhodnou bystrostí podstrčil koně, jehož jsem veliteli hlídky půjčil já. Toiras se ničemu nedivil, vyskočil do sedla a Mikuláš, když se byl se mnou poradil pohledem, klusal za ním, aby se ujistil, že půjčený kůň najde v citadele své místo v mé stáji a ne v Toirasově.

"Vřelý dík vašemu Mikulášovi," zašeptal mi La Rabatelière do ucha. "Jak vám toho čiperného a bystrého podkoního závidím!"

Po čase jsem si na to vzpomněl a podivil se, že jsme se tolik starali o své koně ve chvíli, kdy nám vpádem Angličanů na náš ostrov hrozilo nebezpečí, že při první přestřelce padneme.

Když jsme se vrátili do hradeb, uviděl jsem tam veliké rojení a zmatek. Nádvoří se jen henžilo sedlanými koňmi a vojáky chystajícími se do bitvy, takže to vypadalo, jako by se posádka naší citadely rázem zdvojnásobila. Ale dlouho netrvalo a dozvěděl jsem se důvod toho shonu. Toiras se chystal vyjet nepříteli vstříc s veškerým jezdecktvem, dvěma stovkami koní a s tisícem a třemi sty pěších. Zbývajících sedm set pěších zůstane v citadele, aby ji bránilo před případným překvapením.

V našem domě jsem našel Hörnera a položil mu otázku, co o tom Toirasově rozhodnutí soudí on: trochu se zamyslel a řekl, že v každém případě bude dobrá věc bránit nepříteli ve vylodování.

"Co myslíte tím, v každém případě, milý Hörnere?" zeptal jsem se ho.

"Nu, jestli Angličani nebudou mít nad našimi velikou převahu, nebylo by nemožné jejich vpád zmařit. A je-li jich o mnoho víc, je docela namístě způsobit jim, jakmile vkročí na naše území, co největší ztráty, aby to oslabilo jejich sebedůvěru; tu by totiž při příliš snadném obsazování ostrova nemohli nepocítit. A ke všemu je v mnohých zdejších vesnicích a městečkách většina hugenotů, na příklad v Svaté Marii, v La Flotte, ve Svatém Martinu, v La Courade, a ti všichni otevřou vteřelci s radostí své brány."

Sotva domluvil, ozvalo se zaklepání, Mikuláš na mé znamení otevřel a objevil se pan z Bellecroix.

Vysekl mi hlubokou poklonu a řekl: "Pane hrabě, pan z Toirasu vám svým prostřednictvím vzkazuje, že není třeba, abyste se této výpravy účastnil. Pokud se však rozhodnete, a přece jenom se připojíte, výslovně si přeje, abyste se neúčastnil útoku jízdy, jestliže k ní dojde. Chce, abyste zůstal naživu a mohl v příhodném okamžiku sehrát onu diplomatickou úlohu, již vám určil král. A co platí pro vás, platí i pro vaše Švejcary."

"Když jsem sem přišel, dal jsem se pod velení pana z Toirasu, pane z Bellecroix. Jeho rozkazu tedy uposlechnu, tak jako uposlechnu všech jeho rozkazů dalších. Nicméně se k výpravě přidám, když mi v té věci ponechal volbu."

"Pan z Toirasu uslyší vaše slova s radostí," řekl Bellecroix. A po další hluboké pokloně se vzdálil.

"Smím vám položit otázku, Herr Graf?" ozval se Hörner, sotva jsme osaměli.

"Jen polož, statečný Hörnere."

"Proč, když máte zůstat naživu, abyste mohl splnit své poslání, trváte na tom, že se připojíte k té výpravě? I když

nepůjdete s jízdou do útoku - ten je pro kavaleristy vždycky smrtonosný, zvláště když se střetnou s mušketami a s pikami pěšáků -, pobývat na bitevním poli je vždy nebezpečno. Střely si nevybírají."

"Kapitáne," odpověděl jsem mu, "víte-li pak, že když se v Římě začalo šuškat o manželce Julia Caesara jako o cizoložnici, Julius Caesar ji zapudil, ačkoli věřil v její nevinu? Když se tomu jeho okolí podívovalo, odpověděl jim: Caesarova žena nesmí být podezírána."

"Herr Graf," řekl Hörner a zjevně se přitom trochu styděl, "buďte tak laskav a tohle své vysvětlení mi vysvětlete blíž. Já mu totiž nerozumím!"

"Chce říci jen tolik, že by se neslušelo, aby člověk, jehož na ostrov Ré vyslal král, mohl být podezírán ze zbabělosti."

"To je ovšem vskutku zajímavé. A filozofické. Caesarova žena! Caesarova žena prý nesmí být podezírána. A to samé platí o muži vyslaném králem! Ach! Wie klug sind die Franzosen!"

Nechal jsem ho, aby se dosyta vynadivil, a s dalekohledem v ruce jsem vystoupil na nejvyšší věž naší citadely; opřel jsem se o cimbuří, jehož kameny byly rozehráté sluncem, a dalekohledem jsem bloudil po obzoru. Ty tečky už nebyly tečkami, ale byly to skutečné plachty, zatím o nic větší než dětské hračky, avšak vzduté příznivým severozápadním větrem, sice mírným, leč vytrvalým, takže lodě s tím širým větrem v zádech pluly slušnou rychlostí po hladině tak klidně, jako by spala; pomyslně jsem si, že Buckinghamovo vojsko nebude potřebovat víc než dvě hodiny, aby dostihlo pláž Sablanceaux, pakli ovšem míří právě tam.

Zůstal jsem na věži dobrou půlhodinu, a ježto se plachty mezitím poněkud zvětšily, jal jsem se je počítat. Než vzhledem k té velké vzdálenosti se zdály na sebe tak namačkané, že jsem se začal v počtech plést a musel jsem toho nechat. Nicméně jsem získal dojem, že jich bude přes stovku. To číslo mě velice polekalo, protože to velké válečné loďstvo neslo ve svých útrobách vojsko, které mohlo být dvojnásobkem, ne-li trojnásobkem toho našeho.

Pohled na půvabně vzdušné plachty vloupávající v tomto jasném letním dni bez jediného mráčku na nebi a bez jediné vlnky na moři stejnoměrně bok po boku do bretaňské úžiny byl nesmírně krásný. Z pomalého, velebného přibližování dýchal veliký klid a mír až jímavý, ač to, co nám ta nádherná flotila chystala, nebylo vůbec nic příznivého.

Nebyl to však strach, ale docela jiné pocity, jež se mi v té chvíli usídlily v duši. Pro svou osobu a pro tuto chvíli jsem ze své mysli zapudil obavy před smrtí zcela bez námahy: cítil jsem se na světě tuze dobře, slunce mi přátelsky hladilo šíji, kterou současně ovíval větřík ze severozápadu. Všechny mé údy se mi zdály křepké, plné sil a šťávy. Pokojné, průzračné nekonečno oceánu mě přitahovalo jako magnet. Škoda že jsem neuměl kouzlem jediného pohybu ruky zahnat odtud vetřelce s tím, že by se místo nich z moře vynořila Siréna, proměnila se ve skutečnou ženu a byla mi tu společníci. Jaké by bylo štěstí procházet se v její společnosti po plážích, povalovat se u paty dun v Rivedoux, až bychom se nakonec, rozkošně znaveni vášní, společně ponořili do svěží, průzračné vody zálivu.

Svému snu jsem však podlehl jen napolovic. Věděl jsem, že probuzení bude drsné. Ze sladkých dřmot mě vytrhne třesk mušket a děl. Ta krásná pláž a ten přívětivý písek budou zbroceny krví. A dřív než se slunce ponoří do oceánu, mnoho krásných a statečných mužů na obou stranách přijde o život.

* * *

Od pláže Sablanceaux nás dělily vysoké duny, jakých je tady na ostrově, kde větry po celý rok neulehnou, velmi mnoho, takže když jsme k nim došli, uviděl přední voj malého Toirasova vojska jen špice stěžňů lodí, které tu přistály. Na vrcholcích se krčilo několik anglických hlídek, zřejmě aby mohly ohlásit příchod našich oddílů; sotva nás uviděli, začali po nás střilet, ale naši pěšáci odpověděli palbou tak vydatnou, že se Angličané okamžitě stáhli. Toiras byl tím slabým odporem překvapen a - zdá se - i znepokojen: když jsem ho požádal, zda se smím se svými Švejcary jít podívat na vršek duny, co se děje na druhé straně, nedomníval se, že je v jeho moci mi to zakázat: zavázal jsem se totiž, jestli si pamatujete, že se neúčastním útoku kavalerie, ale nesliboval jsem, že tu budu sedět se založenýma rukama.

Nechal jsem Mikuláše a dva Hörnerem vybrané Švejcary u koní a s ostatními jsme se pustili do zlézání střední duny. Byly tam ještě dvě duny další, ale tahle se zdála nejvyšší, a proto nejlépe způsobilá, aby z ní byl rozhled na nepřátelskou eskadru. Výstup na dunu nebyl věru hračkou ani zábavou pro děti. Za prvé proto, že byla tuze strmá. A za druhé proto, že písek byl pohyblivý a noha se do něj nořila až po kotníky, takže bylo třeba velkého úsilí při každém kroku, neboť jste vždy museli vytáhnout jednu nohu, došlápnout a vytáhnout druhou nohu. Když jsme konečně dolezli k vrcholu, byli jsme všichni u konce s dechem a rádi jsme na chvíli spočinuli, aniž jsme ovšem vystrčili hlavu.

"A teď se musíme dívat tak, aby nás nebylo vidět, Herr Graf," řekl Hörner.

Jako všechny vojenské poučky i tahle se snáze řekla, než provedla. Jakmile jsme totiž jen povystrčili hlavu nad hřeben duny, už nad ní vztekla hvízdla kulka z muškety. Byl jsem tedy na rozpacích, co se má podniknout, když tu jsem uviděl, jak Hörner holou rukou hloubí v písku malý tunel, který měl vyústit na straně nepřítele. K mému překvapení však nehrabal chodbičku rovně, kolmo ke své hrudi, ale šikmo. Ptal jsem se, proč to tak dělá, a on mi vysvětlil, že kdyby díru hloubil rovně a na druhé straně by uviděli její ústí, okamžitě by na ně zaměřili a střela by mu vletěla rovnou do obličeje. Když však vyhrabe tunel šikmo, zavrtají se střely do písku a neublíží mu.

Ledva byl s dílem hotova náš tunýlek vyústil, po pravdě otvorem docela malým, na straně nepřítele, požádal jsem Hörnera, aby mě nechal vsunout tam dalekohled, s čímž souhlasil jen tuze nerad, protože to znamenalo nezanedbatelné nebezpečí. Chvilu jsem tápal, ale pak se mi podařilo dalekohled seřadit a uviděl jsem, jak na nejbližší lodi ve strážním koši velkého stožáru sedí jakýsi chlapík a pozoruje naše síly. Možná bych na tomto místě měl spanilě čtenáře připomenout, že strážní koš je plošina upevněná na stožáru, která má jednak usnadnit obsluhu ráhen, jednak umožnit výhled do dálky na jiné přátelské či nepřátelské lodi, na případné útesy či na neznámou zemi na obzoru.

Strážní koše jsou většinou ohrazené zábradlím, což námořníku dovoluje stát tam zpřímá s rukama volnými a s okem na dalekohledu. V jiných případech ovšem mohou být ony strážní koše místem krutého trestu: námořníka připoutají k hlavnímu stěžni a nechají ho tam čtyřicet anebo také osmdeset hodin, aby se spolu s naklánějícím se stěžněm kolébal zleva doprava a zprava doleva, vystaven větrům a sprškám z vln, za bouří bičujících lanoví. Trvá-li trest déle

než osmačtyřicet hodin, může se potrestanému stát osudným.

Abychom se však vrátili k hlídkujícímu muži, byl nesmírně opatrný, protože ať už ve strážním koši seděl či klečel, nepřečnívalo z něho nad zábradlí nic než jeho dalekohled. Odhadoval jsem, že ze svého místa má výborný rozhled na naše vojsko za dunami. Mohl je dokonce zhruba spočítat. Měl jsem chuť vytáhnout z našeho tunelu okamžitě dalekohled, nahradit jej mušketou a hlídkujícího muže sestřelit. Hörner mne však upozornil, že by to nebylo k ničemu, neb Primo by toho sestřeleného okamžitě nahradili jiným a Secundo by výstřel z muškety přilákal pozornost nepřítele na hřeben duny, ten by se stal terčem soustředěné palby a my bychom museli do úkrytu a tím ztratili možnost pozorovat nepřítele. Když jsem takto na Hörnerovu radu hlídkujícího muže ušetřil a zachoval nám naše pozorovatelské stanoviště, snažil jsem se aspoň co nejlépe sledovat, jak pokračuje nepřátelské vyloďování, což se mi dařilo jen s velikými obtížemi, protože dalekohledem jsem viděl jen zvětšené podrobnosti, nikoli však celkový pohled. Několikerým přemístěním dalekohledu a trochou trpělivosti se mi však podařilo ústí tunelu rozšířit a vyloďování obstojně sledovat. Dálo se dvojím způsobem, buď bárkami s plochým dnem, do nichž kdesi mimo naše zorné pole vojáky přesadili, anebo rovnou z lodí, které kotvily blízko u pláže, kde byla dostatečná hloubka, aby neuvízly na mělčině. Očekával jsem, že uvidím, jak z boku lodi visí lana anebo provazové žebříky, po nichž mužstvo sešplhá k vodní hladině a odtud se vlastními silami dostane na mělčinu. Bylo tomu však jinak: viděl jsem, jak z boků lodě visí sítě z tlustých provazů s velikými oky a jak po nich vojáci slézají oko po oku dolů k hladině. Tak mohlo loď opustit až deset vojáků najednou, což po mém soudu velmi urychlilo vyloďování.

Pomaleji už to šlo s koňmi: ty bylo třeba zvednout do vzduchu kladkostrojem a pak je zvolna spouštět do moře. Když se však dotkli hladiny, neznamenal to, že je hotovo, protože zvířata se nejdříve ze všeho ve vodě snažila řádně vykoupat a po úmorném vedru, vytrpěném v podpalubí, se osvěžit.

K mému velikému údivu nejednali vyloďování vojáci jinak. Místo aby usilovali rychle vylézt z vody a řadili se do bitevních šiků, jak jim křikem veleli důstojníci, máchali se ve vodě, omývali si obličej a ruce, a dokonce se snažili smývat ze stejnokrojů zvratky. Bylo zřejmé, že stejně jako koně v podpalubí trpěli tři neděle mořskou nemocí a nedostatkem vzduchu, protože směli vyjít na palubu, aby se trochu nadýchali, jen na dvě hodiny denně.

Pohled na ty vzpurné vojáky, s rozkoší se máchající v mořské koupeli, místo aby poslouchali své velitele, mě velice udivil, i usoudil jsem, že tito Angličané nebudou v dané chvíli bojovat s velkým zápallem. V tom jsem se ovšem naprosto mýlil, protože po půlhodině, když Toiras zaútočil, bránili se Angličané velmi udatně. Pochopil jsem, že záliba ve vodě a v čistotě se u těch ostrovanů může velice dobře snoubit s odvahou.

Vraťme se však ke koupajícím se vojákům. Bylo tu ještě mnohé, čemu se divit. Protože jako posila důstojníků, vykřikujících rozkazy, jichž nebyl nikdo ochoten uposlechnout, náhle kde se vzal tu se vzal veliký chlapík nádherně oblečený, ne však po vojensku, neb mu na hlavě seděl klobouk s náramným černo-rudo-zlatým chocholem, a ten s holí v ruce tloukl koupající se po zádech a po ramenech s hurónským řevem:

"March on, you lazy lads!"*

Tento zásah byl daleko úspěšnější než povely důstojníků, ať už díky té holi nebo proto, že v nich ten, kdo holí tak dovedně zacházel, vzbuzoval větší úctu; vojáci zkrátka nakonec z vody vylezli a začali se na pláži řadit. Pokoušel jsem se seřadit dalekohled tak, abych rozeznal obličej toho z nebe spadlého archanděla, což se mi dařilo jen nesnadno, protože nepostál na místě a řádl jako krásný ďábel. Nicméně se mi to po dlouhém úsilí povedlo a ke svému nesmírnému úžasu jsem v něm poznal Buckinghamu.

* * *

Je možné, spanilá čtenářko, že jste z mého vyprávění nabyla dojmu, jako by angličtí vojáci připluli jednou jedinou lodí a jinak že byl kol dokola klid. Jestli si tohle myslíte, je to naprostý omyl. A já vás prosím, abyste mi dovolila tento omyl opravit.

Vojáci se tedy nevyloďovali z plavidla jediného, ale v zálivu Sablanceaux bylo naopak lodí tolik, kolik se jich sem jen vešlo, a záliv byl opravdu veliký, takže se jich sem vešlo hodně, aniž vám ovšem mohu říci přesný počet, protože zorné pole mého dalekohledu bylo omezené a možnost pohybovat jeho rourou jen malá. Horší však bylo, že to čisté a pokojné nebe co chvíli rozervaly rány z děl, z nichž anglické lodě nepřetržitě pálily na Toirasovo malé vojsko sešikované k bitvě za dunami.

Ta dělostřelba nebyla, zaplať Bůh, nijak cílená a nenadělala tolik škod, jak se bylo obávat, ale tu a tam zabila nějaké koně i vojáky, kteří koně hlídali. Zvláštní protismyslnou náhodou související s tvářností krajiny jsme mí Švejcari a já, ač Angličanům nejbližší, byli na našem vršku duny v naprostém bezpečí, s tou podmínkou ovšem, že nevystříme ani špičku nosu, abychom na sebe nepřivolali palbu z mušket. Střely totiž přelétávaly přes vrcholek duny a dopadaly hodně daleko za nás. Jediná svízeľ, již nám bylo snášet, byl děsivý hluk kanonády, neboť ústí děl byla velice blízko od nás. Při každé hromové ráně jsme byli ohlášeni a naše otřesené nervy způsobily, že jsme se chvěli, ačkoli jsme neměli strach z bezprostředně hrozící smrti.

Když se mi z tolikerého úsilí spatřit, co bylo třeba, unavilo oko, požádal jsem Hörnera, aby mne vystřídal, což on ochotně udělal, ale zatímco já jsem mu neustále šeptem hlásil, co vidím, on u dalekohledu mlčel jako ryba, možná i proto, že nic jiného než to, co jsem mu sám sdělil, neviděl. Když se však nakonec též unavil a přenechal dalekohled jednomu ze svých Švejcarů, ohlédl se na mne, pokýval hlavou a řekl větu plnou skrytých významů:

"Die Pferde sind hundeelend."

Znamenalo to, že koně jsou zubožení jako psi, což v překladu znělo dost směšně, jenže Hörner to řekl s tak vážným důrazem, že vzbudil mou zvědavost.

"Jak to myslíte, že jsou zubožení?"

"Podle toho, co jsem viděl, museli všechny ty týdny na moři těžce zkoušet, protože to s nimi házelo ze strany na stranu - čím se mají přidržet, když nemají ruce? Byli, pravda, jistě přivázaní, jenže to uvázání jim působilo další trápení, trpěli

mořskou nemocí a nebyli sdostatek napojeni, jak zřejmě podle toho, že se teď pokoušejí pít mořskou vodu a okamžitě ji pak plivou. A když se konečně dostanou na souš, sotva se drží na nohou, potácejí se a někteří si dokonce lehají: zdravý a statný kůň by to nikdy neudělal."

"Kolik dní budou podle vašeho názoru potřebovat, aby se zase postavili řádně na nohy?"

"Nejméně takové dva, tři dny, Herr Graf"

Když jsem se nad jeho poznámkou trochu zamyslel, shledal jsem, že má dalekosáhlý význam. "Hörner," řekl jsem mu, "já teď slezu z duny, vyhledám pana z Toirasu a to, co jste říkal, mu sdělím. Kdyby se vám mezitím podařilo jen tak pouhým okem odhadnout, kolik je na pláži anglických vojáků, aniž jste se přitom ovšem vystavil nad míru nebezpečí, můžete mi to vzkázat po některém ze Švejcárů? Najde mne u pana z Toirasu. Ale při všech svatých, co jich je na nebi, Hörner, nevystřikujte hlavu déle než na vteřinu. Vy to ostatně umíte odhadnout lépe než já, jak dlouho nepřítel potřebuje, aby mušketu nabil, zamířil, našel cíl a vystřelil."

Čtenář má možná v paměti, že Hörner na každé naší zastávce říkal svým vojákům: "Napřed zvířata, potom lidi!" a vůbec měl v oblibě stručné průpovědky, které mu připadaly jako moudrost či zkušenost, zhuštěná v pilulkách. A při této příležitosti mi jednou z nich posloužil.

"Ničeho se nebojte, Herr Graf. Napřed opatrnost, pak teprv statečnost."

Pana z Toirasu jsem našel jen nesnadno, protože jsem se po něm díval v týlu jeho vojska, zatímco on byl docela v čele, a rychle jsem mu vysypal všecko, co jsem uviděl a zjistil. Všiml jsem si, že Hörnerova poznámka o špatném stavu koní ho velice zaujala.

"Hörner tedy soudí, že nebudou k užítku dřív než za dva, za tři dny," řekl zamyšleně.

"Právě tak."

"Inu, je mi to tuze vhod. A vede mě to k rozhodnutí zaútočit hned, protože tak budou síly mnohem vyrovnanější.

Angličané mají dělostřelectvo, pro tuto chvíli však nemají žádnou jízdu. A já tu zas nemám žádné dělostřelectvo, zato však mám kavalerii. To znamená, že mohu zaútočit a pak se okamžitě stáhnout, aniž by anglická jízda mohla usekávat zadnice mých pěšáků. U sta hromů! To je mi po čertech k užítku!" upadl náhle do okcitánštiny. "Možná jste se divil, proč na ně nejdu hned," pokračoval ve svém obvyklém tónu. "Já vám to tedy povím. Dokud se jich v Sablanceaux vylodila sotva stovka, bál jsem se, že to je jakýsi záhud, aby mne tu zdrželi, zatímco se jich většina vylodí za mými zády v rejdě Svatého Martina."

"Ale tady máme někoho, kdo vám poví aspoň přibližně, kolik Angličanů vystoupilo z lodí na břeh," řekl jsem mu, když jsem uviděl jednoho z Hörnerových Švejcárů, jak se obtížně prodírá řadami vojáků, aby se dostal až k nám, a jemuž oni, neznajíce ho, dělali jisté potíže. Utíkal jsem mu vstříc, aby měl snazší cestu, a teprve když jsem ho přivedl k panu

Toirasu, zeptal jsem se ho, co ví nového.

"Kapitán Hörner se domnívá, že v téhle chvíli bude na pláži nejméně dva tisíce Angličanů," řekl německy.

Přeložil jsem to a Toiras zajásal.

"U sta hromů!" vykřikl. "Takže mě mé tušení nezklamalo! Tohle je to místo, kde se všichni vylodí. Ztraceně! My se do těch rostbífů pustíme, Orbieu! Ted', když se pěkně osvěžili, pokusíme se je osušit! A rozsekáme jim na kousky co nejvíc důstojníků! Pánbůh ví, že proti nim nic nemám! Ale měli zůstat doma! Byli bychom jim prodávali víno z našich vinic a sůl z našich salin. Proč se k sakru museli drát sem k nám, aby si vše nakradli z našich kapes a obsazovali naše vesnice?"

Křičel ty lichotky tuším hlasem, aby je v okolí slyšeli a aby je druh druhu opakovali, protože liška podšitá dobře znal francouzského vojáka a věděl, jak mu správný žert ve správnou chvíli naleje do srdce kuráže. Tak to se svým nevyčerpatelným vtípem ve chvíli těsně před bitvou dělal i Jindřich IV.

"Pěkně vás prosím, hrabě, postavte ke svým koním místo Mikuláše toho Švejcara a Mikuláše vezměte s sebou na vrcholek duny. Až ho uprostřed bitvy pošlete s poselstvím ke mně, snáze mne dostihne, protože ho tu všichni znají." Že Toiras v této rozhodující chvíli, kdy na něm ležela odpovědnost za nastávající bitvu a za všecko vojsko, pamatoval i na takovou podrobnost, mluvilo silně v jeho prospěch. Neboť kdo právě v boji může předem říci, která podrobnost je zanedbatelná a která se naopak zničehonic stane tak veledůležitou, že rozhodne o celém vítězství? Proto se podle mne o tom kterém generálu dá říci, že je dobrý, když je schopen vidět právě tak podrobnosti jako celek a, jak se říká, myslet na všecko. A tací byli nepochybně jak Ludvík, tak kardinál, což dokázali při obléhání La Rochelle.

Obracím se znovu na vás, spanilá čtenářko, protože o vašem úsudku mám stejně dobré mínění jako o úsudku mém a naprosto nevěřím tomu, co se o vás povídá u dvora a ve městě, že totiž nejste schopna porozumět věcem války či se o ně byť jen trochu zajímat. "Vy jste k tomu, abyste dávaly život," říkají ti pokrytečtější z našich současníků, "zatímco vojáci rozdávají smrt. Co můžete o jejich řemesle vědět?"

Povídali... Řekněte mi, jak se tomu řemeslu naučila například Johanka z Arku? A porazila nejlepší vojevůdce své doby a, jak sama s radostí říkala, zbila je jako žito. Všimněte si toho rčení. To mluví selka!

Osobně se domnívám, že příznivý či nepříznivý osud našich zbraní nemůže nechat ženy lhostejné, protože dobré či osudné důsledky nesou na svých bedrech. Nemohou se tedy o naši obranu a o prostředky, jichž užívala, nezajímat: proto tady svým spanilým čtenářkám vypovím vše, ovšem co nejstručněji to půjde; jsem totiž přesvědčen, že jejich manželé či milenci toho v této oblasti nevědí víc, i když se tváří, jako by znali vše. Ledaže ovšem v tomto boji u Sablanceaux byli s námi.

Dobře tedy poslouchejte, spanilé čtenářky. Není nic prostšího než tohle náradí určené k zabíjení, ač se kolem něho nadělá tolik tajností. Vezměme napřed pěšáky. Jejich zbraněmi jsou piky či kopí a muškety. Byla doba, kdy převažovala kopí. Naše doba však dává přednost palným zbraním a v našich rotách je teď na tři mušketyry jen jeden kopiník.

Mušketýři, stojící na pevné zemi, užívají jakousi dvojramennou vidlici, nazývanou furketa, a o ni opřou hlaveň, což jejich střelbě o dostřelu sta až sto padesáti sáhů* umožňuje větší přesnost. Jezdci, sedící na pohyblivých se koních,

ovšem žádné vidlice nemají, a protože mušketa je těžká (těžší než bývalá arkebuz), je jejich střelba méně přesná a cíl, na nějž míří, musí být bližší. Není také pro ně snadné zbraň nabít, a proto mnozí dávají před mušketou přednost pistolím, jejichž předností je lehkost a nevýhodou krátký dostřel. Když jezdec ze své zbraně nebo ze svých zbraní vystřelí, nezbyvá mu než tasit meč, ledaže by se uchýlil k prudkému obratu, který jsem popsal v poznámce ve druhé kapitole těchto svých Pamětí. Jezdec se žene na nepřítele, vystřelí jednou či dvakrát, podle zbraní, pak se otočí a pádí dozadu do posledních řad své švadrony, aby měl čas svou mušketu či své pistole nabít znovu. Je to vlastně jediná možná taktika v případě, že jízda napadá pěší vojsko, má-li totiž jezdec čelit kopím, meč by mu nebyl k ničemu. Meč je k užítu jen v boji jezdeckém proti jezdcům.

Nabíjení muškety je velice zdoluhavé a rychlost palby je asi jeden výstřel za pět minut, což znamená, že pěší mušketýři by byli po výstřelu naprosto bezbranní, nebýt kopiníků. Což částečně vysvětluje i počáteční zvraty bitvy, kterou Toiras svedl s Angličany a o níž vám teď budu vyprávět.

Toiras rozdělil své jezdecké vojsko na osm švadron a ty měly jedna po druhé napadnout anglickou pěchotu a po výstřelu se vrátit k výchozímu bodu. Byla to jakási obměna tak zvané karakoly. Útok byl, žel Bohu, pomalý a namáhavý, protože jezdcům bylo slézat v sypaném písku vrcholky dun a pak se z vršku dolů spouštět až k pláži.

Angličtí pěšáci však byli seřazení dole na pláži v dokonalém pořádku a drahnou chvíli už ten útok očekávali s okem upřeným na vrcholky dun, s nabitými mušketami opřenými o furkety a s prstem na spoušti. A kanonýři na lodích, kteří dosud znepokojovali naše oddíly jen nahodilými výstřely, měli teď všichni děla nabitá a nečekali než na okamžik, kdy přiloží doutnák a zamíří na přesný cíl.

Sotva kavaleristé první švadrony překročili hřeben dun (kvůli písku ne tak rychle, jak by si byli přáli), rozběhla se ohlušující střelba z mušket a z děl. S hrdlem staženým až k bolesti a se srdcem tlukoucím jsem pozoroval, jak jsou naši koseni po desítkách, a byl zázrak, pakli se na východiště vrátili dva nebo tři.

Druhá švadrona pod Toirasovým velením měla už lepší vyhlídky, protože anglické muškety a tím méně děla neměla čas znovu nabít: do dvou anglických pluků vletěli naši jako zběsilí a Angličané by se byli pod tím náporům stáhli, nebýt toho, že jim přišel na pomoc pluk třetí, čerstvě vyložený.

Pět posledních švadron pak zaútočilo postupně a jejich zdar či nezdar se řídil podle toho, kolik času měl nepřítel na znovu nabíjení lehkých či těžkých zbraní.

Palné zbraně však musely umlknout ve chvíli, kdy se do útoku vrhli naši pěšáci a došlo k boji muže proti muži s anglickou pěchotou, kterážto divoká a zmatená řež působila veliké ztráty na jedné i na druhé straně. Jenže anglické pluky se uprostřed bitvy vyloďovaly dál se stejným klidem, jako by se chystaly na přehlídku. Protože jejich počet stále vzrůstal, Toiras pochopil, že pokračovat v útoku by znamenalo přijít o mnoho vojáků, a přesto tím nezabránit vpádu nepřítele. Jako vždy hbitý, čilý a rozhodný vydal bez otálení trubačům rozkaz, aby zatroubili zastavení palby a ústup.

Na hřebeni duny, kde jsme s Hörnerem seděli, došlo pár minut předtím ke dvěma událostem, zajisté zcela nevýznamným, které nás však velice vzrušily: jedna nás polekala, druhá rozesmála. Ano, slyšeli jste dobře. I v takové chvíli jsme se smáli!

Slunce ještě vydatně pražilo a vedro i vzrušení z pohledu na bitvu způsobily, že jsem se brzy řádně zapotil. Bylo mi to silně na obtíž, i sňal jsem z hlavy šišák, který mne nesnesitelně tížil na čele, a postavil jej vedle sebe. Stále však sjížděl dolů po písčitém svahu a mne už omrzelo pokaždé znovu si pro něj slézat o kus níž, i položil jsem jej nakonec na hřeben duny, což bylo jediné rovné místo v mém dosahu. Ale sotva se mi podařilo jakž takž jej tam umístit, v příštím okamžiku už jsem spatřil, jak se ke mně kutálí, mjí mne a zastavuje se dva sáhy pode mnou. Šel jsem si tedy pro něj a silně jsem onomu šišáku zlořečil, neboť dělal jen podle své hlavy, když zrovna neseděl na mojí. Posadil jsem si jej tedy na lebku a lezl jsem za Hörnerem: ten, když se na mne podíval, zbledl jako stěna a řekl poděšeně:

"Vy jste raněn, Herr Graf?"

"Vůbec ne."

"Ale co váš šišák, Herr Graf?"

Sňal jsem jej tedy z hlavy a uviděl jsem, že jej skrz naskrz prodravěla kule z muškety, jejíž náraz shodil milý šišák dva sáhy pod hřeben duny.

V té chvíli jsem se zachvěl zpětným úlekem a třásl jsem se od hlavy až k patě. Přestalo to teprve v okamžiku, kdy se mne Hörner zeptal:

"Není vám špatně, Herr Graf?"

"Vůbec ne," odpověděl jsem, a když se mi podařilo ovládnout se, přinutil jsem se zažertovat: "Vidíte, Hörnere, anglická kulka nebyla dost tvrdá, aby mi prorazila lebku. Musela ji pěkně obkroužit a vyletět druhou stranou."

Nato jsme se oba rozesmáli. Tu jsme uslyšeli Toirasovy trubače, jak troubí podruhé k řádnému ústupu, i shromáždil jsem své Švejcary a měli jsme se k odchodu. Vtom jsem uviděl Mikuláše, jak leží stočený do klubíčka s očima zavřenýma, s tvářmi opřenou o dlaň a nehýbe se. Obrátil jsem se na Hörnera a zeptal se ho:

"Herr Hörner! Co je s Mikulášem? Ani se nehne! Snad nebyl zasažen?"

"Ne, zraněn není, Herr Graf," odpověděl Hörner s úsměvem.

"Spí..."

"Spí!" užasl jsem. "Zaplat' Pánbůh! Spí, ukořelen dělostřelbou a ranami z mušket! Čeho by bylo třeba, aby se to naše mládě probudilo? Trouby posledního soudu?"

"Dalo mu totiž hodně námahy uhlídat koně," řekl Hörner, jehož Mikulášovo mládí silně dojímal.

A koho by nedořadil pohled na našeho Mikuláše, spícího stejně pokojně a důvěřivě, jako spí děťátko v kolébce, a sničiho v tomto pekelném rámusu - kdo ví? - možná ty nejružovější sny?

* * *

Aby se lépe porozumělo tomu, co bude následovat, měl bych zde snad povědět, že ostrov Ré má asi půl tucet

městeček, rozesetých podél pobřeží, a v každém z nich je většina obyvatel hugenotů a menšina katolíků. Ti se ostatně až do anglického vpádu snášeli navzájem docela dobře. Když Buckingham obsadil ostrov, ti první mu přeochoťně otevřeli brány svých měst a přijímali vetřelce s otevřenou náručí, zatímco ti druzí, věrní králi, se na Angličany mračili, nechtěli jim nic prodávat, a dokonce se snažili Toirasovi potají všelijak pomáhat, zásobovat ho nebo mu podávat zprávy. Několik jich dokonce chtělo bojovat po jeho boku v pevnosti a byli tam přijati. Někteří hugenotští šlechtici z pevniny, věrní svému králi, zavrhovali spolčování se s cizincem a chtěli rovněž bojovat pod Toirasem, zatímco na druhé straně stovky protestantů z La Rochelle se přelapily přes úžinu, dělicí ostrov od pevniny, a dávaly se do služeb Buckinghamových. Mezi ně se ovšem vloudilo i pár lidí věrných králi a ti se pokoušeli Toirasovi podávat zprávy o táboře, k němuž patřili jen na oko.

To od nich jsme se dozvěděli, jaké ztráty utrpěli Angličané v boji u Sablanceaux. Počtem nebyly tak veliké, ale významné postavením těch, co byli postiženi. Jedenatřicet důstojníků, což je celá třetina důstojníků z nájezdního vojska, byla buď zabita nebo raněna a mezi nimi i důstojníci vysokých hodností: sir Jiří Blundell, sir Tomáš Yorke a plukovník dělostřelectva sir Vilém Heydon. Byly to kruté ztráty a jejich následky byly citelné, pravda, ne okamžité, protože Angličané se zprvu pokládali za vítěze; nedostatek důstojníků se však projevil časem na vedení jednotek a způsobil, že vojsko za předlouhého obléhání sužovaly mnohé nemoci.

Později jsem se dozvěděl, že vévoda z Buckinghamu, sotva obsadil ostrova jeho městečka, poslal nejjasnějšímu králi zprávu, že zvítězil. Zatím však měl jen kůži: medvěd se zavrtil se dvěma tisíci muži do ohromné pevnosti, dobře vybavené děly.

Druhý den po bitvě u Sablanceaux mě pan z Toirasu přišel navštívit do mého domu v citadele právě ve chvíli, kdy jsem snídal, bez okolků se pozval ke stolu a jedl a pil co hrdlo ráčilo.

"Naše ztráty rozhodně nebyly malé, hrabě," řekl mi Toiras, "a to hlavně u jízdy: na pláži v Sablanceaux zůstalo ležet bez života dvanáct šlechticů z nejlepších rodin.* A velice mne to trápí. Byl bych rád, kdybyste šel navštívit Bukengana a požádal ho o dovození, abychom je mohli pohřbít a s nimi i naše vojáky. Mimoto byli tři z mých šlechticů těžce raněni, a to Saujon, Marennes a Saint-Seurin. A tak bych chtěl Bukengana požádat o dovození poslat je na pevninu, kde by se jim dostalo ošetření, jaké jim tady poskytnout nemohu. Myslíte, že Bukengan mé žádosti vyslyší?"

"Vaše žádosti, zvláště pak ta poslední, jsou tuze veliké, pane z Toirasu. Nedá se však vyloučit, že jim Bukengan vyhoví. Všecko záleží na způsobu, jakými slovy je předneseme."

"A jak asi by měl ten způsob vypadat?"

"Způsob je obsažen ve třech slovech: lichotky, zdvořilost a dar."

"Dar? U ďasa! Jaký dar tady seženeme, aby byl hoden vévody?"

"Nemusí to být dar cenný. Buckingham čerpá oběma rukama z pokladu Karla I. a pytel zlatých by mu nic neřikal. Ne, ne, je třeba vymyslet něco zvláštního a romantického, co by zaujalo jeho představivost, a doprovodit to tím nejzdvořilejším dopisem napsaným vaší rukou."

"Mou rukou!" vykřikl jako by poděšený Toiras. "Pomoc, Orbieu! Musíte mi pomoci!"

Souhlasil jsem. Mikuláš donesl písařské náčiní, s panem z Toirasu jsme dali hlavy dohromady a napsali jsme list zároveň lichotný a zdvořilý. Stálo v něm, že pan z Toirasu, který až dosud neměl příležitost poznat anglické vojáky v boji, zjistil po bitvě u Sablanceaux, že jsou nejstatečnější ze všech. A že Jeho výsost vévoda z Buckinghamu získal v této bitvě nesmrtelnou slávu a že pan z Toirasu, kdyby náhodou v této podle pravidel a rytířsky vedené válce padl, by si pokládal za velikou čest, kdyby mu mohl odkázat svého koně.

Tenhle nápad pocházel z mé hlavy a panu z Toirasu byl zpočátku silně proti mysli.

"U sta hromů!" zalátelel, "má klisna že by po mé smrti měla patřit tomu Angličanovi? To se raději budu smažit v pekle!"

"Ale příteli," řekl jsem s úsměvem, "kdo ví, zda se tam, kam říkáte, nedostanete tak jako tak!"

Toiras byl člověk živelný a můj žert ho rozesmál, až se za břicho popadal.

"Jste veselý kumpán, Orbieu, a umíte šprýmovat, jako byste byl z jihu."

"Však já z jihu jsem," odpověděl jsem mu. "Dědeček z otcovy strany měl baronský statek v Périgordu."

"No toto! Tak vy jste z jihu!" podívoval se Toiras. "Kdo by si to byl pomyslíl, když slyší vaši rychlou, pařížskou francouzštinu! To je ovšem jiná!" dodal. Od té chvíle odložil všechny výhrady, které dosud choval vůči královskému pověřenci, a jednal se mnou jako s přítelem. "Nezdá se vám nicméně, že na tom odkazu mého koně je cosi přehnaného?"

"Nemyslím. Buckingham je posedlý romantikou a rytířstvím. Ten nápad se mu velice zalíbí a zajisté ho i dojde."

"Dejme se tedy do toho," řekl Toiras vesele. Chopil se pera a nechal je běžet po papíru. "Chudinka má klisna!" povzdychl si. "Kdyby si tohle přečetla, pohoršeně by zaržála. 'Co se dá čekat od lidí,' řekla by si."

Toiras na mne naléhal, abych se vypravil co nejdřív, i upravil jsem se, oblékl si své nejhezčí šaty, opásal se nejzdobnějším mečem a vyskočil na Acclu, též vyhřebelcovanou, jak náleží. Vyjel jsem z citadely, před sebou trubače a za sebou Mikuláše. Duny v Sablanceaux, obehnané nyní palisádami, aby se Angličané chránili před našimi novými útoky, jsem pozoroval s jistým pohnutím. Když jsem dorazil až k ohrazení, přikázal jsem trubači, aby zatroubil.

"Ale jakou znělku, pane hrabě?"

"Matutinum - budíček."

Hned při prvních tónech nad ohradou opatrně povylezly hlavy v přílbicích a objevilo se i pár mušket. Avšak žádná z nich nebyla namířena na nás. Ovšem teprve za chvíli, když si nás zřejmě jakousi skrytou skulinou v palisádě rádně obhlédli a prohlédli, ozval se silný anglický hlas:

"Who are you and what do you want?"

"I am the comte d'Orbieu. I have a message to deliver to my lord Duke of Buckingham."

"Monsieur, give me your message. I'll deliver it myself."

"No, my friend. I want to see my lord Duke personally. He knows me."

"Pardon me, Monsieur. Please dismount and come in. Your trumpet will keep guard over your horses. Pray, who is the young man with you, my lord?"

"My attendant. I desire him to come with me."*

Ohrazení nám sotva pootevřeli, takže jsme se s Mikulášem mohli protáhnout jen bokem. Dříve se říkávalo "nastavit bok", protože z boku nikdo nebyl kryt kyrysem. Proti pikám byl tedy bezbranný. Nám se však nic takového nepříhodilo. Konečně jsem viděl do tváře muže, s nímž jsem mluvil. Podle všeho nějaký seržant. Rezavý obr s tvářemi stejně červenými, jako měl vlasy.

"My lord, what did you say was your name?" zeptal se.

"Orbieu."

"Orbiou."

"No, my friend, Orbieu."

"That's what I've said," řekl seržant trochu dotčeně. "Orbiou. My lord, pray, wait here a moment. I will see if my lord Buckingham is willing to have you on board."*

Jakmile domluvil, naskočil bez otálení do bárky, jednou rukou zacházel kormidelním veslem tak obratně, že mě to okouzlo, a v okamžiku se ocitl u nádherné lodi, kotvící na dvě kabelové délky od břehu.

Čekal jsem na pláži, na samé hranici, kde uléhala poslední vlnka oceánu. Moře bylo hladké, slunce hřálo, Angličané kolem nás dokonale zdvořilí. Kdo, k ďasu, by si pomyslel, že jsme ve válce, nebýt ovšem asi deset sáhů od pláže té hromady mrtvol, narychlo zasypaných jen několika lopatami písku, z něhož tu vyčnívala hlava, tu zase noha. Byli to nepochybně naši, protože své lidi už Angličané jistě pohřbili do hrobů opatřených kříži, když jsou, stejně jako my, křesťany. A to by nás mělo vzájemně zavazovat jistými ohledy.

Když z té nesprávné strany zafoukal vítr, přinášel s sebou mdlý, morový zápach, což bylo to jediné, co zbylo po mužích, kteří ještě nedávno byli našimi druhy a které jsme chtěli co nejrychleji pohřbit a tím sami sebe přesvědčit, že nám zazvoní hrana až o hodně později a mezitím nám bude dopřáno ještě pár milostivých let.

Odvrátil jsem hlavu, avšak z jakéhosi ostychu jsem se neotočil zády a všiml jsem si, že ubledlý Mikuláš se zachoval stejně. Zůstal uzavřený a mlčenlivý jako obvykle a zvláště v této chvíli jsem mu za to byl vděčný. Mikuláš dovedl být zticha jemně a citlivě, na rozdíl od chudáka La Barge, jehož mlčení bylo žvanivé jako trhovkyně a plné otázek, jimiž se mu až nadouvaly tváře. Najednou mne napadlo, že bych v této válce mohl Mikuláše ztratit, tak jako jsem v léčce u Fleury en Bière přišel o La Barge. Přiznám se, že to byl nápad podivný, plný pověřivosti, v němž nebyla ani špetka rozumného zdůvodnění. Nicméně mě ta představa vzala tak za srdce, že jsem hned na místě, a troufám si říci, se rty chvějícími vyslal krátkou tichou modlitbu k Hospodinu, aby mi ráčil Mikuláše zachovat.

Po chvíli se od velikého korábu odlepila ne už ta malá bárka, již jsem viděl odplouvat, leč krásný, veliký člun. Sotva se dotkl suchého písku, objevil se na přidi rezavý seržant a požádal mne, abych nastoupil. Byl jsem, milý čtenáři, všecek užaslý, když jsem spatřil tu nádheru, mahagonovou střechu a stěny potažené šarlatem. Zařízení pozůstávalo převážně z krásných zlacených křesel. Byl jsem vyzván, abych si v jednom z nich udělal pohodlí, zatímco tři hudebníci v kamizolách s dlouhými rukávy vyhrávali na drobných houslích živé, veselé melodie. Byl to zcela nepochybně admirálský člun, který používal sám Buckingham, když jeho flotila kotvila a on jezdil od korábu ke korábu, buď aby upřesnil rozkazy, anebo konal přehlídky. Pochopil jsem, že mi tím vévoda prokazuje nesmírnou čest. Nijak mne to však nepohnulo. Ve vyzývavém přepychu admirálského člunu ve spojitosti s touto válkou, která rozhodně nebyla ve všem a pro všechny zdobená krajkami, jsem rozeznával stopy sobectví, které mi vůbec nebylo po chuti.

Na holandské karavele mých bratrů v Nantes jsem obdivoval pohodlí, ale ve srovnání s nástavbou na zádi Vítěze bylo obydlí mých starších bratrů obyčejnou chaloupkou. Nejvíce mne však neudivila nádhera toho místa, nýbrž že jsem tu skutečně uviděl velkou podobiznu Anny Rakouské, namalovanou na vévodovu objednávku samým Rubensem (bez snubního prstenu, jak bylo jeho přáním), což mi ostatně už v Londýně předem ohlásil sám Buckingham. Před obrazem, jako by mu tím byl vzdáván věčný hold, jsem znovu uviděl ten slavný oltář pokrytý rudým sametem se dvěma zlatými svícny, s navoněnými voskovicemi i se schránkou obsahující italskou voňavku, již jsem v York House vévodovi z Buckinghamu věnoval. V té chvíli mě se skrytým úsměskem napadlo, že tentokrát Buckinghamovi nenesu skutečný dar, ale jen slib dárku, který, jak pan z Toirasu pevně věří, nikdy nedostane, zrovna tak jako nikdy nedostane ostrov. V obydlí na zádi, kam mě ryšavý seržant uvedl, jsem zůstal s Mikulášem chvíli sám, a protože jsem nevěděl, zda mě někdo nepozoruje, rozhodl jsem se udělat totéž, co bych byl učinil, kdybych kolem řečeného obrazu šel v Louvru. Projevil jsem mu úctu pokleknutím.

V okamžiku, kdy jsem obrazu skládal onu hlubokou poklonu, vešel do místnosti Buckingham, a když mě uviděl v té uctivé poloze, velice ho to uspokojilo, jako bych tím byl přiznal, že Anna Rakouská není už královnou mého krále, ale jeho - Buckinghamovou. K čemuž bylo pořádně daleko! V tom, jak tyto city stavěl na odiv, bylo po mém soudu hodně komedie a předstírání. Nicméně jsem se vzchopil, k vévodovi jsem pokročil a chystal jsem se mu hluboce poklonit, on však mě v půli cesty zastavil a prokázal mi zcela nezaslouženou čest, že mě místo toho silně objal, přičemž jeho pohled sklouzl k Mikuláši, takže mne napadlo, že by tisíckrát raději než mou osobu přitiskl na hrud' jeho.

"Ach, hrabě, jak rád se s vámi setkávám, i uprostřed téhle hádanice," řekl svou dokonalou francouzštinou. "Toto je sir John Burgh," představil mi šlechtice, který ho provázel. "Je to nejlepší z mých plukovníků, a mám plukovníky výtečné!"

Sir John Burgh mě pozdravil co nejkoženěji, já však na to odpověděl tak zdvořile, jak jen jsem dovedl. Po pravdě se mi docela líbil. Jeho rysy sice nebyly tak jemně dotvořeny jako rysy lorda Buckinghamu a byl též menší a ne tak štíhlý. Ale modré oko, přímý pohled, pevná čelist a hranatá postava mi připomínaly Toirase, ale Toirase, který by přišel o všechny

vzlet a gaskoňské veselí. Po všech rysech Johna Burgha se totiž zcela čitelně rozkládalo jakési mrzutoství, jímž si v mládí kryl obličej jako maskou, které však se mu během let tak silně vrylo do kůže, že už je nebylo lze sejmut, i kdyby sebevíc chtěl.

"Mylorde," obrátil jsem se k Buckinghamovi a z kapsy v průramku kabátce jsem vytáhl Toirasův list, "mám za povinnost vám odevzdat poselství od pana guvernéra ostrova Ré."

A při těch slovech jsem mu list podal.

"Přečtěte mi je, hrabě," požádal mě Buckingham. "Já je pak siru Johnu Burghovi přeložím."

Zprvu mě napadlo, že se obávám, bych ho neotrávil papírem napuštěným jedem, to však byly obyčejné italské a už je to drahá doba, co se smrti Kateřiny Medicejské zmizel z francouzského dvora jed. Buckingham měl k tomuto způsobu čtení důvod docela jiný a já jsem jej brzy postřehl.

Za Buckinghamovy bdělé pozornosti a za silného mračení a velkého chmuření tváře ze strany sira Johna Burgha, napovídajícího, že mu francouzský jazyk není příliš známý, jsem se tedy dal silným a jasným hlasem do čtení Toirasova dopisu.

Když jsem dočetl, podal jsem list mylordu vévodovi Buckinghamovi a on jej tentokrát z mé ruky přijal, aby jej, jak řekl, učinil srozumitelným i anglickému uchu plukovníkovu. Věrně tedy přeložil Toirasovu žádost, abychom mohli pohřbit naše vojáky, padlé na pláži v Sablanceaux, i prosbu následující o přenesení našich vážně zraněných šlechticů na pevninu. Všecko však přeče jen nepřeložil. Vynechal Toirasovu nabídku, že mu, kdyby snad v bitvě padl, odkáže svého koně.

Když sir John uslyšelo našich dvou žádostech, zdálo se mi, že sebou trhl. A vskutku, ledva Buckingham dopřekládal, ozval se v angličtině tak drsné a úsečné, jak Buckinghamova zněla libě a plyně.

"Dovolte mi připomenout vám, mylordo, že velitel vašich pluků spolu s námi rozhodli, že francouzské mrtvolky shnijí bez pochování do země na pláži v Sablanceaux."

"Ovšem," přisvědčil Buckingham, aniž mrkl okem, "tak jsme rozhodli. Ale zkušenost ukázala, že rozhodnutí nebylo správné, protože zápach, který se z mrtvol šíří, je den ze dne nesnesitelnější a do té míry kazí vzduch, který dýcháme, že se lze obávat, aby se ve vojsku nerozmohly nemoci."

Nato se obrátil ke mně, změnil jazyk, výraz obličeje i filozofii, ani v nejmenším ho nenapadlo opakovat veskrze užitečné důvody, které uvedl pro sira Johna, ale postavil se na vznešenou půdu rytířství a křesťanského milosrdenství.

"Již dnes odpoledne můžete poslat vojáky, aby křesťansky pohřbili vaše padlé. Nepatřím k lidem, kteří by se mstili na mrtvolách těch, kdož položili životy za čest svého krále..."

"Vašich rozkazů bude uposlechnuto, mylordo," řekl sir John Burgh s velikou poslušností ve slovech, leč pramalou pokorou v tónu. "Přesto se mi zdá nesprávné, aby tři zranění francouzští šlechticové byli dopraveni na pevninu a tam léčeni. Není se obávat, že toho využijí, aby špehovali hugenoty z La Rochelle?"

"A jak by mohli podávat zprávy, když jsou upoutáni na lůžko?" řekl Buckingham s jistou příkroostí, která ho mezi důstojníky patrně nečinila oblíbeným. "Přijmete laskavě potřebná opatření, aby zranění šlechticové byli převezeni mým admirálským člunem do La Rochelle, sire John?"

"Neopomenu to provést," odpověděl sir John a zrudl ve tváři. Nato se Buckingham obrátil ke mně a řekl:

"Musím teď předsedat válečné radě, hrabě, a ke svému velikému politování vás musím opustit."

Pak mě důvěrně vzal pod paži, odtáhl mě dál od sira Johna Burgha a francouzsky mi zašeptal:

"Nabídka pana z Toirasu, že mi odkáže svého koně, kdyby náhodou padl, mne velice dojala. Vyřídte mu prosím, že pro ten neblahý případ, pokud by mi ten kůň měl patřit, budu jeho hřívu hladit láskyplněji než vlasy své milenky..."

Po mém návratu do citadely se Toiras velice zaradoval z úspěchu mého poslání a smál se, až se za břicho popadal, když jsem mu zopakoval, co řekl Buckingham o jeho koni.

"U všech rohatých! Tohle už je na mne příliš!" vykřikl. "Ani bych nevěřil svým uším! Nakonec se mi od toho floutka dostane poklon a díky! To zní na mou věru krásně! Jako ty dvorské hříčky, do nichž jsou zbláznění naši panáčkové! Jaká škoda, nemoci mu odpovědět, že já, pokud jde o mne, bych raději hladil vlasy jeho milenky než hřívu jeho koně...!" A když o tom tak přemýšlím, shledávám, že v tomto strojeném, vyumělkovaném způsobu řeči bylo vskutku cosi směšného. Abych však byl k mylordu vévodovi z Buckinghamu zcela spravedlivý, musím dodat, že se v této válce choval vždy lidsky, zdvořile a rytířsky, a jestliže tomu někdy nedostál - o čemž budu vyprávět později -, bylo to nepochybně pod vlivem a nátlakem onoho sira Johna Burgha či jiného vojáka podobného ražení, jehož srdce časem ztvrdlo stejně jako jeho kyrys.

Po boji u Sablanceaux nás všechny neobyčejně udivila nesmírně dlouhá doba, jež uplynula od vyloštění anglické armády do okamžiku, než se objevila pod hradbami naší citadely.

Ne snad že by si Toiras na ten nečekaný odklad stěžoval: dovolil mu totiž pokračovat v zásobování pevnosti. Mohl zvětšit zásoby potravin, které ovšem ani potom nebyly dostatečné, protože zdroje okolních vesnic byly příliš omezené, než aby plně postačily našim potřebám. Takže se hned od počátku bylo obávat, pokud by se obléhání protáhlo na delší dobu, že nad našimi hradbami se zjeví děsivá tvář strašidla hladomoru.

U Sablanceaux se bojovalo jedenadvacátého července a od toho dne vysílal Toiras každou noc za svítání a za soumraku několik průzkumníků až k Sablanceaux, aby vyzorovali nějaká znamení, podle nichž by se dalo usoudit, zda se Angličané chystají pohnout z místa. A mohu-li to tak říci, byl Toiras pokaždé zklamán. Angličané zůstávali tiše zavření za svou ohradou z kůlů a nehnuli se ani o píď.

Začali se hýbat teprve dvacátého pátého července - čtyři dlouhé dny po vyloštění a po mnohem delší přestávce, než bylo třeba pro odpočinek jejich koní. Leč tím ještě naše překvapení nebylo u konce: zdolat těch pár mil, dělicích Sablanceaux od naší citadely, jim trvalo pět dní, zatímco ústup, při němž jsme vůbec nespěchali, protože nás nikdo nepronásledoval, trval našim pěšákům pouhých pět hodin...

Zprvu jsme se domnívali, že se zastavili na severozápadní straně pláže Sablanceaux, aby oblehli tvrz Prée, kde jsme měli malou posádku, jenže Angličané touto hubenou kořistí pohrdli a obešli ji, aniž se s ní zdržovali. Pozdější vývoj události ukázal, že se tu dopustili vážné chyby, protože Schombergovu vojsku, když nám přišlo na pomoc a zprvu se vylošťovalo po menších oddílech sta až dvou set mužů, posloužila tvrz jako útočiště. Přišlo jim velice vhod, že se v těch blízkých hradbách mohou skrýt a seřadit.

S Toirasem, Clérakem a důstojníky šampaňského pluku jsme u stolu rozebírali důvody tohoto želvího pochodu Angličanů a někteří jej připisovali Buckinghamově nezkušenosti, neboť ten až do dnešního dne nikdy žádné armády nevedl. Každý z přítomných dal k lepšímu svůj názor, avšak nikoho jím nepřesvědčil; poslední slovo měl nakonec Hörner, musel jsem ho však velmi nutit, aby to poslední slovo ze sebe vysoukal, neboť promluvit před všemi těmi krásnými šlechtici, kteří nad něho vysoko čnili jak rodem, tak vojenskou hodností, bylo mému dobrému Švejarovi tuze zatěžko.

"Dozvěděl jste se od svých zvěďů, pane guvernére," oslovil Toirase s hlubokou úctou, "že Angličané postupují denními pochody od zastávky k zastávce v bojové sestavě, to znamená tuze pomalu; časně a velice pečlivě si budují tábory, opevňují je, jako by čekali noční útok, a proto jim ráno trvá dlouho, než včerejší tábor zase zruší, takže pozdě vyrazí na další pochod, ale o to dříve se zastaví, aby budovali tábor nový. Je to způsob prince Oranžského, pod nímž se angličtí plukovníci patrně učili válečnému řemeslu, a je to způsob dobrý, když armáda manévruje na nepřátelském území v blízkosti silných vojsko Avšak za těchto okolností, když Angličané mají osm tisíc mužů, tedy čtyřikrát více než my - a když my ke všemu sedíme zavření v naší citadele - inu, zdá se mi tento způsob pochodu, vzhledem k okolnostem, docela..."

"...zdá se vám tento způsob pochodu docela co?" zeptal se Toiras, když Hörner nedokončil větu.

"Dovolil bych si říci, pane guvernére, že mi ten způsob připadá načisto hloupý," prohlásil Hörner a začervenal se.

"Ale vždyť mně také, statečný Hörnere," řekl Toiras dobromyslně.

"Jak to však víte, že tahle taktika pochází od prince Oranžského?"

"Kdysi jsem pod princem Oranžským sloužil, pane guvernére," řekl Hörner, jakoby polekaný, že tu má mluvit o sobě. Nic nemohlo Hörnerovi získat u Toirase větší vážnost než právě toto sdělení: sám Toiras sloužil od roku 1620 jako gardový kapitán na všech frontách, kde Ludvík musel bojovat proti vzbouřencům, ohrožujícím jeho trůn, a bojoval vždycky udatně a prozíravě.

Když jsme s Hörnerem zůstali sami, zeptal jsem se ho:

"Myslíte si, že ten želví pochod Angličanů byl chybou?"

"Daleko menší chybou než to, že obešli tvrz Prée a nezmocnili se jí, Herr Graf, a mohli to udělat bez jediného výstřelu. Jedno však platí v době války stejně jako v době míru: jednat hloupě je vždycky chybou."

Trochu si o tom zapřemýšlel a pak z hloubi paměti vylovil jeden kvítek moudrosti, jichž měla jeho hlava notnou zásobu, se svou obvyklou vážností mi jej podal a pronesl:

"Já vždycky říkám, Herr Graf, napřed zdravý rozum a pak teprve rutina."

Nakonec Angličané přece jen dorazili. Vyloďili se jedenadvacátého července, stanuli před našimi hradbami třicátého července a podle očekávání se hned dali na souši do hloubení příkopu kolem naší citadely, zatímco na moři utvořili pevný kruh korábů, aby zabránili přísunu vojenské pomoci a potravin do naší malé mělké zátoky, kterou dal Toiras za tím účelem prohloubit až k našim hradbám.

O té malé zátoce, uměle vyhloubené, a o průchodu do našich hradeb, který dal Toiras zbudovat, jsem už hovořil, pokusím se jej však popsat přesněji vzhledem k významné úloze, jakou sehrál za našeho obležení.

Byl tu jakýsi přístav, ale kapesní velikosti, takže mohl sloužit jen docela malým lodkám. Nejdůmyslnější však na něm

bylo, že jej ze širého moře nemohla nepřátelská loď uvidět, nebyl totiž chráněn obyčejným molem či vlnolamem, nýbrž zdí opatřenou stejným cimbuřím, jako měly naše hradby, jenže předsunutou dál do moře, zatímco naše ostatní hradby byly zbudovány na skále. Mezi předsunutou mořskou zdí a hradbami vznikla škvíra, kterou mohly menší čluny vklouznout do chráněného prostoru. A jakmile tam člun jednou proplul, byl už v bezpečí před náporu moře, před zraky nepřítelů i před jeho dělostřelbou.

Ti, co by se do našeho přístavečku vsoukali, museli ovšem být námořníci na slovo vzati, protože jednak by museli proplout hlídkující nepřátelskou flotilou, jednak se úzkou průlinou dostat za hradbu a tam pak ještě vyložit svůj náklad potravin.

Když jsem řekl, že Angličané po příchodu začali kolem citadely hloubit příkop, měl jsem upřesnit, že ten příkop začali dělat kolem zákopu, který si již vyhloubili Francouzi, aby od sebe co nejvíc vzdálili nepřátelské dělové koule a kryli se před střelbou z mušket. Angličané pak začali kopat svůj zákop mimo dosah našich zbraní a pro větší bezpečí ještě za palisádou. Bylo to od nich moudré, protože ve chvíli, kdy oni začínali, byli jsme my už napůl zakopaní.

Později jsem se doslechl, že v okamžiku, kdy měl jejich první zákop potřebnou hloubku, slezl tam mylord Buckingham jako první - k čemuž bylo třeba jisté odvahy - a obešel zákopem citadelu, tedy nikoli celou, ale aspoň k moři, přičemž ji nejdříve přes předprseň zákopu zaměřil dalekohledem. Když se z té obchůzky vrátil, projevil víc zdravého rozumu než jeho plukovníci a prohlásil, že podle něho není možné citadelu dobýt, ať už dělostřelbou či útokem se žebříky a háky. Podle jeho názoru bylo lze si ji podrobit pouze vyhladověním. V naprostém rozporu s tímto jasnozřivým prohlášením nařídil však během obléhání tři útoky proti našim hradbám, z nichž ovšem ani jeden neuspěl, a naopak útočníkům způsobil těžké ztráty. A proč byl Buckingham nucen jednat takto proti vlastnímu přesvědčení, vysvětlím v dalším vyprávění.

Právě jsme s panem z Toirasu seděli u poledního jídla, když tu se objevil mladičský poručík ze šampaňského pluku, vysoký a urostlý, avšak růžový jako batole, požádal, zda by s Toirasem mohl promluvit, a byl okamžitě vyslyšen.

"Pane veliteli, naše zákopy už velice pokročily," hlásil zelenáč v přísném pozoru. "Anglické zákopy ovšem též. Jsme teď jedni od druhých na dostřel."

"Vidíte je?" zeptal se Toiras stručně po vojensku.

"Když vystrčí hlavy na předprseň, aby nás pozorovali, vidíme je jich přilby."

"Když je vidíte, znamená to, že vystrkujete hlavy i vy."

"Vystrkujeme, pane veliteli," řekl poručík.

"Nu, dělejte to tak dál," mluvil Toiras. "Ale opatrně."

"A pane veliteli, když uvidíme, jak se vynořila přilba, máme po ní střílet?"

Toiras se mladému poručíkovi zadíval do očí.

"A čeho myslíte, že tím dosáhnete, poručíku? Vyhraje tím válka? I kdybyste náhodou cíl zasáhli, pořád tu bude osm tisíc Angličanů méně jednoho, to jest sedm tisíc devět set devadesát devět Angličanů. Co tím získáme? Utratíme jednu střelu a prach. Jenže se střelami a s prachem mohou hýřit pouze Angličané. My ne. My jich máme právě tak dost, abychom se mohli bránit."

Poručík se mladistvě začervenal a zdálo se, že se ho ta lehká výtku dotkla, i když nebyla pronesena nijak příkře.

"Mám to, pane veliteli, chápat tak, že nemáme střílet?" zeptal se trochu ochraptělým hlasem.

"Rozuměl jste mi dobře. Střílejte jen v případě, pokud by Angličané na váš zákop zaútočili. A jestli o tom ještě někdo pochybuje, zařídíte, aby se to rozneslo po celém zákopu."

"Nu, tak to bychom měli," řekl Toiras, sotva mládenec udělal čelem vzad. "Teď je to aspoň jasné. Jsme v této chvíli zcela obklíčeni na souši i na moři. Uvidíte, že si Buckingham pomyslí, že už má vyhráno."

A vskutku, nepřítel nečekal déle než do druhého dne a vykonal u nás převelice zdvořilou návštěvu.

Úderem poledne přišli Toirasovi oznámit, že jakýsi anglický šlechtic s trubačem před sebou a s podkoním za sebou žádá o vstup. Toiras přikázal, aby byl do citadely okamžitě vpuštěn.

"Mohu vás, hrabě, požádat, byste trubače i podkoního svěřil Hörnerovi, ať jim dá napít zdejšího dobrého vína, a budou-li si to přát, ať jim dá zakousnout chléb, máslo a šunku? Nechtěl bych, aby si Angličané pomysleli, že jsme už na dně. Ačkoliv, po pravdě řečeno, do toho nemáme daleko. A pro všechno vás prosím, vraťte se rychle, abyste mi tlumočil, protože z toho jejich proklatého brebentění nerozumím jedinému zatracenému slovu..."

Šlechtic se jmenoval lord Denby, zahlédl jsem ho předtím v Londýně v družině mylorda Buckingham, jehož, jestli se dobře pamatuji, byl bratrancem. Na první pohled vypadal, jako by byl Buckinghamovým dvojčetem, tak velmi podobné bylo jeho oblečení, jeho výraz i jeho způsoby. Je však docela možné, že ho prostě chtěl napodobit, protože Buckingham byl na anglickém dvoře modlou, vzorem i arbitrem elegantiarum a nic, o čem on předem nerozhodl, nemohlo patřit k dobrému tónu.

Když jsme s lordovým svolením svěřili trubače i podkoního Hörnerově péči, mylord Denby se napřed omluvil, že hovoří jen svým rodným jazykem a že "krásný jazyk francouzský" - ta slova řekl po francouzsku - je mu žel Bohu zcela neznámý. Nato se rozhovořil angličtinou stejně plynulou, libozvučnou a příjemnou, jako byla řeč jeho bratrance. Nejzdvořilejšími slovy lord Denby pana z Toirasu upozornil, že jeho situace je bezvýchodná, a nato ho vyzval, aby se vzdal.

"Pane," opáčil Toiras s náramně vybranou poklonou, "naš nejkřesťanštější král mi tuto citadelu svěřil, abych ji hájil. A protože jsem věrným služebníkem svého pána, tak jako vy jste věrným služebníkem krále vašeho, budu ji hájit až do konce, a pokud do ní jednoho dne vniknete, bude to znamenat, že jsem při její obraně padl."

Bylo to řečeno s gaskoňskou rozhodností, leč bez zvyšování hlasu a já jsem se v překladu snažil tón, zároveň pevný i dobromyslný, zachovat. Mylord Denby pokynul hlavou a nedodal k tomu ani slovo, zdálo se mu zbytečné pokračovat ve vyjednávání, jemuž pan z Toirasu udělal tak rázný konec. Vycítil však, že příliš náhlý odchod by pro jeho protějšek

mohl být urážlivý, pomyslel si, že v takovém případě je lépe říkat nicotnosti než neříkat vůbec nic, i jal se s přívětivým a nezaújatým výrazem hovořit o podružných věcech. Postupně jsem překládal a mezi dvě věty jsem vsunul pro pana Toirase radu, aby na hru mylorda Denbyho přistoupil. Tak se přihodilo, že v řeči o tom i o onom došlo na melouny. Slyšel jste dobře, čtenáři: ano, na melouny. Náš velitel posádky se mylorda Denbyho vážně zeptal, jestli se na ostrově Ré ještě pěstují melouny. A mylord Denby mu se stejnou vážností odpověděl, že o tom sice nemá tušení, že však se neopomene zeptat, jak to s melouny vypadá. Nato se s mnohými lichotkami a zdvořilostmi rozloučili a pan z Toirasu lordu Denbymu pro mylorda Buckinghama věnoval dvě láhve svého nejlepšího vína a doprovodil je politováním, že dar je tak tuze skromný.

Dva dny nato se u bran citadely objevil trubač lorda Denbyho, obtížený tuze objemným balíkem, který, ježto vzbudil podezření stráží, byl okamžitě otevřen: obsahoval tučet krásných melounů, kteréž posílá, jak pravil trubač, mylord vévoda Buckingham panu veliteli pevnosti.

"Copak je tohle za válku, u všech ďasů!" poškleboval se Toiras. "Uvidíte, že Bukengan nakonec ještě uspořádá na své admirálské lodi na naši počest večírek!"

Na mou radu dal trubači tučné spropitné dvaceti zlatých, s jistou lítostí ovšem, protože pocházel sic z dobré, leč chudé šlechty z Languedoku a byl dost skoupý. A když jsem mu dále navrhl, aby dal Bukenganovi pro jeho vévodkyni šest hezkých flakonů vody z pomerančových květů, jež jsem předtím spatřil u něho na krbové římse, jal se křičet, jako by ho na nože bral.

"U sta hromů, hrabě! Nakoupil jsem je v Provinci pro svou paní choť, a vy byste chtěl, aby si je na svou plochou hruď lila nějaká Angličanka!"

"Ale příteli!" smál jsem se jeho zoufalství. "Ony nejsou všechny tak ploché, jak si myslíte, to zdaleka ne! Ostatně by stačilo, aby krasavici přesadili do Itálie, a sotva by se tam ukázala, hned by si ji horkokrevní Italové prohlíželi, obdivovali by ji, lichotili by jí, hýčkali ji a zahrmovali péčí, až by na ní sotva za měsíc začal pod tlakem ňader prskat živůtek..."

I když toto mé tvrzení bylo nepodložené, své poslání přece jen splnilo. Toiras si dal říct. Náš trubač donesl flakony mylordu Buckinghamovi a vévoda mu dal dvacet jakubských dukátů. Trubač byl ostatně jediný, kdo z toho daru něco vytěžil. Když totiž mylady vévodkyni z Buckinghamu oněch šest flakonů od manžela dovezli lodí, ani je nechtěla otevřít vzhledem k tomu, že pocházely od zrádných a prostopášných Francouzů, a tudíž nemohly než být otrávené, takže i pouhé nadechnutí jejich vůně by mohlo být smrtelné...

Soubise v Londýně tvrdil s naprostou jistotou, že sotva se mylord Buckingham objeví před La Rochelle, město mu otevře jak přístav, tak své brány. A je třeba přiznat, že ten dojem budili i sami Larocheští tím, jak se celé měsíce bouřlivě a do omrzení domáhali vévodovy pomoci. Mylord Buckingham mohl tedy doufat, že v den, kdy obsadí ostrov Ré, postaví se mu Larocheští po bok a vzbouří se proti svému králi.

Nic takového se ovšem nestalo. Přestože ve městě pletichařila menšina zaslepených horlitelů, podněcovaných vévodkyní Rohanovou, vévodou z Rohanu a Soubisem, většina, strachující se o svůj klid, o své statky, o své lodě a své výsady, se proti vzpouře postavila. Přesto však dovolila jistému počtu hugenotských šlechticů, aby šli bojovat po bok Angličanům.

Jejich oddíl dorazil na ostrov až po bitvě u Sablanceaux, a protože se celý další měsíc v postupném obléhání citadely nic neudálo, město La Rochelle je povolalo zase zpátky. Avšak vracet se bez boje do bezpečí města připadalo těm mladým, poblázněným hugenotům jako ztráta cti. Požádali tedy mylorda Buckingham, aby jim dovolil osvědčit statečnost v ohni bitvy.

Mylordu Buckinghamovi bylo nesnadno takovou žádost odmítnout, protože by tak mohl přijít o přízeň svých nejžhavějších stoupenců v La Rochelle. Rozhodl tedy, že v noci podnikne na citadelu útok, stanovil však jen omezený cíl. Jeho oddíl měl dojít k opevněné studni na úpatí hradeb, kterou střežili naši vojáci, a jakmile studnu dobudou, naházet do ní láhve s jedem. Na čele útoku byli francouzští hugenoti, zatímco z anglických děl a moždířů pršely na pevnost kule a kameny.

Jak se dalo čekat a jak to patrně předvídal i sám Buckingham, larocheští hugenoti, krácející v první linii, byli zasaženi našimi mušketami a téměř do jednoho padli. Tu krutou nutnost střílet do Francouzů plnili naši vojáci velice neradi. A dotklo se to i Toirase, i když ten své pohnutí nechtěl dát najevo a skryl je za výbuch vzteku.

"Čest!" vykřikoval, "prý čest! Kde jsou ti nešťastní blázni se svou ctí teď? A jaká to k sakru může být čest bojovat proti vlastnímu králi?"

* * *

Po tomto neblahém útoku se Mylord Buckingham přesvědčil, že citadelu nedobude jinak, než že ji vyhladoví, a celé dlouhé týdny se o další útok nepokusil; ony týdny byly jak pro naše, tak pro jeho vojsko opravdu nekonečné. Tím spíš, že srpen byl horký a dusno v rozpálených zdech nesnesitelné.

Jednoho rána mě vytrhly ze spánku neobvyklé zvuky na prahu mého domu, takže jsem na sebe narychlo hodil pár kousků šatů a šel se podívat, co se děje. A uviděl jsem Hörnera a jeho lidi, jak při zdi našeho domu budují jakousi boudu; předpokládaje, že má sloužit Zevovi jako úkryt proti slunci a hlavně proti vichrům, které na ostrov neustále dorážejí, podivil jsem se, že bouda je zvící dospělého člověka.

"Bouda, Herr Graf, nebude jenom pro Zeva," řekl Hörner, "ale schová se do ní i sud, do něhož poteče voda z naší střechy, a Zev ten sud bude hlídat. Proto je na rozdíl od obyčejné psí boudy otevřená dovnitř a zvenčí uzavřená. Kdyby se nějaký lotr pokoušel vodu nám krást, začne Zev zuřivě štěkat a touhle škvírou, kterou jsem do zdi dal prosekat, bychom si onoho zloděje nebo více zlodějů mohli vzít na mušku a od zlodějstva je odvrátit."

"Což už jsme na tom tak špatně?" zeptal jsem se znepokojeně. "Obávám se, že ano, Herr Graf. Dva dny po sobě jsem měřil hladinu studny uvnitř hradeb i studny vně hradeb a v obou případech jsem zjistil, že znepokojujícím způsobem

poklesla. Usoudil jsem z toho, že vinou horka čerpáme víc vody, než studny mohou dát."

"Upozornil jste na to pana z Toirasu, Hörnera?"

"Nebylo to ani třeba, Herr Graf. On o tom dobře ví. A dnes brzy zrána rozkázal, aby se voda přidělovala jak koním, tak lidem, a dnem i nocí dal studny hlídat ozbrojenými vojáky."

"Zřejmě se tedy obává, že jsou tací, co by se neostýchali užít násilí k tomu, aby se napili víc, než co jim patří."

"Bohužel je to tak," přiznal Hörner. "Málokdo dokáže odolat žízni. Žízeň je horší než hlad, Herr Graf. Ale hlad zum Unglück* přijde také..."

"A nebude škoda vody, když nám sud přeteče, až začne pršet?"

"Nachystal jsem totiž ještě druhý sud," řekl Hörner a v rozpacích sklopil oči, což znamenalo, že je zároveň příliš hrdý a příliš skromný, než aby rád přijímal chválu.

Omezil jsem se tedy na přátelské plácnutí po rameni, opustil jsem ho a vydal se na svou každodenní obchůzku hradeb, abych se rozhlédl po moři a po sevřeném kruhu anglických korábů, které nám mimo dostřel našich děl ucpaly bretaňskou úžinu; a tu se mi náhle zahryzla do srdce víc než kdy předtím starost o blízkou budoucnost. A v příštím okamžiku mě napadl podivný šprým, který se mi zdá dnes tak málo vhodný, že skoro váhám jej tu opakovat: řekl jsem si, že až Hörnera budou klást do rakve, bude velice dbát dobrého vybavení téže, aby na zmrtvýchvstání mohl čekat v co největším pohodlí.

Jestli si dobře vzpomínám, asi po čtrnácti dnech pan z Toirasu rozkázal, aby se zmenšil denní přiděl vojáka: dostane na den jen jeden chléb, trochu másla a půl pinty vody. Hroudy másla, obalené mokkými hadry, visely přes den ve stínu v místech, kde hodně táhne, čímž se prodloužila jejich svěžest. A ovšemže i máslo bylo přísně střeženo.

Po poradě s Hörnerem a s Mikulášem jsem se rozhodl, že denní přiděly přijmeme, ale protože jsme sami měli vlastní slušné zásoby, odneseme jídlo z přidělu spolu s několika pintami naší vody, která byla nepochybně zdravější než voda ze zdejších studní, o nichž nikdo nedovedl říci, kdy byly naposledy čišťeny, den co den do pevnostního lazaretu.

Lazaretu se tu ze zvyku říkalo špitál pro malomocné, ačkoliv tu, co paměť sahá, nikdy nebyl jediný skutečně malomocný. Když jsem tam vkročil poprvé, byl jsem zděšen, protože jsem tam našel jednoho ranhojiče, jediného lékaře, dva tři neškolené ošetřovatele a jen velmi málo léků.

Naše každodenní dary špitálu neunikly obecné pozornosti, a třebaže jsme je dávali bez postranních úmyslů, byl jejich výsledek příznivý, neboť i pak, když se nouze proměnila v hladomor, nám nikdo neměl za zlé, že jsme na tom lépe než ostatní, když jsme ze svého rozdávali raněným a nemocným.

V té době mne Zev přivedl na nápad, na nějž bych bez něho patrně nepřišel. Procházel jsem se po šancích a vedl psa na šňůře, když tu jsme došli k onomu průchodu k moři, který jsem popsál dříve, a tu se mi Zev i se šňůrou vytrhl, řítil se dolů po schodech, s rozkoší se ponořil do vody, chvíli se tam cákal a pak zůstal nehybně ponořený, takže mu z vody koukal jen čenich. Celou tu dobu se na mne díval, jako by mě žádal, abych šel za ním, což jsem nakonec i udělal, svlékl se, ponořil a cítil se mnohem líp, neb ač jsem nevyplil jedinou kapku slané vody, velice mě to osvěžilo a nestačil jsem se divit, že jsem na ten nápad nepřišel sám.

Mylord Buckingham se patrně od svých špehů dozvěděl, že nám hrozí nouze, protože jednatřicátého srpna poslal Toirasovi list, který, ač obalen obvyklou zdvořilostí, obsahoval nicméně pohružku: vyzýval našeho velitele, aby se okamžitě vzdal do jeho rukou "za podmínek daleko důstojnějších, než v jaké bude moci doufat později, kdyby ho nutil pokračovat v obléhání."

Když si Toiras ten dopis přečetl, přímo vzkypěl vztekem a trvalo mi hodnou chvíli, než se mi podařilo ho utiшит a přesvědčit ho, aby mylordu Buckinghamovi napsal dopis stejně líbezný jako ten, který mu poslal předtím. Zdařilo se mu to dokonale. Dovol, čtenáři, abych ti z něho uvedl alespoň pár vět:

"Ani ztráta naděje na pomoc, ani obava, že se mnou bude v krajnosti zle nakládáno, mě nemohou odvrátit od rozhodnutí věnovat život službě králi. Cítil bych se nehoden jakékoli Vaší přízně, kdybych byl jen v jediném bodě nedostál své povinnosti v tomto konání, jehož závěr pro mne nemůže než být čestný. A čím více Vy osobně k této slávě přispíváte, tím více jsem Vám, pane, zavázán být celý život Vaším poníženým a poslušným služebníkem."

Tento dopis, jenž se mi zdá obdivuhodným jak ušlechtilostí slova, tak tónem i rázností, mi nevděčí vůbec za nic, čtenáři, ale za vše jen a jen Toirasovi; celý je z jeho vlastní hlavy. Jedinou mou zásluhou v té záležitosti bylo, že jsem našeho velitele pevností takřikajíc uchvátil, jenže on by se byl upokojil tak jako tak, neboť i jako člověk vznětlivý a výbušný si nikdy svá rozhodnutí nedal diktovat zlostí, ale rozumem a neobyčejným důvtipem, který ho vedl ve všech věcech.

Příkladem mých denních koupelí se nikdo, až snad na Toirase, na několik šlechticů a na naše Švejcary, neřídil, protože naši vojáci se vesměs vody velice báli; podle nich totiž voda zákeřně pronikne póry až do vnitřností a zanechá tam nezhojitelné nemoci.

Protože vedra a sucha trvala dál, hladina vody ve studních - stejně tak jako v našem sudu - nemilosrdně klesala. Zprvu nás trápila úzkost, že bude žízeň, a potom přišla i žízeň sama, protože jsme museli snížit denní dávky na polovinu.

Víno jsme ještě měli, ale velice jsme jím šetřili a povolili si jen půl pohárku denně před spaním, abychom nemuseli uléhat s vyschlým hrdlem. Mám jakýsi důvod pamatovat si jednu noc, kdy poté, co jsem usnul přerušovaným, nepokojným spánkem, byl jsem náhle vzbuzen nezvyklým zvukem: zdálo se, jako by nám do střechy kloval nespočet zobáků. A kdo by v té chvíli nepomyslel na hejna krkavců, kteří se ztěžka snesli na naše hradby, sotva vypukl hladomor? Seděli tam a sotva popoletěli, když jsme po nich házeli kameny; pak se drze usadili o kousek dál, číhali hledíce po nás svými nelidskýma očima a v jedné chvíli všichni naráz začali krákat, jako by se hlučně domáhali urychlení naší smrti, aby se mohli nasytit našimi ubohými pozůstatky.

Ve spánku jsem ty zlověstné ptáky proklínal, ale klování pokračovalo, až jsem se probudil docela a s nesmírnou radostí si uvědomil, že za to ťukání na naší střeše nemohou krkavci a že nemůže jít o nic jiného než o déšť. Nahý, tak jak jsem byl, jsem se dopotácel k oknu, otevřel jsem je, vystrčil jsem jednu ruku, stáhl ji zpět mokrou a vykřikl radostně:

"Hörner! Hörner! Prší!"

Přiběhl nejen Hörner, ale všichni Švejcaři i Mikuláš, všichni boši

a v košilích, a jakmile Hörner otevřel dveře, vrhli se ven s hlavou zakloněnou a s ústy dokořán, aby ty proudy vod, které na ně padaly, rovnou pili. Po pravdě se nejeden tou hrou málem udusil, takže se umoudřili a to rozevření úst trochu zmenšili.

Když jsme utiřili žízeň, celí šťastní jsme zjistili, že voda, řinoucí se na naši střechu, poslušně stéká do okapů nachystaných Hörnerem a hrne se do našeho sudu tak rychle a takovou silou, že jsme tak tak měli čas přivalit pomocný sud a nastrčit jej namísto toho prvního, již přetékajícího. Nato déšť trochu zmírnil, a než ustal, zadržovali jsme všichni dech s jediným zbožným přáním: aby, než ustane docela, naplnil také druhý sud. Což se sice nepovedlo, ale mnoho nescházelo.

Aniž se jakkoli domluvili, padli Hörner, Švejcaři i Mikuláš skoro současně na kolena, aby za tu manu - mohu-li to slovo použít, když jde o vodu - poděkovali nebi. Zůstal jsem stát, protože mě hned jaksi nenapadla spojitost mezi deštěm a boží milostí. Když jsem však uviděl, že všichni mí vojáci klečí a já vedle nich stojím jako kolík, cítil jsem, že tu je cosi nepatřičného a že se jejich díkůvzdání nemohu neúčastnit; s trochou štiplavosti jsem si pomyslel, že jako jejich představený musím přece jednat po jejich vzoru: poklekl jsem tedy i já a modlitbou poděkoval Bohu, ne snad v přesvědčení, že tu nádhernou bouřku rozpoutal schválně kvůli nám, avšak v jistotě, že jsem mu tak jako tak zavázán mnohými díky jen za tu prostou skutečnost, že jsem ještě naživu.

Tato mana bohužel nebyla dost tuhá, aby zasytila naše žaludky, a i když jsme aspoň na pár dní ukojili žízeň - a sám Bůh ví, jak moc bychom si v onom srpnu byli přáli novou potopu! -, naše útroby byly nadále odkázány na přiděly víc než skrovné. A to jsme ještě na tom byli díky naší předvídavosti dobře, protože to, co pro nás bylo perně omezování, znamenalo pro zbytek posádky už nouzi a hladovění.

Mylord Buckingham prostřednictvím svých zvěďů o našem hladu a jeho postupu věděl, a aby uspišil naši kapitulaci, na niž netrpělivě čekal, vymyslel, jak nouzi ještě zhoršit. A udělal něco tak ohavného, že to - jak se aspoň domnívám - muselo vzniknout spíš v hlavách jeho plukovníků, otrlých nelitostným řemeslem, než v mozku mylorda Buckingham. Avšak sama skutečnost, že hanebné opatření schválil a dal je provést, svaluje na něho odpovědnost před dějinami a vrhá stín na jeho památku.

Jak už jsem říkal, dal se jistý počet katolíků ze Svatého Martina což byla vesnice nejbližší naší citadele - pod prapory pana z Toirasu a hned na počátku vpádu Angličanů přišli za ním do pevnosti. Angličané přišli na nápad shromáždit manželky, matky a děti těch dobrovolníků, vyhnat je z domovů ve vesnici a donutit je, aby vnikly do citadely a zmnožily tak počet "darmojedů".

Ty chudinky ženské nerozuměly rozkazům, které na ně křičeli anglicky, a byly vyděšené, když je hnali k zákopům kolem citadely. Několik se jich pak snažilo prchnout a vrátit se do vesnice. Angličtí vojáci po nich začali na rozkaz pálit.

Padaly ženy i děti.* Toiras tu scénu pozoroval z výše našich hradeb, ale nařídil palbu na nepřitele se neodvážil, aby nezasáhl ty, které angličtí vojáci hnali před sebou. Okamžitě pochopil, jaký ten nelidský čin má smysl, a tak zprvu váhal, nakonec však ho přemohl soucit a nešťastnicím otevřel brány.

Některé z nich se s radostí shledaly s manžely, avšak s jedinou vyhlídkou, že zemrou hladu společně. Nejvíce k politování byly ty, jejichž manželé padli v boji u Sablanceaux: nenašly tu ani pomoc, ani potěchu. Matkám s kojenci v náručí se z prsou ztratilo mléko, protože samy neměly co jíst.

Avšak krutost, již se na nich Angličané dopustili, nebyla vlastně k ničemu: nebylo jich dost na to, aby jejich "darmojedství" nějak vážně zhoršilo stav našeho hladovění, jenže naši vojáci si to tak mysleli. Napřed je litovali, pak však jejich pláč, nářky, výčitky a žebrotu, k níž byly donuceny, přestali snášet. Začali je nenávidět, odháněli je, házeli po nich nerudnými, zlými slovy, a dokonce je i tloukli.

Na rozdíl od toho, čeho se Toiras obával, k žádnému znásilňování nedošlo, buď že už vojákům chyběly síly, anebo že strach před smrtí byl silnější než touha. Ale nemohl jsem si nevšimnout, že nežádoucí přítomnost žen zhoršovala morálku posádky a škodila kázni.

Když se na počátku jejich pobytu v našich hradbách některá z nich objevila na našem prahu, nějaké sousto jsme jí dali, ale s tou neuváženou dobročinností jsme museli - i když neradi - přestat, protože naše zásoby se tuze tenčily. Naše ochota pomáhat se však mezi nimi rozkřikla, takže se u našich dveří nakonec tlačily všechny. S křikem nás obléhaly a zklamány, že nic nedostaly, začaly nás nenávidět víc než ty ostatní, co jim nedali nikdy nic. Z žebraček byly náhle čertice a zasypávaly nás výčitkami, nadávkami a vzteklými slovy, jaká se ani nedají opakovat. Jiné zas seděly opřeny zády o zeď, s hlavou sklopenou a s pohledem vyhaslým, už ani nemukaly, ani se nehýbaly a v zoufalství čekaly na smrt, jako by ji přivolávaly.

Nicméně asi týden poté, co nás ženy přestaly obléhat, přišla potají jedna z nich za nejtemnější noci, jemně zatukala na naše dveře a tichounkým hlasem požádala, abychom ji pustili dovnitř.

"Kdo jste?" zeptal se Hörner nerudně.

"Jmenuji se Marie Terezie Hennequinová, Herr Hörner," řekla návštěvnice skoro šepem, ale zřetelně, "a slibuji při své spáse, že k vám nejdu žebrot." "

"A co tedy chceš?" zeptal se Hörner, udivený, že zná jeho jméno.

"Chtěla bych mluvit s panem hrabětem z Orbieu."

"Jsi sama?"

"Jsem sama, Herr Hörner."

Hörner se mne dotázal pohledem a já jsem nato řekl:

"Pusťte ji dovnitř, ale opatrně, pro případ, že by za ní byly ještě další, co by k nám chtěly vtrhnout."

Hörner kývnutím povolal další dva Švejcary a s lucernou v ruce, aby na návštěvníci viděl, pootevřel dveře, zatímco Švejčáci se chystali dveře prudce přibouchnout, kdyby se dovnitř tlačilo víc lidí.

Objevilo se děvče asi dvacetileté. Byla skutečně sama, jak říkala, vešla sebejistým krokem a zamířila ke mně, který jsem seděl před kapkou vína v pohárku, složila mi poklonu, na níž nebylo nic neobratného, a řekla pevným hlasem dobrou francouzštinou:

"Jsem vám velice zavázána, že jste mne přijal, pane hrabě." Přistoupila blíž ke stolu do okruhu světla mého svícnu, a tu jsem si ji mohl v klidu prohlédnout. Bylo to statné, dobře stavěné děvče, pevné v nohách, s rozložitými rameny, pěkně posazenými prsy a s drsnou, selskou krásou ve tváři, již mi připomínala neteř faráře Serafína. V rukou nesla jakýsi ranec, a třebaže sukni měla uprášenou - a jak ji uprášenou nemít, když spala na holé dlažbě našich šancí -, byl jsem tak udiven čistotou jejích rukou a obličejem, že ještě dříve, než jsem se jí zeptal na účel její návštěvy, vyzvídal jsem, jak to u d'asa dělá, že se při tom nedostatku vody, který nás všechny postihl, udržuje v takové čistotě. "Je to tím, pane hrabě, že ráno co ráno sejdu za svítání do naší malé zátoky a tam lovím."

"Oblečená?"

"Kde že."

"A co lovíš?"

"Inu, co se naskytne, mušle, kraby, krevety, a když mám štěstnou ruku, pak i menší rybky."

"A opravdu se něco najde?"

"Je toho málo, ale jako přídavek k přídělu je to dobré. Co ulovím, sním syrové."

"A proč syrové?"

"Abych si úlovek uvařila, musela bych ho ukázat ostatním z pevnosti. A tu by bylo nebezpečí, že mi jej vezmou."

Tahle větička mě zabolela, protože ukazovala, k jaké surovosti a barbarství se už naše posádka dopracovala.

"A proč lovíš za úsvitu?"

"Protože tou dobou v zátoce ještě nikdo není a já lezu do vody, jak mne Pánbůh stvořil."

Po těch slovech se rozhostilo ticho a nepochyboval jsem, že se v té chvíli rozběhla představivost přítomných mužů.

"A jak to, Marie Terezie, že znáš moje jméno i jméno kapitána Hörnera?"

"Zeptala jsem se vašeho hezounkého podkoního. Je ke zdejším děvčatům velice přívětivý. A též, když to jde, jim velmi pomáhá."

"Je to pravda, Mikuláši, že ke zdejším děvčatům přívětivý a že jim pomáháš?"

"Ano, pane hrabě."

"Takže tím dle svého názoru plníš svou křesťanskou povinnost?"

"Ano, pane hrabě," odpověděl Mikuláš bez mrknutí oka.

Tohle žertování mezi Mikulášem a mnou nechávalo Hörnera zcela chladným, protože měl ducha příliš vážného na to, aby našim hříčkám porozuměl. Zato Marie Terezie se usmála. Takže kromě odvahy a statečného postoje k životu jí nechyběla ni bystrost, což ostatně dokázal i další náš rozhovor.

"Máš tady v citadele manžela či otce, nebo snad bratra, Marie Terezie?" vyptával jsem se dál.

"Nikolivěk: jsem svobodná, rodiče už nemám a dostala jsem se sem omylem, protože mě ve Svatém Martinu sebrali u sestřenice, která se jmenuje stejně jako já Hennequinová a má tu manžela. Ale jak to vysvětlit Angličanům, když mému nářečí nerozumějí, ani já tomu jejich?"

"A z čeho jsi ve Svatém Martinu žila, když už nemáš rodiče?"

"Ze svého rybolovu, a z mého rybolovu žila i má sestřenice. Když umřel otec, nastěhovala jsem se k ní."

"Aspoň tu tedy máš sestřenici."

"Bohužel nemám, zabili ji ranou z muškety cestou k citadele, byla totiž z těch, co se pokoušely uprchnout."

Ztichla a velikou slzu, stékající jí po tváři, setřela hřbetem ruky. Sklopil jsem oči ke svému pohárku a byl jsem jejím neštěstím a její odvahou tak dojat, že bych jí byl dal i chléb, kdyby mne o něj byla požádala. Leč děvče bylo příliš hrdé a příliš chytré na to, aby sama sebe popřela, a v odpovědi na mé otázky mi řekla, že zvěděla od Mikuláše, že maso sice máme, ale chybí nám zelenina, něco zeleniny mi přinesla a že nám ji uvaří, jestli jí půjčíme rendlík a trochu vody. Na to rozbalila svůj ranec a ukázala jeho obsah.

"Co je to?" vybuhl Hörner vztekem. "Kopřivy! Přinesla jsi kopřivy! Troufáš si dělat si z pana hraběte z Orbieu šprýmy a chceš, aby spolkl tenhle smradlavý, žhavý plevel, který by mu spálil chřtán, žaludek i střeva?"

"Prosím, abyste mému konání nepodkládal zlé úmysly, Herr Hörner," řekla Marie Terezie s tou nejzdvořilejší úklonou.

"Kopřiva, když se uvaří, vůbec nežahá, a když se naseká nadrobno, má chuť špenátu a je dobrá na krev stejně jako jakákoli jiná zelenina."

Hörnera ta řeč zřejmě nepřesvědčila, a tu jsem se k němu obrátil řka:

"Mluví pravdu, Hörnere. A já tu pravdu znám od otce, který si u svých poddaných v době hladomoru všiml, že jedí kopřivy a že jim prospívají, i ochutnal je sám, shledal, že mají skutečně chuť podobnou špenátu, že je to bylina dobrá a zdravá a blahoslavený dar nebes pro ty, co už nemají na zahrádce ani kapustu, ani artyčoky, ani salát, ani chřest, ani pastinák. Dejte, prosím, Hörnere, tomu dobrému děvčeti, co potřebuje."

Hörner uposlechl, protože od té zmařené léčky ve Fleury měl k mému otci náramnou úctu: měl ho za nejučenějšího muže na světě, ježto byl nejen doktorem medicíny, ale uměl i latinsky a nadto rozuměl i válce. Ale kopřivy, ani vařené, nechtěl ochutnat byt' jen špičkou jazyka a nikdo z jeho Švejcarů také ne. Jedla je jen Marie Terezie, Mikuláš a já. A když se Marie Terezie ptala, co jim říkám, pověděl jsem jí po pravdě, že mi vskutku připomínají špenát, ale trochu mdlější chuti. Na to Mikuláš okamžitě poznamenal, že by pár kousíčků slaniny jejich chuť spravilo. Na mé znamení tedy slaninu

přinesl a můžete si domyslet, kdo z nás tří, z Mikuláše, ze mne a z Marie Terezie, si pochutnával nejvíc.

Přesto jakmile Marie Terezie miskou čistotně vyjedla do posledního drobtu, hned se zvedla, půvabně mi poděkovala, poklonila se a řekla:

"Prosím vás, pane hrabě, abyste mne propustil. Ještě jednou vám tisíckrát děkuji a slibuji, že se nikomu nezminím ani slovíčkem o své návštěvě u vás, protože nechci, aby vás obtěžovali i jiní, ať mužové či ženy, jako jsem vás obtěžovala já. Také vašeho laskavého přijetí nebudu zneužívat a do konce obléhání už mě neuslyšíte zaklepat na vaše dveře, ledaže byste mi prostřednictvím vašeho rozmilého Mikuláše vzkázal, že vám mám přinést ještě trochu té své zeleniny."

Nato se mi podruhé poklonila a poklonila se i Hörnerovi, jemuž se po jejích posledních slovech, jak obratných, tak i ohleduplných, zalíbila víc, poněvadž rozptýlila jeho obavy, že se u nás usadí další "darmojed".

Jak pokračovalo obléhání, čas od času jsem se Mikuláše na Marii Terezii zeptal a ten mi odpověděl, že se jí daří tak dobře, jak je v našich podmínkách možné. Podezíral jsem ho, že jí potají dává něco z vlastních přidělů, protože zřejmě byl do ní celý blázen, byť podle mého názoru tu šlo spíš o přichylnost synovskou než mileneckou, což vzhledem k jeho a jejímu věku bylo věru zvláštní. Ale kdo z mládenců by si nepřál mít matku jako Marie Terezie, tak laskavou a zároveň tak silnou, i když byla svobodným děvčetem?

* * *

Návštěva Marie Terezie trvala sotva hodinku, byla však jak pro mne, tak pro Mikuláše, a domnívám se, že i pro naše Švejcary, kousíčkem ráje v dusném pekle našich dnů a vyprahlé nespavosti našich nocí. Když přijde léto, přeji si jako každý jiný jasné slunce, modré nebe a teplý vzduch. Teď však jsem to všechno spolu s ostatními tady v pevnosti proklínal. Modř oblohy bez mráčku se zdála krutá, slunce oslepující a vzduch nesnesitelně suchý.

Jelikož krásné počasí trvalo, musel Toiras snížit přiděl vody a v noci zdvojit stráž u studní, protože zlodějské vojáky už nejen že stráž podpláceli - někteří dávali až dva tři zlaté za jediný pohár vody -, ale byli i tací, co je bezbožně ohrožovali dykou, jen aby pronikli k jimi střeznému pokladu.

Toiras opatřil strážce studní pistolemi, neboť s nimi se v boji zblízka zacházelo lépe než s mušketami. Pár útočníků přitom padlo a drsné žerty, které nad nimi pronášeli strážci studní, měly tuze trpkou pachut': "Nu, tihle aspoň už nikdy žízeň mít nebudou!"

Jedné noci zaútočili sekýrami na dřevěnou boudu, přistavěnou k našemu domu pro Zeva a pro náš sud. Zuřivé Zevovo štěkání sem v okamžiku přivolalo Hörnera a jeho lidi, Hörner provlékl mušketu střílnou, kterou vysekal do zdi, a útočníkům pohrozil, že na ně vystřelí, jestli toho nenechají. Jedinou odpovědí bylo, že vystřelili na něho, nemohli ho ovšem zasáhnout, protože střílna byla šikmá. Hörner tedy vystřelil, ale jediný mrtvý nestačil útočníky od jejich úmyslu odradit: sekýra přešla okamžitě z mrtvé ruky do živé. A tak bylo třeba poslat je na onen svět všechny, tak zavilí byli ve své zvířecí odvaze, která je pudila za naší vodou. Když jsme druhý den za úsvitu otevřeli dveře, mohli jsme je spočítat: bylo jich šest, ale nebyli to vojáci, nýbrž zedníci, najatí na dokončení citadely, kterým už nezbyl čas odejít, než se Toiras v pevnosti uzavřel. A získat mušketu tady v tvrzi nebyl žádný zázrak: válelo se jich tu mnoho, protože vojáci pomalu mřeli hladu.

Ono děsné peklo bez pití a bez jídla mnozí nemohli vydržet a pokoušeli se uprchnout. Začaly dezerce, a ne jeden či dva vojáci, ale pět až šest naráz. Dopadli zle, ti nebožáci totiž jen vyměnili strach před smrtí rovnou za smrt: z hradeb po nich na rozkaz stříleli jejich druhové, a podařilo-li se některým uniknout, padli zas do rukou Angličanů a ti, aby od nich získali co nejvíc zpráv, je mučili.

Byla však i zběhnutí mnohem vážnější, která málem ohrozila naši pevnost. Jedné noci šel desátník se šesti vojáky vystřídat hlídku u jedné z bran citadely, našli však bránu otevřenou a hlídku i s jejich desátníkem pryč. Později jsme se dozvěděli, že tohoto desátníka, jenž znal heslo, Angličané chytili, a když ho začali mučit železem a ohněm, heslo prozradil. Mylord Buckingham usoudil, že hesla je třeba okamžitě použít a do pevnosti vniknout, ale jeho plukovníci se ve jménu svých mnohých zkušeností proti tomu rozhodně postavili: desátník, heslo i otevřená brána jsou jen pastí, již nastražili ti lišáci Francouzi. Je třeba se mít na pozoru a nevstříct do ní nohu. "Válka, jak vidno, je umění tuze nejisté," řekl Toiras, když se o tom dozvěděl, "a cokoli může způsobit, že se dopustíte chyby - dokonce i mnoho zkušeností."

"Nač však ale byla Angličanům znalost hesla, pane hrabě, když zběhové stejně nechali brány dokořán?" zeptal se mne Mikuláš, když jsme pak osaměli.

"Mohli si dát otevřít kteroukoli bránu citadely. Bylo by jim stačilo pár našich stejnokrojů, těch však měli dost, protože získali francouzské zajatce, a k tomu někdo, kdo dobře uměl vyslovovat francouzštinu: tak by se dostali do pevnosti bez jediného výstřelu."

"Ale pane hrabě, což by se nemohlo pro každou bránu stanovit jiné heslo?"

"Na mou věru, Mikuláši! Když ti Pánbůh dělal hlavu, dal ti tam všech pět pěkně pohromadě! Měl bys to panu z Toirasu navrhnout!"

"Ale pane hrabě," ozval se Mikuláš zděšeně, "to by přece byla nehorázná smělost, kdybych já měl udílet rady panu veliteli citadely."

"Nic se neboj! Vzhledem k tvému svěžímu mládí a skromnému postavení v tom uvidí naivitu, které se náhodou poštěstilo strefit se do černého... Kdežto táž rada ode mne by se ho zcela jistě dotkla. Okamžitě by to pochopil jako pokárání. Je rozhodnuto, Mikuláši, a dál už o tom nemluvme: řekneš mu to ty!"

Téhož dne, jakmile se setmělo, přišel ke mně jako obvykle pan z Toirasu na dva prsty mého vína z Ré. Slyšel jsi dobře, čtenáři, nic než dva prsty! Byla to denní dávka stanovená po zralém rozmyslu a po Hörnerově výpočtu pro každého, kdo tu s námi bydlel, a Hörner vypočítal, že tímto způsobem dopijeme poslední lahvičku za měsíc, což podle jeho odhadu bude doba, kdy už budeme buďto mrtví, nebo nám přijdou na pomoc.

Sotva si Toiras opatrně lokl našeho vína, postrčil jsem Mikuláše loktem a ten, bledý jak nebožtík ve svém rubáši, avšak dosti pevným hlasem a co nejuctivějšími výrazy opakoval panu z Toirasu nápad, kterýž se mi zdál tak trefný.

"U sta hromů!" vykřikl silně zamračený Toiras. "Co to tu slyším? A z čích úst? Z úst holobrádka! Polomušketyra! Podkoního, který dokáže usnout takřka v hlavní děla! A opravuje svého plukovníka! A co hůř," najednou se hlasitě rozesmál, "má úplnou pravdu! Ano, má pravdu! To je na tom to nejpěknější! Ke všem d'asům! K čemu jsou potom zkušenosti? Tuhle otázku si kladu každý den!"

Toraisův gaskoňský vzlet Mikuláše uklidnil, rozveselil naše dobré Švejcary a upokojil trochu i mne, protože když vešel, zdál se mi Toiras bledý, pohublý a nezdravý, což mi chvíli nato sám sotto voce potvrdil:

"Hlava i vůle jsou v pořádku," řekl, "odvážil bych se tvrdit, že jsou nedotčené. Jen to zvíře, chudák, chátará... Inu..."

Pro Toirase jako pro všechny lidi z jihu mělo to inu jiný smysl než u nás na severu. Neznělo jako povzbuzení, ale naopak jaksi smířně: znamenalo, že stav věcí nám sice nepůsobí radost, bude však třeba se s ním vyrovnat, jak jen to půjde.

Po tom "inu" zůstal Toiras zticha, zamyšlen, s hlavou sklopenou a ponořen do svých myšlenek, sklíčen úzkostmi toho "chudáka zvířete". Leč brzy se vzchopil, zvedl hlavu a řekl mi pevným hlasem:

"Musím vám sdělit tuze smutnou zprávu, hrabě."

A protože Hörner s Mikulášem se napůl zvedli a očima se mne tázali, zda mají odejít, Toiras mne s odpovědí předešel, se svou obvyklou živostí mávl dvakrát třikrát plochou dlaní směrem k desce stolu a oběma tak naznačil, že se mají zase posadit.

"Zůstaňte, pánové. Spoléhám, Herr Hörner, na vaši moudrost, a tady u Mikuláše věřím v jeho spolehlivost."

Oba se, zmateni tou pochvalou, opět posadili a začervenali se, i když každý do jiného odstínu, protože Hörner měl tvář ošlehanou a Mikuláš kůži velmi světlou.

"Jsme, pánové, u konce se zásobami. Zítřka budu muset posádce oznámit, že začneme po jednom porážet koně a sníme je. Abychom přežili, máme tuto jedinou volbu."

"Moje Accla!" vykřikl jsem se srdcem sevřeným, nemůžete ještě trochu poshovět, pane z Toirasu?"

"Už ani den, hrabě; nemohu ani oddálit porážku svého vlastního koně. Bude totiž obětován jako první. Co by tomu řekli naši dragoni, kdyby mě podezírali, že se sám vyhýbám oběti, kterou vyžadují od nich?"

V mlčení, jež po tom sdělení následovalo, jsem uviděl, jak v ošlehané Hörnerově tváři zacukalo a jak se po Mikulášově obličejí začaly koulet slzy jako hráchy.

"Na vašem dojetí, ba i na svém vlastním vidím, pánové, jak veliký žal budou mít naši lidé, až jim zítřka oznámím, jak jsem rozhodl," řekl Toiras drsným hlasem.

Na to se rozhostilo ticho. Toirasem užitě slovo žal ve mně doznívalo mocně jako ozvěna; bylo totiž naprosto přesné, protože vztah jezdce ke koni je neobyčejně silný.

Teď, když jsem svou Acclu měl ztratit, cítil jsem až bolestně, jak velmi ji mám rád. Kůň není šlechtici jen výsadou a ozdobou. Řekl bych, že je přímo jeho součástí. Sotva jsme se naučili chodit, už nás vysadí na velikého koně a učitel jezdecký nám přiblíží mluvu otěží - jedinou řeč, které náš kůň rozumí - a zároveň nás poučí, jak se držet v sedle, jak pevně držet nohu ve třmeni, jak sevřít stehny koňské boky, jak pozorně sledovat pohyb uší, jak znepokojeného koně uklidnit pohlazením po lici, a především nás naučí odvaze, abychom po pádu znovu okamžitě vyskočili do sedla. Jestli si dobře vzpomínám, učili nás též pracím, jaké v dospělém věku nikdy dělat nebudeme: hřebelcování, kartáčování, splétání hřív a ohonů, péči o kopyta a vyškrabování podkov: všem úkonům, které jsme museli umět, abychom je později mohli přikázat svým podkoním, ovšem včetně starosti o podkovávání, o oves, o slámu a o vědro vody, které kůň vypije na jeden hlt: protože to nádherné zvíře, které váží pět až šestkrát tolik co my, je též naším děťátkem a my mu jako matka děťátku věnujeme nikdy nekončící péči.

Když o tom člověk tak uvažoval - a k tomu, abychom na to vůbec pomysleli, bylo třeba hrozby, že ho ztratíme -, byl kůň naším nejbližším přítelem. Samozřejmě že na cestách, ale také na lovu, při štvanicích, při turnajích o prsten a při skvělých karuselech, kdy se nádherně vyzdobení předváděli na velikých náměstích před králem a jeho dvorem. A jakkoli mocné byly tyto svazky, ještě mocnější byly u šlechticů sloužících v královské jízdě; ti v bitvě tvořili s koněm jedinou bytost a na jeho hřbetě se vrhali do opojných a vražedných útoků, kdy jeden i druhý byli na dostřel nepřátelských mušket.

"Lituji vás z celého srdce, pane z Toirasu, že zítřka budete muset vyhlásit toto opatření. Jestli to shledáte užitečným, budu při tom stát po vašem boku. A když už má můj kůň padnout, chtěl bych, aby následoval vzápětí za vašim.

Očekáváte, že se lidé budou bouřit?"

"To ne, ale čekám, že na mne budou lidé tlačit, abych boj, o němž soudí, že je ztracený, vzdal."

"Kapitulací?"

"To slovo se ještě nikdo neodvážil pronést. Ale straší už v mnoha hlavách. Byl bych skutečně rád, kdybyste zítřka stál po mém boku, hrabě, především proto, co jste před chvílí řekl o vaší Accle, což jsou pádná a statečná slova; také však abyste mě podpořil pouhou svou přítomností."

"Počítejte se mnou, příteli," řekl jsem. "Budu vám zítřka stát po boku."

"Tisíceré díky, hrabě," řekl Toiras vážně a povstal. "Promiňte, že vás opouštím tak brzy," dodal již svým obvyklým živým a rázným způsobem, "ale musím ještě dnes večer zařídit nějakou věc, od které si hodně slibuji a o níž chci zítřka pohovořit se svými vojáky."

Zvedl se od mého stolu, a jak jsem ho doprovázel ke dveřím, všiml jsem si, že kráčí unaveným krokem s hlavou sklopenou. Ve dveřích se však ke mně obrátil a já s překvapením uviděl, jak v jeho oku náhle zaplála jiskérka gaskoňského žertu.

"Když teď obětuji svého koně, budu mít, jestli také umřu, v hrobě aspoň jednu velkou útěchu."

"Co mi tu k čertu povídáte? Jakou útěchu v hrobě?"

"Ti, co mě přežijí, nebudou aspoň muset odevzdat mého koně Bukenganovi."

* * *

V tom dusném létě byla rána tak teplá, že se Toiras rozhodl svolat své důstojníky a dobrovolníky hned za svítání, a to na prostranství před svým domem, které si arci nezasloužilo pojmenování louka, neboť tráva byla vysoká a docela zežloutlá až na pár zelených trsů kopřiv, které mi okamžitě připomněly Marii Terezii a její statečný postoj k životu. Když jsem své druhy v obležení uviděl takhle pohromadě, jak se sotva drží na nohou, sevřel mi srdce nesmírný soucit, byli totiž v tom nejbídějším stavu, jaký si lze představit, hubení a choří, buďto zsinale bledí nebo žlutí, s očima zapadlými a s chrupem vystouplým, protože se jim docela propadly tváře.

"Nesmíme sami sobě nic skrývat, pánové," řekl jim Toiras. "Naše postavení je vážné, až osudné. Jsme u konce se zásobami. Rozhodl jsem se tedy k poslednímu opatření, které vás velice zarmoutí, tak jako zarmoutilo mne, umožní nám však přežít tak dlouho, dokud nám nedojde pomoc. Už jste to uhodli sami. Podstoupíme tedy poslední oběť, jakou v podobných případech velí přinést hrdinství obležených. Budeme postupně vybíjet naše koně a budeme se jimi živit. Vidím, že vám to rozhodnutí působí velikou bolest a že jím trpíte stejně jako ten, jenž je vzal na sebe a který tak nerozhodl bez lítostí, ale po úvaze, že tím přirozenou smrt našich koní jen trochu uspíšíme, protože, jak sami víte, nemáme už jim co dát."

Pan z Toirasu udělal přestávku. Na vychrtlých tvářích našich druhů se dalo číst ohromení a bolest, nikdo si však nestěžoval ani nenamítal. Možná že už jim chyběly síly, aby se vůbec ozvali.

"K té oběti nedojde jen tak nazdařbůh, ale podle nejprísnejších pravidel, abychom se vyhnuli zneužití a možnému násilí, jež se při této krajnosti dá snadno předvídat. Věřte, že na to budu bedlivě dohlížet. Ze smutné povinnosti vydat svého koně řezníkovu noži nebude vyvázán nikdo. Ani pan hrabě z Orbieu, ani já sám, ani žádný z vysokých důstojníků. Dokonce abychom šli příkladem, jsme se s panem hrabětem z Orbieu rozhodli, že naše koně půjdou na porážku jako první."

Ta slova pronesl pan z Toirasu drsným, rázným a pánovitým tónem velitele pevnosti. V další promluvě však v jeho hlase zazněla, neřeknu rovnou bujarost, ale jakási srdnatá, vojenská pádnost, jejíž obratnost jsem nestačil ani dost obdivovat.

"Máme, zaplat' Bůh, ještě všechno střelivo, jehož nám bude třeba: ne tolik, abychom jím plýtvali, ale dost k tomu, abychom těm drzým Angličanům mohli znovu dát na frak, i když si třeba myslí, že už vyhráli a mohou nás odvléci do otroctví daleko od naší sladké Francie. K tomu nedojde, druhové moji! Máme vážné důvody doufat. Aniž o tom kdo z naší posádky věděl a aniž to zvěděl nepřítel, vydali se včera v noci tři dobrovolníci, správně bych měl říci tři hrdinové, naším skrytým východem k moři, aby doplávali na pevninu, a skryté v náboji do muškety nesli na krku naléhavé poselství pro pana ze Schombergu. Jeden z nich se utopil. Další byl chycen a nelítostným Angličanem zabít. Třetí dorazil na místo určení. Neřeknu vám, jak to vím, ale vím to. A také vám neřeknu, jakým způsobem se tento králův dopis dostal až do mých rukou, ale v mých rukách je, tady jej vidíte, a protože se týká nás všech, přečtu vám jej:

"Pane z Toirasu, přeji si, abyste mi poslal jména všech, co jsou zavřeni s Vámi v citadele, abych na žádného nezapomněl a aby nikdo, žádný šlechtic, ani důstojník, ani obyčejný voják, nezůstal bez odměny."

Když Toiras dočetl, udělal přestávku, za níž se svým posluchačům zahleděl každému zvlášť do očí. Pak s uctivou pomalostí královský dopis zase složil, jako by to byly svaté ostatky, a zastrčil si jej do rukávu svého kabátce. Pak znovu nasadil ten živý, čilý a rázný spád řeči, v němž se však ozval nový přízvuk, který by ty, co by se snad chtěli hlásit o slovo, mohl odradit. Nicméně je vyzval:

"Jestli mi někdo z vás, pánové, chce položit otázku, neopomenu na ni odpovědět."

Tu vznikl v davu jakýsi pohyb a ozval se šum, jako by se skutečně někdo chtěl přihlásit, ale nemohl se k tomu odhodlat. Toiras nechtěl nic unáhlit, pročež zachoval přístupnou a trpělivou tvář, a tu se přece jen zvedla jedna ruka a na Toirasovo znamení, že má ten jistý promluvit, se ozval dokonale zdvořilý hlas:

"Pane veliteli, za předpokladu, že nám pomoc přijde z moře, bych prosil o váš názor, zda se našim vůbec může podařit prolomit obklíčení anglických korábů."

"Myslím si, že ano, pane," odpověděl Toiras, "a hned vám vysvětlím proč. Obklíčení na zemi se s mnoha lidmi a mnoha zbraněmi dá uzavřít neprodyšně, protože země je živel pevný a stálý. Avšak obklíčení na moři je děravé, protože jak vojáky, tak zbraně, tak koráby nese živel nesmírně pohyblivý. Chci vám připomenout, že na počátku obležení Angličany napadlo umístit na jistou vzdálenost od našeho přístupu k moři překážku, o níž soudili, že je nepřekonatelná: byly to čtyři velké koráby vzájemně pevně spojené lodními háky, čímž vznikla jakási plovoucí pevnost, opatřená děly. Bohužel pro ně zvedl severovýchodní vítr ohromné vlny a ty celé to dílo za slabou hodinku smetly. Houževnatí Angličané však nepovolili a koráby nahradili hradbou ze stěžňů, svázaných řetězy. Ale rozpoutaným živlům neodolala ani tato hradba. Takže pokusy o zbudování nepřetržitě obranné čáry bez mezer kolem naší citadely podvackrát přímo před našima očima selhaly. Mezery tu jsou, přátelé, a mezery budou vždycky. A právě jimi se našim námořníkům podaří za přílivu a za noci proklouznout lehkými a rychlými čluny a dovézt nám zásoby."

Vysvětlení mi připadalo velice přesvědčivé, zřejmě však nepřesvědčilo všechny, protože ticha, následujícího po Toirasově vysvětlení, kdosi, kdo ani nezvedl ruku, ani neukázal tvář, využil k tomu, aby hlasitě a zřetelně vykřikl:

"Pane z Toirasu, to, že jsou v rozložení anglického loďstva mezery, ještě nedokazuje, že k nám za chvíli dorazí pomoc. A jistě přiznáte, že dorazí-li, až všichni budeme po smrti, už nám moc nepomůže."

"Lituji pane, že jste se nepřihlásil o slovo, a ještě víc lituji, že vám nevidím do tváře," řekl Toiras. "Nicméně pro tuto chvíli se vašimi opominutími nebudu zabývat a položím vám následující otázku. Jestli nebudeme čekat na pomoc, co podle vašeho názoru máme dělat?"

"Domnívám se, pane z Toirasu, že v nebezpečí smrti, v němž se všichni nalézáme, by bylo moudré vyjednávat."

Nastalo hluboké ticho. Toiras zrudl do tmava. Oči mu zajiskřily, čelisti se sevřely a vztek jím zalomcoval od hlavy až k patě; nato zahřímal:

"Vyjednávat, pane! Jak pěkné je to sloveso! Dojímá mě a okouzluje! Jak lícoměrně umí svádět mysl lidí. Co však se za tím hezkým slovem vyjednávat skrývá? Buďte tak laskav, pane, a vysvětlete nám, co to milé, neškodné slovíčko obnáší. Odhalte nám jeho podstatu, abychom lépe rozeznali, oč tu jde."

Toiras zmlkl a znovu se rozhodilo tíživé ticho; protože však ten, co promluvil, se střezil ukázat tvář či odpovědět, ujal se velitel břeškné slova sám:

"Protože vy sám, pane, ani nedutáte, řeknu to za vás, co obnáší slovo vyjednávat: skrývá se za ním kapitulace, otroctví a ztráta cti."

Aby ta slova mohla proniknout dost hluboko do mysli posluchačů, udělal Toiras další přestávku a pak, zřejmě spokojen dojmem, kterýž jeho slova vyvolala, pokračoval již bez výbuchů, bez okázalosti a beze zloby, avšak pevným hlasem, jenž se díky jeho sebeovládání zdál ještě pevnější:

"Znám, spolubojovníci moji, příliš dobře vaši chrabrost na to, abych vás vyzýval k vytrvání. Není mezi vámi nikdo, kdo by se při vítce, že je méně statečný než Angličan, nezačervenal. Pakliže však by se tu našel někdo tak zbabělý, že by už s námi nechtěl déle sdílet nebezpečí války, ať se ukáže: otevřeme mu brány. Může jít a dát svůj život do bezpečí na úkor cti. Propouštím ho. Nepotrestám ho, nebude s ním nakládáno jako se zběhem. Bude žít, ale bude žít beze cti."

* * *

Vždycky jsem věděl, že Toiras má ústa dobře proříznutá a že pro trefnou odpověď nejde daleko, ale netušil jsem, že vládne jazykem tak bystře a tak dovedně, že v pár minutách dokázal nadobro přesvědčit posádku tak zničenou, zoufalou a v důsledku toho tak náchylnou naslouchat přívržencům kapitulace.

Když jsme se vrátili do našeho domu, ani Hörner nijak neskrýval svůj nesmírný obdiv k nádhernému proslovu velitele pevnosti:

"Vidíte, Herr Graf, mně se ta velitelova řeč zdála einfach perfekt.* ,Já zběha trestat nebudu, otevřu mu brány. Bude žít, ale bude žít beze cti.' Kdo by měl po těchhle slovech chuť vyjít z bran? Velitel jistě musí tu a tam své lidi trestat. Ale většinou je lepší je přesvědčit."

Nato zvedl Hörner poučlivě ukazovák, zadíval se mi do očí, aby mi svou moudrou zkušenost mohl lépe předat, a s vážným pokyvováním dodal:

"Napřed přesvědčit, pak teprve trestat, Herr Graf"

Když udeřila hodina, kdy měla být obětována moje Accla, šel jsem ji naposled navštívit do stáje. Stála sotva na nohách, což bylo špatné znamení, protože kůň si dobrovolně nelehá, leda z veliké slabosti a potom zřídka dokáže ještě vstát. Když jsem se blížil, slabě zařehotala a otočila ke mně své veliké něžné oči, jako by ode mne, svého pána, čekala zázrak, který jí znovu dopomůže k silám a k volnému klusu. Nemohl jsem však nic jiného než poplácat ji po krku, pohladit po lici, políbit nozdry a smáčet ji slzami. Přinesl jsem jí trochu vody (ten dárek je úplně zbytečný, Herr Graf, řekl mi Hörner s lehkou výčitkou), kterou má Accla vypila tak lačně, že mě to v mém žalu potěšilo. Když dopila, podal jsem jí na ploché dlani dva kousky cukru a opustil jsem ji v slzách; nic jsem se za to nestyděl, protože jsem byl přesvědčen, že nebude jezdec, který, až přijde chvíle jeho koně, neudělá totéž.

Dobře si pamatuji, že mě ten smutek stihl pětadvacátého září, kdy počasí bylo stále stejně dusné, naše postavení stále stejně zoufalé a pomoc v nedohlednu...!

Díky našim vlastním zásobám, tak dobře obhospodařovaným Hörnerem, nám v naší malé domácnosti smrt hladem zatím nehrozila a nebyli jsme tak strašlivě vyhublí jako ostatní vojáci z naší posádky, které jsem vídal potáčet se slabostí. Hlad jsme však měli stále a na hladu je mučivé právě to, že vás nutí nemyslet na nic jiného od rána do večera. Jeto zvláštní, leč z paměti se vám vynořují všechny dobré věci, kteréž jste v minulých letech pojedli, aniž jste jim přikládali jakýkoli význam, včetně mléčných polívčiček raného dětství. A nejhorší je, že člověk si v těch vzpomínkách libuje do té míry, že v ústech přímo cítí chuť oněch dávných pokrmů: potěšení se ovšem záhy obrátí v krutou muku, protože na jazyku a v zubech nemáme nic kromě vzpomínky, vzbuzená slina se setká jen s prázdnem a žaludek zabolí bez vyhlídky, že by byl brzy trvale uspokojen.

A co je možná nejhorší, musíte stále myslet jen na sebe a starost o bližní je jakoby zastíněna naléhavou a bolestnou starostí, aby člověku bylo dopřáno pozřít to nejnnutnější k vlastnímu přežití. Tak se stalo, že mě musel upozornit Hörner, abych si konečně povšiml, že jindy hladká a radostná Mikulášova tvář je zbrázděna zármutkem.

"Copak se děje, Mikuláši, žes celý sklíčený smutkem," zeptal jsem se ho, když jsem si ho vzal stranou.

"To proto, že Marie Terezie je na tom zle, pane hrabě."

"Jak to, že je na tom zle? Je nemocná?"

"Huť než to: spadla ze schodů u východu k moři a vykloubila si rameno. Ranhojič jí ho sice napravil, ale omotal ji tak pevně obvazy, že se nemůže ani koupat, ani lovit. A protože se může bránit jen jednou rukou, zlí lidé jí sebrali i její přiděl masa."

"Běž pro ni, Mikuláši," řekl jsem z okamžitého popudu. "Ať zůstane tady u nás, dokud se neuzdraví."

"Ale Herr Hörner bude silně namítat, pane hrabě."

"Trpělivě ho vyslechnu, ale rozhodnutí nezměním."

"Ach, pane hrabě, už ho slyším, jak vám říká: ,Zdravý úsudek před milosrdenstvím, Herr Graf'"

Nato jsem se zasmál jednak jeho žertu, jednak proto, že se jeho mladá tvář rozjasnila.

"Jen běž, Mikuláši. Hörnerovi řeknu, že Marie Terezie nesní víc než svůj vlastní přiděl, a pro ten si při ranním zatroubení půjde s tebou: uvidíme pak, jestli se někdo odváží ji okrást."

"Takže, pane hrabě, Marie Terezie dostane toliko svůj přiděl."

"Ano, tak to řeknu Hörnerovi."

"Ale Hörner vám to neuvěří, pane hrabě."

"Napřed poslušnost, pak zkoumání pravdivosti", Mikuláši! Poslechni! Nečetl jsi naše svatá evangelia? I řekl setník vojáku: Jdi! A voják jde."

Mikuláš se tomu zasmál a všecek smutek z něho spadl. Utíkal hledat naši raněnou.

Ten rozhovor mě trochu rozptýlil, ale sotva Mikuláš zmizel, okamžitě se zas ozval prázdný žaludek; Bůh ví už pokolikáté jsem se pokoušel sám sebe ujistit, že tu není nebezpečí z prodlení. Při tom, jak jsem živem, se mi podaří přežít ještě pár týdnů a nevyčerpat všechny síly. Ale strádání tu bylo, nedalo se na ně zapomenout a neopouštělo mne ani na okamžik. Dny se za tohoto smutného stavu vlekly stejně těžce jako vlny obtížené chaluhami, a teprve začátkem října se věci začaly vyjasňovat a upřesňovat. Toiras mi vzkázal, že by si se mnou chtěl pohovořit mezi čtyřma očima ve svém bytě. Okamžitě jsem se tam odebral a vskutku jsem ho zastal samotného.

"Musím vás požádat o prominutí, příteli," řekl se svou gaskoňskou přímostí. "Skrýval jsem totiž před vámi dvě věci, ne snad proto, že bych k vám neměl důvěru - ta je naprostá, a vy to dobře víte -, ale proto, že jsem vás nechtěl zbytečně znepokojovat, když na běhu věci stejně nemůžete nic změnit. První je tahle: král v červenci vážně onemocněl. Celý srpen byl takřka na smrtelné posteli. Ale počátkem září se zaplat' Pánbůh pozdravil a dnes už je docela zdravý, v pořádku a chlapík!"

"Jste si tím docela jist?" vykřikl jsem a zachvěl se po celém těle. "Je to, co mi říkáte, pravda pravdoucí?"

"Je to, k ďasu, pravda stejně pevná jako zem, po které šlapu a která se tak těžce hájí. A ještě jednou odpusťte, že vám to říkám až dnes. Znam však vaši velikou přichylnost k Ludvíkovi a nechtěl jsem, abyste byl smuten. A pokud jde o tu druhou tajnost..."

"Ta je stejného ražení?"

"Docela opačného! Byla by vám však dodala příliš mnoho možná liché naděje. Ale ode dneška se ta naděje mění v pravděpodobnost, dokonce bych řekl skoro v jistotu, a tak jsem se rozhodl, že vám ji svěřím, i když musí zůstat utajena před kýmkoli z naší posádky. Vy jste sem však byl vyslán králem, a proto vám dlužím pravdu."

"Jde snad o to, že nám přijdou na pomoc?"

"Ovšem. A poněvadž jste to uhodl, jistě též tušíte, že jsem byl od samého počátku obležení až po tento den v neustálém styku s našimi silami na pevnině, ať už přes nepravé zběhy, či přes malé loďky, přeplovající pod rouškou noci přes úžinu, nebo přes ty tři plavce, o nichž už víte. A díky tomu stálému spojení vím, že kardinál postavil vojenskou námořní výpravu, aby nám přišla na pomoc, po pravdě už třetí, protože ty dvě předchozí neuspěly. Tahle však má vyhlídky, že se zdaří, protože kardinál si dal dobře poradit a vybral plavidlo nejvhodnější k tomu, aby prorazilo anglickým obklíčením."

"A co že je to za zázrak?"

"Baskická pinasa, užívaná rybáři z Bayonne."

"Baskická pinasa z Bayonne! To se podívejme! A co je na ní tak zázračného?"

"Povím vám, příteli, že je o mnoho lepší než holandské dvojstěžníky i než bárky ze Sables d'Olonne i než převozní loďky z Brouage. Řeknu vám vše, co o ní vím, příteli, protože jsem se v mladém věku na jedné takové plavil. Pinasa je zcela zvláštní druh člunu. Je osm sáhů* dlouhá, má ploché dno, štíhlou, zvednutou před, zakulacenou zád, vpředu nízký stěžně, ale se širokou trojúhelníkovou plachtou, jež je velice užitečná při bočním větru nebo při větru zezadu, ale málo způsobila k lavírování proti větru. Pro případ, že vítr nechce sloužit, je třeba veslařů, a těch jsou tu dvě řady, jedna na levoboku, jedna na pravoboku. Obratnost a síla veslařů pak lehkému plavidlu dá obdivuhodnou rychlost, takže Baskové, kteří pinasu potřebují samozřejmě především k rybolovu, ji užívají též o slavnostech k závodění, ať už s plachtou nebo s vesly, anebo, podle větru, s obojím najednou."

"A kdy kardinál ty pinasy objevil?"

"Je to asi měsíc."

"Tedy před měsícem. Nu, to by tady už měly být!"

"Co vás napadá! Cesta z Paříže do Bayonne trvá dlouho. A než se podaří najmout pětatřicet pinas i s posádkou - Baskové by totiž své lodě bez svých lidí nepustili - trvá také dlouho a chce to trpělivost a hodně zlaťáků. A cesta z Bayonne do Sables d'Olonne trvá dlouho a chce dobrý vítr a klidné moře. A když už jsou pinasy tady, trvá dlouho, než se naloží potravinami a střelivem. A potom chvíli trvá čekání na severozápadní vítr, aby je v bretaňské úžině dostrkal až k nám."

"Dostrkal, říkáte? Copak ony už jsou v úžině?"

"Nu ano!" přitakal vítězně. Naše síly na pevnině rozesely po cestě malé rychlé loďky, ty podávají zprávy kurýrům, ti letí tryskem k Ludvíkově tvrzi a z tvrze nám denně podávají zprávy, jak loď pokračují. Pokud severozápadní vítr nevypoví, pinasy tu budou v noci ze sedmého na osmého října, příteli, to znamená za vysokého moře v novu."

"Za vysokého moře v novu? Co ta hatmatilka znamená?"

"Za přílivu a za temné noci."

"A čím se za temné noci budou řídit?"

"Nu přece světly z naší pevnosti."

"Panebože!" vykřikl jsem bez sebe radostí. "Je to možné, Panebože?"

Šestého října mě Toiras znovu povolal k sobě do domu k rozhovoru mezi čtyřma očima a tam mi beze slova podal krátký vzkaz, podepsaný jeho jménem a opatřený jeho pečeti, určený prý našim vojskům na pevnině. A hle, co jsem tu četl:

"Pošlete mi pinasy osmého října. Neboť osmého večer už nebudu v pevnosti, ježto nám došel chléb."

Všecek jsem užasl a nemohl jsem tomu ani uvěřit, takže jsem list četl dvakrát, než jsem pochopil jeho smysl.

"Co to je, pane z Toirasu? Co to znamená?" vykřikl jsem celý rozechvělý a zlostí jsem až koktal. "Což chcete kapitulovat ve chvíli, kdy je vysvobození tak blízko?"

"To určitě!" rozchechtal se Toiras na celé kolo. "Já, Toiras, budu kapitulovat! A hned zítra, sedmého října, začnu s Bukenganem o kapitulaci vyjednávat."

"O kapitulaci!" vyletěl jsem jako smyslů zbavený. "Což jste přišel o rozum, pane z Toirasu? K d'asu s kapitulací! Jak jste přišel na to hanebné slovo?"

Když se však Toiras nepřestával smát, začal jsem ho podezírat, že si ze mne tropí bláznů, a ozval jsem se už mírněji: "Nu tak, pane z Toirasu, dost bylo žertů. Povězte, jak je to doopravdy!"

"Když jste, příteli, uvěřil, že se chci vzdát, tím spíš by tomu mohl uvěřit Bukengan. Promiňte mi, že jsem vám sehrál tu malou komedii, ale chtěl jsem si na vás vyzkoušet, jak ta lest, od níž si hodně slibuji, zapůsobí. Ten vzkaz, který jste si přečetl, je určen vojskům na pevnině a ponese ho člověk, který má za úkol dát se Angličany chytit. Na druhý den pak přijde má nabídka kapitulace a ta jej potvrdí. Angličan si z toho vyvodí, že má vyhráno, a v opojení vítězstvím poleví trochu v hlídování jak na zemi, tak na moři. Co udělá na zemi, je mi docela jedno. Ale jestli poleví jejich pozornost na moři, mohlo by to pinasám usnadnit průjezd nepřátelským loďstvem."

Mylord Buckingham dodatečně říkal, že té nabídnuté kapitulaci příliš nevěřil, milý čtenáři, a že svému loďstvu dal příkaz, aby pozornost zdvojnásobilo. Co však mohl tvrdit jiného, nechtěl-li přiznat, že se dal Toirasem napálit?

Tu noc ze sedmého na osmého října jsem bděl a nechal jsem lampu rozžatou vedle lůžka, na němž po mém boku něžně a cudně spala Marie Terezie. Říkám cudně a ona vskutku cudná byla, jak se mnou, tak i s Mikulášem, s nímž se dělila o lože každý druhý den.

Ačkoliv jsem přesně očekával, co se stane, byl jsem náhle vypuknuvší strašlivou střelbou z mušket a z děl jakoby zaskočen. Než jsem se oblékl a seběhl s lucernou v ruce dolů po schodech k našemu malinkému přístavišti, první pinasy už tu byly. Uviděl jsem Toirase, jak po stehna ve vodě vítá naše zachránce s otevřenou náručí a s výkřiky stokrát opakovanými jím i všemi ostatními: "Ať žije král!"

Druhý den o osm ráno spatřili Angličané na hradbách naší citadely, jak se na špicích našich kopí houpají lahve vína, kapouni, krocani, šunky, skopové kýty, čtvrtky volů, pytle mouky a všecko, nač si vzpomenete. Toiras se se mnou procházel po hradbách, stále jen mlčel, takže jsem si až říkal, zda můj ohnivý Gaskoněc náhodou neztratil řeč, on, který jí užíval s takovým zdarem. Ale ne, on si jen v sobě schraňoval svou hlubokou radost! Nakonec však přece promluvil, když jsme se ocitli mezi čtyřma očima, a jako vždycky promluvil příhodně:

"Příteli milý," řekl mi, "v dlouhotrvajících bojích s nejistými a pochybnými výsledky přijde vždy jeden okamžik, kdy se běh věcí náhle zvrtné a jasně ukáže, která z obou stran má vyhrát, a dnes jsme tou stranou my."

Tenkrát jsem si říkal, mám-li mu uvěřit, či mu věřit nemám; domníval jsem se totiž, že ho nadšení uneslo na křídlech naděje příliš daleko. Napadlo mne, že pouhá skutečnost, že jsme teď dobře zásobeni, Angličany neporazí. Zásobeni jsme nyní, pravda, byli, leč jak dlouho nám potraviny vydrží?

Z nás dvou měl ovšem pravdu Toiras, neboť jeho soud byl založen na zprávách, kteréž mi nesdělil, ne snad proto, že by ke mně neměl důvěru, ale pro svou gaskoňskou povahu, zároveň povídavou i tajnůstkářskou.

Dozvěděl jsem se to až později: prostřednictvím svých zvědů na ostrově znal dopodrobna podmínky, v jakých žijí Angličané, a ty podmínky se velice zhoršily jak po stránce těla, tak duše.

Opojení vítězstvím u Sablanceaux bylo pro ně už příliš vzdálené. Ostrov i s vesnicemi obsadili bez jediného výstřelu a na unhappy few,* zavřených v hradbách citadely, hleděli s jistou shovívavostí.

Jenže čas, neúprosný čas, přivodil téměř stejnou tíseň i utrpení jak obléhaným, tak obléhajícím. Londýn zprvu Buckinghamovi pomáhal potravinami, penězi i střelivem. Jak se však obléhání protahovalo, přestávali Angličané ve své vítězství věřit: říkali si, že výprava na ostrov Ré stejně jako výprava do Cádizu, do níž se Buckingham pustil předtím, skončí pohromou. Cádiz se dal ještě omluvit, protože tu šlo o válku proti Španělsku, což byl odvěký a věčný nepřítel. Ale tahle válka proti Francii, spojenci od času Jindřicha IV. a Alžběty I.! Válka rozpoutaná pro krásné oči ženy, jejíž podobizna trůnila jako modla na admirálské lodi! A pro ženu, která je nadto Španělkou a katoličkou!... Nikdy nebyl Buckingham víc nenáviděn a tupen, jeho osoba víc opovrhována a jeho válka lidem protivnější.

K tomu ještě byla královská pokladna na suchu a Karel I., král, který neměl ani vážnost, ani moc, byť chtěl mít moc absolutní, nedokázal na pomoc svému oblíbenci sehnat peníze. Na všech úrovních svého království se setkával jen s nedostatkem dobré vůle, s průtahy, otálením a neposlušností.

Rejdaři nechtěli pronajímat lodi pro ostrov Ré ze strachu, že jim je Buckingham zabere pro armádu. Docházelo k případům vsutku pohoršujícím: starosta města Bristolu, spřažený s rejdařem, zabránil v odplutí k ostrovu Ré korábu naloženému potravinami.

A ubozí Angličané, špatně placení a špatně oblečení, zatím na ostrově trpěli hladem stejně jako my. Nedbali rozkazů svých důstojníků a vrhali se na naše vinice, protože však znali révu jen z obrázků ve své bibli, hltali ji po celých hroznech a pak za tu zkušenost platili střevními potížemi a strádáním, které nebralo konce. Nadto si stěžovali, že víno z ostrova Ré, které nemírně popíjeli (voda ze studní se totiž stala vzácností), jim kazí zažívání, a hluchně se domáhali piva, svého dobrého anglického piva! Zpočátku jim pomáhalo město La Rochelle, leč od chvíle, kdy sami Larocheletští vyhlásili francouzskému králi válku, měli jednu jedinou starost: zásobit dostatečně sami sebe.

Neshody mezi Buckinghamem a jeho plukovníky, zpočátku držené na uzdě, vypukly teď naplno. Pro plukovníky byl Buckingham jen nadutý a nezkušený floutek, nevzdělaný a bezectný královský milec, který za své první místo v království vděčil jen hanebnému vztahu ke dvěma králům. Pro Buckinghamu nebyli pak plukovníci než zkosnatělí staříci, ustrnulí v odvěkých zvycích.

Vztahy mezi námořníky a vojáky, nikdy zvlášť dobré, se teď pokazily docela. Námořníci odjakživa trochu pohrdali pěšáky, kteří lezou po zemi jako mravenci a pracně tam zabíjejí jiné mravence, zatímco oni, námořníci, zápasí s bouřemi a

s nekonečnem oceánů. Avšak poté, co se baskickým pinasám podařilo prolomit blokádu anglického loďstva, byla zas řada na vojácích, aby jim oplatili pohrdání pohrdáním a aby ty domýšlivce nadobro zatratili. Protože čím je to vina, je-li tahle válka už předem prohraná?

A v duchu výstředního způsobu žertování, jenž je Angličanům vlastní, říkali, že jim stačí na námořníka se jen podívat, a už se jim zvedá žaludek.

Plukovníci na Buckinghamu naléhali, aby tohle vosí hnízdo opustil co nejdřív a se zbytky vojska rychle odplul, zato Larocheští nešťastného vévodu pro Boha prosili, aby zůstal a s citadelou svedl poslední bitvu. Buckingham váhal a Richelieu mu to váhání dosti krutě kladl za vinu, říka, že je to "člověk, který se v podobném okamžiku nedovede rozhodnout, takže neumí ani bojovat, ani utéct".

Byl to soud nespravedlivý, protože Buckingham se nakonec do boje přece jen pustil. K poslednímu útoku proti pevnosti se žebříky a háky nasadil všechny své síly. Byl to však boj stínů, protože obléhající byli stejně zesláblí jako obležení.

Ale obležení si nechťeli na poslední chvíli dát vzít slávu svého zarputilého odporu a objevili v sobě nové síly. Pan z Bellecroix, což byl ten šlechtic, co mě provázel po pobřeží ostrova, když jsem čerstvě přijel, byl tou dobou velmi nemocný, ba téměř na smrtelné posteli. Když však uslyšel první rány z děl, vstal z lože, dopotácel se na hradby, svým lidem rozkázal, aby mu nabíjeli muškety, a v boji zblízka si asi desetkrát proti útočníkům vystřelil. Když pak uviděl, že jsou uchvatitelé na ústupu, šel si znovu lehnout a zemřel.

Angličané byli zahnáni s velikými ztrátami a hned nazítří, když se na ostrov dostavily posily pana ze Schombergu, začali se stahovat, ale tak pomalu, že jim Schomberg, ještě než se nalodili, dal pořádný výprask. Bylo to hrozné krveprolití a nechce se mi o něm ani hovořit, protože jsem tomu velikému národu, který za Alžběty byl našim věrným přítelem a jistě se jím jednoho dne zase stane, zachoval opravdové přátelství.

A pokud jde o obléhání La Rochelle, které bylo dlouhé, nebezpečné a bohaté na neslýchané zvraty, o tom budu vyprávět až v příštím svazku svých Pamětí. Pro tuto chvíli netoužím po ničem jiném než odejít do svého venkovského ústraní, po pekelném hluku dělostřelby se těšit ze stinných míst a z ticha, zapomenout na to slavné a zbytečné vraždění, znovu nabýt chuti do života, mezi svými blízkými obnovit své síly jak na duši, tak i na těle, a Bože, nedopust', abych napříště musel nechat svého bližního trpět v mé přítomnosti hladem a žízni.